ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH fondé en 1925, R.C.S. 376·286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գինն 10 ֆր· C.C·P· Paris 1678-63

Mardi 2 Septembre 1952 Երեքշաբթի 2 Սեպտեմբեր

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6854-Նոր շրջան թիւ 2265

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի ԽՆԴԻՐ ՆՈՐ ԴԻՐՔԵՐՈՒ

Շարք մը իրողութիւններ կը հաստատեն թէ ա–րեւմտեան Դաշնակիցները վճռած են զօրացնել իրենց ազդեցութիւնը՝ Մօտաւոր եւ Միջ· Արեւելքի մէջ :

Նոյն իսկ փորձեր կը կատարեն նոր դիրքեր գրաւելու, հակառակ բոլոր դժուարութեանց :

Իրենց արեւելեան քաղաքականութեան գլխաւոր խարիսխը կր կազմէ Թուրքիան, որուն զօ–րացման համար կանգ չեն առներ որեւէ զոհողութեան առջեւ, ինչպէս կր բացատրէինք Շբ· օր :

Դեռ անցեալ շաբթու էր որ անգլիական, Ֆրանսական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները որո–շեցին առաջին կարգի բարձրացնել իրենց դեսպանութիւնները՝ Ցորդանանի, Լիբանանի, Արա - բիոյ, Սուրիոյ եւ Իսրայէլի մէջ :

Աւելորդ է բացատրել թէ այս հինգ երկիրներն ալ պիտի հետեւին նոյն օրինակին :

Սովորական ժամանակներու մէջ, դիւանագի - տական պարզ ներկայացուցչութիւնն անգամ պերճանք պիտի համարէին :

Երբ légationը կը դառնայ ambassade, ինչպէս մեծ պետութեանց միջեւ, կր նշանակէ թէ Միջին Արեւելքը նոյնքան արժէք ունի Մեծերուն համար, որքան արեւմտեան ճակատը : Թէ՛ քաղաքական, թէ տնտեսական եւ թէ մանաւանդ ռազմական տեսակէտով :

Բացատրութեան չի կարօտիր դէպքերու յարա–փոփոխ ընթացքը, եզիպտոսէն մինչեւ Իրան :

Ամէնէն փոքր երկիրն ալ հետզհետէ աւելի պահանջկոտ կը դառնայ, չկամութիւն ցուցնելով այս կամ այն հարցին լուծման առթիւ :

Եւ սակայն, արեւմտեան երեք Դաշնակիցները կր պահեն իրենց պատասխանը : Մէկը միւսէն ետ չի մնար, համբերութեան արտակարգ փորձ մը կատարելու համար :

Ուրիշ առեն, չկամութեան ամենաթեթեւ պա–րագան կրնար չարժման մէջ դնել մարտանաւերը :

Մինչդեռ այսօր մինչեւ քառասուն, հարիւր կը համրեն, վերջին խօսքը արտասանելու համար :

Ո՛րքան փոխուած են պարագաները, մանա–ւանդ պատերազմէն ի վեր :

Արեւելքը ոչ միայն արթնցած է, այլեւ չրջա - պատուած պայթուցիկ նիւթերով : Նեղսէն թէ դուրսէն :

Որ եւ է յախուռն չարժուձեւ կամ անհամբե - րութիւն կրնայ հրդեհ մր յարուցանել, քարիւղով կամ առանց քարիւղի :

Անմիջական վտանգներէն զատ, կա՛յ վաղուան հեռանկարը, որ կը ճնշէ մղձաւանջի մր ծանրու - թեամբ :

Անհրաժեշտ չէ մարգարէ կամ ռազմագէտ ըլ–լալ, ըմբռնելու համար Միջին Արեւելքի արժէքը՝ իբրեւ դինուորական եւ տնտեսական խարիսխ :

Որքան ալ զօրացնեն եւ հզօր միջնաբերդի մը վերածեն Թուրքիան, արեւմտեան Դաշնակիցները չեն կրնար ապատ գործել, առանց ապահովելու Միջին Արեւելքի աջակցութիւնը : Գոնէ բարեացա–կամ չէզոքութիւնը :

Օրինակ, եթէ Իրանը կարմրի, կէս առ կէս կ'ինայ Թուրքիոյ արժէքը, իբրեւ ռազմական գըլ–խաւոր խարիսխ :

Այս մտահոգութիւնն է որ կը ստիպէ չարունակ նոր ելքեր եւ դիրքեր փնտռել, տնտեսական եւ ռազմական աջակցութիւններ ընծել : Նոյն իսկ ընդ առաջ երթալ չատ մը պահանջներու որոնք անըն - դունելի կը համարուէին երէկ :

Այս տեսակէտէն, այլապէս ուշագրաւ պարա - գայ մը կը կազմեն անգլեւեգիպտական յարաբե - րութիւնները :

Թունդ ազգայնական կառավարութիւն մը խզեց 1936ի դաշինքը, պայմանաժամէն առաջ : Եւ վճ–ռական դիրք մը բռնեց, պահանջելով պարպել Սուէզի չրջանը եւ Սուտանի թագաւոր ճանչնալ Ե–գիպտոսի վեհապետը :

Լռտոն խորագէտ նեղսրտելով հանդերձ, եր - բեք չուզեց խզել «քնարին վերջին լարը» : Միչտ կը յուսայ դեռին չահիլ յուլիկ - յուլիկ :

Նոյն համբերարար ոգեւորութիւնը՝ Միջին Արե–ւելքի միւս փոքր երկիրներուն հետ :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՐՑ – ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ

— « Ցառաջ »ի կիրակնօրեայ աշխատակիցնե - րէն ոմանք չեն երեւար առեղէ մը ի վեր : Օրինակ՝ Պետուչը :

= Բաւական առեղէ ի վեր անհանդիստ էր, տարուբեր՝ անհատական եւ ազգային տառապան–քի ալիքներուն վրայ : Ծովափ զացած է զարման գտնելու :

— Ուրեմն պիտի սպասենք իր վերադարձին :

= Անչո՛ւշտ : Թերեւս այս չաբթու :

— Իսկ Նարդունի՞ն : Իր մասնակցարան – ճգ–նարա՞նը զաչուած է թէ... Արմաչ զացած է :

= Ան ալ օդափոխութեան զացած է դէպի հա–րաւային Ֆրանսա : Ման կուզայ «էկ»է «էկ», սեթ, ձմերուկ, խաղող եւ թուզ ուտելու համար :

— Ի՞նչ բսիք· Էկ :

= Այո, իր այցելած չրջանին բոլոր դիւղերը «էկ»ով կը սկսին կամ «էկ»ով կը վերջանան (Aigues) : Եթէ հոչակաւոր Հիւնքեարպէյհնտեանը ողջ ըլլար, պիտի փութար ստուգարանել.— «էկ»ը բխած է «էգի»էն, որ կր նչանակէ «այդի» : Ու – րեմն Վոքլիւզի եւ Աւինեոնի չրջանին նախարնիկ–ները Հայեր էին :

— Ուրիչ բանասէրներ չեն պակսիր, աւելի պի–տուն :

= Անչուշտ : Ո՛ղջ մնայ Արչակ Սաֆրաստեա - նը : «Ժե· դարուն (Ն· Ֆ·) արձանագրեալ խոռհան բնագիրք ցուցանեն զբառս «էկ» որպէս «էգի», փոխադրեալ մեր Վան - Տոսպիկ, աղաւաղեալ եւ խաթարեալ յընթացս հազարաւոր դարուց ...» :

— Ն· Սարաֆեանը ի՞նչ կը բանի :

= Ան ալ կա՛մ ծուռափ մը կամ լեռ մր ապաս–տանած է, ի խնդիր նոր որոնումներու :

— Աբչաւիր Խանէտանեանը վերջացո՞ւց «Լէղ–ուական մեղանչումները » :

= Դեռ նոր սկսաւ : Կարծեմ ղպրոցական վե–րամուտին կը սպասէ, վեցամսեայ դասընթացք մը բանալու համար, ի պէտս զարգացելոց :

— Ուրիչ հարցումներ ալ ունէի· բայց յաջորդ անգամ :

= Կրնաք հարցնել : Առանց նեղուելու :

Վ.Ա.Հի

ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ դաչինք մր կնքելու համար Զե–խոսլովաքիոյ, Լեհաստանի եւ Գերմանիոյ միջեւ խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան իբրեւ հե–տեւանք Ը· Միութեան «ատիպղական խորհուրդ–ներուն», կը գրէ Պերլինի «Թէլէկրաֆ» թերթը : Ցետադային այս դաչինքին պիտի յարին արեւել–եան ճակատէն Հունգարիա, Ռումանիա, Պուլկա - րիա եւ Ալպանիա :

«ՍԵՒ ՑԱՆԿԸ» անցած 12 հազար Գերմաններու հակոդութիւնը գերմանական լչխանութեանց յանձնեցին Դաշնակիցները, իրենց վերապահելով կարգ մր իրաւունքներ :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ տնտեսական օժանդակու - թիւնը երկարաձգելու համար բանակցութիւններ կը կատարուին Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ· Նա - հանգներուն միջեւ : Երեքն ալ համաձայն են :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ Դանուբ - Սեւ Ծով չրանցքի չի–նութեան համար չատ մը վնասարարներ ձերբա – կալուած էին : Դատաւարութիւնը պիտի սկսի մօ - տերս : Կալանաւորները կ'ամբաստանուին իբրեւ ամերիկեան լրտեսներ :

ԵՐԲՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏ ՄԸ անխուսափելի չէ, ըսաւ Պ· Սթիվենսըն, Մ· Նահանգներու Նա - խագահութեան ռամկավար թեկնածուն, որուն չափաւոր գաղափարները նպաստաւոր ազդեցու - թիւն գործած են քաղաքական չրջանակներու մէջ :

ՊՈԼՍՈՑ Հայոց եւ Ցունաց պատրիարքները սիրալիր տեսակցութիւն մր ունեցած են Հէյպէլիի մէջ : Հրաւէրը ուղղած էր Ցունաց պատրիարքը :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ազգայնական վարիչներէն Թա - հար Էսաֆի ծանրապէս վիրաւորուեցաւ անծա - նօթներու կողմէ որոնք չիշեր նետեցին իր վրայ : Էսաֆի կր պայքարէր ծայրայեղ հոսանքին դէմ : —Պատրիա որոշեր Աղգագործողին ընտրութեան ենթարկել Թունուզի խնդիրը :

ԱԹԵՆՔԻՆ կր հեռագրեն թէ պայթիւն մր տեղի ունեցաւ Սալամիսի նաւահանգիստին մէջ, Պիրէոնի մօտ : Երեք հոգի մեռան, 37 հոգի վիրաւորուեցան :

ԻՐԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՑ

Վարչապետը մերժեց թրուէնի եւ Զըրչիլի առաջարկները

Մէկ օրէն միւսը աւելի ծանրացաւ անգլեւերան–եան վէճը, մեծ մտահոգութիւն պատճառելով քա–ղաքական չրջանակներու մէջ :

Շաբաթ օր, Պ· Պ· Թրումըն եւ Զըրչիլ անձ - նական նամակ մը ուղղած էին Տոքթ· Մոսաթեղի, լուծելու համար քարիւղի վէճը : Երկուքը միասին կր ներկայացնէին երեք հիմնական առաջարկները, այն վստահութեամբ թէ պիտի ընդունուին անմի–ջապէս :

Իրանի վարչապետը նոյն գիչերն իսկ վճռապէս մերժեց այս նոր առաջարկները, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով : Ճառը, որ ուղղուած էր իրանեան ազգին, կ'ըսէր,— Թէհրանի բրիտանական դոր – ծակատարը եւ ամերիկեան դեսպանը առաջարկ մը ներկայացուցած էին : Ըսի թէ այս կառավարու - թիւնը երբեք չի կրնար ընդունիլ այդ նոր դիմու–մը : Կառավարութիւնը կը կարծէ թէ անհրաժեշտ է նիստի հրաւիրել երեսփ· ժողովը եւ ծերակոյ – տը, խորհրդակցելու համար տրուելիք պատաս - խանի մասին : Բրիտանական դործակատարը եւ ամերիկեան դեսպանը Օգոստ· 27ին ինծի յանձնե–լով նախագահ Թրումընի եւ Պ· Զըրչիլի նամակը, խնդրեցին գաղտնի պահել եւ խոստացան իրան - եան ծանուցագրին (7 Օգոստ·) պատասխանել մէկ չաբաթէն : Ես բացատրեցի թէ ինչու այս նամակը լաւ ազդեցութիւն պիտի չգործէ Իրանի ժողովուր–դին վրայ եւ ըսի թէ ինչո՛ւ չեն պատասխաններ մեջ ծանուցագրին, փոխանակ այս նամակը յանձ–նելու ինծի :

« Այսօր անոնք ինծի կրկնեցին նամակին բո - վանդակութիւնը եւ կը կարծէին թէ լաւ ազդեցու–թիւն պիտի գործէ, քանի որ նամակը տոգորուած էր բարեացակամութեամբ» :

Նոյն գիչերն իսկ Տոքթ· Մոսաթեղ նիստի հրաւիրեց երեսփ· ժողովը՝ Սեպտ· 10ին, իսկ ծե–րակոյը՝ երեք օր վերջը, քննելու համար նոր ա–ռաջարկները : Տարակոյս չկայ թէ երկու ժողով–ները ալ պիտի հետեւին վարչապետին, որ լիազո–րութիւն կը վայելէ :

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԱԾ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Ահաւասիկ առաջարկուած պայմանները· — 1· Լա Հէյի միջազգային տեսանին չանձնել Անգլեւերանեան ընկերութեան վճարելի հատուց–ման խնդիրը : — 2· Ներկայացուցիչներ նչանակել Իրանի կառավարութենէն եւ Անգլեւերանեան ըն–կերութենէն, բանակցելու եւ Պարսկաստանի քա–րիւղը արտասահման արտածելու համար :— 3· Ե–թէ Իրանի կառավարութիւնը ընդունի առաջին եր–կու կէտերը, Ա) Անգլեւերանեան ընկերութիւնը անմիջապէս ազատ պիտի ձգէ Իրանի մէջ մնացած քարիւղին վաճառումը (այս քարիւղին արժէքը կը հաչուեն 20—30 միլիոն տոլար) :— Բ· Մեծն Բրի–տանիա պիտի մեղմացնէ Իրանի արտածումներուն վրայ հաստատուած սեղմումները :— Գ) Մ· Նա - հանգները անմիջապէս տասը միլիոն տոլար պիտի տրամադրեն Իրանի կառավարութեան, իբրեւ ել - մտական օգնութիւն :

Այս պայմանները Տոքթ· Մոսաթեղի հաղորդ – ուած էին չորեքչաբթի օր, բերանացի, այժմ կը հրատարակուին, ի դիտութիւն հանրութեան եւ ամբողջ աչխարհի : Կը նչանակէ թէ Անգլիա եւ Մ· Նահանգները դժդոհ մնացած են Տոքթ· Մոսաթե–ղի բռնած դիրքէն : Երկուքն ալ կ'ուղէին զաղտնի պահել պայմանները, դէթ մինչեւ բանակցու - թեանց վերսկսումը :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Տոքթ· Մոսաթեղ այսպայմանները կը դնէ «նա–խատակաւ՝ Իրանի արժանապատուութեան հա - մար» : Ուրեմն երկու կառավարութիւնները ան - հրաժեշտ համարած են հրատարակութեան տալ զանոնք :

Թէհրանի անգլ· դեսպանատունը անսովոր մի – ջոցի մը դիմեց,— անգլեւամերիկեան առաջարկ - ները չըլաթերականի վերածելով, 7000 օրինակ ցրուեց թերթերուն եւ ժողովուրդին, ապացուցա–նելու համար թէ առաջարկները չատ բանաւոր են եւ երեք անարդանք՝ Իրանի համար :

Տոքթ· Մոսաթեղի մերժումին վրայ, երկու կառավարութիւնները այժմ կը խորհրդակցին ի – րենց յաջորդ ձեռնարկի մասին : Ցուսատեսներ կը կարծեն թէ ի հարկին դինեալ միջամտութեան պ'–տի դիմեն, եթէ համայնավարական դաւ մը սար–քուի Պարսկաստանի մէջ : Զըրչիլ արդէն այդպ'ս տրամադրութիւն մր կը յայտնէր վերջերս, քա,ր Թրումըն կ'ընդդիմանար : Ինչեր է թէ այս անգամ պիտի փոխէ՞ իր դիրքը, ի տես համայնավարա – կան վտանգին : Անգլիոյ մէջ չատ մը պահպանո - ղական եւ նոյնիսկ աչխատաւորական երեսփոխան–ներ համաձայն կ'երեւան դինեալ միջամտութեան :

Նոր առաջարկներով, Անգլիա ընդունած կ'ըլ–

(Յարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԿԵՂԾ «ՊԱՀԱԿՆԵՐԸ

Հայաստանեայց Եկեղեցիի կեղծ «պահակ»-ները սուրը պատեհանէն քաշած են, կռուելու համար... հողմաղացներու դէմ :

Ի՞նչ է պատահած :

Պատահած է, որ Թափուր մնայ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական աթոռը, երանաշնորհ Հայրապետին՝ Գարեգին Ա.-ի մահուան պատճառով :

Այս նախադրեալէն մեկնելով՝ Պէյրութի ռամկավար օրգանը, «Զարթօնք», կը դրէ իր 1952 Օգոստոս 6ի թիւով, « Օտար միջամտութիւններ ...» խորագրին տակ .

— « Ցետին մանուկն ալ դիտէ, թէ դաշնակ ղեկավարութիւնը պիտի չուշանար իր ծանր հրեատանիին միջոցաւ բանալու «կաթողիկոսական ընտրապայքարը»՝ լուսահոգի Գարեգին Ա. կաթողիկոսի մահուան վաղորդայնին: Եւ կ'ակնկալուէր, որ այդ յարձակողականը չղթայազերծուէր ազգավնաս մեկնակէտ մը ու բովանդակէր չարամիտ չարք մը զրպարտութիւններ եւ խեղաթիւրումներ: Դաշնակցական «արդի» մտածողութեան հետեւող մը տարբեր բան պիտի չկրնար ակնկալել »:

Քանի որ « յետին մանուկ»ը դիտէ եղեր այս բոլորը, առաւել եւս պէտք է դիտնար ՌԱԿի օրգանը: Ուրկէ՞ դիտէ սակայն, որ «կաթողիկոսական ընտրապայքար» բացած ենք կամ կը պատրաստուինք բանալ, այն ալ «ազգավնաս մեկնակէտ» մը:

Մենք բաւ ենք, դարձեալ կ'ըսենք ու միշտ պիտի ըսենք, թէ մեր ժողովուրդին դերադոյն չահը կը պահանջէ թոյլ չտալ, որ էջմիածինի անուանով Մոսկուան նստի մեր կաթողիկոսարաններուն, մեր պատրիարքարաններուն ու առաջնորդարաններուն, մեր վանքերուն, եկեղեցիներուն ու դպրոցներուն մէջ :

Ո՞րն է «ազգավնաս մեկնակէտ»ը այս յայտարարութեան մէջ :

Մենք բաւ ենք, դարձեալ կ'ըսենք ու միշտ պիտի ըսենք, թէ մեր կաթողիկոսարանները, մեր պատրիարքարանն ու առաջնորդարանները, մեր վանքերը, եկեղեցիներն ու դպրոցները անառիկ բերդեր են, եւ մեր չահը կը պահանջէ կամովին չյանձնել զանոնք կրօնքի եւ ազգութեան թշնամի բոլշեւիզմին :

Ո՞րն է այստեղ «ազգավնաս մեկնակէտը» :

Մենք բաւ ենք, դարձեալ կ'ըսենք ու միշտ պիտի կրկնենք, թէ էջմիածինն ՏԻՐՔ չէ Հայաստանեայց Եկեղեցիին, ոչ թէ որովհետեւ չուզեր, այլ որովհետեւ չի կրնար : Եթէ իրաւամբ ՏԻՐ մըն է ան եւ ոչ թէ կամակատար մը, ապա ուրեմն ինչո՞ւ այսօրուան էջմիածինը այն չէ, ինչ որ էր երէկուան էջմիածինը, նոյնիսկ մեծազօր ցարերու շրջանին :

Ինչո՞վ «ազգավնաս» է մեր այս մեկնակէտը :

Մեր ուզածը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ ապահովութեան գօտի մը հաստատել մեր կաթողիկոսարաններուն, մեր պատրիարքարաններուն եւ առաջնորդարաններուն, մեր վանքերուն, եկեղեցիներուն ու դպրոցներուն չուրջ՝ ընդդէմ ՕՏԱՐ բոլշեւիզմին :

Ինչո՞վ արդեօք «ազգավնաս» է նաեւ այս մեկնակէտը :

Ահաւասիկ մեր մեկնակէտը, պարզ եւ յստակ. — Պաշտպանել մեր ազգային հաստատութիւնները բոլշեւիկեան, ադսիմիճ ՕՏԱՐ թափանցումին դէմ :

Ռամկավար «Զարթօնք»ները ոչ կը պայքարին, ոչ ալ կր բողոքեն այս թափանցումին դէմ, բայց թէ կը պայքարին եւ թէ կը բողոքեն Հայուն, հարազատին դէմ, երբ ան կ'ուզէ համայնավար վարակումէն զերծ պահել Հայց. Եկեղեցին եւ զայն դնել իր բուն դերին ու կոչումին մէջ :

Գոհ կը մնան, երբ Մոսկուան տիրէ, դժգոհ կը մնան, երբ հարազատը «տիրէ» :

Կը հաւատան, երբ նենդ բոլշեւիզմը յայտարարէ, թէ կը պաշտպանէ եկեղեցին : Չեն հաւատար, երբ հարազատը յայտարարէ, թէ իր ուզածը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ պահել ու պաշտպանել իր ազգային հաստատութիւնները :

Սթալինի մէջ կը տեսնեն «բարի քրիստոնեան», որ ըսած է եղեր. «Դուք քրիստոնէութիւնը կը քարոզէք, իսկ մենք կ'ապրինք» : Սակայն մեր մէջ կը տեսնեն հեթանոսը, կռապաշտը, քրիստոնէութեան, եկեղեցիի եւ կրօնքի թշնամին :

Այսքան «դիտուն» եւ այսքան «պարկեշտ» են ՌԱԿի օրգանները :

Հարազատին մէջ կը տեսնեն «քաղաքական ազգավնաս արկածախնդրութիւններ», բայց չեն տեսներ օտարին քաղաքական դաւերը :

Աթոռի հետամուտ «մարիոնէթ»ներ կը փընտռեն կը գտնեն հայ Դաշնակցութեան մէջ եւ աթոռէ փախչող, իշխանութենէ ընդմիշտ հրաժարած Սուրբ Հոգիներ միայն կ'ուզեն տեսնել ռուսական բոլշեւիզմին մէջ :

Աթոռամո՞լ, մե՞նք : Մենք, որ մեր ունեցած աթոռներուն համար իսկ մարդ չենք գտներ :

Կը յայտարարենք ահաւասիկ, ի լուր եւ ի յուշ բոլոր «Զարթօնք»ներուն եւ իր լուսեղբայրնե-րուն , — մենք կաթողիկոսութեան թեկնածու-ներ չունինք: Չունինք նաեւ Պատրիարքութեան , Առաջնորդութեան կամ Վանահայրութեան թեկնածուներ :

Բայց մենք աթոռը չենք չփոթեր աթոռակալին հետ, ինչպէս որ վանքը չենք չփոթեր վանականներուն հետ: ՌԱԿը այսպէս չէ սակայն: ՌԱԿը աթոռակալը կը պաշտպանէ աթոռին դէմ, վանականը կը պաշտպանէ վանքին դէմ, եկեղեցականը կը պաշտպանէ եկեղեցիին դէմ, կաթողիկոսը կը պաշտպանէ կաթողիկոսութեան դէմ, ինչպէս որ վարչաձեւը կը պաշտպանէ Հայրենիքին դէմ :

Ո՞րն է «ազգավնաս»ը բոլոր այս եւ այլ մեկնակէտերուն մէջ.— մե՞րը, թէ իրենցը :

Երբ մենք կը դրենք. »կաթնաւոր մըն է Ամենայն Հայոց Հայրապետ»ը, ՌԱԿը կը փոխադարձէ. «Դաշնակցութիւնը դէմ է էջմիածինի »:

Երբ մենք կը յայտարարենք. «Անթիլիասը պէտք է ապահովագրել օտար բոլշեւիզմի թափանցումին դէմ», ՌԱԿի օրգանները կ'աղաղակեն.— « Դաշնակցութիւնը դէմ է Անթիլիասի» :

Երբ մենք հաշիւ կը պահանջենք Երուսաղէմի հայ պատրիարքութեան «պաշտօնական հրատարակութիւն»էն, ռամկավար դրիչները կ'աւազեն. « Դաշնակցութիւնը դէմ է Երուսաղէմի վանքին» :

Վերջապէս , երբ մենք Հայաստանի վարչաձեւը կը քննադատենք, կը բողոքենք արիւնոտ մաքրագործումներուն, զանգուածային աքսորներուն , հալածանքներուն դէմ, այս նոյն կեղծ «պահակ»-ները, միաձայն ու միակամ, կը պոռան մեր երեսին. «Դաշնակցութիւնը դէմ է Հայրենիքին» :

Մենք դէմ ենք եղեր էջմիածինի, դէմ ենք եղեր Անթիլիասի, դէմ ենք եղեր Երուսաղէմի, դէմ ենք եղեր Հայրենիքի, իսկ իրենք, ՌԱԿը եւ ՌԱԿեան-ները քաջարի «պահակ»ներն են եղեր թէ էջմիածնի, թէ Անթիլիասի, թէ Երուսաղէմի եւ թէ Հայրենիքի :

Բոլշեւիզմը երկրէն ներս կ'ըսէ ու կը կրկնէ , երբ խօսք ըլլայ «Դաշնակ»ներու մասին. «Հայ ժողովուրդի ամենաոխերիմ թշնամիները»:

Նոյն բաներ կ'ըսեն ու կը կրկնեն նաեւ Արտերկրի մունետիկները :

Այս բոլորէն եառ, մենք այլեւս իրաւունք ունինք չհաւատալու այս կեղծ «պահակ»ներուն ոչ պարսաւին, ոչ դնահատանքին, ոչ «հաստատում»-ներուն, ոչ «ժխտում»ներուն :

Այս կեղծ «պահակ»ները, — մեծաբարբառ մունետիկները մեր հրապարակին, — միակ մեկնակէտ մը ունին,— «ոչ» ըսել մեր «այո»ին եւ «այո» ըսել մեր «ոչ»ին :

Այս մեկնակէտը կը նկատեն ամէնէն... ազգավնասն ու ազգօգուտը եւ ամբողջն կառչած են անոր թէ երբ ցամաքի վրայ կը քալեն եւ թէ երբ ջուրերուն վրայ կը լողան :

Չիրենք վարողը ոչ առողջ դատողութիւնն է, ոչ ուղիղ տրամաբանութիւնը: Անհանգիստ, հիւանդագին ատելութիւնն է, որ կ'առաջնորդէ զիրենք ամէն տեղ եւ ամէն անգամ, երբ փորձեն իրենց ժանդոտած սուրը քաշել Դաշնակցութեան դէմ :

Պարզ օրինակ մը.— երբ մենք դէմ դրենք Թուրքիոյ, մեզ կը մեղադրեն անով, որ կը խռովենք Թուրքիոյ հայութեան հանդիստը: Եւ երբ թէր դրենք, մեր մէջ ուրիշ բան չեն տեսներ այլեւս, բայց եթէ... Թուրքին դաշնակիցը :

Խելացի Դուլէս մը, Ամերիկա նստած, կը դրէ.— « Մարմնոյս մէջէն սարսուռ մը կ'անցնի ու ողնայարէս վար պզպզ հոսանք մը կը խուժէ ամէն անգամ երբ ձեռքս կ'անցնին Թրքանպաստ փրոփականտի Թերթիկները ու անոնց մէջ չլմորած աչքերով կը կարդամ ներբողներն ու գովասանքները, որոնք կը շռայլուին մեր Թշնամիներուն :

« ... Իսկ մեր երկրին (Մ. Նահանդներ) նախագահը չնորհաւորական հեռագիրներ կը փութացնէ այդ յանկարծ ակնթարթի մը մէջ քաղաքակրթուած, ռամկավարացած ու մաքրագործուած ազգին (Թուրքին), դայն դնելով նոյն հաւասար դիրքին մէջ, ուր որ իրենք են» («Արեւ, 15 Օգոստոս 1952) :

Ահա մարդուկ մը, որ չի մոռնար նախագահին չնորհաւորական հեռագիրները, բայց կը մոռնայ Թուրքերուս երկու դաշինքները, որոնցմով Մոսկուան Թուրքին վաճառեց մեզ ալ, մեր հայրենիքն ալ :

Այս քաջարի մունետիկը Թող երթայ Մոսկուա եւ քիչ մըն ալ Ռուսիոյ մենատէրին յիշեցնէ կարգի եւ Մոսկուայի դաշինքները, որպէսզի իր ոդնայարէն վար խուժող պզպզ հոսանքը վերածուի տաքի ...

ՌԱԿը ամէնուն հետ հաշտ է եւ ամէնուն հետ համերաշխ: Հաշտ չէ եւ համերաշխ չէ միայն մեզի հետ :

Ի՞նչ չահեցաւ ինք այս անհաշտութենէն եւ ի՞նչ չահեցանք մենք :

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

Ի՞նչպէս փրկեցիմ Հայուհին

ՔՈՒՊԱ (Ցառաջ).— Սովորական ժամանակներու եւ բնականոն պայմաններու մէջ, Ամուսնացող հարսնեւորներ ամիսներ առաջ կը պատրաստեն իրենց հարսանեաց մեծ հանդէսը: Հարսնացուն կը պատրաստէ իր օրիորդական օրերու ամենէն գեղեցիկ զգեստները, կը հագցնէ զանոնք իր մարմնի վրայ, կը ստուգէ թէ ինչպէս կ'երեւին, կը փոխէ, կը նորոգէ, կը յարդարէ, կը կարկատէ, կը ծալլէ, կը դնէ պահարանի մը մէջ, կը հանէ, կը հագցնէ, կը ստուգէ

ՏՈՄՍԵՐ

« ԿՐ ՑԱՌԱԶԴԻՄԵՆՔ ԿՈՐ ... »

Գրական ամսաթերթի մը խմբագիրը դիտել կուտայ թէ վերջին յիսնամեակին, աշխարհի մէջ շատ մը բաներ փոխուած են ու մարդիկ սկսած են յառաջդիմել: Ու կը համբէ այդ փոփոխութիւնները :

1900 թուականին, Ամերիկայի բնակչութեան կէսէն աւելին, կեանքին մէջ ինքնաշարժ տեսած չէր: Գիւղացին կամ քաղաքացին, տեղէ տեղ կը ճամբորդէին չողեկառքով կամ, շատ շատ հան – րակառքով .երկուքն ալ կը քալէին կրնալի պէս : Այսօր, ինքնաշարժ չունեցող չկայ ու կեանքը կը թռաւլի չորս անիւի վրայ: Երբեմն ալ օդը կը բարձրանայ :

Այդ օրերուն, ոչ ձայնասփիւռ կար, ոչ ալ հեռանկար: Ուրեմն մարդոց հոգիպնը շատ սահմանափակ էր: Այսօր, շատ լայն :

1900ին, կիները գործի չէին երթար: Քառասուն կտոր բան կը հագնէին եւ հագիւ թէ տունէն դուրս կ'ելլէին: Այսօր, տիկինը զբաստեակի մը մէջ կ'աշխատի ու երբ իրիկուան տուն վերադառնայ, ամուսինը, դռնոցր կապած, կերակուրը սեղանին վրայ կը բերէ :

Ցիսուն տարի առաջ, մարդիկ շատ պաշտօնական վրայ դլուխ ունէին: Կիները կը բանտար – կուէին սեղմիրանիներու մէջ, որոնք հիմա թանգարան նետուած են :

Ամբաղերը ունի տակաւին ուրիշ բաղդատական– ներ ալ, որոնք, կարծեմ հատորի մը մէջ պիտի ամփոփէ եւ պիտի ապացուցանէ թէ «կը յառաջդիմենք կոր »: ....

Հիմա մտէք մեր, հայկական, կոչուած աը – տէն ներս :

1900ին, երբ աղջիկ տղայ իրարու հետ ամուսնանալ ուզէին, հայրիկէն ու մայրիկէն արտօնութիւն կը խնդրէին ՝ուրիշներու միջամտութեամբ: Ո՞ր տղան կրնար խոստովանիլ իր սէրը .

ցեղին եւ հայ մշակոյթին, եւ տակաւին պատրաստ էր իր ուժերուն ներած չափով աշխատելու :

ՓՈՔՐԻԿՆ ԼԵՒՈՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ (10 տարեկան) (որդին երաժշտագէտ Ռուբէն Գրիգորեանի) նը – ւադած է Օգոստ. 17ին, Մոցարդ B Flat Concertoէն քանի մը հատուածներ Նիւ Եորքի հեռաւխլի կայանէն (թէլէվիզիօն):

ՋՕՐ. ՈՒԻԼԵՐՄ ՀԷՍՔԼ մեռած է Քէնէթիքըթի մէջ (Մ.Նահանգներ): 1919ին պետն էրԱմերիկեան Նպաստամատոյցին եւ այս պաշտօնով անցաւ Մերձաւոր Արեւելք: Երկար տարեն մնաց Երեւան, վարելով խնամատիրութեան աշխատանք – ները, իբրեւ տեսակ մը դիկտատոր (Այն տարեն դնդապետ էր):

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Ընկեր Տիգրան Անթոյեան մեռած է Ֆրէզնոյի մէջ (Մ. Նահանգներ): Ծնած էր Պիթլիս: 45 տարիէ ի վեր անդամ էր Հ. Ց. Դաշնակցութեան եւ կը վարէր պատասխանատու պաշտօններ :

ՕՐ. ՍՕՖԻ ԿԱՐՊԻՍ Եդիպտոսի մէջ դեղեցկադոյն աչքի մրցումի մը մէջ, առաջին մրցանակ չահած է :

— Հայրիկ, ես Թուրֆանտան պիտի առնեմ ...

Այսօր, երկու սիրահարները ամէն բան կարդադրելէ ետք, հարսնիքի հրաւիրատոմս մըն ալ կը ղրկեն իրենց ծնողքներուն: Երբեմն ալ, պատ – կէն վերջ լուր կուտան թէ ի–ը ուած են ...

1900ին, երկու նշանածներ իրարու հետ դուրս չէին ելլեր: Ամօթ էր. տեսնո՞ղը ինչ պիտի ըսէր: Այսօր, օրիորդ Փառանձեմը, որ տակաւին քսան չկայ, տուն կը հրաւիրէ իր ապագայ նշանածը ու երբեմն ալ անոր հետ համբոյր մը կը փոխանակէ՝ ի ներկայութեան հայրիկին ու մայրիկին: Մեծ մայրիկը, անկիւնը նստած, կը կատղի, բայց ...

1900ին, ընտանիքին ճուտերը դասէ մը սուրճ ալ չէին կրնար խմել հայրիկին ներկայութեան : Այսօր, հայրիկին ու մայրիկին կը սորվեցնեն թէ «վերմօ»ն ինչպէս կը պատրաստուի կամ որ գլխիկը լաւ է ...

Այդ օրերուն, երիտասարդ աղջիկ, տղայ, ժամր 7ին պէտք է տուն եկած ըլլային: Այսօր, եթէ առտուն ժամը 1ին վերադառնան , մեծ բան է ...

1900ին, ունէինք նահապետական ընտանիքներ: Մեւնոյն երդիքին տակ կ'ապրէր քանի մը սե – րունդ: Այսօր, առտուն կը կարդուին, իրիկուան «զատ տուն »ներ ...

Ցիսուն տարի առաջ, ամուսինը տիկինին համար «Մարտիկ էֆէնտի» էր: Տիկինը՝ ամուսնոյն համար — « Մարիամ հանըմ»: Չեմ համարձակիր դրելու թէ այսօր ինչ անուններ կուտան իրարու , մանաւանդ երբ «մէկերնին խօսք անցած է»

Տակաւին ինչեր, ինչեր :

Բայց վատահ եղէք «ապդերնիս կը յառաջդիմէ կոր ... »:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱԶԻ ԿԱՑԱՆԻՆ ՄԷՋ

ԿՐԷՆՈԳԼԷ.— Օգոստոս 12ը պիտի մնայ յիշատակելի օր մը: Մեր կայանի մանուկներու Ա – խումբը պիտի մեկնէր, եւ նոյն օրն իսկ կազմակերպած էին հանդէս մը մեր հիւրերուն համար, որոնք առաւօտէն եկած էին իրենց ներկայու – թեամբ ոգեւորելու փոքրիկները :

Այս անդամ եւս իրենց հետ բերած էին, ամէն տեսակ ուտելիքներ եւ անուշեղէններ, որոնք բաժնուեցան պզտիկներուն:

Ամէնքն ալ զարմացան թէ ինչպէս մէկ ամ – սուան մէջ այդքան երգեր եւ արտասանութիւններ սորված են: Մեր խմբապետուհիները չանք չէին խնայած: Ամէնքն ալ մեծ յաջողութեամբ երգե – ցին ու արտասանեցին, ջերմ ծափերու մէջ :

Մանուկներու բաժինը լրանալէն ետք, կայանի վարչութեան կողմէ Տիկին Ա. Խաչիկեան շնոր – հակալութիւն յայտնեց Կրէնոպլի հայրենակիից – ներուն որոնք իրենց կարելին ըրին որպէսզի տը – ղաքը ուրախացնեն: Ներկաներու կողմէ Տիկ. Ա. Սիսլեան ողջերթ մաղթելով բաւ.— «Մենք դի – տենք որ դուք լաւ Հայու զաւակներ էք եւ ձեր կարդին պիտի դառնաք լաւ Հայեր: Վստահ եմ թէ կապոյտ Խաչի թափած չանքերը ապարդիւն պիտի չանցնին»:

Ցետոյ ներկաները ոգեւորուած Պ. Ս. Սիսլեանի առաջնորդութեամբ սկսան երգել եւ արտասանել: Տիկին Կիւմիւշեան Ահարոնեանի «Արաքս»էն

կտոր մը , Պ. Տէմիրճեան երգ, Տէր եւ Տիկին Փիլիպ Փիլիպոսեան (Փարիզէն) երգ, Սեդա Վարդանեան երգ: Բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու :

Ժամը 8.30ին եկաւ կառքը եւ մեկնող տղաքը ներկաներու օգնութեամբ տեղաւորուեցան : Ա – մէնքս միասին դացինք կայարան եւ իրենց համար պատրաստուած բաժիններու մէջ տեղաւորեցինք տղաքը: Մինչեւ չոգեկառքին մեկնիլը կ'երգէին ուրախ ու դուարթ, բայց չատերը յուզուած էին, քանի որ կը բաժնուէին իրենց ընկերներէն :

Շոգեկառքը կը չարժի եւ մենք մինչեւ հեռանալը կը լսենք իրենց երգերը որոնք հպարտութեամբ կը լեցնեն մեր սիրտերը:— Ներկայ մը

Լուրեր Երեւանի թերթերէն

Տիւնարարութիւնը կիրովականի գաւառին մէջ .

— Այս տարի կիրովական քաղաքի եւ գաւառի մէջ կը կառուցուին դպրոցական նոր շէնքեր: Քաղաքին մէջ ձեռնարկուած է մանկավարժական ու – սումնարանի չորսյարկանի շէնքի մը եւ տեխնի – քումի մը կառուցման :

Ալավերտիի մէջ Սեպտ. 1ին պիտի լրանայ դպրոցական երկյարկանի նոր շէնքին կառուցումը : Իջեւանի շրջանի Ուդունթալու եւ Շումշտինի շրջանի Պառաւաքար գիւղերուն մէջ նոյնպէս կը կառուցուին դպրոցական նոր շէնքեր :

« Սով. Հայաստան»ը հետեւեալ թիւին (143) մէջ, կանդ առնելով կիրովական քաղաքին վրայ , կը յայտնէ որ «չինարարական աշխատանքները անհանդուրժելի կերպով ձգձգում են: Մանկավարժական ինստիտուտի եւ տեխնիքումի նոր շէնքերը, որոնք նախատեսուած են շահագործման յանձնել նոր ուսումնական տարուայ սկիզբին (Սեպտ. 9ին), կառուցւում են խիստ դանդաղ : Արհեստագործական համադործակցական արտադրական նոր շէնքերի չինարարութիւնը, որ սկսուել է դեռեւս 1945 թ., մինչեւ այժմ կիսով չափ է կատարուած Զգուում են նաեւ պետական թատրոնի շէնքի ճակատի վերակառուցումը, հացի գործարանի եւ այլ շէնքերի չինարարութեան աշխատանքները » :

Քաղ. կոմիտէն այս պատճառով «ազատեր է» իր աշխատանքէն քաղ. չինութեան կառավարիչ Ս. Աբովեանը :

Նոր այգիներ Ապարանի շրջանին մէջ.— Հայաստանի այս բարձրադիր մասին մէջ հիմնուեր են պտղատու ծառեր ու այդիներ, ուր անկուեր են տանձենիի, խնձորենիի, սալորենիի, բալենիի լեռնային ցրտադիմացկուն տեսակներ: Այս ընթացիկ տարուան մէջ այդ այդիներու տարածութիւնը կը հասնի հարիւր հեկտարի :

Տիմադ

Ա.— Հիւանդ ես. ինչ ունիս:

Բ.— Հիւանդ չեմ, ընդհակառակն շատ առողջ եմ :

Ա.— Հապա տեսայ քեզ՝ որ դեղարանէ մը կ'ելլէիր :

Բ.— Ես ալ քեզ տեսայ որ դեղեցմանոցէն կ'ելլէիր. ուրեմն մեռած էիր...:

«ՑԱՌԱԶ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ (2)

ԿԱՌԱՊԱՆ ՄԻՆԱՍ

Նոյնը , թէեւ աւելի համեստ, կը կրկնուէր նաեւ Պատմախանէի կայարանին դիմաց՝ արուարձաններէն եւ աւելի հեռուներէն քաղաք հասնող ճամբորդներուն դոհանակութիւն առթելով :

Հինցած ու խարխուլ անհամար կառքերու կողքին, այս նորութիւնը, մանաւորաբար Հայնոցին համար, կը բանար երթ ու դարձի վաւրուն շրջան մը: Մինասին կողմէ կը ստեղծուէր այս նորութիւնը եւ այդ օրէն իսկ կառապան տիտղոսին արժանացած: Զափազանց սրամտեցաւ այս անուանակոչումին համար, ու այդ պիտակը իր վրայէն թօթուելու բոլոր ջանքերը մնացին ապարդիւն:

Ջեռնարկը հսկայաքայլ յառաջացաւ ամէն ուղղութեամբ: Ջներեց որեւէ ոտնձգութիւն իր ասպարէզին ներս եւ զայն անառիկ դարձնելու համար, ընտրեց խիստ զգուշութեամբ երիտասարդ եւ կաբչնեղ վարիչներ, այն հաւանականութեան վրայ թէ կռուելու առիթներ պիտի ներկայանան եւ անոնք պէտք է բլլան պատրաստ ու վստահելի այդ պահանջը լրացնելու համար :

Շնորհիւ իր ընտրած վարիչներուն, օրէ օր, լուրերու ու բամբասանքներու յորձանուտ հեղեղը իր դիրկը կը թաւիէր ծովի մէջ կլանուած գետերու նման: Կառապան Մինասի յիշողութեան մէջ, անոնք կ'արժանանային մասնաւոր դարակներու , պահուելու համար հոն միշտ կենդանի, ապագային զանոնք օգտագործելու նպատակաւ,երբ դըժուար առիթներ դլուխ ցցէին:

Կառապան Մինաս, հիմա, իր ազդային դործունէութիւնը՝—ուրիչ բառով զայն քնորոշել դժուար է— , այնքան ընդլայնեց եւ նրբացուց որ , խանութը՝ փողոցին ամէնէն բանուկ մէկ կէտը հասատատուած մեծ օդացոյցի մը չարժուն ասեղին նման, կը ցոլացնէր ու կը մատնանշէր ինչ որ կ'անցնէր ու կր դառնար հայ կեանքին մէջ, տաբօրինակ ճշդրտութեամբ ու անոր բոլոր դաղտնի ու ինքնաբուխ դրուագներով :

Ցուցափեղկերու սարքումները կը տարբերէին իրարմէ՝ օրէ օր: Եթէ օրուան ցուցադրութիւնը ունենար հարանիքի հանդամանք՝ նշան էր թէ մէկը կ'ամուսնանար քանի մը օրէն: Իսկ եթէ դա – դաղներու չարքը սիրապետէր հոն , անպատճառ մէկը մեռած էր կամ մեռնելու մօտ: Եւ այսպէս, ամէն պարագայի համար՝նախապատրաստ ու համապատասխան :

Ջէին պակսեր նաեւ ծիծաղաչարժ օրեր: Օրը – նակ, Բարեկենդանի չարաթը, դպդաղներու դի – մաց կը ճօճէին առաստաղէն վար կախուած , դիմակաւորներու յատուկ դոյնդոյն դգեստներ ու դիմակներ, վարձու տրուելու պատրաստ անոնց , որ այդ օրերուն, դիչերուան մինչեւ ուչ ժամերը ծպտուած կը պտտէին փողոցէ փողոց, կ'այցելէին տունէ տուն, ըստ տեղական սովորութեան, խրախճանքներուն մասնակցելու համար:

Միւս կողմէ, կառքերուն թիւը ու տեսակը ամէն ամիս կ'աւելնար, ամէնէն հարուստէն մինչեւ չեւ յետին բախտազուրկին՝ սրտագին հրաւէրով իրենց դուռները լայնօրէն բացած :

Կիրակիներն էին իր նախընտրած օրերը : Այդ օրերուն յատուկ աւելի չահաբեր եւ մանաւանդ աւելի հետաքրքրական անցուդարձներու պատճառ :

Խանութին փեղկերը թէեւ դոց, բայց դուռը կը ձգէր բաց անոր հսկողութիւնը ձգելով տղու մը որ քանի մը մէդալիկի փոխարէն կը մնար հոն արշալոյսին մինչեւ եկեղեցիի դուռներուն դոցուիլը: Այդ տղաքները կը փոխուէին կիրակիէ կիրակի: Անոնք կ'ընտրուէին մօտակայ աղքատ ընտանիք – ներէն եւ անհամբերութեամբ կիրակիներու կը սպասէին այդ բախտին արժանանալու յոյսով :

Մինչդեռ ինք, կանուխէն դեռ ժամերդութիւն – ները չսկսած, կը մտնէր եկեղեցին, կ'ընէր իր աղօթքը եւ յետոյ կը սկսէր գործի :

Այդ գործը կր կայանար, ժամկոչէն, քահանաներէն վերջին անցքերու մասին տեղեկութիւն առնելու մէջ: Մանաւորաբար, ձայնին տխուր չեշտ մը տալով կը հարցնէր եւ կ'ուղէր իմանալէն ո՞վ հիւանդ է ծանրացէս, ո՞վ մահուան մօտ է կամ մեռած: Մտիկ կ'ընէր ուշադրութեամբ՝ ծը – նունդի , մկրտութեան, նշանտուքի, ամուսնութեան հաւանական բոլոր վերջին լուրերուն, քննելով անոնց վաւերականութիւնը, դրամատան տնօրէնի մը խստապահանջութեամբ :

(Շար.)

ՋԱՐԵՀ ԳԱՋԱՋԵԱՆ

լայ քարիւղի ազգայնացման սկզբունքը, իբրեւ կատարուած իրողութիւն, բայց կ'ուզէ հատուցում ստանալ, ինչպէս եւ իրաւունքներ ապահովել քարիւղի առեւտուրին համար:

Տասը միլիոն տոլարի ամերիկ. վարկին առթիւ, Իրանի վարչապետին մասնաւոր խորհրդականը, Հասիպի, յայտարարեց թէ «կոպիտ կաշառք մըն է ամերիկեան կառավարութեան կողմէ, որ չատ դէշ ազդեցութիւն պիտի գործէ Իրանի ժողովուրդին վրայ»:

Այս առթիւ կարդ մը պարսիկ երեսփոխաններ դիտել կուտան թէ Տոքթ. Մոսատեղ «չատ աճապարեց, չորս ժամուան մէջ մերժելով այսքան կարեւոր առաջարկ մը»:

Վերջին լուրերու համաձայն, Անգլիա եւմ. Նահանգները միացեալ ճակատ կազմած են այս հարցին մէջ:

«Ոչ արժեզրկում, ոչ ալ գիներու բարձրացում»

Վարչապետը նոր ճառ մը խօսելով, անգամ մը եւս պարզեց իր քաղաքականութեան հիմնական կէտերը: Վճռապէս յայտարարեց թէ ոչ ֆրանքի արժեզրկում պիտի կատարուի, ոչ գիներու բարձրացումը պիտի թոյլատրուի, ոչ ալ նոր թղթադրամ չրջաբերութեան պիտի հանուի: Նոր տուրքեր ալ պիտի չհաստատեն: «Անհրաժեշտ է ազատ մրցակցութիւն: Պիտի արգիլենք տարապայման չահերը: Անհրաժեշտ են վարչ. բարենորոգումները, վերջ տալու համար դիւանական ճեւակերպութենէ (պիւրոկրասի): Աշխատաւորներու համար ամենամեծ վտանգն է մասնակի գործադրկութիւնը: Պիտի բարեփոխուին հարկայինդրութիւնը եւ ընկերային ապահովութեան օրէնքը: Հողագործութիւնը յատկապէս զբաղած է կառավարութեան ուշադրութիւնը: Կառավարութիւնը թոյլ պիտի չտայ որ գիները բարձրացնեն, ընդհակառակն պիտի ջանայ նոր եւ չօչափելի զեղչեր ապահովել: Կառավարութիւնը հնդամեայ ծրագիր մը մշակած է հողագործութեան համար, որպէս զի Ֆրանսա կարենայ դիմանալ եւրոպական մրցակցութեան եւ կարեւոր չուկաներ ապահովել արտածման համար: Մեր նպատակը պէտք է ըլլայ տանիք մը ապահովել իւրաքանչիւր ընտանիքի համար, առողջապահիկ եւ հանդստաւէտ բնակարան մը ամէնուն համար: Այս պիտի ըլլայ կառավարութեան գլխաւոր ծրագիրը, երբ անցընենք ներկայ տագնապալի կացութիւնը որուն մատնուած է երկիրը երբեւ հետեւանք թղթադրամի աճման: Ֆրանքին արժեզրկումը կը ծածկէ երկրի մը աղքատութիւնը՝ եւ՛ւտեական բարօրութեան մը տակ: Անոնք որ խաղեր կը փորձեն դրամի արժէքին վրայ՝ յուսախաբութեան պիտի մատնուին»:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ կառավարութիւնը ստիպողական կոչ մը ուղղեց արեւելեան չրջանի Գերմաններուն, որպէսզի դադրեցնեն «խուժումը դէպի արեւմուտք»: Կոչը կ'ըսէ. — «Մի հեռանաք ձեր տեղերէն: Համայնավարական իշխանութիւնը նպատակն է հեռացնել բոլոր անոնք որ հաւատարիմ չեն կուսակցութեան: Ամուր կառչեցէք հայրենի հողին»: Թերթերը կը գրեն թէ միայն Օդոստոս ամսուն 16000 այրեր, կիներ եւ մանուկներ արեւմտեան Պերլին վախած են: Ցուլիսին 13 հազար էր փախստականներուն թիւը: Տարուան սկիզբէն ի վեր 53000 փախստականներ ընդունուած են զաղթականարաններուն մէջ որոնք չափազանց խճողուած են: Իւրաքանչիւր զաղթական 175 մթերլիւնի կը նստի կառավարութեան: Օրական 100000 մթերլիւն կը ծախսուի, մանաւանդ որ զօրաժողովրկներն ալ մեծ թիւ մը կը կազմեն:

ԵԳԻՊՏՈՍի վարչապետ կրկին յիշեցուց որ քաղաքական կուսակցութիւնները փութացնեն մաքրագործումները: Մէկ ամիսէ ի վեր անդադար կը յիշեցնեն այս պարագան: Ագգապարտութիւնը մասնաւորապէս ուղղուած է Վաֆտի դէմ, որ ամէն միջոց կը փորձէ, իշխանութեան տիրանալու համար: Հիմա որ վարչապետը՝ Ալի Մահեր եւ սպարապետը՝ զօր. Նեկիպ, միացեալ ճակատ կազմած են, հետզհետէ կը զօրանայ Վաֆտի դիրքը: Իրագեկներու կարծիքով, կառավարութիւնը ի հարկին պիտի միջամտէ, քաղաքական կուսակցութեանց մաքրագործումը փութացնելու համար:

ՀՈՂԱՑԻՆ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՄԱՆ օրէնքին առթիւ կ'ըսուի թէ Եգիպտոսի կառավարութիւնը պետական սեփականութիւն պիտի նկատէ ամէն հող որ 80 հեկտարէն աւելի է: Հողատէրերը հատուցում պիտի ստանան, վճարելի՝ երեսուն տարիէն, 3 առ հարիւր տոկոսով: Բռնագրաւման թուականէն սկսելով հողերը պիտի բաժնուին աղքատ գիւղացիներուն, մարդ գլուխ 1—2 հեկտար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅի մէջ զաղտնի խորհրդակցութիւններ կը կատարուին ոչ միայն Զինաստանի, այլեւ Մոսկուայի հետ, որ նոյնպէս բազմանդամ պատուիրակութիւն մը ղրկած է, նախապահութեամբ

ՋՈՒԱՐԹՆՈՑ

ԳՐԱՏՈՒՆԸ
H. PALOUYAN: 43, Rue Richer, Paris (9).
Tél. PROvence 25-46

Հայկական մեծ զրատունը, Փարիզի ամէնէն կեդրոն թաղամասին մէջ, ուր պիտի գտնէք մօտաւորապէս տասը հազար տեսակ հայերէն եւ ֆրանսերէն գիրքեր: Մեր մօտ կան հայաստանեան հրատարակութիւններ (Մելգոնեան Ֆոնտի եւ Պետհրատի լոյս ընծայած գիրքերը), Վիէննայի, Վենետիկի, Էջմիածնի, Երուսաղէմի, Անթիլիասի Մխիթարեանց հրատարակութիւնները, «Դրօշակ»ի, «Հայրենիք»ի եւ «Ցուսաբեր»ի մատենաշարները ամբողջութեամբ: Հայաստանի Պատուիրակութեան, Համազգայինի, «Նահատակ Գրագ. Բարեկամներու» հրատարակութիւնները եւն.: Նոյնպէս հին թէ նոր հայկական մատուլը (թերթեր, պարբերաթերթեր, ամսագիրքեր, տարեգիրքեր, զրական եւ գեղարուեստական ժողովածուներ), վէպեր պատմական բանասիրական եւ լեզուաբանական ուսումնասիրութիւններ, բառարաններ, դպրոցական դասագիրքեր, երգարաններ, ձայնագրեալ հայկ. երգեր (Կոմիտաս, Սիւնի, Սարգսեան, Պարթեւեան, Այգմչահ եւն.), թատերական գործեր, քարտէսներ, նկարներ:

Մեր զրատան մէջ կը գտնէք ֆրանսերէն լեզուով լոյս տեսած հատարակութիւններ Հայոց պատմութեան զրականութեան եւ արուեստին չուրջ:

Ունինք Արեւելագիտութեան նախապատմութիւն, յունական, եգիպտական, իսլամ, բիւզանդական, սումերական. հնդկական, սուրիական, Մայրագոյն Արեւելքի քաղաքակրթութենց մասին բազմաթիւ երկասիրութիւններ:

Մեր մօտ է նոյնպէս կեդրոնատեղին հայկական «տիսքերու»:

Մօտ ատենէն լոյս կը տեսնէ մեր հայերէն եւ ֆրանսերէն գիրքերու ընդհանուր զրացուցակը: Դիմեցէք եւ զոհ պիտի մնաք:

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՑԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած է արձանագրութիւնը Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի 1952—1953 տարեշրջանին:

Վարժարանը կ'ապահովէ հայ տղուն տոհմային դաստիարակութիւն եւ կը բանայ անոր առջեւ համալսարանի դռները:

Պայմաններու եւ ուրիչ մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան.—

Direction du Collège Arménien Moorat - Raphael. Ai Carmini, Venise (Italie):

ՎԵՐԱՄՈՒՏ.— Մարսէյլ քաղաքի դպրոցին արձանագրութիւնները կը կատարուին ամէն հինգշաբթի, Սեպտ. 5էն Հոկտ. 2: Դպրոցը կը վերաբացուի ուսուցչութեամբ Տիկին Հազարեանի:

ԲՆԱԿԱՐԱՆ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ, այր մը եւ կին մը: (Մէկ սենեակ եւ խոհանոց): Տեղեկացնել «Ցառաջ»ի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Սէն Շամոնէն ընկ. Դ. Մարզարեան իր չնորհակալութիւնները կը յայտնէ ամէն անոնց, որ հեռագրով, նամակով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իր զաւկին՝ ՐԱՖֆիի արկածին առթիւ, ինչպէս նաեւ Տիկ. Մարի Տօնապետեանի (Ֆրանսուհի) որ մօր մը դուրդուրանքով ցոյց տուաւ Րաֆֆիի տագնապի օրերուն:

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Suffren 62-02

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԻՏ TÉLÉVISIONի, RADIOի, ինչպէս նաեւ ելեկտրական installationի (տուներու եւ խանութներու մէջ):

Ձոխ մթերք Télévisionի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT Տան մեքենաներուն:

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Ցառաջ»ի ընթերցողներուն:

Դիմել՝

Պ. Ալիդրանիկ Սադպազարեանի

վերի հասցէով:

վարչապետ Յեսենպալի: Այս երկիրն ալ 1946ին պինակցութիւն մը կնքեց Մ. Միութեան հետ եւ այժմ աւելի պիտի ամրապնդէ կապերը: Իրագեկները կը հաւատան թէ չատ մը պաղտնի ծրագիրներ կը մշակուին: Զինաստան ալ կը սպասէ որ կատարուին 1950ին սրուած խոստումները (տրանսպորական եւ զինական օգնութիւն):

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ընկերութիւն մը առաջարկեց Պ. Թրումընի անօրէնի պաշտօն մը յանձնել 100.000 տոլար տարեթոշակով, երբ քաշուի նախագահութենէ:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

Փակել իրենց հին պարտքերը եւ վուճաձնել 1952 —1953ի բաժնեգինները, դիւրացնելով վարչութեան գործառնութիւնները:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ

Ի պատասխան մեզի ուղղուած հարցումներու, ստորեւ անգամ մը եւս կը հրատարակենք ոչ-առեւտրական ծանուցումներու դիները.—

Ամուսնութեան եւ նշանախօսութեան ազդ 1000
Մահազդ 1500 ֆր.
Հոգեհանգիստ 500 (մէկ անգամուան համար):
Շնորհակալիք 500 եւ ցաւակցութիւն 500 ֆրանք:
Կը փնտռուի մէկ անգամ 300 (5 տող):
«Կ'ուզուի» մէկ անգամ 300 (5 տող):
«Մախու է» մէկ անգամ 500 ֆրանք:

Հանդէսներու, երեկոյթներու, ներկայացումներու, առեւտրական ծանուցումներու համար մասնաւոր գիներ: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վրոտեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Գ. Զ. Սէն Ռաֆայէլ.— Կրնաք ձեր ծրագրած եղանակով գրի առնել չատ ջիկային համար: Այս անգամ գրկեցէք միայն ազգէտի մասը: Շուտով պատմական ուսումնասիրութիւն մը պիտի հրատարակենք բուն Ջմիւռնիոյ մասին:

ԾԵՐԱՆՑԻՆ ՀԱՄԱՐ.— Տիկին Արաքսի Մամբրէեան հազար ֆր. կը նուիրէ Անտիլիասի Հանգստեան Տան: Տառնալ «Ցառաջ»էն:

ՏԱԿԱՒԻՆ ԿՐՆԱՔ ԳՏՆԵԼ

«ԱԶԴԱԿ»Ի ԲԱՑԱՌԻԿԸ

(25ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ)

մօտ 140 մեծադիր էջ, բնիկ տպագրութեամբ: երկու հարիւրէ աւելի նկարներ:

Կը պարունակէ լիբանահայ կեանքին 25 տարուան համայնապատկերը եւ ուրիչ բազմազան ուսումնասիրութիւններ եւ յօդուածներ:

Ցօդուածներ ունին բազմաթիւ ծանօթ գրողներ եւ մտաւորականներ:

Գին 500 ֆրանք: Դիմել Հրանտ Սամուէլ Գրատուն, 51 rue Mr. le Prince:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԻՋ.— Դիմել Ասատուր Քէօսեեանի, Photo Rex, 11 Place Jules Guesde:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ԻՄ ՑՈՒՇԵՐԸ

Բ. ՀԱՏՈՐ Գրեց՝ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (ԿՈՄՏ)

610 մեծադիր էջ՝ 90 թանկագին պատկերներով: Բաժնուած վեց գլխաւոր մասերու.—

1.— Մահմանադրութեան առաջին օրերը Վասպուրականի մէջ: 2.— Պոլիսը այդ օրերուն: 3.— Մահմանադրական Թուրքիան: 4.—Հայկական բարեկորոգումները: 5.— Համաշխարհային Ա. պատերազմը եւ Տարօնի աշխարհը: 6.— Կովկասի մէջ: Ցաւելուած (պատմական վաւերագիրներ): Տպ. Համազգային ընկերութեան, Պէյրութ, 1952

Ծախու են

Երկու չութակ, երկու ուտ եւ երկու fաւուն— իրեն յատուկ գործիքներով (մանտալ եւ պուրկու): Ուսի համար լարեր եւ «մզրապներ»: Ֆոնօ մը, 12 հատ երգապնակներով, ամէնէն վերջին նորութիւններէն: «Նոր Քնար» ընդարձակ երգարանը ձայնագրուած բազմաթիւ երգերով եւ պատկերներով:

Դիմել ՑԱԿՈԲ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆի, 56, Rue Julien Lacroix, Paris (20):

Տատուն...

Տատուն...ի

Այսինքն ճաշարան ՍԱՄՈՒՆԻ դացէք, տեսէք եւ ճաշեցէք

ՀԱՄՈՎ — ՀՈՏՈՎ եւ ՄԱՏՋԵԼԻ

31, Rue d'Alexandrie - Paris.
Métro : Réaumur et Strasbourg - St. Denis

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH fondé en 1925, R.C.S. 376·286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C·P· Paris 1678-63

Mercredi 3 Septembre 1952 Չորեքշաբթի 3 Սեպտ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6855-Նոր շրջան թիւ 2266

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Կ'ԵՐԹԱՆ, ՈՒ ԿՈՒԳԱՆ...

Տարիներով խօսած ենք արտագաղթի չարիքներու մասին, առանց գործնական ելքի մը յանգելու :

Կը գաղթեն ու կը գաղթե՛ն : Ո՛ւր որ բաց դուռ մը գտնեն :

Եթէ աս ու ան երկիրէ երկիր թափառելով բախտաւոր եղան, պատահաբար, աւետարեր լուրեր շրջան կ'ընեն բերնէ բերան : Եւ ահա նոր կարաւաններ դէպի Հարաւ. Ամերիկա, Քանատա : Մինչեւ Աւստրալիա :

Անօգո՛ւտ են խրատները : Անդամ մը որ մէկուն-միւսին գլուխը գառնայ, ունեցած - չունեցածը դրամի կր վերածէ եւ ճամբայ կ'ելլէ :

Անշուշտ բոլորն ալ դժբախտութեան չեն մատնուիր : Մանաւանդ անոնք որ չատոնց տուն - տեղ եղած ազգականներ եւ բարեկամներ ունին :

Բայց, պատկառելի թիւ մը կր կազմեն զղջացողները :

Շատեր այնքան կը յուսահատին որ, յանձն կ'առնեն ամէն զոհողութիւն, իրենց նախկին բնակավայրը վերադառնալու համար :

Գիտէք թէ ի՛նչ կ'արժէն այս տեղափոխութիւնները, բարոյապէս թէ նիւթապէս : Մինչեւ Ար - ժանթին երթեւեկի ծախք մը պիտի բաւէր մէկ տարի ապրելու Ֆրանսայի, Թերեւս երկու տարի՝ Քունատայի մէջ :

Եթէ հարցնէք, ամէնքն ալ քիչ - չատ բանաւոր պատճառներ կր ցուցնեն, արտագաղթը արդարացնելու համար,—անտեսական տագնապ, անգործութիւն, պատերազմի վախ :

Հասկնալի են այս բոլորը : Բայց եթէ առաջ դէպ որ քիչ մը աւելի խոր մտածեն, հեռատեսութեան ճիգ մը փորձեն , — իրենք ալ կը չուարին :

Աշխարհի ո՞ր մասը տագնապէ ազատ է, օրուան այս ժամուն :

Փարիզեան թերթ մը վերջերս մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւն մր հրատարակեց, Աւստրալիոյ աշխարհագրական, անտեսական, առեւտրական եւ բանւորական կացութեան մասին :

Եզրակացութի՛ւնը, — կատարեալ յուսախաբութիւն : Հազարաւոր գաղթականներ վերադարձի մասին կը մտածեն ...

Ա՛ֆֆնքի մեր պաշտօնակիցը, «Ազատ Օր» , պարզելով արտագաղթի չարիքը, դիտել կուտայ խմբագրականի մր մէջ (10 Օգոստ.) :

— « Հակառակ Դաշնակցութեան բոլոր ջանքերուն եւ թելադրանքներուն, մեր բարեւութիւններուն ներքուստ ողկիսոռոնքերուն վրայ գամ - ուեցաւ :

Հասնող շոգենաւ ներս՝ ժանտախտէն ազատելու համար : Արժանթինի՝ մագիլի պէս հագուստներ բաշեց : Երազներ՝ թէ ու թռիչք տուած էին երեւակայութեան ու ամէն Հայ կ'աճապարէր օր առաջ Աւետեաց երկիր հասնիլ, փողոցը նետուած փեսաներով դեռակներ շինելու համար :

Գացին ու զղջացին : Ու հիմա կը փնտռեն հնախկին բնակավայրերը եւ հին օրերը : Բոլորը հիասթափութեան մատնուեցան ու վտղը նամ բաներ մր տարի եսք, աւելի մեծ հիասթափութեան պիտի մատնուին, եթէ Արժանթինի կառավարութիւնը օտարներու ազգայնացնելու ծրագիրը գործադրութեան դնէ :

Պիտի ստիպուին օր մը ազգութիւն փոխել պատառ մը հացի համար» :

Այս պարագաները պարզած ատեն, խղճահարութիւն մր կը տանջէ մեր միտքը :

— Կրցա՞նք աւելի նպատակայարմար ձեւ մը գտնել, որպէսզի նորէն ցիրուցան չըլլան ան - ճար բազմութիւնները : Կրցա՞նք տեղաւորման ծրագիր մը յօրինել, գոնէ կարգ մը դաղութներու մէջ : Մինչեւ որ նորէն բացուին «դռները յուսոյ» :

Արդարեւ, ո՞ւր է, ո՞րն է այն իշխանութիւնը, որ կարենար ելք մը ցուցնել անելի մատնուած համրանքներուն :

Յաճախ կը խօսինք Միջին Արեւելքի եւ Հիւս. Ափրիկէի մասին, երբեմն նուազպղտի չարիք : Որպէսզի Լանդ առնէր յարաճուն հոսանքը դէպի հեռաւոր, անծանօթ ափեր :

Բայց, ո՞վ փորձեց հնարաւորութիւնները : Ո՞վ ջանաց գործադրելի ծրագիր մը :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻՇՏ ՆՈՑՆ ԹՈՒԹԱԿՆԵՐԸ

Միացեալ Նահանգներու ընդհանուր դատախազութիւնը պաշտօնապէս կը յայտարարէ թէ Համայնավար կուսակցութիւնը, իր խանձարուրի օրերէն մինչեւ այսօր, հաւատարիմ մնացած է Մարքսի, Լենինի եւ Սթալինի վարդապետութեանց :

Պաշտօնատունը, փաստացի տեղեկութեանց վրայ հիմնուելով, կ'ըսէ — Համայնավար կուսակցութիւնը աշխարհակալ նպատակներ կը վերագրէ Ամերիկայի : Ան 1919էն 1934, յարձակած է հանդուգնեալ Ազգերու Դաշնակցութեան վրայ՝ Մոսկուայի օրինակին հետեւելով, բայց 1934ին սկսած է տարբեր եղանակ մը, որովհետեւ, այդ օրերուն, Մ· Մխութիւնը անդամ կր նշանակուէր Միջազգային Արխապագոսին :

Համայնավար կուսակցութիւնը արդարացուցած է 1937ի Մոսկուայի մաքրագործումները եւ 1939ին, Ռուսիոյ յարձակումը Ֆինլանտայի վրայ : Մինչեւ 23 Օգոստոս 1939, Հիթլերի Գերմանիան , համաձայն կուսակցութեան տեսակէտներուն, ըսպառնալիք մըն էր խաղաղութեան դէմ : Բայց, աւելի վերջը, երբ պատերազմը կը պայթէր, Գերմանիան եղաւ խաղաղութեան բարեկամ, որովհետեւ դաշնակցած էր իր դրացիին հետ ու Անգլիան եւ Ֆրանսան սկսան «անարդար» կռիւ մը մղել ա — նոր դէմ :

Համայնավար կուսակցութեան մէկ բջիջն ալ հայկական է, եթէ չենք սխալիր : Բջիջ մը, որուն անդամ են Հայոց ազգին անճար ու անճարակկարմիրները :

Այս թափիփտուքներն ալ ամբաստանուած են միեւնոյն յանցանքներով : Երէկ՝ կը պաշտպանէին Հիթլերի եւ Սթալինի միջեւ կնքուած ոչ — յարձակման դաշինքը : Կր զովէին ու կր փառաբանէին երկուքն ալ : Առեն մը վերջ, սկսան Հիթլերի ոտքի դնել : Այո, իրենք ալ կ'արդարացնէին — եւ մինչեւ այսօր ալ կ'արդարացնեն — Կրեմլինի մաքրադործումները :

Այսօր, կը պաշտպանեն Մոսկուայի բռնաքանութիւնը բոլոր ճակատներուն վրայ, ու կր դատապարտեն Ամերիկան եւ իր դաշնակիցները՝ դարձեալ բոլոր ճակատներուն վրայ :

Իրենց մէկ թեւը, տանէրը ելած կր պոռայ — ես Մարքսիստ եմ : Միւս թեւը, դառած է աւելի քաղաքակիրթ բռունի մր — ես Ցառագրմատական եմ :

Մինչեւ ե՞րբ այս չոլորթութիւնը, համայնավար պարոններ :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

Ա՛ՆԹԻԼԻՍԱՅի դպրեվանքին վերատեսուչը, Դեմոնիկ եպիսկ·, որ Շուէյտ գացած էր Եկեղեցիները համադրումարին մասնակցելու համար, փարիզ եկաւ Բչ· օր· : Ընթիլիաս պիտի վերադառնայ այս հինդշաբթի :

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ խորհուրդը նիստ դումարեց երէկ, քննելու համար դիմերու կրճատման խնդիրը : Մասնաւորապէս պիտի դեղչուին ընթացիկ ապրանքներու դիները, և հասկնի պարտաւորէ սակագին հաստատելով :

ԱԻՏՏՐԻԱ դնայ Ֆրանսայի պատաքին նախարարը, Պ· Շուման, քննելու համար այդ երկրին կացութիւնը : Վիէննա կը սպասուի նաեւ Անգլիոյ արտաքին նախարարը, որ նախ Պելկրատ պիտի հանդիպի :

ՎԱՏԻԿԱՆ չրջաբերական մր ուղղեց քահանաներուն, պատուիրելով ներել այն համայնավարներուն որոնք դղջում յայտնած են անկեղծօրէն : (1949ի կոնդակով բանադրանքի ենթակայ էին այս պիսիները) :

ԱՐԻԻԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ կրթական նախարարութիւնը հրամայեց Ե· Մխութեան կրթական ծրագիրը գործադրել պարտցներու մէջ :

ՔՈՐԻԱՑԻ մէջ կռիւները կր չարունակուին նոյն սաստկութեամբ : Մ· Նահանդ երու օդուժը առջի օր յանդուգն արչաւանք մը կատարեց Միանչուրիոյ սահմանադլուխէն չորս հիմներէն հեռու, երկաթի հանքի մր դէմ : — Ամերիկեան դիներուներ 45 տորթի ամսական պարգեւ մր սորան , որուն 153ի կր բարձրանայ իրենց ռոճիկը (60.000 ֆրանք) :

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՑԿԱՐԸ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

«ԺՈՂՈՎԱՍՐԱՀԻՆ ԴՈՒՌԸ ԴՈՑԵԼ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԲԱՆԱԼ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԴՈՒՌԸ»

Մ· Նահանգներու նախագահական ընտրութեան պայքարը վճռական չրջանի մը մէջ մտաւ այս չաբթու : Երկու թեկնածուները, զօր· Այզընհաուըր (հանրապետական) եւ Պ· Սթիվենսըն (ոամկավար) այսուհետեւ ճառեր պիտի խօսին քաղաքէ քաղաք, պարզելով իրենց տեսակէտները՝ արտաքին թէ ներքին քաղաքականութեան մասին :

Պ· Սթիվենսըն երկուշաբթի օր իր առաջին պաշտօնական ճառը խօսեցաւ Տիթրոյթի մէջ, որ բանւորական կեդրոն մըն է եւ ուր կր գտնուի նաեւ հայկական չէն գաղութ մը : Ռամկավար (դեմոկրատ) կուսակցութեան թեկնածուն մասնաւորապէս ծանրանալով հանրապետական կառավարութեան ընկերային մէկ օրէնքին վրայ, խստօրէն քննադատեց զայն, իրրեւ «թնճուկ մը օրինական փչաթելերու» : Եւ առաջարկեց նոր ծրագիր մը որ կր բաղկանայ հինդ հիմնական կէտերէ : Բանախօսութեան ներկայ էին 30000 քաղաքացիներ, մեծ մասով բանւոր :

Սթիվենսըն խօսքը ուղղելով բանւորներուն , յայտարարեց·

— « Ես ձեր դերին չեմ , ոչ ալ դուք իմ դերին : Ես պիտի ընեմ ճիշդ այն ինչ որ օգտակար կր դատեմ ընդհանրական բարիքին համար : Անհրաժեշտ է նոր եղանակներ փորձել, բանւորական վէճերը կարգադրելու համար , մասնաւորապէս ազգ· պաշտպանութեան յատուկ ճարտարագործութեանց մէջ : Նախագահը կրնայ օդնել գործատէրերուն եւ բանւորներուն, որպէսզի բանակցին· բայց արդար չէ ստիպել որ բանթող բանւորները աշխատանքը վերսկսին դատաւորի մր հրամանին վրայ, պատժուելու սպառնալիքով : Անհրաժեշտ է հաւասարութիւն աշխատանքի մէջ, առանց դոյնի, ցեղի կամ կրօնի խտրութեան, ընկերային ապահովութեանց զարգացման ,հաւաքական պայմանագիրներու բնդարձակման եւ աշխատանքի նուազագոյն օրէնքի մը համար : Ջմոռնանք որ բանւորական խնդիրները մարդակլինինդիրներ են և անոնց լուծումը կախում ունի ոչ թէ օրէնսդիրին կաղմարէն կամ փաստաբանին պաշտպանողականէն , այլ փոխադարձ վստահութենէն եւ ազատ այբեր եւ կիներու համաձայնութենէն » :

Անդնելով արտաքին քաղաքականութեան, թեկնածուն բացատրեց թէ սխալ հասկցած են զօր· Այզընհաուըրի ճառը՝ Ամերիկեան Լեգէոնին առջեւ : «Այդ ճառը այն տպաւորութիւնը գործեց թէ զօրավարը կրնայ յանուն գործադութեան մը դիմել — եթէ նախագահ ընտրուի — ազատագրելու համար արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդները : Կարգ մը բաներ աւելի թանկագին են քան քաղքենները : Կր յուսամ թէ սխալ հասկցուած են Այզընհաուըրի եւ իր խորհրդականներուն կարգ մը յայտարարութիւնները : Ես երբեք պիտի չվախնամ ուղղամտօրէն բանակցելու Ե· Մխութեան հետ· վասն դի վակել ժողովրդապահին դուռը՝ կը նշանակէ բանալ պատերազմին դուռը :

Պ· Սթիվենսըն դիտել տուաւ իր ճառին մէջ·

— « Կարելի չէ խորհրդային բռնակալութեան անողոք տիրապետութիւնը մեղմացնել ապաքդիւն ճառերով ,ոչ ալ վերացական սպառնալիքներով : Անօգուտ է սին յոյսեր ներշնչել : Անմբռնելի է տեղի տալ պատերազմի մը որ անասելի տառապանքներու պիտի ենթարկէ բոլոր աշխարհի անմեղ ժողովուրդները » :

Նոյն օր նախագահ Թրումըն ալ ճառ մը խօսելով , կծու մեղադրանքներ ուղղեց հանրապետական կուսակցութեան : Ան առեն չէ՞ որ ռամկավար կուսակցութիւնը ժողովուրդն կուսակցութիւնն է եւ պիտի մնայ Սթիվենսի օրով : Մեր թեկնածուն մեծ նախագահ մր պիտի ըլլայ : Ամերիկացի ժողովուրդը պէտք է ուրախ ըլլայ, մանաւանդ որ եթէ միայն հանրապետական կուսակցութեան վրայ դնէր յոյսը՝ եղերական պիտի ըլլար իր ճակատագիրը : Հանրապետական կուսակցութիւնը սահմանին անհատական չահերու կուսակցութիւնն է· առեւտրական մեծ խմբակցութիւններ չրջան ճառեր որ կ'ուզէ չահադործել բանւորները, հողագործները եւ հասարակութիւնը : Այս տարուան միակ փոփոխութիւնը այն է որ կր փորձէ ծածկել նոր դիրքի մր տակին, իր դերի եւ մեծատուր թեկնածուին տակին» :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԱԶՈՎԻ ԵՒ ՊՈՂՊՈՍԻ միացեալ կազմակերպութեան մէջ, Անգլիա եւս պատուիրակութիւնմբ նշանակեց, մեծ զոհունակութիւն պատճառելով : Կազմակերպութեան նախագահը, Պ· Ժան Մոնէ (Ֆրանսացի), բարի գալուստ մաղթելով, յայտարարեց·— «Ձեր ներկայութիւնը երաչխիք մրն է եւրոպայի ապագայի համար· Եւրոպական վեց ժողովուրդներ առաջին անգամ բլլալով կր միանդին իրենց ածուխի եւ պողպատի կենսական աղբիւրները, ի չահ բոլորին : Եւրոպան է որ կը ծնի» :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՔԱՐՈԶՉՈՒԹԻՒՆ ՑԱՆՑ ՄԸ ՈՐ ԱՆԸՆԴՀԱՏ ԿԸ ԳՈՐԾԷ

Հանրութեան համար, «պաղ պատերազմ»ին տեսանելի կողմն է քարոզութիւնը (propagande) : Տեսակ մը « փողոցային կռիւ » , որ կը մղուի մամուլով, անթելով, պատի ազդերով, հրապարակային հաւաքոյթներով, ցոյցերով: եւն.: Բայց , անոր բազմաթիւ երեւոյթները կը մնան թաքուն: Ֆրանսա (ինչպէս նաեւ Իտալիա) հոգեբանական նոր զէնքերու փորձադաշտ մը դարձած է, եւ բոլորէն աւելի ենթակայ է քարոզչական կրակին:

Այս «առանձնաշնորհեալ» կացութեան պատճառը այն է որ, Ֆրանսա համայնավարական ուժեղ կազմակերպութիւն մը ունի, ռազմագիտական առաջնակարգ դերք մը կը գրաւէ համաշխարհային քաղաքական քարտէսին վրայ, եւ գործօն անդամներէն մէկն է Ատլանտեան դաշինքին :

Պ. Փիէռ Տրուէն վերջերս այս հարցը կ'ուսումնասիրէր «Լը Մոնտ»ի մէջ, ընդարձակ յօդուածաշարքով մը:

Ֆրանսայի մէջ քարոզչութիւնը կը կատարուի երկու ճակատի վրայ.— համայնավարական եւ ամերիկեան: Բաղդատելով առաջինին հետ, ամերիկեան ճեռնարկը նախնական վիճակի մէջ կը գտնուի տակաւին: Կարելի է «նախատաւորեալ երկրաչափութեան» կոչել զայն, եթէ ներելի կը գտնէք բացատրութիւնը : Համայնավարական մեքենան, ընդհակառակն, շատ աւելի կատարելագործեալ է եւ զաղտնի: Իր ազդեցութիւնը կարելի է տեսնել եւ զատել. բայց գործադրուած մէկոյնները լրիւ չափելու համար հարկ է բարձրանալ մինչեւ ակունքը,ինչ որ շատ դժուար հարց մըն է:

— «Փարիզի ժողովուրդը պիտի չհանդուրժէ Բիճուէյի, մանրէական զօրավարին, ներկայութեան մեր երկրին մէջ »:

« Իմանիթէ»ի խորագիրներըաուաօա կանուխ պար կը բռնեն «մէթրօ»ի եւ արուարձանի կառախտմբերուն մէջ, կը ցնցեն քնաթաթախ ուղեղնները եւ կը սրեն ջիղերը բազմահազար աշխատաւորներու :

Եթէ փորձուիք դուրսէն դատել քարոզչական այս ճեռնարկը, արտաքին երեսը միայն պիտի տեսնէք :

Համայնավար քարոզչութիւնը կ'առաջնորդուի երեք հիմնական տուեալներով, որոնք ինքնատապութիւն մը կուտան իրեն :

1.— Ամբողջական պրոպականտ մըն է: Կ'աշխատի ընկերային կազմակերպութեան բոլոր ատիճաններուն վրայ, եւ մարզկային գործունէութեան բոլոր ասպարէզներուն մէջ.— արհեստակցական, ընտանեկան, մարզական, մշակոյթի , նոյնիսկ կրօնական: Զօրաշարժի կ'ենթարկէ, մասնաւորապէս, անհատին բոլոր կարողութիւններն եւ ամբողջ կորովը:

2.— Որեւէ միջոց, որ նպատակին կը ծառայէ, ընդունելի է: Սուրը՝ իրաւէն, կամ բարին չարէն զանազանելու բնական օրէնքը փոխարինած է «դիալիկտիկական տրամաբանութեամբ» , որ կը նշանակէ .— համայնավարութեան ծառայող ամէն բան ճշմարիտ է :

3.— Սթալին անսխալական է, քանի որ լաւագոյն սպասարկուն է յեղափոխութեան : Հետեւաբար, յանուն գաղափարի, իւրաքանչիւր երկրի համայնավարական քարոզութիւնը զուգահեռ կ'ընթանայ Մ. Միութեան ռազմավարութեան հետ, եւ կը ծառայէ Մոսկուայի քաղաքական ճշտումներուն: Մ. Միութեան փարիզի դեսպանատունը գրքոյկներ, չարժանկարի ժապաւէններ , եւայլն ցրուելու պէտք չունի, ինչպէս կ'ընէ ամերիկեան դեսպանատունը: Ամէն աշխատանք կը տարուի միջնակեալ մարդոց միջոցաւ :

— « Պ. Կարօտի իրաւունք ունէր, կը գրէ Պ. Տրուէն, երբ, 1948ին, Ազգ. Ժողովի բեմէն կը յայտարարէր .— « Ձեր երեւակայածէն շատ աւելի խորունկ եւ ամուր կապեր գոյութիւն ունին մեր եւ Մ. Միութեան միջեւ » :

Արդարեւ, տիրոջ եւ ծառայի սովորական յարաբերութիւնը չէ որ կը մղէ Ֆրանսացի համայնավարը ըսել թէ՝ «իրեն համար պատիւ կը համարէ Մ. Միութիւնը նկատել իր հայրենիքը » : Մոսկուա, նիւթական օժանդակութիւն ընծայէ կամ ոչ արեւմտեան երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց, ուղղափառ համայնավարի մը վերաբերումը բացարձակապէս չազդուիր այդ բանէն » :

Բացի տասնեակ մը հրատարակչական տուներէ, համայնավարները Ֆրանսայի մէջ ունին 17 օրաթերթ, 81 շաբաթաթերթ, 18 հանդէս եւ պարբերական: Միշտ տարբերութիւն մը կը դնեն պաշտօնական հրատարակութեանց ու «դեմոկրատիկ» թերթերու միջեւ: Այսպէս «Իմանիթէ» կը պատկանի առաջին շարքին, իսկ «Սը Սուար», «Աման Կարա», «Ռըկառ», եւայլն երկրորդին: Այս բաժանումը շատ յաճախ, ձեւական է: վերի թիւերուն մէջ չեն մտներ թաղերու եւ բջիջներու պըզտիկ թերթերը, տեղեկատուները, եւն.: (Միայն Սէնի նահանգին համար աւելի քան քսան հատ) :

Համայնավար եւ «դեմոկրատիկ» օրաթերթեր.— « Իմանիթէ» (Փարիզ), «Իմանիթէ տ'Ալզաս-Լօրէն» (Սթրազպուրկ), «Լիպեռթէ» (Լիլ), « Սը Սուար» (Փարիզ), «Լիպէռասիօն» (Փարիզ), « Լէ դ'Ալզոպռոժ» (Կրընոպլը) , «Լ'Էքօ տիւ Սանթրը» (Լիմոժ), «Լա Մարսէյէզ» (Մարսէյլ), «Լէ Նուվէլ տիւ Սիւտ-Ուէսթ» (Պորտօ), «Ուէսթ Մաթէն» (Ռէն), «Լը Փաթրիոտ որ Նիս», «Լը Փաթրիոտ որ Սէնթ Էթիէն», «Լը Փաթրիոտ որ Թուլուզ » , «Լը Փաթրիոտ — Վալմի» (Մուլէն), «Լը Փըթի Վարուա (Թուլոն), «Լա Ռեփիւպլիք - Լը Փաթրիոտ (Լիոն), «Լա Վուա տը լա Փաթրի (Մոնփելիէ) :

Ցօդուածագրէն քաղած տեղեկութեանց համաձայն, «Իմանիթէ» կը տպուի 185.400 օրինակ , «Լիպէռասիոն»՝ 121660, «Սը Սուար»՝ 122800, «Իւմա - Տիմանչ»՝ 386000, «Ֆրանս – Նուվէլ»՝ 63 հազար, «Վի Ուվրիէռ»՝ 255000, «Լէթրը Ֆրանսէզ»՝ 63000, «Ֆամ Ֆրանսէզ»՝ 137000, «Վայ – եան»՝ 117000, «Միրուար - Սփռինթ»՝ 168195 , «Ֆրանս — URSS»՝ 133500 օրինակ, եւն.:

Համայնավար մամուլի ցանցը կը ծածկէ մամուլը Ֆրանսան, եւ իր այլազանութեամբ կը բաւարարէ բոլոր պահանջները: Կին, դիւղացի, արուեստագէտ, բժիշկ, մարզասէր, երիտասարդ, ռազմիկ, անթելի ունկնդիր, ուսուցիչ, դիւնուր , մինչեւ անգամ մանուկները կրնան գտնել իրենց յատուկ թերթը :

Բայց հակառակ թափուած աշխատանքին , համայնավար թերթերու սպառումը հետզհետէ կը նուազի: 1947ին «Իմանիթէ»ի սպառումը 400000ը կ'անցնէր: Այսօր, հազիւ թէ կը մօտենայ 190000ի: Բազմաթիւ «յառաջդիմական» եւ «դեմոկրատիկ» թերթեր փակուեցան Ֆրանսայի զանազան շրջաններուն մէջ: Ամէնաւերջիններէն յիշենք «Աքսիօն»ը, «Լ'Էքրան Ֆրանսէզ» եւ «Թու լէ զ'Ա», որոնք ձուլուեցան «Լէթրը Ֆրանսէզ»ին հետ: Աչխատանքի համաղաչնակցութեան (CGT) պաչտօնաթերթը («Լը Փէօփլը») պարզ տեղեկատուի մը վերածուած է :

Աւելի դժուար է ճշդել ընհատուել պատի յայտարարութիւններով կատարուած քարոզչութիւնը: Բայց կը բաւէ աչք ունենալ՝ տրամադրուած միջոցներուն կարեւորութիւնը ըմբռնելու համար: Ամէն ամիս, միջին հաչուով, երկու կամ երեք պատի յայտարարութիւն հրապարակ կը հանուի , իւրաքանչիւրը մօտաւորապէս 200000 օրինակ , «ազդային», «նահանգային» եւ «տեղական» չափանիշով :

Անթելը, պրոպականտի այս հրաչալի մեքենան, լայնօրէն կ'օգտագործուի «Աչխատութեան Ձայն»ի կողմէ: Օրական մօտաւորապէս քսան ղեկուցում յատկացուած է Ֆրանսայի՝ կարճ եւ միջին ալիքներով: Առտուան ժամը եօթնէն մինչեւ կէս գիչեր, համայնավարական պատգամներ կը հասնին Մոսկուայէ, Փէքինէ, Փրակայէ, Վարչաւայէ եւ Պուքրէչէ ճամբով: Կարեւորագոյնն է «Այս իրիկուն Ֆրանսայի մէջ»ը (Ce soir en France) , պատրաստուած Փարիզի մէջ Ֆրանսայի լրագրողներու կողմէ, եւ սփռուած Փրակայի ճայնական ալիքներով: Կը ձգտի ազատութեան պատգամը հասցնել « Ամերիկացիներու կողմէ ղրաւուած» Ֆրանսային, խրախուսել եւ յուսադրել զայն, ինչպէս կ'ընէր Լոնտոնի անթելը (B.B.C.) 1940—1944ին :

Ատոնց հետ մոռացութեան պէտք չէ տալ ականջ խօսքը տարածելու հրաչալի պատեհութիւնն է ստորագրութիւն հաւաքելը :

Համոզուած համայնավար մը անճնուիրութեամբ կը կատարէ այդ կարգի աչխատանք մը , եթէ նոյնիսկ դուռնէ դուռ անցնելու ապերախտութիւն մը ըլլայ :

Կարելի՞ է հրատարակութեանց բացը զոցել անճնուիրութեամբ: Գաղափար ունի՞ք թուղթի, տպագրութեան եւ ծանուցումի գիներուն մասին:

Ցօդուածագիրը այդ խնդրին ալ կը չօչափէ:

Թ.Ա.Թ.

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

Գիւրոս եւ հայ կիւլէ

Քսենոփոն, Կիւրոսի պատմութեան մէջ, սրտաչարժ դրուագ մը արձանագրած է հայ կեանքէ: Երուանդ Թագաւորը գլուխ կը քաչէ Պարսկաստանի մեծագոր ինքնակալէն, որուն դաչնակցութիւնը ուխտած էր, եւ պարսկական պատերազմներուն՝ զօրքով եւ դրամով օգնել խոստացած էր: Կիւրոս, հայ թագաւորին վրայ կուգայ հզօր բանակով: Երուանդ ի վերջոյ կը բռնուի եւ հրապարակաւ հանդիսաւոր տեսանի մէջ կը դատուի :

— Ինչո՞ւ դրժեցիր խոստումդ, կը հարցնէ Կիւրոս :

— Որովհետեւ ազատ ըլլալ ուզեցի, կը պատասխանէ սուտ խօսիլ չգիտցող հայ թագաւորը:

— Ի՞նչ կ'ընէիր քու դերիչխանութեանդ տակ գտնուող թագաւորի մը, եթէ նոյն անհատատարմութեան մէջ բռնէիր զայն քեզի դէմ :

— Մահուամբ կը պատժէի, կը պատասխանէ մահէն չվախցող հայ թագաւորը, Միջին Դարու ամէնէն ծաղկեալ շրջաններու Ասպետի մը չափ անսպիտ եւ անվեհեր :

Երուանդի հարցուփորձէն ուչիմ Կիւրոս կը հասկնայ որ հայ թագաւորը արժանիքի տէր անձնաւորութիւն մըն է եւ կ'որոչէ սիրաչահիլ զայն, բաւ համարելով փրկանք մը :

— Ի՞նչ կուտաս որ թագուհիդ դերի չվարեմ, կը հարցնէ.

— Բոլոր ունեցածս կուտամ, կը պատասխանէ Երուանդ :

— Ի՞նչ կուտաս որ զաւակներդ դերի չտանիմ :

— Ինչ որ ունիմ ան կուտամ :

— Մէկ մը տուէր, նորէ՞ն կուտաս ունեցածդ, վրայ կը բերէ Կիւրոս ժպտելով :

Ապա դառնալով Հայոց գահաժառանգ իչխանին, Երուանդի որդի Տիգրանին, որ սահմանուած էր օր մը Տիգրան Ա. մեծանուն աչխարհակալ թագաւորն ըլլալու, Կիւրոս կը հարցնէ.— «Եւ դուն ի՞նչ կուտաս որ նորապսակ կինդ աղաչին չտանիմ»: Տիգրան պարզօրէն կը պատասխանէ. — « Կեանքս կուտամ » :

Կիւրոս կը հաչտուի Հայոց արքունիքին հետ եւ դինակցութիւնը կը նորոգէ Երուանդին ու Տիգրանին հետ: Պարսկաց եւ Հայոց զօրքերն խակոյն միանալով՝ Կիւրոսի թչնամիներուն դէմ կը քալեն: Ի նչան հաչտութեան, Կիւրոս նոյն երեկոյ չքեղ հայկերոյթ կուտայ հայ թագաւորին, զաւհաժառանգին եւ անոնց պարագաներուն :

Բոլոր ներկայք, Հայք, Պարսկք, Քաղդէացիք եւ այլք կը զմայլին Կիւրոսի քաջութեանն հաւասար վեհանճնութեան եւ փիլիսոփական դեղեցկութեան հաւասար հոգեկան բարձրութեանը: Գիչերը երբ ցահաժառանգն ու հարսը մինակ կը մնան, Տիգրան կը հարցնէ կնոջ .

— Ինչպէ՞ս, դուն ալ դեղեցիկ չդտա՞ր Կիւրոսը, ղօրաւոր ազնիւ, վեհանճն չէ՞ր :

— Ես անոր նայած չունէի, կը պատասխանէ հայ իչխանուհին :

— Հապա որո՞ւ կը նայէիր :

— Ես անոր կը նայէի որ կ'ըսէր թէ իր կեանքը կուտայ որպէսզի ես դերի չերթամ, որպէսզի աղաչին չըլլամ պարսիկ ինքնակալին :

Զգացումներու այչափ քնքոյշ փափկութիւն, այչափ նուրբ կենցաղավարութիւն պատիւ պիտի բերէին 20րդ դարու ամէնէն զարգացեալ, ամէնէն բարեկիրթ տիկնոջ: Եւ մտածել որ իր պարզութեան մէջ վսեմ այս խօսքն ըսող Հայուհին կ'ապրէր մեզմէ երկու հազար հինդ հարիւր տարի առաջ, նախ քան գԲրիստոս վեցերորդ դարուն մէջ:

Ապագէն մեր պատմութեան ամէն դարաչրջանին մէջ կը հանդիպինք հայ կնոջ նչանաւոր դէմքերու, ոմն իր բարեպաչտութեամբ, ուրիչ մը իր քաջութեամբ, երրորդ մը իր մտքի ու մարմնի գեղեցկութեամբ համբաւաւոր, ինչպէս հատ մըն ալ կը յիչուի կիլիկեան շրջանէն, Զարմանուհին:— Հայուհւոյն քով ուրեմն կրթուելու եւ զարդանալու յարմարութիւնը բնածին է, սերնդական, ժառանգական է, եւ մեզի կը մնայ միայն պատեհութիւն տալ իրեն կրթուելու եւ զարդանալու :

Բ. ԲԻԶԱՆ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԿԱԶՐ ԴԷՊԻ ԵՒՐՈՊԱ.

Միջին Արեւելքի քարիւղի դաչտերէն դէպի Եւրոպա կազուղիի մը չինութիւնը կարելի է, կ'ըսեն Ամերկացի ճարտարագէտներ: Արդէն նախնական ուսումնասիրութեան մր ճեռնարկած են: 2500 մղոնի կազուղին պիտի կրնայ մեծաքանակ բնական կազ փոխադրել մինչեւ Փարիզ :

Ծերակուտական Բոպըրթսընի կարծիքով այսպիսի ճեռնարկ մը պիտի արժէ 425 միլիոն տոլար (775 միլիոն՝ եթէ զոյդ խողովակ հաստատուի) : Զանազան երկիրներու մէջ յաւելուածական վարկեր կրնան պահանջուիլ երբ տեղական բաչխումի դրութիւնները հաստատուին :

Այս ծրագրին չնորհիւ, կը յուսան կէս առ կէս զեղչել հրանութիւնի գիները:

Այս գիծը Քէրքիւքէն (Իրաք) սկսելով պիտի մտնէ Եուկոսլաւիա, յետոյ Թրիէսթէ , պիտի կտրէ հիւսիսային Իտալիան եւ Պրէննէրի կիրճը , պիտի անցնի Աւստրիա եւ հարաւային Գերմանիա յէն դէպի Փարիզ: Այս դիծին համար պէտք պիտի ըլլան տասնըհինգ օդահան կայաններ: Երեք տարիէն կրնայ աւարտիլ:

Այս կազուղիէն պիտի կրնան անտեսապէս օգտուիլ 330 միլիոն ժողովուրդ: Հազար խորանարդ ոտքին գինը պիտի ըլլայ 32 սէնթ :

Հետեւեալ երկիրները կրնան օգտուիլ այս նաւթուղիէն.— Աւստրիա, Պուլկարիա, Զեխոսլովաքիա, Ֆրանսա, Գերմանիա. Հունգարիա. Ռումանիա. Թուրքիա. Եուկոսլաւիա. Պելժիա. Յունաստան. Փորթուգալ. Սպանիա եւ Չուիցերիա :

Դեպի ո՞ւր...

Վաղուան պատմագիրը երբ խաղաղ հոգիով նստի ու գրի առնէ, սա վերջին երեսուն տարիներու անփառունակ պատմութիւնը, ինքզինքը պիտի կրծէ :

Ուշիմ ու խելացի ժողովուրդի անուն հանած ենք : Չեմ գիտեր, ով է որ, այդ ինքնագովութեան մակդիրը դրած է մեր ճակատին :

Այո անոնման ենք, օտարին ծառայելու մեր յօժարութեան ընթացքին, իսկ երբ Հայը Հայուն հետ գործ ունենայ, յանկարծ կը սկսինք կասկածներ, հաշարումէկ տեսակէտներ ունենալ, քէն եւ առելութիւն, արհամարհանք ցոյց տալ :

Երբ մեր հողին վրայ էինք մեր պապերը քերտինքին հետ արիւն թափեցին, սերունդներու բարիքին համար :

Իրենց արդար քրտինքով, հայրենի հողը, տարուէ տարի բնութեան բարիքները կը բաշխէր, բոլորին — օրուան հացին ու ամբարին համար :

Թոնիրին կրակը, սերունդներու ճրագը միշտ վառ կը պահուին :

Ցոգնաբեկ հայ մշակը, երբ իրիկունը տուն վերադառնար — տան հարսը ժպտադին կը դիմաւորէր իր ճաղուկին հետ :

Ութսունամեայ արծաթափայլ հայ մամիկը, տունին յաւիտենական պահապանը, իր Ասլանին աչքերուն ի տես, հազար աղօթք կը փսփսար սրբատուփին :

Դուրսը, հովերուն հետ, արեւուն շողերուն հետ, աղջիկներուն հեզահամբոյր ու նազելի պարերուն հետ, մեր անուշիկ ու սեւ աչքերով մանուկները մշիկ մշիկ քուն կ'ըլլային :

Այս բոլորը մեր արդար հողին վրայ էր :

Օրհնուած սերունդին, արդար վաստակին քերտինքր կար ,մեր լեռներուն ու ձորերուն պէս խորհրդաւոր : Փոթորիկը եկաւ : Լեռները իրենց տեղերէն տոքի ելան, ու ահեղադոռ ժամքը, աւերներ գործեց :

Աշխատասէր ու բարի ժողովուրդը ըմբոստացաւ, յանուն ինքնապաշտպանութեան եւ դարաւոր սրբութեանց :

Հոգիներու մէջ փոթորիկ կար, սրտերու մէջ կրակ : Արիւնոտ եւ բարբարոս ձեռքեր ճիւաղային դաւ մը սարքած էին բարի ու ազնիւ ժողովուրդի դլխուն :

Առիւծը վիրաւոր էր : Սքանչելի ժողովուրդին սիրտը դանկտած էին : Բահն ու բրիչը, մուրճն ու մանդաղը տեղի տուած էին զէնքին :

Հող ունէինք, մեր հողը կ'առնէին : Մշակ ունէինք, մեր մշակը հողին վրայ կը սպաննէին :

Տուն ունէինք, ու մեր օճախը կը պղծէին :

Տաճարներ ունէինք, դարաւոր մասունքները կը կոխկրտէին :

Եւ ահա յեղափոխութիւնը, իր երկաթեայ թաթով : Հարուած հարուածին դէմ :

Կռիւ դոյութեան համար : Կռիւ ափ մը հողի համար : Ազատութեան ճամբուն վրայ, անանուն հերոսներու բանակ մը մատաղ եղաւ : Օրհնուած սերունդն էր : Դափնեպսակներու արժանի սերունդը :

Այդ սերունդին սակաւաթիւ մնացորդները տակաւին կը տքնին դիչեր ցերեկ ,անցեալի վառքերէն մասունքներ տալով ներկայ ինքնահաւան սերունդին, որ սակայն կ'անտեսէ հայրենի մշակոյթին վաստակը :

Մինչդեռ, օրհնուած սերունդին բոլոր դիրքերը, դասագիրքերու հետ, իր գրասեղանին զարդը պիտի կազմէին :

Ներքին բոց մը կ'այրէ հոգիդ, երբ կ'երեւակայես օրհնուած սերունդին տառապանքներն ու դրկանքները: Անոր կեանքի դիրքերուն իւրաքանչիւր էջը զրուած արցունքով ու արիւնով :

Ափսոս, վաստակ ու ինքնահաւան սերունդ մը, ոչ միայն դէպի նահանջականութիւն կը թաւալի, այլեւ կ'ուրանայ եղիչէի եւ Նարեկի լեզուն, մեր դարաւոր մայրենիքը :

Հոգիով աղքատներու նաւը կը տատանի առանց նաւապետի: Դէպի ո՞ւր, Աստուած գիտէ: Սերունդի մը անփառունակ անկումն է, որ տեղի կ'ունենայ, մեր աչքերուն առջեւ :

Օտարամոլութիւնը եւ փառամոլութիւնը կը սպառնան կազմալուծել մեզ: Արթուն :

Ճակատագրական, չրջան մը կը բոլորենք :

Սթափեցէք, դրամի եւ փառամոլութեան անճնաւոր դպիրներ ... :

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Ի՞նչ վիճակի մէջ են «Արեւելեան նահանգները»

Վաճէն կը գրեն Անատոլու գործակալութենէն.

— Առողջապահական եւ ընկերային օժանդակութեան նախարար Էքրէմ Հայրի Իւսթիւնտաղ, ընկերակցութեամբ Տիարպաքրի, Մուշի եւ Պիթլիսի երեսփոխաններուն, հոս հասաւ եւ ընդունուեցաւ հոծ բազմութեան մը կողմէ (13 Օգոստ.):

Կառավարչատան հրապարակին վրայ ժողովրդեան ուղղելով խօսքը՝ բաւ, ի միջի այլոց.

— Հայրենիքի այս դեղեցիկ եւ հարուստ հողամասը, որ արտաքին եւ ներքին քաղաքական հոսանքներու ազդեցութեան տակ այնքան տառապած էր, դարերով ղրկուած մնաց մարդկային եւ հայրենակցական բոլոր իրաւունքներէն, ստրուկի եւ դերիի պէս վերաբերում տեսաւ, եւ այս հողերուն վրայ հայրենակցական իրաւունքներէն ու պայմաններէն երբեք չօգտուեցաւ :

Արեւելեան Անատոլուի այն հայրենասէր, անճնուէր ու տառապող զաւակները դարերէ ի վեր ներքին եւ արտաքին թշնամիներու դէմ հերոսաբար պաշտպանեցին հայրենիքը: Այսօրեղի ժողովուրդը աշխատասէր, չարքաշ եւ բարձր առաքինութիւններու տէր է: Այս չրջաններուն յետամնացութիւնը մարդոց անկարողութեան պէտք չէ վերագրել: Որովհետեւ ոչ միայն անտեսուած են այս չրջանները, այլեւ աւերուած, քանդուած ու փճացուած են, բարոյական ուժերը քայքայուած, աշխատանքի կամքն ու կարողութիւնը խորտակուած եւ հոգիները դառնութեամբ լեցուած են : Բռնակալութիւնն ու անիրաւութիւնները այստեղ արմատախիլ ըրած են ապահովութիւնն ու անդորրութիւնը ասոր հետեւանքը եղած է անտեսական քայքայում, եւ հողը իր արժէքը կորսնցուցած է : Օրինա՞կ կ'ուղէք: Մինչեւ մեր իշխանութեան դլուխ դալը Տիարպաքրի, Սղերդի, Մուշի եւ Վանի մէջ մէկ արտավար հողը կ'արժէր կէս ոսկի , այսօր 25 ոսկիի բարձրացած է : Ասոր պատճառը դէն, որ սակայն կ'անտեսէ հայրենի մշակոյթին վաստակը :

Մինչդեռ, օրհնուած սերունդին բոլոր դիրքերը, դասագիրքերու հետ, իր գրասեղանին զարդը պիտի կազմէին :

Ներքին բոց մը կ'այրէ հոգիդ, երբ կ'երեւակայես օրհնուած սերունդին տառապանքներն ու դրկանքները: Անոր կեանքի դիրքերուն իւրաքանչիւր էջը դրուած արցունքով ու արիւնով :

Ափսոս, փառամոլ ու ինքնահաւան սերունդ մը, ոչ միայն դէպի նահանջականութիւն կը թաւալի, այլեւ կ'ուրանայ եղիչէի եւ Նարեկի լեզուն, մեր դարաւոր մայրենիքը :

Հոգիով աղքատներու նաւը կը տատանի առանց նաւապետի: Դէպի ո՞ւր, Աստուած գիտէ: Սերունդի մը անփառունակ անկումն է, որ տեղի կ'ունենայ, մեր աչքերուն առջեւ :

Օտարամոլութիւնը եւ փառամոլութիւնը կը սպառնան կազմալուծել մեզ: Արթուն :

Ճակատագրական, չրջան մը կը բոլորենք :

Սթափեցէք, դրամի եւ փառամոլութեան անճնաւոր դպիրներ ... :

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

պէտք է վճռուի մեր օրաւուր կառավարութեան ապահոված անդորրութեան մէջ :

Արեւելեան նահանգները ի՞նչ էին մեզմէ առաջ, եւ նախորդ կառավարութիւնը ի՞նչ բրած էր անոնց համար :

Մենք երբ իշխանութեան դլուխ եկանք, այս տեղ ճամբայ, ջուր, դպրոց, առողջապահական հաստատութիւն եւ լոյս չկար, ժողովուրդը ֆիւթական եւ բարոյական անապահովութեան մէջ էր: Մեր կառավարութիւնը անմիջապէս նոր ծրագիր մը մշակեց, այս տեղերն ալ արեւմտեան Անատոլուի մակարդակին հասցնելու համար: Արեւելքի վերականդնումին դասը ձեռք առած ենք :

Բացարձակապէս անիրաւ են անոնք, որ Արեւելքի մէջ ապահովութիւն չկայ կ'ըսեն ու կը կրկնեն: Այսօր անհամեմատ ապահովութիւն ու անդորրութիւն կը տիրէ հոս եւ աւելի կը զօրանայ , չնորհիւ ժողովուրդին զգօնութեան: Այսօր ճամբաներ կը չինուին մեքենաներով: Տիարպաքրէն մինչեւ Մուշ, հարիւրաւոր քիլոմեթր ճամբաներ մեր երկրաչափներուն եւ բանուորներուն յանձնուած են, ուախութեամբ ու հպարտութեամբ կը դիտենք անոնց աշխատանքը :

1953ին երկաթուղին Մուշ պիտի հասնի: Մուշ Պիթլիս խճուղին այս տարի կ'աւարտի: Ասանձնաւորութիւն մը եւ դիւղերու մէջ տեղ տեղ դպրոցներ կը բացուին: Երբ իշխանութեան դլուխ եկանք, Տիարպաքրի նահանգին մաս կազմող Սիլվանի մէջ մէկ հատիկ վարժարան կար, այն ալ օսմանեան չրջանէն մնացած: Անցեալ տարի վեց դպրոց բացինք. այս տարի 5 հատ եւս պիտի չինուին:

Արեւելեան նահանգները վերականդնումի մէջ են. երկրագործութիւնը արագօրէն կը զարգանայ մեքենական արօրներու չնորհիւ: Մայիս 14ին առաջ Վանի մէջ 4 թրաֆթոր կար, հիմա 50 հատ կայ :

Դրախտանման դեղեցիկ եւ հարուստ այս հողերուն աշխարհագրութիւնն ու պատմութիւնը ժողովուրդին սորվեցնելու հարկին տակ կը զտնը – ւինք: Մշոյ դաշտը հետագային պիտի դառնայ աբեւելեան Զուդուրօվան, եւ արշառաբուծութիւնը բարօրութիւն ու հարստութիւն պիտի բերէ հոս :

Այս չրջանին մէջ չորս հատ հարիւր անկողին – նոց հիւանդանոց չինուելու վրայ է. Մուշի պետական հիւանդանոցին չինութիւնը այս ամսու կը սկսի: Վանի հիւանդանոցը տարուան վերջը կ'աւարտի: Այս տարի Մրաթի եւ Էօզալփի մէջ դարմանատուներ պիտի բանանք: Իսկ Դատուանի դիւղերուն մէջ ջերմի դէմ պայքարը սաստկացինք: Վարդոյի, Մանազկերտի, Պուլանըղի մէջ դարմանատուններ կը գտնուին արդէն: Վանի մէջ Թրախոմայի դարմանատունը եւ 20 անկողինոց մայրանոցը արդէն հայրենակիցներուն կը սպասարկեն :

Կարմրախտի պատճառով ամէն տարի այստեղ 15000 հոգի կը մեռնէին, մինչդեռ կարմրախտը մահացու հիւանդութիւն չէ: Ժողովուրդը տգիտութենէ՝ չի կրնար վտանգը ըմբռնել: Հիմա չրջուն հիւանդանոցներ եւ առողջապահական բոլոր կազմածներով օժտուած մարմիններ մինչեւ յետին դիւղերը կ'երթան: Այս չրջաններէն թռչուն չէր անցներ. հիմա առողջապահական կեդրոններ հաստատուած են: Մենք մեր տուած խօսքին տէր ենք. ահաւասիկ դիւղացիին ոտքը եկանք եւ անոր կը ծառայենք :

ԿԱՌԱՊԱՆ ՄԻՆԱՍ

Իրեն համար սակայն, օրուան ամէնէն հետաքրքրական վայրկեանները կը սկսէին երբ ծանօթ ջուջերուն մուտքը ծայր կ'առնէր եկեղեցիին փողոցի դուռնէն:

Ան կը մօտենար ամէն մէկուն յարմար չաղատրութեամբ, առանց քծնանքի, բայց զոհացնելով անոնց փառասիրութեան ամէնէն նուրբ զգայնութիւններն անդամ :

Գոց գիտէր իւրաքանչիւրին բնտանեկան անցեալ ու ներկայ պարագաները: Ասիկա իր անձեռնմխելի զրամագլուխն էր: Ամբողջութեամբ ժամանելի զրամագլուխն էր: Ամբողջութեամբ ժամանելի զրամագլուխն էր: Ամբողջութեամբ ժաման

Երևիներն կը պնդևն

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները որոշած են մերժել Ս. Միութեան վերջին ծանուցագրին պայմանները՝ Զորսերու ժողովին դումարման մասին: Անոնք կը պնդեն իրենց պահանջին վրայ,— նախ ազատ ընտրութիւններ կատարել, իրրեւ նախապայման զերմանական հարցին լուծման:

Երեք պետութեանց ներկայացուցիչները իրենց առաջին ժողովը դումարեցին Բ. օր, Անգլիոյ արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ, պատրաստելու համար Մոսկուայի ծանուցագրին պատասխանը (23 Օգոստոս):

Երեքին ալ եզրակացութիւնը այն եղաւ թէ Խորհրդ. Միութեան ծանուցագիրը կը ձգտի ոչ թէ դիւրացնել Զորսերու ժողովին դումարումը, այլ նոր քարոզչութիւններ կատարել, խափանելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ հետ կընքուած համաձայնութեանց վաւերացումը: Ուրեմն, լաւագոյն պատասխանը պիտի ըլլայ պարզել սովետական ծանուցագրին քարոզչական հնդգամանքը եւ յայտարարել թէ իրենք պատրաստ ենք ժողովը նստելու, եթէ Ս. Միութիւնը իսկապէս գործ մը կատարել կ'ուզէ:

Երեք ներկայացուցիչները նոր ժողով մը պիտի դումարեն այս շաբթու, մշակելու համար Դաշնակիցներու պատասխանը:

Ինչպէս կը յիշուի, Ս. Միութեան Օգոստ. 23ի ծանուցագիրը կր մերժէր Յուլիս 10ի առաջարկը, որուն համաձայն յանձնախումբ մը պիտի կազմուէր, սատւգելու համար թէ կարելի՞ է ազատ ընտրութիւններ կատարել արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ: Մոսկուա կ'առաջարկէր Զորսերը ժողովի հրաւիրել, նախ պատրաստել հաշտութեան դաշնագիրը, յետոյ ամբողջական կառավարութիւն մը կազմել եւ վերջապէս ընտրութիւններ կատարել, մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմելով: Արեւմտեան պետութիւնները կը կարծեն թէ Ս. Միութիւնը քայլ մը եւս զացած է, հակասելով իր նախընթաց դիրքին:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Թունուզի պէյին քառասուն խորհրդականները վերջապէս յանձնեցին իրենց տեղեկագիրը՝ Ֆրանսայի առաջարկած բարենորոգումներու մասին:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, խորհրդականները անբաւական կը գտնեն Ֆրանսական ծրագիրը: Ոչ միայն որեւէ յառաջդիմութիւն չեն տեսներ, այլեւ կը կարծեն թէ Ֆրանսան ետ զացած է: Իրենց գլխաւոր քննադատութիւնները կը վերաբերին մարզպանին վերապահուած իրաւասութեանց զոր չափազանց կը գտնեն: Դժգոհ են նաեւ հանրային պաշտօնէութեան վերաբերեալ կէտերէն որոնք մեծ իրաւունքներ կը վերապահեն Ֆրանսացիներուն:

Իրրեւ եզրակացութիւն, տեղեկագիրը կը յիշէ Լա Հէյի Ատեանին վճիռները ժողովուրդներու ապաքաղաքացիութեան մասին եւ կ'ըսէ թէ Թունուզի դիրքը հիմնուած է 1951 Մայիս 15ի պահաճախին եւ հոկտեմբեր 31ի յայտարարութեան վրայ: Խորհրդականները այսպէս ժխտական դիրք բռնելով հանդէս, հակառակորդները չեն ներկայացներ:

Խորհրդակցութիւնները կը չարունակուին Փարիզի մէջ, ապասելով նոր լուսաբանութեանց:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Իրանի կացութիւնը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Լոնտոնի եւ Ուոշինկթընի մէջ, իրրեւ հետեւանք Տոքթ. Մոսաթեղի անհաչտ քաղաքականութեան: Բայց եւ այնպէս ամէն յոյս կորսուած չէ տակաւին: Մօտիս Ուոշինկթընը կը սպասուի Տոքթ. Մոսաթեղի խորհրդականը, Պ. Մաքի Իսկ ամերիկեան մեծ ընկերութեան մը ներկայացուցիչն ալ կը չարունակէ իր բանակցութիւնները Թէհրանի մէջ: Բանդէտներ դիտել կուտան թէ Տոքթ. Մոսաթեղ աւելի մեծ դումար մը կը սպասէ իրրեւ փոխառութիւն, մինչեւ 120 միլիոն տոլար, մինչդեռ Ամերիկա առ այժմ տասը միլիոն կը տրամադրէ: Անգլիոյ նախարարներէն խորհուրդ բարտիկ նիստ մը դումարեց երէկ: Լոնտոնի մէջ բացորոշապէս կ'ազդարարեն թէ Իրան քան մը չի չահիր չարունակ ժխտական դիրք մը բռնելով:

Անգլիոյ Աշխատաւորական Միութեանց 84րդ համագումարին բացումը տեղի ունեցաւ Բ. օր: Կը մասնակցին 930 պատգամաւորներ որոնք կը ներկայացնեն ութ միլիոն անդամ, 183 սենտիքաներով: Նախագահը, Պ. Տիքըն, բացման ճառը խօսելով, անհրաժեշտ դասւ չտրնտակել վերադրնդումը: Միեւնոյն առեն մերժեց աշխատավարձի յաւելման ոչ բարեաւոր պահանջները: «Կարելի է առաջարկներ ներկայացնել միայն ողմոտութեան եւ բանաւորութեան սահմաններուն մէջ»:

Ա.ԶԳԱՅՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը տեղեկագիր մը պատրաստած է, որ չատ յոռետես կարծիքներ կը յայտնէ աշխարհի պարենաւորման մասին: Տեղեկագրին համաձայն, աշխարհի բնակչութիւնը այնքան արագ կ'աճի որ, 25 տարիէն մէկ միլիառ պիտի աւելնայ, մասնաւորապէս յետամնաց երկիրներու մէջ: Վերջին 30 տարիներու ընթացքին յաւելումը եղած է 30—50 %: Ուրեմն հետզհետէ պիտի սասկանայ պարենաւորման տագնապը:

Հայ Մարզական Միութիւն

Փարիզի Հայ Մարզական Միութիւնը ձեռնարկած է նախապատրաստական աշխատանքներու, վերսկսելու համար իր գործունէութիւնը 1952—53 տարեշրջանի համար:

Այս առթիւ կը հրաւիրէ բոլոր մարզիկները, որպէսզի պատրաստուին ներկայ ըլլալու Օլիմէի մարզադաշտը, Սեպտեմբերի առաջին կիրակի առաւոտն, ժամը 9ին, երբ տեսնեն վարչութեան յայտարարութիւնը:

Միեւնոյն առեն կը յիշեցնէ բոլոր ծնողքներուն որ փութան օգտուիլ այս պատեհութենէն, եթէ կ'ուզեն իրենց զաւակները տեսնել աշխոյժ եւ քաջառողջ:

Դիւրութեան համար արձանագրող ընկերներ նշանակուած են բոլոր վայրերու մէջ, հետեւեալ հասցէներով. —

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ց. Չէրչեան, 16 Rue Nouvelle.
ԱՆԻԷՌ.— Ա. Աւետիսեան, 14 Rue Rouget de l'Isle.
ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Ա. Մարտիրոսեանի 27bis rue St.Just
ՓԱՐԻԶ.— Հ. Բարուեանի 43 rue Richer:
ԻՍԻ.— Ե. Առաքելեան, 48 rue Défense.
ՇԱՒԻԼ.— Գ. Կիւլեան 13 rue de Viroflay:
ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Օ. Թուրֆանեան, 41bis, Rue de la Vallée, Arcueil (Seine):
ՍԱՐՍԷԼ.— Կ. Երանեան, 29 Rue Beauséjour:

ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ամառաթերթը:

Յուլիս – Օգոստոս, 1952, զոյգ թիւ՝ 12 էջ, հայերէն եւ ֆրանսերէն բաժիններով, ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ:

Երկու խմբագրականներ, հայերէն եւ ֆրանսերէն: Լայն տեղեկութիւններ Ֆրանսայի եւզդթաչխարհի երիտասարդական չարժումի մասին, դրական, գեղարուեստական, պատմական, գիտական եւ մարզական նիւթեր:

Տարեկան բաժնեգին 450 ֆրանք: Հասցէ.— Kri-

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՇԱԻԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԱՑՐԵՐՈՒ

ԲԱՇԿԱՊԵՏ Պ. ՓՕԼՕԼԵԱՆԻ ՑԱՌԱՋԱԲԱՆՈՎ

Անփոխարինելի դիրք մը, որ կ'ուսուցանէ ի՞նչպէս կաթ տալ երախային, ի՞նչպէս հագուեցնել, ի՞նչպէս խնամել հիւանդութեանց ընթացքին: 250 էջ, պատկերազարդ:

Գինը 800 ֆրանք (փոստի ծախքով 850 ֆր.), արտասահման 1000 ֆրանք: Դիմել Ցառաջի հասցէով:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ.— Մարսէյլ քաղաքի դպրոցին արձանագրութիւնները կը կատարուին ամէն հինգշաբթի, Սեպտ. 5էն Հոկտ. 2: Դպրոցը կր վերաբացուի ուսուցչութեամբ Տիկին Հազարեանի:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի առնելով զանազան դիմումները, վարժարանս ճիգ մը եւս ընելով ընդունած է նաեւ ցերեկօթիկ աշակերտներու արձանագրութիւնը:

Արձանագրութեան օրերն են. երկուշաբթի եւ չաբաթ ժամը 10—19: Հասցէ.— 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.): Հեռ. OBServatoire 18-28:

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ ԹԱՏԵՐԱԽԱՂԵՐԸ
«ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻԻԼ» (կատակ. 3 արար) եւ
« ԱԶԳ. ԲԱՐԵՐԱՐ ՄԸ» (գաւեշտ մէկ արար)
առաջին հատորէն վերջ լոյս տեսաւ երկրորդը՝

"ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՑ,,

(Երեք արար)

Իւրաքանչիւր հատոր.— Ֆրանսա 400 ֆր., արտասահման 2 տոլար, երկու հատորը միասին Ֆրանսա 700 ֆր., արտասահման 3 տոլար:

Գրախանութներուն 30 տո հարիւր զեղչ:

Կանխիկ ապսպրանքներու հասցէ՝ Mr. J. Latifian, 34 rue de l'Amiral – Moucehz, Paris (14):

Ծիքներ կը յայտնէ աշխարհի պարենաւորման մասին: Տեղեկագրին համաձայն, աշխարհի բնակչութիւնը այնքան արագ կ'աճի որ, 25 տարիէն մէկ միլիառ պիտի աւելնայ, մասնաւորապէս յետամնաց երկիրներու մէջ: Վերջին 30 տարիներու ընթացքին յաւելումը եղած է 30—50 %: Ուրեմն հետզհետէ պիտի սասկանայ պարենաւորման տագնապը:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

Փակել իրենց հին պարտքերը եւ փութացնել 1952 —1953ի բաժնեգիններըը, դիւրացնելով վարչութեան գործառնութիւնները:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ

Ի պատասխան մեզի ուղղուած հարցումներու, ստորեւ անգամ մը եւս կը հրատարակենք ոչ առեւտրական ծանուցումներու գիները.—

Ամուսնութեան եւ նշանախօսութեան ազդ 1000
Մահազդ 1500 Ֆր.
Հոգեհանդիստ 500 (մէկ անդամուան համար):
Շնորհակալիք 500 եւ ցաւակցութիւն 500 ֆրանք:
Կը փնտռուի մէկ անդամ 300 (5 տող):
« Կ'ուզուի» մէկ անդամ 300 (5 տող):
«Մախու է» մէկ անդամ 500 ֆրանք:

Հանդէսներու, երեկոյթներու, ներկայացում-ներու, առեւտրական ծանուցումներու համար մասնաւոր գիներ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վերամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՏԱԿԱՒԻՆ ԿՐՆԱՔ ԳՏՆԵԼ

«ԱԶԴԱԿ»Ի ԲԱՑԱՌԻԿԸ

(25ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ)

մօտ 140 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ: Երկու հարիւրէ աւելի նկարներ:

Կը պարունակէ լիբանահայ կեանքին 25 տարուան համայնապատկերը եւ ուրիշ բազմազան ուսումնասիրութիւններ եւ յօդուածներ:

Ցօդուածներ ունին բազմաթիւ ծանօթ գրողներ եւ մտաւորականներ:

Գին 500 ֆրանք: Դիմել Հրանտ Սամուէլ Գրատուն, 51 rue Mr. le Prince:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Դիմել Ազատուր Քէօսկեանի, Photo Rex, 11 Place Jules Guesde:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԻՄ ՑՈՒՇԵՐԸ

Բ. ՀԱՏՈՐ Գրեց՝ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (ԿՈՄՄ)

610 մեծադիր էջ՝ 90 թանկագին պատկերներով: Բաժնուած վեց գլխաւոր մասերու. —

1.— Սահմանադրութեան առաջին օրերը Վասպուրականի մէջ: 2.— Պոլիսը այդ օրերուն: 3.— Սահմանադրական Թուրքիան: 4.—Հայկական բարենորոգումները: 5.— Համաշխարհային Ա. պատերազմը եւ Տարօնի աշխարհը: 6.— Կովկասի մէջ: Ցաւելուած (պատմական վաւերագիրներ): Տպ. Համազգային ընկերութեան, Պէյրութ, 1952

Ծախու ևն

Երկու չութակ, երկու ուտ եւ երկու fաuիուն— իրեն յատուկ զործիքներով (մանուտ եւ պարկու): Ուտի համար լարեր եւ «մզրապներ»: Ցոնցո մը, 12 հատ երգապահակներով, ամէնէն վերջին նորութիւններէն: «Նոր Քնար» ընդարձակ երգարանը ձայնագրուած բազմաթիւ երգերով եւ պատկերներով:

Դիմել ՑԱԿՈԲ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆի, 56, Rue Julien Lacroix, Paris (20):

Մ Ի Մ Ո Ւ Ն Ա Ֆ Ո Ր . . .

Միշտ լաւագոյն ճաշը

Լիլասին

կրնաք ընել, համով – հոտով ու մանուանդ...
Հանելի մթնոլորտի մը մէջ
Ելէք métro Trinité կամ Notre Dame de Lorette եւ
24, RUE ST. LAZARE
Ձեզի կը դիմաւորէ
ԼԻԼԱՆ (AUX LILAS)

ԲՆԱԿԱՐԱՆ ԿՐ ՓՆՏՌԵՆ, այր մը եւ կին մը: (Մէկ սենեակ եւ խոհանոց): Տեղեկացնել « Ճ ա ռ ա զ »ի:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH fondé en 1925, R.C.S. 376 286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C·P· Paris 1678-63

Jeudi 4 Septembre 1952 Հինգշաբթի 4 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6856-Նոր շրջան թիւ 2267

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՈՒ ՀՈՍԱՆՔՆԵՐ

Սովորական ժամանակներու մէջ դժուար է ըմբռնել կարգ մը դառն եւ անողոք ճշմարտութիւններ :

Անհրաժեշտ է որ փոթորիկ մը պայթի, որպէսզի մարդիկ աւելի բաց խօսին, փարատելով զանազան պատրանքներ :

Այդպիսի փոթորիկ մը կը ներկայացնէ Մ· Նահանդներու ընտրական պայքարը, որուն լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի բովանդակ աշխարհ :

Քիչ անդին պիտի կարդաք ամփոփումը նախագահ Թրումընի ճառին, որ բացորոշապէս կը պարզէ անողոք իրականութիւն մը :

Ապահովաբար ուրիշ խոստովանութիւններ ալ պիտի կատարուին, երբ աւելի սաստկանայ ընտրական պայքարը :

Ամէն պարագայի մէջ, չափազանց պերճախօս է նախագահին առաջին պոռթկումը : Հոգ չէ թէ տեղի ունենայ կուսակցական մրցակցութեան մը աղեցութեան տակ :

Անցեալ շաբթու, երբ իր առաջին ճառը կը խօսէր զօր· Այզընհաուըր, պարզապէս ապարդիւն կը կարդար, յանուն ազատութեան եւ արդարութեան :

— « *Մեր կառավարութիւնը պէտք է միանգամ ընդ միշտ եւ անդառնալի կերպով ըսէ կրեմլինի թէ երբեմ պիտի չեռնչենք խորհրդային դիրքերը՝ արեւելեան Եւրոպայի եւ Ասիոյ մէջ :*

... « Պէտք է բացարձակապէս ըսենք Սովետներուն թէ երբեմ դադար պիտի չունենանք, մինչեւ որ յարձակողական համայնավարութեան տրդմուտ մակընթացութիւնը չհաշուի իր ներքին սահմաններուն մէջ» :

Այս մարտակոչը մեծ զարմանք, նոյնիսկ սրտնեղութիւն պատճառեց քաղաքական շրջանակներու մէջ : Մանաւանդ որ, Այզընհաուըր, թէեւ նախկին սպարապետ, բարեխառն մարդու համբաւը կը վայելէ :

Իր մտերիմներն անգամ ցաւ յայտնեցին : Իսկ Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ բացորոշ էր մտահոգութիւնը : Այն աստիճան որ, չատ մը կարեւոր թերթեր նախընտրեցին կարճ կապել :

Պատասխանը չէր կրնար ուշանալ :

Առաջին քարը նետեց իր մրցակիցը, ռամկավար կուսակցութեան թեկնածուն :

Բառերը կշռելով հանդերձ, Պ· Սթիվենսըն բացորոշապէս հակադրուց թէ զօրավարին հաւատամքները չեն համապատասխաններ իրականութեան պահանջներուն·

— « *Կարելի չէ խորհրդային բռնակալութեան աճողութիւնը տիրապետութիւնը մեղմացնել ապարդիւն ճառերով : Անօգուտ է սին յոյսեր ներշնչել : Անիմաստ է տեղի տալ պատերազմի մը որ անսահելի տառապանքներու պիտի ենթարկէ բովանդակ աշխարհի ամէն ժողովուրդները » :*

Մնացեալը կը լրացնէ Թրումընը, չատ աւելի կտրուկ եւ կոպիտ :

Նախագահը բացէ ի բաց կը յայտարարէ թէ չեն կրնար բռնութեան դիմել, բոլշեւիկեան լուծէն փրկելու համար միլիոնաւոր ժողովուրդներ :

— « *Այս միջոցին զերի ժողովուրդներու ազատագրում փորձել՝ կը նշանակէ հիւլէական պատերազմի դաշտերու վերածել անոնց երկիրները» :*

Այս վճռական յայտարարութիւնը բացորոշապէս կը պարզէ ուղեգիծ մը, որուն սահպուած են հետեւիլ Մ· Նահանդներու վարչական վարիչները :

Երկիրը երկու զօրաւոր հոսանքներու բաժնուած է, ընտրական պայքարի հետեւանքով :

Բայց, երբ ժխորը դադրի եւ նոր նախագահը բազմի Սպիտակ պալատին մէջ, դժուար թէ կարենայ հիմնական փոփոխութեան մը ենթարկել արտաքին քաղաքականութիւնը :

Ո՛ր հոսանքն ալ չհաղ ընտրութիւնը, կարելին պիտի փորձէ, պատերազմէն խուսափելու համար :

Հետեւաբար , պիտի չուզէ «խաղալ միլիոնաւոր ժողովուրդներու վախերուն եւ յոյսերուն հետ» : Եւ պիտի փորձէ միշտ բաց պահել դուռները՝ նոր բակացութեանց առջեւ :

Շ·

ՕՐ ԸՍ ՕՐԻՆ

ՈՒԹՍՈՒՆԷՆ ՎԵՐՋՆ ԱԼ ...

Մոռցեր էի ժամանակին ձեզի հաղորդել չատ կարեւոր լուր մը : կենսական թէ ազգային եւ թէ միջազգային տեսակէտով :

Պ· Արշակ Զօպանեան լրացուց իր ութսունամեակը, այս տարի Վարդավառին (20 Յուլիս) :

Չեմ գիտեր լա՞ծ էք : Ամիսներ առաջ բարեկաճաթի դրութիւն մը ստորագրած էր «Կռչնակ»ի մէջ, հետեւեալ բացատրութեանս առթիւ,—«Ութսունէն վերջն ալ ...»:

— *Ամէնքն ալ գիտեն որ ես ծնած եմ 1872ի Վարդավառին : Ուրեմն տակաւին հինգուկէս ամիս ունիմ, ութսուն տարեկան ըլլալու համար ...*

Հիմա որ ճիշդ ութսուն տարի եւ մէկուկէս ամիս ունի կռնակը, այլեւս կրնամ ոչ թէ փոխաբերաբար, այլ պաշտօնապէս յայտարարել·

— *Ութսունէն վերջն ալ, Պ· Արշակ Զօպանեան կը մնայ յաւիտենական մանուկ, երբ քաղաքական խնդիրներով կը զբաղի :*

Հաղարաւոր փաստերու մէջէն կ'առնեմ ամենավերջինը ·—

Սեպտեմբեր 2ին դրութիւն մը ունէր «Այսօր»ի մէջ, — Հայկական Հարցն ու Թուրքերը » :

Սովորական եսասիրութիւններէն եւս, ալեւոր զբաղէտը կը պատմէ·

— « *Ես Անահիտի յօդուածներուս մէջ ջատագոված եմ այն թեզը թէ գոյցերը (Օսմանեան պետութեան մայրաքաղաքին մէջ կատարուած գոյցերը) ջարդ յառաջ բերելէ ուրիշ արդիւնք չէին կրնար ունենալ, եւ ջերմօրէն պաշտպանած եմ մեր բոլոր գործօն կազմակերպութեանց միացումով Թուրքիոյ հայկական եահանգներէն մէկուն՝ գլխաւորապէս կիլիկիոյ մէջ լրջօրէն պատրաստուած ապստամբութիւն մը (շեղագիր) պայթեցնելու ծրագիրը, ապստամբութիւն մը որ կրնար լուրջ ու տեւական արդիւնքի մը յանգիլ եւրոպական տէրութեանց՝ մասնաւորապէս Ֆրանսայի միջամտութեամբ» :*

Բարեհաճեցէք ուշադրութեամբ կարդալ նաեւ չարունակութիւնը ·

— « *Իմ ազդ հրապարակային կոչիս հրապարակաւ հաստատութիւն յայտնող միակ հայ անձնաւորութիւնը եղաւ զօրավար Անդրանիկ, որ իմ առաջարկիս իր լիակատար համաձայնութիւնը արտայայտեց Պուկարիոյ մէն հայ թերթին մէջ» :*

Դժբախտաբար Պ· Զօպանեան մոռցեր է յիշել իր առաջարկին մանրամասնութիւնները եւ մանաւանդ Անդրանիկի պատասխանին բնականը :

Առանց աւտր ալ, իր այս յայտարարութիւնը անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ աւետր հեղինակը ոչ թէ Փարիզէն, այլ Պիթլիսէն ձայն կու տար :

Եւ այս՝ ութսուն տարիներուն վաթսունը եւ բոպայի մէջ մաչեցնելէ ետք :

Կը մեղանչե՞մ : Համբերեցէք : **Վ.Ա.Հ**

Եկեղեցիներու համագումարը եւ Հայ. Եկեղեցին

Դերենիկ եպիսկ· Անթիլիասի վերատեսուչը, որ Շուէյտ գացած էր Տիրան արք· Ներսոյեանի եւ Շահէ վարդապետի հետ, մասնակցելու համար, եկեղեցիներու համագումարին, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ ·—

Համաշխարհային եկեղեցիներու կեդրոնական յանձնախումբը 1927ին եւ 1937ին Լոզանի եւ Էտինպուրկի համաժողովներուն երկու հայ բարձրաստիճան եկեղեցական հրաւիրած էր : Լոզանի համաժողովին Հայ· Եկեղեցւոյ կողմէ իբրեւ պատգամաւոր գացած են Ղեւոնդ արք· Դուրեան եւ Գրիգորիս եպիսկ· Պալաքեան, իսկ Էտինպուրկի համաժողովին Մաթէոս արք· Ինճէեան եւ Գուսիկ արք· Զոհրապեան : Այս անգամ Լինտի համաժողովին, կեդրոնական յանձնաժողովի կողմէ հրաւիրուած էին Տիրան արք· եւ Դերենիկ եպիսկոպոս : Ցայտնուած փափաքին վրայ Շահէ աբեղայ եւս ընկերացաւ իրենց համաժողովին :

Համաժողովը սկսաւ Օգոստոս 15ին եւ տեւեց մինչեւ Օգոստոս 29 : Ներկայ էին 220 պատգամաւորներ զանազան եկեղեցիներէ եւ 50 խորհրդականներ : Հայ· Եկեղեցւոյ կողմէ զացողները իրենց խորհրդական միայն կը մասնակցէին : կային նաեւ հարիւրի չափ այցելուներ :

Համաժողովը զբաղեցաւ հետեւեալ եկեղեցադիտական խնդիրներով ·—

Ա) Եկեղեցին, անոր սահմանումը, չարունակականութիւնը եւ միութիւնը :

Բ) Աստուածապաշտութեան կերպերը :

Գ) Միասնական հաղորդութիւն

Իւրաքանչիւր եկեղեցի իր կարողադրն ներկայացուցիչները ղրկած էր համաժողովին կարեւոր մասնակցելու համար Աստուածաբանական եւ եկեղեցագիտական փիճաբանութեանց :

Դերենիկ եպիսկ· հետեւեալ կերպով կը բացատրէ այս ժողովին օգուտները ·—

1) Զանազան եկեղեցիներու ներկայացուցիչներ իրարու քով զալով իրար աւելի մօտէն կը ճանչնան եւ կը հասկնան :

2) Անոնք կը տեսնեն թէ ինչ հասարակաց խնդիրներ ունին եւ թէ ինչ հարցերու մէջ կը բաժնուին իրարմէ :

3) Մենք կը տեսնենք թէ ուրիշ եկեղեցիներ ինչպէս կը հասկնան մեր եկեղեցին, անոր դաւանանքն ու ծէսը :

4) Այս համաժողովները աւելի չատակ կը դարձնեն մեզի մեր եկեղեցւոյ ուղղափառութիւնը եւ անոր աղատամիտ ոգին :

5) Ցոյց կուտան նաեւ այն հոգեւոր մեծ դանձը որ ունի Հայ· Եկեղեցին եւ որմէ կրնան օգտուիլ ուրիշ եկեղեցիներ փոխադարձ յարաբերութեամբ :

6) Իմացական մղում կուտան մեզի զարգանալու, աւելի յառաջդիմելու եւ նոյնիսկ ուրիշները զերազանցելու :

7) Մեր եկեղեցւոյ առաքելութեան եւ դերին մասին կ'արթնցնէ մեզ եւ կը զօրացնէ մեր հաւատքը :

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹՐՈՒՄԸՆ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ

«ԶԵՆՔ ԿՐՆԱՐ ԳԵՐԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ ԱԶԱՏ ՏԵԼ ՉԻՆՈՒ ՁՕՐՈՒԹԵԱՄԲ »

Նախագահական ընտրութեան պայքարը հետզհետէ կը սաստկանայ Մ· Նահանգներուն մէջ

Երեքշաբթի օր նախագահ Թրումընը քանի մը խօսեցաւ հանրապետական կուսակցութեան եւ մասնաւորապէս այն վարիչներուն դէմ որոնք չանթեր կը տեղան աջ ու ձախ, յաջողցնելու համար զօր· Այզընհաուըրի ընտրութիւնը : Բացատրեց թէ անոնք պարզապէս «կ'աւելցնեն հիւլէական պատերազմի մը վտանգը, անխորհուրդ խօսքեր արտասանելով արեւելեան Եւրոպայի զերի ժողովուրդներուն ազատագրութեան մասին» : Ըսաւ թէ իր կառավարութիւնը ամէն միջոց կը փորձէ , բացի պատերազմէն, օգնելու համար այն քաջարի ժողովուրդներուն որոնք կ'ապրին երկաթեայ վարագոյրի վտանգը : Բայց, Այզընհաուըրի ընտրական պայքարին վարիչ ուղեղները անողորմ քաղաքականութեան մը կը հետեւին եւ կը խաղան անհամար այրերու եւ կիներու կեանքին հետ» :

— « *Անոնք գիտեն թէ ինչքան խախուտ կացութեան մը մատնուած է աշխարհը : Գիտեն թէ որքան դիւրին պիտի ըլլար պատերազմ մը պայթեցնել : Բայց հանրապետական կուսակցութեան եւ հանրապետական թեկնածուին ըսել կուտան բաներ որոնք կ'աւելցնեն պատերազմի վտանգը, այսպէս կ'ընեն պարզապէս քուէ չհաւելու համար :*

« Միլիոնաւոր մարդկային էակներ ահաւոր ճգնաժամի մը մատնուած են եւ մեզի չի մնար խաղալ անոնց վախերուն եւ յոյսերուն հետ : Զենք կրնար աւելի բան մը ընել զերի ժողովուրդներու ազատագրութեան համար առանց բռնութեան դիմելու : Այս միջոցին սարկացուած ժողովուրդներու ազատագրում փորձել կը նշանակէ հիւլէական պատերազմի դաշտերու վերածել անոնց երկիրները : Թերեւս հանրապետականները չեն ըմբռներ, բայց անոնք որ տեղին վրայ կ'ապրին չատ լաւ գիտեն թէ ներկայ պարագաներուն մէջ ազատագրութեան մասին խօսիլ՝ կը նշանակէ պատերազմի մասին խօսիլ : Ահա թէ ինչու հանրապետական ներկայացուցիչներուն ճառերը այնքան մեծ մտահոգութիւն պատճառեցին Եւրոպայի մեր բարեկամներուն : Ի վերջոյ մեր եւրոպացի զինակիցները ստորագրութիւն տուած են ազատութեան պաշտպանութեան համար : Անոնք յանձն առած չեն մասնակցիլ պատերազմի խաչակրութեան մը : Մենք որ, եւ կատարելապէս համոզուած եմ եւ կը յուսամ թէ մեր դաշնակիցները պիտի հասկնան որ հանրապետականները իրենց խօսքերով միտք չունին մեր երկիրը խրելու հիւլէական դարհուրելի պատերազմի մը մէջ, բռնութեամբ խորտակելու համար երկաթեայ վարագոյրը : Եւ սակայն , հանրապետականները եթէ պատերազմ չեն ուզեր, ինչո՞ւ կ'ըսեն թէ նոր եւ դրական առաջարկ մը ուղղին երկաթեայ վարագոյրէն անդին ապրող ազգերու համար : Եթէ չեն ուզեր պատերազմի մասին խօսիլ, հապա ի՞նչ կ'ուզեն » :

× *Նոյն օրը Այզընհաուըր ալ ճառ մը խօսելով,*

(Լրացրու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐՒԾ ՑԱՆՑ

« Լը Մոնտ»ի աշխատակիցը կը նկարագրէ նաեւ Ամերիկացիներու քարոզչական գործունէութիւնը :

Ամերիկացիները, վերջերս, Շան գ'էլիզէի «Աթոռիա» պանդոկը վերածեցին տօֆիւմանթ-ասիոնի ընդարձակ կեդրոնի մը, ուր հանրութեան տրամադրութեան տակ դրած են տասնըեր եք հազար հատոր գիրք, 425 հանդէսներու հաւաքածոներ, տասը օրաթերթեր, եւն. :

Երբ չէնքէն ներս կը մտնէք, բարօրութեան զգացում մը կը համակէ ձեզ.— լայն լուսամուտներ, հանդստաւէտ թիկնաթոռներ, ճաշակաւոր սեղաններ, չնորհալի եւ հաճոյակատար օրիորդներ իրրեւ մատենադարանի սպասարկուներ : Լաւ տեսութեան մթնոլորտ մը կը տիրէ, եւ այս զգացումը աւելի կը սպառնէ այցելուն քան Ամերիկան սիրցնելու կոչուած գիտական, գեղարուեստական, պատմական, եւ ուրիշ հրատարակութեանց հարիւր հազարաւոր էջերը :

Այս տարօրինակ պատերազմին մէջ, զոր «պաղ պատերազմ» կը կոչենք, Ամերիկացիները հետզհետէ հասկցան թէ համակրանքի արեւելքի իր բնական սահմաններուն մէջ պահելու համար, բաւական չեն հիւլէական ռումբի սարսափը եւ թնդանօթի ու օդանաւի յարձակումներուն :Այդ ահարկու մեքենան բանի մը պիտի չծառայէ, եթէ հակառակորդը, իրական զօրաբաժիններու փոխարէն, իրեն դէմ ճակատեցնէ Արեւմուտքի սիրաշահուած զանգուածները : Վերջին երեք չորս տարիներու ընթացքին ըմբռնեցին վերջապէս, որ պատերազմի մը պարագային եռ մնացած պիտի ըլլան, եթէ անտեսեն անոր զաղափարական կողմը: Հետեւաբար ամերիկեան խորհրդարանը որոշեց«ամերիկեան դաղափարները լայնօրէն տարածել Եւրոպայի մէջ»: 1950 Օգոստոսին արտաքին նախարարութիւնը կը ծանուցանէր թէ՝ ազգ. դրասենեակ մը հաստատուած է, որ «պիտի վերլուծէ պաղ պատերազմին հոգեբանական երեւոյթները, եւ տպահովէ ծրագրեալ միջոցներուն տեւականութիւնը»: 1951ի սկիզբներն է միայն որ նախարարութիւնը որոշեց հոգեբանական լուրջ պայքար մը մղել ոչ - համայնավար երկիրներու մէջ: Ուշնիկթըլի մանդատներուն երկու հիմնական նպատակ կը հետապնդեն . —

Ա.) Լուսաւորել Արեւմուտքի ազատ երկիրներու հանրային կարծիքը ռուսական աշխարհակալութեան վտանգի մասին, եւ ցնցել անոր մեղկութիւնը :

Բ) Բազմապատկել մերձեցման ճիդերը Եւրոպայի եւ Ամերիկայի միջեւ: Բարեկամութիւն մը շահել աղդեցիկ անձնաւորութեանց հետ.— օրագրող, դրագէտ, բանաստեղծ, դերասան, անթելի արուեստագէտներ եւն. :

Եթէ դժուար է այս միջոցներով դարձի բերել Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ համայնավարները, թէ — րեւս կարելի կ'ըլլայ սահմանափակել չարիքը եւ ուրիշներու ալ հնարաւորութիւն կուտայ վանելու «մարքսիզմ - լենինիզմ»ի կախարդանքը :

Այս նպատակով, արտաքին նախարարութիւնը խորհրդարանէն պահանջեց աւելցնել International Information and Educational Activitiesին յատկացուած վարկերը, 87 միլիոնէն 133 միլիոն տոլարի բարձրացնելով զանոնք: Ակնկ զատ 37 միլիոն տոլար կը նախատեսուի անթելի կազմածներուն համար :

Ամերիկացիները հոգեբանական պատերազմը կը վարեն, ծանուցումի ձեւով: Կը մանրամասնեն ի - րենց տնտեսական, դիտական կատարելութիւնները, եւ աւելի կարեւորութիւն կուտան իրենց քաղաքականութիւնը դրուատելու քան թէ հակառակորդը դատապետելու : Պաշտօնապէս տարածուած բազմաթիւ դրքոյկներու մէջ կը գտնէք. — « Ա - հաւասիկ Մ. Նահանդները սիրելու վեց պատճառներ»ու նման ծանուցումի տարողներ :

Թող որ խորհրդարանը բազմաթիւ անդամներ «զործի մարդ»ու ակնոցով կը չափեն զաղափարական յատկացումներու արդիւնքը: Կարգ մը Ամերիկացիներ կը վախնան որ, արտաքին նախարարութիւնը, մսխումէ աւելի, իր ապիկարութեամբ իւղ քսէ հակառակորդի հացին: Այնպէս որ մինչեւ մարդոց միջոցաւ քարոզչութիւն կատարելու կողմնակիցները հետզհետէ դեմին կը չահին: Փոխանակ ամէն առթիւ աստղազարդ դրօշը պարզելու, ընդհակառակն պիտի աշխատին ծածկել զայն :

Վերջերս, արտաքին նախարարութիւնը հինգ միլիոն տոլարի նոր ծրագիր մը մշակեց՝ — «զաղտնի օժանդակութիւն դիրքերու հրատարակութեան եւ արտածման համար»: Ամերիկեան հրատարակչական տուներու հետ համախորհուրդ, կառավարութիւնը նպատակ պիտի յատկացնէ մասնաւոր կազմակերպութեան մը, որպէսզի դիրքեր հրատարակէ, զանոնք արտածէ եւ մասնաճիւղեր

Ի խնդիր Նոյեան Տապանի

«ԱՆԿԱՐԵԼԻ Է ԱՌԱՆՑ ՎԱՅԻ ՆԱՑԻԼ ԱՐԱՐԱՏԻ»

ՄՄԲ.— Թուրք հրապարակագիր Եաշար Քէմալ, որ անցեալ տարի յօդուածաշարքով մը նկարագրած էր «արեւելեան նահանգներու» ողբալի վիճակը, վերջերս Արարատ բարձրացեր է, փրանսական արշաւախումբին հետ :

Այս նկարագրութիւնն ալ կ'արտատպենք, իր լսած առասպելներով (23 Օգոստ.).—

Սարալանջերէն եռք ողորկ դաշտաձեւին մը : Զորս դին բարձրաբերձ զագաթներ, աւելի անդին լեռը: Բարձունքները կ'անցնինք եւ դարձեալ տափաստան : Լեռը աներեւոյթ եղած է :

Աւելի վերջ, արեւելքի լոյսը կը չատնայ, փոչիներէն բարակ բարակ լոյսեր կը մաղուին: Ցանկարծ ձիւնապատ զմբէթ մը, մեր դլխուն վերեւ անակնկալ կերպով կախուած : Շարժավարը կը կեցնէ ինքնաշարժը.— Ահա Արարատը : Մե՞նք ենք որ պիտի բարձրանանք այս լեռը :

Վախ մը կը սողոսկի սրտիս մէջ.— Իրա՞ւ, ե՞ս եմ որ պիտի մագլցիմ այս լեռը :Աչխարհի վերայ կարծես ուրիշ աշխարհ մըն է նատած, եւ իր ծանրութեան տակ կը ճզմէ զայն: Արարատի ամբողջ ծանրութիւնն է որ կը զգամ իմ վրաս :

Քանի կը մօտենանք լերան, այնքան կը մեծնայ, վեհափառ կը դառնայ :

Նորածին արեգակը առկախ մնացեր է լերան սոորոտին, աւելի ճիշդ ալ թեւին վերայ, մինչ ծայրը կը քսուի լերան ժայռերուն, կարծես թէ արեւը դժուարաւ մագլցեր է լեռը եւ յոդներ է :

Արեւը խաղալիկ մըն է Արարատին համար :

Արեւելեան Պէյազիտ ենք: Այսինքն Արարատի ճիշդ ներքեւը: Լերան ճակատը մեր վերեւն է եւ մարդ չի կրնար առանց ներքին սարսափի մը չեշտակի նայիլ անոր :

Պէյազիտի մէջ տաք է, փոշի եւ ցեխ...Բայց քիչ անդին կ'երեւին Արարատի ձիւնոտ սարալանջերը: Չես դիտեր ինչու, տաքը այստեղ չի գործեր իր աղդեցութիւնը :

Ֆրանսական արշաւախումբը մեղմէ վերջ եւ կած է «ճիպ»ով մը, լերան դէմ կեցեր են եւ անդադար կը նային : Զարմանքէն լայնարաց աչքերով կը նային լերան: Այդ օրը, մինչեւ իրիկուն, անընդհատ դարձան եւ նայեցան Արարատին:

Գիշերը, դիւերային մթութեան մէջ, լեռը աւելցան երկնակամարին վրայ: Աստղերը, որոնք փակչեր են Արարատի ճակտին: Կարծես քանդակուեր են անոր վրայ: Աստեղազարդ ճակատով Արարատն է :

Գիշերը, դիւերային մթութեան մէջ, լեռը աւելի ահագնաց է: Աւելի վեհաչուք: Կարծես թէ երկուքի կը բաժնէ աշխարհը: Կ'ապրինք անջատ աշխարհի մը մէջ, ոգիներու, տիտաններու աշխարհը: Առասպելներու, հէքեաթներու աշխարհը:

×

Կ'երթանք Նոյեան Տապանը փնտռել: Ամէ՞ն ուղիք այդ փնտռտուքի համար, պիտի հարցնեն չաներ: Ինչ կ'ուզեն թող ըսեն, մենք կ'երթանք փընտռելու :

Մարդ կը նայի լերան, որ մթութեան մէջ, երկրորդ խաւարի մը նման կը բացուի աստղերուն մէջտեղ, եւ կը տարուի մտածել թէ Նոյի առասպելական Տապանը պահ մը առաջ խարսխեր է արդարեւ այստեղ: Կարծես թէ ջրհեղեղը պատահեր է պահ մը առաջ, եւ ոչ թէ անյիշատակ թուականներու մէջ: Սա ջղկիկը ,որ դիւերային խաւարը կը ծակէ, Տապանէն դուրս թռչող առաջին էակն է: Միւս էակները վայրկեան մը վերջ պիտի իջնեն լեռնէն:

×

Առտու եղաւ: Պատրաստութիւնները լրացած են, պիտի մագլցինք եւ ճամբարներ հաստատուած են լերան փէչերուն վրայ :

հաստատէ օտար երկիրներու մէջ: Ցառաջիկայ եղմտական տարեշրջանին համար կը նախատեսեն 24 միլիոն հատոր գիրք, որուն 21 միլիոնը օտար լեզուներով: Այս հրատարակութիւնները ամերիկեան տեսակէտները պիտի ներկայացնեն՝ ժամանակակից միջազգային հարցերու մասին: Քարոզչութիւնը ալ աւելի ազդու դարձնելու համար, կը մտածեն խմբագրութիւնը յանձնել իւրաքանչիւր երկրի բնիկ անձնաւորութեանց: Ծրագիրը կը նախատեսէ նաեւ ամերիկեան արհեստագիտական դիրքերու եւ ընթացիկ դրականութեան թարգմանութիւնն ու վերամշակումը՝ տեղական պայմաններուն յարմարելու մտահոգութեամբ : Արտաքին նախարարութիւնը նպատակայարմար կը դտնէ նախաձեռնութիւնը թողուլ Մ. Նահանդներու քաղաքականութեան տեղական ներկայացուցիչներուն, եւ օտար երկիրներու տեղեկատու սպասարկութեանց մէջ գործածել մեծ թիւով բնիկներ : 1953ի ծրագիրը կը նախատեսէ 967 Ամերիկացի եւ 5476 օտարական :

Թ.Ա.Թ.

կը պատրաստուինք մեկնիլ, բայց յանկարծ սեպ - սեւ մուխ մը կը տարածուի Արարատի վրայ: Ամբողջ լեռը կը վարագուրուի այդ մուխով, որ կամաց կամաց մինչեւ դաշտը կ'իջնէ: Հեղձուցիչ անձրեւ մը, եւ կայծակներ կը յայտնուին ի - րարու :

Կը նայիմ Արարատին, անձրեւ չէ որ կը տեսնեմ, այլ փայլակներու հեղեղ մը որ չորս կողմէն կը հոսի Արարատի վրայ: Խաւարի մէջ լեռը լոյսերով ողողուեր է ...

Լաւ որ անձրեւեց, վաղը ամպի կաոր մը՝ իսկ պիտի չմնայ լերան վրայ: Փոքրիկ ամպ մը կընայ փոթորիկ բանալ մեր դլխուն ...

Ձամբայ կ'ելլենք Իգտիրի վրայով, դէպի Ա - խուրեան հովիտը :

Իգտիրի ճամբան ենք այս տեղերն ալ Արարատի լանջերը կը համարուին: Մեր «ճիպ»ը կը յառաջանայ, բարձրութիւնը երեք հազար մեթր է : Ֆրանսացիք մեծ հեռադիտակներով բնդհատաբար կը նային լերան: Կը զարմանամ, ինչո՞ւ այսքան կը նային:

Երկար յոդնեցուցիչ ուղեւորութենէ մը վերջ Իգտիր եկանք եւ հոն դիչերեցինք: Իգտիրի մէջ ճախճախուտի, անծանօթ հոտ մը կայ ,ուրկէ՞ եկեր է... Ցետոյ մժեղները... Այստեղի մժեղները դէր անցեր են Զուքուրօվան :

Իգտիրէ եռք մտանք Սէմէլիի (Սուրմալու) դաշտը, բամպակի արտեր, որոնք Արարատի ճիղզատորտը, ողորկ, փայլուն, հսկայ դաշտ մը կը ձեւացնեն: Եւ դաշտին վերեւ Արարատը: Լեռը այստեղ բնականէն երկու երեք անդամ աւելի մեծ կ'երեւի :

Սէմէլիի տաքը դժոխային է: Գիտեմ որ լեռան լանջերուն տակ չէք կրնար տոհակ ցուրտին: Բայց հիմա, այս օրերուն, Սիւրմէլիի դաշտը ամայի է, մարդ — մարդասանք չկայ: Ամէն ոք քաչուեր է լերան լանջքերուն վրայ, քանի մը հոդի դիւղի մը եղերքը կալի նստեր են, իսկ դոմէշները, եղները արեւին տակ պառկեր, կը հանդչին:

Գիւղ մը անցանք, ծառազարդ դիւղ մը: Ծառերը անտառի տեսք ունին, դիւղին անունն է Գարագօյունլու, ուր չերմաստանները աչքի կը դարնեն: Գերեզմաններ որոնք ոչխարի ձեւ ունին :

Կը բարձրանանք դէպի Ախօռի, զառիվերները կր յաջորդեն իրարու: Բայց երբ Ախօռի կուդանք, ցուրտի ալիք մր կը հովահարէ մեզ: Ախօռին բաւական բարձր է :

Ախօռիի դիւղը... Դեռ նոր հաստատուեր է, որովհետեւ այս տեղերը նախապէս ալդիլեալ զօտի են եղեր :

Ախօռիի հովիտը անեղրութիւն մըն է, եւ դէպի Արարատի սիրտը կ'երկարի սրածայր դաշտի մը նման :

Վարը դիւղին մէջ, դեղջկուհիները կատաղի կռիւ մը կ'ընեն: Մենք վերէն կը դիտենք կռիւը : Կ'իջնենք վար, կռուազան կիները կը լռեն, յետոյ կր խօսին :

— Այս Ախօռին նզովեալ դիւղ մըն է :

— Ինչո՞ւ արդեօք :

— Անանկ է :

Ծերունին կը նստի քարի մը վրայ, ու կը յարէ.

— « Ախօռին անէծքի տակ է: Դար մը առաջ, աղա մը կայ եղեր Ախօռիի մէջ, հովիւը սիրահարեր է աղային աղջկան, բայց աղան Աստուծոյ փորձանքն է եղեր: Աղջիկն ալ սիրեր է իր հօր հովիւը, ոչխարները, դառնուկները, ամբողջ Արարատը վկայ եղեր են այս սիրոյն: Աղան իմացեր է եւ իր մարդոց հրամայեր է որ քերծեն հօտաղին մորթը: Ամբողջ գիւղը ինկեր է հովիւին եռեւէն, որ փախեր է ու ապաստաներ Արարատի ներսը: Լեռը պահեր է տղան բայց աղջիկը կարծեր է որ հովիւը մեռցուցին, վիշտէն խենթեցեր ու լեռները ինկեր է: Հովիւն ալ սէրէն տոչորած, «հեղ մը տեսնեմ սիրածս եւ անանկ դիս մեռցնեն» ըսեր է եւ գիշեր մը գիւղ իջեր է: Ինչ տեսնէ, գիւղը անդը: Իրար վերադեր են եւ դացեր միասին ապաստաններ են Արարատի ծոցին մէջ: Այսպէս հասեր են իրենց մուրատին: Արարատի բարկութիւնը այժմ է ահաւասիկ: Ան նզովեր է Ախօռին ,հոդի հսկայ կոյտ մը արձակեր է հովիւը տանջող դիւղին վրայ: Անդամ մը չերարկանայ Արարատը:Չեկընար վերկուիլ իր դայրոյթէն: Ախօռիի մէջ խոտ չի բուսնիր ... » :

Ծերունին պատմութիւնը ճիշդ է եւ ամէն ոք դիտէ զայն: Գիշեր մը Ախօռին իր բնակիչներով եւ անասուններով թաղուեր է հողերուն տակ : Հիմա Ախօռին ուրիշ բան չէ, բայց եթէ լերկ բլուր մը , սուսերի մը պէս սուր բլրակող մը:

Ծերունին քրտերէն կը խօսէր: Կիները, այրերը, հաւաքուեր էին մեր չուրջ, մտիկ կ'ընէին : Հարցուցինք.— Ըսէ տեսնենք, Նոյի տապանը կրնա՞նք գտնել :

— Չէք կրնար :

— Տապանը ա՞յս լերան վրան է : = Այս լերան վրայ է : — Փառա՞ծ է : = Չէ փառած :

— Ուրեմն ինչո՞ւ չենք գտներ :

— Չէք գտներ, ձեղի չերեւիր :

— Մինչեւ հիմա տեսնող եղա՞ծ է : = Շատ :

— Այդ տապանը չի փոխր մինչեւ աչխարհի

Գաղութէ գաղութ

ԹԻՀՐԱՆԻ Ցուլիս 21ի խռովութեանց զոհերու համար հոգեհանդիստ կատարուած է Ալաքի Հայոց եկեղեցիին մէջ, ի ներկայութեան Հայերու եւ Պարսիկներու, պատուասէրն եւ ոսոխկանապետին: Ալաքի հայ համայնքի կողմէն ծաղկեփունջ մը դրուած է սեղանին վրայ: Պետ. դպրոցի ուսուցիչը չնորհակալութիւն յայտնած է ըսելով թէ կրօնական տարբերութիւնը չի կրնար արգելք ըլլալ հայ եւ պարսիկ ժողովուրդներու եղբայրակցութեան: Պարսիկ կրօնապետ չեզուած է թէ Իրանի պատմութեան ընթացքին Հայերը միշտ մասնակից եղած են Իրանի յաջողութեանց եւ վշտակից անոր ճախորդութեան:

✕ Ապատանի մէջ ալ Հրանդ Թաղէոսեան ներկայ եղած է մղկիթի մէջ կատարուած սգահանդէսին եւ յայտնած իր համակրութիւնը Մոսստեղի կառավարութեան: Հայոց եկեղեցիին մէջ եւս կը-րօնական արարողութիւն տեղի ունեցած է:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Նոր Զուղայի մէջ մեռած է Մելքոն Ղարախանեան: Մնած էր Սպահանի Զարմահալի Քանայք գիւղը: Պաշտօնեայ նաեթային ընկերութեան մէջ, օտարներու մեկնումէն վերջ մեծ ծառայութիւններ մատուցած է ազգային ընկերութեան: Հաւատաւոր Դաշնակցական էր:

✕ Լաթաքիոյ մէջ վախճանած Մ. ք. Երէցեան քաղաքին հոգեւոր հովիւը: Սասունցի էր եւ յարգուած բոլորէն եւ օժտուած մտաւորական կարողութիւններով: Ֆրանսերէնի թարգմանած էր քանի մը կարեւոր գործեր որոնք անտիպ կը մնան:

ՑՈՒՆՈՒՀԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ամառուան արձակուրդին կը տարբէ դաշտադնացութիւն եւ ծովադնացութիւն: Այս տարի Յանուարի արշաւանքին հանդէսը անցած է խանդավառ մթնոլորտի մէջ: 65 երիտասարդ — երիտասարդուհիներ անցած են Հ. Յ. Դաշնակցական շարքերը այս դաշտադնացութեան ընթացքին: Անոնց խօսած է ընկեր Բիւզանդ Զէքիճեան:

Ազգային Միացեալ վարժարաններու աշակերտական կայանին մէջ քանի օրուան համար կազմակերպուելու դացած են տարբեր տարիքի աշկերտները, փոխն ի փոխ երկու ամիս: Նիւթապէս կ'աջակցին Հ. Կ. Խաչը, Բարեգործականը եւ Գաբա-կէօղեան հաստատութիւնը: Ամբողջ երկու ամիս կայանի վայրը կը դառնայ տեսակ մը ուխտատեղի: Սելանիկի մէջ կը հաւաքուին հիւսիսային շրջանները դպրոցասէրներ տղաքը, որոնք կը տրվին նաեւ հայերէն:

Վերջերս Ցունաստան այցելած է Օր. Լիլի Գաբակէօղեան, հետաքրքրուելու համար Գաբակէօղեան Հաստատութեան գործունէութեամբ: Օրիորդը տեսակցութիւններ ունեցած է Հ. Կ. Խաչի եւ Բարեգործականի հետ եւ ուրախութիւն յայտնած Ցունահայութեան մէջ տիրող համերաշխ ոգիին համար: Խոստացած է լայնօրէն աջակցիլ Տուրդութի (Ֆիքա) հայաչատ թաղամասին մէջ զպրոցի մը շինութեան:

« ՀԱՑ ՏԱՐԻՑՆԵՐՈՒ» ՏԱՆ բացումը տեղի ունեցած է Ցուլիս 28ին Ֆրէզնոյի մէջ (Քալիֆորնիա): Առաջին առթիւ ընդունած են արձանագրուած երկու այր եւ երկու կին: Շէնքը ունի 20 ննջասենեակներ, ուր դրուած են զոյգ եւ առանձին մահիճներ: Ներկայիս պիտի կրնան տեղաւորել 34 հոգի: Ճաշարանը ընդարձակ եւ օդասուն է, եւ կրնայ նաեւ ծառայել իբրեւ պարասրահ: Շէնքին հիմնադրին՝ Գրիգոր Առաքելեանի նկարը կը զարդարէ շէնքին ճակատը: Ցունեաւորները կը վճարեն կառավարութենէն իրենց ստացած դրամը, 75 տոլարի չափ: Իսկ Ֆրէզնոյէն Պ. Մարտիրոս Փիլոյեան 2500 տոլար նուիրած է:

ԳԵՐՄԱՆ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի մէջ իրագեկ շրջանակներ կը հաւաստեն թէ վարչապետ Ալի Մահեր՝ եգիպտացի եւ օտար մասնագէտներէ յանձնախումբ մը պիտի կազմէ, ուսումնասիրելու համար երկրին ճարտարարուեստացումի հնարաւորութիւնները:

Ինչպէս յայտնի է Արեւելքի մէջ մեծ վարկ կը վայելեն Գերմանները եւ կը կարծուի թէ Եգիպտոս նախապատուութիւն պիտի տայ գերման մասնագէտներուն: Հելիոպոլիսի օդանաւային գործարանը յանձնուած է գերման մասնագէտի մը, որ պատերազմէն առաջ փոքրիկ օդանաւեր կը շինէր Գերմանիոյ համար: Անցեալ շաբթու այդ տիպա-րով փոքրիկ օդանաւեր տեսնուեցան Հելիոպոլիսի մէջ: Գործատան վարչակազմը, որ միեւնոյն ատեն կ'ուսուցանէ, մեծ մասով կը բաղկանայ Գերմաններէ:

Այս ճարտարարուեստը ցարդ չէր զարգացած, Եգիպտոսի մէջ, իրրեւ հետեւանք մասնագէտ բանուորի չդոյութեան, եւ մեծ մասով ապրանքի նեռածումի տեղի կ'ունենար: Գերման մասնագէտներ կը դանդաղին թէ տակաւին չեն կրնար պէտք եղածին պէս աշխատիլ, եւ եթէ Գերմանիոյ տրուն-տեսական վիճակը բարելաւուի, շատեր որոշած են իրենց երկիրը վերադառնալ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ « Ճ Ա Ր Ա Զ » Ը

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՉ ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Սիրելի հայրենակիցներ, յանուն միաւնականութեան եւ համերաշխութեան երկար ժամանակ համբերելով, յուսացինք որ համախարբերդցիական միութիւնը իր կոչումին եւ բարձրութեան արժանի պիտի մնայ:

Դժբախտաբար հակառակ իրենց խոստումներուն, շուրջ ութ տարիէ ի վեր կարգ մը մարդիկ թաքուն նպատակներով դիրք դրաւած են Միութեան մէջ, կը գործեն այնպէս, ինչպէս որ ուզեն: Ժողով, որոշում, մեծամասնութիւն, բոլորը անարժէք բաներ են:

Փաստերով խօսինք.—1951ի Փետրուարին Վալանսի մէջ 22 Խարբերդցիները իրենց ստորագրութեամբ մասնաճիւղին նամակ մը դրեցին ըսելով թէ մեր Միութիւնը քաղաքական հակումներ ունի, ինչ որ վնասակար է թէ մեր կոչումին եւ թէ օրուան պահանջներուն: Օրինակ Միութեան օրացոյցներուն մէջ Նոյեմբեր 29ը խոշոր տառերով կը դրուի, իսկ Ապրիլ 11-24ը կը մոռցուի եւ կամ բոլորովին աննշմար անկիւն մը կը դրուի: Միութիւնը ազգային ոճներու չի մասնակցիր, երբ կազմակերպիչները խառնակիչներ չեն եւ սիրով կը մասնակցին Նոյեմբերիկներու եւ Հոկտեմբերիկներու կոչերուն:

Այս եւ նման պատճառներով դժգոհ Խարբերդցիները հրապարակ կուգանք Միութեան պատիւը փրկելու: Քանի մը հոգի շուրջ մէկուկէս միլիոն դրամարի մը վրայ նստած են եւ հակառակ եղած փորձերուն ոչ կեդրոնական վարչութիւնը եւ ոչ ալ այդ դրամը Մասսչլէն դուրս չկրցան հանել:

Ոչ, պարոններ, ձեր եկող — գացող պատգամ. ժողովները կեղծ են եւ խարեպատիկ: Ֆրանսայի մէջ այսօր ունինք շուրջ 8—10000 Խարբերդցիներ, այս թիւին վրայ եթէ 2—250 անդամ ունէինք երէկ, այսօր հազիւ 150 մնացած են, այն ալ անուանական:

Պատգամ. ժողովին մէջ երբ կարգը կուգայ Միութիւնը զօրացնելու, ոչ — կուսակցական լուրջ պատգամաւոր մը կ'ըսէ.— Վալանսը երկու տարի առաջ 80 անդամ ունէր, այսօր 30ի իջած է: Փոխանակ պատճառ եւ կամ դարմանը փնտուելու նոյն մարդոցմէն մին կը պատասխանէ.— Մեղի համար 30ն ալ բաւական է:

Այո, շատ լաւ կ'ըմբռնենք ձեր միտ բանին, եթէ վաղը նոյնիսկ մէկ հոգի չմնայ, աւելի ուրախ պիտի լլլաք:

Բայց լաւ դիտցէք որ ժամանակը եկած է մեր խօսքը ըսելու բոլոր անոնց, որոնք մութ հաշիւներով դիրք դրաւած են: Մենք այսօր 25 Խարբերդցիներով կազմած ենք մեր առժամեայ վարչութիւնը Վալանսի մէջ, եւ կոչ կ'ընենք բոլոր չըը — ջաններուն որ ամէն գիտակից եւ հայրենասէր Խարբերդցի միանայ մեղի, փրկելու համար մեր միութիւնը: ԱՌԺԱՄԵԱՑ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ց. Գ.— Նամակներ դրել հետեւեալ հասցէին. Arakelian Levon, 13 rue des Enelosos, Bourg les Valence (Drôme)

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ (4)

ԿԱՌԱՊԱՆ ՄԻՆԱՍ

Շաբաթներ անցան այսպէս իրարու հետեւ, նոյն տրամադրութեան տակ, առանց սակայն կարենալ լուծում մը գտնելու միտքը խռովող անըստուգութեան:

Փորձեց հեղ մըն ալ պրպտել անցած կիրակիներու չարքը: Մէկիկ մէկիկ կեանք տուաւ անոնց: Ցուշաբերեց ինչ որ անցաւ ու դարձաւ եկեղեցիի դրան բացուելէն մինչեւ զոցուիլը: Երկար յամեցաւ ջոջերուն անուններուն վրայ: Մտաբերեց չիրմներու շուրջ անոնց հետ իր չրջագայութիւնները: Կրկնեց մտքին մէջ, փոխանակուած բոլոր խօսակցութիւնները:

Ժամադործի մը նման, որ մաքրելու համար անջատուած ժամացոյցի մասերը վերստին կը քննէ գտնուք տեղաւորելէ առաջ, անգամ մըն ալ աչքէ անցուց իր յուշերը բոլոր մանրամասնութիւններով: Այս փորձն ալ մնաց ապարդիւն:

Աչնան այս ամպամած առաւօտը կը լայնցնէր իր սրտնեղութիւնը ու տակաւ մաղուիլ սկսած անձրեւը աւելի կը վրդովէր իր միտքը: Կառապան Մինաս կարծես լռութեան պէտքը կը զգար կարգ ու կանոնի դնելու համար իր մտածումները:

Ցանկարծ ականջին հասաւ բոժոժներու կլռաւոր ղօղանջ մը: Ուղտերու կարաւան մըն էր որ կը մօտենար դէպի իր խանութը, առջեւէն անցնելով քովնաի փողոցի մը ծամածուռ երկայնքին մէջ կորսուելու համար: Բնազդաբար նայեցաւ դէպի ձայնին կողմը եւ օրօրուն ուղտերու չարքին ճիշդ եռեւր նչմարեց կառք մը որ նոյն դանդաղութեամբ կը հետեւէր կարաւանին:

— Տարօրինակ բան, այս կառքը իմս չէ, բայց որո՞ւն կը պատկանի, կմկմաց, առանց կարենալ դոհացուցիչ պատասխան մը գտնելու իր հարցումին:

Ցուզումէն սիրտը կը դողդողար ...

— Զարմանալու ի՞նչ կայ, սաստեց ինքզինքը: Լսեցիր թէ, վերջին քանի մը չաբաթներէ ի վեր, եկեղեցիին միւս դուռը, երբեմն, հին ու նոր կառքեր կը մօտենան ու կը մեկնին յաճախորդներով:

Ճիշդ այս պահուն իր կառքերէն չատ աւելի չքեղ մը կ'անցնէր դրան առջեւէն: Անիկա ոչ միայն լաստիկլի էր ու կը յառաջանար առանց անիւներու ազմուկին, այլ ձիերու ակնապարար չար — դարանքին վրայ ոսկեզօծ չղթաներու ցանց մը եւս աւելցուած էր տալով անոնց երթին այնպիսի հեչտ յանկերգ մը որ անցորդներուն ուշադրութիւնը եւ հիացումը կը գրաւէր:

— Ոչ, ասիկա երկար չի կրնար չարունակել, ըսաւ աթոռը դրան առջեւ բերելով:

Նոսաւ հոն առանց անձրեւին կարեւորութիւն տալու, որ իր կնճռոտ ճակատին կը բերէր զուարթիւն մը որուն հիմա այնքան պէտքը կը զգար:

Աչքերուն առջեւէն չէր հեռանար կառքին չքեղութիւնը: Ատեն ատեն աչքերը կը յառէր անդադրաբար դէպի կառքին հեռացած ուղղութեամբ, կրկնին զայն տեսնելու բաղձանքով: Նկատի առած էր կէտ մը սակայն որ տակաւ կը ստանար դիմագիծի մը աղօտ իրականութիւնը: Անիկա այլ եւ այլ ձեւեր առնելով՝ նկարիչի մը ներչումին պէս, մտքին պաստառին վրայ կը դառնար դէմքի մը, այս անդամ յստակ ու անկորնչելի: Կառքին մէկ անկիւնը կծկուած կարծես գինք կը դիտէր նուաղուն աչքերով:

— Այո, կասկած չունիմ, Զ...եան էֆէնտին էր... մտածեց բառերը մտքին մէջ հատիկ հատիկ արտասանելով:

Վայրկեանի մը համար կասեցաւ մտային դեգերումները: Արդեօք բան մը կո՞ր հոս: Զղայնօրէն մատերը զալարուեցան պէսպերուն խուրձին շուրջ:

— Ծա Մինաս, կեցիր նայինք ինչ կ'ելլայ ասոր տակէն:

Մխոքը բռնկեցաւ բոլորովին անտեսուած յուշով մը: Մտաբերեց Զատկի առաւօտը ու զերեզմաննոցին մէջ Զ...եան էֆէնտիին հետ իր խոսակցութիւնը, ամէնէն չքեղ մահարձանին առջեւ ...: Ու կրկնեց էֆէնտիին խօսքերը կէտ առ կէտ:

— Ահա աղնիւ դերդաստանի մը պետը, սիրտով ու քսակով այնքան հարուստ: Բայց իր դաւակին կեանքը ի՞նչ տխուր վերջ մը ունեցաւ: Փճացուց հօրենական ժառանգութիւնը եւ չքաւորութեան մէջ մեռաւ հիւանդանոցին մէկ անկիւնը: Պատճառը գիտես, չէ՞: Իսկ այսօր իր տղան վատահամբաւ տուներու փողոցներու մէջ կառապանու — թեամբ կը զբաղի օրն ու գիշերը իրարու խառնած ..., այն ալ չատ յառաջացած տարիքի մէջ:

(Շար.)

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ծանր մեղադրանքներ ուղղեց ամբիվար կառավարութեան — ապականութիւն, կաշառակերութիւն, գողութիւն եւն. :

Իրանեան թնճուկը

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ Տօքթ. Մոսատեղ քանի մը օրէն լուսաբանութիւններ պիտի հաղորդէ, բացատրելով թէ ինչո՞ւ մերժեց անգլեւամերիկեան վերջին առաջարկը, քարիւղի վճճին կարգադրութեան համար :

Քեազիմ Հասեպի, Իրանեան քարիւղի յանձնաժողովին գործօն անդամը, յայտարարեց թէ Անգլեւիրանեան նախորդ ընկերութիւնը պիտի վերստանար իր մենաշնորհը, եթէ ընդունէին նոր առաջարկը, եւ թոյլ պիտի չտար որ Իրան ազատօրէն ծախէ իր քարիւղը : Ցետոյ, այդառաջարկով Մ. Նահանգներն ալ վճճին խառնուած կ'ըլլան : « Ինչ կը վերաբերի Մ. Նահանգներուն առաջարկած տասը միլիոն տոլարի ողորմելի պարգեւին, Ամերիկան կը փորձէ ընդ միշտ իր միջամտութիւնր ապահովել մեր գործերուն մէջ : Եթէ ընդունինք այդ առաջարկը, հազար միլիոն տոլար պիտի կորսնցնենք » :

Շատ մը երեսփոխանները եւ Թերթեր համաձայն են այս տեսակէտին, «Շահէտ» կը գրէ :— «Մենք պատրաստ ենք ձեզի հետ առուտուր ընելու քարիւղի համար, բայց թոյլ չենք տար որ խաղաք մեր անկախութեան եւ ազատութեան հետ, նոյն իսկ եթէ միլիառներով տոլար կամ սթերլին խոստանաք : Ամերիկեան դեսպանը թող խմացնէ իր վարպետին թէ այս երկիրը ծախու չէ որ եւ է գնով : Նախագահ Թրումըն թող ըսէ Անգլիացիներուն թէ միակ ելքն է անպայման անձնատուր ըլլալ իրանեան ժողովուրդին իրաւունքներուն» :

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը հերքեց այն զրոյցը թէ Ուոշինկթըն եւ Լոնտոն կը խորհին զօրք զրկել Իրան, կարգ մը պարագաներու մէջ : Կր հերքուի նաեւ այն զրոյցը թէ անգլոամերիկեան վերջին առաջարկը կը քննէ Իրանը Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ բաժնելու խնդիրը :

ՊԱՃԱՐԱՅՏԻ ՊԱՏՈՒԱՍՏԸ

Ֆրանսացի դիտնական մը՝ Անտուէ Թոմա, որ վեց տարիէ ի վեր կ'աշխատէր պաճարախտի, մանուռրապէս բերնի եւ ոտքի հիւանդութեան դարմանը գտնելու համար, վերջերս հրատարակեց իր ուսումնասիրութեանց արդիւնքը : Գիտական աշխատանոցին մէջ իր հետազօտութիւններէն գատելով, կարելի պիտի ըլլայ մեծաքանակ արտադրել պատուաստը :

Յարդ այս պատուաստը կր պատրաստուէր առողջ կովու մը վրայ հիւանդութեան մանրէն ներարկելով : Տասը կրամ պատուաստին համար ամբողջ կով մը կը զոհէին, որով կարելի կ'ըլլար դարմանել 50—100 կենդանի : Ներկայիս Պ. Թոմայի գտած մեթոտով կարելի պիտի ըլլայ մեծ քանակութեամբ պատուաստ պատրաստել : Այսինքն մէկ կով զոհելով, պիտի փրկուին 20—30 հազար կենդանիներ :

Յարդ այս պատուաստը կր պատրաստուէր հեղուկ վիճակի մէջ եւ գործածութիւնը դժուար էր : Շնորհիւ նոր մեթոտին, փոշի վիճակի մէջ պիտի պատրաստուի դեղը, որուն արտադրութիւնը թէ աւելի դիւրին է եւ թէ կարելի է մեծաքանակ արտադրել :

Պաճարախտը Ֆրանսայի մէջ 100 միլիառ ֆրանք : Ներկայ դիւտը համաշխարհային նշանակութիւն պիտի ունենայ, ըլլալով միանգամայն հասութաբեր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Գինեբոյի կրճատման խնդիրը վերջնական եզրի մը չէ յանգած տակաւին : Կառավարութիւնը վճռած է ամէնէն առաջ իջեցնել ուտեստի գինները, կրճատելով մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառումներուն գինները : Երկուան նիստին ներկայ էր Հանրապետութեան Նախագահը : Վճռական որոշումի մը կը սպասուի մինչեւ շաբաթ :

Զօր. Րիճոնիճ երկու ժամուան տեսակցութիւն մր ունեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին հետ : Այս առթիւ յայտարարեց թէ ան հրաժեշտ է փութացնել Եւրոպայի պաշտպանութեան դաշնագրին վաւերացումը : Զօրավարին կարծիքով, «Գերմանիա կրնայ վճռական ազակցութիւն մը բերել խաղաղութեան պաշտպանութեան համար » :

Անգլիոյ Արհեստակցական Միութեանց համադումարին մէջ, 1.450.000ի դէմ 5.597.000 ձայնով, այսինքն 4.147.000 ձայներու մեծամասնութեամբ վաւերացուեցաւ վարչական ժողովին բանաձեւը որ անհրաժեշտ կը դանէր աւելցնել երկրին պաշտպանողական ուժերը (վերազինում) : Ձախակողմեան հոսանքը վերազինման համաձայն ըլլալով հանդերձ, կրճատումներ կ'առաջարկէր :

Եգիպտոսի հողային բարենորոգման օրէնքը պիտի հրատարակուի այսօր : Օրէնքին գործադրութեան համար դիմում պիտի կատարուի օտար մասնագէտներու : Ամերիկան խոստացած է նիւթական միջոցներ տրամադրել երկրին բարգաւաճման եւ վերազինման համար :

Ջերբակալուեցան երեք պարսիկներ որոնք յարձակում գործած էին Թէհրանի խորհրդային տեղեկատու գրասենեակին դէմ, Օգոստ. 12ին :

Լրտեսական ցանց մը երեւան հանուեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ : Ձերբակալուեցան գլխաւոր վարիչներէն երեքը որոնք լրտեսութիւն կը կատարէին ի հաշիւ արեւելեան Գերմանիոյ :

Անգլիոյ տոլարի եւ ոսկիի պահեստը 44 միլիոն տոլար եւս ինկած է Օգոստոսի ընթացքին : Այս անկումով 2000 միլիոն տոլարէն 1672ի միլիոնի կ'իջնէ պահեստը :

25 % Ջեղջոսլովեցաւի Փարիզ — Լոնտոն օդանաւային երթեւեկը :

Ա. Միոնիին կը մերժէ Ազգաժողովին անդամ ընդունիլ ձափոնը, մինչեւ որ արեւմտեան պետութիւնները չընդունին ուրիշ 14 ազգեր միասին դամայն ընդունելու առաջարկը :

524 հոգի մեռաւ Մ. Նահանգներուն մէջ, արկածներու հետեւանքով, աշխատանքի տօնին առթիւ որ տեւեց երեք օր : Ինքնաշարժի արկածներէ մեռած են 403 հոգի, խեղդուած՝ 52 հոգի :

Հայ Մարզական Միութիւն

Հ. Մ. Միութեան վարչութիւնը կը հրաւիրէ հին եւ նոր բոլոր անդամները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին իր մարզադաշտը, Stade Olier, (Montrouge, Porte d'Orléans), դասաւորման համար :

ԱԶՈՒԱՐԹՆՈՑ

ԳՐԱՏՈՒՆԸ

H. PALOUYAN: 43, Rue Richer, Paris (9).
Tél. PROvence 25-46

Հայկական մեծ գրատունը, Փարիզի ամէնէն կեդրոն թաղամասին մէջ, ուր պիտի գտնէք մօտաւորապէս տասը հազար տեսակ հայերէն եւ ֆրանսերէն գիրքեր : Մեր մօտ կան հայաստանեան հրատարակութիւններ (Մեծդոնեան Ֆոնտի եւ Պետհրատի լոյս ընծայած գիրքերը), Վիէննայի, Վենետիկի, Էջմիածնի, Երուսաղէմի, Անթիլիասի Միաբանութեանց հրատարակութիւնները, « Դրօշակ»ի, «Հայրենիք»ի եւ «Ցուսաբեր»ի մատենաշարները ամբողջութեամբ : Հայաստանի Պատուիրակութեան, Համազգայինի, «Նահատակ Գրագ. Բարեկամներու» հրատարակութիւնները եւն. : Նոյնպէս հին թէ նոր հայկական մամուլը (Թերթեր, պարբերաթերթեր, ամսագիրքեր, տարեգիրքեր, գրական եւ գեղարուեստական ժողովածուներ), վէպեր պատմական բանասիրական եւ վեպուաբանական ուսումնասիրութիւններ, բառարաններ, դպրոցական դասագիրքեր, երգարաններ, ձայնագրեալ հայկ. երգեր (Կոմիտաս, Սիւնի, Սարգսեան, Պարթեւեան, Ալէմշահ եւն.), թատերական գործեր, քարտէսներ, նկարներ :

Մեր գրատան մէջ կը գտնէք ֆրանսերէն լեզուով լոյս տեսած հատարակութիւններ Հայոց պատմութեան գրականութեան եւ արուեստին շուրջ :

Ունինք Արեւելագիտութեան նախապատմութիւն, յունական, եգիպտական, իսլամ, բիւզանդական, սումերական. հրէական, սուրիական, Մայրագոյն Արեւելքի քաղաքակրթութեանց մասին բազմաթիւ երկասիրութիւններ :

Մեր մօտ է նոյնպէս կեդրոնատեղին հայկական «տիսքերու» :

Մօտ ատենէն լոյս կը տեսնէ մեր հայերէն եւ ֆրանսերէն գիրքերու ընդհանուր գրացուցակը : Դիմեցէք եւ զոհ պիտի մնաք :

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի առնելով զանազան դիմումներ, վարժարանս ճիգ մը եւս ընելով ընդունած է նաեւ ցերեկօթիկ աշակերտներու արձանագրութիւնը :

Արձանագրութեան օրերն են. երկուշաբթի եւ չարաթ ժամը 10—19 : Հասցէ :— 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.) : Հեռ. OBServatoire 18-28:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Այս կիրակի, Այրի Տիկին Գոհարիկ Յովհաննէսեանի եւ զաւակներուն փափաքին համաձայն, Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն մէջ, (69 rue Louis Blanc) հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ հանգուցեալ ՎԱՐԴԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ : Փոխան հոգեճաշի եւ ուխտի մը առթիւ Տիկ. Յովհաննէսեան եւ զաւակները երկու ոչխար մատաղցու կը նուիրեն եկեղեցւոյն : (ԿՆԻՔ)

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Պուլվառ Օտտոյի Վարդանեան ենթափոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆ.— Հ. Ց. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի ժամը 21ին, Ֆրանսական դպրոցի ծանօթ սրահը, 69 rue Arcueil, Պանեէօ : Կարեւոր օրակարգ :

ՑԱՌԱՋԻ տարածման համար

Ընկեր Դ. Մարզարեան (Սէն Շամոնէն) հազար ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ի տարածման համար :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Խորին չնորհակալութիւններս Փարիզի ազգականներուս, համագիւղացիներուս, ընկերներուս եւ հայրենակիցներուս, որոնք ջերմ ու եղբայրական վերաբերում ցոյց տուին իմ երկու չաթուան այցելութեանս առթիւ : Թող ներողամիտ ըլլան ինչպէս Փարիզի, նոյնպէս Մարսէյլի հայրենակիցները որ ժամանակի անյարմարութեան պատճառով հնարաւոր չեղաւ իրենց հանդիպիլ : Մնաք բարով՝ ՊԵՏՐՈՍ ԳՇԻԿԵԱՆ

ՏԱԿԱՒԻՆ ԿՐՆԱՔ ԳՏՆԵԼ

«ԱԶԴԱԿ»Ի ԲԱՑԱՌԻԿԸ

(25ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ)

մօտ 140 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ : Երկու հարիւր աւելի նկարներ :

Կը պարունակէ լիբանահայ կեանքին 25 տարուան համայնապատկերը եւ ուրիշ բազմազան ուսումնասիրութիւններ եւ յօդուածներ :

Ցօդուածներ ունին բազմաթիւ ծանօթ գրողներ եւ մտաւորականներ :

Գինն 500 ֆրանք : Դիմել Հրանտ Սամուէլ Գրատուն, 51 rue Mr. le Prince :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Դիմել Ասատուր Քէօսեանի, Photo Rex, 11 Place Jules Guesde :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տիկին Հայկանոյշ Զէլվէեան եւ զաւակը Մկրտիչ Զէլվէեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, 7 Սեպտ. առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon) ՏԻԿ. Մ. ՁԷԼՎԷԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ :
Կր հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Suffren 62-02
ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԻՏ TÉLÉVISIONի, RADIOի, ինչպէս նաեւ էլեկտրական installationի (տուներու եւ խանութներու մէջ) :
Ձոխ մթերք Télévisionի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT Տան մեքենաներուն :
Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Ցառաջ»ի ընթերցողներուն :
Դիմել՝
Պ. Ալիդրանիկ Օսդպազարեանի
Վերի հասցէով :

Ծախու է

Մեկնումի պատճառով ծախու են չատ քիչ գործածուած Թրիքոյի 2 մեքենայ. —
1 Dubied MR. 12/100 motorisé
1 Dubied C. S 12/130 moteur
1 Bobinoire 10 broches
1 Surjéteuse 3 fils
Դիմել Mr.Polackի, 44 rue Emile Zola, Ալֆորվիլ, բացի կիրակիէ ամէն օր կամ հեռաձայնել ENT. 33.87:

ՄԻ ՄՈՌՆԱՓ ՈՐ...

Միշտ լաւագոյն ճաշը
Լիպաիի
կրնաք ընել, համով – հոտով ու մանաւանդ...
հանելի մթնոլորտի մը մէջ
ելէք métro **Trinité** կամ **Notre Dame de Lorette** եւ
24, RUE ST. LAZARE
Զեզի կը դիմաւորէ
ԼԻԼԱՆ (AUX LILAS)

ԲՆԱԿԱՐԱՆ ԿՐ ՓՆՏՌԵՆ տայր մը եւ կին մը : (Մէկ սենեակ եւ խոհանոց) : Տեղեկացնել « Ցառաջ »ի :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH fondé en 1925, R.C.S. 376·286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C·P· Paris 1678-63

Vendredi 5 Septembre 1952 Ուրբաթ 5 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6857—Նոր շրջան թիւ 2268

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Միջազգային մամուլը մասնաւոր ուշադրութեամբ արձանագրեց երկու վճռական յայտարարութիւնները, Մ. Նահանգներու նախագահական պայքարին առթիւ.

— « Ժողովարահին դուռը գոցել՝ կը նշա — նակէ բանալ պատերազմին դուռը». (*Սթիվենսըն, ամսկավար թերթածուն*) :

— « Դաշնակիցները ստորագրութիւն տուած են ազատութիւնը պաշտպանելու, բայց յանձն առած չեն մասնակցիլ պատերազմի խաչակրութեան մը». (*Նախագահ Թրումըն, նոյնպէս ամսկավար*) :

Ահա թէ ո՛րքան ծանր մղձաւանջի մը մատնուած են աշխարհի հզօրները, ի խնդիր խաղաղութեան :

Ինչպէս երէկ, այսօր ալ չատ մը բարձր նչանախօսքեր կ'արձակուին ի սիւիւռս աշխարհի : Բայց, միշտ ալ անջրպետ մը կը մնայ բաղձանքին եւ իրականութեան միջեւ :

Կարեւոր տարբերութիւն մը՝ երէկուան եւ այսօրուան միջեւ :

Օրուան վարիչները, զէթ անունք որ վճռակամ դեր մը կատարելու կոչուած են, պարբերաբար կը յիշեցնեն թէ ի վիճակի չեն հրաչքներ գործելու :

Ուղղակի թէ անուղղակի, կը ճչդեն իրենց յանձնառութեանց եւ հնարաւորութեանց սահմանները : Կը բացատրեն թէ ի՛նչ ընելու միտք եւ կարողութիւն ունին :

Երէկ, 1914 — 18ին, չոայլաբար հաւատիք — ներ կը տրուէին առանց վերապահութեան : Ոչ միայն հրապարակային ժողովներու կամ դահլիճներ ընտրութեանց ժամերին մէջ, այլեւ երեսփոխանական ժողովներու բեմերէն : Բերանացի կամ գրաւոր յայտարարութեամբ :

Միայն հայ եւ ուրիշ անճար ժողովուրդներու վերաբերեալ դիւանագիտական պայքարները մատենադարան մը կրնան կազմել

Ճիշդ է որ այն ատեն ժողովուրդներն ալ աւելի միամիտ էին : Հեռուէն հեռու լսած ըլլալով Եւրոպայի եւ Ամերիկայի անունները, չէին կրնար զանազանել ստուերն ու իրականութիւնը :

Եւ չոնդալից լուրեր չրջան կ'ընէին բերնէ բերան, վարդավառ յոյսեր ներչնչելով :

Այսօր ոչ միայն Եւրոպան եւ Ամերիկան, այլ եւ աշխարհի բոլոր ցամաքները վտռուած են մեր ոտքերուն տակ : Մեր աչքերուն առջեւ :

Եւ արդէն ունինք երեսուն տարուան «անցեալ» մը, իր բազմազան դիտելիքներով եւ փորձառութեամբ

Այդ իրականութիւնը, որքան ալ դառն ըլլայ, պիտի մղէ մեզ վարել քաղաքականութիւն մը որ համապատասխանէ մեր չահերուն :

Դիրքերը չատոնց ճշդուած են : Պիտի դանուինք այն ճակատին վրայ որ կը պաշտպանէ խաղաղութիւնը, ազատութիւներ, ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը : Առանց մեծի եւ փոքրի խտրութեան :

Այն բոլոր երկիրներուն մէջ ուր համբանքներ ունինք, պիտի զգուշանանք երկդիմի մարզանքներէ : Ամէն բանէ առաջ պիտի ըլլանք բնիկ ժողովուրդին հետ, որ օտարէն դաս առնելու պէտք չունի, որքան ալ հեռու մնացած ըլլայ աշխարհի ակնախտիղ լոյսերէն :

Պիտի ըլլանք ամուր եւ զօրաւոր՝ ներքին ճակատի վրայ : Կուսակցական թէ ազգային տեսակէտով : Որքան բազմապատկուին ներքին ուժերը, այնքան լաւ : Պայմաններ որ իրար լրացնեն եւ ոչ թէ ծառայեն պառակտումը խորացնելու կամ նոր ճեղքեր բանալու

Կարճ խօսքով, պիտի վարենք ինքնապաշտպանութեան քաղաքականութիւն մը, բառին ամենալայն առումով :

Դիմակաւոր թափթփուքներ միշտ ալ պիտի գտնուին մեր դիմացը, ջուր կամ արիւն պղտորելու համար :

Եւ արդէն կը տեսնենք զարչելի տիպարներ, փախուկներ, որոնք «պատերազմի հրձիգներ» կը փնտռեն տարագիր քաղմութեանց մէջ ալ :

Ոչինչ : Ինչերը հարկադրուած են կեր ճարել ամբոխին, վարձու տալով իրենց խելքն ու խիղճը :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Ուրեմն իմացաք, Պ· Արչակ Չօպանեան ազիտաբեր գտնելով Օսմ· պետութեան մայրաքաղաքին մէջ կատարուած ցոյցերը, «Չերմօրէն պաշտպանած է» հետեւեալ «գործնական» տեսակէտը, «Անահիտ»ի մէջ :

— « Մեր բոլոր գործօն կազմակերպութեանց միացումով Թուրքիոյ հայկական նահանգներէն մէկուն՝ գլխատրապէս Կիլիկիոյ մէջ լրջօրէն պատրաստուած *ապստամբութիւն* մը պայթեցնելու ծրագիրը, ապստամբութիւն մը որ կրնար լուրջ եւ տեւական արդիւնքի մը յանգիլ եւրոպական տէրութեանց՝ մասնաւորապէս Ֆրանսայի միջամտութեամբ » :

Իր վկայութեան համաձայն, այս *իմաստուն* ծրագրին «հրապարակաւ» հաւանութիւն յայտներ է եղեր միայն մէկ հոգի, զօրավար Անդրանիկ, «Պուլկարիոյ մէկ հայ թերթին մէջ» :

Անշուշտ պիտի ուզէիք իմանալ այս ծրագրին եւ Անդրանիկի «լիակատար համաձայնութեան » թուականները :

Մեծ պատերազմէն եւ Հայոցինջ Սարսափներէն առա՞ջ թէ ետքը :

Եթէ առաջ էր, Անդրանիկ, իբրեւ Դաշնակցական, պէտք է իր «լիակատար համաձայնութիւնը» հրապարակաւ գրած ըլլայ Ֆիլիպէի Ռազմիկին մէջ, ինչ որ հաւատալի չէ :

Իսկ եթէ վերջն է .—Զինադադարի չրջանին— ի՞նչ օգուտ :

Անշուշտ Պ· Չօպանեան պիտի փութայ լուսաբանել այս կէտերը :

Մինչ այդ, քանի մը հարցումներ . —

1· Մօտաւորապէս իր ծրագրին նման ձեռնարկներ կատարուած չէի՞ն Զէյթունի մէջ, «հեղ պատերազմ»ներով, ինչպէս կը պատմեն ականատեսներ :

2· Այդ արիւնահեղ ճակատամարտները կրցա՞ն «լուրջ եւ տեւական արդիւնքի մը յանգիլ եւրոպական տէրութեանց՝ մասնաւորապէս Ֆրանսայի միջամտութեամբ » :

3· Այդ նոյն պետութիւնները միացեալ ճակատ կազմելով փառաւոր յաղթանակ մը չտարի՞ն 1914 —1918ին : Զորս տարի տուն - տեղ չեղա՞ն Պոլսոյ, Կիլիկիոյ եւ Փ· Ասիոյ մէջ : Հաղարումէկ յանձնառութեանց հետ, Սեւրի դաշնագիր մըն ալ չստորագրեցի՞ն :

4· Ամէնէն առաջ Ֆրանսան չէ՞ր որ ճակատը ճեղքեց, պարպելով Կիլիկիան :

5· Լոզանէն ետք, երկրորդ խայտառակութիւն մըն ալ չգործեցի՞ն նոյն չաղթականները, Թուրքին յանձնելով Ալեքսանտրէթի չրջանը (Սանճաք), հակառակ դաշնագրի տրամադրութեանց :

Ուրիչ հարցումներ՝ ըստ կարգի : ՎԱՀԷ

ԱՀՌԵԼԻ ՊԱՑԹԻԻՆ ՄԱՐՍԷյԼԻ ՄԷՋ

Զորեքչաբթի դիչեր ժամը 22ին ահռելի պայթիւն մը տեղի ունեցաւ, Մարսիլիոյ Ռապաթօ լուղի եւ օճառի գործատան մէջ : Անմիջապէս հրդեհ մը ծագելով արագօրէն ծաւալեցաւ : Հինգչաբթի առաւօտ վկայականերուն տակէն հանուեցան հինգ ածխացած դիակներ :Երեք բանուոր ծանրօրէն վիրաւորուած են: Շարթռէօյի թաղամասին չրջակայ տուներուն մեծ մասը մնասուեցաւ : Պայթիւնին անմիջապէս յաջորդեց թանձր մուխ մը, ապա բոցեր : Մովային հրչէչներ փութացին ազէտին վայրը : Հրդեհը ծագեցաւ այն աչխատանոցին մէջ ուր կը բանէին 11 բանուորներ լուծոյթը պատրաստելու համար :

Պայթիւնին բուն պատճառը չէ պարզուած տակաւին : Շրջակայ խանութներու երկաթեայ փեղկերը եւ ապակիները ջարդուփշուր եղած են : Հարիւրաւոր բնակիչներ խուճապահար փախան քանդուած տուներէն : Հրչէչ կառքեր կը սպասենադէտին վայրը : Փողոցները ջուրով ողողուած են : Ոստիկանական չղթայէն անդին խուռներամ բազմութիւն մը իր հարազատները կր փնտռէ եղերական ճիչերով : Մեռելանոցներու եւ վիրաւորներու ճշդրիտ թիւր չէ ճշդուած տակաւին :

ՀԱՆՔԱՅՈՒՄ դտնուած է Փիւռա լեռներուն մէջ, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը :

Թուրքիա եւ Անգլիա

Պաչտօնապէս կը հաստատուի թէ Թուրքիոյ վարչապետը՝ Ատնան Մենտէրէս եւ արտաքին նախարարը՝ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ Լոնտոն պիտի երթան Հոկտ· 13ին :

Այս այցելութիւնը տեղի պիտի ունենար Ցունլիսին, բայց յետաձգուեցաւ Պ· Իսրնի հիւանդութեան պատճառով : Քաղաքական չրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն անոր համար որ, այս անգամ այցելութիւնը տեղի պիտի ունենայ հոգեբանական պահու մը,— երբ Անգլիոյ արտաքին նախարարը վերադառնայ Պելկրատէն :

Ինչպէս կը հաւաստեն իրազեկները, Պ· Իսրն ոչ միայն մտադիր թիթոյի հետ պիտի քննէ Թրիէսթէի եւ արեւմտեան Եւրոպայի պաչտպանութեան խնդիրները, այլեւ պիտի աչխատի զօրացնել Մեծն Բրիտանիոյ դիրքը Պալքաններու մէջ : Հաւանական է որ Թուրք նախարարները Լոնտոնէն վերադառնալէ եւ Փարիզ հանդիպելէ ետք, Պելկրատ ալ այցելեն : Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, լաւ ճամբու մէջ են Ցունլաստանի, Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ կատարուած խօսակցութիւնները, ներդաչնակելու համար երեք պետութեանց ճիգերը Պալքաններու պաչտպանութեան համար :

Ի՞նչ վիճակի մէջ է եւրոպայի պաշտպանութիւնը

Ատլանտեան կազմակերպութեան խորհուրդը որոչեց ժողովի հրաւիրել 14 դինակից պետութեանց արտաքին եւ ելմտական նախարարները, վերաքննելու համար արեւմտեան Եւրոպայի պաչտպանութեան ծրագիրները :

Ժողովը պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, Դեկտեմբեր 15—16ին : Նախարարները պիտի քննեն 1953ի վերազինման ծրագիրը : Այս ժողովը ամէնէն կարեւորը կը համարուի 1949էն ի վեր, երբ կը կազմուէր Ատլանտեան դինակցութիւնը : Ամէնէն ծանր հոգն է ելմտականը, որ կը սպառնայ տկարացնել պաչտպանութեան ճիգերը :

Ժողովը Դեկտեմբերին յետաձգուած է, որպէսզի վերջացած ըլլան Մ· Նահանգներու նախագահական ընտրութիւնները եւ եւրոպական պզդերը կարենան իրենց վերազինման ծախքերը արձանագրել 1953ի ելեւմուտքին մէջ :

Ատլանտեան դինակիցներու վերջին ժողովէն ի վեր, որ տեղի ունեցաւ Լիզպոնայի մէջ, Մ· Նահանգներ պետական [illegible] վերազինման ծրագրին գործադրութեան երկարաձգումը եւ Ֆրանսայի ելմտական դժուարութիւնները այն տպաւորութիւնը կը ձգեն թէ կարելի պիտի չըլլայ լրացնել 1952ի յանձնառութիւնները, — 50 զօրաբաժին եւ 4000 օդանաւ :

Իրազեկներու կարծիքով, Դեկտեմբերին ժողովը չատ աւելի մեծ դժուարութեանց պիտի հանդիպի, երաչխաւորելու համար 1953ի առժամեայ ծրագրին գործադրութիւնը,—96 զօրաբաժին մինչեւ 1954 : Մասնաւորապէս Ֆրանսա պիտի պահանջէ որ յատկացուածական ապազրանքներ տրուին իր զինագործարաններուն, ամերիկեան վարկերով :

Միւս դինակիցներն ալ զանազան պահանջներ պիտի ներկայացնեն : Կազմակերպութեան ընդհանրապետութիւնը հարցարան մը բաժնած է, որպէսզի իւրաքանչիւր պետութիւն պարզէ իր ռազմական պահանջները եւ ելմտական կարողութիւնը : Եթէ Դեկտեմբերի ժողովը չկարենայ յուծել չարք մը նոր խնդիրներ որոնք երեսան եկած են վերջին վեց ամիսներու ընթացքին, մասնաւորապէս Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ, հարկ պիտի ըլլայ արմատապէս վերաքննել արեւմտեան Եւրոպայի պաչտպանութեան ծրագիրները :

× Զօր· Բիճուէյ Թուրքիա պիտի այցելէ, երբ կատարուի դինակից պետութեանց նոր խարհնին բացումը Իզմիրի մէջ : Զօրավարը մինչեւ կարճ ատիտ երթայ, երեք օրուան համար, աչքէ անցնելու համար Թուրքիոյ երրորդ զօրաբանակը եւ սահմանային ամրութիւնները : Իզմիր պիտի այցելէ ամերիկացի զօր· Ուէյմըն, Հարաւ - արեւմտեան Եւրոպայի զօրաչրջանին հրամանատարը :

(Լուրերու չարունակութիւնը նոյնդա Դ· Է·)

ՄԵՐ ԱՑՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Երէկ խմբագրատուն այցելեց Անթիլիասի դպրեվանքին վերատեսուչը, Գերենիկ եպիսկ· ընկերակցութեամբ Աղդէ քահանայի եւ Պ· Նուպար Ցովհաննէսեանի

Անթիլիաս կը վերադառնայ այսօր, ուրբաթ : Իր հաղորդած տեղեկութեանց վերջին մասը՝ վաղուան թիւով :

× Պ· Արչակ Տիդրանեան, (ընկերակցութեամբ Պ· Սուրէն Տէմիրճիպաչեանի) , Քալիֆորնիոյ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան հաստատուն ներկայացուցիչը որ քննական պատմ մը կը կատարէր Սուրիա - Լիբանանի մէջ, անցեալ յունիսէն ի վեր եւ կր վերադառնայ Չերմ տպաւորութեամբ :

ԳՐԻԳՈՐ ՕՏԵԱՆ

ՄԱՐԴԸ, ԻՐ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

Դադարի մը վիճակուած է երկու ճակատագրերը, կամ փոշիանալ անմիջապէս ու երթալ մոռացութեան անդունդն ի վար՝ եւ կամ, հողէն, այդ մահասառնէն անդին մեծնալ, տարածուիլ, բարբառիլ՝ հասնող սերունդները իր հմայքին, իր պարտադրանքին ենթարկելու ասպիճան:

Մեր մէջ քիչ են այս վերստեղծեալ կեանքով աւլցուն չիրմները եւ քիչերէն մին ալ՝ Գրիգոր Օտեանի դամբանը: Հոս, այս քարի կտորին տակ կը հանդչի մարդ մը, որ ամէն արժանիքներէ ադաչ ունեցաւ սիրտ մը: Հայրենասէր տիտղոսը կու տանք չատերուն հեշտութեամբ, բայց քանիսո՞ը սիրտ ունեցան, սիրտ մը որ բաբախէր իր ամբողջութեանը մէջ այս ժողովուրդին խեղճութեանը համար: Ուրիշներ ի պաշտօնէ, քաղաք. ասպարէզի բերումով, իրենց վրայ դրուած պարտականութիւններէ առաջնորդուած վազեցին հոս ու հոն: Տարբեր էր Օտեանին սիրտը, եւ երբ բանէ իր նկարագրին ուկեանքին սիրտը, պիտի տեսնենք թէ ան եղաւ մեր ազգային դիծը, պիտի տեսնենք թէ ան եղաւ մեր ազգային խղճմտանքին եւ ազգային բաղձանքներուն համադրեալ արտայայտութիւնը: Եթէ կամպէթթայի դրեալ արտայայտութիւնը: Եթէ կամպէթթայի նման իր սիրտն ալ սափորի մը մէջ պահուած ըլլար, ազգովին, առանց վայրկեան մը իսկ տատանելու ,ատոր վրայ պիտի արձանագրէինք — Հոս կը հանդչի սիրտ մը որ տառապեցաւ հայ ժողովուրդին համար: Ցետոյ, ներքեւը իր յատկանշական մակդիրներէն Գրիգոր Օտեան Տարագիրը, Գրիգոր Օտեան Մեծ Վտարանդին պատուանունները:

Ատանդութիւն մը կայ, Օտեանի մասին: Լսեր եմ բարի ծերունիի մը բերնէն, ու կը հաւատամ ճշմարտութեան: Երեք Հայեր նստած, ղրոյցի մը ընթացքին հարց կուտան իրարու թէ՝ հրաչքով մը եթէ վերստին աշխարհ դաս ի՞նչ ազգի զուակ պիտի ուզէիր ծնիլ: Մին կը բաղձայ Անգլիացի ըլլալ, երկրորդը Ֆրանսացի ու միայն Օտեանն է որ կ'ըսէ.— եթէ վերստին աշխարհ գամ, կ'ուզեմ կրկին Հայ ծնիլ, քանի որ հայութենէն բարձր ժողովուրդ գտնելու յոյսը չունի եւ ես հպարտ եմ Հայ ծնած ըլլալուս համար:

Հրանտ Ասատուրն ալ իր «Դիմաստուերներ»ուն մէջ, հոն ուր Փարիզ կատարած 1882ի պտոյտին ու Գր. Օտեանի հետ ունեցած հանդիպումի մասին կը խօսի, կ'ըսէ թէ ան իր զաղափարներուն յարած էր, ինչպէս ծերունի քահանայ մը իր հաւատքին: Բուն իսկ Ասատուրի բառերով՝ «Օտեան այն մարդերէն էր, որոնք անհուն մեծարանքի հետ, կ'ազդեն նաեւ անհուն համակրանք: Անհնար էր մտերմանալ իր հետ, առանց ներշնչուելու իր անեղր բարութենէն: Անդրդուելի էր իր համոզմանց մէջ, իր բոլոր զաղափարներուն այնպէս յարած էր՝ ինչպէս Հայաստանցի խստակրօն ծերունի քահանայ մը իր հաւատքին»:

Օտեանի մասին հոս բացուած ուսումնասիրութիւնը իր ներքին ճիւղաւորումներն ունի: Պիտի պզտնենք իր մէջ քաղաքական եւ պետական անձնաւորութիւնը, զարթօնքի ռահվիրան, սրտի մարդը, տառապող հայրենասէրը, գրագէտը ու վերջապէս զրոյներու տարփաւոր հոգածուն, հիացողը: Այս բոլորը ոչ թէ անջատ անջատ գլուխներու մէջ, այլ ապակեայ արապէսք ծաղիկի մը նման, մէջ ընդ մէջ, մէկմէկու հիւսուած, տարբեր գրեթէ ձեւով մը վերջաւորութեան ինքնին նկատած ըլլալու համար Օտեանին աննիւթականացած դիմանկարը, անշուշտ մեր այսօրուան հաւաքած նիւթերուն տրամադրելի չափովը:

Քանի որ ամէն անհատ պէտք է ծննդեան թուական մը ունենայ, տանք Օտեանին ալ 1834 Դեկտեմբեր 9ը, իսկ վայր՝ Սկիւտար: (Պոլսոյ արուարձաններէն մին): Աղնուական զերդաստանի զաւակ՝ երբ 6—7 տարեկան եղաւ, մինչեւ իր յառաջացած պատանեկութիւնը, օգտուեցաւ այդ օրերուն ամէնէն չատ փնտռուած ուսուցիչներէն, որոնք Օտեաններու տունը կուգային , փոքրիկն Գրիգորը կրթելու :

Հայրը, Պօղոս Օտեան, Բալուէն կեսարիա զաղթած ընտանիքի մը զաւակը, կրօնասէր եւ ազգասէր միեւնոյն ատեն, ծանրաբարոյ մարդ,ծանր մթնոլորտ մը ստեղծած էր իր տունէն, ընտանիքէն ներս: Այդ ճնշիչ ծանրութիւնը, միախառնուած հայրական արտակարգ սիրոյ հետ, տան կը հազցնէր պատկառանք, լրջութիւն եւ հին օրերու յատուկ հայրենի կենցաղ: Գ. Օտեան ահա այսպիսի միջավայրի մը մէջ մեծցաւ եւ պզտիկ տարիքէն առաւ իր վրայ կանխահաս լրջութեան մը եւ հպարտութեան բոլոր արժանիքները: Հօրմէն ժառանգած այս լրջամտութիւնը, միախառնուած ի բնէ մենակեաց մարդու բնաւորութեան, անբաժան մնաց իր կեանքէն: Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի ուղղուած 6 Ապրիլ 1866 թուակիր ընդարձակ նամակին մէջ տեղ մը կ'ըսէ արդէն.

— «Բոլոր տեսած մարդերս այնպիսի մարդեր են, որ ոչ անոնք ինէ բան մը կը հասկնան, ոչ ես անոնցմէ բան մը կը հասկնամ, որոնք թերեւս երանի կուտան ինծի, դիս տեսնելով . ու խնդալով ձեռքս կը սեղմեն: Անոնք անտարբերութեամբ կ'անցնին քովէս եւ որոնցմէ ոմանք կը տեսնեն անշուշտ ու կ'ըսեն ինքն իրենց թէ կամ ապուշ անկար ծնած եմ եւ կամ ժամանակէն առաջ ծերացած եմ » :

Գրիգոր Օտեանին մայրը, Թադուհի Օտեան , մեր սքանչելի մայրերն մին էր, բայց որդին իր կեանքի ամբողջ տեւողութեանը կ'ոգեկոչէ առաւելապէս, հօրեղբայրական սէրը: Տարիներ վերջ, որպէս խորհրդական երբ եպարքոս Մխիթար փաշային ընկերացաւ դէպի Ռուսճուղ, իր գրած նամակներուն մէջ կ'ապրի մինչտ հօրը յիշատակովը.— « Ա՛հ հայր իմ, այս աշխարհիս վրայ իմ միակ սէրս ու միակ պաշտամունքս»: Իսկ իր կեանքի վերջաւորութեան ալ, Փարիզ, պանդոկի մը մէջ ցաւատանջ հիւանդութեան ճիրաններուն տակ , նոյնիսկ անկարող պահելու եւ ոտքի երբ հոգին կ'աւանդէր, ձեռքերուն մէջն էր իր հօր լուսանկարը: Դողդոջ շրթները, իբրեւ աղօթք կը մնջէին անընդհատ,— « Հայր իմ, հայր իմ» բառերը, ինչպէս պատմած է տարիներ եռք իր զրադիտուհի քոյրը՝ Օր. Եւփիմէ Օտեան:

Պիտի սահինք Օտեանի մանկութեան տարիներուն վրայէն, մտնելու համար պատանեկութեան երկրորդ շրջանը: Անուանի հրապարակագիր Կաբպետ Իւթիւճեան, նախ քան «Մասիս»ներու հրատարակումը, տան մը մէջ հաստատած էր տարրական դպրոց մը, ուր ուսումնասիրենչ փոքրերուն կուտար մասնաւոր դասեր: Գ. Օտեան ալ իր աշակերտներուն մէջն էր, եւ հոդ սորվեցաւ հայերէն աշխարհաբարն ու զրաբարը: Օտեան կանուխէն բարձր - աշխարհաբարեանի վէմին մէջ նոր լեզուին կողմը անցնելով, 1851ին, ուրեմն երբ17տարեկան էր, հրատարակեց պզտիկ գրքոյկ մը,— « Առաջադրութիւն աշխարհաբար լեզուն կանոնաւորել եւ հասարակաց լեզու ընելու վրայ»: Այդ օրերուն կամովին լեզու մը երկնելու ճիգերը օր — ուան նորոյթն էին, եւ իրմէ քանի մը տարի վերջ, ուրեմն 1854ին, Բժ. Նահապետ Ռուսինեանն ալ կը հրատարակէր այնքան յանդուգն ու փնտռտուք - ներով կերտուած «Ուղղախօսութիւն»ը: Թրքահայ կեդրոնի մէջ: Եւ դիտենք որ Քրիստոսէ 1500 տարի առաջ ան կը տարածուէր Նեղոսի հովիտին ու Տելթային մէջ, սեղական ախտի մը եւ բերութով: Նոյն ժամանակաշրջանի հնդկական նկարագրութիւններ կը վկայեն այդ պարագան : Եւրոպայի մէջ հիւանդութիւնը փոխանցուեցաւ Քրիստոսէ մէկ դար առաջ Քսերքսէսի բանակին — դուն միջոցաւ: Առաջին տարիս Հռոմի մէջ յայտնուեցաւ: Եւ Հռոմէական լեգէոնները իրենց չաղթանակներու դուզնութեց նպաստեցին հիւանդութեան տարածման :Միջնդեռ Միջին դարուն Խաչակրութեան տարածման :Միջնդեռ Միջին դարուն Խաչակրութեան տարածման վերադարձով բորոտութիւնը կիրներու Եւրոպա դարձաւ քրիստոնէութեան ամենամեծ պատուհասը:

Ամերիկայի մէջ, հաւանական է որ Ափրիկեան ղերիները հանդիսացան հիւանդութիւնը ներմուծողները: Ան այժմ չատ տարածուած է Անթիլեան կղզիներուն, ինչպէս նաեւ Քարայիպեան ծովուն մնացեալ կղզիներուն վրայ: Միացեալ Նահանգներու մէջ Քալիֆորնիոյ եւ Մեքսիկեան ծոցին չըրջակայ նահանգներն են որ կը տառապին ախտէն:

Բարեխառն կլիմայ ունեցող երկիրները դրեթէ զերծ են այս հիւանդութենէն, որ տաք եւ հասարակածային երկիրներու չատուկ է: Չի դիտցուիր թէ ինչո՞ւ այդ չորիքը դրեթէ անհետացաւ Եւրոպայէն: Շատեր համեմատութիւն մը կը զանեն բորոտութեան պարտութեան եւ կեանքի մակարդակի բնդհանուր բարելաւման միջեւ: Leonard Rogers, նշանաւոր մասնագէտ մը, որ նախագահն է բորոտներու օգնութեան անգլիական կազմակերպութեան, կ'ըսէ.— Բորոտութիւնը ամէն բանէ առաջ գիւղական հիւանդութիւն մըն է: Անգամ մը որ տեղատորուի վայրի մը մէջ, այլեւս չատ դժուար է անոր չաղթելը, եթէ կեանքի պայմանները չեն բարելաւուած :

Բոլորն ալ կ'ընդունին թէ բորոտութիւնը հաւանաբար չատ կուգայ երկարաձեւ մանրէէ մը՝ mycobacterium leprae: Սակայն տակաւին կարելի չէ եղած զայն մշակել աչխատանոցի մը մէջ, կամ հիւանդութիւնը զրգռել կենդանիի մը մօտ: Մանրադիտով մը դիտուած ատեն այս մանրէն չատ կը նմանի հիւծախտի մանրէին:

Հանսէնի ցաւը կը չայտնուի մանրէին երկու - երեք տարուան թխտումէ վերջ: Ան երկու կերպով կը ներկայանայ· թեթեւ ու չարաղէտ:

Առաջին պարագային անպայման փոխանցիկ չէ: Իսկ երկրորդին վտանգիչ է: Երկու պարագան — րուն մէջ ալ ջիղերն ու մորթը կը վարակուին: Հայր Damien, որ մեծ բարեկամ մըն է բորոտանոցի, արկածով մը եռացած ջուր թափելով իր ոտքերէն մէկին մէջ: Եւ դիտենք որ Քրիստոսէ 1500 տարի առաջ ան կը տարածուէր Նեղոսի հովիտին ու Տելթային մէջ, սեղական ախտի մը եւ բերութով: Նոյն ժամանակաշրջանի հնդկական նկարագրութիւններ կը վկայեն այդ պարագան : Եւրոպայի մէջ հիւանդութիւնը փոխանցուեցաւ Քրիստոսէ մէկ դար առաջ Քսերքսէսի բանակին — դուն միջոցաւ: Առաջին տարիս Հռոմի մէջ չայտնուեցաւ: Եւ Հռոմէական լեգէոնները իրենց չաղթանակներու դուզնութեց նպաստեցին հիւանդ

Սեւրի դաշնագիրը

1920 Օգոստոս 10ին ստորագրուեցաւ Սեւրի դաշնագիրը՝ յաղթական Դաշնակիցներու եւ պարտուած Թուրքիոյ միջեւ: Հայաստանի Հանրապետութիւնն ալ Դաշնակիցներու չարքին մէջ կը գտնուէր եւ անոր լիազօր - ներկայացուցիչը, Աւետիս Ահարոնեան, դաշնագիրը ստորագրողներէն մէկն եղաւ, եւ առաջինը՝ անուններու այբ - բէնական կարգով :

Այդ պատմական օրուընէ մօտ չորս ամիս վերջ Հայաստանի Հանրապետութիւնը կը կործանի՝ չնորհիւ հայադաւ գործակցութեան, որ ստեղծուեր էր Թուրքիոյ ու բոլշեւիկ Մոսկուայի միջեւ: Այն Թուրքիան , որ պատած էր Սեւր՝ Դաշնակիցներու պիտութեան ու վեհանձնութեան ա - պաւինած, խեղճացած, — դաշնագիրը ստորագրելէ միայն ամիս մը անց՝ իր բանակներով կ'արշաւէ Հայաստանի վրայ: Ան նախապէս որոշ ու հաստատուն խոստումներ առած էր Մոսկուայէն եւ վստահ էր որ իրեն օգնութիւններ պիտի հասնէին անպայման: Այդ վստահութիւնն արդարացաւ լիքերուն վրայ առանց դէպ մը ղգալու , հասկցաւ թէ ինք ալ վարակուած է ախտէն:

Երբ մարթը վարակուած է բորոտութեամբ, ճակտին եւ ձեռքերուն վրայ կը յայտնուին, կարմրորակ, դեղնորակ, կամ թուխ բիծեր ,որոնք ժամանակի ընթացքին կը թանձրանան ու կը կազմեն հիւսուածքները փճացնող կեղեր: Հիւանդութեան այս ձեւն է որ սոսկում ու նողկանք կը պատճառէ:

Այս ահարկու հիւանդութեան դարմանումին համար մինչեւ այժմ կը գործածուէր chaulmoograի ւղղ որ կը ստացուի Պիրմանիոյ եւ Ասսամի մէջ աճող կարգ մը ծառերէ : Սակայն զօրաւոր դեղ մը չէր եւ ներկայիս աւտր փոխարէն հետզհետէ կ'ընդհանրանայ ծծմբական (sulfoné) դեղերու դործածութիւնը: Այս վերջինները եթէ արմատական չեն· բայց գոնէ առաջինէն աւելի բարձր են իրենց բուժական յատկութեամբ: Մանաւանդ - րու տասը տարուան փորձառութիւնը ցոյց կու տայ թէ այդ դեղերով կարելի է դանդաղ բայց աստիճանական բուժում մը ձեռք բերել: Սակայն դարմանումի վերջնական ընդհատում մը կրնայ տեղի տալ հիւանդութեան կրկնումին: Այդ պատճառաւ բժիշկները ենթականերուն կը յանձնարարեն ծծմբական դեղերուն չարաչար գործածութիւնը իրենց ամբողջ կեանքին ընթացքին :

Սան Փաւլոյի (Պրազիլիա) ուրկանոցի մանադեմներէն Տօքթ· Lauro de Souza — Lima յայտարարած է թէ սիւլֆօնէ դեղերու դարմանումին ենթակայ 1287 հիւանդներու վիճակի ծանրացման ոչ մէկ դէպք պատահած է չորս տարուան ընթացքին :

Հանսէնի ցաւը իր սկզբնական շրջանին ընդհանրապէս կարելի է չուտով բուժել: Եթէ հիւանդը քանի մը տարիէ ի վեր վարակուած է, իր վիճակին զղալի բարւոքում մը կը պահանջէ առնուազն չորս տարուան աշխատանք :

Բորոտութիւնը ժառանգական չէ: Փոքրերը աւելի ընդունակ ըլլալով վարակման պէտք է զանոնք անջատել իրենց ծնողներէն :

Թարգմ· Գ· ՊՕՅԱՃԵԱՆ

UNESCO

ուլի, որովհետեւ Մոսկուա ըստ ամենայնի՝ զբաղով, ռազմամթերքով, մինչեւ իսկ բանակներով՝ նպաստեց Թրքական արշաւանքի յաջողութեան : Եւ երբ մեր ժողովուրդը կ'արիւնէր ծանր կռիւ — ներու մէջ՝ Թուրքերու դէմ, Մոսկուա թիկունքէն կը հարուածէր մեզ, մեր Հանապետութեան վերջնական ոտքի վրայ հաստատուելու համար :

Մօտ չորս ամիս վերջ պիտի լրանայ վերոյիշեալ 32րդ տարին: Բոլոր անցած տարիներուն, Սեւրի դաշնագիրը, որ առեղծ այնքան խանդավառ յոյսեր ու հեռանկարներ ստեղծած էր հայութեան մէջ, մնաց փաստօրէն սոսկ դիւանագիտական աթթի մը, որ այլեւս կը պատկանէր միայն պատմութեան: Մոսկուա եւ անոր հետեւելով Երեւան՝ միասնաբար յայտարարեցին Սեւրի դաշնագիրը որպէս Թուղթի կտոր մը, որ ոչ մէկ արժէք ու կարեւորութիւն կրնար ունենալ :

« Թուղթի կտոր»ը, սակայն, մեզի համար կը պահէ իր սկզբնական նշանակութիւնն ու իմաստը: Անցած երեսուներեակ տարիներու վերիվայրում - ներր կարող չեղան մեր հոգիներու մէջէն արմատ — ախիլ ընելու Սեւրի խորհուրդն ու դրաւչութիւնը:Դաշնագիրը մեզի համար չէ արժէքազրկուած՝ ոչ տեսականապէս , ոչ ալ իրատապէս: Հայ ժողովուրդը իր իրաւունքին մէջ կը մնայ տակաւին , զոր կարելի չէր ժխտել ու կարեւորութիւնէ զրը — կել՝ մինչ որովհետեւ Մոսկուա զայն չէր ճանչցած :

Սեւրի դաշնագիրը, ճիշդ տեսութիւն մը ու անկապտելի իրաւունք մը ըլլալէ բացի՝ Գ.Ա.Ղ.Ա.ՓԱՐ մըն է հայութեան համար: Իսկ զաղափար — ները վերլ ու կործանիլ չեն գիտեր, այլ կը մնան առողջ ու կանգուն, որչափ առեն որ անոնք չեն իրագործուիր իրենց բովանդակ ծաւալով ու խորութեամբ :

Մոսկուա չճանչցաւ դաշնագիրը, ու ամէն ջանք թափեց՝ զայն մեռցնելու եւ թաղելու համար : Բայց, բարեբախտաբար, միայն Մոսկուայի քաղաքագէտներու կամքէն ու հայեցողութենէն կախուած չէ միջազգային համաձայնութիւններու ճակատագրին անօրինումը: Ուրիշ ազդակներ, ուրիշ զօրութիւններ ալ գոյութիւն ունին աշխարհիս վրայ, որոնք Սեւրի դաշնագրին իրական հեղինակները եղած են եւ որոնց մտայնութեան մէջ՝ ան կը պահէ իր սկզբական կարեւորութիւնը :

Գաղափարի մը իրագործումը կրնայ ձգձգուիլ, պատահարներու ենթարկուիլ, ձգձգուիլ: Ակնկ սակայն երբեք չի տուժեր գաղափարն ինքնին՝ իր ամբողջութեանր եւ իր վսեմութեանը մէջ :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՇԻՇԱՂ

Ա.— Կը հաւատա՞ս թէ կնոջ մը գլուխին ձեւէն կարելի ըլլայ ճանչնալ իր նկարագիրը :

Բ.— Գլուխին ձեւէն՝ Թերեւս· բայց գլխարկին ձեւէն՝ ապահովաբար ··· :

♣

Գիւղացին·— Բան մը ղրկելու համար՝ Թղթատարո՞վ աւելի արագ կ'երթայ, թէ հեռագրով :

Պաշտօնեայ·— Անշուշտ հեռագրով: Ի՞նչ պիտի ղրկէք :

Գիւղացին·— Տղուս համար կ'ուզեմ զոյգ մը կօշիկ եւ զոյգ մը եղ ղրկել ···:

«Հազարաւոր հերոսներ ապաւինեցին»

«ԿԻՆԵՐ ԵՒ ԱՂՋԻԿՆԵՐ ՍՈՒՒՆԱՀԱՄ ԸՐԻՆ, ԱՆՄԵՂ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ ԱՅՐԵՑԻՆ ԲՈՑԵՐՈՒ ՄԷՋ »

Ուրֆայի «Տէմօքրաթ Ուրֆա» թերթը զգայացունց զրուխիւն մը հրատարակած է Հալէպ կուսակցութեան եւ Հալէպեան իշխանութեան դէմ: Ահաւասիկ հիմնական մասերը· —

Հալէպ կուսակցութիւնն էր որ Տէրսիմի պատերազմին մէջ մեր հարիւր հազարաւոր հերոսները սպանել տուաւ, անոնց կիներն ու աղջիկները սուինահար ընել տուաւ, միլիոնաւոր ձագուկներ հատաքեց եւ կրակներու մէջ այրեց զանոնք» :

«Հիղմէթ» եւս կը զրէ խմբագրականի մը մէջ·

— Մենք այսօր մեր ճակատագիրը կապած ենք արեւմտեան պետութիւններուն, եւ կը հաւատանք ու կ'ապաւինինք իրարու: Ի խնդիր աշխարհի խաղաղութեան պահպանման, բոլորս կը պայքարինք Ռուսիոյ դէմ, եւ ցվերջ պիտի չարունակենք այս պայքարը :

Կ'արժէ դէտնալ թէ դեռ երէկ, եւ երկրորդ աշխարհամարտի օրերուն, ինչպիսի՞ ճամբու մը, ինչպիսի՞ քաղաքականութեան մը հետեւեցանք : Միակ մարդը, — Ինէօնիւն — որ Թուրքիոյ ճակատագիրը իր ձեռքին մէջ ունէր, քաղաքական աչքակապուկ մը կը խաղար պարզապէս կողմերու մի — ջեւ: Լարծուն քաղաքականութիւն մը, որուն հետեւանքով ոչ մէկ պետութիւն կը վստահէր մեզի, անվստահելի ազգի մը տիպարը ստացանք :

Նախորդ իշխանութեան օրով, պետական մեքենան ենթակայ էր ճակատկոմիտեն հոսանքներու, վկայեալ «քոմիւնիսթ»ներ պատասխանատու պաշտօններ ստանձնած էին: Կօլխօզեան կանոնները գործադրեցինք եւ Սովետներուն ազիկ երեւալու համար ,մեր ազգայնական գեղակիցները Ռուսերուն յանձնեցինք եւ ողջ ողջ այրել տուինք զանոնք , ինչ որ ամօթալի արատ մը պիտի մնայ մեր պատմութեան մէջ: Երկրին պատակները յանձնեցինք ճակատկոմիտեան գաղափարներով թրծուած ուսուցիչներու, դիւղական շրջրոցները վերածեցինք մէկ մէկ համայնավարական բջիջներու: — Քու մայրդ իմ մայրս է, իմ հայրս քու հայրդ է» յանկերգներով եւ ոտանաւորներով համանամակցութիւնը բացատրեցինք եւ պարգեւներ բաշխեցինք :

Հաչմէթ Օրպայի, Րէչիտ Մէրճանի մը դէպքը պատահեցաւ, անոր տակ շատ մը բաներ պահուած էին: Լրտեսական հոտ մը կուգար այդ դէպքէն զոր բարձի թողի ըրինք: Նկատառանելի Թանտօղանի ինքնասպանութիւնը, որ կապ ունէր Հաչմէթ Օրպայի խնդրին հետ, փակեցինք իբրեւ պարզ անճանապանութեան դէպք մը: Ֆօն Փափէնի դէմ սարքուած մահափորձին մէջ, երեւակայական յանցապարտներ մէջտեղ հանեցինք եւ երկու կողմերն ալ դոհացնելու համար կատակերգութիւն մը խաղացինք :

Այս բոլորը լարծուն քաղաքականութեան մը , եւ երկու կողմերն ալ դարպասելու ախտին հետեւանքն էին :

Վերջապէս ջնջեցինք Ինէօնիւականութիւնը , եւ սապաչոութիւնը եւ մեր վարկը մեծապէս բարձրացաւ մինչեւ Մոսկուա, որովհետեւ Մոսկուա ամենէն աւելի կը հաւատայ ուժին եւ ուժին միայն :

Ներքին քաղաքականութեան մէջ ալ ամէն բան կարգի դրինք: Ամէն ինչ ենթարկեցինք Ռուսերուն : Հոս հոն մասավաճառներ, դանակներ ձեռքերուն, յաղթական պոռչտուքներով կաբձես կը կռուէին ձեղուընէն առնախ չարք չարք կովի, ոչխարի արիւնաթաթախ մարմիններուն հետ :

Այս կամ այն կապելային, լաթերնայի սիրային երդեր մեծնոլորտին կը կաթեցնէին անճառելի զոհունակութիւն մը, ու Թերեւս ալ, կեանքին տառապանքներն ու զրկանքները մոռնալու համար, վաղանցիկ բայց հոգեպարար գինովութեան մը խարկանքը :

Այս ամէնը, ցլամարտներու կարմիր լաթին պէս, կառապան Մինասին վրդովանքը կը սաստկացնէր վայրկեանէ վայրկեան: Կարծես քայլերը դամուած էին սալայատակին ու չէր կրնար յառաջանալ :

— Ասոր վերջը կռիւ է, մրմռաց ու բոպէ մը անշարժ կենալէ ետք ետ դարձաւ, ախոռ երթալու եւ իր քանի մը վստահելի կառապաններուն հետ խորհրդակցելու համար :

Քիչ վերջ, արդէն անոնք նստած էին իր միշտ յաճախած կապելային սեղանի մր չուրջը, աղանդերներով լեցուն, ու օղիի մեծ շիշ մը գաւաթնե— րով չրջապատուած, հաւի ու իր ճուտերուն պէս, դուրդուրալից պոռոյներով սեղանին վրայ չրջելով :

Կառապան Մինասէն զատ, ոչ ոք դիտեր, թէ կռուելու այս պատրաստութիւնը որու դէմ է եւ ինչու համար: Ձնկումի ընկերներուն պարզած չէր իր միտքը ալեկոծող խնդիրը, ու անոր ծնունդ տուած կասկածները :

(Շար.)

ՉԱՐԵՀ ԳԱՋԱՋԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ» ԻՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ (5)

ԿԱՌԱՊԱՆ ՄԻՆԱՍ

Կառապան Մինաս չատ լաւ գիտէր իրողութիւնը բայց երբեք նկատած չէր զայն դժբախտութեան պատճառ, ու ընդհակառակն էր, նայուածքը սուրի պէս էֆէնտիին աչքերուն մէջ մխած .

— Իր յոյն ծառային հետ ամուսնացեր է, ցաւալի կամ այպանելի ի՞նչ կայ ատոնց: Կը յիշեմ, հայրս յաճախ ինձ կ'ըսէր թէ այդքան դեղեցկութեան առջեւ ո՞վ պիտի տատամսէր···, ու կ'աւելցնէր, Աստուած իմ, պատկեր էր պէ, պատկեր եւ ինչ անուշութիւն կը կաթէր աչքերէն···:

Մոր լուսթենէ մր վերջ, Զ···եան էֆէնտին խօսակցութեան վերջ կը դնէր սխալ քայլ մը ատած ըլլալու վախով ու հազիւ լսելի բառերով կմկմալով .

— Կ'ուզեմ ես ալ, այսպէս դեղեցիկ մահարձան մը կանգնել իմ պապենական չիրմաքարին տեղ, ահա քիչ մը անդին խոտերուն մէջ կորսուած ու անտեսանելի :

Ցիշելով այս միջադէպը, կառապան Մինաս կարծես գտած րլլար կծիկին թելը եւ կը վախնար գայն քիչ մը աւելի քակել փորձելու :

Հիմա կ'ըմբռնէր , թէ որքան մօտ առնչութիւն կայ դեռ առջի օր իր յաճախած կապելայինտիրոջ՝ ըսած սա քանի մը խօսքերուն ու իր միտքը տանջող հարցին միջեւ :

— Կառապան Մինաս, երէկ դիշեր ուշ առեն Արմենաքին հոս էր եւ կը յոխորտար թէ իր նոր կառքին պէս հատ մըն ալ չկայ ամբողջ Թուրքիոյ մէջ, եւ թէ ուրիշ մը շատ աւելի չքեղ, արդէն ճամբայ դրուած է Փարիզէն :

Ուշադրութենէն վրիպած էր այդ պահուն Արմենաքին ո՞վ րլլալուն մասին խորհիլ, բայց քիչ մը առաջ կառքին մէջ Զ···եան էֆէնտիին անցնիլը տեսնելով, հոդ չէ թէ աղօտօրէն ու ենթադրութեամբ, մտքին մէջ ալ կասկած չէր մնար ,թէ ան՝ նոյն ինքն Յաչէրեան զերդաստանին ակնարկուած էր :

Սովորականէն աւելի ուշ փակեց խանութը այդ իրիկուն: Առաջին անգամ ըլլալով կը զդար տարիներու ճնշիչ ծանրութիւնը ու յամր քայլերով ուղղուեցաւ դէպի Մէյխանէ Պողազին :

Հիմա, տակաւ թանձրացող մթութեան մէջ, Իզմիրի այդ անուանի եւ եռուն փողոցը, իր առջեւ կը բացուէր իր բոլոր կենսունակ երեսակներով : Ամէն կողմէ պոռչտուքներ, ձայներ, երգեր իրար կր զրկէին զուարթ ելեւէջներով: Տեսակ տեսակ ձուկերու, պանիրներու , տակառներուն վրայ , չողչողուն լոյսեր կը քթթէին աստղերու պէս, փողոցին երկայնքն ի վար: Զկնորսներ, թարմ ձուկերու տակառներ գլխուն, լարծուն քարերուն վրայ վաղն ի վաղ խանութէ խանութ կր կորսուէին «վարտա»ներու խլացուցիչ կանչերով : Կապելաներէն ներս տապկուած աղանդերներու բուրում — նաւէտ ճենճերումը, ռունդերն ու քիմքերը կը զրգռէր գործէն վերադարձող բազմութեան ու զանոնք ճաշակելու անհամբեր սպասող յաճախորդներուն :

Հոս հոն մասավաճառներ, դանակներ ձեռքերուն, յաղթական պոռչտուքներով կաբծես կը կռուէին ձեղուընէն առնախ չարք չարք կովի, ոչխարի արիւնաթաթախ մարմիններուն հետ :

Այս կամ այն կապելային, լաթերնայի սիրային երդեր մթնոլորտին կը կաթեցնէին անճառելի զոհունակութիւն մը, ու Թերեւս ալ, կեանքին տառապանքներն ու զրկանքները մոռնալու համար, վաղանցիկ բայց հոգեպարար գինովութեան մը խարկանքը :

Այս ամէնը, ցլամարտներու կարմիր լաթին պէս, կառապան Մինասին վրդովանքը կը ստատկացնէր վայրկեանէ վայրկեան: Կարծես քայլերը դամուած էին սալայատակին ու չէր կրնար յառաջանալ :

— Ասոր վերջը կռիւ է, մրմռաց ու բոպէ մը անշարժ կենալէ ետք ետ դարձաւ, ախոռ երթալու եւ իր քանի մը վստահելի կառապաններուն հետ խորհրդակցելու համար :

Քիչ վերջ, արդէն անոնք նստած էին իր միշտ յաճախած կապելային սեղանի մր չուրջը, աղանդերով լեցուն, ու օղիի մեծ շիշ մը գաւաթնե— րով չրջապատուած, հաւի ու իր ճուտերուն պէս, դուրդուրալից պոռոյներով սեղանին վրայ չրջելով :

Կառապան Մինասէն զատ, ոչ ոք դիտեր, թէ կռուելու այս պատրաստութիւնը որու դէմ է եւ ինչու համար: Ձնկումի ընկերներուն պարզած չէր իր միտքը ալեկոծող խնդիրը, ու անոր ծնունդ տուած կասկածները :

(Շար.)

ՉԱՐԵՀ ԳԱՋԱՋԵԱՆ

քացաւ : Ըմբռնեցինք թէ ով է մեր թշնամին, եւ ով է մեր բարեկամը :

Ինչպիսի համայնավարութիւնը եւ եսապաշտութիւնը իրարու հետ քալեցուց, բայց մենք 14 Մարտիսի յեղաշրջումով մեր եաին թողուցինք զայն : Այս ազգը, որ իր վճիռը տուած է անոնց մասին, անգամ մըն ալ եա չի դառնար» :

Ամերիկա յորդոր կը կարդայ Իրանի

Մ . Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ . Էչիսըն հանդիսաւոր կոչ մը ուղղեց Իրանի վարչապետին, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին : Թելադրեց նորէն քննել անգլեւամերիկեան վերջին առաջարկը, իբրեւ «օրինաւոր եւ բանաւոր» հիմք բանակցութեանց : Ըսաւ թէ այդ ծրագրով երկու պետութիւնները փաստօրէն ընդունած կ'ըլլան Իրանի քարիւղի ճարտարարտադրութեան ազգայնացումը եւ կը մնայ լուծել հատուցման եւ արտածման խնդիրները :

Պ . Էչիսըն պարզելով անգլեւամերիկեան ծրագիրը, բացատրեց թէ Պարսիկները պատճառ չունին զայն մերժելու : Ցեաոյ, բանաւոր է որ բանակցութիւններ կատարուին Անգլեւիրանեան ընկերութեան հետ, քարիւղի վաճառման մասին, վասն զի իրանեան օրէնքը նախապատուութիւն կուտայ նախկին յաճախորդներու : Այս առաջարկը չի նշանակեր թէ միայն այդ ընկերութիւնը պիտի ըլլայ իրանեան քարիւղին գնորդը : Դալով տասը միլիոն տոլարի ամերիկեան վարկին, այդ դումարը պիտի տրուի զոհացնելու համար կարգ մը ստիպողականներ, ինչպէս ոստիկանութեան եւ բանակին ռոճիկները, մինչեւ որ դրամ գոյանայ քարիւղի վաճառումէն :

Միջին Արեւելքի կացութեան մասին ալ խօսելով, Պ . Էչիսըն ըսաւ թէ Մ . Նահանգները ամէն յարգանք կը մաղթեն Եգիպտոսի նոր իշխանութեան, լուծելու համար ներքին խնդիրները : Այս առթիւ զոհունակութիւն յայտնեց հողային բարենորոգման ծրագրին համար : Ցեաոյ բաւ թէ մօտերս ճառ մը պիտի խօսի Մ . Նահանգներու արտաքին քաղաքականութեան մասին, պատասխանելով զանազան քննադատութեանց :

× Ազգ . ճակատին թերթերը կը պահանջեն խզել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Անգլիոյ հետ : Սոսկարգաբար Թէհրան հրաւիրուեցան արձակուրդի գացած երեսփոխանները :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, կարգ մը դժուարութիւններ կը նախատեսուին, հողային օրէնքին գործադրութեան առթիւ : Մեծ հողատէր մը յայտարարած է .— «Իմ հողս սրբութիւն մըն է իմ ընտանիքիս համար : Պիտի դիմադրեմ, ի հարկին աչք առնելով մահը» :

Ընկերային գործերու նախարարը հրամայած է պատրաստած մը, որ կ'արդիւլէ գործադուլը, պարտաւորիչ իրաւարարութիւն հաստատելով :

Զօր . Նեկիպ ճառ մը խօսելով, պզտարարեց թէ բանակը պիտի չվարանի գործել «երկաթեայ ձեռքով, խռովարարներուն դէմ» :— Արքունի կալուածներու վերատեսուչը յայտարարեց թէ իշխանս Ֆարուք դրամական օգնութեան չի կարօտիր, վասն զի 9 միլիոն սթերլին արժողութեամբ ստացուածք ունի արտասահմանի մէջ :

Իսլամական ամենամեծ համալսարանին, էլ Ազհարի վերատեսուչը, Մեկիա Սէլիմ հրաժարեցաւ : Այս համալսարանը հաստատուած է մօտ հազար տարի առաջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ ՕՌԻՍ ԹՈՐՆԷՋ, որ հիւանդութեան պատճառով Մոսկուա կը գտնուի երկու տարիէ ի վեր, մօտերս պիտի վերադառնայ, ինչպէս յայտարարեց Ժաք Տիւքլօ, Ֆրանսայի համաշխարհային կուսակցութեան ընդհ . քարտուղարը, կուսակցական համագումարին մէջ : Այս առթիւ Պ . Տիւքլօ ան—դամ մը եւս թելադրեց «միացեալ ազգային ճակատ մը կազմել եւ վերահաստատել Ֆրանսայի անկախութիւնը, խափանել Շումանի ծրագիրը, ընդդիմանալ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման, վերջ տալ Հնդկաչինի պատերազմին, եւ վարել տնտեսական, ելեւմտական եւ ընկերային քաղաքականութիւն մը վերականգնելու համար Ֆրանսական ճարտարարուեստը եւ երկրագործութիւնը :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ կուսերը պիտի հանի Սեպտ . 11ին Մ . Նահանգներու վեցերորդ տորմիղը, իբրեւ առաջին պաշտօնական այցելութիւն :

ՊԵՐԼԻՆԻ արեւմտեան չրջանը տարեկան 170 միլիառ Ֆրանքի կը նստի Արեւմտեան Գերմանիոյ, յայտարարեց դաշնակցային Գերմանիոյ ելեւմտական նախարարը : Եթէ Պերլինի պաշտպանութիւնը տկարանայ, Ռուսերը առիթէն պիտի օգտուին զբաւելու համար զայն, ինչ որ պիտի ըլլայ ամբողջ Եւրոպայի համար :

ՍԹԱԼԻՆ ԵՒ ՄԱՕՑԻ չնորհաւորական հեռագիրներ փոխանակեցին, Ճափոնի պարտութեան 7րդ տարեդարձին առթիւ, անգամ մը եւս չեչտելով Խ . Միութեան եւ Չինաստանի սերտ գործակցութիւնը : Չինաստանի նախագահը չնորհակալութիւն յայտնելով իրենց ընծայուած օգնութեան համար, կ'ըսէ թէ հիմա որ «Ճափոնի յարձակողական ուժերը նորէն գլուխ կը վերցնեն, երկու երկիրներուն անխախտ բարեկամութիւնը պիտի խափանէ որեւէ նախայարձակում» :

Խ . ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հիւլէական ռումբ չունի, կը յայտարարէ ամերիկացի մասնագէտ մը, փրոֆ . Թըրը, որ նախապէս պաշտօնավարած է Ռուսիոյ մէջ : «Ոչ իսկ մէկ հատ ունի, եւ կը կարծեմ թէ վերջին պայթիւնները պարզապէս փորձերու հետեւանք են» :

ԱՆԳԼԻՈՑ Արհեստակցական Միութեանց համագումարին մէջ 3.210.000ի դէմ 4.542.000 ձայնով որոշուեցաւ ընդարձակել ճարտարագործութեանց ազգայնացումը, որ կանգ առած է այժմ :

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ բուռն փոթորիկ մը խանգարեց պինուորական գործողութիւնները : Դաշակիցները կը չարունակեն ռմբակոծել զանազան դիրքեր, բազմաթիւ օդանաւերով :

ՊԵԼՃԻՈՑ դատական նախարարը հրաժարեցաւ դիմադրական ճակատին պահանջով, որովհետեւ ներում չնորհած էր երկու հիթլէրական գործակիցներու :

16 ԺԱՄ անընդհատ հարցաքննուեցաւ, (եօթներորդ անգամ), հողագործ Տոմինիկի, անգլիացի ընտանիքի մը սպանութեան գործին առթիւ : Օգոստոս 5էն ի վեր կը քննուի այս խնդիրը :

Հայ Մարզական Միութիւն

Հ . Մ . Միութեան վարչութիւնը կը հրաւիրէ հին եւ նոր բոլոր անդամները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին իր մարզադաշտը, Stade Olier, (Montrouge, Porte d'Orléans), դասաւորման համար :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԱՑՐԵՐՈՒ

ԲԱՑԵԿԱՊԵՏ Պ . ՔՕԼՕԼԵԱՆԻ ՑԱՌԱՋԱԲԱՆՈՎ

Անփոխարինելի դիրք մը, որ կ'ուսուցանէ ինչպէս կարճ տալ երախային, ինչպէս հագուեցնել, ինչպէս խնամել հիւանդութեանց ընթացքին : 250 էջ, պատկերազարդ :

Գինը 800 ֆրանք (փոստի ծախքով 850 ֆր .), արտասահման 1000 ֆրանք : Դիմել Ցառաջի հասցէով :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԱՆԴԱՍՏԱՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Թիւ 2, բազմակողմանի բովանդակութեամբ, — գրական, գեղարուեստական, գիտական, ընտիր տպագրութեամբ :

Գինն 500 ֆրանք : Հրատ . Բ . ԹՕՓԱԼԵԱՆ, 46, Rue Richer Paris :

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի առնելով զանազան դիմումները, վարժարանս ճիզ մը եւս ընելով ընդունած է նաեւ ցերեկօթիկ աշակերտներու արձանագրութիւնը :

Արձանագրութեան օրերն են . երկուշաբթի եւ չաբաթ ժամը 10—19 : Հասցէ .— 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.) : Հեռ . OBServatoire 18-28 :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԻՄ ՑՈՒՇԵՐԸ

Բ . ՀԱՏՈՐ Գրեց՝ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (ԿՈՄՍ)

610 մեծադիր էջ՝ 90 թանկագին պատկերներով : Բաժնուած վեց դլխաւոր մասերու . —

1.— Սահմանադրութեան առաջին օրերը Վասպուրականի մէջ : 2.— Պոլիսը այդ օրերուն : 3.— Սահմանադրական Թուրքիան : 4.—Հայկական բարենորոգումները : 5.— Համաշխարհային Ա . պատերազմը եւ Տարօնի աշխարհը : 6.— Կովկասի մէջ : Ցաւելուած (պատմական վաւերագիրները) : Տպ . Համազգային ընկերութեան, Պէյրութ, 1952

Գինն **1000** ֆրանք :

Դիմել Միհրան Գալէկեանին, 37 rue de Trévise, Paris (9)

Օր . ՄԱՐԻՆԷ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ
Ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՈՍԿԵԱՆ
Ամուսնացած
Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Մ . Մանուկեաններու :
Նիս 24 Օգոստ ., 1952 Մարսիլիա

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ . Ց . Դ . Պուլվառ Օտտոյի Վերատեան ենթակոմիտէի ընդհ . ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՊԱՆԵԼՕ-ՔԱՇԱՆ .— Հ . Ց . Դ . «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ . ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի ժամը 21ին, Ֆրանսական դպրոցի ծանօթ սրահը, 69 rue Arcueil, Պանեէօ : Կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ .— Հ . Ց . Դ . Նոր Սերունդի ընդհ . ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, Մորիսեան սրահը :

ՀԱՄԱՅԱՐԴՅԱԿԱՆ Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ . ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Կարտանի հայկական դպրոցին մէջ : Օրակարգի հարցեր .—Ա) Հաշուետուութիւն : Բ) Զեկուցում 12րդ պատմ . ժողովի : Գ) Վարչութեան ընտրութիւն, եւն . : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ ոչ անդամ Մարբերդցիները անխտիր :

ՏԱԿԱՒԻՆ ԿՐՆԱՔ ԳՏՆԵԼ

«ԱԶԴԱԿ»Ի ԲԱՑԱԹԻԿԸ

(25ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ)

մօտ 140 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ : Երկու հարիւրէ աւելի նկարներ :

Կը պարունակէ լիբանանահայ կեանքին 25 տարուան համայնապատկերը եւ ուրիշ բազմազան ուսումնասիրութիւններ եւ յօդուածներ :

Ցօդուածներ ունին բազմաթիւ ծանօթ դրողներ եւ մտաւորականներ :

Գինն 500 ֆրանք : Դիմել Հրանտ Սամուէլ Գրատուն, 51 rue Mr . le Prince :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ .— Դիմել Ասատուր Քէօսեեանի, Photo Rex, 11 Place Jules Guesde :

Ծախու է

ԹՐԻՔՕՑԻ ՄԵՔԵՆԱՑ ՄԸ

1 Dubied C. S 12/130 moteur

Դիմել Mr.Polack'ի, 44 rue Emile Zola, Ալֆորվիլ, բացի կիրակիէ ամէն օր կամ հեռաձայնել ENT. 33.87 :

ՄԻՇՏ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՃԱՇԸ

Լիլաքին

կրնաք ընել, համով – հոտով ու մանաւանդ . . .
հանելի մթնոլորտի մը մէջ

Ելէք métro **Trinité** կամ **Notre Dame de Lorette** եւ
24, RUE ST. LAZARE

Ձեզի կը դիմաւորէ
ԼԻԼԱՆ (AUX LILAS)

ԲՆԱԿԱՐԱՆ ԿՐ ՓՆՏՌԵՆ, այր մը եւ կին մը : (Մէկ սենեակ եւ խոհանոց) : Տեղեկացնել « Ցառաջ »ի :

ԳՈՐԾԱԻՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Թրիքոյի սիւրժէրէօզ մեքենայի վրայ աշխատող գործաւորուհի կ'ուզուի : Տեւական աշխատանքի համար :

Դիմել Maison Mouradian, 18 rue de l'Echiquier Paris (10) :

Ծախու են

ՊՈՒՏՕ .— Ընտանեկան պատճառներով կը ծախեմ, կամ կը փոխանակեմ (միայն Մարսէյլէն մէկու մը հետ), դերձակի խանութս, որ 1936էն ի վեր հաստատուած է : Ունի դեռ 7 տարուան պայ : Տարեկան վարձքն է 20 հազար Ֆր . : Յանուէթը 5×4 մեթր է : երկու սենեակով, առաջին յարկը, fu - պիւնէ տր բռուալէթ եւ fաւ : Ի հարկին ուրիշ առեւտուրի մը վերածելու արտօնութիւնն ալ կայ :

Պայմաններու համար դիմել՝ Ara, 6 rue des Menuts : Կամ Madame Poirier'ի, 27 rue de Tivoli, Մարսէյլ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH fondé en 1925, R.C.S. 376 286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C.P· Paris 1678-63

Samedi 6 Septembre 1952 Շաբաթ 6 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6858 — Նոր շրջան թիւ 2269

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՄԲ ԿԱՆԳՆԵԼ, ԵՏ ՄՂԵԼ

Այս բացատրութիւնները կը ներկայացնեն երկու տարբեր տրամադրութիւններ՝ Մ· Նահանգներուն մէջ:

Երկուքն ալ ուշադրութիւն դրաւած չէին մինչեւ նախագահական ընտրութեան պայքարը :

Երբ զօր· Այզընհաուըր իր չունդալից ճառը խօսեցաւ,— տեսակ մը մարտակոչ — այն ատեն էր որ հասարակ մահկանացուներ ըմբռնեցին բառերուն խմաստը:

Փարիզի մէջ առաջիներ կը թարգմանեն endiguement (անգլ· containment), երկրորդը՝ refoulement·

Մ· Նահանգներուն ներկայ կառավարութիւնը կը հետեւի առաջին ուղղութեան, առաջնորդու - թեամբ Թրումընի: Կը ջանայ թումբեր, պատ — ուարներ կանգնել Խ· Միութեան առջեւ, որպէսզի չկարենայ աւելի տարածուիլ, ընդարձակել կարմիր գիծը :

Նոյն ուղղութեան կը հետեւին իր Դաշնակիցները: Երբեմն ալ վերապահ դիրք մը կը բռնեն:

Սկզբունքով բոլորն ալ համաձայն են: Միայն միջոցներու գործադրութեան առեն է որ տարբեր տեսակէտներ կը յայտնուին:

Ուրիշ խօսքով, մանաւանդ Ֆրանսա եւ Անգլիա կը ջանան պահել հաւասարակշռութիւնը · վասն զի Ամերիկայի մէջ հոսանքներ կան որոնք տրամադիր են ծայրայեղութեան դիմելու :

Արդ, զօր· Այզընհաուըր փոխորիկ մը պայթեցուց իր առաջին բանախօսութեամբ (25 Օգոստ·):

Նախկին սպարապետը պարզապէս ասպարէզ կը կարգար Խ· Միութեան: Իր խօսքերէն կը հետեւէր թէ ի հարկին պիտի ձեռնարկէ դերի ազդերը ապստամբել դինու զօրութեամբ :

Ճառին հրատարակութենէն 24 ժամ ետք, բացատրութիւն մը հրատարակուեցաւ, «ի բուժումն պայթակղեալ մտաց »:

Իրրեւ թէ զօրավարը ձեռքին տակ ունէր ճառին քնադիրը, բայց չարտասանեց իրեն վերագրուած խօսքերը·

— « Պէտք է բացարձակապէս ըսենիք Սովետներուն թէ երբեք դադար պիտի չտանենաք, մինչեւ որ յարձակողական հատկանիշները չեզոքացուին մակընթացութիւնը չհաշուի իր ներքին սահմաններուն մէջ»:

Ուրեմն, պիտի չզոհանան թումբ կանգնելով, այլ պիտի ջանան եւ մղել: «Մինչեւ իր ներքին սահմանները » :

Ճառ ըլլալով հանդերձ այս հեռանկարը ծանր անձկութեան մը մատնեց ոչ միայն Եւրոպացիները, այլ եւ Ամերիկացիները :

Մնացեալը դիտէք: Թրումընն ինք ասպարէզ նետուեցաւ, բացատրելու համար թէ այսպիսի յանձնառութիւն մը ստանձնած չեն ոչ իրենք, ոչ ալ իրենց դաշնակիցները :

Եւ ահաւասիկ Այզընհաուըր ինք հանդիսատեսրապէս կը նահանջէ, երկրորդ ճառով մը :

Լեռ ու ձոր՝ երկու բանախօսութեանց միջեւ:

— «խաղաղ միջոցներով — բայց միայն խաղաղ միջոցներով — պաշտպանել իւրաքանչիւրին ազատ ապրելու իրաւունքը»:

Ուրեմն, ոչ թէ յարձակիլ եւ ետ մղել, այլ կասեցնել կարմիրներու յառաջխաղացութիւնը : Թումբ կանգնել, ճամբան փակել պաշտպանութեան բոլոր միջոցներով: Թոյլ չտալ որ ուրիշ երկիրներ եւ ազգեր ալ իյնան բոլշեւիկեան Թաթին տակ :

Անշուշտ պիտի չարունակեն միւս ձեռնարկն ալ, — ազատագրում դերի ազգերու, ինչպէս կը յայտարարեն սկիզբէն ի վեր:

Բայց,— «խաղաղ միջոցներով»: Սաստկացնելով պաղ պատերազմը եւ հոգեբանական պայքարը: Քարոզչական ցանցեր ստեղծելով :

Միեւնոյն ատեն բաց պիտի պահեն դուռը՝ բանակցութեանց համար :

Արդարեւ, ամէնէն թունդ հակաբոլշեւիկն ալ, Զըրչիլէն մինչեւ Թրումըն, երբեք չեն ուզեր այրել բոլոր կամուրջները: Եւ միշտ կը յուսան թէ ի վերջոյ կարելի պիտի ըլլայ չարը խափանել, զօրանալով եւ խելքի կանչելով հակառակորդը :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՒՐ ԱՑՍՊԻՍ ...

Գանգատագիր մը Լոնտոնէն: (31 Օգոստ·).

— Այսօր մեր եկեղեցւոյ մէջ պատարագեց եւ քարոզ մը խօսեցաւ Տիրան արք· Ներսոյեան : Զաղկելէ ետք հայ քաղաքական կուսակցութիւնները, շեշտեց թէ բոլոր մեծ ու փոքր ազգերուն ճակատագիրը Աստուծոյ ձեռքն է: Ուրեմն մեր փոքր ազգին ճակատագիրն ալ Աստուծոյ ձեռքն է:

Հասկնալի է: Իրրեւ հոգեւոր հովիւ, ուրիշ բան չէր կրնար ըսել :

Նամակագիրը ուրիշ բան մըն ալ կը պատմէ, խորապէս վրդովիչ :

Պիտի ուզէի որ սխալած ըլլար:

Ահա թէ ինչ ·

— « Արտասահմանի Հայերս որքան հաւատոմով հաւաքուինք այս սուրբ խորանին բոլորտիքը, Ս· Սկիհին առջեւ, չենք կորսուիր: Կ'ուզէք չհնազանդիլ, հնդկերէնն, հապշերէնն կամ անգլերէնն խօսեցէք, ոչ մէկ տարբերութիւն: Մի վախնար, չէք ձուլուիր »:

Այս պերճախօսեւ մարգարէական յայտարարութեան վրայ, Միջին Արեւելքէն խումբ մը այցելուներ եկեղեցիէն դուրս կ'ելլեն :

Այո, կ'ուզէի որ նամակագիրը սխալած կամ չափազանցած ըլլար :

Դժբախտաբար հանրածանօթ են Տիրան արք·ի տեսակէտները, որոնք խստօրէն քննադատուեցան, առանց կուսակցական խորութեան:

Երեք - չորս տարի առաջ, ան իր պաշտօնական թերթին՝ «Հայաստանեայց Եկեղեցի» ամառագրին մէջ, խմբագրականով մը երրորդական, միջնակարգ դեր մը կուտար լեզուին :

Իրեն համար փրկութեան գերագոյն լաստը եկեղեցին է, իր աւանդական ծիսակատարութեամբ :

Եղած քննադատութեանց վրայ, արքեպիսկոպոսը (ինչ չուտ ալ բարձրացաւ), կարգ մը կարկատան բացատրութիւններ տպեց, առանց լուրջ գարձ մը կատարելու :

Անկէ ի վեր կը չարունակէ նոյն յանկերգը հոլովել, տեղի - անտեղի :

Ո՞ւր յանգելու համար :

Ո՞ր համալսարանէն տրվեցաւ այս չքնաղ իմաստութիւնը :

Եւ յետոյ, ի՞նչ կը նշանակեն սա նորելուկ իմաստակութիւնները,— «օրթոտոքս» բառը կցել Հայ· Առաքելական Եկեղեցի բացատրութեան (Տես իր պաշտօնաթերթը): Կամ դարաւոր «Տիեզերական»ը վերածել «Էկումենական»ի (oecumé — nique)·

Գոնէ իր հովանաւորած վարդապետներուն հայերէնը չսկէր· (ուրիշ առթիւ): ՎԱՀԷ

ԻՏԱԼԻՈՅ նախորդ արտաքին նախարարը, Կոմս Սֆորցա մեռաւ Եչ· օր: 78 տարեկան էր եւ Իտալիոյ արտաքին նախարարութիւնը վարած է երկու մեծ պատերազմներու ընթացքին, առաջին անգամ՝ երբ յաղթական էին· երկրորդ անգամ՝ երբ չարաչար պարտուեցան: Հիւանդ էր անցեալ յունուարէն ի վեր: Իր քաղաքական գործունէութիւնը տեւեց չիսուն տարի, սկսելով 1900էն: Հակառակ ըլլալով Ֆաշականութեան, 15 տարի եւ - րոպա եւ Ամերիկա քաշուեցաւ, իբրեւ կամաւոր աքսորական: Համբերատար դիւանագէտ մըն էր: 1939—45ի պատերազմէն ետք երկիր վերադառնալով, յաջողեցաւ վերահաստատել Իտալիոյ վարկը :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ ձերբակալուեցան չորս զաւադիր խմբակներ որոնք ահաբեկումներ կը կատարէին վերջերս: Կալանաւորներուն թիւն է 45: Ղեկավարներէն մէկը իրաւագէտ մըն է, միւսը՝ ճարտարագէտ մը:— Թունուզի Ֆրանսացիները կը խորհին Ազգաժողովին դիմել իրրեւ «վտանգուած փոքրամասնութիւն», եթէ իրենց իրաւունքները չպաշտպանուին:

ԳԻՆԵՐՈՒ բարձրացում տեղի ունեցած է Օգոստոսի ընթացքին, համաճարակ վիճակագրութեան մը: Տնտեսական գերագոյն խորհուրդը քննութիւն բացաւ, ճշդելու համար պատասխանատուութիւնները :— Երկիր նիւթի հրաւիրուած էր հատաքական պայմանագիրներու գերագոյն յանձնաժողովը :

ՁՕՐ. ՌԻՃԱՒԷՅ ԿԱՐԻՆ Կ'ԵՐԹԱՑ

ԹՈՒՐՔԻԱ ՄԻՇՏ ՄՏԱՀՈԳ՝ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, արեւմտեան ճակատի միացեալ ուժերուն սպարապետը, զօր· Ռիճուէյ քննական պատյար մը պիտի կատարէ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ :

Զօրավարը Անգարա մեկնեցաւ երէկ, ուրբաթ : Թուրքիոյ վարիչները չատոնց կը սպասէին այս այցելութեան, յայտնելու համար իրենց քաղաքականութեան ուղիները : Առաջին տեսակցութիւնները տեղի ունեցան հանրապետութեան նախագահին, վարչապետին եւ սպայակոյտի պետին հետ: Հակառակ բոլոր հաւաստիքներուն, Թուրքիա կ'ուզէ ստուգել թէ ի՛նչ իրական օգնութիւն կրնայ ստանալ Ատլանտեանի Կազմակերպութենէն, վտանգի մը պահուն: Ցետոյ, անհրաժեշտ կը դտնէ Թրքական բանակին վերազինման փութացումը, հարաւ — արեւելեան Եւրոպայի վերաբերեալ ռազմավարական խնդիրներու քննութիւնը :

Իրազեկներու կարծիքով, կարելի չէ վերջնական որոշումներ տալ այս խնդիրներու մասին, առանց լուծելու Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ զրծակցութեան հարցը :

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, զօրավարը այս անգամ պիտի այցելէ միայն արեւելեան սահմանագլուխը, ուր պիտի մնայ չորս օր, յետաձգելով Պոլսոյ, Թրակիոյ եւ Իզմիրի չրջաններուն քննութիւնը: Կարին, Տօղու Պայազիտ եւ ուրիշ ռազմավարական կեդրոններ այցելելով, զօրավարը կ'ուզէ լայն տեղեկութիւններ քաղել Թուրքիոյ Խ· Միութեան եւ Իրանի սահմանամերձ չրջաններու կացութեան մասին: Սկիզբէն ի վեր, Թրակիոյ ը կ'ուզէ լայն տեղեկութիւններ քաղել Թուրքիոյ, ամէնէն խոցելի չրջաններէն մին կը համարուի Թուրքիոյ սահմաններուն վրայ: Աւտր համար ալ Թուրքիա ամէնէն աւելի ճիզ թափած է զօրաւոր ամրութիւններ չինելու համար :

× Յունաստանի վարչապետը, զօր· Փլաստիրաս, պատասխանելով կարդ մը հարցումներու, յայտարարեց թէ «պատրաստ է որեւէ համաձայնութիւն կնքելու մառեչալ Թիթոյի հետ: Պալքաններու խաղաղութիւնը պիտի ապահովուի, երբ Եուկոսլաւիա, Յունաստան եւ Թուրքիա կապուին համաձայնութիւններով: Գործակցելով այս երեք պետութիւնները ի վիճակի պիտի չլլան պահելու պինդ անկախութիւնը եւ պաշտպանուելու որեւէ յարձակման դէմ: Եուկոսլաւիա, Յունաստան եւ Թուրքիա, որոնք միացեալ երկիրներ են, կրնան հրաշքներ գործել միանաբար, եթէ ունէ երկիր յաճախում գործէ»:

Այզընհաուըրի 10 պայմանները խաղաղութեան համար

Զօր· Այզընհաուըր, Մ· Նահանգներու հանրապետական թեկնածուն, նոր ճառ մը խօսեցաւ Եչ· օր, Ֆիլատելֆիոյ մէջ :

Այս անգամ ռազմաշունչ բառեր չգործածեց, բայց անխնայ քննադատեց ներկայ կառավարութիւնը, ներքին եւ արտ· քաղաքականութեան տեսակէտով: Ըսաւ թէ ինք հակառակ էր աշխարհակալութեան, մեկուսացման եւ թշնամին ողոքելու քաղաքականութեան: Իր կարծիքով, Մ· Նահանգները կը գտնուին երրորդ աշխարհամարտի մը վտանգին առջեւ:

— « Այսօր մեր ձեռներէցութիւնը, երեւակայութիւնը եւ արտադրական զրութիւնը անգամ մը եւս կապուած, չղթայուած են պատերազմին եւ պատերազմի հեռանկարին: Մեր անտեսութիւնը պատերազմի անտեսութիւն մըն է : Մեր բարգաւաճումը պատերազմի բարգաւաճում է: Բայց եւ այնպէս կարելի է չահիլ խաղաղութիւնը, թէեւ ոչ այն վարչութեամբ որ ցարդ խոնարհեց զործերը: Ուշինկթընէն քչենք - աւելենք փորը մարդիկը : Խաղաղութիւն մը չահելու առաջին քայլն է Ուշինկթընի մէջ հաստատել վարչութիւն մը որուն կրնանք վստահիլ: Մենք խաղաղութեան ճակատամարտ պիտի չահինք միայն այն ատեն երբ չահինք Ուշինկթընի ճակատամարտը »:

Այսպէս ձաղկելէ ետք Թրումընի վարչութիւնը, զօրավարը հետեւեալ պայմանները առաջարկեց, տեսակ խաղաղութեան մը համար · —

1. Ուշինկթընի մէջ հաստատել կառավարութիւն մը որ իր վստահութիւնը դնէ ժողովուրդին վրայ :

2· Պայծառ եւ դրական նպատակներ դնել: Նպատակը պէտք է ըլլայ հետապնդել որ եւ է պատճառիւք Մ· Նահանգներու ապահովութեան համար եւ պայքարիլ մեկուսացման դէմ :

3· Դաշնակիցներուն կապուիլ փոխադարձ չահերով: Եւրոպայի, Հարաւ· Ամերիկայի, Միջին Արեւելքի, Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ դիմակիցներ անհրաժեշտ են մեր ապահովութեան համար :

4· Խաղաղ միջոցներով, «բայց միայն խաղաղ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱԹԻՆՔ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

Մայրաքաղաքի կեդրոնական թաղամասին մէջ, Օտոս Նիքիսի վրայ, կը գտնուի «Ազատ Օր»ի խմբագրատունը :

Երկու սենեակ, մէկ հեռաձայն, մէկ խմբագիր :

Մենք պահանջկոտ ժողովուրդ ենք : Տեւաբար կը քննադատենք մեր դործիչները : Կը դանդատինք, կը պահանջենք ու կը պահանջենք :

Թերթի քաղաքական բաժինը աղքատ է, լուրերը օրը օրին չեն արուիր, մարզական արձագանդը շատ քիչ է, հայերէնի սխալները, տպադրական անփութութիւնը ...

Եւ երկու սենեակ, հեռախօս մը, մէկ խմբագիր :

Երբեմն՝ դանազան վայրեր, բացառաբար երկու խմբագիր :

Երեւոյթը ընդհանուր է :

Այս եւս Հայոց պատմութիւն է :

Մեր պայմանները անօրինակ են, մեր պահանջները՝ անհատնում, միջոցները՝ անբաւարար :

Մեր հանրային դործիչները «ընտրեալներ» են : Առաքեալները ցեղին : Եւ առաքեալը պէտք է ղրկուի, աքսի, զոհուի :

Թող պահանջէ ժողովուրդը, թող դանդատի, քննադատէ :

Որքան պահանջէ, այնքան կը չահի դաղափարը :

Հին, արեւելեան խորունկ իմաստութիւն...

Արեւելքի մարզարէները քուրձ կը հագնէին : Կրօնքի մեծ մարզարէները կ'ապրէին պարզութեան ու ժուժկալութեան մէջ : Հելլադայի փիլիսոփաները համեստ էին ու խոնարհ :

Վայ է եկեր մեղի, երբ «փարթամութեան» ախտը վարակէ մեղ :

Վառել հոդիի լոյսը ի հաչիւ նիւթին :

« Ազատ Օր »ի խմբագրատան մէջ նստած է Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը :

Այդ համեստ չէնքին մէջ բազմած է հայկական ոդին :

Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը չի տեսնուիր. բացակայ է :— Ներկայ է միայն իր դործը, իր արտայայտութիւնը :

Աթէնք ունի եկեղեցի եւ առաջնորդարան :

Աղդային իշխանութիւն, կրթական խորհուրդ, հոգաբարձութիւններ :

Քահանայ, դպիր ու ժամկոչ :

Աղդային իշխանութեան անդամները, պարկեշտ ու հայրենասէր Հայեր, խորապէս ըմբռնած մեր դաղթային քաղաքականութիւնը, կը պայքարին հացի ու լոյսի համար :

Ոչ մէկ կուսակցական, յարանուանական պայքար : Համերաշխութիւնը հիանալի է :

Շաբաթական հինդ օր ժողով :

Կիները կը արտառան, երախաները իրենց հայրերուն երեսը քիչ կը տեսնեն, դործերը կը տուժեն :

Հոդ չէ : Ինչ ընենք : Աղդին համար է : Գործ կայ, դործ :

Եթէ Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ մէջ հայութիւնը վարժարաններ չունի եւ հայ տղաքը ենթակայ են ձուլումի, Աթէնքի չրջանը մեղուի փեթակ է :

Հայկական դպրոց՝ Ֆիլթ, հայկական դպրոց՝ Գոլճինիա :

Այս «բերդ»երուն մէջ բազմած է հայ ոդին :

Անխորտակելի եւ տեւական :

Աթէնք, արուարձաններով միասին, մօտ 8000 Հայեր :

Փոքրիկ Հայաստան մը : Կազմակերպուած ու կենդանի :

Գո՛րծ կայ, դո՛րծ :

ԹՐԱԿԻԱ

Տէտէ - Աղաճ, Քոմոթինի, Քսանթի, Գաւալա՝ հազար Հայեր : Այս չրջանները եղած են բազմամարդ, կեանքով եռուն : Այժմ տխուր վիճակ մը կը պարդեն :

Դպրոց, եկեղեցի աղդային սեփականութիւն են :

Մացառները բուսած եւ դուռներու կղպանքները ժանգոտած : Ամիսը անդամ մը կուդայ քահանան : Այդ օրը մօն է : Գաղութին սակաւաթիւ անդամները չապիկ կը հագնին, կը դառնան սարկաւագ, դպիր, տիրացու, լուսաբար ու ժամկոչ : Մնացեալը,— քանի մը պառաւներ,— ունկնդիր հաւատացեալներ :

Կրկին ժանգոտած կղպանքները կը փակուին դուռներուն վրայ :

Մտահոդ են մեր հայրենակիցները :

Իրենց գաւակներու ապագան, քաղաքական վիճակը, եթէ պատերազմ ծագի...: Ներսէն, դուրսէն... Գէչ օրեր տեսած են, բերաննին այրած է :

Կը հաւաքուինք բաց դաշտին մէջ՝ սրճարանը :

Լուրեր կ'ուղեն, լուրեր՝ արտասահմանէն, լուրեր՝ Երկրէն : Ի՞նչ կ'ընեն մեր եղբայրները : Կացութիւնը ի՞նչպէս է : Ցոյս կա՞յ : Մեր վիճակը ի՞նչ պիտի ըլլայ :

— Ի՞նչ կ'ընէ կուսակցութիւնը : Մենք հիմա անդործ ենք, ընելիք չունինք, բայց ձեղի հետ ենք :

Անգարտկեի մեղքեր

ՄՄԲ.— Վերջերս Սուրիա եւ Լիբանան այցելեցին Օր. Լիլի Գարակէօզեան (Բարեգործականի կեդր. վարչութենէն) եւ Պ. Արշակ Տիգրանեան (Հայ Կրթական Հիմնարկութիւն), ճնշելու համար երկու գաղութներուն կրթական վիճակը :

Երկու հիւրերը Հալէպ հանդիպած ատեն, ժողով մը սարբունեցաւ առաջնորդարանին մէջ, նախագահութեամբ Ուսումն. Խորհուրդի ատենադպիր Միւնաս Թէօլէօլեանի, որ մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց Սուրիոյ կրթական վիճակի մասին : Այս առթիւ Գաղաբ. ժողովին ատենապետը, Օննիկ Մելիքսէթեան ցաւով պարզեց հետեւեալ պարագաները . —

Ա.— Բարեդործականի կրթական մարմինները, նպաստ կ'ընծայեն միայն այն վարժարաններուն, որոնց անօրէնները, ուսուցչական կազմը կամ հոգաբարձութիւնը՝ կուսակցական որոշ դրութեան մէջ են : Այդ դրութեամբ, թոյլ տուէք յայտնել, որ ամէնավար - յառաջդիմական պիտակով ծանօթ հասարակութեանց դրութեան է : Մենք դիտողութիւն պիտի չընէինք այս մասին, եթէ Բարեդործականը նպաստէր ոչ միայն Ռամկավարին, Հնչակեանին կամ Համայնավարին, այլ նաեւ, նոյն չափերով, Դաշնակցականին : Մեր կեանքին մէջ անխուսափելի ներկայութիւններ են կուսակցութիւնները . սակայն, կրթական մարդի վրայ, նպաստ րնծայող միութիւնները կամ կազմակերպութիւնները՝ խիստ պէտք չէ դնեն անոնց միջեւ : Բարեդործականի Սուրիոյ եւ Լիբանանի դեկավարութիւնը Ռամկավար կուսակցութեան ձեռքը դործիք է այսօր, ու կը նպաստէ միայն այդ կուսակցութեան հովանաւորութիւնը վայելող վարժարաններու : Որպէսզի Դաշնակցական հովանաւորութեան տակ գտնուող վարժարան մը կարենայ նպաստաւորուիլ իրմէ, Բարեդործականը կ'առաջարկէ ԻՐ ՎԱՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆԸ ՎԱՑԵԼՈՂ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ ԿԱՄ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒՆԵՐ տեղաւորել խնդրոյ առարկայ վարժարաններուն կամ հոգաբարձութեան մէջ : Մինչդեռ, նոյնիսկ օտար կրթանպաստ միութիւններ, ժամանակին, նման որ եւ է պայման չէին առաջարկեր :

Բ.— Բարեդործականը տեղեկութիւն ունի՞, որ իր կողմէ նշանակուած կարդ մը ուսուցիչներ՝ համայնավար քարոզութեամբ կը զբաղին Սուրիոյ դանազան չրջաններու վարժարաններուն մէջ : Վերադրում չէ որ կ'ընենք : Բազդային մէջ, օրի — նակ, վերջերս ձերբակալուեցաւ ուսուցիչ մը, որ համայնավարական ցոյցի մը իր մասնակցութիւնը բերած էր, խմբակի մը գլուխն անցած, իբրեւ դրօշակիր... : Կը յիշենք այս պարագան, այստեղ, որպէսզի Բարեդործականի ներկայացուցիչները հերքեն, եթէ կրնան... : Բարեդործականի կեդրոնական վարչութիւնը համաձա՞յն է, որ իր դումարները քաղաքական մարզանքներու յատկացուին :

Գ.— Բարեդործականը կը քաջալերէ բացումը վարժարաններու, այն չրջաններուն մէջ, ուր արդէն ազդային վարժարաններ դոյութիւն ունին, ու լիովին կը գոհացնեն մեր կրթական պահանջները : Փոխանակ սոներ պահելու ազդային վարժարաններուն մէջ, անոնք օժանդակութիւն կ'ընծայեն հակաազդեցնակցական տարրերու, որպէսզի անձնական կամ մխիթարնական վարժարաններ բացուին, ի հեճուս ազդային իշխանութեան : Այս կերպով, Բարեդործականը միջամուխ ու գործիք կը գառնայ կուսակցական հոսանքներու գործին, ու, միաժամանակ կը ձգտի դժուարացնել ազդ. իշխանութեան գործը, երբ այդ իշխանութիւնը կուսակցական որեւէ ուղեղիծ չունի իր կրթական եւ ազդային գործերուն մէջ :

Տէրպէսիէի նման գիւղի մը մէջ, օրինակ, ուր 40է աւելի աշակերտներ չկան, եւ ուր երկար տարիներէ ի վեր դոյութիւն ունի ազդային վարժարան մը, Բարեդործականը քաջալեր հանդիսացաւ ռամկավար - համայնավար տարրերու, որպէսզի վարժարան մը բանան, դոյութիւն ունեցող ազդային վարժարանին դէմ...

Օր. Լիլի Գարակէօզեան, այս վերաստացի տեղեկութիւնները արձանագրեց, եւ խոստացաւ դանոնք փոխանցել նաեւ կեդրոն, վերջ տալու համար այս անպատեհութիւններուն :

Բարեդործականի զոյդ ներկայացուցիչները, որոնք ներկայ էին այս լուսաբանութեանց, յայտնեցին թէ իրենք երկու երեք տարիէ ի վեր կը դանուին կրթական դործի մէջ, ու իրենց չրջանին, անվերապահ օժանդակութիւն ընծայած են բոլոր իրենց դիմողներուն :

Եւ սակայն, պարզուեցաւ որ, ամբողջ Սուրիոյ մէջ, մէկ Դաշնակցական վարժարանի միայն, Բարեդործականը նպաստած է ճղճիմ դումարով մը, կ'երեւի աչքերու փոշի փչելու մտածումով ...

Ասոր առին, նաեւ, Դաւառական Ժողովի, Քաղաքականի եւ Ճեմարանի Ինամակալութեան ներկայացուցիչները, բոլորն ալ անկուսակցականներ, ու ցաւով դիտել տուին, որ Բարեդործականի կրթական դործին պատասխանատուները, կուսակցական միակողմանի դործունէութիւն ցոյց կուտան :

ՖԱՐՈՒԻՔԻ «ԲԱՑ» ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԸ

Գահընկէց Ֆարուք պատկանող նկարները որոնք հաւաքած էր Թագաւորը, որեւէ չուտով ծախու պիտի հանուին : Գլխաւորաբար արդիական կտաւներ են, որոնք կը ներկայացնեն մերկ կիներ : Բոլորը դրուած էին Քուպլէի պալատին մէկ ամրակառոյց սենեակին մէջ :

Իրազեկները կը հաւատան թէ այս վրան-բաց նկարները որոնք հաւաքած էր Թագաւորը, որեւէ Մեղուի փեթակ մըն է նաեւ Սելանիկը :

Դպրոց չունի, բայց ձեւով մը կը յարմարցնեն : Կ. Պոլսէ էմբեր, երիտասարդական կազմակերպութիւններ, Հ. Մ. Ը. Մ. :

Հայը Հայ պահենք :

Եւ յունական վարժարաններ յաճախող հայ մանուկներ երբ տուն կը վերադառնան, կը մտնեն հայրենի հող : Գիչերները անոնց քունը կը փախչի ու կը մտածեն սովորականէն դուրս բաներու մասին : Հայաստան, հայկական յեղափոխութիւն, Հայոց ազատագրում : Դէպքերն ու դէմքերը ռասպելական չափեր ու ձեւեր կը ստանան, ու երախաները կը դառնան ու կը դառնան անկողնին մէջ...

Նեղ ուղի մը, երկու կողմէն քարէ պատեր եւ, աղօթող վանականներու նման, մթին ու սլացիկ նոճիներ : Հով կայ, եւ երկնքին վրայ կը ճամբորդեն ամպեր :

Ներսը խաղաղ է : Հոդեպարար, խորունկ ներհայեցողութեան տանող անդորրութիւն մը : Ոչ մէկ ձայն աչխարհէն : Հոս, մեռելները կը հծծեն : Կը կարդամ.

« Հայոց հրդեհից ես կրակ առայ,
« Կարօտը սրտիս այստեղ թաղուեցայ » :

Հրանդ Դարպասեան, Կարնեցի :

Ի՜նչ լմնկեր, ի՜նչ անճնաղոհութիւն :

Հոն են.— Տ. Ց. Ձկլունի քահանան, Մանիշակ Գէորգեանը, Դաշնակցականներ, հաւատացեալներ : Օհան Տէր Օհաննեանը, Մկրտիչ Պաշտուրեանը եւ ուրիչներ :

Ասոնք ապրեցան Հայաստանի համար ու թաղուեցան օտար հողի վրայ :

«Կարօտը սրտիս այստեղ թաղուեցայ » :

Թամպուրիա, Կորնթոս, Մեղարա, Կրեսէ, Միխիլլի, Հեռաւոր կղզիներուն մէջ Հայեր, Հայեր : Կը պայքարին ժամանակին դէմ, այլասերման դէմ :

Մինչեւ ե՞րբ :

— Թէեւ ձեզմէ հեռու ենք, բայց սրտով ձեղի հետ ենք ...

Աթէնքի մէջ բազմած է հայկական ոդին :

ԲԻՒԶԱՆԴ ԿՈՒԱՆԵԱՆ

Երուսաղէմի բնաւորը

1949 Նոյեմբերին Ազգաժողովը որոշեց միջազգայնացնել Երուսաղէմը, բուն ընդդիմութեան հանդիպելով Իսրայէլի, մասամբ ալ Ցորդանանի կողմէ: Երկուքն ալ իրենց կը նկատեն Երուսաղէմը: Ակէ զատ արտասահմանի եւ մասնաւորապէս Մ. Նահանգներու հանրային կարծիքն ալ յստակ չէր:

Իսրայէլի կառավարութիւնը կ'աշխատի գլուխ հանել 1949 Դեկտեմբերին իր ծրագիրը, մայրաքաղաքը Թէլ Ավիւէն փոխադրելով Երուսաղէմի այն մասին մէջ որ կը գտնուի Իսրայէլի հսկողութեան տակ, արհամարհելով Ազգաժողովին որոշումը, ինչպէս եւ բարեկամ կառավարութեանց խորհուրդները:

Նկատի ունենալով արաբական կառավարու — թեանց բողոքները Իսրայէլի ոտնձգութեանց դէմ, ինչպէս եւ ուրիշ հարցեր, հաւանական է որ այս խնդիրները ծեծուելին Ազգաժողովին յաջորդ նստաշրջանին մէջ, յառաջիկայ հոկտեմբերին:

Լիբանանի պատուիրակին՝ Տոքթ. Շարլ Մալիքի կարծիքով, այդ հարցը տեղանի վրայ եկած առեն, Ամերիկան Իսրայէլի տեսակէտը պիտի պաշտպանէ: Արաբ միւս պատուիրակներն ալ Տոքթ. Մալիքի տեսակէտն ունին եւ կը խորհին թէ Իսրայէլ կ'օգտուի Մ. Նահանգներու նախա — դահական ընտրութեան առիթէն, ճնշում բանե - ցնելու համար Ուաշինկթընի վրայ:

Ամբողջ արաբական աշխարհին մամուլին մէջ արձագանգ կը գտնեն այս մեղադրանքները, թէ Իսրայէլ չի գործադրեր Երուսաղէմի մասին ազ - գաժողովին որոշումները: Եւ կը չեշտեն թէ Մ. Նահանդները կը քաջալերէ Իսրայէլի ընդդիմու — թիւնը Երուսաղէմի միջազգայնացման որոշման դէմ, աչք գոցելով:

Անցեալ Մայիսէն ի վեր Իսրայէլ կ'ուզէ գոր - ծադրել իր արտաքին նախարարութիւնը եւ օտար երկիրներու դեսպանութիւնները Թէլ Ավիւէն ե - րուսաղէմ փոխադրելու ծրագիրը: Եւ արդէն Իս— րայէլցիները չէնգերուն յատակագիծները կը պատրաստեն:

Արաբական գլխաւոր ազգերը բողոքագիրներ ղրկեցին Իսրայէլի օտար ներկայացուցիչներուն, իսկ Սուրիան ծանուցագիր մըն ալ ուղղեց Ազգա - ժողովի ընդհ. քարտուղար՝ Թրիւկվը Լիին, Յու - նիս 24ին, բողոքելով թէ Իսրայէլ բոլորովին նկա— տի չառնեը Ազգաժողովը եւ իր հեղինակութիւնը:

Սուրիոյ Ազգաժողովին մնայուն պատուիրակը

դեղարուեստական արժէք չեն ներկայացները: Մինչդեռ իր մեծ հարստութեան չնորհիւ կրնար դեղարուեստական բարձր արժէքով նկարներ գնել: Ոչ մէկ «մերկ» նկար չի կրնար ծանօթ նկարիչի մը ստորագրութիւնը: Ծախու պիտի չհանուին գծա - նկարները եւ լուսանկարները, որոնք գտնուեցան թագաւորին զղրոցին մէջ, իրրեւ պոռնկագրու — թեան նմոյշներ:

Թանկագին են միայն դեղարուեստական դեղօր - ները եւ գրասենեակի առարկաները:

Թանկագին են նաեւ թագաւորին պատկանող դրոշմաթուղթերու հաւաքածոները: Առանք ալ ծախու պիտի հանուին եւ մօտ երեք միլիոն ոսկի կ'արժեն:

Եկեղեցիներու հաւատգումարը եւ Հայ. Եկեղեցին

Հինգշաբթի օր կարդ մը տեղեկութիւններ հաղորդած էինք Եկեղեցիներու համագումարին առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Շուէյտի մէջ եւ որուն մասնակցած էին երեք հայ հովիւներ:

Ահաւասիկ մեզի հաղորդուած տեղեկութեանց մնացեալ մասը. —

Համաժողովի վակման նիստին խօսք առաւ Դերենիկ եպիսկ. եւ ի միջի այլոց ըսաւ.

— « Համաշխարհային ներկայ ծոհ ու բոհին մէջ պէտք է եկեղեցիները միութիւն ունենան ի - րենց խորհուրդութեան ու գործունէութեան մէջ: Համաժողովի խորհրդակցութեանց միջոցին տե - սանք թէ ինչպէս քրիստոնեայ եկեղեցիները, թէեւ դաւանանքով եւ ծէսով բաժնուած, կրնան իրարու քով գալ, գործակից եւ աւելի մօտէն իրար հաս - կնալ: Հրդեհուած այս հաւատքով եւ ներշնչուած փոխադարձ սիրով եւ համագործակցութեամբ ե - կեղեցին կրնայ օգտակար ներքինապէս եւ արտաք - նապէս: Այս համաժողովը պիտի տօրինէ եկե - ղեցիներուն թէ իրենք պէտք է գաղթին իրարու դէմ մարդկային ձգտումներէ. ընդհակառակն,

---

Տոքթ. Ֆարիս Զէյնէտտին յայտարարեց թէ օ - տար կառավարութեանց վերաբերումը դառն փոր - ձաքար մը պիտի ըլլայ, եթէ Իսրայէլի կողմը բո— նեն եւ արհամարհեն Ազգաժողովին որոշումները: Եթէ օտար պետութիւնները համաձայնին երու - սաղէմ փոխադրել իրենց գիւանագիտական ներ - կայացուցիչները ատիկա մեծ հարուած մը պիտի ըլլայ Ազգաժողովին վարկին դէմ ինչպէս եւ օտար կառավարութեանց համար, իսկամ աշխարհին մէջ:

Սուրիոյ բողոք — ծանուցագրէն քիչ վերջ, Մ. Նահանդները, Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա, Իտա - լիա, Պելժիա եւ Թուրքիա յայտնեցին թէ իրենց արտաքին ներկայացուցիչները Թէլ Ավիւ պիտի մնան: Մ. Նահանդներու կառավարութեան կար — ծիքը այն էր թէ ՄԱԿը պէտք է առիթ մը ստեղծէ, խնդիրը վերաքննելու, եւ օրէնք մը հանելու երու - սաղէմի համար, որ գոհացնէ աշխարհի համայնքի չահերը ինչպէս եւ ուղղակի չահագրգռուած պե — տութիւնները:

Ազգաժողովին Իսրայէլի պատուիրակներէն մէկը ըսած է ամերիկեան թղթակցի մը թէ՝ Իս - րայէլ չատոնց որոշած էր երուսաղէմ փոխադրել իր կառավարութիւնը «քանի որ այդ քաղաքը Իս— րայէլի աւանդական մայրաքաղաքն է »:

Իսրայէլ այս որոշումը տուաւ տահմանափա - կելու համար քաղաքին միջազգայնացման ծրա — գիրը, Սուրբ վայրերու պաշտպանութեան հա - մար:

Մ. Նահանդներու Ցորդանանեան ներկայացու— ցիչը, Տոքթ. Եուսուֆ Հայքալ միշտ կ'ընդդիմա - նայ միջազգայնացման, ՄԱԿի ընդհանուր ժողո - վին մէջ, եւ ամէն տեղ:

Իսկ Տոքթ. Շարլ Մալիքի կարծիքով կարելի է այդ տեսակէտը փոխել միմիայն արաբական պե — տութեանց ցօրաւոր միութեան մը չնորհիւ, նաեւ աշակցութեամբ ասիական երկիրներու, Ցորդա - նանին եւ կաթոլիկ եկեղեցիին:

որպէս անդամներ միեւնոյն մարմնոյն պէտք է ի - րարու օգնեն փոխադարձ հասկացողութեամբ եւ սիրով եւ աշխատին Աւետարանի հռչակման եւ տարածման, ճշմարտութեան յաղթանակումին եւ մարդկութեան փրկութեան համար: Իրաքանչիւր անձ որ հոս ներկայ է, մասնաւոր առաքելութիւն մը ունի, Ս. Հոգւոյ առաջնորդութեամբ եւ ներշնչումով պէտք է քարոզէ առանց նախապաշարումի սէր եւ միութիւն:

« Եկեղեցիներու մէջ միութիւնը միջոց մը պիտի ըլլայ նաեւ միութիւն յառաջ բերելու բոլոր ազգերու եւ ժողովուրդներու միջեւ: որովհետեւ բոլորս ալ զաւակներն ենք նոյն Հօր որ երկինքն է: Հայց. Առաքելական սուրբ եկեղեցին պատրաստ է, ինչպէս եղած է միշտ աշխատիլ այս մեծ իդէա - լի իրագործման համար:

Այս համաժողովներուն մէջ սիրոյ եւ միու - թեան սերմը ցանուած է, ան «ի ժամու» պիտի բերէ իր պտուղը»:

× Դերենիկ եպիսկ. Օգոստոս 29ին, ներկայ եղաւ նաեւ Քուվէյհակի մէջ դումարուած եկեղեցա - կան ժողովի մը բաղկացած յոյն, դպտի, հապէշ, անկլիքան եւ լուտերական եկեղեցիներու անդամ - ներէն: Երկրորդ նիստին մէջ խօսեցաւ Հայ. Եկե - ղեցւոյ, մասնաւորաբար Կիլիկիոյ Կաթողիկոսա - րանի մասին եւ տեղեկութիւններ տուաւ:

Օգոստոս 30ին, Անթիլիասի դպրեվանքին վե - րատեսուչը ներկայ եղաւ Ճիպէյլի հայ որբանոցի Դանիական ընկերութեան յանձնախումբի ճաշին, որու ընթացքին յանուն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսա - րանի երախտագիտութիւն յայտնեց վարչութեան, ընկերութեան անդամներուն, ինչպէս նաեւ Տան - մարքայի ժողովուրդի որոնք մեծ զոհողութիւննե - րով խնամած են եւ դեռ կը խնամեն հայ որբերը:

Օգոստոս 31ին կիրակի օր, առաւօտեան ժամը 10.30ին, նախապէս եղած կարգադրութեան հա - մաձայն, Դերենիկ եպիսկոպոս անդլերէն քարոզ մը խօսեցաւ Քուվէյհակի գլխաւոր եկեղեցիներէն Ս. Եղիայի մէջ, ի ներկայութեան խառնեռամ բազմութեան մը: Հովիւը, Հէնրի Ռասմիւսէն դանիական լեզուի թարգմանեց քարոզը, որուն մէջ չնորհակալութիւն կր յայտնուէր Դանիական ժողովուրդի Հայոց համար ըրած մարդասիրական գոհողութեանց համար: Այս առթիւ կը յիշէր Ճի - պէյլի որբանոցը ուր մօտ 200 հայ որբեր կը խը - նամուին, Հալէպի Քարէն Եփէ Ճեմարանը նը - ւիրուած մեծանուն բարերար Քարէն Եփէի յի - շատակին: Այս Ճեմարանին մէջ հայ պատանիներ բարձրագոյն ուսման կը հետեւին:

Արարողութենէն ետք հայ եպիսկոպոսը հիւ - րասիրուեցաւ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ Ճիպէյլի որբանոցի վարչութեան կողմէ:

ՀԱՑԱՍՏԱՆ ՃԱՄԲՈՒՐԸ (Պոսթըն) հայաբնակ գիւղ մը կը գտնայ ամրան ընթացքին: Ճամբարը ունի 30 տնակներ, բացի երիտասարդներուն բաժ - նուած 14 տնակներէն: Ունի արդիական խոհանոց, ճաշարան, լողանքի տաք ջուր, հիւանդանոց, հիւ - բասենեակ, լճակ, ուր կրնան լողալ: Նոր սերունդը որ հոն կ'անցընէ իր ամառնային արձակուրդը, կը սորվի հայերէն: Ամէն սենեակ ունի էլեկտրա - կան լոյս եւ կազ, կերակուր եփելու համար: Հա - յաստան Ճամբարը ծովի մակերեսէն 90 ոտք բար - ձր է, եւ օդը չոր: Այս տարի հոն գացած են 80— 90 հոգի:

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ (6)

ԿԱՌԱՊԱՆ ՄԻՆԱՍ

Հակառակ ատոր, խռպոտ ձայնով յիշողներ, նախատինքներ կը թափէին բերնէն: Սպառնալիք - ներ կ'որոտար անծանօթներու դէմ: Աչքերը կա - տաղութեամբ լեցուն, կոուելի հարուածներ կ'իջե - ցնէր սեղանին վրայ, պնակներն ու դաւաթները դողդողացնելով:

— Ուրիշ մըն ալ, պոռաց, անցորդներուն խակ ուշադրութիւնը գրաւելու աստիճան ուժգնու - թեամբ, պարպուած չիչը նշմարելով:

Գլուխները աւելի տաքցան: Բայց տարօրինակ բան, յանկարծ անարգական ժպիքումները, կ'ը - սես հրաշքով, գտան վերջ: Գաւաթները իրարու պարնուեցան, սիրային երգերու մռլտուք մը ծայր առաւ, ուժ առաւ, լայնցաւ ու չարունակեց գի - շերուան մինչեւ ուշ ժամերը, լաթիրնայի մը կեր - կեր ու յանկուցիչ խաղերէն տարուած:

Երբ իրարմէ բաժնուեցան, կառապան Մինաս, երերակաղով եւ դանգատոտ քայլերով ուղղուեցաւ դէպի խանութը: Ցաճախ պատահած էր, որ իր սովորական իրախճանութեանց պատճառաւ, կէս գիշերէն չատ աւելի ուշ մնար այս կամ այն կա - պելային մէջ, սակայն որքան ալ յառաջացածըլլար գիշերը միշտ վերադարձած էր տուն: Այս գիշեր առաջին անգամ ըլլալով խանութ գնաց, հոն ան - կիւն մը կծկուելու համար մինչեւ որ գայն բանա - լու ժամանակը մօտենար: Արդէն աքաղաղները ըս - կսած էին խօսիլ, արշալոյսը աւետելու կանխա — հաս փութկոտութեամբ մը:

Ջուրեց լոյսը վառել: Իրրեւ բարձ փափուկ բան մը գտնելու համար, մութին մէջ դեղերեցաւ հոս հոն: Իրարու քով բերաւ երկու աթոռ, ու կոմ - նակի կծկուեցաւ անոնց վրայ գլխովի լայն չունչ մը քաշելով: Բայց չկրցաւ աչքերը գոցել: Սկսաւ խնդալ՝ ինքզինքին խօսելով. —

— Մինաս, տղաս, դուն կոուի մարդ չես: Ոչ ալ եկեղեցիին դուռները կը պատկանին քեզի: Տա - րիքիդ թիւերը ուրիշներէն աւելի լաւ գիտես ու մօտ օրէն դուն ալ այս դաղաղներէն մէկուն մէջ պիտի երկննաս: Ի՞նչ կ'ըլլայ թող ուրիշ մըն ալ եկեղեցիին միւս պզտիկ դուռը ունենայ:

Սկսաւ խնդալ վերստին: Ցանկարծ սակայն, տարուռ մը անցաւ վրայէն ելեկտրական հոսան - քին նման: Օդին տաքցած գլուխը կորսնցուցած էր տրամաբանելու ուժը: Աղօտ լոյս մը տակաւ կը մաղուէր փեղկերու արանքներէն, ու աչքերուն առջեւ ամէն զգաղ կարծես տարօրինակ չարժու - նութիւն մը կր ստանար, իբր թէ իրենց ծոցին մէջ բանտարկուած հոգիներ դուրս ելլելու ջանքեր ը - նէին:

Տարիներու ընթացքին, ցերեկ թէ գիշեր, հա - րիւրաւոր զգաղներ անցած էին իր ձեռքէն, ա - նոնց մէջ ապրած բայց երբեք այս տեսակ մղձա - ւանջի մը չէր ենթարկուած: Որեւէ խոովք մը չէր յաճախած իր հոգիին ներս այդ մթնոլորտին մէջ:

— Այս էր պակաս, մրմռաց: Աճապարանքով վեր ցատկելով փեղկերը բացաւ լայնօրէն: Արշա - լոյսր կը պայծառանար վայրկեան առ վայրկեան, ու խանութին մէջ ամէն ինչ կը ստանար իր բնա - կան դոյնը ու մեերմութիւնը:

— Սանկ պէ՛, աւելցուց, երթամ տաք պռպաչա մը ուտեմ եւ վրան սեւ սուրճ մը, ու եկեղեցիի դրան խաչին աչքերը յառած կարծես կր ստանար յաջորդելիք խաղաղ օրերու հաւաստիքը:

Ըսածին համաձայն կատարեց իր որոշումը եւ դարձաւ եկեղեցին:

Ժամկոչը իր աչքերուն չէր հաւատար կատա - պան Մինասին ներկայութիւնը նչմարելով ,որուվ - հետեւ այդքան կանուխ միայն կիրակի օրերը կու - գար ան եկեղեցի:

— Բարին ըլլայ, Մինաս, այսքան կանուխ այ - ցելութեանդ պատճառն արդեօք ի՞նչ է:

— Ի՞նչ կ'ուզես որ ըլլայ, երկկ գիշեր քիչ մը դիծէն դուրս ելայ: Քու սուրբերդ անգամ պիտի փորձուէին նոյնը ընել, եթէ այդ օրհնած ջուրին ու աղանդերներուն առջեւ գտնուէին:

Ժամկոչը կը պատրաստուէր առաւուան զանգա - կը հնչեցնելու ու կատապան Մինաս յուզուած կը հետեւէր անոր բոլոր չարժումներուն: Ջայն գր - կելու փափաք մը կը զգար, որովհետեւ ան չէր փակցուցած իր անունին՝ նուաստացուցիչ կատա - պան պիտակը եւ ասիկա քալլերանքի պէս կու - գար իր չփոթ տրամադրութիւնը չտկելու:

(Շար.)

ՁԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑՂՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑՔ
« Ց Ա Ր Ա Ջ » Ը

միջոցներով» պաշտպանել իւրաքանչիւրին ազատ ապրելու իրաւունքը: (Ինչպէս կը վիշտի, գօրավարը իր առաջին բանախօսութեան մէջ այնպիսի բառեր գործածեց որոնք այն տպաւորութիւնը կը ձգէին թէ Մ. Նահանգները ռազմական գործողութիւններ պիտի կատարեն, ազատելու համար գերի ազգերը Մ. Միութեան լուծէն) :

5. Ուժ տալ Ազգաժողովին, առանց տատանելու :

6. Ամերիկան գօրացնել տնտեսապէս, աւելցնելով անոր արտադրական ուժը:

7. Ամերիկան գօրացնել ռազմական գետնի վրայ, ջանալով հանդերձ յանդիման ընդհանուր զինաթափութեան :

8. Օգտագործել ճշմարտութեան ուժը եւ ազդու դիւանագիտութիւն մը:

9. Կառավարութենէն վտարել անոնք որ կը դաւաճանեն ամերիկեան գործութեան կամ չարաչար կը գործածեն մեր վստահութիւնը:

10. Ուժգնօրէն պայքարիլ անհաւասարութեան, խտրականութեան, չքաւորութեան եւ ուրիշ ընկերային չարիքներու դէմ :

Եզրակացնելով, գօրավարը անդամ մը եւս չեշտեց թէ «Ամերիկայի ժողովուրդը պատերազմ չուզեր: Այդն երկրի մէջ ալ խորապէս խաղաղութիւն կ'ուզեն: Ողբերգութիւնը այն է որ միլիոնաւոր խաղաղասէրները զինուորագրուած են, հարկադրուած են օգնել դիկտատորներու ռազմական ուժերը կառուցանելու: Խաղաղութեան բուռն տենչը եւ ինքնավարութեան իրաւունքը միշտ չեն խափաներ պատերազմը »:

Ջօրավարը խօսքին քննադատեց նաեւ կառավարութեան քաղաքականութիւնը՝ Քորէայի պատերազմին մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԻ ԱՂԷՏԸ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն Մարսէյլի իւղի եւ օճառի Ռապաթօ գործատան պայթիւնին զոհ գացած են 44 հոգի: Տասը մեռած, 34ը վիրաւորուած են որոնց 14ին վիճակը ծանր է: Տասնեակ մը միլիոններով վնաս կը հաշուեն: 400 ծուխին հրշէջները կը չարունակեն մաքրել փլատակները, նոր հրդեհներու առաջքը առնելու համար : Թերթերը կը գրեն թէ անոպայ մարդիկ օգտուելով խուճապէն կողոպտուտի կուտան ինչ որ կրնան: Այս առթիւ բազմաթիւ ձանգատներ հասած են ոստիկանութեան:

Պայթիւնին պատճառը արկածի մը կամ եղեկտրականութեան խանգարման մը կը վերագրուի: Թերեւս կայծ մը ցատկած է:

Ժողովուրդը եւ սկաուտները կ'օգնեն ծուխին հրշէջներուն : Շրջակայ փողոցներուն մէջ անցարգելներ դրած են ոստիկանները: Մօտակայ Շարթռէօ եկեղեցիին բոլոր ապակիները ջարդուփշուր եղած են: Մեռելներուն մէջ Հայ մըն ալ կը գտնուի, Գորիս (Լորիս?) Գասպարեան կամ Ղազարեան :

Իւղի եւ օճառի այս գործատունը 200 գործաւոր կր բանեցնէր :

Տասը մեռելներուն թաղումը տեղի պիտի ունենայ այսօր, չարաթ առաւտեան ժամը 9ին:

✕ Ականատես մը կը պատմէ թէ պայթիւնը տեղի ունեցաւ դիշերային հերթափոխութենէն 45 վայրկեան առք: «Հրաբուխի մը բորբոքման կը նմանէր: Ահագին պայթիւն մը որոտաց օդին մէջ: Անցորդներ գետին փռուեցան տախտակներու, քարերու եւ ապակիներու հետ: Հսկայական բոցեր կը բարձրանային գործարանէն, տարածուելով շրջակայ չէնքերուն վրայ»:

Պայթումին հետեւանքով քանդուած կամ այրած են երկու յարկաբաժիններ եւ ուրիշ տուներ : Հարիւրաւոր բնակիչներ անպատսպար կը մնան : Հրդեհր ամբողջովին մարած չէր մինչեւ Ե. առաւոտ: Տակաւին դիակներ կը վնտռուին փլատակներուն մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՁԻՆԻ կայսրը, Պաօ Տայ, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Հանրապետութեան Նախագահին հետ: Պիտի չանայ նոր իրաւունքներ ձեռք բերել:

ՈՒԶԲԵԿԻՍՏԱՆԻ խորհրդային Հանրապետութիւնը (կեդր. Ասիա) նոր դրօշակ մը հաստատեց — կապոյտ, ճերմակ եւ կարմիր գոյներով: Վերի անկիւնը գետեղուած են մուրճը եւ մանգաղը, ոսկեգոյն, եւ կարմիր աստղ մը :

ԹԻՀԲԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ արիւնալի խռովութիւններ ծագեցան Սեմնանի կերպասեղէնի գործարանին մէջ (Նորասան): Ամբոխը սպաննեց հինգ բանուորներ, այն ամբաստանութեամբ թէ բոլշեւիկեան քարոզութիւն կը կատարէին: Ձարձանգման կոչր ուղղած էին «իսլամ ռազմիկները »:

ԱՆԳԼԻՈՑ Արհեստակցական Միութեանց Համադումարը Եր. օրուան նիստին մէջ 39 հազարի դէմ 7.771.000 ձայնով քուէարկեց բանաձեւ մը որ մասամբ հաւանութիւն կը յայտնէ աշխատավարձի յաւելումները սահմանափակելու :

ՄԱՐՈՔի խնդիրը Ազգաժողովին ներկայացնելու համար խնդրագիր մը ուղղեցին 13 արաբ եւ

Հայ Մարզական Միութիւն

Հ. Մ. Միութեան վարչութիւնը կը հրաւիրէ հին եւ նոր բոլոր անդամները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին իր մարզադաշտը, Stade Olier, (Montrouge, Porte d'Orléans), դասաւորման համար :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԱՑՐԵՐՈՒԻ

ԲԱՇԽԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆԻ ՑԱՌԱՋԱԲԱՆՈՎ

Անփոխարինելի դերք մը, որ կ'ուսուցանէ ինչպէս կամք տալ երախային, ինչպէս հաղորդեցնել, ինչպէս խնամել հիւանդութեանց ընթացքին : 250 էջ, պատկերազարդ:

Գինը 800 ֆրանք (վճռատի ծախքով 850 ֆր.), արտասահման 1000 ֆրանք: Դիմել Ցառաջի հասցէով :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՆԴԱՍՏԱՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Թիւ 2, բազմակողմանի բովանդակութեամբ, — գրական, գեղարուեստական, դիտական, ընտիր տպագրութեամբ:

Գինն 500 ֆրանք : Հրատ. Բ. ԹՕՓԱԼԵԱՆ, 46, Rue Richer Paris :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ԻՄ ՑՈՒՇԵՐԸ

Բ. ՀԱՏՈՐ Գրեց՝ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (ԿՈՄՍ)

610 մեծադիր էջ՝ 90 թանկագին պատկերներով: Բաժնուած վեց դլխաւոր մասերու . —

1.— Սահմանադրութեան առաջին օրերը Վասպուրականի մէջ: 2.— Պոլիսը այդ օրերուն: 3.— Սահմանադրական Թուրքիան: 4.—Հայկական բարեկործութիւնները: 5.— Համաշխարհային Ա. պատերազմը եւ Տարօնի աշխարհը: 6.— Կովկասի մէջ: Ցաւելուած (պատմական վաւերագիրներ) : Տպ. Համազգային ընկերութեան, Պէյրութ, 1952

Գինն **1000 ֆրանք**:

Դիմել Միհրան Գալէկեանին, 37 rue de Trévise, Paris (9)

Տէր եւ Տիկին Փանոս Ուստուլիկեան, Օր. Ալիս եւ Սեդա Ուստուլիկեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մարզար Խաչիկեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Սիրանուշ Խաչիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Ձիհանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Ցարութիւն Գրիգորեան, Այրի Տիկ. Եղիսաբէթ Ուստապաշեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Աւետիք Աւետիսեան (Թէհրան), Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Պայրաքտարեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Փեհլիվանեան, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Մուրթիճեան կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, քրոջ եւ ազգականին՝

ՓՈՓՐԻԿՆ ՇԱՄԻՐԱՄ ՈՒՍՏՈՒԼԻԿԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ :

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, ժամը 3.45ին:

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի դպրոցի հայերէնի դասընթացքի արձանագրութիւնները սկսած են 4 Սեպտ.ին եւ կը չարունակուին կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին ամէն հինգշաբթի : Եկեղեցւոյ կից սրահի մէջ: Ուսուցչութեամբ Տիկին Ա. Տէօքմէճեանի :

ասխական ազդեր :

ՊՈՒՔՐԻՇԻՆ Վիէննա հասած ճամբորդներու տեղեկութեանց համաձայն, դանդուածային ձերբակալութիւններ կատարուած են Ռումանիոյ մէջ: Միայն մայրաքաղաքի կալանաւորներուն թիւը կը հաչուեն 5—6000, (Օգոստ. 23էն առաջ) :

ՆԵՐԳԱՂԹ դիւրացնելու համար յանձնաժողով մը կազմեց նախագահ Թրումէնն, որպէսզի տեղեկագիր մը ներկայացնէ մինչեւ Յունուար: Իր կարծիքով, ներգաղթը անհրաժեշտ է նոյնիսկ Ա. Մերիկայի ապահովութեան տեսակէտով :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Գ. Թուֆանեան (Պանեէօ) ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց երկրորդ զաւկին ՀԱՅԿ-ՐՈՖԻԻ ծնունդը (2 Մեպտ. 1952) :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Պուլվառ Օտտոյի Վարժարանեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆ.— Հ. Ց. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի ժամը 21ին, Ֆրանսական դպրոցի ծանօթ սրահը, 69 rue Arcueil, Պանեէօ : Կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, Ալբիմեան սրահը :

ՀԱՄԱՅԱՐԲԴՅԻԱԿԱՆ Միութեան կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, կարտանի հայկական դպրոցին մէջ: Օրակարգի հարցեր.—Ա.) Հաշուետուութիւն: Բ) Զեկուցում 12րդ պատգամ. ժողովի: Գ) Վարչութեան ընտրութիւն, եւն. : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Միւրով կը հրաւիրուին նաեւ ոչ անդամ խարբերդցիները անխտիր:

ԲՆԱԿԱՐԱՆ ԿԸ ՓՆՏՐԵՆ, այր մը եւ կին մը: (Մէկ սենեակ եւ խոհանոց): Տեղեկացնել « Ցառաջ »ի :

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի եւ չըվանի թաղ. խորհուրդը ազդ. մանկապարտէզին համար ուսուցչուհի մը կը փնտռէ: Անոնք որ կը փափաքին պաշտօնավարել, իրենց թեկնածութիւնը դրաւոր ներկայացնեն թաղականութեան մինչեւ Սեպտ. 25, Պոմոնի եկեղեցիի հասցէով, 8 Allée du Puits, Պոմոն, Մարսէյլ :

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի առնելով զանազան դիմումներ, վարժարանս ճիդ մը եւս ընելով ընդունած է նաեւ ցերեկօթիկ աշակերտներու արձանագրութիւնը :

Արձանագրութեան օրերն են. երկուշաբթի եւ չաբաթ ժամը 10—19: Հասցէ.— 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.): Հեռ. OBServatoire 18-28:

Հիւանդ մեքենաներ

MACHINES A TRICOTER

Ամէն տեսակի նոր SURJETEUSEներ

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

D A V E

226, Rue Lafayette — Métro : Jean-Jaurès

Հեռաձայն՝ NORD 26-98

Ծախու հին

ՊՈՒՏՕ.— Ընտանեկան պատճառներով կը ծախեմ, կամ կը փոխանակեմ (միայն Մարսէյլէն մէկու մը հետ), դերձակի խանութս, որ 1936էն ի վեր հաստատուած է: Ունի դեռ 7 տարուան պայ: Տարեկան վարձքն է 20 հազար ֆր.: Յատակը 5×4 մեթր է: երկու սենեակով, առաջին յարկը, բաղնիքէ տը թուալէթ եւ բաւ: Ի հարկին ուրիշ առեւտուրի մը վերածելու արտօնութիւնն ալ կայ:

Պայմաններու համար դիմել՝ Ara, 6 rue des Menuts: կամ Madame Poirierէ, 27 rue de Tivoli, Մարսէյլ :

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Suffren 62-02

ԿԱՑԵԼ ՀԱՑ ՄԱՍՆԱԳԻՏ TÉLÉVISIONի, RADIOի, ինչպէս նաեւ էլեկտրական installationի (տուներու եւ խանութներու մէջ) :

Ձոխ մթերք Télévisionի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT Տան մեքենաներուն :

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Ցառաջ»ի ընթերցողներուն :

Դիմել՝

Պ. Ալեքսանիկ Ծաղպազարեանի

Վերի հասցէով :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վճարամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 7 Septembre 1952 Կիրակի 7 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6859-Նոր շրջան թիւ 2210

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԱՑՈՒԹԻՒՆ

Տակաւին չատ քիչեր կ'ըմբռնեն այն ահաւոր վտանգը որ կը սպառնայ տարագիր բազմութեանց մտաւոր կեանքին, իբրեւ հետեւանք ուժերու սպառման :

Տարուէ տարի կը պարպուի ամէնէն տարրական եւ բանուկ ասպարէզը,— ուսուցչութիւն :

Ամայութիւն ոչ միայն այս ափերուն վրայ, այլ եւ այն դաղութներու մէջ ուր հոծ բազմութիւններ եւ դպրոցական ցանցեր ունինք :

Ամէն տարի այս եղանակին աղղեր կ'երեւան թերթերու մէջ,— «Ուսուցիչ կ'ուզուի» : Մանաւանդ հայերէնի ուսուցիչ :

Եւ տարուէ տարի կը բազմապատկուին աղղերը : Հետզհետէ աւելի սոսկալական կը դառնան կոչերը :

Ուսուցիչ կ'ուզեն եգիպտոսէն մինչեւ Իրաք, եւ Պոլսէն մինչեւ Իրան : Դաղութներ ուր ամենօրեայ դպրոցներ կան տասնեակ հազարաւոր աշակերտներով :

Տակաւին չենք խօսիր Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մասին, ուր ճրագով կը փնտռուին տրամադրելի «կամաւորներ», գոնէ չաբաթական դասընթացք — ներու համար :

Երբ հայերէնի ուսուցիչն անդամ դժուար կը ճարուի, դիւրին է չափել տագնապին խորութիւնը : Թիւը :

Պիտանի ուժերու նօսրացումը՝ կրթական ճակատին վրայ, կը պարզէ հեռանկար մը որ բացատրութեան չի կարօտիր :

Երբ չունինք վարժապետ որ «կոխ կոփէ», ի՞նչպէս կրնանք սպասել «ատոք ցորեն կարմրահատ» :

Գիտակցաբար փոխ կ'առնենք այս հնօրեայ ոճերը, իբրեւ կենդանի պատկեր մը անոնց համար որոնք դեր մը կը կատարեն մեր հանրային կեանքին մէջ :

Այո, ի՞նչպէս կրնանք ապահովել մտաւոր սեղմնդի, մշակոյթի զարգացումը : Կապը՝ երկուսն եւ այսօրուան միջեւ :

Մտաւոր ժառանգութիւններն ալ չուտ կը մաշին, մանաւանդ այս ափերուն վրայ :

Ո՞վ փորձեց վիճակագրութիւն մը կազմել, չափելու համար տարագրութեան տարիներու կորուստները : Թէ՛ բնական պատճառներով —մահ— եւ թէ իբրեւ հետեւանք միջավայրի փորձութեանց եւ մեր անհասկացողութեան :

Ճամբան հեռու չէ ուսուցչութենէն մինչեւ հանրային գործունէութեան միւս ասպարէզները :

Քիչ մը ամէն տեղ, պատրուակ չի պակսիր նորահասներուն համար, որոնք խմբովին խոյս կուտան հանրային ծառայութենէ :

կարծես կրակը նետուած պիտի ըլլային, եթէ հանրօգուտ ասպարէզի մը տրամադրէին իրենց արժանիքները :

Զենք ուզեր աւելի խտացնել գոյները, յիշելով այլապէս վրդովիչ պարագաներ :

Դարմանը : — Բացատրած ենք բազմաթիւ առիթներով եւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք, — Պրտակարգ ճիգ մը փորձել, համաճարակի արդիական ծրագրի մը :

Ամէնէն առաջ, անհրաժեշտ է եթէ ոչ հրապուրիչ, գոնէ տանելի մակարդակի մը վերածել ուսուցչութիւնը՝ տնտեսական տեսակէտով :

Մանաւանդ այսօրուան պայմաններուն մէջ, քրէական յանցանք է պանիր - հացով ուտուցիչ պահելու աւանդութիւնը :

Աշխարհը լայն է, եւ ասպարէզ չի պակսիր ամէնէն համբակին համար ալ :

Շատերու համար կոչումը, ներքին կրակը յանձն առնել կուտան կարգ մը զոհողութիւններ : Բայց ուրիշներ ալ — թերեւս աւելի բազմաթիւ— չեն ուզեր իրենց արժանիքները մաշեցնել բարեկեանական եւ նիւթական տագնապներու մէջ : Մանաւանդ երբ չեն տեսներ որեւէ բարեփոխում՝ աւանդական կարգուսարքին մէջ :

Այսքանը՝ իբրեւ յառաջաբան :

Ի՞նչպէս կ'ըմբռնենք արտակարգ ճիղը :

Մշակել եռամեայ ծրագիր մը, յատկապէս կրթական մշակներ եւ մտաւոր ուժեր պատրաստելու համար :

Ե.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳՆԴ. ՀԷՍՓԸԼ

Այսպէս կը կոչուէր այն ամերիկացի սպան որ մեռեր է Օգոստոս 13ին, ինչպէս հաղորդեց Ցադաջ :

Գնդապետը — որ զօրավար էր վերջին պատերազմին — Հայաստան ղրկուեցաւ 1919ի ամառը, իբրեւ լիազօր ներկայացուցիչ դաշնակից պետու — թեանց եւ իբրեւ բնդհ. վերատեսուչ Ամերիկեան Նպաստամատոյցի :

Տեսակ մը դիկտատորի հանդամանք ունէր, այն առեն : Եւ խառնուածքն ալ կը համապատասխանէր այդ պաշտօնին :

Զոր ու ցամաք զօրականի մը տպաւորութիւնը գործած էր չատերուն վրայ, իր չարժուձեւերով եւ խօսուածքով :

Երբ Թիֆլիս կը հասնի, պատյտ մը կատարելով դլխաւոր պողոտաներուն վրայ, ուշադրութեամբ կը դիտէ բազմաթիւ փառաւոր ապարանքներ եւ տալատներ :

— Որո՞ւն կր պատկանին այս չէնքերը :

Թարգմանը կուտայ չարք մը մեծահարուստ Հայերու անուննները :

— Քանի որ Հայերը այսքան մեծահարուստներ ունին, փարթամ սեփականութիւններով, ինչո՞ւ նպաստ կը սպասեն Ամերիկացիներէն :

Երկար չտեւեց գնդապետին պաշտօնը Հայաստանի մէջ : Ջուրերը չուտ պղտորած էին, Փարիզէն մինչեւ Ամերիկա :

Վերադարձին, Թէյասեղան մը սարքուեցաւ Պոլսոյ մէջ, ի պատիւ իրեն :

Գնդապետը խօսք առնելով նկարագրեց հայ գինուորին քաջութիւնը, բայց նաեւ կրած զրկանքները :

— Դժուար թէ մեր գինուորները կարենային դիմանալ այսքան անտանելի թշուառութեան մը, (հադուստ - կապուստ, ուտեստ եւն.) : Մեր գինուորները ունին առանձին զգեստեղէն եւ ճերմակեղէն, ամրան, ձմրան կամ աշնան համար, առատ ուտելիք եւ ըմպելիք եւ ուրիշ ամէն տեսակ յարմարութիւններ : Իսկ հայ գինուորը այս պայմաններուն մէջ կը կռուի եօթը տարիէ ի վեր...

Իսկապէս, չատերը թաչկինակ անդամ չունէին :

Մենք ալ նոր վերադարձած բլլայով Արարատեան դաշտէն եւ Արարատի լանջերէն, —տառապանի իմաստով — բանախօսութիւն մը սարքեցինք Պոլսոյ մէջ եւ դոյացաւ 800 ոսկի, իբրեւ առաջին դումար եղբայրական աջակցութեան :

Հէսքըլները տեսան ու դատեցին. մեր փախուկները մինչեւ այսօր ալ չեն ըմբռներ «ինչն ու ինչը» ...

Վ.Ա.Հէ

ՄԱՐՍԷՑԻ ԶՈՀԵՐԷՆ ԵՐԿՈՒԽՔԸ ՀԱՅԵՐ ԵՆ ՄԱՐՍԷՑ (յապաղած).— Իւղի գործարանի պայթումին հետեւանքով, աշխատաւոր դասակարգի 39 ընտանիքներ կ'ողբան իրենց կորուստը : Զոհերէն երկուքը Հայեր են, մէկը՝ Եսայեան Յակիկ (Ս. Թերոմէն) ծանր վիրաւոր, իսկ երկրորդը մեր սիրելի Յորէնը (Գասպարեան, Պոմոնէն), բնիկ Մարաչցի, համեստ եւ անձնուէր Հայ մը : Առանց անդամատերի Դաշնակցական մը : Տառապանքը ցմրուր քամած, իր աքնաչան աչխատանքով ընտանիք կազմած էր : Որը կը ձգէ չորս զաւակներ եւ նոյնքան համեստ իր այրին :

Ո՞վ չի ճանչնար գինքը, մեր բոլոր ձեռնարկներուն իր բերած աչխատանքներով : Ո՞վ չողբար իր եղերական մահը : Սիրելի «Ցառաջ», ինչպէս դուք, ես եւս չափազանց ժլատ եմ գովասանքի մասին : Բայց մեր Յորէնին՝ այս չատ սիրելի պատուական Հայուն համար պարտականութիւն կը սեպեմ աւելի լայնօրէն խօսիլ յառաջիկային : Առ այժմ հանգիստ տառապած հոգուդ, սիրելի Յորէն եւ մխիթարութիւն, համբերութիւն մայրիկ դեռ եղբայրներուդ, ընտանիքիդ եւ զաւակներուդ, աներձադիդ, Սարդիս Մխճեանին եւ փեսիդ Ա. Վանոյեանին :

Քաղաքապետութիւնը եւ նահանգային խորհուրդը երկու միլիոն ֆրանքի վարկ մը քուէարկեցին :— Յովի. Տէօմմէճեան

× Վերջին լուրերու համաձայն, մեռեալներուն թիւը բարձրացած է 14ի : Ցոյն բանուոր մը մեռած, 63 տարեկան կին մըն ալ յուզումէն յանկարծամահ եղած է :

ԻՐԱՆԵԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

Լոնտոնի թերթերը կը դրեն թէ Իրանի վարչապետը չէ արտասանած վերջին խօսքը եւ կրնայ փոխել իր միտքը, անդլեւամերիկեան նոր առաջարկի առթիւ :

Թէհրանի անդլ. դործակատարը կը յուսայ թէ Տոքթ. Մոսատեղ հակառաջարկները պիտի ներկայացնէ : Մանաւանդ որ խորհրդարանը բացառիկ նիստի հրաւիրուած է : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Շահն ալ թելադրած է չմերժել անդլեւամերիկեան ծրագիրը : Ամերիկեան մեծ ընկերութեան մը ներկայացուցիչը, որ Թէհրան կը դտնուի, հաւանաբար Լոնտոն այցելէ, երբ մը դտնելու եւ բանակցութիւնները վերսկսելու համար :

Թէհրանի ամերիկեան դեսպանը եւ անդլ. դործակատարը չարունակ չփման մէջ են : Անդլ. դահլիճը առջի օր դարձեալ նիստ դումարեց, քննելու համար այս խնդիրը : Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ Անդլիա այլեւս տրամադիր չէ նոր զիջումներ կատարելու : Ամէն պարագայի մէջ, պիտի չուզէ սակարկութեան մտնել Անդլեւիրանեան ընկերութեան պահանջած հատուցման մասին : Միեւնոյն առեն կ'ընդունին թէ այդ ընկերութիւնը այլ եւս չի կրնար մենաչնորհի վերածել Ազատամարտի քարիւղին վաճառումը եւ ստիպուած է դոհանալ առանձնաչնորհեալ դնորդի իրաւունքով : Տոքթ. Մոսատեղ ալ համաձայն է այս տեսակէտին, մանաւանդ որ Անդլեւիրանեան ընկերութիւնը չատ լայն միջոցներ ունի քարիւղի փոխադրութեան եւ վաճառման համար :

Հաւանական կը համարուի նաեւ որ Մ. Նահանդները աւելի մեծ վարկ մը տրամադրեն Իրանի (անցեալ չաբթու առաջարկած էին տասը միլիոն տոլար) :

Ընտրական պայքարը եւ Մոսկուա

Մ. Նահանդներու նախագահական պայքարին առթիւ բուռն ճառ մը խօսեցաւ Ազգահովութեան Մորհուրդին սովետական պատուիրակը, Պ. Մալիք : Ըսաւ թէ ամերիկեան երկու կուսակցութիւնները ալ համաձայն են «յարձակողական զինակցութիւններ կազմելու Խ. Միութեան դէմ : Նախագահ Թրումըն, արտաքին նախարար Էչիսըն, զօր. Այղընհաուըր պատրաստ են յարձակողական զինակցութիւն մը կազմելու Նորմիակ սատանային հետ, եթէ կարելի բլլայ : Հանրապետական Քեկնածուն (Այղընհաուըր) օդնեց կազմակերպելու Ատլանտեանի դաշինքը, Եւրոպան պաչտպանելու կեղծաւոր պատրուակով. բայց իր դլխաւոր նպատակն է նախապարձակում Խ. Միութեան եւ ժողովրդական հանրապետութեանց դէմ եւ պատրաստութիւն երրորդ աչխարհամարտի մը » :

Ազգահովութեան պատուիրակը այս առթիւ ամերիկեան բառ մը դործածեց, Քեկնածուներուն համար, «անոլիկոսթըր», որ հնարուած է 1895ին : Իր հասկացողութեամբ, այդ բառը կը նչանակէ «մարդիկ որոնք անպարկեչ են քաղաքական պայքարի մէջ, կեղծաւոր, զրպարտիչ եւ որոնք անխիղճ միջոցներ կը դործածեն եւ որեւէ խոստում կուտան իրենց նպատակին հասնելու համար » :

Եւ պնդեց թէ նախագահական Քեկնածուներուն նպատակը խաղաղութիւն հաստատել չէ, այլ «բռնի պարտադրել ամերիկեան կեանքը» :

× Ռամկավար Քեկնածուն, Սթիվենսըն, նոր ճառ մը խօսելով, խստօրէն քննադատեց հակառակորդները եւ մանաւանդ Այղընհաուըրը «որ կը սպառնայ պատերազմիլ դերի ժողովուրդներու ազատագրութեան համար. սպառնալիք մը որ ամէնուն վախ պատճառեց բացի Ռուսաստանէն » : Ցետոյ բաւ թէ հանրապետականները ոչ մէկ չիմարար ծրագիր ունին եւ Այղընհաուըր ինք չէ որ կը պատասխանէ իր խօսած ճառերը :

× Այղընհաուըր յայտարարեց թէ սեւամորթ մը պիտի առնէ իր դահլիճին մէջ, եթէ յարմար Քեկնածու մը դտնէ : «Ես յատուկ հանգիստ պիտի վնտռեմ, ծառայելու համար Մ. Նահանգներուն եւ եթէ յարմար Քեկնածու մը դտնեմ սիրով պաչտօնի պիտի կոչեմ » :

(Լուրեր շարունակութիւնը հերթական Թ. էջ)

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՑ ՁԻՆՈՒՈՐ ՄԸ, ձէք Թաք — Թաքեան, սպանուած է Քորէայի մէջ, Օգոստ. 3ին : Ծնողք Ըէյսին կը բնակին :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒ զինուորական պատուիրակութիւն մը Սեպտ. 15ին պիտի այցելէ Յունաստան, ապա Թուրքիա : Իրադեկներ հաւանական կը դտնեն զինուորական համաձայնութիւն մը երեք երկիրներուն միջեւ :

ՔՈՐԷԱՅի կարմիրները աւելի քան մէկ միլիոն զինուոր ունին, ինչպէս յայտարարեց ամերիկեան 8րդ բանակին հրամանատարը, զօր. Ցիլթ : Ունին նաեւ մեծաքանակ զինամթերք : Բայց զօրավարը չի կարծեր որ յարձակում դործեն այս աչնան :

ԳՐԻԳՈՐ ՕՏԵԱՆ

ՄԱՐԴԸ, ԻՐ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Գ.

Նախորդ յօդուածով Օտեանը բերինք մինչեւ 1854, երբ քսան տարեկան էր:

1850էն 1860 Թուականները Թրքահայ մտքին զարթօնքի օրերն են: 1848ի Փրանսական յեղափոխութեան ազատատենչ եւ յառաջացած գաղափարներով տոգորուած եւ այդ օրերու պատմական փարիզը վայելած երիտասարդութիւն մը՝ յանձինս Բժ. Նահապետ Ռուսինեանի, Ն. Պալեանի, Սերվիչէնի եւ ուրիշներու, վերադառնալով Լոյս-Քաղաքէն, 1853 Հոկտեմբեր 21ին, Պոլսոյ մէջկը հիմնէր առաջին «Ուսումնական Մարհուրդ»ը: Անդամներն էին.— Բժ. Ն. Ռուսինեան, Նիկողոս Պալեան, Գրիգոր Օտեան, Բժ. Սերվիչէն (Սերովբէ Վիչէնեան), Կարապետ Իւթիւճեան եւայլն, այսինքն այն բացառիկ մտաւորականները որոնք յետոյ Ազգային Սահմանադրութեան հիմնադիրներն ու խմբագրողները պիտի հանդիսանային:

Գ. Օտեան մեւնոյն տաեն չէմեան մէջ էր Պարտիզպանեանի, Բարունակ Պէյի, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի, Աղաթոնի եւ ուրիշ ցայտուն դէմքերու հետ, որոնք իր մէջ կը թրծէին քաղաքական, զրական եւ սրտի մարդը: Երբ նկատի կ'առնենք իր ամբողջութեանը մէջ, կը տեսնենք թէ հոգ մէկ կողմէ հանրային կիրք, միւս կողմէ իր զգայաւոր, զեղապաշտ մարդու խառնուածքը իրար կը հմայեն: Իրմէ մնացած զրական հատիկները կը հաստատեն որ, եթէ մնացած ըլլար միայն ու միայն զրական ասպարէզին մէջ, յանձին Գ. Օտեանի պիտի ունենայինք մեր ամէնէն պերճ զրողերէն մին: Արտակարգ է իր տողերէն դուրս ցայտող ջերմութիւնը: Գրականութենէն դէպի հանրայինը, եւ փոխադարձաբար ամփոնէն մտմտուկ իր երթեւեկը կը նշմարենք իր քսան տարեկանէն սկսեալ մինչեւ մահուան օրերը:

Մեր մէջ ամէն զրագէտի սրտին մէջ նստած է օտար մեծ դէմքի մը մտապատկերը: Եղիա Տէմիրճիպաշեան Լիթրէն ունի, Օշական Կուսմոնը եւ Փրուսթը, Տէրեան Փոլ Վէռլէնը, իսկ Գ. Օտեանն ալ՝ Վ. Հիւկոն, բայց մանաւանդ Լամարթինը: Ֆրանսացի մեծատաղանդ քերթողը ճանչցած ենք իրրեւ մենիկ եւ տխրանոյշ պահերու երգիչը, բայց էր միեւնոյն տաեն զարգն ու ոգեմաչուճչ հանճարը բազմութեանց: Իր խօսքը կ'ենացնէր եւ ալիքներու կը վերածէր մարդոց տրամադրութիւններն ու ցանկութիւնները: Քերթողն ու պետական մարդը նստած էին քով քովի, հաւասարապէս: Ինք եւս կը փոխադրէր վիպապաշտ ապրումները հանրային ասպարէզին մէջ: Թէեւ զրական միտք մը՝ տերեւի մր անկումը կը յուզէր դինքը, եւ իրմէ մնացած մաքի պատառիկները Դուրեանէն առաջ նոյն հեծեծանքներով ու մըրմունջներով օծուն սրտի երգեր են: Ներդաշնակութիւնը անկարգութեան մէջ, այս տարաղով կարելի է վերլուծել Օտեանի բոլոր մտորումները:

Քանի տարեկանին կը փորձէ թարգմանել Լամարթինի «Ռաֆայէլ»ը: Ցատկանշական է այս ընտրութիւնը: Ոչ ուրիշ գործ, այլ «Ռաֆայէլ»ը, որովհետեւ նոյնութիւն մը կը տեսնէր իր եւ Ժիւլիի խառնուածքին միջեւ: Այս գրքին մէջ ամէն տարր կը ձեւափոխուի համր երաժշտութեան մը եւ լաց չկայ, այլ՝ հեծեծանք, ամպ, հով: Ծառեր չկան, այլ՝ յարատեւ տարբաղադրութիւն, աստիճանական նօսրացում: Այս մշուշը, Ժիւլիի հիւանդոտ դաշնակութիւնները կը փոթորկէին Օտեանի ներաշխարհը եւ իր կեանքին մէջ, փոսուռայի մը նման, անընդհատ պտոյտներ կուտայ միայն եւ միայն «Ռաֆայէլ»ին չուրջը: Եթէ չեմ սխալիր, տասը տարին անդամ մը, կը վերաթարգմանէր այս սիրտ բզկտող գիրքը: Լամարթինի հանդէպ իր զգացած սրտակցութիւնն ու խանդաղատանքը կ'երեւի իր մէկ նամակէն զոր զրկած էր բանաստեղծին, վերնատող դնելով՝ «Քերթող Քաջվայլ» մակդիրը. իսկ յիշեալ նամակին մէջ տեղ մըն ալ կը գրէր. «Չեմ ըսեր քանի՛ քանի՛ քաղցր արձագանգ ունեցան յիս որ քսան տարու էի, այն Ռաֆայէլի քսան տարեկան էղերը»: Քիչ մը աւելի վար.— « Ինզինքս երջանիկ սեպելով որ կարող պիտի ըլլամ այն չնաշխարհիկ գեղեցկութիւնը անցնիլ տկար այլ ճիշդ գոյներով այն լեզուին մէջ՝ ուր հին բանաստեղծութեան հատընտիրները թողուած եմ»:

Գ. Օտեանի զրական մտահոգութեանց եւ իրմէ իրրեւ մասունք մնացած մարգրիտէ մանեակ սրտի կայլակներուն մասին պիտի խօսիմ աւելի ետքը: Այդ եւ յաջորդական տարիներու ընթացքին անկոդիններ կը ծալլուին, զագաղներ դուրս կը բերուին տուներէ եւ Օտեան հատիկ հատիկ կուլայ մահերը Ն. Պալեանի, Պարտիզպանեանի, Բարունակ պէյ Ֆէրուխանի, Գ. Աղաթոնի: Իր խօսած կամ զրած դամբանականները անդամ մը եւս կուգային հաստատել թէ իսկապէս բացառիկ դէմք մըն էր: Ազդեցիկ եղած է Օտեանի հնչեղ ձայնը բեմերուն վրայ: Պղտիկ մօրուք մը, թիկնեղ ուսեր, վառվռուն աչքեր, ահա ինչ որ կը գաղենք իր լուսանկարէն: Իսկ ժամանակակիցներն ալ, երբ գինքը կը նկարագրեն, կը հաստատեն թէ արտաքինապէս հմայք մըն էր.— «Իր դէմքը նստած կամ կեցած, կը զգայիր թէ ազդեցութեան մը ներքեւ ընկճուած ես: Կը մոռնայիր ինքզինքդ, եւ, իրրեւ թէ թաղուած, կը տարուէիր իրմէն զուլացումներու ներքեւ»:

Իր արուեստագէտ մարդու խառնուածքը բացատրող մէկ էջերում մը եւս՝ ու կը վակենք այս մասը, յաջորդ յօդուածով քրքրելու համար «Հայկական Հարց», Հայկական Խնդիր կամ Ազգ. Դատ կոչուած թնճուկը, որ հարիւր տարիէ ի վեր կը քամէ մեր ժողովուրդին երակները, առանց հասնելու վերջակէտին: Այդ չարժման սկիզբը, 1860, դարձեալ Օտեանն է որ կ'երեւայ իրրեւ տիրական դէմք մը:

Ձեռքի տակ ունիմ հազուագիւտ եւ հին գիրք մը, Մինաս Զերազի «Գրական Փորձեր»ը, լոյս տեսած 1874ին: Յառաջաբանին մէջ կ'ըսէ.

— «Դպրոցական էի, եւ ինձ առաջնորդ կը հաւատայի այն դասատիարակները որք զիս կը չրջապատէին: Ի՞նչ կը քարոզէին ինձ դոքա.— Թէ բանաստեղծութիւնը յիմարութիւն է, թէ ոչ դովաբան յառաջ կ'երթայ մարդկութիւնը, թէ դիտութիւնները միայն ճշմարիտ, թէ սոքա միայն են օգտակար, եւ հետեւապէս մշակելի»:

Ու երջանիկ օր մըն ալ, իրրեւ առաջին հանդիպում՝ կը ծանօթանայ Գր. Օտեանի հետ, Խաս-գիւղի մէջ: Օտեանին սկզբնական հարցումը պատանի Զերազին՝ — «Տղաս, նախասիրութիւններդ ի՞նչ են»: Զերազ թութակաբար կը սկսի կրկնել դպրոցէն առածները թէ՝ բանաստեղծութիւնը յիմարութիւն է, թէ դիտութիւնները միայն ճշմարիտ են, թէ՝... Այդ պահուն Օտեան ոգեի եղլեղով կը յառաջանայ մինչեւ պատուհան ու բանալով զայն, կ'ըսէ.

— « Իսկ ասիկա, այս տեսարանէն չե՞ս ղգացուիր »:

Այժմ կարդանք Զերազը.

— « Երեկոյ էր եւ արեւը էյուպի բլուրներուվրայ խոնարհած: Լոյսի գոյնզգոյն երակներ այդ լեռնակներուն վրայ կ'երկարէին ծայրէ ծայր: Ոսկեզիւրի ալեակները կարմրած էին թեթեւ, եւ մի ծիրանի շղարշի տակ կը խաղային ծաւալուն: Երկու նաւակ ջուրի վրայէ կը թռչէին: Հոս, հոն, մզկիթներուն զորշախայտ գմբէթներուն եւ ճերմակ «մինարէ»ներուն, տուներուն ապակիներուն վրայ, հեռաւոր լոյսեր կը նշուլէին ու «մուէզզին»ը աղօթքի կը հրաւիրէր բարեպաշտ մահմետականները»: Քիչ մը աւելի վարը՝ «Այս պայծառ եւ վսեմ սահմանը ցրուեց վարանումներս: Իսկոյն չքացաւ այն կեղծ կեղեւը՝ զոր սիրտս չուրջը զոյացուցած էին օտարները: Այն խոհուն աչքը որ ինձ էր զարձած, այն համոզիչ ձայնը որ ինձ կը խօսէր, այն բրդային ճակատը որ դիմացս էր պարզուած իբր մատեան հանճարի, այս ամէնը մի հզօր ներգործութիւն ունեցաւ իմ վրայ: Փրկուած էի: Զգացի թէ մի մեծ հեղինակութիւն էր որ ինձ կը խօսէր, դի կր՛հաւատայի, եւ դեռ կը հաւատամ, թէ ոչ ոք այնչափ բարձր զրական մարդ է՝ որչափ Գրիգոր Օտեանը»:

Այս զեղեցիկ մէջբերումներէն ետք, այլեւս աւելորդ են խորհրդածութիւնները: Այս է Օտեանը իր ընդհանուր դիծերուն մէջ: Ընթերցողները թերեւս ըսեն թէ չատ նուրբին, չատ վիպականին եմ դացեր, այն ալ փարիզի մէջ ուր ամէն արուեստի արտայայտութիւն կարծրութիւն է, խտացում եւ վերացականութիւն: Մանաւանդ երբ ամպերէն վար ու տուներէն ալ ներս անընդհատ պօլէրօ, սամպա եւ ռումպա կը մաղուին: Այո, դիտեմ այդ բոլորը: Բայց մի մոռնաք որ Փէռ Լաչէզ Օտեանի չիրմին եղերքն ենք նստած, եւ ամէն կողմ ծառերը աղօթքի պէս կը բարձրանան դէպի երկինք: Իսկ մահաստանի պատուոյ դրան եղերքն ալ պատուոյ գերեզմանաքարերը կան, Ռոսինի, Սառա Պէռնար, Ալֆրէտ տը Միւսէ: Այս վերջին դամբանին եղերքն է պղտիկ ուռիի ծառը որ դիչեր ցերեկ կը ղողղայ իր ճիւղերը հեզօրէն սահեցնելով ներքեւի կատկին վրայ.—

Mes chers amis, quand je mourrai
Plantez un saule au cimetière
J'aime son feuillage éploré
La pâleur m'en est douce et chère,
Et son ombre sera légère
A la terre ou je dormirai

Վիպապինը այսպէս կը պահուի օտարներու մօտ, Օտեանը այսպէս պիտի պահենք մեր սրտերուն մէջ:

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Ազգային խաղերգները

Ալպէռ Մուսէ անցեալ չաբթու չահեկան դրուեթիւն մր ունէր «Լը Մոնտ»ի մէջ, ազգային քայլերգներու մասին:

Վերջերս Փրոֆ. Ռիթէռ ցոյց կուտար թէ « Գերմանիա ամէն բանէ վեր» քայլերգը պատմականն ունակէտով հակառակ իմաստ մը ունէր: «Ազատութեան դարնան» մէջ, այս երգին իմաստը տարբեր էր, քան ինչ որ տուին անոր յետագային: « Մարսէյեզ»ը պատկերը կուտայ երկրի մը որ պարբերաբար կր պայքարի նախայարձակման մր դէմ, եւ նախապէս մարդարէական բան մր ունէր: «Տղաք» եւն. ոտանաւորին տունը աւելցուցին 1792ին եւ ունեցաւ մինչեւ տասներեք տուն, որուն վերջինը 1848ին«Տղաք» տունին տեղը բռնեց:

Միանանք, ամէն բան կարելի է,
Պիտի իյնան մեր անարգ թշնամիները
Այն ատեն Ֆրանսացիները պիտի
Պիտի չերգեն այս ահեղ յանկերգը :

Այսպէս, հեղինակը թերեւս կ'ընդունէր այդ թուականը երբ ժամանակավրէպ պիտի դառնար զօրակոչը:

Իրականին մէջ Ֆրանսայի ազգային քայլերգին ոգեմական չեշտը երկար տաեներ ի վեր այլեւս չէր վիրաւորեր օտարականներու ականջները: 1867ի ցուցահանդէսին երբ աւստրիական նուագախումբը նուագեց զայն, թէեւ անսպասելի թրեւեցաւ, բայց ոչ զայրակղելի: 1916ին Շալիափինի Ցրաքոյէ — Սէլոյի մէջ երգեց Նիքոլա Բ.ի առջեւ որ դլխարկը հանած մտիկ ըրաւ: Ռուսերը տասոգի իմաստէն աւելի իբրեւ խորհրդանիշ ընդունեցին զայն: Ոտանաւորին առաջին տունը որ յօրինուած էր խորունկ բամբ ձայնով կ'ողեկոչէր քառատրակ վազք մը դաշտին վրայ: Երկրորդը աւելի դանդաղ չեշտերով, ահեղ աղօթքի մը տրպաւորութիւնը կը թողուր: Երրորդը, կոպտօրէն անդամատուած, կոչ մըն էր կարծես կարգապահութեան: Ֆրանսացիները որոնք ներկայ էին, խոստովանեցան թէ իրենք առաջին անդամ լսեցին իրենց ազգային քայլերգը :

Թէեւ յեղափոխական աւանդութիւնը աւելի չատ կապուած է այս երգին քան եղանակը, սակայն պաշտօնական արարողութեանց տաեն միայն եղանակն է որ կը լսուի :

Դէպք մը փոխեց բնդունուած կանոնը.— երբ Ա. Միութիւնը իւրացուց «Միջազգայինը» պաշտօնական քայլերգին տեղ: Փարիզի եւ Մոսկուայի

մէջեւ դիւանագիտական յարաբերութեանց հաստատման տաեն յարմար չդատուեցաւ Էլիզէի կամարան տակ հնչեցնել այս խռովայոյզ եղանակը, նոր դեսպանին ընդունելութեան առթիւ եւ նոյնպեսին Թօռէատորը:

Թէեւ պատերազմի ընթացքին նուագեցին Ուեսթմինսթըրի Աբբայարանին մէջ մեծ երդէնին վրայ, սակայն այս յեղափոխական երգն ալ աչքէ ինկաւ: 1943 Դեկտեմբերին Ա. Միութեան կառավարութիւնը յայտարարեց թէ «Միջազգային»ը չէր տար սովետական վարչաձեւին յաղթութեամբ յառաջ եկած հիմնական փոփոխութիւնները եւ չէր արտայայտեր պետութեան ընկերվարական էութիւնը: Նոր քայլերգ (երաժշտութիւն՝ Ալեք-սանդրով, խօսք՝ Միխալքով եւ Ռոխիասան) անոր տեղ անցաւ, եւ այսպէս կը վերջանար.—

Մենք դաբրնեցինք բանակ մը ճակատամարտներու մէջ,
Եւ պիտի ալենք մեր առջեւէն վտտ ասպատակները
Մենք ճակատամարտներու մէջ կը վճռենք այս—
գայ սերունդներու ճակատագիրը:
Դէպի փառք առաջնորդելով մեր հայրենիքը:

Նոյն Միխալքովը վերջերս երկու ուրիչ ռազմական երգեր յօրինեց, մէկր կ'ոգեկոչէր Ա. Միութեան հիւլէական դէնքին իւրացումը, միւսը « կեցցէ' բանակը, մեր ուժը» խորագիրը կը կրէր: Երաժշտութիւնը յօրինեցին Շոսթաքովիչ եւ Խաչատուրեան :

Ժողովրդական հանրապետութիւնները (արբանեակ երկիրներ) կը փառաբանեն եղբայրութիւնը, ազատութիւնը, աշխատանքի հաճոյքը: Հին ազգային քայլերգները անհետացան, բացի քանի մր եղանակներէ: Անոնք բոլորն ալ միեւնոյն մեղքը ունէին.— կ'ոգեկոչէին ընկճած վարչաձեւերը: Աստուծոյ մասին կը խօսէին—Մաճառ քայլերգը— «Աստուած օրհնէ Հունդարիան»: Եուկոսլաւ քայլերգը.— « Արդարադատ Աստուած, դուն որ կը պաշտպանես»ք.. Ոմանք ալ տարաժամօրէն ռազմատենչ էին. օրինակ պուլկարական քայլերգը.— «Կր դոռայ Մարիցան որ կարմրած է արիւնով »: Լեհական քայլերգը.— «Լեհաստան չէ կորսուած», չեխական քայլերգը «Ո՞ւր է հայրենիքս» եւ կամ հունգարական երկրորդ քայլերգը.

Գերեզմանը ուր կ'իջնէ ազգս
Պիտի շրջապատուի անհամար ժողովուրդներէ ...

Նոր երգերուն մէջ կը գտնուի «Միջազգայինին» մէկէ աւելի չափեր, ինչպէս դաշնակցային եուկոսլաւեան քայլերգին մէջ :

Ամէնէն դժուարը, անտարակոյս, Գերմանիոյ ազգային քայլերգին խնդիրն էր: Պրոֆ. Հէնյս, արեւմտեան Գերմանիոյ նախագահը, նոր քայլերգ

Հրաժեշտի օր

Բիւրեղաձար գոմէ բոպէ մը գաղտնօրէն
Այս օրուան մէջ· յաւերժութեամբ ցոլացընէր,
Ծպիտին պէս փոքրիկ տղոյ մը ոսկեհեր,
Գեղեցկավառ շող մ'անցեալիս արեւներէն ...

Այս օրուան մէջ հրաժեշտի եւ տրտմութեան,
Երբ կը տեսնեմ որ կը հսկեն գլխուս վերեւ,
Իրենց աճիւն եղբայրութեամբը լայնաթեւ՝
Կերպարանքներ որ կորսըւած են յաւիտեան ...

Այս օրուան մէջ վերագտնել կարենայի
Իմ արիւնիս մոգեցնավառ բոցը վայրի...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԽՄԲ.— Մեր աշխատակիցը, որ Փարիզ կը գտնուէր երկու ամիսէ ի վեր, Եգիպտոս կը վերադառնայ Գ.· օր : Բարի ճանապարհ :

մը ուղեց բայց վհատեցաւ իրեն ներկայացուած եղանակներուն եւ խօսքերուն տափակութենէն, մանաւանդ երբ տեսաւ հայրենասէրներուն յարմին «Գերմանիա ամէն բանէ վեր» քայլերգին : Ուրեմն ստիպուեցան վերահաստատել զայն .եւ որովհետեւ խորագիրը փոխ առնուած էր առաջին տուներէն, ջնջեցին զայն եւ վերակոչեցին «Գերմանիոյ երգը», պահելով երրորդ տունը, ամէնէն անմեղը· Միութիւն, արդարութիւն եւ ազատութիւն գրաւականն են երջանկութեան :

Իսկ արեւելեան Գերմանիան, երեք տունով քայլերգ մը հաստատեց Եոհան Պեխերի բառերով եւ Հանս Այսլերիի եղանակով : Երգը այսպէս կը սկսի « Գերմանիա, մեր հայրենիքը մէկ եւ մխացած, վեր կաց աւերակներէդ եւ նայէ դէպի ապագան» : Երկրորդ տունը կոչ մըն է խաղաղութեան, երրորդը՝ յորդոր մը աշխատանքի :

Նոր Պետութիւններն ալ ազգային քայլերգներ կը փնտռեն : Փաքիստանի մէջ, օրինակ, ապարդիւն մրցումէ մը եօք թէ բառերու եւ թէ եղանակի տեսակէտով, կառավարութիւնը խնդիրը յանձնեց խորհրդարանական յանձնախումբի մը որուն անդամ է երգահան մը... պարենաւորման նախարարը :

Վատիկանի մէջ ալ հարկ դառած են 1870 թուականէն ի վեր հաստատելու հանդիսաւորմունդիմը :

Այս փոփոխութիւնները երբեմն կը դժուարացնեն արարողապետներուն գործը, տեղի տալով զանազան թիւրիմացութեանց :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Պ. Աչոտ Մալաքեանի (Henri Verneuil) նոր ժապաւէնը Ls Fruit Défendu (*Արգիլուած պտուղը*) Փարիզէն առաջ ներկայացուեցաւ Սեպտ. 3ին եւ 5ին Տովիլի մէջ : Ինչպէս գրած էինք պատրաստութեան առեն, նիւթը առնուած է Simenonի Lètre à mon Jugeէն : Գլխաւոր դերակատարներն են Fernandel եւ Françoise Arnoul·

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Բանաստեղծ Ահարոնի

Մեր գրագէտ աշխատակիցը, կ· Փոլատեան, «զրոյց» մը նուիրած է բանաստեղծ Ահարոն Տատուրեանի, « *Անդաստան* »ի երկրորդ թիւին մէջ (շարունակելի) :

Ստորեւ հատուած մը·—

×

... Ուրիշ օր մը զայն գտայ իր եղբօր կօշիկի վաճառանոցին մէջ, մինակ : Գանի մը շաբաթ է չէի տեսած, բայց դիտէի թէ կ'աշխատէր նոր գործի մը վրայ : Ձեռքին ճմրթկուած թուղթի կտոր մը ունէր ու իր «անդուզական» մատիտը, մատի մը չափ որ ոչ կը կարճնար, ոչ կ'երկննար :

— Կը գրե՞ս, բսի, յանկարծ իր առջեւը ցցուելով :

Ուզեց փախցնել, բայց այնքան խնդրեցի որ գոնէ այդ անգամ չմերժեց ղիս : Կարդաց : Մինչեւ հիմա կը յիշեմ այդ չորս տողերը, գրած յետոյ գտայ «Սօսեաց Անտառ»ին մէջ :

Հին դարուց Հայերն ունէին մօրուք
Եւ անոր վրայ երբեմն արտասուք·
Ունէին պեխեր, ազնիւ գիծերով,
Եւ կին կ'առնէին, պզտիկով, մեծով :

Միայն այդ չորս տողն էր, բայց արդէն կը յայտնուէր նոր Ահարոն մը ինծի, աւելի պարզ, աւելի հայեցի : Սկսած էր խօսիլ իր գրած նոր քերթուածներուն վրայ, երբ ներս մտաւ երիտասարդ յաճախորդուհի մը : Ահարոն ձախաւեր չարժումով մը անոր մօտեցաւ եւ տարօրինակ չեշտով մը հարցուց անոր թէ ի՞նչ կը փափաքէր :

Աչքերը յառած էր դեղեցիկ Ֆրանսուհիին : Չէի հասկնար թէ ինչ էր մրմնջածը : Միշտ այդպէս խօսելով՝ քանի մը տեսակ կօշիկներ ցոյց տըւաւ այդ կնոջ, բայց անոր ուզածէն ... :

— Պատեհապաղ է, եղբակացուց Ահարոն, մէկ ձեռքը վախով անոր ուսին դնելով, չկայ ձեր ուզածը, Տիկին, չկայ, բայց քալ եղէք, չուտով, չուտով, երբ վերջնական պատերազմը ...

Ֆրանսուհին եա եա քաշուեցաւ եւ դրեթէ վազելով դուրս ելաւ, տարօրինակ վախի ու զարմանքի արտայայտութիւն մը իր դէմքին :

Ահարոն քարացած էր խանութին ճիշդ կեդրոնը, ակնարկները կնոջ եռեւէն·

— Հաւանարար խենթի մը տեղ դրաւ գիս, գոչեց, առանց տեղէն չարժելու ու նոյն ձեւով չարունակեց·— Բայց խեղճ կինը ինչ գիտնայ թէ ո՞վ եմ ես... Բանաստեղծ ո՛ւր, կօշիկ ծախող ճանապարը ուր... նոյնիսկ իմ ժողովուրդէս, քանի՞ հոգի կայ գիս ճանչցող :

Սկսաւ հայհոյել եղբօրը, որ դինք ձգած էր այս խանութին մէջ, հայհոյել աւելի սրտաբուխ, հայ կօշիկակարներուն, որոնք զոյդ մը կօշիկով կը տիրանան եղեր այդ դեղուհիներուն, իսկ ի՞նք, Ահարո՞նը ...

Այս անգամ աւելի աղեխարշ ձայնով մը·

— Քառասուն տարի, անասուն, անտէր, անկին ... ոչ իսկ կին մը, Տէր Եհովա... այսքան յիմար մարդ կ'րլլա՞յ ..

— Ձունէիր կնոջ ուզած կօշիկները, միջա-

մտեցի, դուրս հանելու համար. զայն իր տառապանքին, մեղմելու համար անոր բորբոքած ... միտքը :

— Կը տեսնես սա պատէ տուփերը, յարեց ինծի դառնալով, պարապ են... իմ քերթուածներուս դաղափարն են... ես անոնց պահապանը : Կնոջ ուղած կօշիկները պահած եմ վարը, նկուղին մէջ· կաշիէ հասաստուն բոլոր կօշիկները պահած եմ, որ եղբօրս յանձնեմ... եթէ ծախեմ, տեղը ի՞նչ պիտի դնեմ, քո՞ւրը թէ տախտակ...

Պիտի ապշէի այս ողբմատութեան դիմաց, այս հայեցի պարկեշտութեան, եթէ չճանչնայի արդէն Ահարոնը :

Այսպէս է Ահարոն : Ոտքերը հողին կորզուած, ամպերու մէջ թեւածող երազատեսի մը տպաւորութիւնը կը ձգէ ձեղի, երբ ժամերով մըտիք կ'ընէք դինքը : Բայց, յանկարծ, այնպիսի ճիշդ դատում մը կ'ընէ, մեր չուրջը տեղի ունեցող դէպքերու մասին, որ ամէ ի բերան կը մնաք : Հեռու կ'ապրի հայ կեանքէն, հայ մամուլէն, մեր վէճերէն, բայց իր փղոսկրեայ աշտարակէն չատ աւելի լաւ ու ճիշդ կըտեսնէ քան մենք որ խառնուած ենք այդ բոլորին : Կը սիրէ «փարատոքս» — ները, որուն համար հայերէն բառ մըն ալ գտած է· «խօլակարծիքներ» : Տեսակ մը տարաղներ են առնք, իւրաքանչիւր դէպքի, անձի կամ խումբի մասին, խտացած իր կարծիքը : Սուր ու հեգնող միտք ունի Ահարոն, բայց չարութիւն չկայ իր մէջ : Անչահախնդրութիւն մը, անկեղծութիւն մը որոնք գինաթափ կ'ընեն ամէնէն դիւրագրգիռները :

Իւրաքանչիւր հայ գրող ունի իր տարագը : Ահարոն մեթափու կը կոչէ Նարդունին, ճոխապատճոյճ խենթ-ազգ մը...

Եւ մեր ժողովուրդը, անոր դրականութիւնն ու պատմութիւնը, անոր յատուկ նկարագիրը, սահմանուած են հետեւեալ յանդուգն խօլակարծիքով·

Հայոց պատմութի՞ւնը :

— Ցաւիտենական պարտութեան մը ողբերգութիւնը ...:

Հայոց դրականութեան պատմութի՞ւնը — Միջակութիւններու անվախճան կատակերգութիւն մը ...

Հայոց դոռոզութեան չափանի՞շը· — Մասխարան երեք բարձրութիւնը ...

Կ· ՓՈԼԱՏԵԱՆ

ՕԶՄԱԹԻ ԼՃԱԿԸ

Իրկունին մէջ կը դողաս դուն
Երբ կը շնչեն սիւքն ու հով,
Երբ կ'օդակէ շողն արեւուն
Ափերդ ոսկի՛ գօտիով :

Իրկունին մէջ կը կանչես դուն
Սէրըս սիրո՛ւդ ծըփահուռ,
Երբ կը դիմեն դէպ' ինձ թրթռուն
Թեւերն յակի՛նք ջուրերուդ :

Իրկունին մէջ կը մըսիս դուն
Ուռիներուն տակ լալկան ,
Երբ կ'արթննան ձայն ու հծծիւն
Քեզ բոլորո՛ղ մեհեանեան :

Իրկունին մէջ կը նիրհես դուն
Երբ ըստուերները տրտում ,
Կը տարածեն շրջարշն անգոյն
Իրենց ցաւին անպատում : 6

Ու երբ հասնին աստղերն անհուն
Գոյն կ'երազես խորասոյզ ,
Լոյս երազներն, հէքեաթն անհուն
Անթրջագե՛ղ իմ սիրոյս :

Իտալիա ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

մտեցի, դուրս հանելու համար. զայն իր տառապանքին, մեղմելու համար անոր բորբոքած ... միտքը :

— Կը տեսնես սա պատէ տուփերը, յարեց ինծի դառնալով, պարապ են... իմ քերթուածներուս դաղափարն են... ես անոնց պահապանը : Կնոջ ուղած կօշիկները պահած եմ վարը, նկուղին մէջ· կաշիէ հասաստուն բոլոր կօշիկները պահած եմ, որ եղբօրս յանձնեմ... եթէ ծախեմ, տեղը ի՞նչ պիտի դնեմ, քո՞ւրը թէ տախտակ...

Պիտի ապշէի այս ողբմատութեան դիմաց, այս հայեցի պարկեշտութեան, եթէ չճանչնայի արդէն Ահարոնը :

Այսպէս է Ահարոն : Ոտքերը հողին կորզուած, ամպերու մէջ թեւածող երազատեսի մը տպաւորութիւնը կը ձգէ ձեղի, երբ ժամերով մըտիք կ'ընէք դինքը : Բայց, յանկարծ, այնպիսի ճիշդ դատում մը կ'ընէ, մեր չուրջը տեղի ունեցող դէպքերու մասին, որ ամէ ի բերան կը մնաք : Հեռու կ'ապրի հայ կեանքէն, հայ մամուլէն, մեր վէճերէն, բայց իր փղոսկրեայ աշտարակէն չատ աւելի լաւ ու ճիշդ կըտեսնէ քան մենք որ խառնուած ենք այդ բոլորին : Կը սիրէ «փարատոքս» — ները, որուն համար հայերէն բառ մըն ալ գտած է· «խօլակարծիքներ» : Տեսակ մը տարաղներ են առնք, իւրաքանչիւր դէպքի, անձի կամ խումբի մասին, խտացած իր կարծիքը : Սուր ու հեգնող միտք ունի Ահարոն, բայց չարութիւն չկայ իր մէջ : Անչահախնդրութիւն մը, անկեղծութիւն մը որոնք գինաթափ կ'ընեն ամէնէն դիւրագրգիռները :

Իւրաքանչիւր հայ գրող ունի իր տարագը : Ահարոն մեթափու կը կոչէ Նարդունին, ճոխապատճոյճ խենթ-ազգ մը...

Եւ մեր ժողովուրդը, անոր դրականութիւնն ու պատմութիւնը, անոր յատուկ նկարագիրը, սահմանուած են հետեւեալ յանդուգն խօլակարծիքով·

Հայոց պատմութի՞ւնը :

— Ցաւիտենական պարտութեան մը ողբերգութիւնը ...:

Հայոց դրականութեան պատմութի՞ւնը — Միջակութիւններու անվախճան կատակերգութիւն մը ...

Հայոց դոռոզութեան չափանի՞շը· — Մասխարան երեք բարձրութիւնը ...

Կ· ՓՈԼԱՏԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ (7)

ԿԱՌԱՊԱՆ ՄԻՆԱՍ

— Հա, Մինաս, մարկ ըրէ ըսածիս աւելցուց ժամկոչը անոր զարմանքը դրգռելով : Երէկ առաւօտ, տարիքոտ մարդ մը, Զ...եան էֆէնտիին հետ կը խօսէր Խաչերեանի դեղեցիկ մահարձանին առջեւ : Գանի մը անգամներ անոր չուրջը դարձան, քիչ մը անդին ուրիշ դերեզմանի մը հողակոյտը չափեցին, ու պահ մը յետոյ չեմ գիտեր ինչ պատահեցաւ Զ...եան էֆէնտին այս մարդուն թեւէն կրնան եկեղեցիին պզտիկ դուռէն դուրս ելան ...

Ժամկոչը քանի մը վայրկեան լուռ մնալէ ետք,

— Կը տեսնեմ որ տեղեկութիւն չունիս պատահածէն ըսաւ : Այդ անձնաւորը կէսօրէն վերջ քովս եկաւ· խնդրեց թէ Զ...եան էֆէնտին կանչուածահար եղաւ ճիշդ իր դրան առջեւ, բժիշկ կանչուեցաւ բայց արդէն անզգայ վիճակի մէջ էր : Բժիշկը հասկցուց թէ մահը արդէն դրան առջեւն էր, ներս մտնելու պատրաստ :

— Մինաս, գիտես ո՞վ է եղեր այդ մարդը : Ինք ըսաւ ինծի, թէ Խաչերեան իր մեծ հայրն է, թէ Զ...եան էֆէնտին եկած, գտած է գինք, ու առաջարկած նուիրել իրեն Եւրոպայէն ճիշդ նոր հասած կառք մը պայմանաւ որ ինք ալ փոխարինէ զայն՝ մեծ հօր մահարձանը նուիրելով ...

Ժամկոչին վերջին խօսքերը հմայակ փոխուեցին, այնքան ցած ձայնով կը չարունակէր զանոնք, տեսնելով որ կառապան Մինաս աչքերը հեռուները սեւեռած չղազրդուութեան նշաններ ցոյց կուտար :

— Լրացուր խօսքդ, պոռաց թմբիրէ արթնցած մէկու նման, ինչո՞ւ ընդհատեցիր, սաստեց բարկութեամբ .

— Ի՞նչ կ'ըսէի կոր, այո, ընդմիջեց ժամկոչը, անունս Արմենաքի է ըսաւ այս մարդը : Տէտէյիս մահարձանը ինձ ի՞նչ օգուտ ունի, ինծի նոր կառք մը պէտք էր որպէսզի կարենայի չարունակել գործս : Ունեցածս այլ եւս խարխլած է, ու անոտրոգելի, ձիերս ալ յոգնած ու ծերացած : Բախտը ինձ կը ժպտէր, ու ընդունեցի առաջարկը, մանաւանդ որ ուրիշ մըն ալ խոստացաւ ապսպրել :

Ժամկոչը իր օրուան կարեւոր լուրը վերջացուց աւելցնելով .

— Արմենաքին ուզեց գիտնալ թէ իր հայրն ու մայրը արդեօք ո՞ւր թաղուած են : Պաղատանք ու արցունք կար աչքերուն մէջ : Ըսի որ գայ քեզ տեսնէ :

— Ուրեմն սխալած չէի... մրմնջեց կառապան Մինաս : Վայ սրիկայ, Զ...եան էֆէնտի ...: Մեծ հօրդ քիթէն բնկած՝ վայ վատահամբաւ տուներու չուրջ սլքտացող շուն : Ուրիշի մը տապանաքարին աչք մնկեցիր, հէ՞ : Խոփած հովարտա ախէյիդ գերեզմանին վրայ կ'ուզես զայն տեսնել, հա՞ : Պատիժդ առի՞ր հիմա : Ծա, այս ինչ խայտառակութիւն... : Մեղայ Տէր... մեղայ Տէր ....:

Առաւօտ այդ ժամուն, խոր լռութեան մէջ, անոր վերջին բառերը գալիքէն դմբէթաւոր ձե—

ղունին կր զարնուէին ու կ'արձագանդէին հեռու-ներր վերջին գատաստանի փողերուն վրդովիչ ահազանդին նման :

Կառապան Մինաս արդէն արագ քայլերով բաժնուած էր ժամկոչէն, առանց նոյն իսկ մնաք բարով մը բսելու անոր :

Հետեւեալ օրը, Հայնոցը՝ այս անգամ ինքզինք կը գտնէր բոլորովին տարբեր անակնկալի մը առջեւ : Զ..եան էֆէնտիի ուրիշի մը մահարձանը գրնելու խայտառակ գայթակղութիւնը, եւ անոր յանկարծական մահը, կր տարաձուէին բերնէ բերան, հրդեհի մը նման անզսպելի համեմատութիւններով, հիմք ունեցած բամբասանքներով :

(Շար.) ՁԱՐԵՀ ԳԱՁԱՁԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԻՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՔԱՐՈԶՉԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Միջազգային մամուլը զարմանազան տեղե — կութիւններ կը հաղորդէ Ֆ. Մուրեեան եւ Մ. Նահանդներու քարոզչական պայքարի մասին :

Ամերիկացի երեսփոխան մը, Մ. Հաուլի, երբ կը պաշտպաներ 170 միլիոն տոլարի վարկը, արտասահմանի մէջ մղուելիք «ճշմարտութեան պայքարին» համար, ըսաւ թէ համայնավարները 55 միլիառ ֆր. կը ծախսեն Ֆրանսայի մէջ, քարոզչական նպատակներով : Ոմանք չափազանցուած կը գտնեն այս գումարը : Ուրիշներ 18—20 միլիառ կը հաշուեն.— մամուլ՝ եօթը միլիառ, պատի յայտարարութիւն՝ ութ միլիառ, դրքոյկ, թռուցիկ՝ չորս միլիառ :

Հաւասարի մասին ալ ենթադրութիւններ միայն կարելի է ընել.— թերթերու վաճառումէ՝ երեքուկէս միլիառ ֆրանք, անդամատուրքերէ՝ մէկ միլիառ 300 միլիոն (կուսակցութեան անդամներուն թիւը ընդունելով 650.000), հանգանակութիւն (1951ին)՝ յիսուն միլիոն, երեսփոխաններու մասնակցութիւնը՝ 200 միլիոն : Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել կարգ մը ֆրանսայի գործատէրերու վճարումները (ի նախատեսութիւն ապագայ անհնկնելուներու), եւ արեւելեան երկիրներու աշխատաւորներուն կատարած հանգանակութիւնները :

Այս յայտնութիւնները եւ տրուած թիւերը վերապահութեամբ ընդունելով հանդերձ, կասկած չկայ թէ ծախքի եւ եկամուտի բացը պատկառելի գումար մը կը ներկայացնէ : Ի՞նչպէս կը գոցուի այս բացը :

Համայնավարի մը համար նշանակութիւն չունի այս պարագան : Նպատակը ճշդուած է.— համաշխարհային յեղափոխութիւն : Ան կ'արդարացնէ, «ի'նչնուացնէ, նպատակին առաջնորդող բոլոր միջոցները » :

Ինչպէս կը բացատրէ տեղական թերթ մը, համայնավար գործունէութեան ինքնաստլութիւնը կը կայանայ, սակայն, քարոզչութեան նախանիւթերը օգտագործելու եղանակին մէջ : Կոմունիզմը ընդունելով տեղերական պատգամի մը բանները, պէտք է մարդոց դիմէ ամենազարգ ձեւով մը : Ասոր համար երկու մեթոտ.— Առաջին մեկնակէտ ընդունիլ ճշդուած հարց մը, որ կապուած ըլլայ ժողովուրդի զգացումներուն (պատերազմի ահուսարսափ, հակապերման տրամադրութիւն, դիներու բարձրացում, գործադուլ, եւայլն), եւ զայն ծառայեցնել միշտ մարքսեան կանոններով եւ վարպետ մեծ հարցերու հետ.— ամերիկեան դրաւում, դրամատիրութիւն, ֆաշական քաղաքականութիւն, եւայլն : Այսպէս է որ, հարաւ. արեւմտեան Ֆրանսայի ուղղումները քաղաքական բացատրութիւն մը գտան համայնավար մամուլին մէջ.— «կարելի է արդիլել «կարոն» դեմ յորդուիմը... կառավարութիւնը կը նախընտրէ մեր դրամը ծախսել մահաբեր զործերու ...» :

Երկրորդ մեթոտն է, չհագորդել մարդուն յաւիտենական ձգտումները.— Խաղաղութիւն, արդարութիւն, հաւասարութիւն, աղատութիւն :

Այս սկզբունքներուն գործադրութեան եղանակներն ալ պարզ ձեւի մը վերածուած են : Օրի — նակներն ալ թշնամի ճակատը մէկ է : Զանազանութիւն չկայ հակառակորդներու միջեւ. բոլոր ոչ-համայնավարները այդ ճակատին կը պատկանին : Երկրորդ, նշանախօսքեր միայն արձակել.— «Ամերիկացիները թող իրենց երկիրը երթան», «հողը՝ հողագործին», «դրամատիրութիւն կը նշանակէ պատերազմ, համայնավարութիւնը խաղաղութիւն է» : Երրորդ, դասողութենէ աւելի մարդուն ղգացումին եւ բնազդին դիմել (զայրոյթ, կատաղութիւն, յոյս) : Զորրորդ, հարցերը դասաւորել ըստ տեսակի, երբեք միասնաբար չվերլուծել մեծ թեմաները : Այլ կազմակերպել յաղորդական պայքարներ (հիւլէական ռումբ, Գերմանիոյ վերազինում, Հինդ Մեծերու դաշինք : Ամենավերջինը՝ մանրէական պատերազմ) : Հինգերորդ, գործունէութեան եւ աշխատանքի ընդհ. ներդաշնակութիւն մը ստեղծել մասնաւոր հարցի մը շուրջ : Բոլոր վայրերու մէջ ստեղծել ամբաստանեալներու «պաշտպանութեան կոմիտէ»ներ, հրապարակային հաւաքոյթներ կազմակերպել, ստորագրութիւններ հաւաքել, բողոքագիրներ ուղղել եւն. :

Համայնավար քարոզչութեան յաղողութիւնը, իր արհեստագիտական կատարելութեամբ չէ որ կը բացատրուի : Հանրային կարծիքը գրաւելու համար, պատրաստ հող պէտք է գտնէ ան : Պէտք է համապատասխանէ ցանկութեան մը : Տրոցկի կ'ըսէր թէ՝ «համայնավար վարդապետութեան յաղողութիւնը կը կայանայ ժամանակաշրջանի մը եւ դասակարգի մը սուր պահանջներուն համապատասխանող նշանախօսքեր գտնելուն մէջ :

×

Կը թուի թէ Ամերիկացիները ամէն տեղէ ա-

«Ազդակ»ի 25ամեակի բացառիկը

Պէյրութի «Ազդակ» օրաթերթի 25ամեակի առթիւ, խմբագրութիւնը լոյս է ընծայել «Ցառաջ»ի ծաւալով, 133 էջնոց, շատ հարուստ բովանդակութեամբ մի բացառիկ թիւ, աշխատակցութեամբ 78 յայտնի դէմքերի, որոնց թւում եւ չորս արաբ հրապարակագիրներ :

Նախ «Ազդակ»ի խմբագիր ընկեր Հայկ Պալեանը, «Անդրադարձումներ մեր 25ամեակի առթիւ» խորագիր առաջնորդողով (չորս էջ) բացատրում է թերթին անընդհատ հրատարակութեան հաւար ու մէկ դժուարութիւնները :

Իր տուած մի շարք հետաքրքրական թուական տեղեկութիւններից իմանում ենք նաեւ, որ 25 տարուան ընթացքին լոյս է ընծայել 6000 թիւ «Ազդակ» չորս էջով : Զանազան առիթներով հրատարակել է 50ից աւելի բացառիկ թիւեր : 8ից — 20 էջերով : Ինչպէս նաեւ 80ից աւելի զրական թիւեր, ծանօթ հայ դրագէտների նուիրուած :

Մի շարք հանրածանօթ ընկերներ եւ չէզոք — ներ դրուատում են «Ազդակ»ի կատարած օգտակար դերը Մերձաւոր Արեւելքի հայ գաղութներում : Մի շարք անհատներ մասնակցել են իրենց յուշերով, դրական երկերով ,մեր մամուլի մարսին, իրենց յօդուածներով : Դրուատիքներ կան Հ. Ց. Դաշնակցութեան հսկայական աշխատանքի մասին դաղթահայ մամուլի, դրականութեան եւ մշակոյթի մարդերում : Յօդուածներ կան եւ բժշկական դիտելիքների մասին : Տրուում կայ Հիւս. Ամերիկայի բարկաւաճ հայ դաղութի տխուր ապագայի մասին (Մ. Օզանեան) :

« Ազդակ »ի հին համարներից կան յատուր պատճէնի մի քանի արտատպումներ : Նաեւ Տիրանի մի շատ յայտնի ծաղրանկարը :Սակայն, «Ազդակ»ի բացառիկը առանձնապէս արժանի է լուրջ ուշադրութեան եւ դնահատանքի նրա համար, որ այս բացառիկի մէջ կան նաեւ Լիբանանի, Սուրիայի եւ Պաղեստինի մասին ընդհանրապէս եւ դլխաւորապէս այդ երեք երկիրների հայկ. դաղութների մանաւանդ վերջին 25ամեակի վերաբերեալ խնամուած աշխատութիւններ՝ հետեւեալ աշխատակիցների :—

Ղազար Զարըգ.— Լիբանահայ ազդ. վարժարանները եւ անոնց դերը քառորդ դարու ընթացքին (*) :

Ժօրժ Թազպազեան.— Ընդհանուր ակնարկ մը արաբական դրականութեան վրայ :

Եղիշէ Մանուկեան.— Մարմնակրթանքը հայ վարժարաններէն ներս :

Ժիրայր Խաչատուրեան (ճարտարապետ). — Պէյրութը երէկ, այսօր եւ վաղը : (Վեց էջ) :

Մատնադիտօրէն ներկայացուած է Լիբանանի

(*) ԾԱՆՕԹ.— «Ցառաջ»ի ծաւալը նկատի ունենալով, ստիպուած եմ մի շարք յօդուածների միայն վերնագիրները յիշել կամ մի քանի խօսքով միայն ծանօթացնել : Յետոյ՝ ընկեր Հր. Սամուէլը «Ցառաջ»ի Յուլիս 27..21 Օգոստ. համարների մէջ «Մերձաւոր Արեւելքի հայ գաղութները» խորագրով տասը յօդուածով տուաւ նաեւ Լիբանանի եւ Սուրիայի հայ գաղութների մասին վիճակագրական ընդարձակ տեղեկութիւններ : Ուստի, կրկնութիւններէ խուսափելու համար Ազդակի բացառիկի վիճակագրական տեղեկութիւններից փոքրը մասը միայն կը յիշատակեմ ներկայ յօդուածիս մէջ... Բ.

վայրաքաղաքի անցեալը՝ իր վերիվայրումներով, վայրաքաղաքի անցեալը՝ իր վերիվայրումներով, Պերկան՝ իր սքանչելի հնութիւններով եւ պալատան՝ հարուստ ծրագիրներով, ուրուագծով եւ մեծագոյն պէյրութի եւ կարեւոր հաղորդակցութեան ուղիների յատակագծով :

Ժան Քիրիլոս.— Ինչպէս կերտուեցաւ Լիբանանեան հանրապետութիւնը :

Լիբանանի հակիրճ պատմութիւնն է սկսած 1861 թուից : 1918 թ. —1947 թուի հոդատարութեան չրջանին, Լիբանանը կառավարել են 12 փոխարքայներ (մարզպան) եւ բանակական բարձր կոմիսէրներ (մարզպան) եւ ընդհ. պատուիրակները : 1920 — 1952 թուի ընդհ. պատուիրակները : Թոյլին իրար են յաջորդել տասը հանրապետութեան նախագահներ :

1926—1952 թ. քանեմեկ վարչապետներ : Լիբանանի խորհրդարանի անդամների թիւը 1923 թ. եղած է 30, իսկ ներկայիս 77 է (չորսը Հայ) :

Զօր. Հրանդ Մալոյեան.— Սուրիոյ պետականակ կեանքը վերջին 25 տարիներին :

Փաստօրէն տուեալներով Սուրիայի 25 տարիներէն պետական ներքին եւ արտաքին պայքարների մասին է, ինչպէս նաեւ Սուրիահայերի խաղաղ կեանքի տեղացիների հետ, չնորհիւ կառավարութեան եւ տեղացի ժողովուրդի բարեացակամ վերաբերմունքի :

Կարօ Գանիք-արեեան.— Համամատակեր Լիբանանի հայ դաղութի (ութ էջ) :

Լիբանանի 85 հազարնոց հայութեան բարոյ վիճակի, ազգային կրթական, մշակութային, դրականութեան, մամուլի, ճարտարարուեստի եւ վճռառականութեան յարաճուն վերելքի յաղող համապատկերն է դծուած :

Յակոբ Տէր Մելքոնեան.—Ինչպէս կազմուեցաւ Լիբանահայ ազդային թեմը (հինգ էջ) :

Դերեենիկ Եպիսկ.— Կիլիկիոյ աթոռը Անթիլիասի մէջ :

Անթիլիասում կաթողիկոսարան հաստատելու համառօտ պատմութիւնն է իր կազմակերպուած թեմերով, դպրեվանքերով, քահանայից դասարանով, Մայր Տաճարով, նահատակաց յուշարձանով, տպարանով եւ մատենադարանով :

Կ. Թաթուլեան.— Անդր Նահրը երէկ եւ այսօր :

Անդր Նահր կամ Պուրճ Համուտ կոչուած ամայի վայրում 1929 թ. կիլիկեցի հայ դաղթականներ հոդամասեր դնելով, իրենց ծննդավայրերի անուներով հիմնել են 15 թաղամասեր : Այսօր Անդր Նահրը օրինակելի քաղաքի է վերածուած, իր եկեղեցիներով, դպրոցներով, բարձրայարկ չէնքերով, ապարանքներով, վաճառատներով, արուեստի, ճարտարարուեստի եւ արհեստի վերաբերեալ չէնքերով :

30.000նոց օրինակելի այս հայկական դաղութը ունի մի շարք դպրոցներ չորս հազար աշակերտներով եւ ամէն տեսակ միութիւններ : Իսկ իրրեւ քաղաքական կուսակցութիւն դործում է միայն Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, իր երեք քոյր կոմիտէներով :

Գառնիկ Բանեան.— «Համազգային» ընկերութեան մշակութային դործը :

Համազգայինի դործունէութեանմասին մեր մամուլի մէջ յաճախ է դրուում հարկ եղած տեղեկութիւնները : Եթէ այս մշակութային կազմակերպութիւնը իր մասնաճիւղերը ունենար բոլոր հայկական դաղութներում, կարելի կը լինէր կրթական հաստատութիւններ հիմնել նաեւ Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի պէս հայաչատ դաղութներում, նոր սերնդի դէթ մէկ մասը օտարացումից փրկելու նպատակով :

Սարգիս Պալեան.— Սանճակի հայութիւնը : 1938 թ. Ֆրանսացիները Սանճակը Թուրքերին

ւելի Իտալիոյ մէջ յաղողած են ծածկել իրենց քաղողութիւնը : Հոն, Մ. Նահանդներու դեսպանատան կողմէ տրամադրուած «տոքիմանթէր» ժապաւէնները (փաստանկար) կը ներկայացուին դիւղի քահանաներուն կողմէ : Այս ժապաւէնները նուն վրայէն վերցուած են արտադրութեան եւ պատրաստութեան ցուցանիշները : Իւրաքանչիւր ներկայացումէ վերջ, քահանան միտքերու փոխանակութիւն մը կը կատարէ իր ծուխին հետ :

Պարադան նոյնը չէ Ֆրանսայի համար : Հանրութեան տրամադրուած հրատարակութիւնները մեծագոյն մասին վրայ Կ'երեւին Մ. Նահանդներու տեղեկատու սպասարկութեան ստորադրութիւնը : Այս տարի եօթը միլիոն տոլար տրամադրած են Ֆրանսայի մէջ կատարուելիք քարոզութեան : Տեղեկատու սպասարկութիւնը (U S I S), կեդրոն ունենալով Փարիզի «Ամերիկա» պանդոկը, վեց մասնաճիւղեր ունի Ֆրանսայի մէջ.— Լիլ, Պորտօ, Լիոն, Մարսէյլ, Մարսէյլ եւ Ալժէ : Իր մատենադարանները եւ «տոքիմանթասիոն»ի սպասարկութիւնները բաց են բոլորին առջեւ :

Այլազան հրատարակութիւններէ զատ, լայնդոյն եւ արդիւնաւէտ քարոզութիւն մըն է մարդոց փոխանակութիւնը, որ կը ձգտի համակրանք ստեղծել Մ. Նահանդներու հանդէպ : Պետական

սպասարկութիւնները, մասնաւորապէս կր հետաքրքրուին չորս տեսակ ճամբորդներով.— անուանի լրագրողներ եւ բարձր պաշտօնատարներ, բանախօսներ, դասախօսներ եւ ուսանողներ :

Համալսարանական փոխանակութիւնները կը բազմապատկուին տարուէ տարի : 210 ուսանողներ եւ ուսուցչապետներ մեկնած են Մ. Նահանդները 1951—52 տարեշրջանին : Ցառաջիկայ տարեշրջանին համար կը նախատեսեն 300 հոգի :

Ամերիկացիները ծրագրած են ցրուել 2.225.000 դրքոյկ, ամէն ամիս հրատարակել լրագրական չորս յօդուած, կազմակերպել երկու մասնագիտական ցուցահանդէսներ եւ զանազան չարժանկարներ :

Ինչպէս դիտել կուտայ մասնագէտ մը, Ամերիկացիներու տկարութիւնը, բոլոր ժողովրդապետութեանց նման, կը կայանայ այն բանին մէջ, որ դէնքի բնորոշիչ չեն կրնար կատարել, փոխանակ յարձակողականի, ինքնապաշտպանութեան կը դիմեն : Կը խորչին հակառակորդին դործելակերպէն :

Աբեմտեան պետութեանց քարոզչական կարգ մը մեթոտները, ըրահի մը վրայ տրուած դնդասեղի հարուածներուն կը նմանին, ինչպէս կը բացատրէ «Լը Մոնտ»ի աշխատակիցը :

Թ. Ա. Թ.

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH fondé en 1925, R.C.S. 376·286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վճ՝ամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C·P· Paris 1678-63

Mardi 9 Septembre 1952 Երեքշաբթի 9 ՍԵՊՏԵՄ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6860-Նոր շրջան թիւ 2271

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ՃԻԳ ՄԸ

Ինչէ ըսել կ'ուզենք, եռամեայ ծրագիր մը ա-ռաջարկելով, մտաւոր ուժերու եւ մասնաւորա-պէս ուսուցիչներու պատրաստութեան համար :

Առաջին անդամ չէ որ կ'արծարծենք այս հարցը : Բայց, որքան խօսինք, տեղն է :

Մանաւանդ որ, տեսակ մը կախարդական մթնոլորտ ստեղծուեր է եւ մարդիկ չեն ըմբռներ առաջնապին խորութիւնը :

Թող չափազանցութիւն չհամարուի, եթէ ան-դամ մը եւս աղղարարենք թէ առտու մը հայերէն արթնցնող ալ պիտի չգտնենք :

Այո՛, միշտ ալ պիտի գտնուին պիտանի տար-րեր : Կամաւորներ, անձնուէրներ եւ թեկնածու-ներ :

Բայց, որո՞ւ համար գաղտնիք է որ տարուէ տարի կ'ինկնէ մակարդակը : Նոյն իսկ այն գա-ղութներուն մէջ ուր հոծ հայութիւն եւ դպրոցա-կան ցանցեր ունինք :

Եթէ հայերէն ուսուցանողի պարագան յիշե-ցինք մասնաւորապէս, այդ չի նշանակեր թէ միւս ճիւղերը տէր - տիրական ունին :

Մտաւոր ուժերու տագնապը այնպիսի համե-մատութիւններ ստացած է որ, քանի ձգձգենք, այնքան անդարմանելի պիտի դառնայ :

Քանի մը տարիէ ի վեր, մարդիկ չափազանց շատ կը խօսին ու կը գրեն հոգեւոր հովիւներու պատրաստութեան մասին :

Բարեպաշտներ կան որոնք հրաչքներ կը սպա-սեն երիտասարդ վարդապետներէ եւ քահանանե-րէ : Եւ կը թելադրեն զարկ տալ ժառանգաւորաց վարժարաններու, Դպրեվանքներու, կրօնական դասընթացքներու :

Մինչդեռ, կացութիւնը կը պահանջէ ամբող-ջական ճիգ մը՝ բառին ամենալայն իմաստով : Մտաւոր գործունէութեան բոլոր ճակատներուն վրայ :

Ի վերջոյ ոչ հոգեւոր հօտ ենք, ոչ ալ խաւա-րակուռ Ասիոյ խորերը կ'ապրինք :

Փիլոնաւորներու դերարտադրութիւն մը թե-րեւս մխիթարէ բարեպաշտները, բայց չի կրնար գոհացնել օրուան պահանջները :

Անհրաժեշտ է հիմնական եւ մեթոտիկ աչխա-տանք, նոյն իսկ այն հաստատութեանց մէջ որ կրօնական հանդամանք ունին :

Եռամեայ ծրագիր մը յօրինած ատեն, անհրա-ժեշտ է օգտագործել ինչ որ ունինք ձեռքի տակ,— երկրորդական վարժարան, ճեմարան կամ դպրե-վանք :

Երեք տարուան ընթացքին, այդ բոլոր հաստա-տութիւնները պիտի ջանան մտաւոր ուժեր պատ-րաստել : Մասնաւորապէս ուսուցիչներ, ամենա-լայն զարգացումով :

Տեսակ մը «հարուածային» գործունէութիւն, համաճայն օրուան պահանջներուն :

Այս անմիջական պարտականութիւնը կրնան ստանձնել.—

1· Փալանճեան Համազգային ճեմարանը, Պէյրութ :

2· Անթիլիասի դպրեվանքը, Պէյրութ :

3· Քառէն Եփիփ ճեմարանը, Հալէպ :

4· Մելքոնեան հաստատութիւնը, Կիպրոս :

5· Մխիթարեան երկրորդական վարժարան-ները եւ ուրիշ բարձրագոյն կրթարաններ կամ լրացուցիչ դասընթացքներ :

Եթէ այս տարուան վերամուտէն իսկ համա-ձայնութիւն մը գոյանայ այս հաստատութեանց միջեւ, ճամբուն կէսը կտրուած կ'ըլլայ :

Ծրագիրը նիւթական ծանր հոգեր չի կրնար պատճառել, քանի որ ամէնքն ալ ունին իրենց նա-խահաշիւները, իւրաքանչիւր տարեշրջանի հա-մար :

Պարզապէս դասախօսութիւնները պիտի կա-տարուին ծրագրեալ ուղղութեամբ :

Այն ատեն թերեւս դուրսէն ալ հեղինակաւոր դէմքեր իրենց աջակցութիւնն ընծայեն :

Դասընթացքները կրնան դառնալ տեսակ մը ժո-ղովրդային համալսարան, ուր որ յարմարութիւն կայ : (Օրինակ, Փարիզի մէջ, նախաճեռնութեամբ Համազգային ընկերութեան) :

Պիտի ուզէինք լսել աւելի դործնական առա-ջարկներ :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ՊԱՆԹԷՈՆԸ

Երբ մեռաւ Արժանթինի նախագահին կինը, չատ մը քաղաքներ եւ գիւղեր փոխեցին իրենց ա-նունը եւ այսուհետեւ պիտի կոչուին Եւիտա Փե-րոն :

Պաշտօնատուն մը պատրաստել տուած է նորա-հնար մոմ մը որ, յաւուրիկայ հարիւր տարուան մէջ, պիտի վառի օրական միայն մէկ ժամ, ի յարգանս ողբացեալին :

Մտէք մեր արար :

Մեծ հայրենասէր մը, մեծ մտաւորական մէկ, մեծ հերոս մը այս աշխարհէն կը փոխադրուի ան-դիմի աշխարհը: Ինչէ կ'ընենք իր յիշատակը յար-դելու համար :

Յուղարկաւորութեան օրը, խռնուելիք բազ-մութեամբ, կ'երթանք գերեզմանատուն եւ դամ-բանական կը խօսինք: Աղուոր, աղուոր բառեր : Քիչ մըն ալ աղօթք ու մաղթանք :

— Հողը վրադ թեթեւ...

Յետոյ կը վերադառնանք տուն եւ յօդուածներ կը գրենք մեր մամուլին մէջ: Համբերութիւն ու-նեցողը թող համբէ :

Մահուան տարելիցին, հոգեհանդիստ եւ նորէն յօդուած : Այսինչին մխիթը նոր բան մը ինկած է :

Երեք տարի վերջ, դասախօսութիւն, որ բան առ բան պիտի կրկնուի հինգ տասը տարի վերջ :

Այս անցուդարձերուն տեւողութեան, հասա-րակ մահկանացուն, արդէն մոռցած է ողբացեա-լին գործն ալ, անունն ալ : Շատ, չատ հանդէսի մը մէջ, պիտի յիշէ զանոնք՝ ամէնէն անչնորհ ձեւով :

Կարկանդակ մը աճուրդի դրուած է : Պէտք է փող հաւաքել : Ու սրահին չորս կողմը մեծ իրա-րանցում : Առեներեսը, բեմէն կը պոռայ .

— Տիկին Ա· Թրմեան Հայրենիի յիշատակին հազար ֆր· կը նուիրէ : Օր· Բ· Քրիստափորի յի-շատակին հինգ հարիւր : Պ· Գ· Բաֆֆիի յիշատա-կին 300 ֆրանք : Քաղաքացի Դ· Մեծն Տիգրանի յիշատակին երկու հարիւր ֆրանք...

Ուր կ'ուզէք դացէք, չկայ ժողովուրդ մը որ իր ննջեցեալներուն յիշատակը յարգէ այքան այ-լանդակ ձեւով : Ո՞րկէ առեր ենք մեր դասը, չեմ գիտեր...

Ֆրանսացին իր Անծանօթ Զինուորը կը յիշէ «Մչտնջենական Բոց»ով՝ Փարիզի Յաղթութեան Կամարին տակ : Ուրիշ ժողովուրդներ կոթողներ կը չինեն իրենց Մեծերուն անունով :

Ո՞ւր են մեր մնայուն յիշատակարանները : Ո՞ւր երթանք, ո՞ր նկարին ու արձանին առջեւ խո-նարհինք մեր ազգին մեծերը յիշելու համար՝ գոնէ տարին մէկ օր :

Թերթերու հաւաքածոնե՞րը բանանք թէ դասա-խօսութեան երթանք ու քնանանք :

Ո՞ւր է մեր Բոցը, մեր մնայուն Պանթէոնը :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

500 ՏՈԼԱՐ «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

«Հայրենիք»ի մէջ կը կարդանք (24 Օգոստ·).

Տիթրոյիթէն հանրածանօթ ընկեր Տոքթ· Պ· Յ· Դարբինի եւ ընկերուհի Ովսաննա Պալեան ա-մուսնացան Ուոչինկթընի մէջ, Օգոստոս 21ին, կնքահայրութեամբ վաստակաւոր գործիչ եւ խմ-բագրապետ ընկեր եւ ընկերուհի Վահան Նաւա-սարդեաններու :

Այս ամուսնութեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Բժ· Պ· Յ· Դարբին եւ իրենց եղբայրը Յովակիմ Դար-բինեան նուիրեցին 500 տոլար «Յուսաբեր»ի նորա-կառոյց չէնքին :

ՎԱՂԸ՝ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ՈՒՐ ԻՐԱՐՈՒ ԿԸ ՅԱՋՈՐԴԵՆ ՋԱՐՄԱՆԱՉԱՆ ԴԷՊՔԵՐ, ՊԱՐԶԵԼՈՎ ՇԱՏ ՄԸ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐ ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ :

ՆՈՐ ՅԵՂԱՇՐՋՈՒՄ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Զօր. Նակիպ վարչապետ

70 ԵՐԵԻԵԼԻՆԵՐ ՋԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ (ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐ, ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐ, ՊԱ-ԼԱՏԱԿԱՆՆԵՐ, ԵՒԱՅԼՆ)

Կիրակի օր, 7 Սեպտ·, նոր եւ աւելի արմա-տական յեղաշրջում մը տեղի ունեցաւ Եգիպտոսի մէջ : Ալի Մահեր հրաժարած ըլլալով, Զօր· Նա-կիպ ինք ստանձնեց վարչապետութիւնը եւ նոր դահլիճ մը կազմեց անկախ մասնագէտներէ : Միակ զինուորականը ինքն է եւ պիտի վարչ նաեւ պա-տերազմական եւ ծովային նախարարութիւնը :

Դահլիճին փոփոխութիւնը տեղի ունեցաւ վեց ժամուան մէջ : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Ալի Մահեր հրաժարեցաւ անոր հա-մար որ զօր· Նակիպ կը պահանջէր անմիջապէս գործադրել հողային բարենորոգման օրէնքը, մինչդեռ ինք յարմար կը դատէր աստիճանաբար գործել :

Յեղաշրջումը տեղի ունեցաւ խաղաղութեամբ : Թերթերը ժամ ժամին տեղեկութիւններ կը հա-ղորդէին բացառիկ թիւերով, բայց որեւէ ցոյց տեղի չունեցաւ : Զրահատաք կառքեր եւ հրաոայ-լեր դեռեղուած էին գլխաւոր փողոցներուն մէջ, երբ զօր· Նակիպ եւ նոր նախարարները Ազտինի պալատը գացին, աւանդական երդումը կատարե-լու համար Ինամակալ Խորհուրդին առջեւ : Զեր-բակալութիւնները մեծ մասով տեղի ունեցան կի-րակի առտու ժամը 3էն 5, երբ մասնաւոր կառքեր դէպի Զինուորական Ակադեմիա կը փոխադրէին կալանաւորները : Մէկ մասը յետոյ փոխադրուե-ցաւ Ֆարուքի նախկին պալատը, Ֆուադ :

Կալանաւորներուն թիւը 70ի կը հասնէր առա-ջին օրը : Պաշտօնական ցանկին մէջ կ'երեւան հե-տեւեալ անունները · —

Ֆուատ Սերակէտտին, Վաֆտ կուսակցութեան ընդհ· քարտուղարը որ ներքին գործերու նախա-րար էր Յունուար 26ի դէպքերուն առեն, իր եղ-բայրը՝ Ապտ էլ Համիտ, Օսման Մոհարրեմ՝ հան-րօգուտ չինութեանց նախկին նախարար, Սուլթան Կամալ՝ Վաֆտի Բ· քարտուղարը, Նապիլ Ապտաս Հալիմ՝ ազգական արքայական դերդաստանին, Հաֆըզ Աֆիֆի՝ նախկին արքունի դիւանապետ, Լտկար Կալլատ՝ անօքէն «Փուռնալ տ'Իժիփթ»ի, Համիտ Կուտա՝ Սաատեան կուսակցութեան փոխ-նախագահը, Ֆարէտ Զալուք՝ քարոզութեանց նա-խարար Հիլալի դահլիճին մէջ, Սալահ Մորթա-զա՝ նախկին նախարար, Մուսթաֆա Սաուք՝ տը-նօրէն օդանաւային ընկերութեան, Նակիպ Սա-լէմ՝ դահլիճէն թագաւորին մտերիմը, Ալի Քոչ-քանի՝ նախկին երեսփոխան, Ահմէտ Թալէաթ՝ նախկին կառավարիչ Տամիէթի, Ալի Շոմպարըի՝ անդամ քաղաքական ոստիկանութեան, Ալի Զիր՝ նախկին քարտուղար, Ֆուատ Սերակէտտինի, Եուսուֆ Կազալի՝ նախկին կառավարիչ Ազէք-սանդրիոյ, Նակիպ ալ Հիլալի՝ Ֆարուքի վերջին վարչապետը, իշխան Սայիտ Հալիմ, իշխան Իս-մայիլ Տաուս եւն· :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ձերբակալուած են Վաֆ-տի բոլոր վարիչները, բացի նախագահէն՝ Նահա-սէ, որ հակողութեան տակ առնուած է : Ձերբա-կալութիւններէն կը հետեւի թէ բանակը անհրա-ժեշտ համարած է արդելքի տակ առնել առ նուազն երեք դասակարգի երեւելիներ · —

1· Անոնք որ օգտուած են հանրային պաշտօն-ներէն՝ մեծ հարստութիւններ դիզելու համար, մասնաւորապէս անոնք որ ամբաստանուած են թէ անպէտ դէնքեր գնած էին Պաղեստինի պատերազ-մին առեն :

2· Քաղաքական կուսակցութեանց վարիչներ, որոնք դաւեր կը սարքէին, բանակին պահանջած բարենորոգումները խափանելու համար : Այս առ-սակէտով ամէնէն աւելի յանդուգն կը համարուի Վաֆտը որ վեց չաբաթ է ի վեր կ'անտեսէր մաք-բառդծումի ազդարարութիւնները :

3· Արքայականներ որոնք կրնային յետագի-մական չարժում մը փորձել բանակին դէմ : Ասոնց մէջ կը դտնուին արքունի դիւանապետ՝ Աֆիֆի եւ նախկին վարչապետ՝ Հիլալի (նախապէս փա-շա) :

Նոր դահլիճին մէջ կը գտնուին թուղղ ազգայ-նական կուսակցութեան վարիչը՝ Ֆէթհի Բրուան

(Լուրերու չարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

Ի՞ՆՉ ՏԵՍԱՆ ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԷՋ

Սկէն Միչէլի «Արարատ» ճաշարանին վարչու-թիւնը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ այն ֆր-րան սացի երկրախոյզները որոնք Արարատ լեռը բարձրացեր էին վերջերս, իրենց տեսածները պի-տի պատմեն այսօր, երեքշաբթի, ժամը 20ին :

Փափաքողները դիմեն ճաշարան Le Mont Ararat, 51 Rue des Ecoles ·

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՔԱՐՈԶՉԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Միջազգային մամուլը զարմանազան տեղե — կութիւններ կը հաղորդէ Ֆ. Մուլթեան եւ Մ. Նահանդներու քարոզչական պայքարի մասին :

Ամերիկացի երեսփոխան մը, Մ. Հաուվի, երբ կը պաշտպանէր 170 միլիոն տոլարի վարկը, արտասահմանի մէջ մղուելիք «ճշմարտութեան պայքարին» համար, ըսաւ թէ համայնավարները 55 միլիառ ֆր. կը ծախսեն Ֆրանսայի մէջ, քարոզչական նպատակներով : Ոմանք չափազանցուած կը գտնեն այս գումարը : Ուրիշներ 18—20 միլիառ կը հաշուեն.— մամուլ՝ եօթը միլիառ, պատի յայտարարութիւն՝ ութ միլիառ, դրքոյկ, թռուցիկ՝ չորս միլիառ :

Հաւատքի մասին ալ ենթադրութիւններ միայն կարելի է ընել.— թերթերու վաճառումէ՝ երեքուկէս միլիառ ֆրանք, անդամատուրքերէ՝ մէկ միլիառ 300 միլիոն (կուսակցութեան անդամներուն թիւը ընդունելով 650.000), հանգանակութիւն (1951ին)՝ չորս միլիոն, երեսփոխաններու մատնակցութիւնը՝ 200 միլիոն : Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել կարգ մը Ֆրանսայի գործատէրերու վճարումները (ի նախատեսութիւն ապագայ անախնկներու), եւ արեւելեան երկիրներու աչխատաւորներուն կատարած հանգանակութիւնները :

Այս չափանութիւնները եւ տրուած թիւերը վերապահութեամբ ընդունելով հանդերձ, կասկած չկայ թէ ծախքի եւ եկամուտի բացը պատկառելի դումար մը կը ներկայացնէ : Ի՞նչպէս կը գոցուի այս բացը :

Համայնավարի մը համար նշանակութիւն չունի այս պարագան : Նպատակը ճշդուած է.— համաչխարհային յեղափոխութիւն : Ան կ'արդարացնէ, «կ'աղնուացնէ, նպատակին առաջնորդող բոլոր միջոցները »:

Ինչպէս կը բացատրէ տեղական թերթ մը, համայնավար գործունէութեան ընթնատպութիւնը կը կայանայ, սակայն, քարոզչութեան նախանիւթերը օգտագործելու եղանակին մէջ : Կոմունիզմը ըլլալով տեղերական պատգամի մը բաները, պէտք է մարդոց դիմէ ամենապարզ ձեւով մը : Ասոր համար երկու մեթոտ.— Առաջին մեկնակէտ ընդունիլ ճշդուած հարց մը, որ կապուած ըլլայ ժողովուրդի զգացումներուն (պատերազմի ահուսարսափ, հակապերման տրամադրութիւն, դիներու բարձրացում, գործադուլ, եւայլն), եւ զայն լուսարձակել միշտ մարքսեան կանոններով եւ վախի մեծ հարցերու հետ.— ամերիկեան դրաւում, դրամատիրութիւն, Ֆաչական քաղաքակրթութիւն, եւայլն : Այսպէս է որ, հարաւ. արեւմտեան Ֆրանսայի ուղղումները քաղաքական բացատրութիւն մը դտան համայնավար մամուլին մէջ.— «Կարելի է արդիլել «կարոն» դետի յորդումը... կառավարութիւնը կը նախընտրէ մեր դրամը ծախսել մահաբեր գործերու ...»:

Երկրորդ մեթոտն է, չհաղորդել մարդուն յաւիտենական ձգտումները.— Խաղաղութիւն, արդարութիւն, հաւասարութիւն, ազատութիւն :

Այս սկզբունքներուն գործադրութեան եղանակներն ալ պարզ ձեւի մը վերածուած են : Օրի — նակ թշնամի ճակատը մէկ է : Զանազանութիւն չկայ հակառակորդներու միջեւ. բոլոր ոչ-համայնավարները այդ ճակատին կը պատկանին : Երկրորդ, նշանախօսքեր միայն արձակել.— «Ամերիկացիները թող իրենց երկիրը երթան», «Հողը՝ հողագործին», «դրամատիրութիւն կը նշանակէ պատերազմ, համայնավարութիւնը խաղաղութիւն է»: Երրորդ, դատողութենէ աւելի մարդուն զգացումին եւ բնազդին դիմել (զայրոյթ, կատաղութիւն, յոյս) : Չորրորդ, հարցերը դասաւորել ըստ տեսակի, երբեք միասնաբար չվերլուծել մեծ թեմաները : Այլ կազմակերպել յաջորդական պայքարներ (հիւլէական ռումբ, Գերմանիոյ վերսպառինում, Հինդ Մեծերու դաշինք : Ամենավերջինը՝ մանրէական պատերազմ) : Հինգերորդ, գործունէութեան եւ աչխատանքի ընդհ. ներդաշնակութիւն մը ստեղծել մասնաւոր հարցի մը չուրջ : Բոլոր վայրերու մէջ ստեղծել ամբաստանեալներու «պաշտպանութեան կոմիտէ»ներ, հրապարակային հաւաքոյթներ կազմակերպել, ստորագրութիւններ հաւաքել, բողոքագիրներ ուղղել եւն. :

Համայնավար քարոզչութեան յաջողութիւնը, իր արհեստագիտական կատարելութեամբ չէ որ կը բացատրուի : Հանրային կարծիքը դրաւելու համար, պատրաստ հող պէտք է գտնէ ան : Պէտք է համապատասխանէ ցանկութեան մը : Տրոցկի կ'ըսէր թէ՝ «համայնավար վարդապետութեան յաջողութիւնը կը կայանայ ժամանակաշրջանի մը եւ դասակարգի մը սուր պահանջներուն համապատասխանող նշանախօսքեր գտնելուն մէջ :

×

Կը թուի թէ Ամերիկացիները ամէն տեղէ ա-

«Ազդակ»ի 25ամեակի թացատիկը

Պէյրութի «Ազդակ» օրաթերթի 25ամեակի առթիւ, խմբագրութիւնը լոյս է ընծայել «Ցառաջ»ի ծաւալով, 133 էջնոց, չատ հարուստ բովանդակութեամբ մի բացառիկ թիւ, աչխատակցու — թեամբ 78 յայտնի դէմքերի, որոնց թւում եւ չորս արաբ հրապարակագիրներ :

Նախ «Ազդակ»ի խմբագիր ընկեր Հայկ Պալեանը, «Անդրադարձումներ մեր 25ամեակի առթիւ» խորագիր առաջնորդողով (չորս էջ) բացատրում է թերթին անընդհատ հրատարակութեան հազար ու մէկ դժուարութիւնները :

Իր տուած մի չարք հետաքրքրական թուականներից տեղեկութիւններից իմանում ենք նաեւ, որ 25 տարուան ընթացքին լոյս է ընծայել 6000 թիւ «Ազդակ» չորս էջով : Զանազան առիթներով հրատարակել է 50ից աւելի բացառիկ թիւեր : 8ից — 20 էջերով : Ինչպէս նաեւ 80ից աւելի գրական թիւեր, ծանօթ հայ գրագէտների նուիրուած :

Մի չարք հանրածանօթ ընկերներ եւ էջերը դրուատում են «Ազդակ»ի կատարած օգտակար դերը Մերձաւոր Արեւելքի հայ գաղութներում : Մի չարք անհատներ մասնակցել են իրենց յուչերով, գրական երկերով ,մեր մամուլի մասին, իրենց յօդուածներով : Դրուատիքներ կան Հ. Ց. Դաչնակցութեան հսկայական աչխատանքի մասին գաղթահայ մամուլի, գրականութեան եւ մչակոյթի մարզերում : Յօդուածներ կան եւ բժչկական դիտելիքների մասին : Տրուում կայ Հիւս. Ամերիկայի բարկաւաճ հայ գաղութի տխուր ապագայի մասին (Մ. Օգանեան) :

« Ազդակ »ի հին համարներից կան յատուկ պատչճի մի քանի արտատպումներ : Նաեւ Տի — բանի մի չատ յայտնի ծաղրանկարը : Սակայն, «Ազդակ»ի բացառիկը առանձնապէս արժանի է լուրջ ուչադրութեան եւ դնահատանքի նրա համար, որ այս բացառիկի մէջ կան նաեւ Լիբանանի, Սուրիայի եւ Պաղեստինի մասին ընդհանրապէս եւ դլխաւորապէս այդ երեք երկիրների հայկ. գաղութների մանաւանդ վերջին 25ամեակի վերաբերեալ խնամուած աչխատութիւններ՝ հետեւեալ աչխատակիցների :—

Ղազար Ջարըգ.— Լիբանահայ ազդ. վարժարանները եւ անոնց դերը քառորդ դարու ընթացքին (*) :

Ժօրժ Թագուագեան.— Ընդհանուր ակնարկ մը արաբական դրականութեան վրայ :

Եղիչէ Մանուկեան.— Մարմնակրթանքը հայ վարժարաններէն ներս :

Ժիրայր Խաչատուրեան (ճարտարապետ). — Պէյրութը երէկ, այսօր եւ վաղը : (Վեց էջ) :

Մատնադիտօրէն ներկայացուած է Լիբանանի

(*) ԾԱՆՕԹ.— «Ցառաջ»ի ծաւալը նկատի ունենալով, ստիպուած եմ մի շարք յօդուածների միայն վերնագիրները յիչել կամ մի քանի խօսքով միայն ծանօթացնել : Յետոյ՝ ընկեր Հր. Սամուէլը «Ցառաջ»ի Յուլիս 27..21 Օգոստ. համարների մէջ «Մերձաւոր Արեւելքի հայ գաղութները» խորագրով տասը յօդուածով տուաւ նաեւ Լիբանանի եւ Սուրիայի հայ գաղութների մասին վիճակագրական տեղեկութիւններ : Ուստի, կրկնութիւններէ խուսափելու համար Ազդակի բացառիկի վիճակագրական տեղեկութիւններից փոքր մասը միայն կը յիչատակեմ ներկայ յօդուածիս մէջ... Բ.

մերիկացիները, մասնաւորապէս կր հետաքրքրուին չորս տեսակ ճամբորդներով.— անուանի լրագրողներ եւ բարձր պաչտօնատարներ, բանախօսներ, դասախօսներ եւ ուսանողներ :

Համալսարանական փոխանակութիւնները կը բազմապատկուին տարուէ տարի : 210 ուսանողներ եւ ուսուցչապետներ մեկնած են Մ. Նահանդները 1951—52 տարեչրջանին : Ցառաջիկայ տարեչրջանին համար կը նախատեսեն 300 հոգի :

Ամերիկացիները ծրագրած են ցրուել 2.225.000 դրքոյկ, ամէն ամիս հրատարակել լրագրական չորս յօդուած, կազմակերպել երկու մասնագիտական ցուցահանդէսներ եւ դնահատական չարժանկարներ :

Ինչպէս դիտել կուտայ մասնագէտ մը, Ամերիկացիներու տկարութիւնը, բոլոր ժողովրդապետութեանց նման, կը կայանայ այն բանին մէջ, որ դէնքի բնարութիւն չեն կրնար կատարել, փոխանակ յարձակողականի, ինքնապաչտպանութեան կը դիմեն : Կը խորչին հակառակորդին դործելակերպէն :

Արեւմտեան պետութեանց քարոզչական կարգ մը մեթոտները, զրահի մը վրայ տրուած դնդասեղի հարուածներուն կը նմանին, ինչպէս կը բացատրէ «Լը Մոնտ»ի աչխատակիցը :

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

(Բաղդատած երեւանի թերթերէն)

«ԴԱՎԻՆ ՔԱՂԱՔԸ ԵՒ ԻՐ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ», (հեղինակ Կ. Ղաֆադարեան), լոյս տեսաւ Գիտութեանց Ակադեմիայի հրատարակութեամբ: Գիրքը կ'ամփոփէ Հայաստանի մէկնադարեան մայրաքաղաք Դվինի 1937—1939 եւ 1946—1950ի պեղումներու արդիւնքը: Գիրքը բացի յառաջաբանէն եւ ներածութենէն ունի չորս գլուխ: Առաջինը կը պարունակէ քաղաքի սահմաններու եւ աւերակներու նկարագրութիւնը, երկրորդը պեղումներու նկարագրութիւնը, երրորդը ճարտարապետական կառուցածքի վերլուծումը, չորրորդը գտնուած առարկաներու ուսումնասիրութեան հիման վրայ ժողովուրդի կենցաղի, արհեստներու, առեւտուրի, երկրագործութեան, որսորդութեան եւ մշակոյթի գանազան հարցեր: Գիրքին մէջ կայ 236 նկար եւ երկու հազար օրինակ լոյս տեսած է:

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ լոյս ընծայած է հայ երգահաններու գործերէն Ալեքսանդր Ցարութիւնեանի «Վոլգա - Դոն», «Երգ խաղաղութեան մասին» (Յօսք Սարմէնի), Մ. Մազմանեանի «Մոսկուա երգը», «Հերոսական խմբերգը», Վ. Աբրահամեանի մշակած «Մրցութիւնը» երգը, Ռ. Մանիսալեանի «Երգ Սեւանի մասին» (քառաձայն երգեցիկ խումբի համար), Ե. Սահառունիի «Հայրենիք» խմբերգը, Արտաշէս Խաչատուրեանի «Իմ Հայաստանը», Ումբ - Շատի «Լենինական» երգը, Ի. Կղարթմանեանի «Հայաստան» խմբերգը դպրուած քառաձայն խումբի համար, Կ. Զաքարեանի «Սէր» եւ Ի. Յովհաննիսեանի «Գիշեր էր»: Գործիական երաժշտութենէն Ա. Տէր Ղեւոնդեանի «Ֆանթազիա - եան» եւ Նազղեանի գործերը լութակի եւ դաշնակի համար: Գ. Եղիազարեանի «Հայաստան» համանուագային բանաստեղծութիւն, մեծ նուագախումբի համար:

× Լոյս տեսաւ Փրոֆ. Մ. Աբեղեանի, Փրոֆ. Լ. Ա. Յովհաննիսեանի եւ Բժիշկ Տէր Պողոսեանի «Լատին Ռուս Հայերէն բժշկական բառարանը»: Բառարանը կը պարունակէ լատիներէն - ռուսերէն եւ հայերէն մօտ 25 հազար բժշկական բառեր: Երեք հազար օրինակ լոյս տեսած է այս գրքէն:

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԲՈՒԺԱՎԱՅՐԵՐԸ.— Ներկայիս կան տասնեակ մը հանքային աղբիւրներ, որոնցմէ նշանաւոր են Ջերմուկը եւ Արզնին: Ջերմուկի չուրերը համաչափային նշանակութիւն ունին, կարելի է բաղդատել Զեխոսլովաքիական կարլովի բուժավայրերուն հետ: Ունի բարձր ջերմաստիճան եւ բացառիկ է քիմիական բաղադրութեամբ եւ բուժական յատկութիւններով: Հոն կարելի է բուժել ջղային, լեղապարկի, ստամոքս աղիքային հիւանդութիւնները, մասնաւորապէս շաքարախտը: Ներկայիս Ջերմուկի մէջ կան հինգ ապաքինարանները, նաեւ կը շինուին երկու նոր ապաքինարաններ, հանքային լուրերու տաղաւար, բաղնիքի նոր չէնք, 40 խցիկով, բազմաբուժարան: Առանձմէ զատ կը նախատեսուի մի քանի նախարարութիւններու, կարգ մը ապաքինարաններ: Երկրորդ բուժավայրը Արզնին: Աստ ջուրերը ծանօթ են հնադոյն ժամանակներէն ի վեր: Աւազաններուն մէջ գտնուած օտար պետութեաց դրամներէն կարելի է հետեւ - ցնել թէ հոն կ'երթային բուժուելու օտար երկիրներու բնակիչներն ալ: Հոս կը բուժուին սրտանօթներու, ստամոքս եւ աղիքներու հիւանդութիւնները: Արզնին կիսլովոդսկիի հետաստր ճանչցուած բուժավայր է: Ջուրին հիանալի համին շնորհիւ մեծ քանակութեամբ դուրս կը դրկուի: Այս բուժավայրը ունի բաղնիքի գեղեցիկ չէնք, նորագոյն սարքաւորումներով: Բուժավայրը կը դրծէ ամրողջ տարին: Ցետագայ կառուցման համար Արզնին կիրճէն պիտի տեղափոխեն սարահարթի վրայ, պիտի շինուին նոր ապաքինարաններ 1600 մահճակալով: Կը ծրագրեն շինել բազմաթիւ ամառանոցներ: Բարձրաւանդակի կիրճի հետ պիտի միացուի վերելակով (ֆունիքիւլէր) եւ երեւանի պիտի միացուի ինքնաշարժի խճուղիով:

Դիլիճան՝ բուժավայրերու մէջ մասնաւոր տեղ կը գրաւէ իրրեւ լեռնային կլիմաբուժական կայան, նշանաւոր է իր ջուրը: Հոս նաեւ կը շինուին մեծ ապաքինարաններ, ծանօթ է Գոլովինոյի ապաքինարանը: Իրրեւ լեռնային բուժավայր ծանօթ են նաեւ Սեւիփանաւան եւ Կիրովական:

Հայկական երկրաբանական վարչութիւնը հետախուզական աշխատանքները կը կատարէ Ախտալի շրջանի Հանքաւան գիւղը: Հոս կան հանքային աղբիւրներ: Մօտ ատենէն կը դառնայ Ս. Միութեան լաւագոյն բուժավայրերէն մէկը:

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸՆ 48 հոգի արժանացած են Ս. Միութեան մարզախաղի վաստակաւոր վարպետի կոչման: Հայաստանի մէջ կան բասկեթպոլի մարզադաշտ (սթատիոն), 501 ֆութպոլի դաշտ, 673 վոլիպոլի, 1556 հրապարակ, 300 մարզանքի դահլիճ, 60 լողարան: Կան «Դինամօ», «Սպարտակ», աշխատանքային ռեզերվներ եւ 14 արհեստամիութենական կամաւոր մարզախաղի ընկերութիւններ: Կոլտնտեսական մարզային ընկերութիւններ ունի 42 հազար դիւղական երիտասարդներ:

ԱՐԱԳԱԾԻ ԳԱԳԱՆԸ բարձրացած են «Իսկրա», «Կարմիր Դրօշ» եւ «Բուրեւեսնիկ» կամաւոր մարզական համամիութենական խումբերը:

ՄԻՆԱՂ

ԿԻՆԸ.— Գիշերը տասն չեմ ուզեր որ առանձին ճամբորդես: Ամբճանակդ հետդ առ:

ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Չեմ առներ:

ԿԻՆԸ.— Ինչո՞ւ:

ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Ամբճանակս նոր է. կ'ուզես որ դողդնե՞լ տամ ...:

⁂

Ա.— Քիչ մնաց որ դեռը նետուէի անձնասպան ըլլալու:

Բ.— Ինչո՞ւ չնետուեցար:

Ա.— Լողալ չէի գիտեր ...:

ԹՈՒՐՔ ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳԼՈՒԽԻՆ ՎՐԱՑ

Թուրք լրագրողներու պատուիրակութիւնը ութ օրուան ընթացքին 2500 քիլոմեթր ճամբայ կտրելով Վան հասած է:

«Սօն Փօսթա»յի թղթակիցը այս առթիւ հետեւեալ կերպով կը ներկայացնէ իր տպաւորութիւնները ռուսական սահմանին մասին.

Մեր ուղեւորութեան 7րդ օրը, կարսէ մեկնելէ յետոյ Թուղլուճայի ճամբուն վրայ կէս քիլոմեթր մօտեցանք ռուսական սահմանին եւ մեկնեցանք դէպի Սարտարապատի ամբարտակը որ կը գտնուի սահմանին վրայ: Թուղլուճայէ սկսեալ ճամբան չատ հետաքրքրական բնոյթ մը կը պարզէր: Մեր աջակողմը կ'երեւէր երկինքը Ապարատ լերը, կատարը խորասուզուած մշուշին մէջ, իսկ ճամբուն երկայնքին մեծ ու փոքր քարայրներ կը տարածուէին:

Քիչ հետք հասանք սահմանային պահականոցը որու վերեւ կը ծածանէր մեր փառապանծ դրօշը: Պահականոցին ճիշդ առջեւէն կ'անցնի Երասխ գետը, որու վրայ կը գտնուի Սարտարապատի ամբարտակը եւ սահմանային կամուրջը: Երասխի հանդիպակաց ափին վրայ չարուած էին ռուսական սահմանային պահականոցները եւ դին. չէնքերը:

Կամուրջին ճիշդ կեդրոնը ցանկապատերով բարմէ անջատուած են Թուրք եւ ռուսական սահմանները: Մուրճ - մանդապատր ցուցատախտակ մը դեռեղուած է կամուրջին այն կէտին վրայ ուրկէ կը սկսի ռուսական սահմանը: Այս կամուրջին վրայ տեղի կ'ունենան չփոխանակները ռուս սահմանային իշխանութեանց հետ:

Գետին հանդիպակաց կողմը սովետական դիւղուրներ եւ դինեալ պահակներ կ'երեւէին: Ռուսերը հետաքրքրուեցան երբ քանի մը ինքնաշարժով կանդ առինք այստեղ: Հետուէն նշմարեցինք որ իրենց հետ դիտիտանակները մեր կողմը դարձուցած էին:

Սարտարապատի ամբարտակն ալ աչքէ անցուցինք: Ամբարտակին շինութիւնը ամբողջացած է, սակայն ծախքերու մասին դեռ Ռուսերուն հետ համաձայնութիւն դոյացած չըլլալով, այժմ չէնք կրնար օգտուիլ ամբարտակէն, սահմանէն սկսեալ մէկ քիլոմեթր երկարութեամբ ջրանցք մըն ալ շինուած է:

Այս շրջանի ժողովուրդը անհամբեր կը սպասէ այն օրուան երբ Երասխի ջուրերը պիտի թափին այս ջրանցքը եւ պիտի ոռոգեն Իգտիրի դաշտը: Այս առթիւ լսեցինք որ, երբ ամբարտակին կատարները փակուին 30—40 քիլօ կշռող ձուկեր ջուրին վրայ կը մնան եւ Ռուսերը կը չանան թոպի հարուածներով որսալ զանոնք: Ձուկերը խոկոյն մեր կողմի ջուրերը անցնելով ազատութիւնը կ'ընտրեն եւ կը փրկուին եղեր:

Ռուսական սահմանին մեր կողմը մարզաբնակ դիւղեր կան, բայց հանդիպակաց կողմը զինուորական դետեղումներով լեցուն է եւ քաղաքային բնակչութենէ հետք չերեւիր:

ԹԱՓԱՌՈՒՄՆԵՐ

Արձակուրդ է: Սէնի ափին եմ, հոսող ջուրերու ափը, լուռ եւ խաղաղ ուր միայն ձկնորսներու ուռկանն է որ կը բանի օրն ի բուն:

Երանելի մարդիկ. այդ է իրենց դբօսանքը: Կարծես մոռցած աշխարհի հոգերն ու բեռը իրենց ուսին, նստած, առտուան լոյսէն մինչեւ իրիկուան մութին, կարթերկար շարժեն, անտարբեր՝ չըլլապատի անցուդարձին:

Կ'անցնին մերթ ընդ մերթ նաւերն հսկայ բեռնաբարձ քարիւղ կամ այլ նիւթերու, ալեկոծելով ջուրերը:

Արեւը ոսկեզօծ իր ճառագայթները նետած ջուրերուն մէջ, կ'ըլլայ յամրաբար դէպի հորիզոն, մերթ ամպերուն եւս աչքկապուկ խաղալով ու մերթ դուրս ցայտելով հրապառ:

Արձակուրդ է, կ'ըսես կեանքդ քիչ մը փոխուի, դրացիդ պայուսակը կ'առնէ ու կը վազէ, առնոր պէս չատեր, ձանձրացած միօրինակ կեանքէն, աշխատանքէն, ուրիշ տեղեր, ուրիշ գիւղեր կ'երթան օդ փոխելու, տեղ տեսնելու:

Բայց ուր ալ երթաս, օտարութեան հոմն է որ կը փչէ, չես գտներ քու ծննդավայրիդ կամ երկրիդ համն ու հօտը: Անոր երկինքը չինչ, արեւն անբիծ, կլիման առողջ, դեպիւրը անուշ, ջուրը վճիտ:

Գիւղդ պարզունակ, հայրենի տունդ, երդիքդ հնօրեայ ու բուխերիկդ աւանդական, ուր կը նստէր հանին ձմեռը տաք կրակին քովը պատմելու իր հէքեաթները հազար ու մէկ դիշերներու:

Կրնա՞ս այդ յիշատակները փոխանակել օտար երկրի արուեստական ու չպարուած գեղեցկութեանց հետ:

Ե՞րբ վերջ պիտի գտնեն այս մտքի թափառումները որոնք ոչ արձակուրդ ունին, ոչ ալ դադար ...

ՄԷՆ-ՍԷ

«ՃԱՌԱԶ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ (8)

ԿԱՌԱՊԱՆ ՄԻՆԱՍ

Կար նաեւ ուրիչ իրողութիւն մը որ ամէնուն զարմանք կը պատճառէր առանց համոզիչ բացատրութիւն մը կամ առնչութիւն մը կարենալ գտնելու:

Կառապան Մինասի խանութը գոց էր: Եկեղեցիին առջեւ ու կայարանին դիմաց, իր կառքերուն հետքն իսկ չկար:

Այդ օրուան չորս օրերը յաջորդեցին առանց որ եւ է լուրի ու տեղեկութեան: Իրրեւ հետեւանք Զ...եան էֆէնտիի յուղարկաւորութիւնը անցաւ չատ անչուք: Ոչ դագաղը եւ ոչ ալ մեռելակառքը հայկական էին, որովհետեւ կառապան Մինաս բացակայ էր եւ դան գտնելու ամէն ջանք ապարդիւն մնացած:

Ճաշորդ կիրակին, վերստին, Հայնոցը աստցաւ իր սովորական կեանքը: Խանութը՝ բաց, կառքերը իրենց տեղը եւ կառապան Մինաս իր գործին գլուխը, իրրեւ թէ բան մը իսկ պատահած չըլլար:

Այդ իրիկուն, կայարանին դիմացը ծանօթ սրճարանին մէջ, ան ու Ամինաքին դլուխ դլխի տըւած կը չաղակրատէին կլկլակներուն թմրեցուցիչ բացակայ չէին նաեւ օղիին չիչը եւ աղանդերներուն տեսակ տեսակը:

Առանց առանձինք չէր կրնար գոպել ու ուրիշներու կողմէ լսուելու աստիճան ձայնելով — վայ չունչտորդի, եթէ Աստուծմէ չէիր վախնար դէթ մարդոցմէ խպնէիր: Ուրիշին մահարձանը ծախու առնել հէ՞, դնա հիմա տէտէյիդ հասկցուր թէ ո՞վ է կառապան Մինաս ...:

Այդ միջոցին, կայարանին առջեւ բազմութիւնը կը խոնուէր Taxiի մը չուրջ որ առաջինն էր իր մերի համար: Դիտողներէն կը բարձրանային հիացումի կանչեր: Ալբտում մըն ալ կը փրթէր սրճարանի սեղաններուն չուրջ զայն տեսնելու փափաքով: Կառապան Մինաս, աչքին պոչովը կր դիտէր եղածը եւ սիրտը կը զեղուր ուրախութեամբ եւ հպարտութեամբ ու Ամենաքին դառնալով՝ իրրեւ թէ չէր ուզեր անոր դիւրազգացութիւնը վիրաւորել, մեծ զգուշութեամբ եւ մեղմ ձայնով մը կը մոլտար իր նոր մրցակցին,

— Ձմեռած այս փափաքիս ալ հասայ: Այս դեռ առաջինն է, քանի մը ամիսէն երկու հատ եւս պիտի ունենամ: Իմդիրցին Եւրոպացի է, այս նորութիւնն ալ չատ լաւ կը վայելէ իրեն ...:

Ու բարձրաձայն սպասարկուն կանչելով հրամայեց կրակ բերել կլկլակներուն, մասնաւորելով նաեւ օղիին պարապ չիչը եւ աղանդերներուն պըտնակները, այս անգամ աչքերուն մէջ գոհունակութեան ջերմ արցունքներ՝ հոսելու պատրաստ ...:

(Վերջ) ՉԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՃԱՌԱԶ»Ը

(քարոզութեանց նախարար), իսլամ եղբայրու – թեան վարիչներն չէյխ Ահմէտ Հասան (Վաղըքի նախարար), աղգայնական կուսակցութեան ակա - նաւոր անդամներէն Տոքթ. Նուրէտտին Թարաֆ (հաղորդակցութեանց) :

Թերթերը կը գրեն թէ գահլիճին հրաժարու - մէն առաջ, զօր. Նեկիպ մէկուկէս ժամուան տե – սակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետ Ալի Մահերի հետ : Քանի մը շաբաթէ ի վեր յարաբերութիւն - ները լարուած էին բանակին եւ քաղաքական իշ - խանութեանց միջեւ : Ալի Մահերը կը զգուշանար վճռական քայլերէ, որպէսզի նոր թշնամիներ չհանէ իրեն դէմ : Իր կարծիքով, եթէ անմիջապէս գործադրէին հողային բարենորոգումները, սըն – տեսական տագնապ մը կրնար ծագիլ : Այս առթիւ բուռն վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ Ալի Մահերի եւ զօր. Նեկիպի միջեւ որ յայտարարեց. — « եթէ չէք ուզեր զոհել - մաքրել ապականեալ տարրերը, բանակը ինք պիտի կատարէ այդ գոր - ծը » :

Ա՛յնուհետեւ սկսան ձերբակալութիւնները : Զօր. Նեկիպ սկիզբէն ի վեր կը մերժէր խառնուիլ քա – ղաքական գործերու : Իրազեկները կը հաւատեն թէ պիտի քաշուի վարչապետութենէ, անմիջապէս որ յարմար թեկնածու մը գտնէ՝ իր հրամանները կատարելու համար :

ԵՐԿՈՒ ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐ ԿԱՒՈՒԵՑԱՆ

Նոյն օրը բանտին մէջ կախուեցան Ազգքան - դրիոյ խորհրդութեանց պատասխանատուներէն Մուսթաֆա Խամիս եւ Մոհամմէտ Պաքըր : Առա - ջինը, քառասնական, վերաքննութիւն խնդրած էր բայց մերժուեցաւ : Մահավճիռին ընթերցումէն անմիջապէս ետք, զօր. Համէտ Սալեհ որ կը գոր – ծէր յանուն զօր. Նեկիպի, հարցուց Խամիսի թէ ըսելիք մը ունի՞ : Մահապարտը պատասխանեց . — « Կ'ուզեմ որ Նորէն դատէք զիս : Անարդարու - թիւն է այս» : Զօրավարը պատասխանեց թէ իրա - ւունք չունի նոր դատավարութեան :

Երկրորդ մահապարտը փղձկեցաւ սկիզբէն իսկ : Բանտին բակը փոխադրուած առեն, կը պա – զատէր — «Կ'ուզեմ տեսնել Նեկիպը» : Հրամայե - ցին որ լսէ մահավճիռին ընթերցումը. բայց մա - հապարտը միշտ կուլար եւ կ'աղօթէր : Երբ մահ – ուան խուցը կը փոխադրէին, ըսաւ.— «Աստուած պիտի դթա՞յ ինծի, քանի որ մարդիկ չեն դթար» :

× Նոր յեղաշրջումէն ետք բանակը զեկոյց մը հրատարակեց որ կ'ըսէ թէ իր ձանքերը ուղղուած էին ոչ միայն Ֆարուքի դէմ, «այլ իրրեւ մահացու դէնք մը ամէն տեսակ ապականութեան դէմ : Ֆա - րուք միայն գլուխն էր անոնց որ սեւ էջ մը բա - ցին, գործակցելով իրեն հետ, կառավարութեան թէ իր չրջապատին մէջ, ինչպէս եւ անոնց որ չա – հագործեցին իրենց աղդեցութիւնը իրեն հետ, հարստութիւն դիզելու համար ի վնաս ժողովուր - դին : Քաղաքական կուսակցութիւնները չկրցան գործադրել բանակին պահանջները՝ բարենորոգ - ման եւ մաքրագործման համար : Մենք վճռած ենք աչխատիլ որ մեր հայրենիքը իր արդար տեղն ու - նենայ արեւուն տակ : Ձերբակալեցինք անոնք որ գործակցած էին Ֆարուքի եւ կասկածի տակ են այժմ » :

× Պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ Ա - ղեքսանդրիոյ մէջ, իսկ Գահիրէի զինուորական հրամանատարը յայտարարեց թէ անդորրութիւն կը տիրէ մայրաքաղաքին մէջ :

× «Փոռոհէ Էժիփսիէն »թերթը կը գրէ թէ բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները պիտի լուծուին այսօր –վաղը : Նոր օրէնքը պիտի հրա - տարակուի այս շաբթու :

× Անգլիոյ մէջ որոշ մտահոգութիւն կը տիրէ այս նոր յեղաշրջումին հետեւանքով : « Թայմզ » խմբագրականով մը կ'ըսէ թէ Եգիպտոսի զինուո - րական դիկտատուրան աւելի զօրաւոր է քանուս – րլիականը :

ՍՈՒՐԻԱ. ԿԸ ԲՈՂՈՔԻ

Սուրիա ծանուցագիր մը ղրկեց Արեւմտեան Գերմանիոյ դաչնակցային կառավարութեան, բողոքելով այն համաձայնութեան դէմ, որով Գերմանիա յանձն կ'առնէր 715 միլիոն տոլարի ապրանք յանձնել Իսրայէլի իրրեւ հատուցում հիթլէրական կառավարութեան գործած ոճիրնե – րուն :

Ծանուցագիրը գրր Դամասկոսէն մանաւոր սուրհանդակ մը արեւմտեան Գերմանիա տարաւ, կ'ըսէ թէ Իսրայէլի կառավարութիւնը իրաւունք չունի որեւէ հատուցման, քանի որ Իսրայէլ իր - րեւ պետութիւն գոյութիւն չունէր երբ Նացիս - կան ոճիրները կը գործուէին : Մանուցագիրը կ'ա – ւելցնէ թէ Իսրայէլ իր ստացած գումարին չնոր - հիւ պիտի կրնայ պատրաստել նոր յարձակում մը իր արաբ դրացիներուն դէմ : Եւ կ'եղրակացնէ թէ ընդհակառակն հատուցման իրաւունք ունին պա - ղեստինեան գաղթականները միայն, որոնք կը բնակին Իսրայէլի սահմանակից երկիրներուն մէջ :

Աթինքի ոստիկանութիւնը լուծեց դեմոկրատ երիտասարդներու միութիւնը, փակելով գրասեն – եակը, յանուն ապահովութեան :

ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ

ԳՐԱՏՈՒՆԸ
H. PALOUYAN: 43, Rue Richer, Paris (9) .
Tél. PROvence 25-46

Հայկական մեծ գրատունը, Փարիզի ամէնէն կեդրոն թաղամասին մէջ, ուր պիտի գտնէք մօ – տաւորապէս տասը հազար տեսակ հայերէն եւ ֆը - րանսերէն գիրքեր : Մեր մօտ կան հայաստանեան հրատարակութիւնները (Մելգոնեան Ֆոնտի եւ պետհրատի լոյս ընծայած գիրքերը), Վիէննայէ, Վենետիկէ, Էջմիածնի, Երուսաղէմի, Անթիլիասի Միաբանութեանց հրատարակութիւնները, « Դրօ - շակ»ի, «Հայրենիք»ի եւ «Ցուսաբեր»ի մատենա – շարները ամբողջութեամբ : Հայաստանի Պատուի – րակութեան, Համազգայինի, «Նահատակ Գրագ - բարեկամներու» հրատարակութիւնները եւն. : Նոյնպէս հին թէ նոր հայկական մամուլը (Թեր - թեր, պարբերաթերթեր, ամսագիրքեր, տարե – գիրքեր, գրական եւ գեղարուեստական ժողովա – ծուներ), վէպեր պատմական բանասիրական եւ լեզուաբանական ուսումնասիրութիւններ, բառա - րաններ, գպրոցական դասագիրքեր, երգարաններ, ձայնագրեալ հայկ. երգեր (Կոմիտաս, Սիւնի, Սարգսեան, Պարթեւեան, Ալէմշահ եւն.), քա – ռերական գործեր, քարտէսներ, նկարներ :

Մեր գրատան մէջ կը գտնէք ֆրանսերէն լեզուով լոյս տեսած հատարակութիւններ Հայոց պատմու - թեան գրականութեան եւ արուեստին շուրջ :

Ունինք Արեւելագիտութեան նախապատմու – թիւն, յունական, եգիպտական, իսլամ, բիւզան – դական, սումերական. հրէական, սուրիական, Մայրագոյն Արեւելքի քաղաքակրթութեանց մա - սին բազմաթիւ երկասիրութիւններ :

Մեր մօտ է նոյնպէս կեդրոնատեղին հայկա – կան «տիաքերու» :

Մօտ ատենէն լոյս կը տեսնէ մեր հայերէն եւ ֆրանսերէն գիրքերու ընդհանուր գրացուցակը : Դիմեցէք եւ զոհ պիտի մնաք :

ՕԴԱՆԱՒԻ ԱՀՌԵԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

Կրակ առաւ անգլիական D.H. —110 արդիական օդանաւը Ֆարնպորոյի օդակայանին մէջ, ուր 130 հազարէ աւելի հանդիսատեսներ հաւաքուած էին դիտելու թռիչքը : Արկածը աղգային աղէտի մը հանդամանքն ունի : Մեռաւ օդանաւորդը Ճոն Տէ - րի, որ պարծանքն էր Անգլիացիներուն, իր քաջու - թեամբ եւ բազմաթիւ յաղող թռիչքներով : Օդա – նաւը ինկաւ բազմութեան վրայ : Հանդիսական - ներէն մեռան 27 հոգի եւ վիրաւորուեցան 63 հո – գի, մեծ մասը մանուկներ :

Արկածը տեղի ունեցաւ երբ կը փորձէր թռչիլ օդակայանին մէջտեղէն : Ցանկարծ խանգարուե – ցաւ մեքենան եւ դղրդոցին աղմուկով մը վար ին - կաւ, խուճապի մատնելով խռնուած ժողովուրդը : Օդանաւորդ Ճոն Տէրին ծնած էր Եգիպտոս : 1943-ին արդէն մեծ համբաւ չհաճ էր : 1948ին կոտրեց ձայնի արագութեան չափը, տասը հազար մեթր թռչելով : Բազմաթիւ չքանչաններ ստացած էր : Քննութիւն բացուած է արկածին բուն պատճառ – ները ստուգելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Իրանի վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, 2000 բառերէ բաղկացած ճառ մը խօսեցաւ կէրակի օր, անգլեամերիկեան վերջին առաջարկին առթիւ եւ մերժեց զայն, իրրեւ «աւելի անարդար եւ աւելի խիստ քան նախորդ առաջարկները» : Ճեառոյ բա - ցատրութիւններ տուաւ յօդուած առ յօդուած, եղրակացնելով.— «Անգլ. կառավարութիւնը կը կարծէ թէ Իրան այնքան անճկութեան մատնուած է որ ամէն պայման պիտի ընդունի եւ որեւէ սա – կարկութեան պիտի համակերպի» : Դեռ ամէն յոյս կորսուած չէ :

Թուինոյքի պէյին 40 խորհրդականները մի - աձայնութեամբ մերժեցին Ֆրանսայի բարենորոգ – ման ծրագիրը : Ժողովի պահուն պէյը իր գահէն իջնելով, խորհրդականներուն խառնուեցաւ, ինչ որ մեծ տպաւորութիւն գործեց : Կ'ըսուի թէ վար - չապետը Փարիզ պիտի գայ, բանակցութիւնները շարունակելու համար :

Երջրում հասաւ, կէրակի օր, զօր. Րիճուէյ, ընկերակցութեամբ զօր. Շիւքրի Քանատի : Պիտի մնայ մինչեւ չորեքշաբթի, աչքէ անցընելով Կար - սի ճակատը մինչեւ Պայղիա, Հայաստանի, Թուր - քիոյ եւ Իրանի սահմանագլուխին վրայ :

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի եւ չրջանի թաղ. խոր - հուրդը ազգ. մանկապարտէզին համար ուսուցչու - հի մը կը փնտռէ : Անոնք որ կը փափաքին պաչտօ - նավարել, իրենց թեկնածուներ գրաւոր ներկա - յացնեն թաղականութեան մինչեւ Սեպտ. 25, Պո - մոնի եկեղեցիի հասցէով, 8 Allée du Puits, Պո – մոն, Մարսէյլ :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Իսի.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. ժողո - վը այս երեքչաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, Արիմ - եան սրահը :

Մարսէյլ.— Հ. Ց. Դ. «Քրխտափոր» են – թակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

Սէն Շամոն.— Հ. Ց. Դ. «Քրխտափոր» են - տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20ին, սովորական հաւաքատե - ղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Նկատի ունենալ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մաս - նաճիւղին տարեկան *մեծ պարահանդէսը*, Դեկ – տեմբեր 28ին, Սէրքլը Միլիթէրի մէջ :

ՆՈՒԻՐՆԵՐ

, Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը չնոր - հակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

1.— Ց. Մինասեանէ տասը հազար ֆրանք, Ան - տիլլի Ծերանոցին, իր տիկնոջ ողբացեալ Գայիա – նէ (Ծնեալ՝ Զըղըրկանեան) մահուան առթիւ :

2.— Տիկին Ներսէսեանէ՝ 1500ական Ֆր. Ըն - կերութեանս՝ Տիկին Պօչնաքի մահուան քառա - սունքին եւ Տիկին Մազլումեանի մահուան առ – թիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

3— Օր. Գօնտաքճեանէ՝ հազար ֆրանք, Անտի - լիի Ծերանոցին՝ իր քրոջ՝ ողբացեալ Աննէթ Գօն - տաքճեանի մահուան 7րդ տարելիցին առթիւ :

Յաւակցութիւն.— Ալֆորվիլի Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթահսկիչէն իր խորին ցաւակցու - թիւնը կը յայտնէ, Տէր եւ Տիկին Փանոս Ուստու - լիկեանի եւ ազգականներուն, փոքրիկին Շամի - րամ Ուստուլիկեանի մահուան առթիւ եւ փո - խան ծաղկեպսակի 2000 Ֆր. կը նուիրէ Հ. Ց. Դ. Տան Ֆոնտին :

ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Պուլվար Օստոյի հայ ե - րիտասարդաց «Արծիւ» Մարզական միութեան :

13 Սեպտ., չաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, Հան – րածանօթ Պար «Էնթէրնասիոնալ»ի սրահին մէջ, 230, Chemin de la Madrague - Ville:

Կը նախագահէ ընկեր ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն, եւ անակնկալներ :

Մրցում հայկական պարերու եւ թանկոյի :

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Suffren 62-02
ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՑ ՄԱՍՆԱԳԻՏ TÉLÉVISIONի, RADIOի, ինչպէս նաեւ էլեկտրական installationի (տուներու եւ խանութներու մէջ) :

Ճոխ մթերք Télévisionի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT Տան մեքենաներուն :

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր գեղչ «Ցա - ռաջ»ի ընթերցողներուն :

Դիմել՝

Պ. Աւետարանեան

Վերի հասցէով :

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ ՈՐ...

Միշտ լաւագոյն ճաշը

Լիպաին

կրնաք ընել, համով – հոտով ու մանաւանդ...
Համեղի մթնոլորտի մը մէջ

ելէք métro **Trinité** *կամ* **Notre Dame de Lorette** *եւ*
24, RUE ST. LAZARE

Ձեզի կը դիմաւորէ
ԼԻԼԱՆ (AUX LILAS)

Ծախու են

ՊՈՒՏՕ.— Ընտանեկան պատճառներով կը ծախեմ, կամ կը փոխանակեմ (միայն Մարսէյլէն մէկու մը հետ), դերձակի խանութս, որ 1936էն ի վեր հաստատուած է : Ունի դեռ 7 տարուան պայ : Տարեկան վարձքն է 20 հազար Ֆր. : Խանութը 5×4 մեթր է : Երկու սենեակով, առաջին յարկը, ֆա - պիեն տը թուալէթ եւ ֆառ : Ի հարկին ուրիշ առեւ - տուրի մը վերածելու արտօնութիւնն ալ կայ :

Պայմաններու համար դիմել՝ Ara, 6 rue des Me - nuts : Կամ Madame Poirier, 27 rue de Tivoli, Մար - սէյլ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH fondé en 1925, R.C.S. 376·286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր· C.C·P· Paris 1678-63

Mercredi 10 Septembre 1952 Չորեքշաբթի 10 ՍԵՊՏ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6861—Նոր շրջան թիւ 2272

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՐԱԿԻՆ ՀԵՏ ԿԸ ԽԱՂԱՆ

Հարկադրուած ենք պարբերաբար խելքի կանչել դաս մը թշուառականները, որոնք չարունակ ջուր եւ արիւն կը պղտորեն, բոլոր դաղութներուն մէջ :

Գիտենք որ անօգուտ են զգաստութեան սաստերը՝ այդ հասարակ բախտախնդիրներուն եւ չոչորթներուն համար : Մանաւանդ որ, անոնք վարժուած են դիմակ փոխելու, համաձայն միջավայրին պահանջներուն :

Եւ սակայն, թող մեր պարտքն ըլլայ միշտ արթուն պահել հանրային կարծիքը :

Այդպարեւ, ամէնէն առաջ հանրութիւնն է որ կը տուժէ, անոնց գարշելի քսութեանց, գրգռիչ սուտերուն, անյատակ տգիտութեան եւ լրբութեան հետեւանքով : Մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի մէջ :

Դեռ վերջերս էր որ Թէհրանի մեր պաշտօնակիցը, «Ալիք», խմբագրականով մը կը մատնանշէր ասի մը փախուկներու արկածախնդրութիւնները :

Այս առթիւ, թերթը ուշադրութեան կը յանձնէր Ցուլիս 27 թուակիր թուղթ մը, «Մի խումբ Իրանահայերի» ստորագրութեամբ :

Այդ ծածկանունն թղթակիցները «Հայրենասիրական» պարտականութիւն սեպեր էին Թուղթիկը ցրուել Թէհրանի մայր եկեղեցւոյ բակին եւ փողոցներու մէջ : Պարզապէս ըսելու համար —«Մենք ալ կանք» ...

Այս առթիւ էր որ, Իրանի կրթական նախարարութեան Ղազուինի պաշտօնատարը կ'աղաղարտէր, Հայոց եկեղեցին կատարուած հոգեհանդստի մը պատճառն.

— « Ինչպէս Իրանի միւս ժողովուրդներուն, նոյնպէս եւ հայ ժողովուրդի մէջ կայ մի փոքրաթիւ խմբակ, որ մեր այս վերջին եւ ճակատագրական պայքարի մէջ ուզում է հետապնդել որոշ յետին նպատակներ : Ժամանակն է որ հայ իմաստուն ժողովուրդը լուրթեան դատապարտի այդ անխոհեմ եւ անխորհուրդ քայլերը » :

«Ինտերնացիոնալ» կրկնելն այս հոգիները միեւնոյն մարդանքները կը վորձեն արաբական երկիրներուն մէջ, բերանացի թէ գրաւոր : Ոչ միայն հայերէն, այլ եւ արաբերէն կամ ֆրանսերէն :

Բոլորն ալ կապիօրէն կը հետեւին ի յառաջադունէ մշակուած հրահանգի մը,— Դաշնակցութիւնը ներկայացնել իբրեւ գործակալ օտար աշխարհակալութեանց : Հետեւաբար թշնամի՝ բնիկ ժողովուրդներու անկախութեան եւ ազատութեան :

Եւ այս քրէական, արիւնածարաւ «առաքելութիւնը» յաջողութեամբ գլուխ հանելու համար, հաւատարմօրէն կը գործածեն բոլոր թխածոյ բառերն ու բացատրութիւնները : Տառը տառին եւ տողը տողին : Ո՛ւր որ ալ խօսին կամ գրեն :

Իրենք ալ դիտեն որ կրակին հետ կը խաղան : Մանաւանդ օրուան այս ժամուն, երբ ամբողջ Արեւելքը բռնկած է, ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ :

Եւ սակայն, կը չարունակեն թոյն սրսկել : Ստել : Ցերիւրել : Զրպարտել : Եւ մատնել :

Մէկ խօսքով՝ գրգռել եւ մթնոլորտ ստեղծել, ի հաշիւ ապագայ «քաջագործութեանց», որոնց արիւնոտ փաստերը տեսանք այս երկրին մէջ ալ, ազատագրութեան առաջին օրերուն :

Միեւնոյն առեն այնքան լրբացած կամ ապուշցած են, որ մէկ վայրկեան իսկ չեն անդրադառնար թէ՝ ամէնէն առջ Թուրքն է որ կը քաղէ իրենց եղբայրադաւ քսութեանց եւ բանսարկութեանց հասոյն պտուղը : Կը քաղէ լիաբուռն, չարախինդ քրքիջներ արձակելով :

Դարձեալ վերջերս էր որ Թուրք Թերթերը կը գրէին թէ «Հայկական յարձակուն քարոզութիւն մը» կը կատարուի Պարսկաստանի մէջ, ի նպաստ Սովետներուն (Պէօյիւք Տողու) : Եւ Իրանեան կարգ մը թերթեր ալ կ'արտատպէին այս քսութիւնները ...

Դեռ ո՛րքան պերճախօս փաստեր, ապացուցանելու համար թէ այս հատընտիր հրէիզները ամէնէն առջ օտար ամբոխին միտքն է որ «կը մշակեն» ընդդէմ հայ ժողովուրդի ստուար մեծամասնութեան : Ի հարկին կրակ տեղալու համար ...

Շ.

ՕՐ Ը ՕՐԻՆ

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ...

Մնացեալը կրնաք լրացնել, կարդալով պատմութիւնը :

Վերամուտի առթիւ, արեւելեան Գերմանիոյ կրթական նախարարը, Տիկին Էլզէ Յայսըր, ճայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, չարք մը պատուէրներ տուած է : Տեսակ մը տասնաբանեայ :

Այդ հրահանգին համաձայն, աշակերտները պարտաւոր են . —

1. Դպրոցական չէնքերը պահպանել «թշնամիներու դաւադրութեանց դէմ » :

2. Սերտ եւ ամուր կապեր հաստատել «ժողովրդական ոստիկանութեան հետ» :

3. Խիստ հսկողութիւն կատարել, դպրոցէն փախչողները կամ պարտազանցները բռնելու համար :

4. Կամաւոր արձանագրուիլ վերաչինութեան աշխատանքներու համար :

5. Օգնել հաւաքական հողագործութեան (Կոլխոզ) որ յանձնեն հունձքը եւ «պայքարիլ դեռնախնձորի ցեցերուն մէջ» :

6. Երկաթեզէն հաւաքել կառավարութեան համար :

7. Օգնել անճարակ աշակերտներուն , որպէս զի դասերէն ետ չմնան :

8. «Պայքարիլ արեւմտեան աւազակային (կէնկատըրեան) դրականութեան ընթերցումին դէմ» :

Այս բոլոր պարտականութեանց հետ, ան չուշտ աշակերտները թէ դաս պիտի սորվին եւ թէ պիտի կարդան Լենինի եւ Սթալինի գործերուն դերմաներէն թարգմանութիւնները :

Միջանկեալ ըսեմ որ Երեւանի մէջ լոյս տեսած են Լենինի երկերուն 30րդ, իսկ Սթալինի հանճարէ՛ղ աշխատութեանց հայերէն թարգմանութեան 10րդ հատորները :

Ինչպէս կը տեսնէք, երկու կէտեր կը պակսին, լրացնելու համար տասնաբանեան :

Իրավիճակներ կը հաւաստեն թէ վերջին երկու կէտերն են :—

9. Երբ երկու աշակերտներ քով քովի խօսին, երրորդ մը պարտաւոր է ուշադրութեամբ հետեւիլ, դաւադրութիւներ երեւան հանելու համար :

10. Ամէն աշակերտ պարտաւոր է օր օրին տեղեկագրել թէ հայրիկն ու մայրիկը, մեծ եղբայրն ու քոյրը ինչ կը խօսին Սթալինի եւ սովետական կարգուսարքի մասին :

ՎԱՀԷ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախկին վոխ-նախագահը Հէնրի Ուոլըս, որ «յառաջդիմական» կուսակցութեան վարիչն էր, յօդուած մը հրատարակելով, կը խոստովանի թէ Ռուսերը դինքը խաբեցին, հաւատացնելով թէ «իրապէս խաղաղութիւն կ'ուզեն» : «1949էն ի վեր զգուանք կը զգամ սովետական մեթոտներէն եւ համոզուած եմ թէ Մոսկուան կ'ուզէ անվերջ չարունակել պաղ պատերազմը, նոյնիսկ աչք առնելով տաք պատերազմ յարուցանել ի հարկին : Իր քաղաքական ամէնէն մեծ սխալը կը նկատէ այն որ չբողոքեց, երբ Մոսկուան Միւնիխի բոնի կը դրաւէր Փրական, թէ կարծած է որ համամնաւարները աւելի ժողովրդավար են քան դրամատիրութիւնը :

ԱՐԻԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ չփում ստեղծելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ հետ առաջարկեց հինգ հոգիանոց պատուիրակութիւն մը ղրկել հոն : Դաշնակցային հանրապետութեան ներկայացուցիչը մերժեց վիզա տալ : Եւ դիտել տուաւ թէ այս պատուիրակութիւնը պիտի գայ իբրեւ Սովետներու եւ ոչ թէ Արեւելեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչը : Ցայտնի չէ թէ գերման ընկերվարական կուսակցութիւնը ինչ դերք պիտի բռնէ :

ԻՆՉ ՀԱՄԱՐ ՉԵՆԵՐ դէպի արեւելք աքսորուած են, համաձայն Ուոլինկթընի հաստատութեան : Շատերուն հաղիւ երկու ժամ միջոց տրուած է իրենց բեռները կապելու եւ ճամբայ ելլելու համար :

ԱՑՍՕՐ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՀՈԳԱԿԱՒԻՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ՌԱԶՄԱՓՕՐՁ ՎՈՍՓՈՐԻ ՄԷՋ

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ՔՍԱՆ ՀԱԶԱՐ ՁԻՆՈՒՈՐ, ՓՈՐՁԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՊՈԼՍՈՑ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկ , երեքշաբթի, սկսան Թրքական մեծ ռազմափորձերը Վոսփորի մէջ, մասնակցութեամբ աւելի քան քսան հազար զինուորներու : Ռազմափորձերուն հետեւելու համար Պոլիս գացած են ամերիկացի ծովակալ Քերնի, հարաւային Եւրոպայի ճակատին ընդհ. հրամանատարը եւ զօր. Ուայմըն, հարաւային - արեւելեան Եւրոպայի ցամաքային ուժերուն հրամանատարը :

Ամերիկեան զործակալութիւնը կ'ըսէ թէ Թրքական ամենամեծ ռազմափորձն է այս վերջին պատերազմէն ի վեր եւ ամէնէն ընդարձակը՝ այն օրէն ի վեր որ Թուրքիան անդամ արձանագրուեցաւ Ատլանտեանի կազմակերպութեան :

Ռազմափորձերուն ծրագիրն է, անչուշտ ենթադրական . —

1. Թշնամի (Կապոյտ) ուժեր Վոսփորի վրայ կ'արշաւեն Պուլկարիայէն, յաջող խաղալով Զաթալճայէն (30 քիլոմեթր Պոլսէն, դէպի արեւմուտք) : Պաշտպանողական ուժերը (Կարմիր) կը կեցնեն զանոնք :

2. Թշնամի օդազօրքեր եւ հետեւակազօրքեր կեդրոնացած են Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ նաւահանգիստներուն մէջ, Վոսփորը գրաւելու եւ Թրակիոյ պաշտպանողական ուժերը պաշարելու համար :

Ռազմափորձերուն գլխաւոր նպատակներէն մին պիտի ըլլայ Թոյլ չտալ որ Թշնամին օդանաւերով զօրք իջեցնէ Վոսփորի եւրոպական ափերուն վրայ : Անցեալ տարուան ռազմափորձերը սահմանուած էին Վոսփորի ասիական ափերուն պաշտպանութեան խնդիրը լուծելու : Ռազմափորձերուն կը մասնակցին Թուրք հետեւակազօրքեր եւ զրահապատ զօրամասեր :

⚔ Զօր. Րիճուէյ, որ Կարին հասաւ կիրակի օր, կը չարունակէ քննել արեւելեան սահմանապահ ուժերու պաշտպանութեան միջոցները : Քննութիւնը կը վերջանայ այսօր, չորեքշաբթի :

Ինչպէս դիտել կուտան մասնագէտներ, Թուրքիա եւ Նորվեկիա Ատլանտեանի միակ զինակից ներն են որ ուղղակի սահմանային չփում ունին Մոսկուայի հետ : Ուրիշ անդամներ ալ սահմանակից են արբանեակ երկիրներու :

Կացութիւնը Եգիպտոսի մէջ

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երկուշաբթի գիշեր եւ երեքշաբթի առտու նոր ձերբակալութիւններ տեղի ունեցան Եգիպտոսի մէջ, առաւարացելով ամբաստանեալներուն թիւը : Նոր կալանաւորներուն մէջ կը գտնուին նախկին նախարար Ապտէլ Նեկիպ Իպրահիմ Սալահ, «Վաֆտ»ի ականաւոր դէմքերէն Հաֆըզ Շիհա եւ ուրիշ երեւելիներ :

Լոնտոնի թերթերը դիտել կուտան թէ վարչապետին փոփոխութեամբ հետզհետէ ալիքզօրանայ դինուորական իշխանութիւնը : Ինչպէս գրած էինք երէկ, նոր դահլիճին մէջ կը գտնուին քանի ներկայացուցիչներ Թունդ ազգայնական եւ իսլամական հոսանքէն : Ուշադինքերնի մէջ աւելի լաւատես են, քանի որ զօր. Նեկիպի նոր կառավարութեան առաջին գործը պիտի ըլլայ փութացնել բարենորոգումները, մանաւանդ հողային սեփականութեան սահմանափակումը : Զօրավարը միեւնոյն առեն որոշած է գործադրել իր խոստումը, երեսփ. ընտրութիւններ կատարելով փետրուարին :

Կիրակի օրուան յեղաշրջումը մեծ լրբանգում պատճառած է ազգայնական զօրաւոր կուսակցութեան՝ Վաֆտի չարքերուն մէջ : Առջի օր պատուիրակութիւն մը գնաց Ալեքսանդրիա, նախագահութեամբ նախկին նախարար Սարահէտտինի, եւ Նահասի (փաշա) ներկայանալով, խնդրեց համակերպիլ բանակին առաջարկներուն : Պատուիրակութեան կարծիքով, Նահաս պարտաւոր է կամ հրաժարիլ կուսակցութեան նախագահութենէն եւ կամ խղել իր կապերը կնոջը ընտանիքին հետ, որպէսզի կարենայ պահել իր դիրքը : Այս առթիւ Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ Նահասի կինը եբրէք միլիոն ոսկիի հարստութիւն մը դիպած է եւ թէ իր ընտանիքին անունը խառնուած է վերջին երեք տարիներու գրեթէ բոլոր դաւթակղութեանց : Տիկ. Նահաս որ 37 տարեկան է,— ամուսնին ճիշդ կէս տարիքր — այժմ Փրանսա կը գտնուի :

Վերջին լուրերու համաձայն, զօր. Նեկիպ տակաւին կը յուսայ թէ Վաֆտ մաքրադործում — ներ պիտի կատարէ : Եթէ այս անդամ ալ յուսախաբ ըլլայ, պիտի հարկադրուի աւելի վճռական միջոցներ ձեռք առնել :

Բարեկարգութիւնը չէ խանդարուած ամբողջ Եգիպտոսի մէջ, կիրակի օրուան յեղաշրջումէն ի վեր : Հրաժարեալ վարչապետը, Ալի Մահեր եւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶՄԻՒՌՆԻԱՆ

(ԱՆՀԵՏԱՅԱՅՍ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ
ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԱՆՑԵԱԼԷՆ)

ԽՄԲ.— Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, «Արմենիա» վերջերս ուսումնասիրութիւն մը հրատարակեց Զմիւռնիոյ հայ գաղութի մշակութային գործունէութեան մասին:

Փոքր Ասիոյ յունական պարտութեան եւ Իզմիրի հրկիզման 30ամեակին առթիւ, որ կը լրանայ այս ամսու, ամբողջութեամբ կը հրատարակենք այդ յօդուածաշարքը, որուն հեղինակն է Իզմիրէն Յունաստան, յետոյ Արժանթին գաղթած մտաւորական մը, Բժ. Գ. Օ. Գալուստեան:

Ծանօթացնել մեր մշակոյթը ոչ միայն օտարներու, այլ հայկական Սփիւռքի նոր սերունդին, մեր երիտասարդներուն, իսկապէս անյետաձգելի ու ամենակարեւոր աշխատանքներէն եւ նուիրական պարտականութիւններէն մին է:

Հինները՝ թրծուած հայրենի աւանդութիւններով, ականատես եւ դործակից մեր ազգային տեւականութեան համար թափուած ճիգերուն, դիմակից մեր ազգային արժէքին եւ ծանօթ տոհմային զանձերուն, իրենց մէջ ամբարուած եւ անքակտելիօրէն ամբարտակուած է հայ - ազգային ինքնուրոյնութեան գաղափարը: Որով, ուր որ ալ գտնուին, որ հովերէն ալ որ տարուին, տարտղնուին, սփռուին ի սփիւռս աշխարհի, կը պահեն մեր լեզուն, կը դուրգուրան մեր աւանդութիւններուն վրայ ու պարծենալով կը վերյիշեն մեր դարաւոր եւ փառաւոր անցեալը: Բայց համրուած տարիներ ունին իրենց առջեւ, չատ չանցնիր կը չիջի ամէն ինչ: Եթէ անոնք հոգածութիւնը չունենան, ճիգ չընեն՝ կրթելու եւ աւանդելու մեր նոր սերունդին, այսինքն՝ մեր յաջորդներուն, փոխանցելով անոնց մեր լեզուն, մեր արժէքները, մեր ցեղի պատմութիւնը, մեր ինքնուրոյն դրօշմը, այն ատեն դաւաճանած կ'ըլլան իրենք իրենց եւ արժանի կ'ըլլան հարթուելու պատմութեան դլանին տակ, կորսուելով առ յաւէտ:

Այդ մտահոգութենէն եւ պարտականութեան դիտակցութենէն մղուած, պիտի փափաքէինք որ ամէն ոք, իր մասնակցութիւնը բերէ մեր նոր սերունդի ազգային դիմագծին պահպանման սուրբ գործին, ուսուցանելով անոր սեփական, իւրայատուկ լեզուով, մեր պանծալի մեծասքանչով, իր անցեալը, վեր առնելով ազգային արժէքներ, ցոյց տալ իր ցեղի անչէջութիւն եւ հպարտութիւն առթող երեւոյթները: Ըլլայ խօսքով՝ լսարանական դրութեամբ, եւ մանաւանդ դրի առնելով յուշեր, որոնք պիտի փոխանցուէին անկորուստ՝ կազմելով առաջ մը մեր ազգային վերածնունդի պատմագրին:

Ահա վերյիշեալ դրդապատճառներով է որ ժամանակին դրի առած մեր մէկ դոյդն ուսումնասիրութիւնը, որ մասամբ մը կը պատկերացնէ եւ բաւական լրիւ գաղափար մը կուտայ, Զմիւռնիոյ հայ գաղութին բերած նպաստին մեր մշակութային զարթօնքին: Վերստին կը յանձնենք մեր նոր սերունդի ուշադրութեան, տրուած ըլլալով որ, ատենին հարկ եղած կերպով չէ ներկայացուած հանդիսութեան:

Զմիւռնիահայ գաղութին դերը
Զմիւռնիահայ Մշակութային Զարթօնքի դարաշրջանին

Հայ մշակութային զարթօնք բսելով կը հասկընանք Ժ. դարուն հայ հասարակական կեանքին մէջ փթթող այն չարժումը, որ դլխաւոր ազդակներէն մին էր Հայուն իրեւ քաղաքակրթուած մարդկութեան, քաղաքակրթուած մէկ հատուածը՝ ազգերու ընտանիքին մէջ իր տեղը գրաւելու:

Նկատի առնելով այն միջավայրն ու պարագաները, ուր կը գտնուին մեր ժողովուրդի հոծ զանգուածները այդ չրջանին եւ անկէ առաջ, անշուշտ, համաչարհային աստիճանաչափով մշակութային արժէքներ սպառել այդ ժողովուրդի պատկաներէն առնուազն միամտութիւն պիտի ըլլար:

Ոչ Ոսկեդարի եւ ոչ ալ ուրիշ որեւէ բախտաւոր չրջանի մտաւորական հուժկու եւ տեւական արտադրութիւններուն համարժէք արտադրութիւններ ակնկալել կարելի չէր անկասկած:

Պատարակուռ եւ սարկական երկարատեւ դարերէ յետոյ, նոյնքան եւ աւելի տժգէտ, յետամնաց, բիրտ ազդերէ չրջապատուած մեր ազգը, արժէքներ չէր կրնար յայտնաբերել:

Բայց եւ այնպէս, հակառակ այդ աննպաստ չրջապատին, հակառակ իր բոլորտիքը ցցուած խոչընդոտներուն, Հայը յաջողեր էր իրմէ չատ աւելի միջոցներ, հայրենիք եւ պետականութիւն ունեցող ազգերէն աւելի չուտ իւրացնել լուսաւոր դարուն ոգին, ձեռք զարնել մտաւորական պայքարներու, ամբապէս ոտք դնել մշակութային անդաստանին մէջ, զարմանալիօրէն արագ յառաջդիմութիւններով յայտնուիլ ամէն մարզի մէջ, դրականութիւն, դեղարուեստ, դիտութիւններ:

Վկայ մեր աչխարհաբար լեզուն, ճկուն, յղկուած, կատարեալ: Գործ՝ Ժ. դարու մեր մտաւորական զարթօնքին:

Գրի առնել մեր մշակութային զարթօնքի պատմութիւնը տքնաջան ու պատկառելի աչխատանք է: Թողելով այդ աչխատանքը կոնակը մատենադարաններու տուած պատմագիր բանասէրներու (որոնք պիտի կրնային դիւրութեամբ հակակչռել ու բաղդատել իրողութիւններ, դէպքեր, ինչպէս նաեւ մէկբերումներով իրենց ըրած հրատարակութիւնները ապացուցանել եւ կամ լրիւ տեղեկութիւններ հաւաքել դէպքերու եւ դէմքերու մասին), մենք կ'ապաւինինք միայն մեր յիշողութեան եւ այն կցկտուր նիւթերուն, որոնք քաղած են մեր տարեցներէն, հայթայթելու համար համեստ ատաղձ մը հայ պատմագրին:

Մխայն Զմիւռնահայ մշակութային զարթօնքի մասին խօսելով, զարթօնք մը, որ աներկբայօրէն հայութեան երկու հատուածներու ոգեվիրան կրնայ սեպուիլ, քանի որ մեր աչխարհաբար լեզուն, բան մեզի, ամէնէն կարեւոր եւ անյետաձգելի կերպարանքը մեր մշակութային զարթօնքին, զարթնուած, յղկուած ու կոկուած է, առաջնութեան կարգով, զմիւռնահայ մամուլին մէջ, եւ անոր առընթեր՝ զմիւռնահայ հրատարակչական ձեռնարկներով տարածուած հանուր հայութեան մէջ:

ԲԺ. Գ. Օ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

(*) Զմիւռնիա կամ Իզմիր քաղաքը, Փոքր Ասիա եզիական եզերքին վրայ թառած վաճառաշահ քաղաք մըն է: Ներկայիս **200** հազար բնակիչ ունի: Ժամանակին մեծամասնութիւնը Յոյն էր. կար նաեւ շուրջ **10** հազար հոգինոց լաւ կազմակերպուած բարեկեցիկ հայ գաղութ մը, որ ունեցած է բաւական ուշագրաւ գործունէութիւն մը, սատարելով մեր ազգային զարթօնքին: **1922**ին յոյն բանակին պարտութեամբ, Թուրքերու ձեռքով հրկիզուեցաւ: Այդ ադէտին, բնական է որ յոյն տարրին հետ Հայն ալ արմատախիլ պիտի ըլլար, տալով մեծ թիւ մը զոհեր: Ողջ մնացողները աքսորուեցան Յունաստան, Ֆրանսա, Եգիպտոս ու Արժանթին:

«Ազդակ»ի 25ամեակի բացառիկը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Վարդգէս Տէր Կարապետեան.— *Հ. Ց. Դ. Զաւարեան Ուսանողական Միութիւնը.—*

Ընկերը Ս. Զաւարեանը 1905 թ. Կիլիկիայից Եւրոպա վերադարձին, կանդ առնելով Պէյրութի մէջ, հիմը կը դնէ Հայ Ուսանող. Միութեան եւ կը կազմակերպէ դասախօսական եւ վիճաբանական հանդիսութիւններ: Այս ուսանողները հմայուեցան Ս. Զաւարեանի «պայծառ դատողութենէն, գործի հանդէպ ունեցած անսահման հաւատքէն եւ մանաւանդ անվերապահ անձնազոհութենէն», յետագային իրենց Միութիւնը կոչեցին անոր անունով: Միութեան անդամներից չատեր գործօն դեր են կատարել Կիլիկիայի մէջ թէ Օսմ. Սահմանադրութեան չրջանին եւ թէ Արհաւիրքի օրերին, ու պոհեր էլ տուել:

1918ին Հ. Ց. Դ. Զաւարեան Ուսան. Միութիւնը վերակազմուեցաւ եւ ներկայիս ունի 70 անդամներ, որոնք հետեւում են դիտական, գանազան ճիւղերի: Վեց - եօթը տարի առաջ Միութեան նախաձեռնութեամբ կազմուել է Զաւարեան Ազգ. կերտական Միութիւն: Հ. Ց. Դ. Զաւարեան Ուսանողական Միութիւնը պարբերաբար կազմակերպում է դասախօսութիւններ եւ կատարում կրթական - դրական ու կուսակցական աչխատանքներ:

Ց. Շահինեան.— *Ցուչեր՝ Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմութեան օրերէն:*

Սուրիայի եւ Լիբանանի մարմնակրթական հսկայական չարժման հակիրճ պատմութիւնն է, իր ստեղծած մեծ ոգեւորութեամբ եւ կատարած բարոյակրթական բացառիկ գործունէութեամբ:

Մեր թերթերի միջոցով տեղեակ ենք Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ ամէն Զատկի Հալէպի մէջ կազմակերպուած մրցախաղերին, որոնք մեծ խանդավառութիւն են տասնեակ հազարաւոր հանդիսականներին եւ միաժամանակ հայանպաստ պրոպականդա է կատարում:

Վռամ Սամուէլեան.— *Որը աչխարհ:*

Կը բաւականանամ օրինակելով երեք էջնոց այս ողիսականի երկրորդ խորագիրները, ընդօրինակելով, թող ընթերցողները մտաբերեն որքաչ խարտեաչ կեանքեր ապրեցան ու ապրեցուցին: — «Խիղճերը կը ցնցուին: Որբահաւաք: Սուրիան եւ Լիբանան: Լիբանանի որբանոցները: Որբանոցներէն ներս: Կրթական աչխատանք: Արհեստանոցներ: Բժչկա - առողջապահական: Դէպի կեանքի պայքարը: Որբերու ընդհանուր միութիւն: «Որբաչխարհի աստղ». (թերթ): Այսօր:

Յօդուածագիրը վերջացնում է հետեւեալ յայտարարութեամբ.— «Այսօր որբաչխարհ դադարել է, բայց կայ եւ դադարելիք ունի որբաչխարհցիներու ժառանգած կտակը, կտակը մէկ միլիոնի»:

Հրանդ Մուրատեան.— *Լիբանանի տնտեսական կեանքը վերջին 25ամեակին:*

Յօդուածագիրը Լիբանանի վերջին երեսունամեակը բաժանել է երեք դլխաւոր չրջանների: Առաջինը՝ մինչեւ 1939, երկրորդը՝ 1939—1945, եւերրորդը՝ 1946ից մինչեւ մեր օրերը: Մանրամասնօրէն տալով ճչգրիտ տեսութիւնը իւրաքանչիւր չրջանի քաղաքական, դինուորական եւ տնտեսական անցուդարձի, յանգել է հետեւեալ եզրակացութեան.— «Անվարան կրնանք յայտարարել թէ Լիբանանի տնտեսութիւնը վերջին 25 տարիներուն արձանագրած է յարաճուն վերելք մը ժողովրդի կեանքի մակարդակը բարձրացնելով նախանձելի կացութեան մը: Մերձաւոր Արեւելքի երկիրներուն մէջ այս տեսակէտէն կը դրաւէ առաջնակարգ դիրք ոչ միայն տնտեսական դեանի վրայ, այլ եւ քաղաքական աստիճանով»:

Էօժէնի Գանթարեան.— *Կինը Լիբանանի մէջ երէկ եւ այսօր:*

Լիբանանցի կնոջ աստիճանական բնաչրջումը վերջին դարու մէջ: Զոյդ խորագրերով հանդամանօրէն ներկայացուած է Լիբանանցի կնոջ յառաջդիմութիւնը, բոլոր ասպարէզների մէջ: Ներկայիս էլ թէ Լիբանանի տեղացի եւ թէ հայ կիները պայքարում են ընտրական իրաւունք ձեռք բերելու համար:

Բժ. Ս. Մ. Սուբհասեան.— *Լիբանահայ պադութի առողջապահական վիճակը եւ բժչկական դիտութեան նուաճումները անցնող 25ամեակի ընթացքին:*

Մնացորդացի Լիբանանի մէջ հաստատուելու 25 տարիների ընթացքին կատարուած բժչկա - առողջապահական աչխատանքի արդիւնքը եղած է դոհացուցիչ: Մի չարք հայ յայտնի բժիչկներիրրև ուսուցչապետ կամ դասախօս պաչտօնավարում են Պէյրութի ամերիկեան եւ ֆրանսական բժչկական համալսարաններում:

Պէյրութի Հայ Բժչկական Միութիւնը պարբերաբար մասնագիտական դասախօսութիւններ է կազմակերպում իր անդամների եւ առողջապահական նեւթերի չուրջն էլ թէ ժողովրդի եւ թէ ազգ. վարժարանների ուսանողութեան համար: Նորագիւտ դեղերի հրաչագործութեանց մասին էլ ներկայացուած է հարկ եղած ծանօթութիւնները ու բացատրութիւնները:

Լէօլա Սասունի.— *Լիբանահայ Օնութեանիմաչ:*

Հայուհիների այս սքանչելի կազմակերպութեան գործունէութեան մասին յաճախ ենք կարդում մեր թերթերի մէջ:

Բիւզանդ Այնթապլեան.— *Պաղեստինահայ դաղութը (հինդ էջ):*

Սուրբ երկրի Հրեաները, Արաբները եւ Հայերը երեսուն տարուան անդլիական հոդատարութեան ընթացքին ապրել են իրենց վերելքի չրջանը: Իսրայէլի եւ Յորդանանի պետութիւնները կազմուելուց յետոյ, 1948 թ. Արաբահրէական պատերազմի պատճառով Պաղեստինի Հայերն էլ ենթարկուելով տոկալի վերիվայրումների, չատերը կը հեռանան, մնացողներն էլ կը մատնուին տնտեսական ծանր կացութեան:

Թովմաս Հապէշեան.— *Այնճարն ու Այնճարցին:*

Սանճակը լքումի հետեւանքով, Մուսա Լերան Հայերին Ֆրանսացիները տեղափոխել են Այնճար, թուրք բէկից հոդը գնելով եւ յատկացրել են հայ պադթականներին. որոնք բոլոր դժուարութիւնները յաղթահարելով, Այնճարը այնպիսի օրինակելի դաղութ են դարձրել, որ չուտով Լիբանահայերի համար դառնալու է օդափոխութեան սքանչելի վայր:

Ըստ յօդուածագրի վկայութեան, Այնճարի ժողովուրդը անցնող տասնամեակի ընթացքին ոչ մէկ կռիւ կամ ոճիրի դատ չի տարած դատարան: Մանր վէճերն ալ լուծած է ինք իր մէջ, իր միջոցներով: «Պարծանք իրենց Այնճարը ունի իր թաղական խորհուրդը, քահանայութիւնը (պէլէմիէ), Հ. Օգն. Ասէր, Հ. Մ. Ը. Մ.ը, դպրոց մը՝ «Ցառաջ» անունով եւ դարմանատուներ:

Այնճարի կեանքը վարողը Հ. Ց. Դաչնակցութիւնն է, որ ունի դրադարան ակումբ, եւ երիտ. Միութիւն 60 անդամներով:

Մուսա Լերան տասնըմէկ նահատակների ածիւնները փոխադրել են Այնճար, ուր ամէն տարի Սեպտեմբեր 15ին, այդ ածիւնների առջեւ նորոգում են իրենց ազգային ուխտը:

Անահիտ Ոսկերիչեան.— *Կնոջական:*

Նչանաւոր կին արուեստագիտուհիների մասին խօսելով նչել է որ ընդհանրապէս անզաւակ կիներ եղած են:

«Ազդակ»ի 25ամեակի բացառիկը վերջանում է մահացանկով մը,— «Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայութեան կորուստները անցնող 25ամեակի ընթացքին»: Յանկին մէջ կ'երեւան ութսունի չափ մահացած յայտնի դէմքեր համառօտ կենսագրա-

ՏՈՄՍԵՐ

ԿԱՏՈՒԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսական խորհրդարանին նախագահը, Պ. Էռիոտ էռիօ, քանի մը օր առաջ քաղաքական ճառ մը խօսեցաւ Փարիզի մէջ եւ ըսաւ թէ Ֆրանսան կատուի մը կը նմանի — վար կ'իյնայ, բայց դարձեալ չորս ոտքին վրայ կեցած է:

Պ. Էռիօ ուրիշ խմաստուն մտքեր ալ յայտնեց՝ ի պաշտպանութիւն իր հայրենիքին:

— Օտար ժողովուրդները մեզ չեն հասկցած: Ֆրանսա չատ տառապեցաւ եւ այսօր ամէն ջանք կը թափէ, որպէսզի վերադրաւէ իր դիրքը՝ աշխարհի մէջ: Դժուար գործ, քանի որ իր ժողովուրդը չատ քիչ է՝ բազդատմամբ Ամերիկայի եւ Սորհրդային Միութեան բնակչութեանց: Շատ ճիշդ է որ դիւրին բան չէ Ֆրանսացի ժողովուրդը կառավարել: Ամէն Ֆրանսացի անհատականութիւն մը ունի: Ատոր համար է որ քաղաքական բազմաթիւ խմբակցութիւններ ունինք խորհրդարանին մէջ ...

Այս ճառը կրնար արտասանած ըլլալ Հայ մը, որովհետեւ Պ. Էռիոյի յայտնութիւնները չատ կը պատշաճին մեր իրականութեան: Պատճառ ալ է որ մեր խառնուածքին մէջ չատ մը «Ֆրանսական» դիծեր ունինք:

Այո, մենք ալ կատուին կը նմանինք: Պատուհանին դուրս կը չպրտեն մեզ, բայց չարաղրծնները ապշահար կը տեսնեն որ չորս ոտքի վրայ կեցած ենք ու պատուհանին ի վեր կը նայինք: Մեր դէմքին արտայայտութիւնը մեկնելու կարողութիւնը ունեցող մէկը պիտի ըսէր.

— Այս կատուն մեռնելու միտք չունի...

Երբեմն, պատահած է որ մեր չորս ոտքերէն երկուքը չարդուփշուր եղած ըլլան: Հոգ չէ, կեցած ենք մնացեալ զոյգին վրայ՝ սպասելով որ երկու հատ եւս բուսնին: Եւ, իրաւ ալ, բուսած են..

Երբեմն, փորձած են մեր ողնայարը կտրել: Քիչ մը ծռած է այդ ողնայարը, բայց չէ կոտրած: Ուրիշ անդամներ կոտրելու պէս բաներ մը եղած է, բայց ոչ կոտրած է; ոչ ալ ծռած: Որովհետեւ այդ ողնայարին տէրը — հայկական կատուն — յամառօրէն կառչած է այս կեանքին եւ հանդերձեալ աշխարհը փոխադրուելու տրամադրութիւն չունի՝ դոնէ մէկ, երկու հազար տարի եւս:

Քանի մը տասնեակ տարիներ առաջ, «ճենթըլմէն» կանուներով: Վերջն էլ կցուած է ցանկը բոլոր յօդուածների հեղինակների եւ իրենց գրութիւնների խորագիրը:

Բացառիկը զարդարուած է յօդուածագրերից չատերի, յայտնի դէմքերի եւ Լիբանանի ու Սուրիայի պետական վարիչների լուսանկարներով, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ խմբանկարներով, եկեղեցիների ու զանազան տեսարանների պատկերներով: Բացառիկը քովանդակութեամբ հարուստ, արտաքինով էլ չատ գրաւիչ է:

Երանի թէ մեր միւս թերթերն ալ այսպիսի բացառիկներ հրատարակեն պարբերաբար:

ԲԵՆՕ

Գաղութէ գաղութ

ՊՈԼՍՈՑ Հայոց պատրիարքը Օգոստոս 25ին այցելեց Հէյկէլի Աստուածաբանական վարժարանը, Ցունաց պատրիարքին հրաւէրով, ինչպէս դրած էինք արդէն: Պոլսոյ թերթերը կը դրեն թէ խիստ տպաւորիչ եղաւ եկեղեցական արարողութիւնը: Մետրապոլիտներն ու դպիրները յունարէն երգեցողութեան ու մաղթանքի ընթացքին կը կրկնէին «արմենիօս» բառը, այսինքն խաղաղութիւն եւ օրհնութիւն մաղթելով հայ ժողովուրդին համար: Իւրաքանչիւր աղօթասաց, խորանին առջեւ երթալէ առաջ կուգար կը խոնարհէր Հայոց Պատրիարքին առջեւ:

Արարողութենէն եառք, Գոնիայի մետրապոլիտը յունարէն ճառ մը խօսեցաւ զոր թարգմանեց վարժարանին վարչական ժողովի մէկ անդամը: Մետրոպոլիտը խօսքը ուղղելով Թրքահայոց Պատրիարք Գարեգին Ա.ք.ի, ըսաւ.

— Ձեր ներկայութիւնը կուգայ ամրապնդել բոլոր քրիստոնեայ գոյր եկեղեցիներուն համերաշխ ընթանալու ոսկի շղթան: Ձեր ներկայութիւնը մեր վարժարանին ուսանողութեան խրատ մը կը կազմէ եւ ձեր աղօթքին ու օրհնութեան կը կարօտինք, քրիստոնէական լոյսը տարածելու համար:

Պատրիարքը ձեռքի ոսկեայ խոշոր խաչով օրհնութիւններ տուաւ, բարեմաղթութիւններ ըրաւ եւ արեւչատութիւն մաղթեց Տիեզերական Պատրիարք Տ. Ամենակորսին:

Ցետոյ թափօրը դուրս ելաւ եւ վարժարանի մեծ դրան դահլիճին առջեւ, Ամենակօրս Պատրիարք դիմաւորեց Թրքահայոց Պատրիարքը, ողջագուրուեցաւ անոր հետ, որպիսութիւնը հարցուց:

Շուտով մտերմիկ եւ համեղի մթնոլորտ մը

«ին» անունով ծանօթ մէկը, բռնեց հայկական կատուին պոչէն ու չորս հովերուն յանձնեց զայն: Միեւնոյն առեն սպաննեց անոր ձագուկները եւ խմեց անոնց արիւնը:

Բայց մեր «ճենթըլմէն»ը, մինչեւ աչքը բացաւ, զոցեց, տեսաւ որ իր չսիրած, չհանուած կատուն տուն եղեր է արեւելեան կողմն աշխարհի եւ իր քթին կը խնդայ ու կ'ըսէ.

— Ոչ թէ եօթը այլ եօթանասունը եօթը հոդի ունիմ... Ես չեմ մեռնիր, գիտցած ըլլաս ...

Եթէ օտար ազգերը ճանչցած չեն Ֆրանսացի ժողովուրդը, ինչպէս կ'ողբայ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին նախագահը, ճանչցա՞ծ են հայ ժողովուրդը:

Ձեմ կարծեր, որովհետեւ, եթէ իրաւ ճանչցած ըլլային, ասոր, անոր պաչտօն չէին յանձներ որ մեր հաշիւը մաքրէ եւ չէին սպասեր մեր յուղարկաւորութեան զոր տեսնելիք չունին...

Եթէ ճանչցած ըլլային, չատոնց հասկցած պիտի ըլլային որ մեր կատուին վիզն ալ կարես, չի մեռնիր: Առասպելական կատու մը: Կամ թերեւս առիւծ մը, որ երեք հազար տարիէ ի վեր, Գարբրիէլ հրեշտակապետը մատին վրայ առեր, կը խաղցնէ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԻԷՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի արձանը պիտի կանգնեն Սպենտիարեան պետական օփերային եւ պարահաւի թատրոնին առջեւ: Արձանը չինած է յայտնի քանդակագործ Ալա Սարգսեան, որ բացած է «Ես մեծ սիրով կ'աշխատիմ հայ ժողովուրդի լաւագոյն զաւակի Յովհաննէս Թումանեանի քանդակին վրայ, հարազատօրէն ներկայացնելու անոր կերպարը: Արձանը պատրաստուած է Հայաստանի մարմարով, պատուանդանին վրայ պիտի քանդակուին «Անուշ» եւ «Սասունցի Դաւիթ» օփերաներէն դրուագներ եւ հայկական նախշեր: Այս գործը կը հանդիսանայ հայ ժողովուրդին երախտագիտութեան մէկ արտայայտութիւնը, հանդէպ իր լաւագոյն բանաստեղծին»:

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԹԱՆԴԱՐԱՆԸ հիմնուեցաւ 1951ին: Հոն դեռեղուած են բազմաթիւ վայրերէ ձեռք բերուած չատ արժէքաւոր իրեր, թիւով 140 հազար որոնցմէ չատեր կը պատկանին քարի դարաշրջանին, հնութիւնը, մօտ մէկ միլիոն տարի: Հոն կարելի է տեսնել նաեւ նախնական համայնքի շրջանին պատկանող բազմաթիւ գեղախումբերու զանազան աշխատանքները եւ իրերը, ինչպէս եւ պատմական նմոյշներ, որոնք գոյց կուտան հայ ժողովուրդի հերոսական պայքարը ընդդէմ օտար բերկրեայ նախայարձակներու:

տեղծուեցաւ:

Ցունաց պատրիարքը չատ փափաքեցաւ ու պնդեց որ Ս. Աշխատութեան Պատրիարք դոնէ մէկ չարթ իրեն հիւր մնայ:

— Այստեղ օդը կաղդուրիչ է, ըսաւ, եւ հոս՝ ձեր տունն է, այնպէս որ դուք տանտէրն էք ու ես պիտի ըլլամ ձեր հիւրը:

Ս. Պատրիարքը խիստ դգածուեցաւ այս խօսքերէն եւ չնորհակալութիւն յայտնեց:

Չատ հաճելի մթնոլորտի մը մէջ տեղի ունեցաւ ճաշը, զուարթ ու կատակախառն խօսակցութիւն մը ոգեւորութիւն չատ մը կը բերէր: Գինիի բաժակներ պարպուեցան երկու գոյր եկեղեցիներուն բարգաւաճման եւ տեւականացման, հոգեւոր պետերուն եւ եկեղեցական ու աշխարհական ներկայացուցիչներուն արեւչատութեան համար: Այս առթիւ չանուն ազգ. իշխանութեան ճառ մը խօսեցաւ Տօքթ. Հ. Հայրապետեան, բարեմաղթութիւններ ընելով:

Ճաշէն վերջ, երկու հոգեւոր պետերը խօսակցութիւն մը ունեցան երկու գոյր եկեղեցիներու դարաւոր յարաբերութեանց մասին:

Ցետոյ Պատրիարքը իր հետեւորդներով պտտեցաւ բոլոր դասարաններն ու դրադարանը:

Հրաժեշտի պահուն, Ամենակօրս պատրիարք մինչեւ արտաքին դուռը բնկերացաւ հիւրերուն, հոն կրկին ողջագուրուեցաւ Պատրիարքին եւ եկեղեցականներուն հետ: Երկու մետրապոլիտներ Պատրիարքին փոխանորդին հետ մինչեւ քարափ ընկերացան Հայոց Պատրիարքին:

ԿԱՐԴԱՅԻՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ՀՈՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ

Աղջիկս՝ Մարիան, տասնըմէկ տարեկան է: Բարձրահասակ է, սիրուն եւ չիկահեր: Ունի գեղեցիկ խաժ աչքեր եւ կ'ընէ այնքան չատ հարցումներ, որոնց ամէնուն չեմ կրնար պատասխանել:

Անցեալ ամառ ինձ հետ ճամբորդեց տասներկու հազար մղոն՝ աշխարհամասէ աշխարհամաս դասախօսական պտոյտիս ընթացքին: Խօսեցայ դպրոցներու, քոլէճներու, ընկերային եւ մշակութային հիմնարկութեանց մէջ: Խօսեցայ ճարտարփութեան եւ հեռադիտութեան ցանցերու առջեւ: Խօսեցայ լրտեսներու մասին, որոնք ժողովրդավարական պետութեան գերեզմանափորներն են:

Մարիան ուզեց լսել հարիւր դասախօսութիւններս ալ: Ու մինչ ըրաւ իր մօրը եւ եղբօրը այն մինեւնոյն հարցումը, զոր վերջին տասը տարիներուն դիս ունկնդրած հինգ միլիոն մարդիկ ըրած էին անփոփոխ կերպով.—«Լրտե՞ս մըն էիքդուք»:

Երբ ունկնդիրներս էին, որ այս հարցումը կ'ընէին ինծի, ունէի միշտ միօրինակ պատասխան մը, որ լաւ է խնդացնելու համար.— «Ձեմ սիրեր այս «լրտես» բառը: «Լուրեր հաւաքող պաշտօնեայ» չէ՞ ձեր ըսածը»:

Մարիան սակայն չէր խնդար: Այլ հարց կու-

տար.— « Ի՞նչ բան է «լուրեր հաւաքող» պաշտօնեայ մը: Լրտես որո՞ւն կ'ըսեն»: Ու այսպէս, զարձեալ նոյն բառը: Կրնայի՞ ըսել իրեն, թէ լաւագոյն լրտեսը՝ հետախոյզ մըն է: Լաւագոյն գործակալը այն է, որ հոգեբանութիւնը կ'օգտագործէ, մեքենայութեան ու կաշառատուութեան տեղ: Կրնայի՞ ըսել իրեն եւ ինքն ալ պիտի հասկընա՞ր, որ լրտեսները «նստողներ» են:

Ակռէ չատ ժամանակ առաջ, բոլշեւիկ «կոմիսար մը, Կրեմլինի մէջ իր պետին՝ Սթալինի ըսած էր որ ամէն օտարական, որ հինգ տարի Ամերիկա կր մնայ, կրնայ ամերիկեան քաղաքացի դառնալ: Սթալին պատասխանած էր.— « Եթէ այդպէս է ինչո՞ւ համար չղրկենք հոն հինգ հազար այրեր եւ կիներ, որպէսզի նստին հոն մինչեւ որ իրենց պէտք ունենանք»: Այս «նստողները» հիմա մեր մէջ են:

Առնոցմէ առաջ, ուրիշ «նստողներ» ղրկուած էին աշխարհի ամէն կողմը, Գերմանացիներու կողմէ: Ժամադրածը, որ դաւաճանեց Սքափա Ֆլոյի մէջ, Բրիտանիա ղրկուած էր 1926ին: Լեզուներու ուսուցիչը, որ լուսարձակով նշաններ տուաւ Ճափոնցիներուն Փըրլ Հարպըրի մէջ, Հաւայի գացած էր 1936ին: Հիւլէական լրտեսը, Քլաուս Ֆուքս, որ ձերբակալուեցաւ 1949ին, Բրիտանիա մտած էր 1935ին: Խաղաղութիւնը միշտ պատերազմի պատրաստուելու ժամանակն է: Լուռ պատերազմ մըն է, առանց հրացանաձգութեան: Այս բոլորը սա — կան չէի կրնար ըսել ես տասնըմէկ տարեկան աղջկանս:

Առեղօք, ես ալ «նստող» մըն էի:

Այսուհանդերձ, երբեք մտքէս չէր անցած, թէ այդքան խորերը պիտի մխրճուիմ լրտեսութեան աստպարէզին մէջ: Կ'ապրէի Շուէյտ, որ աշխարհի լաւագոյն ժողովրդավար երկիրներէն մէկն է: Օրագրող մըն էի: Գիրքեր կը գրէի եւ ամերիկեան ու եւրոպական թերթերու չղթայի մը արտասահմանեան թղթակիցն էի: Տարին 1938ն էր: Կ'ուզէի արդիլել պատերազմը: Այդ ժամանակ կամաւոր ծառայութեան մտայ կոմիտէի մը մօտ, որ Հիթլէրէն վախած մարդոց հոդը ստանձնած էր: Կ'աշխատէի տարագիրներու, աքսորականներու, տեղահանուած անձերու մօտ:

Մէկն էի անոնցմէ, որոնք կը ջանային օգնել այս մարդոց, դրամ դտնել, անուղղակի ճարել, երդիք մը ապահովել եւ, եթէ կարելի է, գործ ճարել անոնց: Անոնք միշտ երախտապարտ էին: Բայց միշտ կր պահանջին բանէ մը: Հաւանարար կը խորհէին, թէ դէկտատորները տակաւին կրնան հանելիրենց եւ սպաննել զիրենք

Հետաքրքրական մարդիկ էին: Բարի մարդիկ էին: Բայց անոնց մէջ կային եւ կեղծ տարագիրներ: Կեղծ թուղթեր եւ անցագիրներ ունէին: Կը ճամբորդէին թուղթերով, զոր ձեռք անցուցած էին արդելարաններու մէջ սպաննուածներու վրայէն: Կուգային նոյնպէս Գերմանիայէն կամ Աւստրիայէն, Լեհաստանէն, Չեխոսլովաքիայէն եւ Ֆինլանտայէն, Կը խառնուէին լաւ տարագիրներու մէջ, զանոնք լրտեսելու եւ ազատ երկիրներու դէմ գործելու համար: Ես եղայ առաջիններէն մէկը, որ երեւան հանեց անոնց բուն առաքելութիւնը:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

զօր. Նեկիպ քաղաքավարական այցելութիւններ փոխանակեցին սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ :

Տակաւին յայտնի չէ թէ ի՛նչպէս պիտի դասուին ձերբակալուած երեւելիները : Կարծողներ կան թէ արդելափակուած պիտի մնան, մինչեւ որ կարգ մը անմիջական բարենորոգումները գործադրուին, յետոյ ազատ պիտի արձակուին :

✕ Իչխան Մոհամմէտ Ալի, դահընկէց թագաւորին հօրեղբայրը որ 75 տարեկան է եւ աւանդաբար գահաժառանգ կը համարուի, որոշած է քաշուիլ հանրային կեանքէ եւ արտասահման բնակիլ, ազդին կտակելով Ռոտայի պալատը եւ գեղարուեստական առարկաները, իբրեւ Թանգարան : Կ'ըսուի թէ զօր. Նեկիպ համաձայն չէ որ Մոհամմէտ Ալի հեռանայ եգիպտոսէն :

✕ Նոր գահլիճը Բ. օր նիստ գումարեց, քննելու համար հողային բարենորոգման ծրագիրը որ մարդ գլուխ 200 արտավարի կը սահմանափակէ հողային սեփականութիւնը : Օրակարգին վրայ կը գտնուին նաեւ քաղաքական կուսակցութեանց բարեփոխման եւ ապրուստի սղութեան խնդիրները : Զօր. Նեկիպ ճայնասփիւռ ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ բանակին գլխաւոր նպատակն է « Ջնջել բոլոր դասակարգային խտրութիւնները : Տարբերութիւն պիտի չըլլայ հարուստին եւ աղքատին միջեւ » :

Նոր գահլիճին 15 անդամները մեծ մասով առաջին անգամ է որ նախարար կ'ըլլան : Վեցը ազգայնականներ են :

Թերթերը կը գրեն թէ բանտարկուած երեւելի ները լայն ազատութիւն կը վայելեն Քուպպէի զինուորական վարժարանին մէջ եւ կրնան ազատօրէն խօսիլ իրարու հետ :

✕ Ալեքսանդրիայէն կը հեռագրեն թէ երկու մահապատիժներու գործադրութիւնը եւ ստուարթիւ զինուորներու ներկայութիւնը մեծ տպաւորութիւն գործած են քաղաքին մէջ :

Իրաւեսան թղթուկը

ՆՈՐ ԿՈԶ ՄԸ ԻՐԱՆԻ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ Տօքթ. Մոսատեղ յետադէմ տուած է երեսփ.ժողովին գումարումը, որ տեղի պիտի ունենար Սեպտ. 10ին (այսօր) : Լաւատեղեակ բարեկամ կը նկատեն այս յետադէմութիւնը, այն ենթադրութեամբ թէ վարչապետը հակառակորդներ պիտի ներկայացնէ :

Ջանազան զրոյցներ կը շրջին Թէհրանի մէջ : Կարեւոր թերթ մը, «Էթթէլաաթ» առջի օր խմբագրական մը հրատարակած էր հետեւեալ խորագրով.— «Քարիւղը դուրս ելաւ անելէն » :

Նոյն օրը Տօքթ. Մոսատեղ երկու ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ անգլ. դործակատարին հետ, ինչ որ կարեւոր պարագայ մը կը համարուի :

✕ Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Իրըն, իր առաջին ճառը խօսեցաւ պահպանողական ժողովի մը մէջ, մեղրալուսնի ճամբորդութենէն վերջ : Այս առթիւ յոյս յայտնեց թէ Տօքթ. Մոսատեղ տակաւին կրնայ փոխել իր միտքը : Եւ նորէն անուղղակի կոչ մը ուղղեց Իրանի վարչապետին, բացատրելով թէ «վէհոգի եւ օրինաւոր են Թրումըն — Զըրչիլի առաջարկները, առանց թաքուն դիտումներու : Անոնք լիովին նկատի կ'առնեն Իրանի ազգային պահանջները եւ տեղերը : Ցետոյ, կ'ընդունին թէ Պարսկաստան ազգայնացուցած է քարիւղը եւ չեն ուզեր որեւէ օտար հսկողութիւն հաստատել : Կը յուսամ թէ տակաւին ժամանակ ունին եւ աւելի իմաստուն խորհուրդներ պիտի տիրապետեն, ի շահ Պարսկաստանի եւ մեզի » :

Վեց օրուան ընթացքին այս չորրորդ կոչն է որ կ'ուղղուի Պարսկաստանի, անգլիացի եւ ամերիկացի ականաւոր անձերու կողմէ : Զորեքշաբթի օր Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը խօսեցաւ, Տօքթ. Մոսատեղի մասնաւոր ուշադրութիւնը հրաւիրելով անգլեամերիկեան առաջարկներուն վրայ : Ուրբաթ օր Թրումընի մասնաւոր խորհրդականը յորդորներ ուղղեց եւն. :

Պ. Իրըն իր ճառին մէջ չօշափեց նաեւ Քորէայի եւ Գերմանիոյ խնդիրները :

✕ Տասնեակ զօրավարներ եւս հանգստեան կոչուեցան Իրանի մէջ, վարչապետին հրամանով : Այս կարգադրութեամբ 27ի կը բարձրանայ հանգստեան կոչուած զօրավարներու թիւը, Օգոստ. 23էն ի վեր : Գլխաւոր պատճառ կը համարուին անձեռնհասութիւնը կամ ծերութիւնը : Հանգստեան կոչուած զօրավարներուն մէջ կը դասուին սպայակոյտի անդամներ եւ Թէհրանի նախորդ զինուորական կառավարիչը, զօր. Հիճազի եւ զօր. Հաչեմի, որ վճռական դեր կատարած է Ամերպատակի ապստամբութիւնը զսպելու համար (1946) : Վերջին լուրերու համաձայն, ուրիշ 123 սպաներ ալ հանգստեան պիտի կոչուին մօտերս : Տօքթ. Մոսատեղ, որ մեծ ազդ. պաշտպանութեան նախարար է, կ'ուզէ գտել բանակը, ձեռք ձեռքի՝ նոր սպարապետին՝ զօր. Պահրամատի հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Աշխոյի եւ Պողպատի միացեալ կազմակերպութեան ժողովը բացուեցաւ Լիւքսէնպուրգի մէջ : Այս առթիւ կը յուսացուի որ Տօքթ. Ատենաւուրը եւ Պ. Ռ. Շուման ելք մը գտնեն Սարի հարցին լուծման համար, գլուխ գլխի տալով մասնագէտներու հետ : Բացման ճառը խօսեցաւ Տօքթ. Ատենաւուրը, այրուբենական կարգով եւ յայտարարեց.— «Այս տեղ կր բացուի նոր դարաշրջան մը, ինչպէս վստահ ենք ամէնքս ալ » :

Ֆրանքֆեամերիկեան ռազմավարժերուն առթիւ, որոնք տեղի ունեցան արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, մասնաւոր ժիւէն յայտարարեց.— « Արեւելքէն թշնամի ուժեր առջին հարուածը պիտի ձգունեն որեւէ ապագայ պատերազմի մէջ, վասն զի Ատլանտեան դինակիցները երբեք նախայարձակ պիտի չըլլան » :

Անմովոր ցուրտ մը կր տիրէ Փարիզի մէջ, երկու օրէ ի վեր : Գլխարկները եւ վերարկուները մէջտեղ եկած են եւ շատ մը տուներու մէջ վառարանները վառել սկսած են : Միեւնոյն ատեն անձրեւ կը տեղայ : Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Տանմարքայի մէջ ալ օդը ցրտած է : Իսկ Իտալիոյ մէջ տաքուկ արեւ մը կը տիրէ :

Մոսկուացին կը հեռագրեն թէ Մոսիս Թորէզ բոլորովին ապաքինած ըլլալով, պատրաստութիւն կը տեսնէ Փարիզ վերադառնալու համար :

Աշխատաւորովին Ապահովութեան Խորհուրդը մերժեց խորհրդային պատուիրակին առաջարկը՝ 14 երկիրներ խմբովին արձանագրելու համար : Թեր քուէարկեցին միայն Խ. Միութիւնը եւ Փա – քիստան : Չեզոնպահ մնացին Մ. Նահանգները, Ցունաստան, Անգլիա, Ֆրանսա, Թուրքիա եւն. : Արեւմտեան պետութեանց տեսակէտով, իւրաքանչիւր երկիր պէտք է առանձին քննուի եւ ոչ թէ խմբովին ներս առնուին :

Աշխատավարձի յաւելման պահանջներուն առթիւ, վարչապետը յայտարարեց թէ կառչած կը մնայ չարժուն սակացոյցի օրէնքին : Ինք ամէն միջոց պիտի փորձէ դիներր իջեցնելու համար :

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը վաւերացուց այն պայմանագիրը որուն համաձայն 715 միլիոն տոլարի ապրանք պիտի յանձնեն Իսրայէլի, 14 տարուան ընթացքին, իբրեւ հատուցում : Ակկէ զատ պիտի վճարէ նաեւ 107 միլիոն տոլար, իբրեւ հատուցում հրէական անժառանգ եւ անտէր ստացուածքներու : Իսրայէլի կառավարութիւնն ալ վաւերացուց համաձայնութիւնը :

Մ. Նաձանդներոու պատերազմական նախարարը յայտարարեց թէ բանակը երբեք այսքան զօրաւոր եղած չէ եւ թէ կրնան յաղթել Խ. Միութեան :

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ_ՍԱՄՈՒԷԼ

51, Rue Monsieur le Prince, Paris (6)
DANton 88.65, Chêque Postal: Paris 1278-35

Բաց է ամառուան եղանակին :

Հայերէն հին եւ նոր դրքերու ճոխ մթերք :

Հայոց պատմութեան եւ դրականութեան վերաբերեալ ֆրանսերէն ինքնագիր եւ թարգմանած բազմաթիւ հրատարակութիւններ :

Կոմիտաս Վարդապետի եւ ուրիշ հայ երգահաններու երաժշտական գործերը :

Արեւելագիտական եւ բիւզանդագիտական գիրքեր, ֆրանսերէն, անգլիերէն եւ եւրոպական այլ լեզուներով :

Մակաբաթիւ օրինակներ մնացած են H. Pasdermadjianի Histoire de l'Arménieէն, գին 1500 ֆրանք :

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Ց.Դ. Մարսէյլի «Բըրիստափոր» ենթահսմիտէն՝ իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Աբամ Մերուսեանի, իր տիկնոջ՝ ողբացեալ տիկին Վիրթորիա Մերոնեանի դառնադէպ մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի 1500 ֆր. կը նուիրէ Դաշնակցութեան Տան Փոնտին :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի դպրոցի հայերէնի դասընթացքի արձանագրութիւնները սկսած են 4 Սեպտ.եւ կը շարունակուին կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին ամէն հինգշաբթի : Եկեղեցւոյ կից սրահի մէջ : Ուսուցչութեամբ Տիկին Ա. Տէօքմէճեանի :

ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Թրիքոյի սիւրժէրէօզ մեքենայի վրայ աշխատող գործաւորուհի կ'ուզուի : Տեւական աշխատանքի համար :

Դիմել Maison Mouradian, 18 rue de l'Echiquier Paris (10):

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. «Բրիստափոր» են – թակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Ց. Դ. «Բրիստափոր» են-տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս չաբաթ ժամը 20ին, Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Դեկտեմբեր 28ին, Սէրքըլ Միւթիէլի մէջ :

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻ (եգիպտոս) Տիկին Արուսեակ Լեւոն Ղարիպեան

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տիկին Հայկանոյշ Զէլվէեան եւ զաւակը՝ Մկրտիչ Զէլվէեան, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին անձամբ կամ դրաւոր, ողբացեալ Տիկին Մ. Զէլվէեանի մահուան առթիւ եւ ներկայ եղան անոր յիշատակին եղած հոգեհանգստեան, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կր ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Խաչվերացի տօնին առթիւ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ, Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ :

Ցետ պատարագի պիտի կատարուի Խաչահանդիսի աւանդական տրարողութիւնը : Սկիզբն ժամերգութեան ժամը 8ին Ս. պատարագ ժամը 10ին : Խաչվերացի երեկոյեան թափոր ժամը 4.30ին :

Բ. օր յիշատակ Մեռելոց, սկիզբ. ժամերգութեան ժամը 9ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին :

ԽԱՉՎԵՐԱՑԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Խաչվերացի տօնին առթիւ, Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի : Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 4.30ին Աստանի արարողութիւնը պիտի կատարուի :

(Դիտաւ)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Փարիզի կաթողիկէ Հայոց առաջնորդ Սամուէլ Ծ. Վ. Վեհաեպիսկ. Փարիզ վերադարձած ըլլալով, ճաշնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ այս կիրակի, Ս. Խաչի տօնին առթիւ, ժամը 10.30ին Rue Thouinի եկեղեցին եւ պիտի քարոզէ :

ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Պուլվար Օտտոյի հայ եւ բիւտասարդաց «Արծիւ» Մարզական Միութեան :

13 Սեպտ., չաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, հանդանօթ Պար «Էնթէրնասիօնալ»ի սրահին մէջ, 230, Chemin de la Madrague - Ville:

Կը նախագահէ ընկեր ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն, եւ անակնկալներ :

Մըցում հայկական պարերու եւ թանկոյի :

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի առնելով զանազան դիմումները, վարժարանս ճիգ մը եւս ընելով ընդունած է նաեւ ցերեկօթիկ աշակերտներու արձանագրութիւնը :

Արձանագրութեան օրերն են. երկուշաբթի եւ չաբաթ ժամը 10—19 : Հասցէ.— 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.) : Հեռ. OBServatoire 18-28:

Ծախու եւն

ՊՈՒՏՕ.— Ընտանեկան պատճառներով կը ծախեմ, կամ կր փոխանակեմ (միայն Մարսէյլէն մէկու մը հետ), դերձակի խանութս, որ 1936էն ի վեր հաստատուած է : Ունի դեռ 7 տարուան պայ : Տարեկան վարձքն է 20 հազար ֆր. : Խանութը 5×4 մեթր է : Երկու սենեակով, առջին յարկը, fumպիներ տը թուալէթ եւ fum : Ի հարկին ուրիշ առեւտուրի մը վերածելու արտօնութիւնն ալ կայ :

Պայմաններու համար դիմել՝ Ara, 6 rue des Menuts : Կամ Madame Poirierի, 27 rue de Tivoli, Մարսէյլ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C.P· Paris 1678-63

Jeudi 11 Septembre 1952 Հինգշաբթի 11 ՍԵՊՏ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6862 — Նոր շրջան թիւ 2273

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՎԵՐԵԼՔ ՅԱՅՐԱՐԱՏ

ՉՐՈՑՑ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐՇԱԻԱԽՈՒՄԲԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Երեքշաբթի իրիկուն Սէն Միշէլի «Արարատ» ճաշարանը հրաւիրուած էին փարիզահայ օրաթերթերու ներկայացուցիչները, լսելու համար այն ֆրանսացի երկրախոյզները, որոնք վերջերս Արարատ լերան գագաթը բարձրացած էին՝ փնտռելու համար Նոյեան Տապանը :

Երեք երկրախոյզները եկած էին իրենց ընտանիքներով եւ բարեկամներով, թիւով 16 : Հոն էր նաեւ Ֆրանս· մամուլի կցորդ Պ· Ֆապիէն Լաֆոնպ : Հայերուն կողմէ՝ բացի երկու թերթերու ներկայացուցիչներէն, սեղանին վրայ տեղ գրաւած էին նաեւ Պ· Զ· Որբունի եւ Պ· Նուպար Ցուվհաննէսեան : Ճաշասրահին մէջ ներկայ էին նոյնպէս քանի մը հետաքրքիր Հայեր :

« Մամուլի ղեկոյց » մը չէր եղածը, այլ պարզ հանդիպում մը, փոխադարձ ծանօթութիւն հաստատելու համար :

Առաջին վայրկեանէն իսկ տաք եւ մտերմական մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ եւ ոգի վրայ խօսակցութիւններ տեղի ունեցան, առանձին խումբերով եւ երկուստեք փոխադարձ տեղեկութիւններ տրուեցան : Անոնք խօսեցան իրենց արշաւանքի մասին, մենք ալ՝ Հայերու եւ Արարատի մասին :

Արշաւախումբը երեքական հոգինոց երկու խումբի կը բաղկանար : Առաջինը գացած է Իզմիր եւ չարժանկարի առած Եփեսոսի աւերակներն ու Աստուածածնի տօնին առթիւ օրթոտոքս եկեղեցին կողմէ Օգոստ· 17ին կատարուած ուխտագնացութիւնը դէպի Ս· Կոյսի բնակարանը : 500 մեթր երկարութեամբ ժապաւէն մը պատրաստուած է այս առթիւ :

Երկրորդ խումբն է որ կատարած է Արարատի վերելքը : Այս խումբին երեք անդամներն էին « Արարատ » ճաշարանը եկողները : Անոնք են՝ Ժան տը Րիբիէռ, Ֆէրնան Նավարա եւ Կէրշնէր :

Ժան տը Րիբիէռ է զոյգ արշաւանքներն յղացողը, Ֆէրնան Նաւարա հայթայթած է դրամը, իսկ Կէրշնէր գունաւոր ժապաւէնով նկարած է արշաւանքին բոլոր մանրամասնութիւնները : Այժմ իրենց ձեռքին մէջ ունին երեք հազար մեթրնոց ժապաւէն մը, որուն 700 մեթրը Արարատի շրջանին մասին : Բազմաթիւ տեսարաններ առած են Պոլսոյ, Անգարայի, Էրզրումի, Պայազիտի, Իգտիրի, մանաւանդ Կապադովկիոյ մէջ, ուր կան բազմաթիւ յունական հին եկեղեցիներ՝ ժայռերու մէջ փորուած : Առնք բոլորովին լքուած են եւ գարձած « պատմական յիշատակարան »ներ :

Ժան տը Րիբիէռ 40 տարեկանէ , միշտ հասակ, թխադէմ, կը յիշեցնէ հայկական դիմագիծը : Ծագումով Պասք է : Տարիներ առաջ երկրախուզական հետազօտութիւններ կատարած է Կրէնլանտի մէջ եւ դրի առած իր տպաւորութիւնները՝ ո·րոնք անտիպ կը մնան : Տարի մըն ալ մասնակցած է Տաչուրի (Եգիպտոս) պեղումներուն :

Մեր հարցումներուն պատասխանելով, բացատրեց թէ՝ Նոյեան Տապանը փնտռելու գաղափարը յղացած էր 1950 հոկտեմբերին՝ կարդալէ վերջ աշխարհագրութեան հին դիրք մը , որուն մէջ կը խօսուէր Հայաստանի, Ջրհեղեղի, Արարատի եւ Նոյեան Տապանի մասին :

Պասքեան աւանդավէպի մը համաձայն, Նոյ նահապետ իր տապանով մեկնած է պասքեան հողամասէն եւ հասնելով Արարատի գագաթը՝ գտած է :— « Ահա հողը » (պասքերէնի մէջ Արարատ կը նշանակէ ահա հողը) :

Ժան տը Րիբիէռ կը հաւատայ տապանի գոյութեան Արարատի սառնակոյտերուն տակ : Պէտք է փչրել աւելի քան 30 մեթր թանձրութեամբ սառոյցի խաւը՝ երեւան հանելու համար զայն :

Իր արշաւախումբը Ֆրանսայէն ուղղակի մեկնած է Պոլիս, անկէ Անգարա ու Կեսարիա, ուր տեսնելով Արգէոսի սպիտակ գագաթը, գաղափար յղացած է Արարատէն առաջ բարձրանալու կապադովկիոյ պատմական լերան վրայ 3950 մեթրը) : Այս առաջին փորձը միաժամանակ վարժութիւն մը պիտի ըլլար խումբին երեք անդամներուն համար, որոնք բոլորն ալ կը սիրէին մարզանքը :

Կեսարիայէն անցած են Սեբաստիա, Երզնկա, Էրզրում, Պայազիտ, Իգտիր :

Կարած են 23.000 քիլոմեթր ճամբայ՝ Յունիս 13էն մինչեւ 26 Օգոստոս : Թրքական իշխանութիւնները ամէն դիւրութիւն ընծայած են իրենց եւ տրամադրած թարգման մը : Երկու լրագրողներ՝ Եաշար Քէմալ (« Ճիւմհուրիյէթ ») եւ Մէլահաթին (Անատօլուի գործակալութիւն) ընկերացած են արշաւախումբին, սակայն չեն կրցած բարձրանալ մինչեւ գագաթը :

Խումբը հետազօտութիւններ կատարած է երեք ուղղութեամբ, հարաւային ճակատէն յաջողած է հասնիլ մինչեւ ամենաբարձր գագաթը (5156 մեթրը), արեւմուտքէն 3800 մեթր, իսկ հիւսիսէն 3100 մ· : Արարատի շրջանին մէջ տեսած են բազմաթիւ վաչկատուն քիւրտ ցեղախումբեր, որոնք կ'ապրին հին օրերու պէս :

Արարատի գագաթէն մշուշներու մէջ պարուրուած ընդհմարած են Հայաստանի մայրաքաղաքը :

Վերելքի ընթացքին Թուրքերը չեն կրցած դէպի բարձունքները հետեւիլ իրենց, որովհետեւ 3800 մեթրէն վեր օդը քուն կը բերէ :

Խումբը ուզած է այցելել նաեւ Անիի աւերակները՝ ժապաւէնի վրայ առնելու համար, սակայն տեղական իշխանութիւնները չեն արտօնած : Ի — րենց կարծիքով Անիի աւերակները գոյութիւն չունին այլեւս, ամէն ինչ բարուբանդ եղած է : :

Ճաշէն ետք խօսուեցան քանի մը բաժակաճառներ :

Պ· Որբունի իրրեւ հանդիպումին կազմակերպիչը, բաւ թէ երեք ամիսէ ի վեր մեծ յուզումով կը հետեւէր արշաւախումբի քայլերուն դէպի Արարատ : Արարատը միշտ երազ մը եղած է իրեն համար : « Հիմա տեսանք իրականութիւնը : Ամէն Հայու սրտին մէջ կայ Արարատի երազը : Օտար լեզուով գրող մեծ գրագէտ Սարոյեան բսած է թէ կ'ապրին այն ազգերը որոնք երազ մը ունին : Հայ ազգն ալ պիտի ապրի, մինչեւ որ տեսնէ իրակացնացումը իր երազին ,— տիրանալ Արարատին » : Ճառախօսը յիշեց նաեւ թէ Իգտիրը ծննդավայրն է ողբացեալ գրագէտ Ահարոնեանի :

Հրանդ Սամուէլ բաւ թէ ներկայ ժամգոյն օրերուն՝ երբ Հայաստանն ու Հայկական Դատը բոլորովին մոռացութեան տրուած են՝ հոդեկան մեծ գոհունակութիւն կը զգանք՝ տեսնելով որ երիտասարդութիւնը այս արշաւախումբին ամբողջ աշխարհի մամուլին մէջ եւ անթելի վրայ կը հռչակուին Արարատն ու Հայաստանը : Ասիկա մխիթարութիւն մըն է մեզի համար : Արարատի մասին միաձայնութիւն կայ բոլոր Հայերուն մէջ՝ սահմանին երկու կողմերն ալ : Հակառակ անոր որ Արարատը Հայաստանի սահմաններուն մէջ չէ, խորհրդային Հայաստանի դինանշանին վրայ կ'երեւայ յաւիտենական Արարատը, որուն ետեւէն կը ծագի արեւը՝ լուսաւորելու ամբողջ Հայաստանն ու հայ ժողովուրդը : Ու բաժակը պարպեց մաղթելով անյապաղ Արարատը տեսնել Հայաստանի սահմաններուն մէջ :

Արշաւախումբին պետը Ժան տը Ռիբիէռ չնորհակալութիւն յայտնեց Հայերուն կողմէ իրենց հանդէպ ցոյց տրուած ջերմ ընդունելութեան համար, որ, ըսաւ, աւելի սրտագին է եւ յուզիչ, քան պաշտօնական ընդունելութիւնները :

Ֆէրնան Նաւարա ըսաւ թէ ինչպէս ձեր մեծ բանաստեղծը Ահարոնեան բսած է՝ յուզուած մարդը չի կրնար խօսիլ : « Կը մաղթեմ որ Արարատը դուր տեսանք՝ ձերը ըլլայ օր մը » :

Մամուլի կցորդ Ֆապիէն Լաֆոնպ յանուն Ֆրանսացի լրագրողներուն սրտաբուխ խօսքեր ըրաւ եւ յոյս յայտնեց թէ հայ ժողովուրդը օր մը Ֆրանսացիները պիտի հիւրընկալէ Արարատեան երկրին մէջ, ինչպէս իրենք հիւրընկալած են Հայերը Ֆրանսական հողին վրայ :

Հանդիպումը վերջացաւ կէս գիշերին, չատ ջերմ մթնոլորտի մէջ :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԹՈՒՆՈՒՃի պէյր նամակ մը ուղղելով Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահին, մերժած է բարենորոգումներու ծրագիրը, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը : Պէյը կ'ըսէ թէ առաջարկուած բարենորոգումները չեն համապատասխաներ Թունուզի ժողովուրդին բաղձանքներուն : Բայց եւ այնպէս բաց կը ձգէ դուռը, նոր բանակցութեանց համար : Իրաղեկներ կը կարծեն թէ կ'ուզէ ժամանակ շահիլ, տեսնելու համար թէ ինչ պիտի ընէ ՄԱԿը, յառաջիկայ ընդհ·ժողովին մէջ :

ԵՐԿՈՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՐԷՆՔՆԵՐ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՀԱՂԵՐԸ ՊԻՏԻ ԲԱՑՆՈՒԻՆ .— ԵՐԵՍՈՒՆ ՕՐ ՊԱՑՄԱՆԱԳԱՄ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ, ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ .— ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ ԴԻՇԵՐ ՑԵՐԵԿ

Երեքշաբթի օր, 9 Սեպտեմբեր, Եգիպտոսի նոր դահլիճը ամէնէն երկար նիստը գումարելով, հաստատեց երկու բացառիկ օրէնքներ, —1· Սահմանափակում հողային սեփականութեան : 2.— Զտում եւ վերակազմութիւն քաղաքական կուսակցութեանց :

Երկու որոշումները նոր էջ մը կը բանան եգիպտոսի պատմութեան մէջ : Նախարարական խորհուրդը երկու օրէնքներն ալ վաւերացուց ժողովի գումարելով դիւերուան ժամը 6էն մինչեւ ժամը 3.40 (կէս օրէն ետք) : Զօր· Նեկիպ վճռած էր անյապաղ գործադրել ծրագրուած բարենորոգումները : Ժողովի պահուն թոյլ չտուաւ որ նախարարները հեռանան, վերջնական որոշում տալէ առաջ : Բացառութիւն եղաւ միայն կրթական նախարարին՝ Իսմայիլ Քապպանիի համար, որ բացատրեց թէ նիստի պահուն իսկ պիտի քաշուէր, եթէ թոյլ չտան որ տուն երթայ :

Ժողովը չարունակելով հանդերձ, նախարարները չմոռցան իրենց կրօնական պարտականութիւնները : Եգիպտոսի պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով նիստը ընդհատուեցաւ, որպէսզի նախարարները աղօթեն : Զօր· Նեկիպ ալ յարակից սենեակ մը քաշուեցաւ, իրիկուան երկու աղօթքները կատարելու համար :

Ահաւասիկ հողային բարենորոգման օրէնքին դլխաւոր կէտերը· —

Սեփականութիւնը պիտի ըլլայ մարդ դլուխ 200 արտավար (80 հեկտար) : Պետութիւնը դրաւելով աւելին, հինդ տարուան ընթացքին, պիտի բաշխէ հողազուրկներուն : Վաճառման դիներ պիտի ըլլայ հողին բերած եկամուտին տասն անգամը : Այս կէտն ալ պիտի ճշդուի մասնաւոր օրէնքով : Այն հողատէրերը որոնք 200 արտավարէն աւելի ունին, կրնան իրենց զաւակներուն ձգել հարիւր արտավար : Սեփականութենէ դրկուած հողատէրերուն համար կառավարութիւնը չրջաբերութեան պիտի հանէ դանձատոմսեր 3 առ հարիւր տոկոսով, վճարելի 30 տարիէն : Ֆէլլահները պիտի ստանան առ առաւելն երկու հեկտար հող : Երկրագործական բանուորներուն (մշակ) աշխատավարձը պիտի ճշդուի մասնաւոր օրէնքով մը : Հողազուրկները պիտի կրնան արհեստակցական միութիւններ կազմել իրենց շահերը պաշտպանելու համար :

Այն հողատէրերը որ հինդ արտավարէն պակաս ունին, պարտաւոր են գործակցական ընկերութիւններ կազմել, որպէսզի աւելի հարուստ դրացիներ չկարենան շահագործել դանոնք :

Օրէնքը մինչեւ երեք տարի բանտարկութիւն կը նախատեսէ անոնց համար որ չեն համակերպիր : Օրէնքը գործադրելի է թէ անհատներու եւ թէ բարոյական անձնաւորութեանց համար (ընկերութիւններ), բաց ի կրօնական միաբանութիւններէն :

Ամենավերջին վիճակադրութեան մը համաձայն, մօտ 2150 հոգի են անոնք որ 80 հեկտարէն աւելի հող ունին : Բռնադրաւելի հողերուն տարածութիւնը կը հաշուէն 30.000 հեկտար (740.000 արտավար) :

Կուսակցութեանց վերակազմութեան օրէնքին տրամադրութեամբ, քաղաքական իրաւունքներէ կը զրկուին անոնք որ ոճիրներ գործած են, իրենց իշխանութիւնը չարաչար գործածած, ապօրէն շահադիտութիւններ կատարած կամ ապօրինաբար դրամ (կաշառք) ստացած են օտար երկրէ մը կամ անոր ծառայող կազմակերպութենէ մը : Օրէնքը ճշդրիտ կանոնագրի մը կ'ենթարկէ քաղաքական կուսակցութիւնները, պարտադրելով որ զտուին եւ վերակազմուին :

Նոր դահլիճին ազդայնական անդամներէն Պ· Բլուան յայտարարեց թէ կուսակցութիւնները « պարտաւոր են մինչեւ մէկ ամիս ամբողջական տեղեկագիր մը ներկայացնել ներքին գործերու նախարարութեան, իրենց կատարած զումարներուն եւ վերակազմութեան մասին : Եթէ նախարարութիւնը տեսնէ որ անհրաժեշտ դործողութիւնները լրիւ չեն կատարած, խնդիրը պիտի յղէ պետական խորհուրդին : Այս վերջինը իրաւունք ունի լուծելու այն կուսակցութիւնները որոնց նոր կարգուսարքի չի համապատասխաներ օրէնքին » :

Իրաղեկներ կը հաւատան թէ այս օրէնքին մասնաւորապէս պիտի ազդուի ազդայնական մեծ կուսակցութիւնը, Վաֆտ, որուն կարգ մը վարիչներ ձերբակալուած են արդէն : Միւսները առջի օր ժողով գումարեցին Ալեքսանդրիոյ մէջ, նախագահութեամբ Պ· Նահաս : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Տիկին Նահաս, որ Փարիզ կը գտնուի, որոշած է Եգիպտոս վերադառնալ, հակառակ իրեն դէմ եղած ամբաստանութեանց :

× Զօր· Նեկիպ այժմ կը գրադի ապրուստի

(ՁՆ· Վ· Լուծման ձգտվածքաշրջանակ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶՄԻՒՌՆԻԱՆ

(ԱՆՀԵՏԱՑԱՇ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ
ՄՇԱԿՈՑԹԻ ԱՆՑԵԱԼԷն)

2.— ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Զմիւռնահայ առաջին մշակութային միու-թիւնը եղած է «Արդածունեաց Ընկերութիւնը», կազմուած՝ 1843 Թուականին, խումբ մը ուսումնասէր երիտասարդներէ, որոնք կը ձգտին օգտակար գիրքեր հրատարակել, ազգին մէջ կրթական եւ ուսումնական գործին զարկ տալու համար :

Ու առաջին առթիւ, Յաչատուր Մելիքսեթեան — եանցի խմբագրութեամբ կը սկսին հրատարակել «Հայրենասէր» անունով չաբաթաթերթ մը, 1843 Մայիս 28ին :

« Հայրենասէր » կը հրատարակուի անխափան չուրջ վեց ամիս, երբ հակառակորդներու հնարք - ներով կը ստիպուի դադրիլ, վերատին հրատա - րակուելու համար 1844ին :

1845ի Զմիւռնիոյ աղէտալի հրդեհին, երբ Հայոց թաղը ամբողջութեամբ հրոյ ճարակ կ'ըլլայ , Արդածունեաց Ընկերութեան անդամները նեղ դրութեան մատնուելով, կը ստիպուին 1846ին ի սպառ դադրեցնել իրենց թերթը, ինչպէս նաեւ գործունէութիւնը :

Տեսած եմ «Հայրենասէր»ի քանի մը թիւերը , ու լեզուով, դաղափարներով եւ ուղղութիւնով՝ այդ Թուականին Զմիւռնիոյ մէջ հրատարակուող « Արշալոյս Արարատեան »էն չատ աւելի բարձր դտած եմ :

« Արշալոյս Արարատեան»ի խմբագիրը՝ Ղու - կաս Պալթազարեան, բնիկ Զմիւռնիացի, հաւա - նարար Մխոթարեան վարժարանի մէջ ճոխ Ճուխան Վանանդեցի մօտ ուսած, կ'երեւայ թէ վարժարանը աւարտելէ վերջ, ժամանակ մը դաղար տուած է իր ուսումնական դրադումներուն, ինչ որ թուլա - դուցած է իր դրելու վարժութիւնը : Հայնոցի հր- դեհէն յետոյ, սակայն, իր թերթին հրատարակու- թիւնը չարունակելով ընտելացած է դրելու, բայց այնպիսի ոճով մը, որ աւելի աղաւաղեալ դրաբար մըն էր քան թէ աշխարհաբար :

Ահ մը Հայերու համար, երկու թերթ դրա - կան շահկլութիւն մըն էր, մանաւանդ որ այդ մի- ջոցներուն Կուլիէլմոս Կրիֆիթ անուն միսիոնար մը, Մալթայէն իր տպարանը Զմիւռնիա փոխադրած եւ «Շտեմարան Պիտանի Գիտելեաց» անու- նով պատկերազարդ պարբերական մը սկսած էր հրատարակել 1839 Յունուար 1ին, որուն լեզուն մաքուր խնամուած հայերէն, բայց բովանդակու- թիւնը սուկ կրօնաբարոյական էր եւ յաճախ տա - կակ : Ոչ մէկ ազդային չարժումի կամ անցուդար- ձի արձանագրութիւն, ոչ մէկ հայրենասիրական դրութիւն՝ իր ամբողջ հրատարակութեան ընթաց- քին, որ տեւած է չուրջ եօթը տարի :

Ճիշդ այդ պատճառաւ Զմիւռնահայերը նա - խապատուութիւն կուտան տեղական գոյդ թերթե- րուն, ինչպէս վենետիկեան «Բազմավէպ»ին, ա - նոնց դրական, բանասիրական, ուսումնական եւ մանաւանդ ազդային բովանդակութեան եւ առա- ւելութիւններուն համար :

Կարծեմ ներելի է ինձի այս նախամեծարու - թեան մէջ իսկ տեսնել այդ ժամանակներէն Զմիւռնահայերու ինչքան զարդացումը, նոյնքան եւ դրական ճաշակը եւ ազդային ոգին, որով կը դուրդուրային ազդային յիշատակներուն ու պատ- մուածքներուն վրայ, որոնցմով լի էին թէ «Հայ- րենասէր» թէ «Արշալոյս Արարատեան», ինչպէս նաեւ հետագոյն «Բազմավէպ»երը :

« Հայրենասէր »եւ «Արշալոյս Արարատեան » դիրար շատ կը դանեն ,ուսում եւ կը հակառակին, խմբակցութիւններ կը կազմուին եւ վէճեր կը յա- րուցուին ,որոնց հետեւանքով, ժամանակ մը « Հայրենասէր»ը կը դադրի :

Հոդելոյս բարեկամս՝ Թ. Ճերմակեան, որ պր- պատած էր ամէն ինչ, ինձ բաած է թէ որեւէ յիշա- տակութիւն կամ իրարու դէմ պարսաւ, անար - դանք, դրպարտութիւն, մեղադրանք եւ հայհո - յանք չէ տեսած վերոյիշեալ թերթերու հետաքա - ծողներուն մէջ, ինչ որ ճշմարտապէս պատուաբեր է այդ չրջանի հայ հրատարակադրութեան հա - մար :

Աւելթր ունեցած եմ «Հայրենասէր»ը թղթա - տելու եւ հանդիպած կարդ մը խմբագրականնե- րու, որոնցմով տիրող կարդ մը թիւր դաղափար - ներ ուղղել կը ջանայ խմբագրողը եւ որոնցմէ վէ- ճի խնդիրը կրնայ մակաբերուիլ : Սակայն աւելի եւ ոչ մէկ խօսք· ինչ ազնուութիւն եւ ինչ բարե- վար ուղղութիւն :

« Հայրենասէր»ը իր բովանդակութեամբ, մա - քուր, ճկուն լեզուով, ապացոյց մըն է Արդա - ծունեաց Ընկերութեան չուրջ բոլորուած զմիւռ- նահայ երիտասարդներու հայեցի զարդացումին եւ մտաւոր բարձր աստիճանաչափին, այնպիսի չըր- ջանի մը, երբ հայ իրականութեան մէջ նոյնները — մեծ չարժման մը ոչ մէկ տեղ կը հանդիպինք, երբ պէտք կ'ըլլայ տասնեակ մը տարիներ եւս երթալ , այդ տեսակ չարժումներու ականատես ըլլալու համար, նոյնիսկ Զմիւռնիայէն չատ աւելի հոծ հայութիւն ունեցող կեդրոններու մէջ , ինչպէս Պոլիս եւ Թիֆլիս :

Այս երեւոյթը կը բացատրուի անով որ, Զմիւռ- նիա աւելի սերտ չփում ունենալով Արեւմուտքի մտաւոր կեդրոններուն հետ, իր վաճառականա - կան յարաբերութիւններուն բերմամբ, դիւրու - թեամբ հաղորդակից կ'ըլլայ Ֆրանսական մեծ յե- դափոխութենէն յետոյ՝ Եւրոպայի ոստաններէն ճառագայթարձակուած մշակութային լոյսին , եւ ոտանց այլեւայլի կ'իւրացնէ ու կ'ուղէ իր իւ - րացուցածը տարածել ազդին մէջ :

×

Զմիւռնիոյ մէջ Արդածունեաց Ընկերութե - նէն առաջ հրատարակի վրայ կը տեսնենք ուրիշ մշակութային միութիւն մը՝ Սիւնեաց Ընկերու - թիւն, կազմուած 1841ին : «Սիւնեաց Ընկերու - թիւն»ը, ինչքան ալ Զմիւռնիոյ նման դաւառական կեդրոնի մը մէջ կազմուած ազդային տահմանա - դրութեան չրջանին Պոլսոյ ազդ· կեդրոնական խորհուրդին ունեցած կամ աւելի վերջը մայրա - քաղաքիքաղաքի «Միացեալ Ընկերութեան »դերը կը ստանձնէ, նպատակ ունենալով հայաբնակ տե- դերու մէջ դպրոցներ հաստատել կամ իր ծախքով ուսուցիչներ նչանակել ու դրական պիտոյքներ հայթայթել : Այսպէս՝ Զմիւռնիոյ այդ ժամանակի ծանօթ ուսուցիչներէն Ստեփան Աբրիկեան նոյն պաշտօնով Տարտանէլ կը դրկուի , ուրիչներ Մանիսա, Ատանա, կարծեմ Էդինէ եւայլն :

«Սիւնեաց Ընկերութիւնը »իր առաջին քայլէն իսկ եռանդագին գործունէութիւն մը ցոյց կու - տայ եւ իր տեղւոյն ու չրջակայքի բաժանորդներէն զատ, ամէն տեղ ծանօթ ազդայիններու մէջ բա - ժանորդներ կը ճարէ եւ իր հասոյթի աղբիւրները սուաւարացնելով՝ գործունէութիւնն ալ կ'աւելցնէ :

Ժամանակին հաղորդակցութեանց դժուարու - թիւններու պատճառաւ, եւ Զմիւռնիոյ ափ մը հայութեան մէջ «Սիւնեաց Ընկերութեան» ստանձ- նած դերը ինչքան ալ ծանր թուի մեզ, այսուհան- դերձ, Պոլսէն, Կովկասէն, Պարսկաստանէն, Հնդ- կաստանէն, Մոսկուայէն, Փեթերսպուրկէն , ե - դիպտոսէն եւ Թրիէսթէէն, այնպիսի ընդհանուր եռանդով մը համակրութիւն կը յայտնեն եւ կը քաջալերեն, որ իրաւամբ պատիւ կը բերէ Ընկե - րութեան, ընդհանուր ազդին փափաքած մէկ գա - դափարը իրագործելուն, եւ Զմիւռնիոյ գաղութին ալ՝ այդ ազդօգուտ դաղափարը առաջին անգամ յղացած ըլլալուն համար :

1845ի հրդեհը, թէեւ «Սիւնեաց Ընկերու - թեան» գործառնութիւններն ալ կը դժուարացնէ , բայց եւ այնպէս, անդուլ ջանքերով ան թերեւս կը չարունակուի, մինչեւ որ խմբակցական խնդիր - ներով կը դադրի տարիներ վերջ : Թէեւ ես այնպէս կը կարծեմ թէ, ամէն տեղի Հայերու մէջ ուսման սէրը զրդռուած եւ միւս կողմէն «Սիւնեաց Ընկե- րութեան» դերը, պոլսոյ աւելի վաչել ըլլալով , վերջապէս այս վերջինը իրեն ինկած գործին զը- լուխ անցած, հետեւաբար «Սիւնեաց»ի ալ հարկ չէ մնացած, ուստի եւ դադրած :

Ինչ որ ալ ըլլայ, տարակոյս չկայ թէ « Սիւն - եաց»ը ուսման խթան մը եղած է ընդհանուր ազ - գին մէջ, ինչպէս կ'երեւի նոյնիսկ հայութեան ամէն մէկ մասերէն անոր նկատմամբ արտայայ - տուած դնահատումէն : Ոչ միայն այս, այլեւ ես կը համարձակիմ ըսել թէ՝ ինչ որ գիւնեանկան էր, ընդհանուր ազգին համակրութիւնը եւ գնա - հատումը կը վայելէր : Այսպէս, եթէ Մխոթարեան վարժարանը երկար միջոց մը նոյնիսկ հեռաւոր վայրերէ աշակերտներ կուգային ուսում առնե - լու, ասի՝ անոր համբաւը եւ յառաջդիմութիւնը ըսելով ու տեսնելով էր :

Տարիներ ետք վերատին խումբ մը կրթասէր ե- րիտասարդներ, որոնց մէջ կը յիշուին Գարեգին Փափազեան, բժիշկ Պօղոս Կոստանդ , Մ. Ալ - փիարեան, կը վերակազմեն «Սիւնեաց Ընկերու - թիւնը» (1879), միշտ հայութեան մէջ կրթութիւն տարածելու, ուսման սէրը արծարծելու, ինչպէս նաեւ մտաւորական յառաջդիմութեան նպաստելու համար :

Դժբախտաբար այս ազդանուէր երիտասարդ - ներու դեղեցիկ առաջադրութիւնները կիսատ կը մնան՝ ինչ ինչ խոչընդոտներով, ու «Սիւնեաց Ըն- կերութիւնը» կը լուծուի ի սպառ կարճ կեանք մը ունենալէ յետոյ:

ԲԺ. Գ. Օ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

«Խաղաղութեան պատուիրակը»

Այս խորագրի տակ ռուս տարադիր Սերգէյ Պե- լամորսկիյ, արտասահմանեան ռուսական թերթի մը մէջ տալիս է իր մէկ յիշողութիւնը ակադեմա- կան Օհաննէսեանի մասին :

Զանց առնելով քանի մը վրդր հատուածներ , մնացեալը տալիս եմ նոյնութեամբ· — Ց·

Անցեալ տարուայ Նոյեմբեր 30ին «Փրաւտան», ի թիւս ուրիշների, դետեղած էր ճառը «Երրորդ համամիութենական խաղաղութեան կոդմնակից - ների համաժողովում», Ա· Միութեան բժշկական Գիտութիւնների Ակադեմիայի եւ Ա· Հայաստանի Հանրապետութեան Գիտութեանց Ակադեմիայի Լ· Ա· Օհաննէսեանի : Յայտարարելով, որ ինքը բը- ժիշկ է , քառասուն տարուց աւել աշխատում է « բուժագիտական ճակատի վրայ, եւ հայ ժողո- վուրդի պատուիրակն է, Օհաննէսեան «պահանջեց խաղաղութիւն» եւ բողոքեց « պատերազմի հրձիգ անդլեւամերիկացիներու » դէմ : Անդլիացիներին նա մեղադրեց, որ նրանք դեռ Լողանի կոնֆէրան- սում 1922 —23 թիւերին «անամօթ սակարկու - թիւններից յետոյ դատաճանութեամբ թուրք դա - հիճներուն տուին Արեւմտեան Հայաստանը » :

Ծերուկը, կ'երեւի, հաչուի էր առած ժամա - նակակից «խաղաղութեան կոդմնակիցներու» տը - դիտութիւնը : Չէ՞ որ հենց բոլշեւիկներն էին, որ 1917ին քայքայեցին Կովկասի ճակատը, դաւա - ճանեցին Հայերուն, 1918ին Սոքոլնիկով, Պետրո- վսկի, Կարախան սատրադրեցին Բրեստ – Լիտովս- կու հաչտութիւնը Հայաստանը տալով Թուրքե - րուն : 1919ին, երբ Հայերու հերոսական բանակը աղատադրեց հայրենիքը Թուրքերից, 1920ին բոլ- շեւիկները օդնեցին քէմալականներուն, իսկ 1921- ին ընկերներ՝ Կարախան եւ Լեգրան Մոսկուայում Թուրքերի հետ սատրադրեցին Հայաստանը բաժա- նելու համաձայնագիրը՝ տալով Թուրքերին Կարս, Պայազիտ, Էրզրում,— ճիշդ այնպէս, ինչպէս 1939ին, նրանց ընկերները Հիթլերի հետ բաժանե- ցին Լեհաստանը :

*Ակադեմիկոս Օհաննէսեան Ամերիկացիները կը մեղադրէ թէ «ուղարկեցին հետախուդական ծի - ծաղելի արշաւախումբ մը Արարատ լերան կատա- րը՝ Նոյի Տապանը փնտռելու համար, իրականու- թեան մէջ սահմանամերձ Սովետական Հայաստա- նի երկրամասի հարթավայրերը, դիտելու հա - մար »

Հրատարակչական ձեռնարկ մը

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻՆ

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք, Պոլսոյ մէջ յանկարծամահ եղած է Պ. Պետրոս Նշանեան, երբեմն Նշան — Պապիկեան գրատան առաջին հիմնադիրը: Իր ընկերը, Արշակ Պապիկեան, յօդուածաշարք մը նուիրած է ոմանէ կը բաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (*Մարմարա*).—

Մեր առաջին հրատարակութիւնը (հրատարակութիւնիս!) եղաւ հանդուցեալ Հրանտ Ս. Խանճեանի Աշխարհագրութեան մէջին դասընթացքի հատորը:

Անոր յաջորդեց Սիպիլի «Ցոլքեր»ը, որուն չքեղ տպագրութիւնը, նորաձեւ մօթիֆներով զարդարուած էջերը եւ Մատթէոսեան սպարանի իրաւ պէս խնամուած աշխատութիւնը հաճելի անակնկալ մը եղան բոլոր մեր դրասէրներուն համար. քիչ վերջը Արտաշէս Ցարութիւնեանի «Երկունքը» եկաւ նոր հատորիկ մը աւելցնել մեր վոխտ դրականն չարժումին վրայ:

Չեմ խօսիր մեր կարդ մը նորաձեւ դասագիրքերուն վրայ: (Գալուստ Մալաթեանի Մայրենի Լեզուն, Հրանդ Ս. Խանճեանի Թուաբանութիւնը, եւայլն):

Կարեւորագոյն երկու ձեռնարկները եւ չատ մը ապագայի ծրագիրներ սուտերի տակ կը ձգէին այդ երկրորդական գործերը: Առաջինն էր 1904ին մեծամեծ զոհողութիւններով Ա.րամ Անտոնեանի խմբագրապետութեամբ հրատարակած «Ծաղիկ» կիսամսեայ գրական հանդէսնիս, իսկ երկրորդը 1907ին սկսուած «Նշան Պալիկեան տարեցոյց»ներու տարեկան հատորներու չարքը, որ նախանձը գրգռեց «Թէոդիկ»ին եւ պատճառ եղաւ անոր ալ տարեցոյցներուն հրատարակութեան: Մանաւանդ այս տարեցոյցները անսահման թղթակցութիւններու դուռ բացած էին պետրոսին որ արդէն իսկ մեծ մասամբ իր վրայ ծանրացող գաւառական վարժարաններու հայթայթուած դասագիրքերու առթիւ ուսուցիչներու եւ տնօրէններու հետ ունեցած թղթակցութիւններուն վրայ աւելցուց գաւառաբնակ կարգ մը ծանօթ գրագէտներու հետ թղթակցութեան պէտքը (Ռուբէն Զարդարեան, Թլկատինցին, Գեղամ Կարապետեան, Հայկազուն Հապէչեան եւն.):

Իսկ Տարեցոյցներուն առաջին գուարթ մասին խմբագրութիւնը ստանձնած էր մեր խեղճ «Կաւոյչ»ը (Երուանդ Թոլայեան):

զանի հիւսուածաբանական ամբիոնին վրայ: Բայց ահա անցած քանի մը տարի եւ նա վարկը վեր հատատելով եղաւ ակադեմիկ, ոչ միայն Հայաստանի այլեւ Համամիութենական: Եւ այնքան տոդորուած բոլշեւիկեան աշխարհայեցողութեամբ, որ «չլինի թէ Աբարատի կատարից, Նոյա Տապանը վնտռտուղ չարավնաս Ամերիկացիները նային հայրենի հանրապետութեան վրայ» ուր իրեն թոյլ չտուին աւելի քան վեց տարի «խաղաղութեան մեծ դրօչակիրը ամբողջ աշխարհի մէջ»:

Դիկտատորի արթուն մեքենան — Մ. Վ. Տ. ինչքան վարպետօրէն է դարբնում Սթալինեան կատրերը:

Գաղութէ գաղութ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հայոց առաջնորդը, Տօրէն եպիսկ. Բարոյեան ընկերակցութեամբ Քաղաք. Ժողովի առենապետ Տօքթ. Երուանդ Ճիտէճեանի եւ առենադպիր Տօքթ. Աստուր Գալաքեանի ունկնդրութեան ընդունուած էվիբանանի հանրապետութեան նախագահ Շէյխ Պշարա էլ Խուրիի կողմէ, Ալէյի ապարանքին մէջ: Նախագահը ջերմ ընդունելութիւն ըրած է: Առաջնորդը յանուն Լիբանանի աղգային իշխանութեանց ներկայացուցած է Հայերու հաւատարմական զգացումները, թէ Հայերը այս զեղեցիկ երկրին մէջ իբրեւ խաղաղ եւ օրինապահ քաղաքացիներ, Լիբանանի բարգաւաճման, ժողովուրդի բարօրութեան եւ անոր ազգային չահերու պաշտպանութեան ծառայելու պատրաստակամութեամբ ապրուած են: Նախագահը պատասխանած է թէ բարձրօրէն կը դնահատէ հայ ժողովուրդը որ ջանք չէ խնայած ամբողջութեան համար Լիբանանի անկախութիւնը.— «Լիբանանցի Հայերը պարկեշտ եւ հաւատարիմ քաղաքացիներ են»: Համրապետութեան նախագահը հարցումներ ուղղած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսական յառաջիկայ ընտրութեանց մասին:

ԵԻՍ. ՓԵՐՈՆԻ մահուան տարիւ Պուէնոս Այրէսի Ազգ. իշխանութեան կողմէ Ցարութիւն վրդ. Մուշեան, Պատր. Նուիրակ Սերովբէ վրդ. Մանուկեան, Ներսէս քհնյ. Տէր Յովհաննեան եւ կեդր. խորհուրդի չորս անդամները ներկայ եղած են Աշխատանքի Նախարարութեան պաշտօնատունը, ուր կը դանուի հանդուցեալին դադարը: Ցաւակցութիւն յայտնած են հանրապետութեան նախագահ զօր. Փերոնի, որ անձամբ ընդունած է զիրենք, ու առաջնորդած դէպի մատուռ, ուր հոգեւոր հայրերը աղօթած են Տիկ. Եւա Փերոնի համար:

× *Կիրակի Օգոստոս 3ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Եկեղեցիին մէջ, մասնաւոր հոգեհանդիստ կատարուած է: Պատարագած է Սերովբէ վ. Մանուկեան: Երգեցողութիւնները կատարած է «Կոմիտաս» երգչախումբը:*

ԷՎԻՐԿ — ՖԷՆԷՍԻԻ (Կեսարիա) քահանան, Տէր Թորոս Զալկճեան Պոլիս գացած է եկեղեցւոյ ներկայ վիճակի մասին տեղեկութիւններ տալու համար պատրաստելու: Այժմ 450 Հայեր կ'ապրին Էվիրէք - Ֆէնէսիի մէջ: Ան հաւատարիմ կօչակատար, դերձակ եւ երկաթագործ են: Քահանան բաժնէ թէ դոհ են իրենց վիճակէն եւ տեղական իշխանութենց կողմէ բարեացակամ վերաբերում կը դտնեն: Իրենց եկեղեցին պայծառ պահելու նախանձախնդրութիւնը ունին: Ամերիկայէն հոն գացած են Տէր եւ Տիկին Պէյնէեան, որոնք քառասուն տարի առաջ դաղթած էին եւ նուէրներ բրած են եկեղեցիին:

ՔԷՐՔՈՒՔԻ (Իրաք) հայ դաղութը որ կը բաղկանայ 250 ընտանիքէ, վերջապէս ունեցաւ իր սեփական եկեղեցին: Կը ծրագրեն նաեւ դնել նոր դերեզմանատան եւ նոր վարժարանի մը համար յարմար վայրեր: Ցանձնախումբ մը կազմուած է եկեղեցին բարեզարդելու եւ երգեցիկ խումբ մը կազմելու:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

ՔԷՕԼՆ, 6 — 9 — 12.— Պատերազմէն ի վեր առաջին անդամ ըլլալով Հոկտ. 5ին Փարիզի մէջ տեղի պիտի ունենայ Ֆութպոլի միջազգային մրցում մը Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ: Այս մրցումին առթիւ Գերմանիոյ Ֆութպոլի հանրածանօթ մարզիչ Պ. Սեպհէր Պէրլինէն հրաւիրած է պերման 22 լաւագոյն խաղացողները որոնք Քէօլն քաղաքին մէջ պիտի սկսին նախապատրաստները: Պ. Ս. Հէրպէրկերը խօսակցութեան ընթացքին յայտնեց թէ Ֆրանսան լուրջ հակառակորդ մը կը նկատեն բայց յենլով իրենց նախկին յաղթանակներուն վրայ, ինչպէս Աւստրիոյ դէմ 3—1 եւ Զուիցերիոյ 2—1 եւ Թուրքիոյ 2—0, ապահով են որ պիտի կրնան այս մրցումէն ալ ճակատագրական դուրս ելլել:

Այս մրցումին առթիւ միայն Գերմանիայէն 10 հազար հանդիսականներ Փարիզ պիտի երթան:

× *Հէրլոտ, Արժանթինի այս հանրածանօթ թէնիսի ախոյեանը որ մասնակցած է «Տէյվիս» բաժակի մրցումներուն, վերջերս մեռաւ Պուէնոս Այրէսի մէջ, խլերդի հետեւանքով: Հանդուցեալը 35 տարեկան էր: Անցեալ տարի բախտ ունեցած էի երկու անդամ մրցելու իրեն հետ: Իր մահով միջազգային մեծ մարզիկ մը կ'անհետանայ:*

ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԱՀԱԳՆ, ամսօրեայ յաւելուած «Արեւելք» օրաթերթի, յատկացուած պատանիներու եւ երիտասարդներու: Թիւ 1: Օգոստոս 1952, պատկերազարդ: Գինն 60 Ս.Դ. Հասցէ.— Mr. K. Donabedian, B. P. 19, Aleppo (Syrie):

ՇԻՇԱՂ

ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Անուշս, ինչպէ՞ս ձուկ եփեր ես. ադած անգամ չես:

ԿԻՆԸ.— Ադա՞ծ: Եփածս արդէն ադի ջուրի ձուկ է ...:

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Օր մը, մարդ մը եկաւ ինծի եւ ըսաւ, թէ փախած է Ռուսիայէն, քանէ մը: Ըսաւ, թէ Հանս Միւլլէրը կը կոչուի եւ բնիկ Համպուրկէն է: Սուտդումներ կատարեցի այն բոլոր քաներու չուրջ, զրպ պատմեց ինծի իր մասին: Սուտդումներ կատարեցի Համպուրկի իր բարեկամներուն մօտ: Սուտդումներ կատարեցի Շուէյտի իր բարեկամներուն մօտ: Եւ երեւան հանեցի, որ իսկական Հանս Միւլլէրը սպաննուած է նացիներու կողմէ տարի մը առաջ եւ հիմա, այս կեղծարարը անոր թուղթերը կը գործածէր իբրեւ լրտես մը:

Ասիկա ինծի պատահած առաջին դէպքն էր: Ցետոյ պատահեցաւ երկրորդը: Երկու մարդիկ Շուէյտ եկան բրիտանական անցագիրներով եւ խնդրեցին որ մեր կոմիտէն օգնէ իրենց: Գոհայ բնակարան անոնց համար, իսկ բարեկամս, որ անոնց տանտէրն էր, երեւան հանեց որ կեղծ էին անոնց անցագիրերը: Իրականին մէկ ռուսականլրտեսներ էին:

Այս մարդոցմէն մէկը ինծի եկաւ եւ դրամ խոստացաւ, որպէսզի իրեն յանձնէի՝ տարագիրներու վերաբերեալ մեր ունեցած բոլոր թղթածրարներուն պատճէնները: Ցանձնեցի զայն ոսոխականութեան:

Բայց այս բոլորը դեռ սկիզբն էր:

Օրէն մէկը, կապոյտ աչքերով եւ չատ ներկայանալի արտաքինով երիտասարդ Գերմանացի մը, էրնսթ Կուլ, այցելութեան եկաւ ինծի, Տանըմարքա փախած էր Գերմանիայէն: Հիթլէր պահանջած էր Դանիացիներէն, որպէս զի վերադարձնեն այս մարդը, այլապէս դլխու ցաւ պիտի ունենային: Լուր տրուած էր մարդուն, որ փախած Շուէտ եկած էր: Կը նմանէր դնդակահարուելու տարուող անաստանի մը: Սարսափելի վախցած էր եւ թոյնի դնդիկները կը կրէր վրան: Ըսաւ ինծի, թէ զօր. Քարլ Հաուշհոֆըրի օդնականն էր: Քարտէս գծող մըն էր եւ քարտէսներ կը պատրաստէր գերմանական ընդհ. սպայակոյտին եւ անձնապէս Հիթլէրին համար: Ըսաւ թէ դաղտնի առաքելութիւններով ղրկուած էր աշխարհի ամէն կողմը քարտէսներ գծելու, տեղեկութիւններ քաղելու, լրտեսելու նպատակով:

Այս առաքելութեանց մէկուն ընթացքին կը հանդիպի սէրուն աղջկան մը, Անգլիոյ մէջ: Կը սիրահարի եւ կը նշանուին: Աղջիկը Պերլին կու դայ անոր այցելութեան: Բայց իր մեծերը, զօրավարը եւ Հիթլէր կը կատղին իմանալով, որ կ'ուղէ ամուսնանալ օտար աղջկան մը հետ: Կ'ըսեն, թէ այլեւս կարելի չէ իր վրայ վստահութիւն ունենալ: Կ'որոչեն արդելափակել զայն, բայց բարեկամը լուր կուտայ իրեն եւ կը փախչի: Հիմա իմ տունս էր եւ մօտս ապրեցաւ քանի մը չաբաթ: Հետաքրքրական էր իր պատմութիւնը, բայց ինչպէս դիտնայի, թէ ճիշդ էր: Կը մտածէի, որ եթէ իրապէս անկեղծ էր, պիտի յօժարէր իր բոլոր դիտցածները խոստովանիլ ինծի եւ յայտնել Հիթլէրի ծրագիրները:

Ասիկա դեռ 1938ին էր: Երկու չաբաթուան ընթացքին, ինծի համար դրած էր հարիւր էջնոց տեղեկագիր մը: Կ'ըսէր, թէ Հիթլէր չուտով պատերազմի պիտի սկսի: Կ'ըսէր, թէ պիտի արշաւէ եւ պիտի փորձէ դրաւել Տանըմարքան, Ֆինլանտան եւ Նորվեկիան: Ինծի տուաւ՝ այս երկիրներուն մէջ դտնուող նացի լրտեսներու եւ դործակալներու մէկ ցանկը: Բոլոր այս թուղթերը յանձնեցի կառավարութեան: Նորմիսկ պատմութիւն մը դրեցի այս մարդուն չուրջ եւ դրածս հրատարակուեցաւ ամբողջ աշխարհի մէջ: Բայց ոչ ոք հաւատաց այս մարդուն, դէթ այդ չրջանին: Շուէյտ հեռացուց զայն իր սահմաններէն եւ մարդը դնաց Հարաւային Ամերիկա, ուր կ'ապրի տակաւին:

Այս երիտասարդը իրաւունք ունէր: Չէր սրամած: Վատահ էի: Որովհետեւ անկէ վերջ ուրիշ չատ մը այցելուներ ալ ունեցայ: Ռուսերը դրամ առաջարկեցին ինծի այս տեղեկագրի մէկ օրինակին համար: Նոյնը ըրին նաեւ Բրիտանացիներն ու Ֆրանսացիները: Ամերիկացիները միայն չատ ուշ դիմեցին ինծի եւ խնդրեցին որ պատմեմ իրենց իմ ամբողջ դիտցածս եւ պատմեցի:

Ես կը խօսիմ քանի մը լեզուներ: Օգտագործած եմ զանոնք հետախուզութիւններու ընթացքին: Հանդիպած եմ մարդոց: Բացած եմ աչքերս ու ականջներս եւ կրցած եմ միշտ հաստատել, թէ որքան ճիշդ խօսած էր այս մարդը: Այնուհետեւ աւելի ընդարձակեցի խուզարկութիւններուս դաշտը: Երբեմն հանեցի մինչեւ իսկ լրտեսական չզթաններ:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

սղութեան հարցով : Վճռական միջոցներ ձեռք պիտի առնուին դիներու բարձրացման դէմ, առնուազն վարձքերը պիտի կրճատուին են. :

Միեւնոյն առեն փաստեր կը հաւաքուին 51 երեւելիներու մասին որոնք ձերբակալուեցան քանի մը օր առաջ : Խուզարկութիւններ կատարուած են իրենց տուներուն եւ գրասենեակներուն մէջ : Ազերբայճանի ոստիկանութիւնը կ'ըսէ թէ չատ կարեւոր փաստաթուղթեր գտնուած են արքունի դիւանապետ Հաֆըզ Աֆիֆիի բնակարանին մէջ : Ուրիշ փաստաթուղթեր ալ երեւան կը հանեն գահընկեց թագաւորին «ապօրէն ձեռնարկները»:

Նոր ցոյցեր Մ. Արեւելքի մէջ

Վերջին լուրերու համաձայն, Միջին Արեւելքի կացութիւնը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն մէջ :

Ստորեւ կ'ամփոփենք վերջին դէպքերը . —

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Լոնտոնի մէջ անհամբեր կը սպասեն Տոքթ. Մոսաթեղի նոր առաջարկներուն: Մինչ այս մինչ այն օդանաւով Թէհրան հասաւ Գերմանիոյ եւ լմատական հանճարը, Տոքթ. Շախտ, վարչապետին հրաւէրով եւ անմիջապէս գործի ձեռնարկեց, քննելու համար Իրանի ելմտական եւ տնտեսական դժուարութիւնները: Իրանի ելմտական նախարարը, Քազեմի, դիմաւորելու գացած էր երկրագործական նախարարին եւ Տոքթ. Մաքիի հետ որ Մոսաթեղի այ բաղուկն է : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ 25 ոստիկաններ կը գտնուէին կայարանին մէջ: Տոքթ. Շախտ կ'ուզէր խօսիլ, բայց Տոքթ. Մաքի արդէն տպագիր յայտարարութիւն մը բաժնած էր թղթակիցներուն, հետեւեալ բովանդակութեամբ, — «Տոքթ. Շախտ ընդունած է իրանեան կառավարութեան հրաւէրը՝ Թէհրան գալու համար : Այդ հրաւէրը ուղղուած է խորհրդակցելու համար Իրանի տնտեսութեան մասին եւ երկու երեք օրէն աւելի պիտի չտեւէ»:

Ցետոյ երեք նախարարները առին տարին Գերմանիոյ նախկին նախարարը: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս այցելութեան, որ կապ ունի նաեւ քարիւղի հարցին հետ :

ԼԻԲԱՆԱՆ

Տագնապ մըն ալ այս փոքր երկրին մէջ ծագեցաւ : Երեքշաբթի օր հրաժարեցաւ Սամիհ Սոլհի դահլիճը եւ հանրապետութեան նախագահը երեք հոգինոց կառավարութիւն մը նշանակեց, գործը վարելու համար :

Վարչապետը որոշած էր վստահութեան քուէ պահանջել կամ լիազօրութիւն՝ վեց ամսուան համար, երկիրը հրամանագրերով վարելու համար, նկատելով որ ընդդիմադիրները կը սաստկացնեն պայքարը: Բայց վերջին պահուն հրաժարեցաւ, առանց քուէ պահանջելու :

Եռանդամ կառավարութեան նախագահն է Նազիմ Աքքարի, վարչապետութեան դիւանապետը: Սահմանած է նաեւ ներքին, արտաքին, ազգ. պաշտպանութեան, հոգագործութեան նախարարութիւնները: Ելմտ. նախարարն է Պազիլ Թրատ, անդամ մաքսային բարձրագոյն խորհուրդին: Մը— նացեալ նախարարութիւնները պիտի վարէ Մուսա Մուպարէք, մինչեւ որ կամ նոր դահլիճ մը կազմուի եւ կամ խորհրդարանը լուծուի :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, խորհրդարանը որոշած էր վստահութեան քուէ չտալ, որպէսզի վարչապետը հրաժարի եւ կարելի ըլլայ խառն դահլիճ մը կազմել, բարենորոգումներ կատարելու համար: Հանրային կարծիքն ալ դրդուած էր վերջերս :

Խորհրդարանը Գ. օր սկսաւ քննել այն օրինագիծը որով լիազօրութիւն կը պահանջուէր վեց ամսուան համար, որպէսզի կարելի ըլլայ արմատական բարենորոգումներ կատարել: Օրինագիծը կը տրամադրէ բարեփոխել ընտրական օրէնքը, մաքրագործումներ կատարել վարչութեան մէջ, վերակազմել դատական դրութիւնը եւն. :

ՀԱՑ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ

Վիէնն, (Յառաջ).— Շաբաթ, կէսօրէն վերջ ժամը 6ին առնները, Էսթրապլէնի (Վիէնի մօտ) աքսախաներու պուրակին մէջ, Լիոնցի մը սունկ հաւաքած միջոցին կը նշմարէ երիտասարդի մը անշունչ մարմինը :

Անմիջապէս ոստիկանութեան լուր տալով, մրայլեցած թուղթերէն եւ նամակներէն կը հասկըցուի թէ անճնասպանը կը կոչուի Յ. Յովսէփ Խաչատուրեան, 25 տարեկան, բանուոր Բէլլէի հաստատութեան մէջ, նոր ամուսնացած եւ մէկ զաւակի հայր :

Ինչպէս կ'երեւայ, առողջական վիճակը եւ ընտանեկան վէճերը մղած են հէք երիտասարդը, քանի մը օր առաջ տունէն խոյս տալու հեծեծանիւով եւ թունաւոր դեղահատերով (comprimés d'alépal à base de gardénal) կեանքին վերջ չտալու:— Ա.Կ.Բ.

Գասպար Մելոյեան, Վրէժ Մելոյեան, Տէր եւ Տիկին Քերովբէ Քիւլէրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Մուրատեան եւ զաւակները, Սիմոնեան Յակոբ եւ զաւակները (Մարսէյլ), Սմատոս Բաղրամեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Մելոյեան Վարուժան եւ Պարգեւ (Հայաստան), Մելոյեան Մարտիրոս (Հայաստան), Մելոյեան Նչան (Ամերիկա), Հարուստեան, Պալայեան, Մելոյեան Հռիփսիմէ, Յեւանեան, Մազմանեան ընտանիքները սրտի խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, զաւկին, քրոջ եւ աղգականին՝

ՈՎՍԱՆՆԱ ՄԵԼՈՑԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Սեպտ. 6ին La Ciotat, 40 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, հինգշաբթի 11 Սեպտ. ժամը 14.30ին St. Ouenի դերեզմանատունը, (métro Mairie de St. Ouen) :

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի դպրոցի հայերէնի դասընթացքի արձանագրութիւնները սկսած են 4 Սեպտ. եւ կը չարունակուին կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին ամէն հինգշաբթի : Եկեղեցւոյ կից սրահի մէջ: Ուսուցչութեամբ Տիկին Ա. Տէօքմէճեանի :

Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ օդափոխութեան կայանի տղոց Բ. խումբը պիտի վերադառնայ այս կիրակի : Այս առթիւ կազմակերպուած է հանդէս մը, որ տեղի պիտի ունենայ նոյն օրը ժամը 2ին, օդափոխութեան կայանին մէջ, Ֆէսանվիլիէ Փար Պրէզոլ (Լօր է Լուար) : Անոնք որ անճնական միջոցներ չունին եւ կ'ուզեն օգտուիլ 15 հոգինոց օթոբարձին, թող բաւհաճին օր առաջ դիմել Փարիզի Հայոց եկեղեցին :

ՀՕԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ ի յիշատակ Տէր եւ Տիկին Արգար եւ Հռիփսիմէ Քէշիշեանցներու, ինչպէս եւ Սեպաստիոսի Թեւանեանի (Քեւռ) նախաձեռնութեամբ իր զաւակներուն, այս կիրակի առաւօտ Սէն Լու Կոան Փէնի Ս. Գէորգ եկեղեցիին մէջ:

Կը խնդրուի ընկերներէն, աղգականներէն, բարեկամներէն ներկայ ըլլալ :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կը վերաբացուի Հոկտ. 1ին : Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Le Raincy, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ չաբաթ առաւօտները ժամը 9—12: Հեռաձայն Le Raincy 172:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Փարիզի կաթողիկէ Հայոց առաջնորդ Սամուտնի Ծ.Վ. Վենեսիկէն Փարիզ վերադարձած ըլլալով, ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ այս կիրակի, Ս. Խաչի տօնին առթիւ, ժամը 10.30ին Rue Thouinի եկեղեցին եւ պիտի քարոզէ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Լաւ գործաւորուհիներ, կնոջ յատուկ jupe կարելու համար: Խիստ ստիպողական :

Դիմել Mr. Michel, 165 rue de Javel, Paris (15): métro Felix Faure: Ամէն առաւօտ ժամը 9—12 :

Տարեկան գործի ապահովում :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի կարուհի մը (Ֆինիսէօր) : Դիմել Տիկին Աչիէն Doveilի, 19 Bd. des Batignolles: Հեռաձայն Lab. 63-07:

90 ՀՈԳԻ ԽԵՂԴՈՒԵՑԱՆ Դանուբի մէջ, Պել—կրատի առջեւ, իբրեւ հետեւանք բուռն փոթորիկի մը, որ գլխիվայր դարձուց չոգեմակոյկը : 120 ճամբորդներէն միայն 30 հոգի ազատեցան: Շոգենաւը Պելկրատէն Զիմոն կ'երթար եւ արկածը պատահեցաւ մեկնումէն տասը վայրկեան վերջը, երբ կը հասնէր այն տեղը ուր իրար կը խառնուին Սաւան եւ Դանուբը: Այդ պահուն բուռն փոթորիկ մը պայթեցաւ, յետոյ կարկուտ եւ անձրեւ տեղաց եւ ճամբորդները խուճապահար ապաստանեցան նաւուն յատակը :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿ. ՄԿՐՏԻՉ ՀԱՅՃԱԳՈՐԾԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց անդրանիկ զաւկին՝ ՇՈՒՇԱՆԻ :

Մարսէյլ, 7 Սեպտեմբեր, 1952:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. «Քրիստափոր» են. թակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Ց. Դ. «Քրիստափոր» են. տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս չաբաթ ժամը 20ին, Ա.Հարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆԻ Համախարբերդ. Միութեան մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ իրիկուն ժամը 830ին, 71 rue de Bonnelի սրահին մէջ : Օրակարգ.— Ժբ. պատգամ. ժողովի զեկուցում: Ինչոյքի հաշուետուութիւն: Վարչութեան նոր ընտրութիւն: Ընթացիկ հարցեր :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Դեկտեմբեր 28ին, Սէրքլը Միլիթէրի մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— 16 Նոյեմբերի կիրակին, Ե. քաղաքապետ. (Փարիզ) սրահը: Կովկասեան մեծ հանդէս, չորս բաժիններով: Հայկական, վըրացական, ազրպէյճանեան եւ հիւսիս. կովկասեան:

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻ (Եգիպտոս) Տիկին Արուսեակ Լեւոն Ղարիպեան

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Խաչվերացի տօնին առթիւ պիտի մատուցուի Հանդիսաւոր պատարագ, Ս. Ծովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ :

Ցետ պատարագի պիտի կատարուի Խաչհանդիսի աւանդական արարողութիւնը: Սկիզբն ժամերգութեան ժամը 8ին Ս. պատարագ ժամը 10ին: Խաչվերացի երեկոյեան թափոր ժամը 4.30ին:

Բ. օր յիշատակ Մեռելոց, սկիզբ. ժամերգութեան ժամը 9ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին:

ԽԱՉՎԵՐԱՑԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Խաչվերացի տօնին առթիւ, Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ Հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի: Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 4.30ին Ազգաստանի արարողութիւնը պիտի կատարուի :

(Դիւսաճ)

ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Պուլվար Օտտոյի հայ եկեղեցասիրաց «Արծիւ» Մարզական միութեան :

13 Սեպտ., չաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, Հանդաճնօթ Պար «Ինթէրնասիօնալ»ի սրահին մէջ, 230, Chemin de la Madrague - Ville:

Կը նախագահէ ընկեր ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն, եւ անակնկալներ :

Մրցում հայկական պարերու եւ թանկոյլ Ճոխ պիւֆէ

Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ Վ.ԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի առնելով դանազան դիմումները, վարժարանս ճիշդ մը եւս ընդլայնելով ընդունած է նաեւ ցերեկօթիկ աշակերտներու արձանագրութիւնը :

Արձանագրութեան օրերն են. երկուշաբթի եւ չաբաթ ժամը 10—19: Հասցէ.— 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.): Հեռ. OBServatoire 18-28:

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Suffren 62-02

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՑ ՄԱՍՆԱԳԻՏ TÉLÉVISIONի, RADIOի, ինչպէս նաեւ էլեկտրական installationի (տուներու եւ խանութներու մէջ) :

Ձոխ մթերք Télévisionի ամէնէն արդիական սեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT Տան մեքենաներուն :

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Ցառաջ»ի ընթերցողներուն :

Դիմել՝

Պ.Անդրանիկ Ասդպազարեանի

Վերի հասցէով :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր· C.C·P· Paris 1678-63

Vendredi 12 Septembre 1952 Ուրբաթ 12 ՍԵՊՏԵՄԲ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6863–Նոր շրջան թիւ 2274

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹԻՐՔԵՐԸ ԿԸ ՃՇԴՈՒԻՆ

Քանի կը սաստկանայ ընտրական պայքարը Մ· Նահանգներուն մէջ, այնքան կ'ամփոփուին միտքերը, ճշդելով իւրաքանչիւրին դիրքը :

Այսպէս, ռամկավարներու (դեմոկրատ) նախագահական թեկնածուն, Սթիվենսըն, Սեպտ· 9ին նոր ճառ մը խօսելով, անդամ մը եւս պարզեց իր տեսակէտները՝ արտաքին քաղաքականութեան մասին :

Թղթակից մը հարցուց.— Քաղաքական կուսակցութիւն մը կրնա՞յ ապահովութիւն տալ եր – կաթեայ վարագոյրէն անդին եղած դերի ժողովուրդներուն թէ մօտերս պիտի փրկուին :

Նախագահական թեկնածուն յայտարարեց :

— « Միայն մէկ վանկով պիտի պատասխանեմ ձեր հարցումին — Ո՛չ » :

Սթիվենսընի կարծիքով, «ամէնէն վնասակար արարքն է տարածել այն զաղափարը թէ պատերազմ պիտի սարքուի Եւրոպայի մէջ, ազատագրելու համար երկաթեայ վարագոյրէն անդին հաստատուած ժողովուրդները » :

Եւ նորէն չեզոքեց թէ անհրաժեշտ է բանակցութիւններ կատարել, ապահովելու համար խաղաղութիւնը :

Նոյն օրը ուրիշ ճառ մը եւս խօսելով, ռամկավար թեկնածուն աւելի կ'ընդլայնէր իր զաղափարները :

Իրեն համար՝ «Աշխարհի խաղաղութեան գլխաւոր յոյսերը , ինչպէս եւ համայնավարական նախայարձակման ամենամեծ վտանգները կը գտնուին Ասիոյ մէջ» :

— « Եւրոպան դեռ ամբողջովին ապահով չէ ներքին խռովութեան կամ արտաքին յարձակման դէմ, բայց ապահովութեան հեռանկարը կ'երեւայ : Կ'ուզէի նոյն բանն ըսել Ասիոյ մասին, բայց չեմ կրնար » :

Յաջորդ օրը, դարձեալ յուզելով նոյն խնդիրը, Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, նախագահական թեկնածուն բացատրեց թէ պիտի չարունակէն զօրացնալ : Ոչ թէ սպառնալու կամ յարձակելու, այլ խաղաղութիւնը ապահովելու համար :

Ըսել կ'ուզէ թէ որքան զօրաւոր ըլլան, այնքան քարձր կրնան խօսիլ, բանակցութեան առեն :

Ինչպէս իր մրցակիցը՝ Այզընհաուըր, Սթիվենսըն ալ բոլոր ճառերուն մէջ մասնաւորապէս կը ծանրանայ Ա· Միւթեան հետ եղած յարաբերութեանց վրայ :

Վերջին ճառին մէջ, այսպէս կը բանաձեւէր իր տեսակէտները · —

1· Ամերիկան հարկադրուած է ընդունիլ աչխարհի ազատութեանց պաշտպանի դերը : Ինչպէս պիտի կատարէ իր պաշտօնը :

2· Անհրաժեշտ է ուժերու հաւասարակշռութիւն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ : Այդ կէտին հասած ենք արդէն :

3· Ա· Միւթիւնն է Մ· Նահանգներու եւ դաչնակից պետութեանց վերազինման պատասխանատուն :

4· Այսպէս, ստիպուած ենք նախ ամրապնդել մեր դիրքը, ապա միջոցներ փորձել՝ զինարշաւը կասեցնելու համար :

5· Ուրեմն, անհրաժեշտ է բանակցիլ Ա· Միւթեան հետ : «Ես կը հաւատամ համակեցութեան : Ազատութեան եւ բռնակալութեան պայքարը, որ կը մղուի խաղաղ միջոցներով, կը թելադրէ բանակցութիւններ, միջին ճամբաներ , բայց երբեք ողոքում » :

6· Եզրակացութիւն, — « Ես պիտի չընկրկիմ բանակցութեանց եւ իրաւախոհութեանց առջեւ , եթէ անոնք յոյս կը ներշնչեն տեւական խաղաղութեան մը առաջնորդելու աչխարհ » :

Նոյն տեսակէտն ունի զօր· Այզընհաուըր, որ այլեւս չկրկնեց առաջին օրերու իր մարտակոչը :

Այսպէս հետզհետէ կը ճշդուին դիրքերը, փաթաթելով շատ մը թիւրիմացութիւններ եւ պատրանքներ :

Անշուշտ վերջնական պատասխանը ժողովուրդը ինք պիտի տայ յառաջիկայ նոյեմբերին, իր քուէները կեդրոնացնելով այս կամ այն թեկնածուին վրայ :

Բայց, կարգ մը ճշմարտութիւններ պարզուած են այլեւս :

Շ·

ՕՐ ԸՍՏ ՕՐԻՆ

ՇՆՈՐՀ ՄԸ ԵԻՍ...

Պաշտօնական զեկոյցէ մը կ'իմանամ թէ «Հայկական ՍՍՌ լուսաւորութեան մինիստրութեան իմպրանքով», Ա· Միւթիւնը Հայաստան ղրկած է աւելի քան հարիւր երիտասարդ ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ :

Առնք այս տարի աւարտեր են Ռուսաստանի մանկավարժական բարձրագոյն եւ միջնակարգ վարժարանները : Մէկ մասը երեւան հասած եւ տեղաւորուած է արդէն :

Միչա նոյն աղբիւրին համաձայն, ուսումնական տարեշրջանէն սկսեալ, այս երիտասարդ ուսուցիչները «կ'աշխատին ռեսպուբլիկայի մասսայական դպրոցներում, որպէս Ռուսաց լեզուի ու դրականութեան դասատուներ » :

Ուրեմն բաւարար ուժեր չկայլ՞ն Հայաստանի մէջ, ռուսական լեզուի եւ դրականութեան համար :

Կամ արդեօք Մոսկուան լ՞ինք դժգոհ մնացած էր դասատնդութիւններէն եւ կ'ուզէ աւելի զարկ տալ, տիրաբար ձեռք առնելով այս գործն ալ :

Ամէն պարագայի մէջ, կը զտնուինք բացառիկ պարագայի մը առջեւ :

Բանդէտներ կը կարծեն թէ հայերէնի դասաւանդութիւնն ալ պիտի դիւրանայ, այս կարգադրութեան չնորհիւ :

Գոնէ քաղաքական – լրագրական կամ «հասարակական» ասպարէզին մէջ չատ բան չէ մնացած, բոլշեւիկեան հայերէնի եւ ռուսերէնի խնամութիւնը լրացնելու համար :

Այսպէս , Մոսկուայէն ղրկուած ուսուցիչները եւ ուսուցչուհիները եթէ իրենք հայերէն չսորվին, կրնան սորվեցնել, արտասանելով եւ տարածելով ամենօրեայ բառեր ու բացատրութիւններ :

— «Իմպերիալիզմի զարթիչներն ու ագենտները :

— Դեսպուտատների Սովետի սեսիան բացուեց :

— ՀՍՍՌ Գիտութեանց Ակադեմիայի վիցէ – պրեզիդենտը ...

— Գեներալ - մայոր - լեյտենանտ – ադմիրալ – սալիւտ եւն· :

— Սթալինեան մրցանակի լաուրեատ եւ պրոֆեսիա աօէտ ...

— Ագրեսորների բլոկի օկուպացիան Ֆրանց – սիայում ... »

Անհրաժեշտ չէ դպրոցական տարեշրջանին փակման սպասել, ուրիշ նորութիւններ ալ իմանալու համար :

Վ.Ա.Հ.

ԳԻՆԵՐՈՒ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ԴԷՄ

Նախարարական խորհուրդը իր երէկուան նիստին մէջ երկարօրէն քննեց դիներու եւ աչխատավարձի խնդիրները : Վարչապետը դիներու բարձրացման դէմ նոր միջոցներ պատրաստած է մասնագէտներու հետ :

Նախ պիտի փորձէ համոզել, եթէ չյաջողի, վարչական միջոցներ ձեռք պիտի առնէ : Հումի նիւթի դիներու անկումը պէտք է ազդէ փոքրածախ սպառման վրայ, ինչ որ իր կարծիքով կարելի է հիւսուածեղէնի համար : «Դիմադրութեան» կը հանդիպի ուտեստեղէնի , զլխաւորաբար պտուղի, բանջարեղէնի եւ միսի համար, ուր ազդու միջոցներ ձեռք պիտի առնուին : Միսի վաճառման մէջ, կառավարութիւնը կրնայ 10 առ հարիւր անկում մը յառաջ բերել, քաջալերելով ոչ - ընտիր սպառումը եւ առաջնակարգ միսին վաճառումը չարթուան որոշ օրերուն վերապահելով : Պտուղներ – րուն եւ բանջարեղէններուն վրայ պիտի նչանակուին երկու դիներ , գնումի եւ վաճառումի, Սէնի եւ Սէյ է Ուազի մէջ : Կարագի եւ միսի ներածում պիտի կատարուի : Առաջին առթիւ որոչուեցաւ 5.80 առ հարիւր իջեցնել բուսախուղին (մարկարին) դինը :

Միսա հրահանգներ պիտի տրուին նահանգապետներուն չարաչահութեան առաջքը առնելու համար : Իսկ առեւտրականները կ'առարկեն թէ բարձր դիներով մթերած են ապրանքը :

Կեդրոնական չուկան բարեփոխելու համար ալ որոչումներ պիտի տրուին :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ հրաժարեալ վարչապետին՝ Սամիհ Սոլհի կուսակիցները կը սպառնան ընդհ· գործադուլ սարքել, բողոքելով նախագահին դէմ :

ՀՐԵԱՆԵՐԸ ՄԵԾԱԳՈՒՄԱՐ ՀԱՏՈՒԱԾՈՒՄ ԿԸ ՍՏԱՆԱՆ

822 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ, ՎՃԱՐԵԼԻ 12—14 ՏԱՐԻՆ

Սեպտ· 10ին Լիւքսէնպուրկի մէջ վերջնապէս ստորագրուեցաւ այն համաձայնութիւնը որով արեւմտեան Գերմանիան պատկառելի գումար մը պիտի վճարէ Իսրայէլի, մասամբ հատուցանելու համար այն կորուստները զոր Հրեաները կրեցին հիթլէրական իչխանութեան օրով :

Պայմանագիրը ստորագրեցին արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը՝ Տոքթ· Ատընաուըր (իբրեւ արտաքին նախարար) եւ Իսրայէլի արտաքին նախարարը, Մոչէ Շարէթ : Արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Լիւքսէնպուրկի քաղաքապետարանի սրահին մէջ եւ չատ կարճ տեւեց, իբրեւ պարզ ձեւականութիւն մը :

Պայմանագրին համաձայն ,արեւմտեան Գերմանիան կը խոստանայ 3.450.000.000 մարք վճարել (մօտ 822 միլիոն տոլար) , 12—14 տարիէն : Աւելի կամ պակասը կախում ունի Գերմանիոյ վճարելու կարողութենէն : Այս դումարէն 450 միլիոն մարք (107 միլիոն տոլար) յատկացուած է նիւթական հատուցումներու յանձնաժողովին : Երեք միլիառ մարք (715 միլիոն տոլար) պիտի յատկացուի գաղթականներու տեղաւորման (մեծ մասով ապրանք) : Նիւթական հատուցումներու դումարը վճարժէքն է այն անժառանգ եւ անտէր ստացուածքներուն զոր զրաւած էին Նացիները :

Ստորագրութեանց արարողութեան ներկայ էին միայն ութ մը լրագրողներ, մասնաւոր արտօնութեամբ եւ արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած էին ապահովութեան համար : Լրագրողներուն ժամադրութիւն տրուած էր կատարեալ գաղտնապահութեամբ : Տոքթ· Ատընաուըր, Մոչէ Շարէթ եւ ուրիչ պաշտօնատարներ կը սպասէին յարակից սենեակի մը մէջ : Երբ թղթակիցները եւ լուսանկարիչները իրենց տեղերը գրաւեցին, փոքր սրահին մէջ, Գերմանները եւ Իսրայէլացիները ներս մտան անկատ դուռներէ : Տոքթ· Ատընաուըր կ'ընկերանայէին արտաքին գործերու վարիչը, Հալչթայն եւ ուրիչ քանի մը պաշտօնատարներ : Գերմանները նստան երկար սեղանի մը մէկ կողմը, պատուհաններուն առջեւ, իսկ Իսրայէլացիները՝ միւս կողմը : Ոչ մէկ խօսք փոխանակուեցաւ : Բարեւուղարները բերին պայմանագրին պատճէնները եւ առեղծագրութիւնները, յանձնելով Տոքթ· Ատընաուըրի եւ Պ· Շարէթի : Պահ մը պրոֆ· Հալչթայն ժպտելով ինքնահոս գրիչ մը երկնցուց Իսրայէլի ներկայացուցիչներուն : Պ· Շարէթ առաջ գրիչը, աչքէ անցուց եւ միւս հրեայ պատուիրակին յանձնելով իր գրիչը հանեց : Ամբողջ ատեն վայրկեան միակ ձայնը որ կը լսուէր սենեակին մէջ՝ գրիչներու խչրտուքն էր : Ստորագրութենէն ետք, երկու կողմին ներկայացուցիչները ուրիչ սենեակ մը գացին, եւ հազիւ քանի մը վայրկեան խօսակցեցան : Ոչ մէկը հրապարակաւ ձեռք սեղմեց, թէեւ ականատեսներ կը պատմեն թէ Տոքթ· Ատընաուըր եւ Պ· Շարէթ իրարու ձեռք սեղմեցին, ստորագրութեան արարողութենէն առաջ :

Այս պայմանագրին եւ երկու տեղեկագրութեանց մասին բանակցութիւններ կը կատարուէին անցեալ մարտէն ի վեր : Այդ պաշտօնագիրներով երկու կառավարութիւնները փոխադարձաբար կը ճանչնան իրար, առանց դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատելու : Պայմանագրին համաձայն, Իսրայէլ պաշտօնական պատուիրակութիւն մը պիտի հաստատէ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, դիւանագիտական իրաւունքներով, կատարելու համար նախատեսուած գործումները, բայց արեւմտեան Գերմանիան դիւանագիտական ներկայացուցիչ պիտի չունենայ Իսրայէլի մէջ :

Պայմանագրին ստորագրութիւնը Լիւքսէնպուրկի մէջ կատարուեցաւ, որովհետեւ Իսրայէլ կը մերժէր արեւմտեան Գերմանիա մտնել :

Կացութիւնը Եգիպտոսի մէջ

ԱԶԶԱՄԻ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄԸ· — ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ ՄԸ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄՈՒԻ

Օրուան կարեւոր դէպքն է Արաբական Դաչնակցութեան ընդհ· քարտուղարին, Պ· Ազզամի (վաչա) հրաժարումը, իբրեւ հետեւանք Եգիպտոսի նոր կարգադրութեան :

Ապտէլ Րահման Ազզամ ընդհ· քարտուղար էր կազմակերպութեան հաստատումէն ի վեր (1945) : Նոր բացուած էր Միւթեան համագումարը Գահիրէի մէջ (10 Սեպտ·) , երբ ընդհ· քարտուղարը ներկայացուց իր հրաժարականը , յայտնելով թէ անդառնալի է : Նամակին մէջ կ'ըսէ թէ քանիցս ուղած էր հրաժարիլ, բայց «խիղճս թոյլ չտուաւ քաչուիլ քանի կը չարունակուէր պայքարը աչխարհակալութեան դէմ : Այսօր կը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՀԱՑ ԳԱՂԹ. ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐԸ ԵՐԵԿ ԵՒ ԱՑՍՕՐ

Ա.

Ֆրանսական պաշտօնաթերթը (Journal Officiel) իր յուլիս 27ի թիւով հրատարակեց նոր օրէնք մը, որով կը ստեղծուի «Գաղթականներու եւ Հայրենազրկներու Պաշտպանութեան ֆրանսական Գրասենեակ» մը (**Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrides**).

Օրէնքին թուականն է 25 Յուլիս 1952 եւ կը կրէ 52 — 893 թիւը :

Այս նոր օրէնքին հիման վրայ, այսուհետեւ հայ, ռուս, վրացի, լեհ, ռումանացի, հունգարացի, եուկոսլաւ, ուկրայնացի, չեխոսլովաք, պուլկար եւ պալթեան (Լիթուանիա, Լեթոնիա, Լիհուանիա) բոլոր գաղթականները ու հայրենազուրկները ենթակայ պիտի ըլլան նորաստեղծ ֆրանսական գրասենեակին, որուն կեդրոնատեղին է 7 rue Copernic, IROի նախկին պաշտօնատունը :

Նախապէս ենթակայ Ազգերու Դաշնակցութեան Գաղթականաց Վերատեսչութեան, հայ, ռուս եւն. գաղթականական Գրասենեակները ստատագրութենէն վերջ կապուած էին Գաղթականաց Միջազգային կազմակերպութեան, որ ծանօթ էր իբրեւ IRO (International Refugees' Organisation).

Այս կազմակերպութիւնը-ջնջուեցաւ եւ իր դուռները փակեց 1952 Յունուար 31ին, ուստի եւ իրեն ենթակայ հայ, ռուս եւն. գաղթականական Գրասենեակները (6 Cité Martignac) ինքնաբերաբար փակուեցան :

Այդ թուականէն մինչեւ այսօր տակաւին պաշտօնապէս փակուած կը մնան յիշեալ գրասենեակները :

Փոխանցման այս շրջանին համար անպաշտօն կերպով կարգադրութիւն մը եղած է՝ գաղթականներուն անհրաժեշտ խորհուրդները տալու եւ սիրողական պարագաները իրաւասու իշխանութեանց նկատմամբ յանձնելու նպատակով :

Այսպէս, Հայկական նախկին գրասենեակի քարտուղարը Պ. Թիւրայր Աբթինեան առաւօտները Հայոց եկեղեցին, կէսօրէն ետք ալ rue Copernicի գեռնայարկի հայկական նոր գրասենեակին մէջ քարտուղարուհի Օր. Ասպիկ Առաքելեան կ'ընդունին մեր հայրենակիցները եւ կարելի օժանդակութիւնը կ'ընծայեն անոնց :

Ցայս կայ, որ Ֆրանսական նոր գրասենեակը պաշտնապէս գործի սկսի չուտով :

Նոր օրէնքին մանրամասնութիւնները քննելէ առաջ, անհրաժեշտ կը նկատենք համառօտակի պարզել թէ ինչ էինք եւ ինչ եղանք : Թէ ինչպէս ազատ «Հայաստանի բաղաքացի»ի աստիճանէն իջանք «Նանսէնեան գաղթական»ի հանդամանքին : Եւ թէ ինչպէս հայկական դեսպանատուններն ու հիւպատոսարանները վերածուեցան Գաղթականաց գրասենեակներու ,որոնց իրաւասութիւնները քառորդ դարու ընթացքին հետզհետէ կրճատուեցան, հասնելու համար այսօրուան վիճակին :

✕

Համաշխարհային առաջին պատերազմի Զինադադարը հաճելի անակնկալ մը վերապահած էր հայ բեկորներուն, որոնք Մեծ Եղեռնի սարսափներէն հրաշքով ազատած՝ Սուրիոյ եւ Միջագետքի անապատներէն կը վերադառնային դէպի իրենց ծննդավայրը: Անոնք նոր կ'իմանային թէ 1918 Մայիս 28է ի վեր սահմանին միւս կողմը սեղծուած էր ազատ եւ անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւն մը, որ իր պաշտպանութեան տակ կ'առնէր աշխարհացրիւ հայութիւնը :

« Ամենայն Հայոց Հայրապետութենէն» եռք կ'ունենայինք վերջապէս նաեւ «Ամենայն Հայոց Հանրապետութիւն»ը :

Թօթափելով մեր վրայէն թրքական եւ ուրիշ օտար հպատակութիւնները, մէկ օրէն միւսը կը դառնայինք «Հայաստանի քաղաքացի», կը ճամբորդէինք Հայաստանի Հանրապետութեան հայելեզու անցագրով. իսկ մեր ինքնութեան թուղթերուն վրայ «de nationalité Arménienne» կը գրէին Ֆրանսայի եւ այլ օտար երկիրներու մէջ, ինչ որ մեծապէս կը փայփայէր մեր ազգային արժանապատուութիւնը եւ հպարտութեամբ կը լեցնէր մեր սրտերը :

Հայաստանի կառավարութեան առաջին գործերէն մէկն եղաւ դիւանագիտական կապեր հաստատել դաշնակից մեծ պետութեանց հետ ,դեսպանատուններ եւ հիւպատոսարաններ բանալ անոնց մայրաքաղաքներուն մէջ, մանաւանդ Պատուիրակութիւն մը ղրկել Փարիզ, ուր կը դումարուէր Խաղաղութեան Խորհրդաժողովը, գծելու համար աշխարհի նոր քարտէսը եւ տնօրինելու համար պարտուած պետութեանց եւ ճնշուած ժողովուրդներու ճակատագիրը :

Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութիւնը՝ նախագահութեամբ ողբացեալ Աւետիս Ահարոնեանի՝ 1919 Յունուար 11ին Պաթումէն «Րիվիէրա» չոգենաւով ճամբայ կ'ելլէր դէպի Պոլիս, ուր կը հասնէր երկու օր վերջ: Շաբաթ մը մնալէ ետք Օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաքին մէջ, որ դրաւուած էր Դաշնակիցներուն կողմէ, Պատուիրակութիւնը Յունուար 20ին կը մեկնէր Պոլսէն եւ Մալթայի ու Մարսիլիոյ ճամբով Փարիզ կը հասնէր Փետրուար 4ին :

Դիւանագիտական առաջին ներկայացուցչութիւնն էր այս դաշնակից մայրաքաղաքի մը մէջ, որ այդ օրերուն քաղաքական ամէնէն կարեւոր կեդրոնն էր: Հ. Հ. պատուիրակութեան վիճակուած էր շատ կարեւոր դեր մը:

Ասկէ Հայաստանի կառավարութեան ներկայացուցիչը էր ոչ միայն Ֆրանսայի, այլ բոլոր «դաշնակից ու ընկերակից պետութեանց մօտ» եւ պաշտօն ունէր մասնակցելու Փարիզի Խաղաղութեան Որհրդաժողովին

Իր այս հանդամանքով էր, որ 1920 Օգոստոս 10ին ստորագրեց Սեւրի դաշնագիրը, դաշնակից պետութեանց ներկայացուցիչներուն հետ հաւասար դիծի վրայ: Այս դաշնագրին 88րդ եւ 89րդ յօդուածները պաշտօնապէս կը ստեղծէին «անկախ եւ միացեալ» Հայաստանը :

Հ. Հ. պատուիրակութիւնն էր, որ Երեւանի կեդրոնական կառավարութեան հրահանգով դիւանագիտական ներկայացուցչութիւններ եւ հիւպատոսարաններ հաստատել Լոնտոնի , Ուշինկթընի, Նիւ Եորքի, Պերլինի, Հռոմի, Ապէնգի, Պուքրէշի, Սոֆիայի, Մարսէյլի եւ այլ քաղաքներու մէջ :

Փարիզի մէջ Հ. Հ. պատուիրակութեան կողքին բացուեցաւ հիւպատոսական գրասենեակ մը (Chancellerie), որ իրեն դիմող Հայերուն կուտար Հայաստանի Հանրապետութեան անցագիր, ծննդեան վկայաթուղթ եւ պաշտօնական ամէն կարգի թուղթերը, ինչ որ մեծապէս կը դիւրացնէր մեր տար հիւպատոսարանները առանց այլեւայլի կ'ընդունէին ու կը վաւերացնէին Հ. Հ. Պ. հիւպատոսական գրասենեակներէն տրուած բոլոր վաւերաթուղթերը, ինչ որ մեծապէս կը դիւրացնէր մեր հայրենակիցներու դործը:

Հայաստանի խորհրդարանական առաջին ընտրութիւնները տեղի ունեցան 1919 Յուլիս 20ին եւ Հայաստանի Հանրապետութեան Խորհրդարանը բացուեցաւ Սեպտեմբեր 2ին :

Հայաստանի Հանրապետութեան Կառավարութիւնը՝ նախագահութեամբ Հանրապետութեան Նախագահ Ալեքսանդր Խատիսեանի, Ներքին Գործոց Նախարար Ռուբէն Տէր-Մինասեանի, Արտաքին Գործոց Նախարար Համազասպ Օհանջանեանի, Ֆինանսներու Նախարար Ստեփան Լիսիցեանի, Պատերազմի Նախարար Գէորգ Կանայեանի, Գիւղատնտեսութեան Նախարար Ռուբէն Տէր-Մելիքեանի, Կրթութեան Նախարար Յակոբ Զաւրեանի, Առեւտուրի Նախարար Ալեքսանդր Խատիսեանի, Ճանապարհներու Նախարար Ալեքսանդր Խատիսեանի, Աշխատանքի Նախարար Ալեքսանդր Խատիսեանի, Ազգային Միաբանութեան Նախարար Ալեքսանդր Խատիսեանի, Պետական Վերահսկողութեան Նախարար Ալեքսանդր Խատիսեանի, Ազգային Պաշտպանութեան Նախարար Ալեքսանդր Խատիսեանի, Ազգային Մի

այնքան լաւ ընդունելութիւն կը դտնեն անոնք, որ ժամանակի ուսումնական խորհուրդը, մնայուն թատերական մը չունենալ կուտայ, Մեսրոպեան վարժարանի ընդարձակ պարտէզին մէջ, այդ թատերարեմը յետոյ դասարանի տեղ ալ կը ծառայէ:

Ձիշդ այդ միջոցներուն էր որ «Հաչտենից Միութեան» խումբ մը եռանդուն երիտասարդներու պնդումներուն վրայ, զմիւռնահայ դրամատէր մը՝ Յարութիւն Պարտիզպանեան, Նաղլը փողոցի իր մէկ սեփական հողին վրայ կը կառուցանէ թատրոնի չէնք մը, որ կը կոչուի՝ «Վասպուրական Թատրոն», հողեկան այն տրամադրութեամբ, ո՛ր նորահաս երիտասարդութիւնը Հայոց պատմութեան բոլոր յաւուրկ անուններն կը հոլովէր: Առաջին անգամ, անչուշտ, «Հաչտենից Միութեան» սիրողներու մասնակցութեամբ ներկայացումներ կը տրուին այդ բեմին վրայ, որմէ ետք Սարգիս Միրզա Վանանդեցի կը յիշուի միշտ իբր լաւագոյն դերակատարը:

Այս խումբին թատերախրութիւնը դրդիռ կ'ըլլայ պոլսահայ դերասանական խումբի մը հիմիր դալուն: Թատերախումբին մաս կը կազմէին էքէչեան, Պէնլեան եւ Թրեանց, եւ կարծեմ դերասանուհի Պայծառ, որու հետ կարդ մը զմիւռնահայ երիտասարդներու մտերմութիւնները, լսածիս համեմատ, խոսիռ կը դառնային այդ օրերուն:

Այսպէս, 1860 թուականներու առաջին տարիներուն, միեւնոյն թատերական խումբը աւելի կամ նուազ փոփոխութիւններով քանի մը ձմեռ կ'անցընէ Իզմիրի մէջ, ազգային պատմութենէն ողբերգութիւններ եւ առօրեաներ ներկայացնելով, ինչպէս նաեւ Մոլիէռի եւ ուրիշ այս կարգի կատակերգութիւններ: Իսկ 1870 — 1873 թուականներուն, երբ Գ. Ռշտունի «Բլենթի Ձմիւռնիոյ» կը ներկայացնէ Զմիւռնիոյ մէջ, իրեն համար անմրցելի կատակերգակի անուն մը կ'ապահովէ: Իր «Էլ Աման»ի չարքին պատկանող երգերը բերնէ բերան չրջան կ'ընէին մինչեւ մեր մանկութեան օրերը:

Ռուսեւթուրք պատերազմի վախճանին դարձեալ Պոլսոյ հայ դերասանները՝ Ադրիանուպոլսոյ եւ Ա. - Սթեֆանոյի ռուսական բանակին մէջ ըստեղծած մեծ չահատանը, Թողլով Իզմիրը կը վերյիչեն եւ կուգան Զուխաճեանի դուսաներդութիւններուն ճաչակը տալու զմիւռնահայ գաղութին, այս անգամ ոչ թէ «Վասպուրական Թատրոն»ին մէջ, որ աւերուած էր, այլ քաղաքին մեծադոյն «Գամարօնի» կոչուող թատրոնին մէջ: Զուխաճեանի դլուխ — դործոցները կը դիւթեն զմիւռնահայ գաղութի երկսեռ երաժչտասէրները, որոնց բերնին մէ չայդ երգերը նոր ու զարմանալի դրոչմ մը կը ստանան:

ԲԻՒԶ Գ. Օ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ՅՈՒՐՏԸ կը չարունակուի նոյն սաստկութեամբ, մայրաքաղաքէն մինչեւ գաւառները: Ձիւն տեղացած է Ալեպեան չրջաններուն մէջ: Ութսուն տարիէ ի վեր այսպիսի բան չէր պատահած:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ ամերիկեան բանակին հրամանատարը, զօր. Խոտի, յոյս յայտնեց թէ դերմանական բանակ մը պիտի ունենան մինչեւ յառաջիկայ տարի, աչնան:

Պատուան թրուքիս

Անդլիական թերթին թղթակիցը որ տեսնուած է բժիչկ եւ իրաւաբան Թրքուհիներու, հիւանդապահուհիներու, համալսարանի ուսանողուհիներու, ուսուցչուհիներու հետ, կը պատմէ թէ բոլորն ալ յայտնած են որ Պոլիսը եւ մեծ քաղաքները «Թուրքիա» չեն, գիւղերը բնակող կիները եւրոպականացած չեն, ինչպէս քաղաքի կիները:

— « Բոլոր հանդիպած կիներս խլամ են թէեւ, սակայն առաջին խլամ կիներն են որ ծածկած չեն քօղով մը իրենց դլուխն ու երեսը: Պոլսոյ մէջ այսօր անոնք կը հագուին իրենց ուզածին պէս: Անոնց կերպարանքը անդլիական է, իսկ դէմքերը ամերիկեան ...

Շատ քիչ բացառութեամբ, ամուսնութիւնները տակաւին կը կարդադրուին ծնողքներու միջեւ: (Տղուն մայրն է որ կ'ընտրէ իր զաւկին կինը) : Եւ քիչ բացառութեամբ այսպէս կարդադրուած ամուսնութիւնները կ'ընդունին իրրեւ բնական եւ ճիշդ —ինչպէս որ են տակաւին եւրոպական կարդ մը երկիրներու մէջ

Ինչ որ անհատաւալի կը թուի արդի երիտասարդ Թրքուհիներուն, որոնք ճիշդ միեւնոյն օրինական իրաւունքները ունին այր մարդուն հետ — մայրերուն եւ մեծ մայրերուն պատմութիւնները են երեսուն տարի առաջուան կեանքի մասին:

«Հարէմ »ի օրեր էին, երբ ամուսինը իր կինը կը տեսնէր առաջին անգամ ամուսնութենէն վերջ: Այն ատեն ոչ մէկ կին կը տեսնուէր այր մարդու հետ հանրութեան մէջ, մինչեւ անգամ կին մը իր ամուսինին հետ չէր կրնար քալել փողոցին մէջ. հանրակառքերը թաւիչէ վարագոյրով բաժնուած էին, կիները մէկ կողմը, այրերը միւս կողմը :

Թատրոններն ալ վարագոյրով բաժնուած էին — ձախ կողմը կիներուն, աջը այրերուն— իսկ փոքրերը վարագոյրին տակէն կ'անցնէին մէկ կողմէն միւսը լուրեր տանելու համար :

Այդ օրերուն ընտանիքները բազմանդամ էին եւ տուները ընդարձակ: Այժմ կեանքը չատ փոխուած է, մասնաւորապէս Պոլսոյ մէջ: Տուները նախկիններին պէս մեծ չեն, երբ ընտանիքին բոլոր անդամները միասին կ'ապրէին :

Երիտասարդը իր սեփական յարկաբաժինը կ'ուզէ երբ ամուսնանայ, այդ է պատճառը որ այսօր Պոլսոյ մէջ բազմաթիւ յարկաբաժիններ կան: Մինչեւ իսկ եթէ երկու սենեակ կայ տան մը մէջ, անոնք կը նախընտրեն առանձին ապրիլ:

Եւրոպականացումը Թուրք իսլամ կնոջ տուաւ ազատ կրթութեան իրաւունք, մինչեւ համալսարան: Ամէն ասպարէզի մէջ կ'աշխատին անոնք, դրամատուններու, կառավարութեան դրասենեակներուն եւն.: Անոնք հիմա կրնան հանրակառքերու մէջ քով քովի կանդնիլ այր մարդոց քով :

Օրինապէս կիները հաւասար են այրերուն, կառավարական պաշտօնէութեան մէջ միեւնոյն թոչակր կը ստանան, բայց պետական ասպարէզին դուրս այրերը աւելի թոչակ կը ստանան եւ եթէ դործի մը համար դիմում կատարուի, նախընտրաբար այրը կ'առնեն :

ԿԱՐԴԱՑԻՔ ԵԻ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԿՈՉ ՖՐԱՆՍԱԲՆԱԿ ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 6 Սեպտ.— Սթրելի հայրենակից — ներ, Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի չրջանի 12րդ պատգամ. ժողովը՝ որ դումարուեցաւ 15 Օդոստոսին Լիոնի մէջ, իր օրակարգ — դով եւ դրական կեցուածքով պահպանմը համդիսացաւ վերջացող տարեչրջանի լայնածաւալ դործունէութեան :

Ֆրանսայի ամէն կողմերէն եկած պատգամաւորներն ու հետաքրքիր հայրենակիցներ ականատեսներն եղան տարուած աչխատանքին մասին տրուած զեկուցումներու ստեղծած խանդավառութեան եւ ապագային լաւագոյնս իրագործելու պատրաստակամ եռանդին :

Հայրենակիցներու, չրջանակին մէջ եղած հարիւր հազարաւոր Ֆրանքի նպաստները Միութեան բոլոր անդամներու պարտաճանաչ հայրենակցութեան եւ դիտակից զոհողութեան կարկառուն ապացոյցը կը հանդիսանայ :

Ի հարկէ Միութեան դործունէութեան դաչտը ընդլայնելը թէ բազմալի է եւ թէ կարելի: Բայց Միութենէն դուրս մնացող հայրենակիցներու ամբողջական ու դործնական աչխատանքի լծուիլը աւելի արդիւնաւէտ կրնան ըլլալ քան դուրսէն եկած յորդորներն ու չափազանցուած ակնկալութիւնները:

Գերադոյն ժողովէն ընտրուած կեդր. վարչութիւնս հարազատ թարդմանը ըլլալով տրուած որոշումներուն, պարտք կը համարէ անդամ մը եւս հրաւիրել բոլոր Խարբերդցիները անխտիր իրենցվրձի դատաստանին առջեւ վերաքննելու ամբարեր կամ կրաւորական դիրքերը: Ձենք տարակուսիր թէ այդ քննութեան վճիռը պիտի ըլլայ Միութեան ուժեղացումը եւ հայրենակիցներու կարիքներուն աւելի չօչափելի դարմաններ ընելու վճռակամութիւնը :

Համախարբերդցիական Միութիւնը անցեալի փառաւոր յիչատակներուն պահպանմամբ եւ ապագայի վառ յոյսերու իրականացման հաւատարիմ դործակալն է :

Ան իր խոչտիին կը քալէ առանց իրականութիւնր անտեսելու: Ամոքելով հանդերձ իր հայրենակիցներուն աւերի ցաւերը, չի չեղիր այն ճամբէն՝ որ Մատաոէն դէպի Մասիս կ'երկարի :

Կեդր. վարչութիւն

Նախագահին հասցէն. —S. Dermardirossian, 16, Rue Barbaroux, Մարսէյլ: Գանձապահին հասցէն.— K. Khamarian, 6 rue de la Fare, Մարսէյլ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահութեան առաջաւար թեկնածուն, Պ. Սթիվենսըն ,նոր ճառ մը խոսելով, անդամ մը եւս կրկնեց թէ «ամէնէն վրնասակար արարքն է տարածել այն դաղափարը թէ պատերազմ պիտի մղուի ապատադրելու համար Եւրոպայի դերի ժողովուրդները»: Իր տեսակէտն է՝ բանակցիլ, խաղաղութիւնը ապահովելու համար: Զօր. Այդընհաուըը ալ ճառ մը խոսելով, յայտարարեց թէ միշտ պատրաստ է բանակցելու Կրեմլինի հետ, եթէ տեսնէ որ կարելի է դործնական արդիւնք մը ձեռք բերել :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ՀՈՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Գտայ, որ նաւահանդիստներու վրայ հսկող, փաստաթուղթեր զողցող եւ նոր մեքենաներու ու նոր դիւտերու յատակագիծներուն պատճէնները առնող մարդիկ կային: Լրտեսներ գտայ չատ մը տեղերու մէջ եւ յաճախ, մեքենաբար, բանտարկել տուի զանոնք :

Այս ճամբուն վրայ կորնցուցի չատ մը բարեկամներ: Շուէտացի մը, որ բրիտանական անցագիրներ գտած էր իր տան մէջ, վայրացաւ ինծի դէմ, որ իր հիւրերը յանձնած էի ոստիկանութեան : Դժբախտ էի այն ատեն: Մատնիչ կոչեց զիս, բայց չէր գիտեր այն , ինչ որ ես գիտէի: Ձէր գիտեր, որ այդ երկու համակարգերը մեծապէս վտանգաւոր մարդիկ էին :

Անգամ մը ծանօթացայ չատ չարդած սեղանաւորի մը, որ չատ լաւ մարդ մը կը թուէր ըլլալ: Բարի մարդ մը, որ կ'օդնէր ամէնուն:

կարծեմ թէ Ատուած կ'ուզէ միս ազատել ինձ ինկած պատասխանատուութենէն»:

Ցետոյ յոյս կը յայտնէ թէ Արաբական Դաշնակցութիւնը, «որ պայքարեցաւ աշխարհակալներուն եւ սիոնականներուն դէմ», ալիսի չարունակէ կռիւը յանուն ազատութեան եւ թէ արաբական պետութիւնները դլուխ պիտի հանեն իրենց միութիւնը:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Ազգամ փութացուց իր հրաժարումը, վասն զի բոլորովին համամիտ չէր բանակին քաղաքանութեան: Իրազեկներու կարծիքով, զօր. Նեկիպ եւ իր խորհրդակաները կը նախընտրէին որ ուրիշ մէկը վարէր ընդհ. քարտուղարի պաշտօնը: Ազգամ կը քննադատուէր մանաւորապէս անոր համար որ դերազնահատած էր կարդ մը արաբական պետութեանց զինուորական ուժը՝ երբ կր պատերազմէին Իսրայէլի դէմ: Ինք վարիչ դէմք մը եղած էր արաբական գործերուն մէջ եւ երեք անգամ վերընտրուեցաւ: Կ'ակնկալուի որ Արաբական Դաշնակցութիւնը դարձնել չըջանային կազմակերպութիւն մը, ճանչցուած՝ միջազգայնօրէն: Կազմակերպութեան ազդեցութիւնը կր զգացնէր մանաւանդ արաբական անկախութեան չարժումի մէջ, Մարոքէն մինչեւ Հնդկաստան: Բայց Պաղեստինի պարտութիւնը տկարացուց իր դիրքը: Կը մեղադրուէր նաեւ թէ սերտ կապեր ունի դահլիճին հետ:

Եգիպտոսի յեղաշրջումին հետեւանքով, այժմ ամէնքն ալ կ'ընդունին թէ անհրաժեշտ են նոր դէմքեր, վերակազմելու եւ աւելի զօրացնելու համար Արաբական Դաշնակցութիւնը, որ դարձած էր «քաղաքական սալոն մը»: Ազգամի հրաժարմանէն ետք, համագումարը ծրագիր մը պիտի մշակէ, որպէսզի Արաբական Դաշնակցութիւնը դառնայ նեռընչարան մը ամբողջ արաբական աշխարհին համար: Եգիպտոսի հրաժարեալ վարչապետը, Ալի Մահէր կ'առաջարկէ արաբական խմբակցութիւն մը կազմել:

ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Եգիպտոսի զինուորական իշխանութիւնը կը յայտարարէ թէ կատարուած խուզարկութեանց հետեւանքով երեսուն հանուած են բազմաթիւ կրեւոր փաստաթուղթեր: Զինուորներ կը չրջապատեն չէնքերը, իսկ սպաներ ներս մտնելով խուզարկութիւններ կը կատարեն: Խուզարկուեցան նաեւ պատերազմական, ծովային, եւմտական եւ առեւտրական նախարարութիւնները: Ֆարուքի եւմտական խորհրդականին՝ Էլիաս Աղրաուսի տան մէջ ալ խուզարկութիւններ կատարուելով, փաստաթուղթեր գտնուեցան որոնց համաձայն գաղտնի կազմակերպութիւն մը կր պատրաստէր յեղաշրջում մը: Ազեքսանդրիոյ «Արքայական օթօմոպիլ քլիւպ»ին մէջ գտնուեցան Ֆարուքի թղթախաղի չահերուն եւ կորուստներուն հաչիւները, ինչպէս եւ գաղտնի տետր մը որ դէպի եռեւի փողոցը կ'առաջնորդէր: Կը կարծուի թէ յատկապէս չինուած էր, որպէսզի թագաւորը կարենայ փախչիլ վտանգի պահուն: Նոր ձերբակալութիւններ ալ կատարուեցան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՂՍԻՆ կը հետագրեն թէ գաղտնի ոստիկանութիւնը 24 համայնավարներ ձերբակալեց, մինչ զօր. Բիճուէյ քննական պատյար մը կը կատարէր արեւելեան սահմանագլուխին վրայ: Ձերբակալութիւնները կատարուեցան Անգարայի, Պոլսոյ, Իզմիրի եւ Ատանայի մէջ: Անգարայի կալանաւորներուն մէջ կը դտնուին պաշտօնեաներ պետական օփերայէն:

ԱՆՍՈՎՈՐ ՅՈՒՐՏԸ կր չարունակուի տակաւին, մինչեւոյն սաստկութեամբ, ոչ մէկուն ներողամտութեան արժանանալով: Ամբողջ Եւրոպայի մէջ: Լեռնային չրջանները մէջ տեղ տեղ ձիւն կը տեղայ խանդարելով երթեւեկը: Մանչի եւ Ատլանտեանի եղերքները սաստիկ հով մը մահտղութիւն կը պատճառէ նաւագնեներուն: Ջերմաչափը 7ի իջաւ Շուէյտի, իսկ 13 Փարիզի մէջ: 3 Եուկոսլաւիոյ, Իտալիոյ մէջ որ տաք էր քանի մը օր առաջ, հոն ալ իջաւ ջերմաչափը: Պելժիոյ մէջ կարկուտ եւ փոթորիկը կործեցին չատ մը հեռախօսական թելեր: Յարդ Պասքի եւ Միջերկրականի չրջանները չեն ազդուած, ուր տաքուկ արեւ մը կը սփռէ իր ճառագայթները, թէեւ անձրեւաբեր խոշոր ամպեր կը ծածկեն ամբողջ երկիրը: Կանխահաս ձմեռին պատճառով մանր ձուկերը մեծ քանակութեամբ հասան ծովեզերք, դիւրացնելով ձկնորսութիւնը: Հարբուխի համաճարակ մը կը տիրէ: Մասնագէտներ կը կարծեն թէ դեռ բաւական ատեն պիտի տեւէ ցուրտը: Ձիւն ու փոթորիկ կը տիրեն նաեւ Աւստրալիոյ, Քալիֆորնիոյ եւ Հնդկաստանի մէջ:

ԵՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ, ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՑ յարաբերութեանց մասին խօսելով, մասնաւոր թղթօ յայտարարեց թէ պիտի խորհրդակցին «պաչտպանութեան կարգ մը միջոցներու մասին»: Ն. Միութեան կողմէ նախայարձակում մը նախատեսելով հանդերձ, թղթօ մօտալուտ չի նկատեր զայն, ոչ ալ անխուսափելի՝ պատերազմը: Ինք վստահ է թէ պիտի կրնան դիմագրել յարձակման: Մասնաւորապէս այս առթիւ կարգ մը ազդարարութիւններ ուղղեց Իտալիոյ:

ԽԱՉՎԵՐԱՑԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Վարագայ Ս. Խաչի տօնին առթիւ յառաջիկայ 28 Սեպտեմբերի կիրակին պիտի կատարուի հանդիսաւոր արարողութիւն եւ Ս. պատարագ, ապա մատաղի օրհնութիւն եւ բաչխում:

Փափաքողները կրնան միասին բերել իրենց ճաշը: Իրենց տրամադրութեան տակ է եկեղեցւոյ ընդարձակ եւ մաքուր բակը:

Անոնք որ կ ըսփափաքին նուիրել մատաղու ոչխար մը կամ գնման մասնակցիլ իրենց նուէրներով, այժմէն թող հաճին իրենց բաժինը ղրկել Հոդաբարձութեանատենապետ Պ. Միհրան Շիչմանեանի, 71 rue Jean Jaurès, Arnouville les Gonesse (S. et O.) եւ կամ յանձնել Փարիզ, 78 rue Lafayette, բակին մէջ գտնուող Պ. Կարապետ Գասապեանի, Պ. Արփիար Մարտիրոսեանի եւ Տ. Աղդէ քհնյ. Փայլակեանի:

Gare du Nordէն չորեկարք 8.34, 10.05 եւ 11.03:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի դպրոցի հայերէնի դասընթացքի արձանագրութիւնները սկսած են 4 Սեպտ.եւ կը չարունակուին կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին ամէն հինգչաբթի: Եկեղեցւոյ կից սրահի մէջ: Ուսուցչութեամբ Տիկին Ա. Տէօքմէճեանի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ ի յիչատակ Տէր եւ Տիկին Աբգար եւ Հնազանդ Քէշիշեանցներուն, ինչպէս եւ Սեպեհերիմ Թեւանեանի (Քեռի) նախաձեռնութեամբ իր զաւակներուն, այս կիրակի առաւօտ Սէն Լու Կոան փէնի Ս. Գէորգ եկեղեցիին մէջ:

Կը հնդրուի ընկերներէն, ազգականներէն, բարեկամներէն ներկայ ըլլալ:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կը վերաբացուի Հոկտ. 1ին: Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Le Raincy, երեքչաբթի, հինգչաբթի եւ չաբաթ առաւօտները ժամը 9—12: Հեռաձայն Le Raincy 172:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Փարիզի կաթողիկէ Հայոց առաջնորդ Ամա—տունի Տ. Վ. Վեհափառէն Փարիզ վերադարձած ըլլալով, ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ այս կիրակի, Ս. Խաչի տօնին առթիւ, ժամը 10.30ին Rue Thouinի եկեղեցին եւ պիտի քարոզէ:

ԽԱՉՎԵՐԱՑԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Խաչվերացի տօնին առթիւ, Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի: Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 4.30ին Անդաստանի արարողութիւնը պիտի կատարուի:

(Դիւան)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Տիկին Մաքրուհի Զաուրկեան, Տիկ. Հայկանուշ Մանուկեան, Տիկ. Արշալոյս Օվիկեան, Տիկ. Արմենուհի Պողոսեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց քրոջ՝ Հնազանդ Աճէմեանի (Պօրճ, Ալճերի) անակնկալ մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ Ս. Ատուածածին մատուռին մէջ, 69 rue Louis Blanc: Կը խնդրուի իր յիչատակը յարգող, ազգականներէն եւ բարեկամներէն ներկայ ըլլալ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ալֆորվիլի Ֆ. կապ. Խաչի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Փանոս Ուստուլիկեանի իրենց փոքրիկին՝ Շամ. Ուստուլիկեանի մահուան առթիւ եւ անոր յիչատակին հազար ֆր. կը նուիրէ հիւանդ երիտասարդի մը:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Ց. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի բոլոր ընկերներու կողմէ վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալ Պ. Խորէն Գասպասեանի դառնադէտ մահուան առթիւ իր ընտանեկան պարագաներուն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Լաւ գործաւորուհիներ, կնոջ յատուկ jupe կարելու համար: Խիստ ստիպողական:

Դիմել Mr. Michel, 165 rue de Javel, Paris (15): métro Felix Faure: Ամէն առաւօտ ժամը 9—12:

Տարեկան գործի ապահովում:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. «Քրիստափոր» են—թակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Ց. Դ. «Քրիստափոր» են—տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս չաբաթ ժամը 20ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆԻ Համախարբերդ. Միութեան մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ իրիկուն ժամը 830ին, 71 rue de Bonnelի սրահին մէջ: Օրակարգ.— ԺԲ. պատգամ. ժողովի գեկուցում: Ընդլայնի հաչուետուութիւն: Վարչութեան նոր ընտրութիւն: Ընթացիկ հարցեր:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Դեկտեմբեր 28ին, Սէրքլը Միլիթէրի մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— 16 Նոյեմբերի կիրակին, Ե. քաղաքապետ. (Փարիզ) սրահը: Կովկասեան մեծ հանդէս, չորս բաժիններով: Հայկական, վրացական, ազրպէյճանեան եւ հիւսիս. կովկասեան:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կր ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Խաչվերացի տօնին առթիւ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ, Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Ցետ պատարագի պիտի կատարուի Խաչահանդիսաւոր աւանդական արարողութիւնը: Սկիզբն ժամերգութեան ժամը 8ին Ս. պատարագ ժամը 10ին: Խաչվերացի երեկոյեան թափոր ժամը 4.30ին:

Բ. օր յիչատակ Մեռելոց, սկիզբ. ժամերգութեան ժամը 9ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին:

ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Պուլվար Օտտոյի հայ եւ բիտասարդաց «Արծիւ» Մարզական միութեան:

13 Սեպտ., չաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, հանդանօթ Պար «Լենթէրնասիօնալ»ի սրահին մէջ, 230, Chemin de la Madrague - Ville:

Կը նախագահէ ընկեր ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն, եւ անակնկալներ:

Մրցում հայկական պարերու եւ թանկոյի:

Ձրդի պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ Վ.Ա.Բ.ԱՐԱՆ

Նկատի առնելով գանազան դիմումներ, վարժարանս ճիպ մը եւս ընդլայնած է նաեւ ցերեկօթիկ աչակերտներու արձանագրութիւնը:

Արձանագրութեան օրերն են. երկուչաբթի եւ չաբաթ ժամը 10—19: Հասցէ.— 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.): Հեռ. OBServatoire 18-28:

Maison KAZIAN

21, Passage Vendome (3 Place de la République)
Paris (3) (Tél. Arc. 86-68)

Fournitures pour confectionneurs et tricoteurs

Spécialités de fils «DECOFIL» et de fermeture «éclair» (այս վերջինին համար 5էն 10 % զեղչ ըստ սպասրանքին քանակութեան)

Coton à coudre 1830 le kilo, similis de 25 grm. 2550 le kilo, fermeture «ECLAIR» 285 le m., fermeture pour grandes séries 240 le m.:

ՄԵՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ ՁԵԶԻ Կ'ԱՑՑԵԼԷ ԵՐԲ ՈՐ ՈՒԶԷՔ: ԱՐԱԴ ՑԱՆՁՆՈՒՄ

Ծախու ևն

ՊՈՒՏՕ.— Ընտանեկան պատճառներով կը ծախեմ, կամ կր փոխանակեմ (միայն Մարսէյլէն մէկու մը հետ), զերճակի խանութս, որ 1936էն ի վեր հաստատուած է: Ունի զեռ 7 տարուան պայ: Տարեկան վարձքն է 20 հազար ֆր.: Խանութը 5×4 մեթր է: Երկու սենեակով, առաջին յարկը, fa-պինէ տը թուալէթ եւ fառ: Ի հարկին ուրիչ առեւտուրի մը վերածելու արտօնութիւնն ալ կայ:

Պայմաններու համար դիմել՝ Ara, 6 rue des Menuts: Կամ Madame Poirierի, 27 rue de Tivoli, Մարսէյլ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի կարուհի մը (ֆինիսէօղ): Դիմել Տիկին Աչխէն Doveilի, 19 Bd. des Batignolles: Հեռաձայն Lab. 63-07:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925,R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր· C.C·P· Paris 1678-63

Samedi 13 Septembre 1952 Շաբաթ 13 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6864-Նոր շրջան թիւ 2275

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆԱԽԸՆԹԱՑ ՄԸ

Պատմական թուական մը՝ 1952 Սեպտ· 10ը:

Այդ օրն էր որ Լիւքսէնպուրկի մէջ, առօրեայ դրուագ մասնաւոր պայմանագիր մը՝ արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Իսրայէլի միջեւ, հաստատուեցաւ:

Ինչպէս կարդացիք երէկ, Գերմանիա յանձն կ'առնէ 3.450.000.000 մարք (մօտ 822 միլիոն տոլար) վճարել 12—14 տարիէն, իբրեւ հատուցում այն կորուստներուն դէմ Հրեաները կրեցին հիթլէրական իշխանութեան օրով:

Պայմանագրին համաձայն, մեծ մասը ապրանքով պիտի հատուցուի: Անոնցմէ ամէնէն առաջ պիտի օգտուին գաղթականները, որոնց տեղաւորումը հսկայական ճիգեր կը պահանջէ:

Մինչ պաշտօնական Իսրայէլը եւ քաղքենի դասը ջերմ դոհունակութիւն կը յայտնեն այս յաղթանակին առթիւ, փոքրամասնութիւն մը, «Ազատութեան կուսակցութիւնը» զայն կը ճաղկէ խորին դառնութեամբ:

Այս հոսանքին եւ ուրիշ թունդ ազգայնական տարրերու կարծիքով, Գերմանիոյ հետ որեւէ կարգադրութիւն՝ «բարոյական անկում մըն է ազգին համար»:

Կազմակերպութեան վարիչներէն մէկը, Տոքթ· Պաուեր, կը պահանջէ հանրաքուէ կատարել, վճռելու համար թէ պէ՞տք է վաւերացնել պայմանագիրը:

Ազգայնականներուն հետ, համայնավարներն ալ «դաւաճանութիւն» կը համարին եղածը: Թունդ ազգայնական թերթ մը սեւ չրջանակով հրատարակեց Սեպտ· 11ի առաջին էջը, իբրեւ սուգ:

Կը յիշուի թէ անցեալ գարնան սպառնալիքներ ուղղուեցան Իսրայէլի կառավարութեան եւ խորհրդարանին, երբ նոր կը սկսէին բանակցութիւնները՝ արեւմտեան Գերմանիոյ հետ:

Կառավարութիւնը մնաց անատան, արտակարգ միջոցներ ձեռք առնելով եւ յառաջ տանելով բանակցութիւնները:

Նոյն իսկ Լիւքսէնպուրկի մէջ· կը վախնային զաւեշտական ձեռնարկ մը, եւ բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած էին, Իսրայէլի ներկայացուցիչներուն ապահովութեան համար:

Պայմանագրին ստորագրութենէն անմիջապէս ետք, Իսրայէլի արտաքին նախարարը իր երկիրը վերադարձաւ եւ մամուլի ասուլիս մը սարքելով յայտարարեց·

— « Լիւքսէնպուրկի մէջ ստորագրուած համաձայնութիւնը անհնախընթաց է միջազգային յարաբերութեանց մէջ»:

Այս առթիւ ոգեկոչելով զոհերուն յիշատակը, բաւ թէ «Եւրոպայի երեք Հրեաներէն երկուքը, աշխարհի երեք Հրեաներէն մէկը ոչնչացուցին»:

— « Գերմանիոյ դաշնակցային կառավարութիւնը յանձն առած է գումար մը վճարել իբրեւ հատուցում հրեայ ժողովուրդին կրած վնասներուն մէկ մասին: Այս փոխարինութիւնը պատմական նշանակութիւն մը ունի: Գերմանի կառավարութիւնը բարեացակամօրէն ապացոյց մը տուաւ այս համաձայնութեամբ»:

Այսպէս չերմօրէն գնահատելով Տոքթ· Ատենաւորը եւ բոլոր գերման կուսակցութիւնները, նախարարը անդամ մը եւս յիշեցուց թէ «հրեայ ժողովուրդը երբեք պիտի չմոռնայ նացիներու ոճիրները եւ վեց միլիոն Հրեաներու բնաջնջումը»:

Առաջին յաղթանակէն քաջալերուած, Իսրայէլ այժմ կը պատրաստուի բանակցիլ Արեւելեան Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ հետ, նոյնպէս հատուցում պահանջելու համար:

— Իսկ մեր աւելի քան մէկ միլիոն զոհերը եւ անհաշիւ հարստութիւնները, պիտի հարցնեն միամիտ մարդիկ: Անոնք ալ արժանի չե՞ն հատուցումներու ···

Մեր չար բախտէն, այն ատեն չկար ցեղասպանութեան օրէնք: Այն ատեն ոչ Ամերիկան մարդու մոխիրը կը թաթխէր՝ իր սահմաններէն դուրս, ոչ ալ հայկական անկախ պետութիւն կամ ձեռնհաս իշխանութիւն մը կար, մեր պահանջները արժեցնելու համար:

Հիմա որ նախընթաց մը ունինք, «սպասենք եւ յուսանք »···

Շ·

ՕՐ ԸՍՏ ՕՐԻՆ

ՍՊԱՐԱՊԵՏԸ ԵՒ ՆԵՆԷ ԽԱԹՈՒՆ

Ամերիկեան գործակալութիւն մը հաղորդելով զօր· Րիճուէյի վերադարձը Կարինէն, կը դրէ թէ եւրոպական ճակատին սպարապետը ջերմ ընդունելութիւն տուաւ ամէն տեղ:

— « Օրինակ, թերթերը կը գրեն թէ Անգարայի մէջ գացած տեսած էր Քորէային մէջ սպանուած թուրք հերոսի մը այրին ·իսկ էրզրումի մէջ այցելած էր **90** տարեկան Նենէ Խաթունի: Ի. րազեկներու պատմութեան համաձայն, Նենէ Խաթունն միակ ողջ մնացած կինն է թուրք կամաւորներու այն խումբէն որ Ռուսերուն յաղթեց **75** տարի առաջ, էրզրումի մօտ»:

Ջեմ դիտեր թէ ինչ կամաւորական խումբ է որ Ռուսերուն յաղթեր է 75 տարի առաջ :

Բայց այս պատմութիւնը ինծի կը ներշնչէ կարդ մը «չար խորհուրդներ», ինչպէս պիտի բացեյաչտ պատուելի մը:

Թուրք թերթերը մասնաւորապէս կը չեշտեն թէ զօր· Րիճուէյ «նեղութիւն կրած է» երթալ տեսնելու թուրք զինուորին այրին եւ Նենէ Խաթունը:

Արդեօք զօրավարը ուրիշ «նեղութիւններ» ալ կրե՞ց :

Օրինակ, երբեմնի Սանասարեան վարժարանը, Հայոց եկեղեցին կամ գերեզմանատունը այցելած տեղն, չհարցո՞ւց թէ ո՛ւր են, ինչ եղան այս աւերակներուն սեփականատէրերը :

Նոյն հարցումները չուղղե՞ց ,երբ հայկական յիշատակարաններ կը տեսնէր սահմանամերձ շրջաններուն մէջ, կարմիր վանքէն մինչեւ Կարս :

Եւ վերջապէս, չհարցո՞ւց թէ արդեօք հայ «նենէ»ներ կամ պապիկներ ալ չե՞ն դանուիր այս քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ, քիչ մը «հնոց նորոց» պատմելու համար ···

Ցետին Ամերիկացին սովորութիւն ունի օրադիր մը պահելու :

Այնուհետ օր մը զօր· Րիճուէյի յուշերուն մէջ ալ կը գտնենք այս հարցումներուն պատասխանը:

Վ.Ա.Էի

ՀԱՆԳԻՍՏ ՅՈՎՍԷՓ ԵՊԻՍԿ· ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

Պոլսոյ Թերթերէն (4 Սեպտ·) ցաւով կ'իմանանք թէ Ազգ· Հիւանդանոցին մէջ վախճանած է բազմամեայ եկեղեցական մը, Յովս· եպիսկ· Կարապետեան: Հոգելոյս հովիւը տարիներով ծառայած է Սփիւռքի եւ Թուրքիոյ մէջ, իբրեւ առաջնորդ եւ քարոզիչ :

«ՀԱՆԳԻՍՏ ՔՆԱՅԻՒ»

Թուրքիոյ Ազգ· ժողովին նախագահը, Րէֆիք Քորալթան, որ վերջերս Կարս զացած էր, ճառ մը խօսելով յայտարարեր է բարձրաձայն (3Սեպտ·).

— « Այցելած վայրերուս մէջ հայրենակիցները անդորը եւ հանդիստ գտայ: Ժողովուրդը ամէն մարզի մէջ կ'աշխատի : Հայրենակիցը գտած է իր փնտռած ազատութիւնը: Ոչ միայն տնտեսական փլուզումը կանգ առած է այլեւ **լայնցիչ վերականգնում մը սկսած:**

··· Թուրքիա պղպատեայ միջնաբերդ մըն է: Թշնամիները այլեւս ոտնձգութիւն չեն կրնար ընել այս հողերուն վրայ : Առանց անձնասպանութիւնը եւ փճացումը աչք առնելու ոչ ոք կրնայ յարձակիլ այս հայրենիքին վրայ: Հանդիստ քնացէք ձեր բոյնին մէջ, ապահովութեամբ աշխատեցէք ձեր հողերուն վրայ, վստահութեամբ նայեցէք ձեր ապագային: Շատ աշխատեցէք: Ուշադրութեամբ պահպանեցէք ձեր հիմնած ժողովրդապետութիւնը: Տէր կանգնեցէք անոր եւ խնամով սնուցէք զայն »:

⚔ Զօր Րիճուէյ, որ մինչեւ Կարին եւ Կարս գացած էր, քննական պտոյտ մը կատարելու համար, փարիզ վերադարձաւ Եշ· օր : Անդարայէն անցած առեն, յայտարարեց թէ Ատլանտեանի դաշինքին նպատակն է իր անդամները պաշտպանել նախայարձակման դէմ եւ ապահովել խաղաղութիւնը: «Մենք որեւէ յարձակողական նպատակ չունինք ոեւէ մէկուն դէմ: Ամենամեծ վտանգը նոր պատերազմն է: Ամէն բան պիտի փորձենք զայն խափանելու համար» :

Զօրավարը աւելցուց թէ մօտերս Թուրքիա պիտի վերադառնայ, աչքէ անցընելու համար արեւմտեան մասին զօրքը եւ ամրութիւնները (Թրակիա) : Արեւելեան չրջանին մէջ կառքով պտոյտ մը կատարած էր 420 մղոն տարածութեան մը վրայ :

Ամերիկացի ծովակալ Քերնի, հարաւային եւ արեւելեան հրամանատարը եւ իր օգնականը Իզմիր գացին, քննական պտոյտ մը կատարելու համար: Այս առթիւ պիտի ողջունեն Քորէայէն վերադարձող 2000 թուրք զինուորներ :

ՆՈՐ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ ԳԻՆԵՐՈՒԹԱՐՋՐԱՑՄԱՆ ԴԷՄ

ՀԻՄ ՊԻՏԻ ԲՌՆՈՒԻ ՕԳՈՍՏ· 31Ի ՎԻՃԱԿԸ

Նախարարական խորհուրդը իր վերջին նիստին մէջ որոշեց իբրեւ առաւելագոյն սակ ընդունիլ 1952 Օգոստոս 31ի գիները: Ով որ կ'անսաստէ այս որոշման դէմ, պիտի պատժուի համաձայն 1945 Յունիս 30ի օրէնքին: Ահաւասիկ կարդ մը մանրամասնութիւններ ·—

Օրէնքով նախատեսուած պատիժներն են,— Մէկ ամիսէն հինգ տարի բանտարկութիւն եւ 200-էն մինչեւ տասը միլիոն ֆրանք տուգանք, կամ այդ երկու պատիժներէն միայն մէկը: Ցանցանքը կրկնուած առեն պատիժներն ալ կը կրկնապատկուին: — Փակում խանութներու, գրասենեակներու, արհեստանոցներու, գործարաններու՝ առ առաւելն երկու տարուան համար: — Վերջնական կամ առժամեայ արգելք արհեստը ի գործ դնելու:

Ինչպէս բացատրեց տեղեկատու նախարարը , գիները պահելով 31ի մակարդակին վրայ, լայն ասպարէզ պիտի բացուի ազատ մրցակցութեան, նոր կրճատումներ կատարելու համար: Նախկին իմաստով «պլոքաժ» չէ որ կը կատարուի այս անդամ : Այդ պարագային արտադրիչները կը կարծէին թէ ամէն առաւելագոյն գին մեւնոյն առեն նուազագոյն գին մըն է: Նոր որոշումը կը վերաբերի թէ արտադրութեան, թէ մեծաքանակի եւ թէ փոքրաքանակի գիներուն: Մասնաւոր չրջաբերականով մը պիտի պարզուին գործադրութեան եղանակները:

Տրուած որոշման համաձայն, պիտի քաջալերուի «սելոֆան»ով միս ծախելու դրութիւնը : Պիտի արդիլուի ընտիր միս ծախել կարդ մը օրեր (չաբաթը երկու օր) : Ուրիշ միջոցներ ալ պիտի փորձուին եւ բանակցութիւններ պիտի կատարուին, 6 —10 առ հարիւր իջեցնելու համար գիները :

Կարդ մը միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, երբեմն համոզելով, երբեմն ակադին պարտադրելով, մինչեւ 2—10 % զեղչ ապահովելու համար դանազան ապրանքներու վրայ: Թերթերը կը զրեն թէ չատ մը վաճառատուներ յանձն առած են 5 — 20 առ հարիւր զեղչ կատարել կերպասեղէնի, չափիկներու, բարձերու, հանդերձեղէնի եւն· վրայ: Մորթի եւ կաշեղէնի արտադրիչներն ալ անոնց օրինակին պիտի հետեւին :

Ուտեստի հրապարակին զալով, զեղչեր կը սպասուին պահածոներու եւ խմորեղէններու վրայ: Կաթի եւ չաքարի գիները անփոփոխ պիտի մնան: Կասկարութիւնը ուրիշ բարեփոխումներ ալ կը խոստանայ, հետզհետէ աւելի վճռական դիրք մը բռնելով :

Նահանդապետներուն իրաւունք տրուած է վարչական եղանակով նշանակելու առեւտրականներուն եւ միջնորդներուն օրինաւոր չահերը : Փարիզեան չրջանին մէջ երկու տեսակ պիտակներ պիտի ցուցադրուին հաւկիթի, հաւեղէնի, պըտուղներու եւ բանջարեղէններու համար, նշանակելով մեծաքանակի եւ փոքրաքանակի գիները : Այս ձեւով յաճախորդները պիտի կրնան հաշուել վաճառորդին չահը:

Նոր հաստութիւններ եգիպտոսի մէջ

Զօր· Նեգիպ իր մասնաւոր զինուորական եւ ոստիկանական չտհատները ղրկեց ելմտական պաշտօնատունը, խուզարկութիւններ կատարելու եւ փաստեր հաւաքելու համար դէնքի առեւտուրի ղեղծումներու մասին, որոնց հետեւանքով եգիպտական բանակը պարտուեցաւ Պաղեստինի պատերազմին մէջ: Ահագին քանակութեամբ փաստաթուղթեր հաւաքուեցան կարդ մը պաշտօնատարներու եւ նախկին նախարարներու բնակարանները մէջ: Այս առթիւ ձերբակալուեցաւ Վաֆտ կուսակցութեան ականաւոր դէմքերէն մին, Ահմէտ Կալի: Մանրակրկիտ խուզարկութիւններ կատարուեցան նաեւ Գահիրէի քաղաքապետութեան նախագահ Մուսթաֆա Ֆէհմիի եւ հաղորդակցութեան նախարարութեան փոխադրութեանց տնօրէն Ապտէլ Մոթթալի տուներուն մէջ :

Զինուորական իշխանութիւնները կը հաւատան թէ ամէնէն կարեւոր յայտնութիւնները երեան հանուեցան ելմտական նախարարութեան դին-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՀԱՅ ԳԱՂԹ. ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐԸ ԵՐԵԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Բ.

Համաչխարհային առաջին պատերազմէն վերջ ծնունդ առած էր միջազգային արհեստագոս մը — Ազգերու Դաշնակցութիւնը, որուն նպատակն էր կարգ – կանոն մացնել աշխարհի զործերուն մէջ, սեւեռական խաղաղութեան մէջ պահել ազգերը եւ արդելք հանդիսանալ նոր պատերազմներու :

Այս կազմակերպութիւնն էր, որ ձեռք առած էր նաեւ գաղթականներու գործը, իր կողքին ստեղծելով մասնաւոր գրասենեակ մը, որուն պատասխանատու վարիչ նշանակուած էր Նանսէնը , haut commissaire des réfugiés պիտոյտով :

Ազգերու Դաշնակցութեան Գաղթականներու պաշտօնատան պարտականութիւնն էր ոչ միայն գաղթականները տեղաւորել այն երկիրներուն մէջ ուր կարելի պիտի ըլլար գործ ճարել, այլ եւ պիտի օժանդակէր անոնց ամէն կերպով եւ պիտի կանոնաւորէր անոնց իրաւական վիճակը հիւրընկալ երկրին հանդէպ :

Ինչպէս կը յիշուի, Տոքթոր Նանսէն դէպի Հայաստան ճամբորդութիւն մըն ալ կատարեց՝ պատուիրակութեան մը գլուխին անցած, Հայերուն տեղաւորման խնդիրը քննելու համար եւ այդ առթիւ հրատարակեց զիրք մը՝ որ թարգմանուեցաւ անգլիերէնի եւ ֆրանսերէնի :

Տոքթ. Նանսէն 1922 Մարտ 17ին տեղեկագիր մը ներկայացուց Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին՝ կարդ մը թելադրութիւններ ընելով ռուս գաղթականներու մասին :

Միջկառավարական խորհրդաժողով մը 1922 Յուլիս 3 — 5 Ժընեւի մէջ քննեց այդ տեղեկագիրը եւ յուլիս 5ին ստորագրուեցաւ կարգադրութիւն մը (Arrangement), որով դաշնադիր կողմերը յանձնառու կ'ըլլային ռուս գաղթականներուն տալու ինքնութեան թուղթ եւ երթեւեկի անցագիր :

Հայ գաղթականները խնդրոյ առարկայ չէին այն առեն :

Երբ Իզմիրի ազէտին եւ Պոլսոյ պարպումին հետեւանքով հայ գաղթականները կարեւոր թիւ մը կազմեցին Եւրոպայի մէջ, Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը 28 Սեպտ. 1923ին որոշեց հայ գաղթականներուն ալ ընձայել նոյն դիւրութիւնները :

Ըրով Ռուսերուն համար եղած կարգադրութիւնը 31 Մայիս 1924ին Ժընեւի մէջ ընդունուեցաւ եւ ստորագրուեցաւ Հայերուն համար եւս միջկառավարական նոյն Խորհրդաժողովին կողմէ :

Այս կարգադրութիւնները բարեփոխուեցան եւ ընդլայնուեցան 12 Մայիս 1926ին, դարձեալ Ժընեւի մէջ, սակայն Ֆրանսական խորհրդարանը զայն վաւերացուց միայն 7 Մայիս 1934ին եւ իրեւ օրէնք հրատարակուեցաւ 9 Մայիս 1934ի պաշտօնաթերթին մէջ :

Այս օրէնքին նորութիւնն այն էր, որ հայ եւ ռուս գաղթականները կը պարտաւորուէին իրենց ինքնութեան թուղթի նորոգութեան առթիւ, բացի օրինական տուրքէն, վճարել մասնաւոր դրամ մը, «Նանսէնեան դրոշմանիշ» (timbre Nansen), որմէ զոյացած հասոյթը կը բաշխուի հայ եւ ռուս բարեսիրական կազմակերպութիւններու, մինչեւ այսօր :

Գաղթականներու մասին ամէնէն կարեւոր Խորհրդաժողովը գումարուեցաւ 1928 Յունիս 28— 30, մասնակցութեամբ տասը պետութեանց ներկայացուցիչներուն, որոնք մանրակրկիտ քննութիւններէ վերջ, խմբագրեցին եւ ստորագրեցին երկու կարեւոր որոշումնագրեր, վերջնապէս ճշդելով գաղթականներու իրաւական վիճակը :

Հոս էր, որ որոշուեցաւ բանալ գաղթականական գրասենեակներ, հովանաւորութեամբ Ազգերու Դաշնակցութեան գաղթականաց վերաբերեալ հարցերուն :

Այս խորհրդաժողովէն ետք, Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը թելադրեց Հայաստանի Հանրապետութեան պատուիրակութեան՝ իր հիւպատոսական բաժինը վերածել «Հայ Գաղթականաց գրասենեակի» :

Հ. Հ. պատուիրակութեան նախագահը, Ահարոնեան՝ 10 Յուլիս 1928 թուակիր նամակով մը՝ ուղղուած արտաքին նախարար Պրիանի՝ կը գրէր.

— « Յարմարելու համար ներկայ կացութեան պահանջներուն եւ համաձայն ձեր պաշտօնատան կողմէ եղած թելադրութեան, Հայաստանի Հանրապետութեան պատուիրակութիւնը որոշած է իրմէ զատել հիւպատոսական սպասարկութիւնը՝ որ 1919էն ի վեր կը դործէ իր պաշտօնատան մէջ՝ հիւպատոսական ամէն կարգի թուղթեր տալով Հայերուն եւ զայն դարձնել անկախ հիմնարկութիւն մը՝ Հայ Գաղթականաց Գրասենեակ (Office des Réfugiés Arméniens) անուան տակ, մեւնոյն պարտականութիւններով : Այս գրասենեակի տնօրէնութիւնը յանձնուած է Պ. Ա. Հանըմեանի, որ ութ տարիէ ի վեր կը վարէ խնդրոյ առարկայ սպասարկութիւնը » :

Այս ձեւով ուրեմն, Պատուիրակութեան հիւպատոսական բաժինը դարձաւ գաղթ. գրասենեակ, 1928 Յուլիս 10էն սկսեալ, Ազգերու Դաշնակցութեան հովանաւորութեան տակ :

1919էն մինչեւ 1928 Հ. Հ. Պ. հիւպատոսարանը տուած էր 17 հազար վաւերաթուղթեր :

Միջանկեալ ըսենք թէ բացի ողբացեալ Արտաւազդ Հանըմեանէ, Հ. Հ. Պատուիրակութեան հիւպատոսի պաշտօնը վարեցին Յակոբ Քոչարեան կովկասահայ, մանաւանդ Միսաք Ղազարեան, պարսկահայ : Այս վերջինը Ժընեւի մէջ քիմիաբանութիւն ուսած ըլլալով լաւ պաշտօն ունէր : Հայրենասիրութենէ մղուած՝ ձգեց գործը եւ փարիզ եկաւ՝ ստանձնելու համար Հ. Հ. Պատուիրակութեան քարտուղարութիւնը, պաշտօն՝ զոր կատարեց երկար տարիներ, վերջին ծայր խղճմտօրէն :

Յակոբ Քոչարեան Հայաստան վերադարձաւ եւ հոն վախճան աչքերը : Միսաք Ղազարեան անդորձ մնաց հիւպատոսարանի փակումէն ետք եւ երկար տարիներ տառապեցաւ՝ ընտանիքը ապրեցնելու համար : Մեռաւ պատերազմի ընթացքին :

Իր անդրանիկ զաւակը՝ Ժան՝ կարեւոր պաշտօն ունի այժմ ՄԱԿի մէջ, իրրեւ քաղ լեզուագէտ եւ Ամերիկա փոխադրած է ամբողջ ընտանիքը :

Երկու տարի ետք, 1930ին Հայ Ազգային Պատուիրակութիւնն ալ դիմեց Ֆրանսական կառավարութեան եւ իրաւունք ձեռք բերաւ բանալու երկրորդ Գաղթ. գրասենեակ մը, Լեւոն Բաչալեանի ղեկավարութեան տակ :

Այսպէս տարիներով ունեցանք Գաղթ. երկու գրասենեակ, մէկը 71 Ave. Kléber, միւսը՝ Հայոց եկեղեցին :

1933 Հոկտ. 28ին Ժընեւի մէջ տեղի ունեցաւ 23 յօդուածէ բաղկացեալ նոր պայմանագրութիւն մը, որով վերջնապէս կը ճշդուէր Նանսէնեան գաղթականներու միջազգային իրաւական կացութիւնը, անոնց ապահովելով բազմաթիւ առաւելութիւններ՝ դանազան մարզերու մէջ :

Գաղթականական զոյդ գրասենեակները կը վայելէին լայն իրաւունքներ : Իրենց քարտուղարներուն կողմէ ստորագրուած վաւերաթուղթերը կ'ընդունուէին Ֆրանսական բոլոր պաշտօնատուներու կողմէ : Միայն կարեւոր վկայագրերն էին, որ պէտք է վաւերացուէին Ազգերու Դաշնակցութեան գաղթակ. պաշտօնատան Ֆրանսայի ներկայացուցիչ Պ. Մարսէլ Փանի կողմէ :

Այս գոյավիճակը տեւեց մինչեւ 1942 Յունուար 15:

Պատերազմի ընթացքին, Ֆրանսա պարտաւորուած ըլլալով հրաժարիլ Ազգերու Դաշնակցութենէն, հայ եւ ռուս գաղթականները այլեւս կը կորսընցնէին այս վերջինին հովանաւորութիւնը :

Ուստի Վիշիի կառավարութեան արտաքին նախարարութիւնը իր հովանաւորութեան տակ առաւ զանոնք : Փակեց Ave. Kléberի եւ եկեղեցիի գաղթ. գրասենեակները, ինչպէս նաեւ ռուսականը եւ Սիթէ Մարթինեաքի մէջ բացաւ Հայրենադարձներու Գրասենեակ մը (Bureau des Apatrides), որուն հայկական բաժինն մէջ պաշտօնի կոչուեցան մեր զոյգ գրասենեակներու քարտուղարները՝ Օր. Աստղիկ Առաքելեան եւ Ժ. Արթինեան : Բայց անոնք այլեւս զրկուեցան վաւերաթուղթերը ստորագրելու իրաւունքէն, ատիկա վերապահուած ըլլալով բացառապէս Ֆրանսացի տնօրէնին՝ նախկին հիւպատոս Քորսոնի :

Այս կացութիւնը չարունակուեցաւ մինչեւ ազատագրութիւն, երբ Ֆրանսա կրկին մտաւ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ : Այս վերջինն գաղթ. ներկայացուցիչները ժընեւէն փարիզ գալով տեսակցութիւններ ունեցան Հայ Գաղթականաց Խորհուրդի եւ Հայ Գաղթ. կեդր. Յանձնախումբի նախագահներուն հետ : Bureau des Apatridesր փակուեցաւ եւ Քոսոնի պաշտօնին վերջ տրուեցաւ : Բացուեցաւ հայկական նոր Գրասենեակ մը, Office Central des Réfugiés Arméniens, որուն տնօրէնն նշանակուեցաւ Պրոֆ. Մինասեր Բունիաթեան՝ գաղթ. զոյգ մարմիններու թելադրութեամբ : Այս նոր Գրասենեակը գործի ձեռնարկեց, ապրիլ 1945ին :

Այս ձեւով թէեւ ունեցանք անջատ Գաղթ. գրասենեակ մը, սակայն անոր տնօրէնը իրաւունք ունէր ստորագրելու միայն այնպիսի վաւերաթուղթեր՝ որոնք «իբրեւ տեղեկութիւն» կրնային ընդունուիլ՝ առանց որեւէ պաշտօնական հանդամանքի : Ֆրանս. իշխանութեանց ներկայացուելիք վկայագրերը տնօրէնին կողմէ պէտք է ղրկուէին վերստուգիչ Ֆրանսայի պաշտօնատարին՝ առ ի ստորագրութիւն եւ վաւերացում :

Հակառակ այս սեղմումին, Հայ Գաղթ. կեդր. Գրասենեակը որոշ ինքնավարութիւն ունէր, հովանաւոր իշխանութիւնը ներքին գործերուն չէր խառնուեր :

Ազգերու Դաշնակցութիւնը ջնջուած ըլլալով, 1 Յունուար 1947էն սկսեալ Հայ Գաղթ. կեդր. Գրասենեակը վեց ամսուան համար դրուեցաւ Գաղթականաց Միջկառավարական կոմիտէի պաշտպանութեան տակ : Իսկ 1 Յուլիս 1947էն մինչեւ 31 Յունուար 1952 (իր փակման թուականը)՝ ենթակայ էր ՄԱԿի Գաղթականաց Միջազգային կազմակերպութեան :

Հ. Հ. Պատուիրակութեան Մարսիլիոյ Գաղթականական Գրասենեակը չարունակեց գործել միշտ, նախապէս Պ. Միրզայեանցի, եաքէն Պ. Թորոս Կարիկեանի ղեկավարութեան տակ : Այս վերջինը տարիներէ ի վեր խղճմտօրէն եւ համեստ պայմաններու մէջ կատարած է իր պարտականութիւնը :

Նոյն խղճմտութեամբ աշխատած է Փարիզի Գրասենեակին երկարամեայ վարիչը՝ Օր. Աստղիկ Առաքելեան :

Գաղթ. Գրասենեակի քարտուղարները կանոնաւոր ամաթոշակ ստացան այն օրէն ի վեր մինչեր Ֆրանս. կառավարութիւնը իր եւմատացոյցին մէջ յատուկ դրամ յատկացուց այդ նպատակով : Անիկ առջ կը դոհանային գրասենեակի հասոյթով, որ շատ չնչին էր :

ՀՐԱՆՏ . ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶՄԻՒՌՆԻԱՆ

(ԱՆՀԱՏԱՅԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ԱՆՅԱՅԱԼԻՆ)

Տարակոյս չկայ որ մինչեւ այն առեն տարբախտ հայ վէրսիին զործերուն մէջ առաջին տեղը կը գրաւէր «Քէօսէ Քէհիա»ն, նուագի տեսակէտով : Զմիւռնահայութիւնը, սակայն, Պոլսոյ այս վճիռը չընդունիր եւ լռելեայն նախամեծարութիւնը կուտայ «Լէվլէպիճի Հօր Հօր»ին : Կարծես թէ անկէ ետքը հանդիսական, դերասան, երաժիշտ եւ երգիչ «Քէօսէ Քէհիա»յի դասը բոլորովին կը լքեն ալ : Պարագայ մը , որ կրնայ ցոյց տալ ոտնձգան մը, թէ՝ զմիւռնահայ զաղութի ճաշակն ու զգացումները ինչ կշիռ եւ կարեւորութիւն կընային ունենալ թատերական եւ երաժշտական արտայայտութեանց հանդէպ : Գալով դերասանական արուեստներուն, լսածիս համեմատ ամէնէն չատ կը ծափահարուին — եւ Զմիւռնիա այցելած բոլոր օտար դերասաններէն աւելի — Ռչտունի, Պէնլեան, Կիւրեղեան, Սիրանոյշ, Գոհարիկ եւ Վերդինէ Գարագաչ : Այս վերջնոյն յաջողութեան եւ ոչ մէկը կը հասնի սակայն , չունենալով արտայայտուելու այն զօրութիւնը՝ զոր հայ թատերասիրմին այս ասպղը կ'ամփոփէր իր վախճան այլ զգացական ահաւոր ուժով մը լարուած էութեան մէջ :

Վ. Գարագաչ, թէ Պոլիս եւ թէ Կովկաս ունեցած արտակարգ յաջողութիւնները ամէն թատերասէր ու երաժշտասէր հաճոյքով եւ հիացումով կը յիշէ : Կասթոն Տէչան իր «Միւր լէ Բութ տՈզիի» անուն զործին մէջ պնահատական տողեր նուիրած է անոր, երբ, իբր հնախօս Իզմիրէն անցնելու առթիւ, դիշեր մը , ամատնայի թատրոնի մը դռնէն հազիւ հազ գլուխը ներս խոթած՝ «Մատամ Անկո»ի կամ Orphée aux Enfersի ներկայացման մէջ վերդինէն խաղարկութիւնը կր տեսնէ :

Եւ ամէն բան ըսած կ'ըլլամ եթէ աւելցնեմ, թէ Կասթոն Տէչան ոչ միայն հնախօսութեամբ կը զբաղէր, այլեւ փարիզի «Լը Թան» թերթին թատերական քննադատն էր : Արդէն յայտնեցինք թէ, Իզմիր՝ զաւառական քաղաք մը ըլլալով, թատերական ասպարէզը զարգանալու յարմար վայր մը չէ, մանաւանդ թէ քանի մը հազար հոգինոց հայութիւն մը չէր կրնար իր եկեղեցին, զպրոցները, հիւանդանոցը եւ այլ ազգային հաստատութիւնները հոգալէ զատ, թատրոն մըն ալ պահել : Տեսեակական պայմաններն ալ մեծ դեր ունին այլեւայլ ասպարէզներու ընտրութեանց մէջ :

Եւ եթէ հայ թատերական բեմին վրայ Զմիւռնահայ մը չէ փայլեր, պէտք չէ բնաւ զարմանալ, եւ այս պարագան ճաշակի կամ տաղանդի պակասին վերագրել : Թէ ինչքան ուղիղ է մեր այս դիտողութիւնը, բաւական է յիշել երկու անուններ միայն,— Մաքսուտեան, տիեզերահռչակ անուն մը, ընդի Զմիւռնիացի , Մազսուտեան բնտանիքէն, հայրն ու մեծ հայրը, նմանապէս Զմիւռնահայ, երբեմնի առաջնակարգ վաճառական խոզակղինի : Մաքսուտեան կանուխէն կը կորսընցնէ հայրը եւ իր կրթութեան հոգը կը մնայ մօրը վրայ , ծնեալ՝ Սպարթալեան, չատ ուշիմ եւ արթնամիտ կին մը ,որ իր տգոն բժշկութեան ասպարէզին կ'ուղղէ յատկացնել, բայց տգոն չուզեր եւ իր մէջ աւելի դերասանական կոչումը զգալով՝ այդ ասպարէզին հետեւելու կր պատրաստուի :

Եւ եղաւ օր մըն ալ որ, Մաքսուտեան աշխարհահռչակ Սառա Պէռնարի հետ խաղաց, լոյս աշխարհի թատերասէրներուն հիացում եւ զմայլում առթելով :

Ամէն ոք գիտէ թէ եւրոպական մամուլը լեցուն է իրեն նկատմամբ գրուած ներբողականներով եւ ան կը չարունակէ իր արուեստը ցարդ տարածելով գլխաւոր դերերը չարժանկարի մէջ :

Երկրորդ մը՝ Ստեֆան Էլմասեան, բնիկ զմիւռնիացի, եւ Զմիւռնիոյ Հայրոցը մեծցած, մինչեւ

երիտասարդութիւնը: Մանուկ հասակէն սիրահար չուկայի եւ մանիֆաթուրայի, չատ հաչտ աչքով չեն դիտած այս սէրը եւ նոյնիսկ թերութիւն մը նկատած: Սակայն էլմասեան, հայկական հասարակաց տաղտկութեամբ չարունակած է զբաղիլ իր փայփայած արուեստով եւ սկսք եղած կատարելագործութիւնն ալ ստանալով Եւրոպայի մէջ, հռչակ հանած է եւ լաւ դիրք մը ապահոված իրեն: Էլմասեան բնական յառաջացեալ տարիքի մէջ մեռաւ Ֆրանսա, ուր կը մնար տարիներէ ի վեր:

×

1890ական թուականներէն սկսեալ, Թուրքիոյմէջ հայութեան համար մշակութային որեւէ հրապարակային արտայայտութիւն կարելի չէր, կառավարութեան հայհալած քաղաքականութիւնը արգելք կ'ըլլար ատոր:

Պէտք է սպասել մինչեւ 1908, Օսմանեան սահմանադրութեան հռչակման թուականը, Զմիւռնիոյ՝ ինչպէս նաեւ մնացեալ արեւմտահայութեան մէջ տեսնելու համար վերսկսին թատերական ներկայացումներու բեմադրութիւնը: Այդ թուականին, հայերէն թատերական խաղացանկով արեւմտահայ դերասանական խումբեր վերակազմուած չէին դեռ, ինչ որ առիթ կուտայ զանազան անհատներու իրենց նախաձեռնութեամբ բեմադրել հնարաւոր թատերդութիւններ:

Այսպէս, զմիւռնահայ «ախտէր» մը՝ Պ. Կարապետ Գույումճեան, երկար ամիսներու տքնաջան աշխատանքներէ վերջ, 1909ին կը բեմադրէ իր դրած «Գայլ Վահան» թատերդութիւնը, որ ազգային պատմական նիւթի մը շուրջ դրուած, երկար տարիներու բռնակալ վարչաձեւի մը յետը-դող ազատութեան շրջանի մը սկիզբը հրամցուած, բնականաբար ազատասէր ժողովուրդի մը կողմէ մեծ ընդունելութեան պիտի արժանանար:

Ու վերջապէս, Վարդանանցի ոտնին, հինդշաբթի օր մը, զմիւռնահայ ժողովուրդը դունդ առ դունդ կը դիմէ թատրոն, տեսնելու համար այն-քան ամիսներէ ի վեր բերնէ բերան խօսուած եւ անհամբեր սպասուած թատերդութիւնը: Ներկայացումը կը սկսի կէսօրէ եօթ ժամը 2ին ու դիտերեան ժամը 9ին, այսինքն եօթը ժամ վերջ, դեռ հազիւ երրորդ արարուածը կը լրանայ, հազիւ երրորդը... եօթը արարի վրայ:

Ի վերջոյ, նոյն թատրոնին մէջ ուրիշ օտար խումբի մը կողմէ դիւերային ներկայացում մը սկսելու հարկադրանքը կը ստիպէ մեր «ախտէր» Կարապետ բեմէն յայտարարելու թէ՝ թատերդութեան մնացեալ մասը պիտի բեմադրուի յաջորդիվ:

Համբերատարները, որոնք մինչ այդ հետեւած էին այս երկարաշունչ նահատակութեան, իրարու «քալէ, Վահան, քալէ» ըսելով կը ցրուին:

Այդ «քալէ, Վահան, քալէ» բացագանչութիւնը որ յաճախ խաղարկութեան միջոցին բեմին վրայ կրկնուած էր, զմիւռնահայութեանմէջզուարճարանութեան նիւթ եղած էր տարիներով, ինչպէս նաեւ «կարճ կապելու» խմաստով կը գործածուէր՝ ձանձրալի եւ անիմաստ խօսակցութեան մը առեն:

Շատ չանցած, Կովկասէն Պոլիս, ապա Իզմիր կը հասնին լաւ կազմակերպուած դերասանական խումբեր: Նախ Արեւեան Ամէնեան թատերախումբը, յետոյ՝ Զարիֆեան:

Զմիւռնահայութիւնը չերմօրէն կը հետեւի այդ խումբերու խաղացանկին, իր հնչուն քսկալեմանքը լսելէն բերելով, նմանապէս պնդահատակ ատաք վերաբերում մը չցայտելով դերասաններուն հանդէպ: Կովկասահայ թատերական այդ «թուռնէները» չերմիկ չունչով մը կը վարակեն արեւմտահայ մտաւորական կեդրոնները:

Զարմանալի է որ մինչեւ այսօր ալ այդ խումբերու խաղացանկին կորիւնքն են որ կը շարունակեն անունդ հայթայթել Սփիւռքի մեր բեմերուն: Մեր խոնարհ կարծիքով, տաճար եկած է այլեւս բոլորովին նոր թատերդութիւններ որո-նելու:

Զմիւռնահայութիւնը տուած է նաեւ երկու կարող քանդակագործներ, մին մեր պատանեկութեան դասընկերը՝ Զարեհ Կէօնիւլէօլիւքեան, Վիեննայի դեղարուեստից վարժարանէն շրջանաւարտ, տաղանդաւոր եւ խոստմնալից երիտասարդը, որուն կանխահաս ու եղերական մահը մեծ կորուստ մը եղաւ հայ կերպարուեստին համար: Իր ձգած գործերուն մէջ աչքի կը զարնեն «Վիշտ»ը եւ «Գարուն»ը պատկերացնող արձանները, որոնք Հռոմի եւ Փարիզի 1911—1913ի ցուցահանդէսին Ա. եւ Բ. մրցանակներուն արժանացած են:

Իսկ միւսը՝ Յակոբ Փափազեան, ուսած է Հռոմի մէջ եւ տեղւոյն ակադեմին աւարտած «Փրի որ Ռօմ» մրցանակով: «Կեանքի Պայքարը» խորհրդանշող իր արձանախումբը ներկայիս կը զարդարէ Նիւ Եորքի «Բրուինկ Պիւտինկ» չէնքի ճակատը, իբրեւ ճշմարիտ կոթող՝ հալածական այլ միչտ աննկուն հայ հանճարին:

(4) Բ֊Ժ. Գ. Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԻՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԸ վերջերս լոյս ընծայած դիրքերուն մէջ կը զանուին տաճիկ նշանաւոր գիտնական եւ փիլիսոփայ՝ Ալի Իլմի Ա. վեցենեայի փիլիսոփայական եւ գիտական աշխատութիւններու ժողովածուն, (իր ծննդեան հազարամեակին առթիւ), Վախդանդ Անահեանի՝ «Արարիլներ» եւ բանաստեղծ Գուրգէն Բորեանի «Ես եւ Դու» ժողովածուները:

ԸՄԲԵԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ մրցումին, որ տեղի ունեցաւ վերջերս Մոսկուայի մէջ, մասնակցեցան նաեւ Հայաստանի պատանի ըմբշամարտիկները: Աչքի կը զարնէր կռւիամարտիկ ե: Աւետիսեան: Երեւանի մէջ բացուած է պատանիներու համար մարզանքի տեսարանական դասընթացքներ: Երեւանի Ֆութպոլի մասնաւոր դպրոցին կը հետեւին աւելի քան 210 երիտասարդներ:

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ համար հարիւր եւրիտասարդ ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ Հայաստան դրկուած են Ռ. Մխութեան կրթական նախարարութեան կողմէ: Ուսուցիչներէն մէկ մասը արդէն հասած է Երեւան:

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ վարժարանը այս տարի աւարտեցին 360 դաշտավարներ, այգեգործներ, բանջարաբոյծներ, անասնաբուժարիներ, հողաչափներ եւն.:

« ՀԱՅ ԳԻՐՔ»Ը ծախու հանած է աւելի քան 70 տեսակ դասագիրք, մէկ միլիոն 60 հազար օրինակ:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԲԱՅ ՆԱՄԱԿ ԲՈԼՈՐ ԿԱՐՆԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 8 Սեպտ.— Հայրենակիցները, երկու տարիէ ի վեր Պէյրութի եւ Պոսթոնի մեր Հայր. Միութիւնները ձեռնարկած են հրատարակելու « Ցիշատակարան Մատեան» խորագրով երկ մը, որ պիտի պարունակէ մեր սիրելի հայրենիքին պատմութիւնը, ազգագրական, բանասիրական եւն. բաժիններով:

Երկու Հայր. Միութիւնները երկար տեւէ ի վեր թղթակցութեան մէջ են մեզի հետ եւ կը բաղձան որ գաղթաշխարհի մեր բոլոր հայրենակիցները իրենց աշխատանքի բաժինը բերեն այդ երկին հրատարակութեան գործին:

Պէյրութի մէջ ձեռնհաս անձնաւորութիւններէ կազմուած է հրատարակչական յանձնախումբ մը, որուն պէտք է ուղղել էրզրումի շրջանին վերաբերեալ տպուած կամ անտիպ նիւթ փաստաթուղթ, մասնաւորաբար 1895ի կոտորածին եւ 1915ի եղեռնին վերաբերեալ յուշերը, յօդուած, նկար եւ վերջապէս ամէն ինչ որ կրնայ պատկերացնել անհետ կորսուելու դատապարտուած մեր բարքերն ու սովորութիւնները, մեր առակներն ու ասացուածքները, մեր հայրենիքին արհեստագիտական եւ առեւտրական բոլոր մասնայատկութիւնները:

Հրատարակչական յանձնախումբին հասցէն է:— Khoren S. Balanian, 47, Rue Maurice Barès, Beyrouth - Liban: Եւ կամ մեր միութեանը հասցէն է:—Վահան Խալըլեան, 25 Rue Nationale, Marseille (B. de R.):

Ֆրանսայի չրջանին մէջ եւս կան մտաւորականներ, ինչպէս Պ.Պ. Մկրտիչ Պարսամեան, Շաւարշ Միսաքեան, Հայկ Սէրէնկիւլեան, Արտաւազդ Անտոնեան, Վ. Իշխարացեան, Դր. Հալէպեան, Վ. Փաստրմաճեան, եւ ուրիշներ, որոնք կրնան բնչպէս աջակցիլ այս երկի հրատարակութեան, ընելով նաեւ իրենց թերագրութիւնները եւ թեթեւնք հանդիսանալով Պէյրութի մէջ ազնիւ մեր բուռ մը հայրենակիցներուն, որոնք գերբնական ճիգերով կ'ուզեն մտաւորութեան խաւարէն լոյս աշխարհ բերել մեր պաշտելի հայրենիքին պատմութիւնը:

Պարտք սեպեցինք անդամ մը եւս հրապարակաւ յիչեցնել իւրաքանչիւրին պարտականութիւնը, որպէսզի օր առաջ լոյս տեսնէ հատորը:

Վարչութիւն: Առենադպիր՝ Ձգնաւորեան, առենապետ Վահան Խալըլեան

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Պիտի գտնայի հեղինակաւոր եւ ուժեղ անձ մը: Քաղաքականութեան մէջ պիտի կրնայի ընել այն, ինչ որ քուէ որսացողները կ'ընեն գործի աշխարհին մէջ: Պատրաստ էին հաստատելու իրենց ըսածները: Աղտարեւ, իմ քեռայրներէս ոմանք փրկուեցան չուէտական իշխանութեանց կողմէ եւ ճողոպրեցան Հիթլէրի մահուան կայաններէն:

Կը յիշեմ ձմրան ցուրտ իրիկուն մը, Շուէտի մէջ: Գլուխս տաքցած էր եւ զրզռուած, հետապնդուզական սպաներու հետ ունեցած երեք ժամուան տեսակցութենէս վերջ: Իմ ցուցմունքներս մէկը արդիւնք տուած էր: Զերբակալուած էր խորհրդային գործակալ մը, որ ինքզինքը իբրեւ տարագիր մը կը ներկայացնէր: Այս այն մարդն էր, որ ինծի դէմ առաջարկած էր ի խնդիր «տեղեկութեանց»: Ձաչեր էի անոր հետ եւ ճաչի ընթացքին կանչած էի հետապնդուզական սպասարկութեան մէջ աշխատող բարեկամս: Եկաւ ան ուրիշներու հետ, եւ հետեւեցան մեղի: Ուրիչ դպաւնի ոստիկաններ գացին անոր պանդոկի սենեակը եւ գտան ծածկագիր մը եւ Ընդհ. Ցանձնաւմի սպասարկութեան ուղղուած նամակ մը, որմէ կը յայտնուէր, թէ կանոնաւոր կերպով երկու հարիւր տոլար կը առանար: Ճարտարարուեստական լրտեսութիւն ամէնէն կարեւորներէն էր, զոր երբ եւ իցէ օտար պետութիւն մը Շուէտ ղրկած ըլլար:

Այս միջադէպը ազդեց վրաս զանազան պատճառներով: Զերբակալութենէն եւ դատուելէն եօթ մեղքցայ այս մարդուն: Կատակ չէ մէկը երկաթեայ ճողոպրեցան եւեր նետել: Թէեւ ես պարկեշտութեան ուղիղ ճամբուն վրայ գործեցի, այնու ամենայնիւ զիտէի նաեւ մեռաւին միւս կողմը: Այդ մարդը, Վիլլի Քեռնիկ, հոգեբուժման կարօտ մէկն էր:

Երբ Հիթլէր գործի գլուխ եկաւ, ան ստիպուած էր փախստատ: Ես գիտէի իր պատմութիւնը: Քանիցս բանտ նստած էր ան: Հաստատուած սեռամոլ մըն էր եւ ընդհանրապէս աչք ունէր տանջչորսէն վար դեռատի աղջիկներուվրայ: Անչուշտ կ'ըսէր, թէ ինք սեռային բարեկարգութեան յառաջապահ մըն էր:

Երբ Վիլլի Քեռնիկ Գերմանիայէն փախաւ, եկաւ Փրակա,— պոհեմներու դեղեցիկ մայրաքաղաքը: Դիմեց տարագիրներուն օգնող բոլոր կոմիտէներուն: Շատ դժուարութեամբ ծայրը ծայրին կը բերէր եւ յաճախ զրամ չէր ունենար ընաւ: Գրքոյկներ գրեց սեռային բարեկարգութեան նիւթին չուրջ եւ ծանօթութիւններ մշակեց տարիքոտ հարուստ կիներու հետ: Կիները զինքը կը գտնէին հաճելի եւ հետաքրքրական: Իսկ կին մը այնքան տարուեցաւ անով, որ ամուսնութեան առաջարկ բերաւ:

Քէրնիկ, սակայն, զգաց, որ ամուսնութիւնը չատ դանդաղ ճամբայ մըն է իր ասպարէզին մէջ յառաջանալու համար: Այնպէս որ անմիջական քայլեր առաւ աւելցնելու իր հարստութիւնը: Գիշեր մը ժամադրութիւն ունէր սիրուն չեխ աղջկան մը հետ: Գլխէ հանեց զայն եւ գողցաւ անոր դրամապանակը: Գողութիւնը հաղորդուեցաւ ոստիկանութեան: Քէրնիկ ձերբակալուեցաւ եւ դատապարտուեցաւ մէկ տարուան բանտարկութեան: Իրրեւ յանցաւորական պատիժ՝ բանտարկութիւնը վերջանալէն եւեթ, դուրս պիտի հանուէր երկրին սահմաններէն:

Քէրնիկ ստիպուեցաւ վճռել ուրիչ ապաստանարան մը: Եւ նախընտրեց Շուէտ անցնիլ: Հոն վերսկսաւ թափառումները: Քէրնիկ պաշտեց գաղթականական կոմիտէները եւ իր ոդիսականը պատմեց անոնց: Շուէտական ոստիկանութիւնը, սակայն, հաստատեց, թէ կասկածելի էր իր նկարագիրը: Բերել տուաւ անոր ոճրային թղթածրարը Զեխոսլովաքիայէն: Եւ անոր հիման վրայ որոշեց որ անպատձալի օտարական մըն էր ան:

Ընկերային գործիչի մը համար յատկանչական պարագայ մըն էր ասիկա: Որած մարդ մը, ոստիկանութեան կողմէ հետապնդուող տարագիր մը, անչուշտ կը կարօտէր օգնութեան: Բարի Սամարացիներ կան բոլոր երկիրներու մէջ: Մեթոտականներ կան երէց մը յանձն առաւ լուծել հարցը: Պատրաստ էր վճարելու Քէրնիկի ճանապարհածախսը, որպէսզի Թուրքիա անցնէր:

Երէցը հրաւիրեց գաղթականը, որ իր մօտը երթայ, այդ մասին խօսելու համար: Բոլորովին աղնիւ էր եւ գթասիրտ:

Թարգմ. Կ. Գ. Ռ. ՋԻՆԿԸՐ

ուրական գործերու վարիչին՝ Ապտիլ Նասըրի, պատերազմական եւ ծովային նախարարութեանց բարձր պաշտօնատարներու ընակարաններուն մէջ: Նուազարկութիւններ կատարուեցան նաեւ առեւտրական նախարարութեան մէջ: Ինչիչները կ'ըսեն թէ չտնզալից յայտնութիւններ երեւան պիտի հանուին, երբ այս թուղթերը քննուին:

Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ ձերբակալուած են 56 երեւելիներ, որոնք պիտի դատուին մասնաւոր առեանի մը առջեւ: Եչ· օր կ'ըսուեցաւ Ֆարուքի նախկին թիկնապահին՝ զօր· Օմար Ֆէթհիի բնակարանը: Ուրիչ կասկածելիներու տուներն ալ կնքուած են:

Կառավարութիւնը մերժեց վճարել Նիւ Եորքցի գոհարավաճառի մը պահանջած 500000 սթերլին-նը, որ փոխարժէքն է եղեր Ֆարուքի դնած ապահովագրման մասին:

⚔ Զօր· Նեգիպ նոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ անգլիական եւ ամերիկեան դեսպաններուն հետ: Պատասխանելով դերմանական դործակալութեան մը հարցումներուն, զօրավարը յայտարարեց թէ «Սուէզը օրինապէս Եգիպտոսի կր պատկանի եւ թէ ոչ մէկ օտար զօրք պիտի կրնայ այն-քան լաւ պաշտպանել այդ չրջանը որքան Եգիպտացին, վասն զի ան գիտէ որ իր խոկ հայրենի հողը կը պաշտպանէ»: Զօրավարը կը սպասէ որ օտարները օդնեն, զօրացնելու համար եգիպտական բանակը:

⚔ Նոր օրէնք մը հրատարակուեցաւ որով կը ջնջուին «վագրի»ները: Կառավարութիւնը հրամայեց նաեւ 15 % զեղչել բնակարանի վարձքերը (այն տուներուն համար որոնք չինուած են պատերազմէն վերջ):

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը, Պ· Էչիսըն, առջի օր ճառ մը խօսելով, խստօրէն քննադատեց անոնք որ կը պահանջեն «աւելի դրական դիրք մը բռնել, պատասդրելու համար Սովետներու դերութեան ենթարկուած ժողովուրդները»: Եւ բացատրեց թէ զանոնք դինու զօրու — թեամբ պատասդրելու առաջարկը«դրական բանաձեւ մըն է պէտի մը համար»: Իր քաղաքականութիւնն է խաղաղութեամբ լուծել այս խնդիրները:

ԻՏԱԼԻՈՑ ԴԻՄ կծու խօսքեր արտասանած էր մառեչալ Թիթօ, առանց յատկապէս յիշելու այդ երկրին անունը: Վարչապետ տէ Կասփերի «ան — տեղի նախատինք» համարելով այդ ազդարարութիւնը, առաջարկեց Թրիէսթէի խնդիրը լուծել փոխադարձ բարեացակամութեամբ: Անգլիոյ արտաքին նախարարը Հոմ կը սպասուի Բչ· օր, այդ հարցը եւ ուրիչ խնդիրներ քննելու համար:

ԻՐԱՆի վարչապետը մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ անգլիական դեսպանին հետ: Մանրամասնութիւնները զաղտնի կր պահուին: Դեսպանը լաւատես կ'երեւայ: — Միեւնոյն առեն խորհրդակցութիւններ կր կատարուին Տոքթ· Շախտի հետ:

ԻՍՐԱՑԷԼ Գերմանիոյ հատուցումները ապահովելէ ետք, այժմ ալ Աւստրալիայէն փոխարի — նութիւն կր պահանջէ:

ԹՈՒՆՈՒՉի պէյին պատասխանը երկդիմի կը համարուի: Նախարարական խորհուրդը վաւերացուց հանրապետութեան նախագահին պատասխանը, որ վճռական չէշտ մր ունի այս անգամ: Թունուզի վարչապետը, Պաքուչ առջի օր ճաշի հրաւիրուեցաւ վարչապետին կողմէ: — Պրատքին նախարարը յայտարարեց թէ Ֆրանսա երբեք պիտի չհանդուրժէ օտար միջամտութեանց:

ՊՈՂՊԱՏ - ԱԾՈՒԽի կազմակերպութեան ընդհ· ժողովին նախագահ ընտրուեցաւ Պելժիոյ նախկին վարչապետը, Սփաք (ընկերվարական):

160 ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐ համախմբուած են անգլիական ջուրերուն մէջ, ռազմափորձեր կատարելու համար: Ամենամեծ ռազմափորձն է այս, վերջին պատերազմէն ի վեր:

ԼՈՂԱԼՈՎ ԱՆՑԱՆ ՎՈՍՓՈՐԸ Անգարայի ամերիկեան դեսպան Մաք Կի, իր կնոջ եւ երկու զաւակներուն հետ (11 եւ 12 տարեկան) Ռումելի Հիսարէն: Ծերակուտական Լոնկ եւս որ քանի մը օրէ ի վեր Պոլիս կր գտնուէր, ընկերացաւ անոնց եւ բոլորը Րումելի Հիսարէն լողալով Գանախլլի ելան: Ծերակուտական Լոնկ վոսփորը կտրեց 27.5, Մաք Կի 28, իսկ տիկինը 29 վայրկեանէն: Դեսպանը յայտարարեց թէ հոսանքներու տեղերը ճշդած էին, մանաւանդ տղաքը լաւ ուղղութիւն մը հետեւեցան եւ պէտք չեղաւ պայքարիլ հոսանքին դէմ:

ՆՈՐ ՏԵՍԱԿի օդային դէնք մը պիտի փորձեն Անգլիացիները Աւստրալիոյ մէջ: Երկկ մեկնեցաւ անգլիական ռմբաձիգ մը, իսկ ուրիչ մը անոր պիտի հետեւի Հոկտեմբերին: Նիստ զաղտնապահութիւն կը տիրէ:

ՊԵՐլինի չրջանին ռուս հրամանատարը հաղորդեց ամերիկեան իշխանութեանց թէ հրամայած է վերցնել այն արգելքը որու համաձայն ամերիկեան գին· ոստիկանութիւնը չէր կրնար չրջապատել խորհրդային չրջանին մէջ:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Մեծ պատահանդէս

Կազմակերպուած Հ· Ց· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ա.Հարոնեան» խումբին կողմէ:

*Կիրակի, 5 Հոկտեմբեր, ժամը 4.30էն 12, Cercle Militaire*ի *մեծ սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin, métro St. Augustin:*

Մասնակցութեամբ RICO'S CREOLE BAND*ի*
Grande formation - vedette du cabaret «Le Drap d'Or»
Պիւֆէ Անսակնկալներ

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Նոր Սերունդի ամղամներուն կամ հեռախօսել Օր· ՇԱ-ՀԻՆԵԱՆի TRU. 92-68:

ԽԱՋՎԵՐԱՑԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Վարագայ Ս· Խաչի ծօնին առթիւ յառաջիկայ 28 Սեպտեմբերի կիրակին պիտի կատարուի հանդիսաւոր արարողութիւն եւ Ս· պատարագ, ապա մատաղի օրհնութիւն եւ բաշխում:

Փափաքողները կրնան միասին բերել իրենց ճաշը: Իրենց տրամադրութեան տակ է եկեղեցւոյ ընդարձակ եւ մաքուր բակը:

Անոնք որ կ'ըսխափաքին նուիրել մատաղու ոչխար մը կամ գնման մասնակցիլ իրենց նուէրներով, այժմէն թող հաճին իրենց բաժինը ղրկել Հոգաբարձութեան առենապետ Պ· Միհրան Շիշմանեանի, 71 rue Jean Jaurès, Arnouville les Gonesse (S. et O.) եւ կամ յանձնել Փարիզ, 78 rue Lafayette, բակին մէջ գանձապահ Պ· Կարպիս Գասապեանի, Պ· Արփիար Մարտիրոսեանի եւ Տ· Աղդ քհնյ· Փայլակեանի:

*Gare du Nord*էն *չոգեկառք 8.34, 10.05 եւ 11.03:*

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Ֆ· Կ· Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի դպրոցի հայերէնի դասընթացքի արձանագրութիւնները սկսած են 4 Սեպտ·եւ կը շարունակուին կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն սկսեալ հինդշաբթի: Եկեղեցւոյ կից սրահի մէջ: Ուսուցչուհիաեմբ Տիկին Ա· Տէօքմէճեանի:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐի ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ·— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կը վերաբացուի Հոկտ· 1ին: Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Le Raincy, երեքշաբթի, հինդշաբթի եւ չաբաթ առաւօտներ ժամը 9—12: Հեռաձայն Le Raincy 172:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

*Փարիզի կաթողիկէ Հայոց առաջնորդ Ամա — ուէնի Ծ·Վ· Վենեսիկէն Փարիզ վերադարձած ըլլալով, ճայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ այս կիրակի, Ս· Խաչի ծօնին առթիւ, ժամը 10·30էն Rue Thouin*ի *եկեղեցին եւ պիտի քարոզէ:*

ԽԱՋՎԵՐԱՑԸ ԼԻՈՆի ՄԷՋ

Այս կիրակի Խաչվերացի ծօնին առթիւ, Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի: Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 4.30էն Ան-դաստանի արարողութիւնը պիտի կատարուի:

(Դիւսաճ)

ԱՁՐ ՄԸ ԵՒ ԿԻՆ ՄԸ երկու սենեակ կը փընտռեն Փարիզի մէջ, խոհանոցով եւ տարբական յարմարութիւններով:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Կապոյտ Խաչէ Պուլվառ Օատոյի դպրոցի արձանագրութիւնները կը կատարուին Սեպտ· 15էն սկսեալ, կէսօրէն վերջերը ժամը 3էն մինչեւ 5: Ուսուցիչ՝ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Դպրոցը կր վերաբացուի Հոկտեմբեր 2ին:

Լոյս տեսաւ

ՀԱՑԵՐԷՆԷ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Դոկտ· ՏԻՐԱՑՐ ՓՐՈՒՆՃԵԱՆի

505+ԺԶ մեծադիր էջ, մօտ 25.000 հայերէն բառերու դէմ 75.000 գերմաներէն հոմանիշներ:

Գեղեցիկ լաթակազմ, գին 58 մարք:

Հրատարակչական տուն Verlag Von R. Oldenbourg München, Lotzbeckstrasse 2, Deutschland:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սոխպղպաբար կ'ուզուի կարուհի մը (ֆինիշօզ) կանանց հագուստի: Դիմել Տիկին Ասլիէն Doveil*ի*, 19 Bld. des Batignolles (Place Clichy): *Հեռաձայն* Lab. 63-07:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ստիպուած ենք **15** օրուան ընթացքին դադրեցնել այն թերթերը որոնց բաժանորդները չեն պատասխաներ իրենց ղրկուած «**Mandat-Chèque**»ներուն:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Հ· Ց· Դ· «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՍԻՆ ՇԱՄՈՆ·— Հ· Ց· Դ· «Քրիստափոր» ենթակն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ·— Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս չաբաթ ժամը 20ին, Ա.Հարոնեան ակումբը: կարեւոր օրակարգ:

*ԼԻՈՆի Համախարբերդ· Մխիթեան մասնաճիւղին ընդհ· ժողովը՝ այս չաբաթ իրիկուն ժամը 830ին, 71 rue de Bonnel*ի *սրահին մէջ: Օրակարգ·— ԺԲ· պատգմ· ժողովի զեկուցում: Ինչոյքի հաշուետուութիւն: Վարչութեան նոր ընտրութիւն: Ընթացիկ հարցեր:*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ·— Ֆ· Կ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Դեկտեմբեր 28ին, Սէրքըլ Միլիթէրի մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ·— 16 Նոյեմբերի կիրակին, Ե· քաղաքապետ· (Փարիզ) սրահը: Կովկասեան մեծ հանդէս, չորս բաժիններով: Հայկական, վըրացական, ադրպէյճանեան եւ հիւսիս· կովկասեան:

ՎՐԻՊԱԿ·— Ընկեր Հ· Սամուէլի Ա· յոդուածին մէջ (Յառաջ, 12 Սեպտ·) երկրորդ սիւնակին վերջին հատուածին վեցերորդ տողէն կարդալ այսպէս,— « Թուղթեր: Ֆրանսական իշխանութիւնները եւ օտար հիւպատոսարանները առանց այլեւայլի կ'ընդունէին ու կը վաւերացնէին տրուած բոլոր վաւերաթուղթերը, ինչ որ մեծապէս կը դիւրացնէր մեր հայրենակիցներուն գործը:

⚔ *Արաբատ բարձրացող երկրախոյզին անունն է Ռիքէր* (Riquer):

ՓԱՐԻԶի ՀԱՑՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կր ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Խաչվերացի ծօնին առթիւ պիտի մատուցուի Հանդիսաւոր պատարագ, Ս· Ծովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Ցետ պատարագի պիտի կատարուի Խաչհանդիսի մասին աւանդական արարողութիւնը: Սկիզբն ժամերգութեան ժամը 8ին Ս·պատարագ ժամը 10ին:

Խաչվերացի երեկոյեան թափոր ժամը 4.30ին:

Բչ· օր յիշատակ Մեռելոց, սկիզբ· ժամերգութեան ժամը 9ին, Ս· Պատարագ ժամը 10ին:

ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Պուլվար Օատոյի հայ եբիտասարդաց «Արծիւ» Մարզական մխիթեան:

13 Սեպտ·, չաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, հանրածանօթ Պար «Էնթէրնասիոնալ»ի սրահին մէջ, 230, Chemin de la Madrague - Ville:

կը նախագահէ ընկեր ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն, եւ անակնկալներ:

Մրցում հայկական պարերու եւ թանկոյի:

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ Վ.Մ.Բ.Ա.Ռ.

Նկատի առնելով զանազան դիմումներ, վարժարանս ճիղ մը եւս ընելով ընդունած է նաեւ գերեկօթիկ աշակերտներու ընդունելութիւնը:

Արձանագրութեան օրերն են· երկուշաբթի եւ չաբաթ ժամը 10—19: Հասցէ·— 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.): Հեռ· OBServatoire 18-28:

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Suffren 62-02

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՑ ՄԱՍՆԱԳԷՏ TÉLÉVISION*ի*, RADIO*ի*, *ինչպէս նաեւ էլեկտրական* installation*ի (տուներու եւ խանութներու մէջ):*

Ճոխ մթերք Télévision*ի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար* GRAMMONT *Տան մեքենաներուն:*

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն:

Դիմել՝

Պ.Անդրանիկ Սպղպազարեանի

Վերի հասցէով:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925,R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր· C.C·P· Paris 1678-63

Dimanche 14 Septembre 1952 Կիրակի 14 ՍԵՊՏԵՄԲ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6865-Նոր շրջան թիւ 2276

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի ԽՈՐՈՀ ՄՐՏԻՑ...

Երբեք տրամադրութիւն չունինք բանավէճ մը յարուցանելու անցեալ դէպքերու մասին: Մանաւանդ օրուան այս ժամուն, երբ ահաւոր մղձաւանջ մը թառած է ամբողջ մարդկութեան, եւ մանաւորապէս վոքր եւ անճար ազգերու դլխուն :

Դժբախտաբար կ'ն պարագաներ ուր կրաւոր - ական դիրք բռնել՝ կը նշանակէ թմրեցնել հանրային գիտակցութիւնը :

Այդպիսի պարագայ մը կը ներկայացնէ Պ. Արշակ Զօպանեան :

Ութսունամեայ վաստակաւորը Սեպտ. 2ին դրութիւն մը հրատարակելով «Այսօր»ի մէջ, կը պատմէր թէ ինք վանդալաւոր համարելով «Օսմ. պետութեան մայրաքաղաքին մէջ կատարուած ցոյցերը», «ջերմօրէն պաշտպանած է » հեռաւ - եալ տեսակէտը . —

« Մեր բոլոր գործօն կազմակերպութեանց միացումով Թուրքիոյ հայկական նահանգներէն մէկուն՝ գլխաւորապէս Կիլիկիոյ մէջ լրջօրէն պատրաստուած *ապստամբութիւն* մը պայթեցնելու ծրագիրը· ապստամբութիւն մը որ կրնար լուրջ ու տեւական արդիւնքի մը յանգիլ եւրոպական տէրութեանց՝ մասնաւորապէս Ֆրանսայի միջամտութեամբ»:

Եւ կ'աւելցնէր ,սրատո՛ւչ միամտութեամբ .

— « Իմ այդ հրապարակային կոչիս հրապարակաւ համամտութիւն յայտնող միակ հայ անձնաւորութիւնը եղաւ զօրավար Անդրանիկ , որ իմ առաջարկիս իր լիակատար համաձայնութիւնը արտայայտեց Պուկարիոյ մէկ հայ թերթին մէջ»:

Հարկ եղաւ կարդ մը հարցումներ ուղղել «Օրը Օրին»ի բաժնին մէջ (Յառաջ, **5** Սեպտ.):

Պ. Զօպանեան, որ երբեք խօսքի տակ մնալու « մեղքը » չէ դործած, պատասխան մը հրատա - րակեր է նոյն թերթին մէջ, «Պատմութեան համար» (11 Սեպտ.):

Իր «լուսաբանութիւնները» վերլուծելէ առաջ, կ'ուղէինք փակագիծ մը բանալ, միանդամ ընդ միշտ փարատելու համար կարդ մը պատրանքներ :

«Անահիտ»ի խմբագիրը սկզբնական մեղք մը ունի,— ամէն բանի խառնուիլ եւ հեղինակաւոր կարծիքներ յայտնել ամէն բանի մասին:

Որքան չահած պիտի ըլլար ինք անձնապէս — եւ սա բարեմիտ ժողովուրդը — եթէ հեռու մնար քաղաքական կոչուած չամբուտէն : Մանաւանդ երկու աչխարհասասան պատերազմներէ վերջ :

Հանրային կեանքի բոլոր ելեւէջներուն մէջ, եւ հակառակ բուռն բանավէճերու, մենք միշտ յարգանք ունեցած ենք իր գրական վաստակի մասին: Գիտնալով հանդերձ որ երբեք առիթ չէ փախցուցած, բուռն սլաքներ արձակելու համար Դաշնակցութեան դէմ :

Վկայ՝ «Յառաջ»ի եւ մեր միւս թերթերուն հաւաքածոները, սովորական պարագաներու մէջ կամ իր հերթական յօբելեաններուն առթիւ :

Գիտենք որ Պ. Զօպանեան տարիներով թանկագին աչխատանք է կատարած այս քաղաքին մէջ, ծանօթացնելու համար Հայկական Մշակոյթը:

Իր ամբողջ դժբախտութիւնը այն է որ, չէ ուզած պարտկուիլ իր պատեհանին մէջ: Գերբնական կարողութիւններ վերադրելով իր դլխապիրեսին, փորձած է ամէն մարդանք :

Այսպէս, իբրեւ քաղաքական դէմք, հաղիւ կրնար իր առաջատները բանալ Լիւքսէնպուրկի լճակին վրայ:

Եւ սակայն, փորձած է նաւարկել մինչեւ հեռաւոր ծովերը: Եւ երբ նաւակը չորեր է, փոխանակ պատճառները քննելու եւ դարձ մը կատարելու, նախընտրած է օրօր կարդալ նոր եսաբանութիւններով:

Անշուշտ միակ մեղաւորը ինք չէ , այս ճակատին վրայ :

Մենք իր վրայ կը ծանրանանք անոր համար որ, ինք ամէնէն վաւերական, անդերազանցելի տիպն է վարժապետ - պոլիտիկոսներու: Մնացորդը՝ այն անուղղայ երազատեսներէն, որոնք ներմը՝ այն անուղղայ երազատեսներէն, որոնք ներսպան չեն ճանչցած երէկ, եւ մինչեւ այսօր ալ չեն ճանչնար :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՎԵՐԱՄՈՒՏԸ

Շաբաթներէ ի վեր «Յառաջ»ի մէջ կը կարդանք դպրոցական վերամուտի ազդերը: Մուրատեան , Դպրոցասէր, Մուրատ - Ռափայէլեան (Վենետիկ) եւ մեր զաղութին հայերէնի դասընթացքներու վերաբացումը :

Կ'ուզէի պիտնալ թէ քանի՞ հոգի, նորեր ան - չուշա , արձանագրուած են առաջին երեք հաստատութեանց մէջ: Զեմ կարծեր որ մեծ թիւ մը ներկայացնեն: Քիչերու մատչելի են ծախքերը, իսկ այդ քիչերէն ոմանք միայն անհրաժեշտ կը դըտնեն հայերէն սորվեցնել իրենց զաւակներուն :

Չէ՞ որ առեւտրական տասպարէզին համար , հայերէնէն զատ ամէն լեզուի պէտք ունին, իսկ բարձրագոյն, համալսարանին կրթութեան համար ալ «վնասակար է» հայերէն սորվիլ :

Զեմ դիտեր թէ կա՞յ ուրիչ ժողովուրդ մը որ ազակրկութեան նիւթ դարձնէ իր մայրենի լե - զուն: Կչռէ, չափէ, եւ «աւելորդ» դտնէ զայն եւ նոյն իսկ «վնասակար»...

Ամէնէն քաղաքակրթեալէն ամէնէն յետա - մնացը կը պարծենայ իր լեզուով, մինչեւ անգամ գինչուն :

Իսկ մենք, նախ կը ճչդենք անոր օդուտը ,բերած չահը, ապագային անոր միջոցաւ չահուելիք ոս - կիներուն քանակր ու յետոյ կ'ըսենք մեր տղոցը .

— « Հայերէն խօսէ, հպարտ եղիր որ Հայ ես»:

... Ի՞նչ ընեն անոնք որ միջոցներ չունին օդ - տուելու երկրորդական վարժարաններէն :

Անոնց ալ կ'ըսենք.—

[illegible] դադ : Զանազան Միութիւններ ,ազդ· իշխանու - թիւններ հազար կտոր կ'ըլլան ուսուցիչ դտնելու , Դասընթացքներր պահելու , ինչո՞ւ չես ղրկեր աղջիկդ կամ մանչդ :

= Մէկ «հինդչաբթի մը ուշ», փաթրոնաժ պիտի երթայ: Սիներման ալ պէտք է: Հապա ըն - տանեկան դնումնե՞րը, ե՞րբ ընենք» :

Իրաւ է: ե՞րբ ընեն: Իսկ սա՞ջը, ե՞րբ սոր - վին իրենց մայրենիքը : ՍՕՍԻ

ՏԻՐՈՒՆԻ.— RENÉ GROUSSET

Յորին ցաւով կը հաղորդենք մահը բազմա - վաստակ պատմագիր Պ· René Grousset'ի :

Ինչպէս կը դրեն տեղական թերթերը, տարա - բախտ հեղինակը տաժանելի դործողութեան մը ենթարկուած էր քանի մը ամիս առաջ: Մահըտեղի ունեցած է ուրբաթ օր:

Մեր ողբացեալ բարեկամը ծնած էր Կրընոպլ, 1885 Սեպտ· 5ին, ուրեմն 67 տարեկան էր: Առա - ջին Մեծ Պատերազմի ընթացքին ծանրապես վի - րաւորուեցաւ 1915 Մարտին: Երկրորդական եւ բարձրագոյն ուսումը առած էր Մոնփելիէի մէջ: Պատմութեան համար համալսարանական աստի - ճան (լիսանս) ստացած էր 18 տարեկանին: Աչա - կերտ էր միջնադարեան պատմութեան մասնագէտ Ժոզէֆ Քալմէթի, բայց նախընտրեց ուսումնասի - րել Արեւելքը եւ դարձաւ ամէնէն ակնառոր արե - ւելագէտներէն մէկը Ֆրանսայի մէջ : Վերատե - սուչն էր Մուզէ Կիմէի եւ կը վարէր նաեւ Ձեր - նուաքի թանգարանը:Ակադեմիական անդամ ընտր - ուեցաւ 1946ին յաջորդելով Պ· Անդրէ Պէյսոնի :

Իր դլխաւոր գործերն են.— Պատմութիւն Ա - սիոյ , Խաչակիրներու Դիւցազներգութիւնը, Ասիոյ Զարթօնքը, Պատմութիւն Մայր Արեւելքի, Պուտ - տայի հետերուն վրայ, Արեւելքի Քաղաքակա - կրթութիւնը, Պատմութիւն Չինաստանի, Հնդիկ փիլիսոփաները, Պատմութեան Հաշուեկշիռը, Ե - րուսաղէմի Ֆրանկ թագաւորութեան պատմու - թիւնը :

Քանի մը տարի առաջ հրատարակեց Հայաստա - նի պատմութիւնը, որ չերմապէս դնահատուեցաւ: Ճչմարիտ բարեկամն էր հայ ժողովուրդին եւ միշտ կը մասնակցէր հայանպաստ ձեռնարկներու:

Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Բշ· օր, Սէնթ Օկիւստէն եկեղեցին :

ՀԱՑ ԴԵՐՁԱԿ ՄԸ, Արթիւր Մանուկեան, որ Հռոմի կը քնակի, նոր դիւտ մը հնարած բլլալով, «Թռչող սկաւառակներու» մասին, նամակներ ուղ - ղած է Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ· Նահանգներու պատերազմական նախարարութեանց: Կը պահան - ջէ տասը միլիոն ֆրանք, իբրեւ հնարիչի վարձք:

ԳԻՆԵՐՈՒԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ԴԷՄ

ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ ԿԸ ՊԱՏՈՒԻՐԷ «ՍԱԿԱՐԿԵԼ», ՓՈ - ԽԱՆԱԿ ՈՐԵՒԷ ԳՆՈՎ ԳՆԵԼՈՒ

Գիներու բարձրացման դէմ մղուած պայքարին առթիւ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, Պ· Փինէ յայտարարեց թէ մօտերս նոր միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, «զսպմանելու համար մեր տնտեսութեան խորունկ անկարգութիւնները»:

Այս առթիւ բացատրեց թէ ազգին ընդհանուր կազմակերպութիւնը լուրջ վերաքննութեան կը կարօտի: Ուրեմն անհրաժեշտ է բարեփոխել ամ - բողջ տնտեսական կարգուսարքը: Ինչպէս յայտա - րարեց անցեալ մարտին, երբ կը ստանձնէր վար - չապետութիւնը, ինք ամէն բանէ առաջ պիտի ջա - նայ վերահաստատել վստահութիւնը Ֆրանքին վրայ :

— « Ազդէն յայտարարեցի թէ կառավարու - թիւնը դերի պիտի չըլլայ մասնաւոր դրութեան մը: Վեց ամիսէ ի վեր մեր էական գործը սեպե - ցինք պաչտպանել դրամը, ապահովելու համար տնտեսութեան բարեկարգումը եւ ապրուստի պայ - մաններու իրական բարելաւումը: Պայքարեցանք անդադար եւ յաջողեցանք ոչ միայն կասեցնել դի - ներու բարձրացումը,այլեւ զգալի զեղչեր ապահո - վել չատ մը ճիւղերու մէջ: Ամրան ընթացքին եր - կու բացառիկ դէպքեր, երաչտը եւ պաճարախտը խանդարեցին դիներու անկումը կարգ մը ար - տադրութեանց մէջ: Անչուչտ վաղանցուկ պատ - ճառներ չեն կրնար տեւական հետեւանքներ ունե - նալ: Հրապարակին կացութիւնը նպաստաւոր է եւ յառաջիկայ ամիսներու ընթացքը չի կրնար տեղի տալ յօրեւէ հիմնաւոր մտահոգութեան: Կառավա - րութեան պարտականութիւնն է ամրապնդել ձեռք բերուած նուաճումները: Ահա թէ ինչու կառավա - րութիւնը որոչեց կասեցնել դիներու բարձրացու - մը: Պաչտօնաթերթին մէջ հրատարակուած երկու հրամանագիրներ կ'արգիլեն դիները բարձրացնել Օգոստ· 31է մակարդակէն վեր :

« Տակաւին ապահոված չենք բոլոր կարելի անկումները: «Գիներու Տեղեկատու»ն այսօր կը հրատարակէ զանազան զեղչեր: Կառավարութիւնը կը մչակէ կարդ մը բարենորոգումներ, մասնաւորապէս հարկային եւ վարչական: Բայց այս տնօրինութիւնները չեն կրնար բարեյաջող ելքի մը յանգիլ առանց ընդհանուր համաձայնութեան : Ա - [illegible] տանդուլի անհատական նախաձեռնութեանց հետե - ւանքով, ինչպէս կրնայ վերկուլ ամէնուն քաջու - թեամբ: Ես պէտք ունիմ ձեր բոլորին աչակցու - թեան: Սպառողները պէտք չէ դնումներ կատարեն որեւէ դնով, ինչպէս անձկութեան օրերուն, այլ պէտք է սորվին սակարկել ապատ վիճաբանու - թեամբ: Վերատուղիչներու բանակ մը չէ որ պիտի պաչտպանէ դնորդները: Ես հաղարաւոր պաչտօն - եաներ պիտի չստեղծեմ, ստուդումներ կատարե - լու համար ամէն դիւղի մէջ: Եղածները պիտի կա - տարեն իրենց պարտականութիւնը եւ օրինակելի պատիժներ պիտի սահմանուին խարդախութեանց համար » :

⚔ Տեղական մամուլը եւ արհեստակցական մի - ութիւնները վերապահ դիրք մը բռնած են նոր տր - նօրինութեանց հանդէպ: Ամէնքն ալ արդիւնքին կը սպասեն, առանց հակառաչարկներ ներկայա - դնելու : Արհեստակցական Միութիւններէն չա - փաւորները սպասողական դիրք մը բռնած են, իսկ Աչխատանքի Դաշնակցութիւնը կը հեղնէ տրուած որոչումները, համաչնաւար թերթերուն հետ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՄԵՐ ԱՑՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Հաճոյքով ողջունեցինք մեր խմբագրատան մէջ· Տիկին Սաթենիկ Ասրեան, նախագահ· Թ·Կ·Հրանի Հայ Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութեան եւ անդամ « Արարատ » Մչակ· Միութեան վարչութեան: Տիկինը, իբրեւ խնամակալուհի, Վենետիկ Մու - բատ - Ռափայէլեան վարժարանը տարած է տա - դանդաւոր նկարիչ մը, 14 տարեկան Սեդրակ Նա - դարեանը, որուն ծախքերը կը հոդան Տէր եւ Տի - կին Ճորճ Մարտիկեան:

Պ· Շահան Պէրպէրեան, (ընկերակցութեամբ իր եղբօր՝ երաժչտագէտ Պ· Օննիկ Պէրպէրեան), որ տարիներէ ի վեր կը պաչտօնավարէր Անթի - լիասի դպրեվանքին մէջ: Առ այժմ փարիզ պիտի մնայ :

Շահէ վրդ· Աճէմեան, լուսարարապետ Անթիլիասի վանքին եւ ուսուցիչ դպրեվանքի :

Լոնտոնէն պատասխաններ են թէ «նկատի կ'առ - նենք »:

ԹԻՀՐԱՆԻ ՄԷՋ ՄԵՌԱԾ Է (12 Սեպտ·) Պ· Գեղամ Մկրտիչեան, Ռիւթէրի թարգման-թղթակիցը որ ձերբակալուած էր անցեալ տարի, այն ամբաստանութեամբ թէ անննպաստ լուրեր կը հա - դորդէր արտասահմանի թերթերուն: Անցեալ տար - րի ապատ արձակուեցաւ երաչխաւորութեամբ : Քառասունեւչորս տարեկան էր եւ կը տառապէր երիկամներու հիւանդութենէ :

ՀԱՅ ԳԱՂԹ. ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐԸ ԵՐԷԿ ԵՒ՚ԱՅՍՕՐ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ազատագրութենէն ի վեր քանիցս հրապարակ եկած եւ օրակարգի վրայ դրուած է գաղթականներու համար երաւական նոր վիճակ մը ստեղծելու խնդիրը :

Մասնաւորաբար Ֆրանսական պաշտօնական շրջանակներու փափաքն է եղած միանգամ ընդմիշտ գաղթականներու վրայէն հեռացնել միջազգային հովանաւորութիւնը եւ զանոնք ենթարկել պարզապէս Ֆրանսական օրէնքներուն, ինչպէս այս երկրին մէջ ապրող ուրիշ օտարականները :

Առաջին անգամ Ազգերու Դաշնակցութեան գաղթ. վերատեսուչի Ֆրանսայի երբեմնի ներ-կայացուցիչ Հանրի Փոնսօն (նախկին մարզպան Սուրիա - Լիբանանի) էր, որ 1945ի ամառը հայ գաղթ. զոյգ մարմիններուն կը հարցնէր թէ ի՛նչ կարծիք ունին այս հարցի մասին :

Այնուհետեւ զրեթէ ամէն տարի տարբեր առիւրներէ կ'արծարծուէր այս խնդիրը :

Թէ գաղթ. զոյգ մարմինները եւ թէ հայ գաղթ. կեդր. դրասենեակի խորհրդակցական մարմինը յաճախ քննած են այս հարցը եւ ամէն անգամ ալ յանգած են միեւնոյն եզրակացութեան, — պահպանել միջազգային հովանաւորութիւնը եւ ժընեւի մէջ տարիներու ընթացքին ի նպաստ գաղթականներուն քուէարկուած որոշումները :

Ռուս եւ սպանիացի գաղթականներուն ալ նոյն հարցումները ուղղուած ըլլալով, 7 ապրիլ 1949ին եւ 3 մարտ 1950ին հայկական, ռուսական եւսպանիական դրասենեակներու տնօրէնները հաւաքական նամակ ղրկեցին արտաքին գործերու նախարարին, խնդրելով որ Գաղթ. Միջազգ. կազմակերպութեան (IRO) փակումէն եւք, նոր քուէարկուելիք օրէնքին մէջ պահուի միջազգային հովանաւորութեան սկզբունքը :

Հակառակ այս դիմումներուն, արտաքին նախարարութեան շրջանակներուն մէջ անդրդուելի կը մնային, պնդելով Ֆրանսական պաշտպանութեան սկզբունքին վրայ : Այս իմաստով պատրաստուած օրէնքի նախագիծն ալ ներկայացուած էր Ազգ. Ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին, չատ կանուխէն :

Միաճայնութիւն չկար յանձնախումբին մէջ : Անդամներէն ոմանք կը պաշտպանէին կառավարական ծրագիրը, ուրիշներ — ինչպէս ընկերվարական Թոնիէ ազգ. պատգամաւոր — դէմ էին հովանաւորութեան :

Խորհրդարանի շրջանակէն դուրս ալ՝ Ֆրանսացանօթ պետական դէմքեր — ինչպէս Լուի Մարէն եւ Մարիուս Մուտէ լրջօրէն կը զբաղէին այս խնդրով :

Տեսակէտներու տարբերութիւնը պատճառ եղաւ, որ օրէնքին քուէարկութիւնը այսքան յապաղի : Երկուստեք կը չանային համաձայնութեան եզր մը գտնել, համագրելով իրարու ներհակ երկու սկզբունքները :Ի վերջոյ յաջողեցան գոհացնել երկու կողմերն ալ :

Օրինագիծը վիճաբանութեան դրուեցաւ Ազգ. Ժողովի 1952 Յուլիս 4ի նիստին մէջ եւ տեղի տուաւ հակաճառութեանց, մասնաւորաբար Դանիէլ Մայէրի կողմէ, որ իր կարգին ներկայացուց նոր օրինագիծ մը, բայց չանցաւ : Հանրապետութեան Խորհուրդը (Մերակոյտ) հարցը քննեց չափ մը վերջ՝ Յուլիս 11ին : Կառավարական ծրագիրը քուէարկուեցաւ մեծամասնութեամբ եւ օրէնքը սահրաքրուեցաւ Յուլիս 25ին (պաշտօնաթերթ՝ Յուլիս 27) :

Սարեւ կուտանք գլխաւոր տրամադրութիւնները նոր օրէնքին, որ կը բաղկանայ 11 յօդուածներէ :—

Առաջին յօդուածին համաձայն, արտաքին նախարարին կից սահեղծուած է «գաղթականներու եւ հայրենազուրկներու պաշտպանութեան ֆրանսական Օֆիս» (Office Français de protection des réfugiés et apatrides) անուն հանրային հիմնարկութիւն մը, որ ունի personnalité civile, եզմատական եւ վարչական ինքնավարութիւն :

ՅՕԴ. 2.— Օֆիսը իրաւական եւ վարչական պաշտպանութիւն կ'ընծայէ գաղթականներուն եւ հայրենազուրկներուն, ու չահակից զանազան նախարարական պաշտօնատանց հետ կ'ապահովէ զործադրութիւնը այն բոլոր միջազգային պայմանադրութեանց, համաձայնութեանց եւ կարգադրութեանց, որոնք կը չահագրգռեն Ֆրանսայի գաղթականներուն պաշտպանութիւնը, եւ մասնաւորաբար՝ ժընեւի 28 Յուլիս 1951ի պայմանագրութիւնը :

« Իրրեւ գաղթական կը ճանչնայ այն բոլոր անձերը որ ՄԱԿի գաղթ. վերատեսուչի հոգատարութեան ենթակայ են կամ կը լրացնեն 28 Յուլիս 1951ի ժընեւի պայմանագրութեան Ա. յօդուածի պայմանները :

« Կը գործակցի Միացեալ Ազգերու գաղթականաց վերատեսուչին եւ ենթակայ է անոր հսկողութեան՝ միջազգային համաձայնագրերով նախատեսուած պայմաններու մէջ» :

Ինչպէս կը տեսնուի այս յօդուածէն, միջազգային հովանաւորութեան պաշտպանները լիովին զոհացում կը զտնեն :

ՅՕԴ. 3.— Օֆիսը կը վարէ տնօրէն մը, որ կը նշանակուի արտաքին նախարարին կողմէ՝ երեք տարուան համար :

« Տնօրէնին կ'ազակցի խորհուրդ մը, որուն կը նախագահէ արտաքին նախարարին ներկայացուցիչը, անդամներն են՝ դատական, ներքին, եւմտական, աշխատանքի, ընկերային ապահովութեան եւ հանր. առողջապահութեան նախարարներու մէկ մէկ ներկայացուցիչները մէկ ներկայացուցիչ ալ՝ գաղթականներու գործերով զբաղելու համար պաշտօնապէս ճանչցուած կազմակերպութեանց կողմէ, որ պիտի նշանակուի հրովարտակով :

« Միացեալ Ազգերու գաղթ. վերատեսուչը ներկայ կ'ըլլայ խորհուրդի ժողովներուն եւ անոր կրնայ ներկայացնել իր դիտողութիւնները ու առաջարկները» :

Միջազգային պաշտպանութեան սկզբունքը աւելի եւս չեչտուած է 5դ յօդուածով, որուն համաձայն կը ստեղծուի երեք հոգինոց վերաքննիչ մարմին մը՝ Commission des recours անուան տակ, նախագահութեամբ պետական խորհուրդի մէկ անդամին : Միւս անդամներն են՝ ՄԱԿի գաղթ. վերատեսուչի ներկայացուցիչը եւ Օֆիսի խորհուրդի մէկ ներկայացուցիչը : Այս մարմինը պիտի քննէ այն բոլոր դիմումները՝ զորս պիտի կատարեն անիրաւութեան մը զոհ գացած գաղթականներ :

Արտաքին նախարարի տրամադրութեան տակ դրուած է 25 միլիոն ֆրանքի դումար մը՝ նոր բացուելիք Օֆիսի ծախքերուն համար :

Նոր օրէնքին մէջ կը յիշուի ժընեւի 28 Յուլիս 1951ի պայմանագիրը :

Լուսաբանութեան համար բսենք թէ անցած տարի Յուլիս 2 — 25 ժընեւի մէջ դումարուեցաւ Միացեալ Ազգերու լիազօրներու խորհրդաժողով մը, ճշդելու համար գաղթականներու եւ հայրենազուրկներու իրաւական վիճակը :

ԳՐԻԳՈՐ ՕՏԵԱՆ

ՄԱՐԴԸ, ԻՐ ՀԱՆՐԱՑԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Դ.

1860 :

Մեր ազգային դիւցազնավէպ Սասունցի Դաւիթի մէջ հայ ժողովուրդին քաղաքական ճակատագիրը յատկանշող դեղեցիկ տող մը կայ :

Դաւիթ տեսնելով Հայաստանի սահմաններուն վրայ կուտակուած թշնամի բանակները, ազդը լարելով նետը կ'արձակէ : Սլաքը կը բարձրանայ, կը մխրճուի ամպերուն մէջ, կ'առնէ իր ճամբան ու դարերէ ի վեր կը սուրայ՝ բայց տակաւին չէ հասեր իր նպատակակէտին : 1860 Թուականին ալ Հայկական Դատ, Հայկական Խնդիր կոչուած նետը բարձրացաւ երկնակամարին վրայ, սկսաւ թռդընթաց սուրալ եւ Անկախ Հայաստանի օրէնքուն կարծէք պիտի լլկնէր իր նպատակակէտին՝ սակայն նորէն իր ճամբան փոխեց ու այժմ կը քալէ սպիտակ ամպերուն մէջէն՝ մինչեւ որ երջանիկ օր մը հասնի իր վերջակէտին :

Վարդապետութի՞ւնը այս Հայկական Շարժման, մէկ բառով ցաւն է մեր ժողովուրդին, ցաւ մը՝ որուն սկզբնաւորութիւնը կ'երթայ շատ դարեր ետ : Էր երբեմն տարբեր անուններով կ'որակուէր այդ, իսկ մեր օրերուն կոչուեցաւ Ազգ.-Սահմանադրութիւն, վերածնունդ, Զարթօնք, եւ ապա Բարենորոգումներու Խնդիր : Ըսինք. մեր ցաւին պատմութիւնն է. խորքը նոյնը՝ տարազները կը փոխուին :

Մեր նիւթը Օտեանն է, ուրեմն արտայայտուինք Զարթօնքի սերունդին ու մասնաւորապէս 1860 Թուականին չուրջ :

Վարդապետութիւնը իր պատկառազդու առաքեալներն ունի,— Խրիմեան Հայրիկ, Մինաս Զերազ, Գրիգոր Օտեան, Ներսէս Պատրիարք-Վարժապետեան : 1862 Թուականին Զէյթունը կ'ապստամբէր, հետեւելով քրիստոնեայ Սուրիացիներու, Մարոնիներու ըմբոստութեանց : Ազիզ փաչան 40 հազարի չափ քիւրտ, Թուրք եւ չէրքէզ անկանոն զօրքով ու կամաւորներով 1862 Օգոստոս 2ին կը պաշարէր Զէյթունը : Լեռնարնակ մեր արիասիրտ հայորդիները, 5000 հոգի, որոնց մէջ պէտք էր հաշուել կիներն ու տղաք, դիրք բռնեցին մահմետական խառնակոյտին դիմաց եւ անցնելով հակայարձակումի, զարհուրելի ջարդ տուին : Ազիզ փաչան, [illegible] Զէյթունցիք մեծ չուքով ոտնակոխ ի-

րենց յաղթութեան օրը եւ Պոլսոյ, նամանաւանդ զաւառի հայութիւնը, լռելեայն ճայնակցեցաւ յաղթանակին : Անշուշտ Օսմ. պետութիւնը չէր կրնար տանիլ ազգային այս ամօթը, եւ հրաման տրուաւ Մարաշի նահանգապետին որպէսզի երկրորդ վորձին կանոնաւոր բանակով պաշարէ հերոսաբոյնը, անպայման ընկճելու համար դիմադրող-ներուն կորովը : Թուրք զօրքը եկաւ, պաշարեց եւ Զէյթունի կապերը խղեց արտաքին աշխարհին հետ : Հոս պատմութիւն չէ որ կ'ուզենք գրի առնել, բայց Պոլիսը, իր գաղափարապաշտ մտաւորականութեամբ ոգեւորուեցաւ, թափ տուաւ իր երեւակայութեան եւ սկսաւ ազգ ու պետութիւն կերտելու մասին մտածել : «Համախոհականութեան » ջատագով Օրմանեանն անգամ, այդ օրերուն, (1864), Գատր գիւղ, Արամեան վարժարանին մէջ կատարած «Ի՞նչ է ազգութիւնը» վերնագրով դասախօսութեամբ մը հայ ժողովուրդին համար անհրաժեշտութիւն մը կը նկատէր պետականութիւնը, ու ատոր կառոյցները կը վիճառէր, կը հիմնաւորէր : Ազդ, լեզու, կրօնք բաւական չէին, պետականութեան պէտքը կը տեսնէր : Իսկզբականութեամբ քակուեր էին արդէն բոլորին լեզուին կապերը եւ Զէյթունի ապստամբութեան ազդեցութեանը տակ Բժ. Ն. Ռուսինեան կը հրատարակէր այնքան հանրածանօթ եւ հայրենաբաշխ բանաստեղծութիւնը.

Երբ ոտ բացուին դռներն յոտաոյ
Եւ մեր երկրէն փախ տայ ձրմեռ ,
Զբօնող երկիրն մեր Արմենիոյ
Երբ փայլէ իւր բաղցրիկ օրեր,
Երբ որ ծիծառն իր բոյն դառնայ,
Երբ որ ծառերն հագնին տերեւ՝
Ցանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիա,
Աշխարհ՝ որ ինձ ետուր ազեւ :

Նոյն տրամադրութիւնները քնքոյշ, զեփիւռային Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանին մօտ : Ան այլեւս մոռցած Ալէմ Տաղն ու անոր զեղեցուն թռչուները, կը զրէր.—

Տո՛ւր ինձ ֆու ձեռ, եղբայր եմ մենք,
Որ մըրըրկաւ էինք զատուած,
Բախտին ամէն ոխ չար ու ցնծագ ,
Ի մի համբոյր ցրուին ի բաց :
Ընդ աստեղօք ի՞նչ կայ սիրուն
Քան զանձկալի եղբայր անուն :

Կարծէք Կիլիկիոյ երբեմնի անկախութիւնը վերստին միս ու ոսկոր կը հագնէր Թրքահայ մտաւորականութեան երեւակայութեանը մէջ ու անոնք բանակ կ'երեւակայէին : Ոգեւորեալներէն մին՝ նորին Բժ. Նահապետ Ռուսինեան, կը մտածէր թէ, երբ հայ զինուորները չարուած հրա-

կը մասնակցէին 26 պետութեանց ներկայացուցիչներ : Իբրեւ դիտող պատգամաւորներ ղրկած էին ոչ - կառավարական կազմակերպութիւններ՝ որոնք խորհրդակցական ձայն ունին Տնտեսական եւ Ընկերային Խորհուրդին մէջ : Անոնց մէջ էին չորս հրէական կազմակերպութիւններ : Ռուս եւ հայ ոչ մէկ ներկայացուցիչ :

Սոորագրուած պայմանագրութիւնը կը բաղկանայ 46 յօդուածներէ եւ յաւելուածէ մը : Գրեթէ համագրութիւնն է նախապէս կնքուած համաձայնագրերու, կարեւոր յաւելումներով :

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմէն ետք նոր գաղթականներ մէջտեղ եկած են, որով Հայերն ու Ռուսերը սկսած են մոռցուիլ ... :

Նոր բացուելիք Ֆրանսական Օֆիսին մէջ ամէն ազգութիւն իրեն յատուկ զրասենեակը պիտի ունենայ :

Հայկական Գրասենեակը պիտի վարեն երկու գլխաւոր քարտուղարներ եւ երկու մեքենագիր օրիորդներ :

Ռուսերը, Լեհերը, Ռումանացիները, Հունգարացիները, Եուկոսլաւները, Վրացիները, Ուկրայնացիները, Պուլկարները, Պալթեան երկիրները ու Չեխոսլովաքները պիտի ունենան իրենց ուրոյն զրասենեակները :

Սպանիացիներուն համար ալ առանձին զրասենեակ մը կայ :

Ուշագրաւ պարագայ մըն է որ նոր օրէնքին, ինչպէս նաեւ 1951 Յուլիս 28ի ժընեւի պայմանագրութեան մէջ չի յիշուիր Նանսէնի անունը :

Այս նոր կարգադրութեամբ, հայկական գրասենեակը կը ղրկուի իր տնօրէնին եւ կը զեկավարուի մասնագէտ քարտուղարներու կողմէ, որոնց պատրաստած վաւերաթուղթերը պիտի ստորագրուին արտաքին նախարարին նշանակած պաշտօնատարին կողմէ :

Նոյնն է պարագան միւս ազգերու զրասենեակներուն համար :

Այսպէս ուրեմն, տարիներու հոլովոյթով, գաղթականաց ազգային պաշտօնատուները բոլորովին կորնչուցին իրենց հիւպատոսական հանգամանքը, ի վերջոյ դառնալու համար պարզապէս վկայագիր խմբագրող զրասենեակներ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

մաններ պիտի առանային, առաջին չորս չար - ժումներուն համար արձակուելիք մկկ, երկու, երեք, չորս բառերը ըստ իրեն, նուազ հրամայա - կան, հետեւաբար նուազ ազդու էին: Առանց փո - խարէն կը հնարէր խոտացեալ ձեւեր եւ կ'առաջար - կէր՝ մի, երկ, եռ, քառը: Անշուշտ այսօր կրնան ծիծաղ առթել այս բոլորը, ինչպէս քմծիծաղ մը կ'ունենանք մենք, երբ կը մտաբերենք 1918ին 20ը, ուր Լէօներ, Հայտունիներ, Պրոֆ. Ալեւտեաներ, Բամաջեաններ կը վիճաբանէին հայ դրօշին գոյներուն վրայ: Բայց «մի, երկ, եռ» յոտակօրէն ցոյց կուտայ թէ ինչ ատենների տենդով, կիրքով, հայրենասիրական թափով վարակուած էր 60ա - կան թուականներու մեր ընտանին:

Այս մթնոլորտին մէջ էր որ տիրաբար ասպա - րէզ կ'իջնէր Գրիգոր Օտեան, պետական մարդու հոտառութեամբ:

Հոս տեղը չէ մանրամասնօրէն ներկայացնել Ազգ. Սահմանադրութեան էութիւնն ու պատմու - թիւնը. բայց նպատակ ունէր ստիպուած եմ քանի մը բացատրութիւններ տալ, պարզելու հա - մար Գր. Օտեանի դերն ու դիրքը:

1856ին սկիզբը երբ կանգ առաւ ռուսեւերքա - կան պատերազմը, եւրոպական պետութիւններու թելադրութեամբ Սուլթան Ապտիւլ Մէճիտ, Փա - րիզի Վեհաժողովէն մէկ օր առաջ, ուրեմն 1856 Փետրուար 18ին հրատարակեց «Թանզիմաթ»ը, կամ «Խաթթը Հիւմայուն»ը: Թանզիմաթ կը նշա - նակէ բարենորոգումներու հրովարտակ: Սուլթա - նը իր իսլամ հպատակներուն բարենորոգումներ խոստանալով հանդերձ, առանձին արտօնութիւն - ներ կը շնորհէր իր քրիստոնեայ հպատակներուն: Անշուշտ այս խոստումները միայն թուղթի վրայ արձանագրուած մնալու եւ երբեք չգործադրուելու դատապարտուած էին: Միւս կողմէ, Հայկ. կեան - քին մէջ ամիրայական դասակարգը, կամ Ամիրա - յականութիւնը այլեւս խորտակուած րլլալով, ժո - ղովուրդը կ'անցնէր վարչական մարմինն - րուն գլուխը, եւ 1860ին, Սուլթանին կողմէ մա - նաւոր հրովարտակով կը վաւերացուէր «Ազգային Սահմանադրութիւն»ը: Բառ ինքնին մեծ էր, բայց իրականութեան մէջ հայ համայնքին ներքին կանոնագրութիւնն էր, ուր կրօնական ու աշխար - հիկ հաստուածները պիտի դային, առանց պետա - կան միջամտութեան, կարգադրել հայ ժողովուր - դին ներքին խնդիրները (եկեղեցական, կրթական, առաջնորդական եւայլն): Թէեւ, Ազգ. Ժողովին - րուն մէջ երբեմն ըմբոստ, հեռակայ նպատակներ եւս կ'արտայայտուէին, իրրեւ ժամանակակից չարժման սկզբնական կայծկլտումներ: Այս Ազգ. Երեսփ. Ժողովները եղան այն միջավայրը ուր Գրիգոր Օտեան կարմատաւորուեցաւ, եւ կամ, աւելի ճիշդ ուր ինքզինքը պարտադրեց, իր իսկ ձեռա - կերտին մէջ: Ով որ Գր. Օտեանի մասին պիտի արտայայտուի, չի կրնար անտեսել Ազգ. Ժողով - ներն ու անոր պատկառազդու այս ներքին սիւնը: Տեղ մը Օտեան, այդ հանրային եւ ատոր մէջ իր ունեցած մասնակցութեանն է որ կ'ակնարկէ ը - սելով.— «Իբր մին իմ հեղինակած Սահմանադրու - թեան»: Անշուշտ պակասաւոր պիտի ըլլար մեր այս յօդուածաշարքը, եթէ չհետեւէինք քայլ առ քայլ Օտեանի գործունէութեան Ազգ. Երեսփոխա - նական Ժողովին մէջ, իր «մուտք»էն մինչեւ «ել - ք»ը, քալելով պատմական տուեալներուն վրայէն:

ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Միջազգային հանագումար ապողամողութեան դէմ

Ալբոլամոլութեան դէմ միջազգային Ի. հա - մաժողովը բացուեցաւ Փարիզի մէջ, հինգշաբթի առաւօտ: Ֆրանսայի առողջապահական նախարա - րը չեչտելով ժողովին կարեւորութիւնը յիշեց Քլէմանսոյի խօսքը,— «Պատերազմ ազգային հարս - տութիւն մը րլլալով հանդերձ, ազգային աղէտ մըն է»:

Տասնեակ մը մտային հիւանդութեանց մասնա - գէտներ բացատրեցին ալբոլամոլութեան հետե - ւանքները մտային առողջութեան վրայ:

Պրիւքսէլի համալսարանին դասախօս՝ Տոքթ. Ալեքսանդրի տեսակէտով ընկերութեան որոշ խմ - բակցութեանց մէջ ալբոլի սովորամոլութիւն կը տիրէ: Շատեր հոգեկան խաղազութիւն կը փըն - տռեն անոր մէջ, ուրիշներ նեղութիւնները կ'ուզեն մոռնալ, այսինքն անոր մէջ երջանկութիւն գըտ - նելով: Բժիշկը կ'առաջարկէ մտային առողջու - թիւնը վերահաստատելու դործը յանձնել հոգե - բոյժ բժիշկներէ կազմուած խմբակի մը:

Ֆրանսայի մտային հիւանդութեանց հիւանդա - նոցներու մէջ ալբոլի ազդեցութեան մասին ու - սումնասիրութիւն մը ներկայացուցին երկու բը - ժիշկներ, որու համաձայն այդերու բաժինին մէջ 22210 մտային հիւանդներուն 6222ը, այսինքն 28 առ հարիւրը ալբոլամոլ յիմարներ են, իսկ 2082ը այսինքն 9 առ հարիւրը ալբոլէն ազդուած: Կինե - րու բաժինին մէջ 5.28 առ հարիւրը ալբոլամոլու - թեան հետեւանքով յիմարացած են, 3 առ հարիւ - րը «ալբոլի պատճառաւ»:

Ամերիկացի բժիշկ դասախօս մը իր ուսումնա - սիրութեամբ ցոյց տուաւ թէ ալբոլամոլ հիւանդին համար, խմելու սովորութիւնը կապ ունէր մաս - նաւոր յուզական վիճակի մը հետ: Այս յուզումնե - րը հաստատուած են հոգեվիճակիննութեամբըև կենսաբանական փորձերով (անձկութեան մը պա - րագային, արիւնը կը պարունակէ ադրիւալին): Ալբոլամոլներէն շատեր խմել սկսած են երբ անո - րոշ հոգեկան անհանգստութիւնը որոշ չափի մը կը հասնի: Ոմանց քով երբ անձկութիւնը կամ պր - կումը կը բարդուի: Ալբոլը խլդին կը թեթեւցնէ յուզումը եւ պատճառ դարձնող հիւթերը կ'անհե - տանան արեան մէջէն:

Պէոնի համալսարանէն բժիշկ Ջիւրիւթօղլու պատմականը ըրաւ Ջուլեվրիոյ կատարած քննու - թեանց ,եւ Պոլսոյ փրոֆ. կոքայ յիշեց պետու - թեան դերը ալբոլամոլութեան դէմ թէ «հակալբո - լական պայքարը պէտք է սկսի տարրականդպրոցի դրասեղաններէն»:

Բազմաթիւ դեկուցումներ եղան փորձառական դարմանումի մասին: Քոփէնհակի բժիշկըխօսեցաւ անոտպլիուզի մասին: Զորսուկէս տարի վերջ հե - տեւեալ արդիւնքը արձանագրած է երկու հազար հիւանդի վրայ 50 առ հարիւրը դարմանուած, 50 առ հարիւրը «բարելաւուած», «քիչ բարելաւ - ուած» եւ «չփոխուած»:

Ժընեւէն Տոքթ. Ֆէլդմանի ափոմորֆինի բու - ժումը 500 հիւանդի վրայ տուած է հետեւեալ ար - դիւնքը.— 31 առ հարիւրը բոլորովին բուժուած ընկերային բուժում 15.2 առ հարիւր, հիւանդու - թեան կրկնութիւն 39.8 առ հարիւր: Պելկրատի տոքթոր Փոփովիչն ալ այս մեթոտին կը մօտենայ, բայց սթրիքնինի չիճուկը կը գործածէ ,ինչպէս եւ այմոտրփինի չիճուկով փոխում:

Տոքթ. Այթօֆ պաշտպանեց բժշկութիւնը «տե - ղափոխել դարմանում մասնագէտներու խորհր - դակցութեամբ»: Նոյնպէս անտասիւղի գործա - ծում կը թելադրէ:

Ժե. միջազգային համաժողովը զբաղեցաւ ալ - բոլամոլութեան ընկերային երեւոյթներով: Շուէ - տի ներկայացուցիչը յատնեց թէ իր երկրին մէջ խմելու ունակութիւնը հետզհետէ կը տարածուի, մանաւանդ երիտասարդներու մէջ: 15 —18 տա - րեկաններու դինովութեան պարագաները եռա - պատկուած են վերջին տասնամեակին: 18—20 տարեկաններու ալբոլամոլութիւնը կրկնապատ - կուած է իսկ 20էն 25 տարեկաններունը 50 առ հա - րիւր աւելցած է:

Ֆինլանտայի ներկայացուցիչը , տիկին Իրիա Քիսիժարվի բացատրեց թէ հակալբոլական դաս - տիարակութիւնը սկսած են Ֆինլանտայի հանրա - յին դպրոցներէն: Հակալբոլական ընկերութիւնը մրցումի նիւթեր կ'առաջարկէ, որուն կը մասնակ - ցին աշակերտները:

Պելժիոյ մէջ հակալբոլական դպրոցական օր մը յատկացուած է ամբողջ երկրին մէջ: Քանա - տայի մէջ Լաքոտէտ եւ Սէնթ Ժան տ'Արք ա - կումբները տարիներէ ի վեր գործօն պայքար կը մղեն ի նպաստ հակալբոլական ժողովրդական ուսումի համար:

Ռէնի համալսարանի դասախօսներէն Պ. Ֆու - լօն կը չեշտէ թէ ալբոլամոլութեան կը նպաստեն որոշ պայմաններ, ինչպէս երկրագործական բան - ուորին աշխատավարձերն նուազութիւնը եւ մեծ քաղաքներու մէջ գործատուներու մօտ կապեր - ներու գոյութիւնը:

Ազգային եկամուտի տեսակէտով, եթէ Ֆը - րանսացի մը 100 ֆրանք կը ծախսէ, 10ը կը գոր - ծածէ ալբոլի: Քննութիւն մը ցոյց կուտայ որ յանցապարտ տղոց 75 առ հարիւրը ալբոլամոլ ծը - ողերի զաւակներ են:

ՀԱՅՐԵՆԻ ԿԱՐՕՏ

Երբ-ալ այսպէս ծառուղիէ ծառուղի
Գոց աչերով, յուշերուն դէմ՝ լայնաբաց ·
Զգալ որ կեանքը սահեցաւ ու գընաց ,
Եւ մնացին երազներն իր սխրալի :

Ափսո՜ս, ո՛չ մէկն անոնց եղաւ իրական,
Եւ ամէնքն ալ թառամեցան աշուհնով ,
Այսպէս երբ-ալ, անցեալին մէջ տեսնելով
Ոսկի ջահեր որ մրրիկէն շրջեցան ...

Սրտիդ, սեղմած կարօտն ու ցաւն հայրենի ,
Առանձնութեան անդոհանքով աղեկէզ ,
Անվերջ երբ-ալ ծառուղիէ ծառուղի ·

Ու հաւատալ որ կը հասնիս վերջապէս ,
Երբ որ յոյսին վառին երազները պլպլուն ,
Արտաշատի աշնանագեղ ծառերուն ...

ԱՐՄԷՆ ԵՐԿԱԹ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ՀՈԶԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

— « Կը հասկնամ ձեր հոգերը, բաւ անոր մեղմօրէն, Թուրքիոյ մէջ աւելի երջանիկ պիտի ըլլաք: Ապագային մի վախնաք: Վաղը պիտի պատրաստեմ ձեր տոմսը եւ բացէն քիչ մըն ալ դրամ պիտի տամ: Թուրքիոյ մէջ նոր կեանք մը պիտի սկսիք »:

Քերնիկ յայտնեց իր երախտագիտութիւնը : Մտահոգուած էր արտաքսման հրամանով, այն - պէս որ այս մկկը լաւ ճամբայ մը թուեցաւ իրեն: Բայց, այնուամենայնիւ բացուածք մը կայ միշտ «բաժակին եւ շրթունքին միջեւ»: Քերնիկ սարսա - փելի անխոհեմութիւն մը գործած էր: Իր Թղթա - պանակը մոռցած էր երէցին տունը: Երիցուհին բացաւ դայն ստուգելու համար, թէ որուն կը պատկանէր: Հրաշէկ ադիւսի մը պէս ձեռքէն նե - տեց զայն: Ինչպէս կարելի էր, որ նման բան մը մտնէ աստուածավախ երէցի տունէն ներս: Թղ - թապանակը լեցուն էր պոռնկագրական նկարնե - րով եւ վաւաշոտ գրքոյկներով: Քերնիկ, սիրոյ ա - ռեւտրականը , ինքզինքն էր մատնած :

Երէցը հրաժարեցաւ իր առաջարկէն: Այժմ , Քերնիկ, իր եկած երկիրը, Զեխոսլովաքիա աք - սորուելու հրամանին ենթարկուելէ զատ ուրիշ ե - կընտրանք մը չէր կրնար ընել :

Այսուհանդերձ, վեց ամսուան մէջ, միջադէ - պը գրեթէ մոռցուած էր: Եւ օր մը, կարճլիկ դի - րուկ մարդ մը, առանց հրաւէրի մտաւ Շուէտ : Զեխ քաղաքացի մըն էր ,որ մուչտակով եղերուած վերարկու մը հագած էր եւ սուղ սիկառներ կը ծըխէր: Ըսաւ որ կը կոչուի Պետրիչ Եաւէրնի: Իջե - ւանեցաւ Սթոքհոլմ, Վազակաթանի չքեղ պան - դոկներէն մէկը: Շատ բան պիտցող չէր իր մա - սին: Կը թուէր ըլլալ գործի մարդ մը, որ հեռա - ձայնով քանի մը տեսակցութիւններ կ'ունենար պանդոկէն եւ իր սենեակը կ'ընդունէր քանի մը այցելուներ: Ասյս էր ամէնը :

Վիլլի դարձած էր գաղտնի սպասարկութեան գործակալ մը եւ հիմա չատ դրամ ունէր: Ճգա - ցաւ՝ գաղթականական աշխարհին համար նոր գաղափար մը: Ուզեց տարագիրները կազմակեր - պել լրտեսական ընդարձակ ցանցի մը մէջ: Ուղիղ կողմին պիտի ծառայէր այս ցանցը, բաւ չարա - դուշակ չեչտով մը: Պանդոկը հրաւիրեց երեք տա - րագիրներ եւ պարզեց անոնց իր ծրագիրները: Ը - սաւ որ կ'աշխատի չեխ թերթի մը հաշուոյն: Կ'ու - զէր տեղեկութիւններ ունենալ գերմանական նա - ւաստացութեան մասին : Կ'ուզէր գիտնալ , թէ չուէտական քանի «Պոֆորս» թնդանօթներ Գեր - մանիա կը ղրկուէին: Կ'ուզէր իմանալ ուրիչ ա - մէն իրողութիւն Շուէտի առեւտուրին մասինԳեր - մանիոյ կամ Ռուսիոյ հետ :

Կը թուէր, թէ Քերնիկ — Եաւէրնի, իր այ - ցելուները խորհրդաւորութեամբ պարուրելէն հա - ճոյք կ'առնէր: Օրինակի համար, բնաւ չյայտնեց որոշապէս, թէ որ պետութեան կը ծառայէր : Կ'ակնարկէր, թէ ռուսական, ֆրանսական եւ չե - խական չահերու խառնուրդ մըն էր :

Իրեն հետ գործակցելու հրաւէր ստացած գաղթականները չէին գիտեր, թէ ինչ պէտք է ընեն: Որոշում մը տալէ առաջ, սակայն, բոլորն ալ ձերբակալուեցան Քերնիկի հետ միասին:

Ասիկա իմ աշխատանքիս արդիւնքն էր: Մարդ մը կ'ապրի իր խիղճով եւ իմ խիղճս թելադրած էր ինծի, թէ պէտք էր բանտարկել տալ այս մարդը, թէեւ գիտէի, թէ հիւանդ մըն էր ան, հոգեկան հիւանդ մը եւ կը ներկայացնէր հոգեբուժական ու հոգեվերլուծական քննութեան համար հատուկ պարագայ մը :

×

Ռեբեկա Ուէսթ, իր «Դաւաճանութեան նշա - նակութիւնը» գրքին մէջ կ'ըսէ , թէ վերջին տասը տարիներուն դատապարտուած լրտեսներուն եւ լր - տեսական գործակալներուն մեծ մասը, ինչպէս ձոն Քմբրլ, Նորմըն Պէյլի Ամթիւրթ, Ուիլըմ Ճոյս, ախտաբանական պարագաներ էին :

— « Հոգիով հիւանդ մը պատրաստակամօրէն դիրք պիտի բռնէ իր սեփական երկրին դէմ: Կար - ծէք Երկինքէն սահմանուած է նեցուկ մը դառնա - լու որեւէ դրացի պետութեան մը համար, որ կը փափաքի կուլ տալ իր սեփական հայրենիքը : Ան կ'ատէ իր չքնաղատես մարդիկը, կ'ատէ իր հայ - րենակիցները, որովհետեւ կ'ատէ իրական աչ - խարհը » :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ռ. ՋԻՆԿԸՐ

Նոր քաղափոխութիւններ եգիպտոսի մէջ

Ձօր. Նեհրիպի դահլիճը յեղափոխական քայլ մը եւս առաւ Սեպտ. 12ին, կոտրելով նիստի տեւողութեան մրցանիշը: Առաջին նիստը, (երկուշաբթի), տեւեց մինչեւ 9ուկէս ժամ, վերջինը, որ սկսած էր եշ. ժամը 14ին, վերջացաւ առտուան ժամը 1ին, ուրեմն 11 ժամ:

Այս նիստին մէջ էր որ որոշուեցաւ 15 առ հարիւր զեղչել բնակարաններու վարձքերը եւ ջնջել անհատական «վաղըֆ»ները: Այս վերջին որոշումը ճշմարիտ յեղափոխութիւն մը կը կազմէ իսլամական օրէնսդրութեան մէջ: Հազարամեայ աւանդութեան համաձայն, Մարգարէն էր որ իր աշակերտին՝ Օմար (Խոմէր) թելադրած էր «վաղըֆ»ներ հաստատել. այսինքն ստացուածք մը յատկացնել բարեպաշտական հաստատութեան մը, զայն դարձնելով անփոխանցելի: Սկզբնական նը պատակն էր եկամուտները յատկացնել բարեգործական ճեռնարկներու, բայց հետզհետէ այլասերեցաւ:

Տեղի անձկութեան պատճառով, այս մասին լըրացուցիչ տեղեկութիւններ պիտի հաղորդենք յառաջիկային: Ըսենք, միայն, որ բուն կրօնական «վաղըֆ»ները կը մնան, յանձնուած ըլլալով մասնաւոր նախարարութեան մը, որ վերջերս դրաւեց Ֆարուքի «վաղըֆ»ները, 75.000 ֆեդտան (մէկ ֆեդտանը 4400 քառ. մեթր է):

× Եգիպտոսի ծերունի դահաժառանգը, իշխան Մոհամմէտ Ալի, որ 77 տարեկան է, իր բոլոր իրաւունքներէն հրաժարած ըլլալով, արձօնուեցաւ արտասահման բնակելու:

Մինչ այս մինչ այն, բուռն պայքար մը կը մղուի, բոլորովին ջնջելու համար միապետութիւնը: Եգիպտոսի ընկերվարական կուսակցութեան վարիչը, Ֆէթհի Րահմի, այս իմաստով ճառ մը պիտի խօսէր առջի օր, բայց կառավարութիւնը արգիլեց:

× Վերջին լուրերու համաձայն, խուզարկութիւնները կը շարունակուին: Ձօր. Նեհրիպ եւ իր օդնականը Ալեքսանդրիա զացին, պահակազօրքը աչքէ անցընելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Թիւհրանէն կը հեռագրեն թէ Տօքթ. Մոսատեղ նոր լուսաբանութիւններ խնդրած է անգլեւամէ – րիկեան վերջին առաջարկներու մասին: Այս պատգամն յոյս կը ներշնչէ թէ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին: — Տօքթ. Հոսէյն Մաքքի, Պարսկաստանի քարիւղի վարչութեան լիազօրը, Համպուրկէն Փարիզ հասաւ առջի օր: Տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ պատճառ չկայ որ անգլիացի մասնագէտներ ալ Ապատան չվերադառնան, աշխատելու համար Գերմաններու, Իտալացիներու, Ճոյներու եւ Ամերիկացիներու հետ: Իր տեղեկութեան համաձայն, 37 անգլիացի մասնագէտներ դիմում կատարած են արդէն: «Անկարելի չէ որ համաձայնութիւն մը գոյանայ, եթէ լաւագոյն պայմաններ առաջարկեն»:

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱՋԱՐ ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐ ուրբաթ օր թափոր մը կազմեցին Վիէննայի ռուսական չըքայնին մէջ, հակառակ ղրուած արգելքին եւ տեղատարափ անձրեւին ու փոթորիկին, աղօթելով բոլշեւիկեան երկիրներու մէջ բանտարկուած կաթոլիկներու համար: Այս առթիւ պատարագ մատուցուեցաւ: Հաւատացեալները վիթխարի խաչ մը կանգնած էին Վիէննայի մարզարանին մէջ, տակը դնելով Ս. Կոյս Մարիամի մէկ պատկերը որ Հունդարիայէն փոխադրուած էր 269 տար իառաջ, թրքական հալածանքէն ճողոպրած կաթոլիկներու միջոցաւ:

ԼԻԲԱՆԱՆի նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ երեսփոխան Սայիպ Սալէմի:

ՍՈՒՐԻՈՑ կառավարութիւնը կր հերքէ այն դրոյցները թէ հարիւրապետ Օմար Պարազի փորձած էր Դամասկոսի վրայ քալել իր զօրամասով, տապալելու համար պետութեան վարիչը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ բողոքեց որ դուբս ձգուած է Մլլին Արեւելքի պաշտպանութեան վերաբերեալ բանակցութիւններէն: Բողոքագրին պատճէնը ուղղած է Աթէնքի անգլիական, Ֆրանսական, թրքական եւ ամերիկեան դեսպաններուն:

ԵՐՈՒՍԱղԷՄի խնդիրը Ազգաժողովին յաջորդ նստաշրջանին անցընել տալու համար արաբական միւս երկիրներէն եգիպտոս, Իրաք, Սէուտի Ա. – րաբիա եւ Եմէն եւս միացան Սուրիոյ: Յարդ Պալեստինեան գաղթականներու հարցը միայն օրակարգի վրայ էր: Արաբական երկիրները միեւնոյն ատեն կր մեղադրեն որ Հրեաները խախտեցին օ – րէնքը, մայրաքաղաքը Թել Ավիվէն փոխադրելով Երուսաղէմ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սիրողաբար կ'ուզուի կարուհի մը (Ֆինի – սէօզ) կանանց հագուստի: Դիմել Տիկին Աչհէն Doveilի, 19 Bld. des Batignolles (Place Clichy): *Հեռաձայն* Lab. 63–07:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ԻՄ ՑՈՒՇԵՐԸ

Բ. ՀԱՏՈՐ Գրեց՝ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (ԿՈՄՍ)

610 *մեծադիր էջ՝ 90 թանկագին պատկերներով: Բաժնուած վեց գլխաւոր մասերու. —*

1.— Սահմանադրութեան առաջին օրերը Վասպուրականի մէջ: 2.— Պոլիսը այդ օրերուն: 3.— Սահմանադրական Թուրքիան: 4.—Հայկական բարեներոգումները: 5.— Համաշխարհային Ա. պատերազմը եւ Տարօնի աշխարհը: 6.— Կովկասի մէջ: Բաւելուած (պատմական վաւերագիրներ): Տպ. Համազդային ընկերութեան, Պէյրութ, 1952

Գին **1000** *ֆրանք:*

Դիմել Մ. Հրան Դավէդեանին, 37 rue de Trévise, Paris (9)

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբին կողմէ:

Կիրակի, 5 Հոկտեմբեր, ժամը 4.30էն 12, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin, métro St. Augustin:

Մասնակցութեամբ **RICO'S CREOLE BAND**ի Grande formation - vedette du cabaret «Le Drap d'Or»

Պիւֆէ Աճապկնպղպեր

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն կամ հեռախօսել Օր. ՇԱ. – ՀԻՆԵԱՆի TRU. 92-68:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կը վերաբացուի Հոկտ. 1ին: Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Le Raincy, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ առաւօտները ժամը 9—12: Հեռաձայն Le Raincy 172:

ՀԱՑԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Մարսէյլի Մայր – Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Բարեգործականի սրահին մէջ իր հիմնած հայերէն լեզուի եւ հայ – րենագիտութեան դասընթացքը կը վերսկսի Հոկտեմբեր 1ի Շորեքշաբթի օրը, մայրենի լեզուն դրել ու կարդալ սորվիլ փափաքող երկու սեռէ ամէն Հայու համար, առանց վճարումի:

Կանխաւ արձանագրուիլ նամակով, կամ բացումի օրը անձամբ ներկայանալ սրահ, 19a, Rue Venture, *ժամը 7—9:*

ՕՆՆԻԿ ՊԼՊՊԼԲԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Որ ընտանեկան կսկծալի պարագաներու հետեւանքով յետաձգուած էր, տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Նոյեմբեր 8ին, շաբաթ ժամը 21ին, Salle Gaveauի *մէջ, մասնակցութեամբ* Pasdeloupի *Նուագախումբին: Արդէն գնուած տոմսերը կը պահեն իրենց արժէքը:*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Սէն Շամոնէն Այրի Տիկին Մ. Պետրոսեան իր չնորհակալութիւնը կր յայտնէ ամէն անոնց որ հեռագրով, նամակով կամ անձամբ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իր ամուսնոյն, Պ. Սրբոյ Պետրոսեանի (Մշեցի) յանկարծական մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Սեպտ. 5ին:

ԱՑՐ ՄԸ ԵՒ ԿԻՆ ՄԸ երկու սենեակ կը փընտռեն Փարիզի մէջ, խոհանոցով եւ տարրական յարմարութիւններով:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտտոյի դպրոցի արձանագրութիւնները կը կատարուին Սեպտ. 15էն սկսեալ, կէսօրէն վերջերը ժամը 3էն մինչեւ 5: Ուսուցիչ՝ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Դպրոցը կր վերաբացուի Հոկտեմբեր 2ին:

Լոյս տեսաւ

ՀԱՑԵՐԷՆԷ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Դոկտ. ՏԻՐԱՅՐ ՓՐՈՒՆՃԵԱՆի

505+ԺԶ *մեծադիր էջ, մօտ* 25.000 *հայերէն բառերու դէմ* 75.000 *գերմաներէն համարժէքներ:*

Գեղեցիկ լաթակազմ, գին 58 *մարք:*

Հրատարակչական տուն Verlag Von R. Oldenbourg München, Lotzbeckstrasse 2, Deutschland:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ստիպուած ենք **15** օրուան ընթացքին դադրեցնել այն թերթերը որոնց բաժանորդները չեն պատասխաններ իրենց ղրկուած «**Mandat-Chèque**»ներուն: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Դեկտեմբեր 28ին, Սէրքլը Միլիթէրի մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— 16 Նոյեմբերի կիրակին, ե. քաղաքապետ. (Փարիզ) սրահը: Կովկասեան մեծ հանդէս, Չորս բաժիններով: Հայկական, վըրացական, ազրպէյճանեան եւ հիւսիս. կովկասեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ գացող բարեկամէ մը կը խնդրուի խմբագրատուն հանդիպիլ:

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կր հրաւիրուի Պ. Բագրատունի (դերասանը):

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի առնելով զանազան դիմումներ, վարժարանս ճիշդ մը եւս ընդլով ընդունած է նաեւ ցերեկօթիկ աշակերտներու արձանագրութիւնը:

Արձանագրութեան օրերն են. երկուշաբթի եւ շաբաթ ժամը 10—19: Հասցէ.— 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.): Հեռ. OBServatoire 18-28:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ_ՍԱՄՈՒԷԼ

51, Rue Monsieur le Prince, Paris (6)
DANton 88.65, Chêque Postal: Paris 1278-35

Բաց է ամառուան եղանակին:

Հայերէն հին եւ նոր դրքերու ճոխ մթերք:

Հայոց պատմութեան եւ դրականութեան վերաբերեալ ֆրանսերէն ինքնագիր եւ թարգմանած բազմաթիւ հրատարակութիւններ:

Կոմիտաս Վարդապետի եւ ուրիշ հայ երգահաններու երաժշտական գործերը:

Արեւելագիտական եւ բիւզանդագիտական դրքեր, ֆրանսերէն, անգլիերէն եւ եւրոպական այլ լեզուներով:

Սակաւաթիւ օրինակներ մնացած են H. Pasdermadjianի Histoire de l'Arménieէն, *գին* 1500 *ֆրանք:*

SERVANT

ՇԱՔԱՐԱՎԱՃԱՌ

Հարթանեկան չաքարները (dragées) *ամէն տեսակ անուշեղէն եւ մրգեղէն* (desserts)

30 Rue d'Auteuil, Paris (16) Tél. Aut. 49-82
եւ 88 Rue Cambronne, Paris (15) Tél. Fon. 97-34

MORY et Co.

3 Rue St. Vincent de Paul, Paris (10)
(Service VAUQUELIN) Tél. TRU. 72–60
Poste 89 et 80, métro Poissonnière, Gare du Nord

Ամէն օր, բացի կիրակիէ, 9էն 11·30 եւ 14էն 17.

Շարաթ 9էն 11·30

ԾՐԱՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(COLIS POSTAUX POUR L'ARMENIE)
Avec accusé de réception

Բոլոր ծախքերը կր վճարուին առաքման պահուն, ծրարները կր յանձնուին առանց ոեւէ ծախքի կամ ձեւակերպութեան, ստացողին համար.

Հիւսկու մեքենաներ

MACHINES A TRICOTER

Ամէն տեսակի նոր SURJETEUSEներ

Անմրցելի գիներով

DAVE

226, Rue Lafayette — Métro : **Jean-Jaurès**

Հեռաձայն՝ **NORD 26-98**

Սասունի...

Սասունցի ...ի

Այժմեան ճաշարան ՍԱՍՈՒՆԻ դացէք, տեսէք եւ ճաշեցէք

ՀԱՄՈՎ, – ՀՈՏՈՎ, եւ ՄԱՏՋԵԼԻ
31, Rue d'Alexandrie - Paris.
Métro : Réaumur et Strasbourg - St. Denis

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925,R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C·P· Paris 1678-63

Mardi 16 Septembre 1952 Երեքշաբթի 16 ՍԵՊՏ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6866-Նոր շրջան թիւ 2277

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊՔԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏԸ

« Անահիտ »ի խմբագիրը անտահման եռանդ ունի : Ներկայ է ամէն տեղ : Ամէ - ձախ կը վազէ, օգտակար ըլլալու համար : Նոյն իսկ անհատական պարագաներու մէջ :

Բայց, չունի քննական միտք: Մանաւանդ երբ քաղաքական խնդիրներ կը չօչափէ :

Օրինակ, մանուկի մը պէս կը խանդավառուի ունկնդրութեան մը առթիւ արտասանուած բար — եացական խօսքէ մը : Աչքերը կը չողան, երբ քիչ մը աւելի երկար տեւէ այս կամ այն պաշտօնատարին ժպիտը :

Իսկ եթէ պաշտօնատարը — կամ անոր քարտուղարը — մեքենադիր կամ ձեռագիր թուղթ մը յանձնէ, բարեացակամ հաւաստիքներով, որքը պետնէն կը կարի :

Եւ այս՝ տարիներէ ի վեր : Առանց վերադնահատման չարժուձեւ մը փորձելու :

Զըմբռներ թէ լեռ ու ձոր կտրած ենք 1895 — 96էն ի վեր : Լեռներու ստորոտն էինք, ծովերէ ծով քչուեցանք :

Վկայ՝ իր եսապատում եւ մանուածապատ ֆրընիկները եւ քաղաքական տեսութիւնները «Անահիտ»ի մէջ եւ այլուր : Եւ մանաւանդ իր պարզամիտ հաւաստիքները՝ այս կամ այն ձեռնարկին առթիւ :

Ո՛րքան հակասութիւններ՝ իր քաղաքական գործունէութեան մէջ, վաթսուն տարիներու ընթացքին :

Անհրաժեշտ չէ հաւաքածոները քրքրել, համոզուելու համար այս իրողութեան : Կը բաւէ անդամ մը եւս կարդալ իր վերջին պատասխանը (11 Սեպտ.), որ իրեն թէ պիտի լուսաբանէր մեր դրած հարցերը :

Ինչ հակասակ է եղեր Օամ· պետութեան մայրաքաղաքին մէջ սարքուած ցոյցերուն եւ առաջարկեր է «լրջօրէն ղեկավարուած ապստամբութիւն մը սարքել »:

— « Մեծ պատերազմէն ու Հայկինչ Սարսափներէն առա՞ջ թէ վերջը» (Յառաջ) :

— «1914ի եւ 1915ի ահաւոր եղեռնէն առաջ էր անշուշտ», կը պատասխանէ Պ· Զօպանեան :

Եւ այս առթիւ անդամ մը եւս յիշելով Պանք Օթոմանի ցոյցը, հետեւեալ տողերը կը սահեցնէ ·

— « Այդ ցոյցը դժբախտաբար զայն սարճողնեբրուն ծրագրէն դուրս ելաւ· որովհետեւ երիտասարդ Հայերու խումբին ղեկավարը, Պետրոս Փարեան, քաջարի երիտասարդ մը որ կեդրոնականի իմ դասընկերներէս մէկն էր, իր կրած ռումբերէն մէկ բանիին արկածով պայթելէն ծանրօրէն վիրաւորուած , մեռած էր, եւ իր ընկերները ռուսական դեսպանատան թարգման Մախմիռովի շնորհակալութենց հաւատալով դուրս ելան Պանքայէն եւ գացին մտան Մարքեյլ տանող շոգեկառքը» եւն· : (Յետոյ տեղի ունեցան ջարդերը) :

Կրցա՞ք ըմբռնել այս խորհրդաւոր նախապատրաստութեան իմաստը :

Այս բացատրութենէն չի՞ հետեւիր թէ Պ· Զօպանեան հակասակ չէր Պանք Օթոմանի ձեռնարկին : Մանաւանդ որ, քիչ վերը կը գրէ ·

— « Պանքայի ցոյցը ունէր իմաստ մը· վայրագօրէն ու անխղճօրէն ջարդուած հայ ժողովուրդին վրիժառութեան մէկ պոռթկումն էր ան, հայ ժողովուրդին բողոքի ժէտքը բռնակալ ու ջարդարար Թուրքիոյ դէմ ու նաեւ եւրոպական մեծ ազգերու շահամոլ, ագատութեան, արդարութեան թշնամի տարրերուն դէմ» :

Աւրդ, ի՞նչ կը նշանակէ ըսել թէ «զայն սարքողներու ծրագրէն դուրս ելաւ», «որովհետեւ» ··· Բարդէն Սիւնի մեռած էր :

Ի՞նչ պիտի ընէր անձնուէր երիտասարդը, եթէ ողջ մնացած ըլլար : Պիտի ընդդիմանա՞ր բանակցութեան, թէ պիտի պնդէր որ առանց այլեւ այլի պայթեցնեն դրամատունը, ինչպէս ծրագրած էին :

Իսկ այն առեն չարդր խափանուա՞ծ թէ տապնաստակուած պիտի ըլլար :

« Անահիտ »ի խմբագիրը այդ յեղափոխականի ձեռնարկին իմաստն ալ աղէկ չէ հասկցած :

Պոռթկում, այո, բայց նաեւ նոր տեսակէտ մը:

Շ·

(1)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՂԱՆԱԿԸ ՄՕՏԵՑԱԻ

Պարահանդէսներու, երգահանդէսներու, եւ պանդատան հանդէսներու բացումը կը կատարուի չուտով : Արդէն իսկ կ'երեւան ազդեր — «Կը խնդրուի նկատի առնել»:

Մխիթարեանները, բարեգործական կազմակերպութիւնները իրենց տարեկան նախահաշիւը պիտի կազմեն դրեթէ միակ հանդէսի մը հասոյթով : Ուրիշներ, երիտասարդականներ մասնաւորաբար , կ'ուզեն ողեւորուիլ, չարժիլ, իրարու քով դալ··· գոնէ ֆրանսերէն խօսելու համար :

Բոլորին ալ նպատակը բարի է անշուշտ :

Կ'ուզէի քանի մը համեստ թելադրութիւններ ընել կազմակերպիչ յանձնախումբերուն :

Ա.— Քիչ ծախսել, շատ չահելու համար :

Բ.— Զեռք քաշել անուանի, նշանաւոր, իրեւչակաւոր սեւամորթ նուագախումբերէ եւ 50—60 հազարներու կէսը խնայել, խուսափելով կարգ մը տարրերու snobismeէն :

Գ.— Հոգ տանիլ դեղարուեստական բաժիններու կազմութեան : Կարճ կապել ցոյց եղած սովորութիւնները : Կամ մեր հանդէսները չվերթել «քապարէ»ներուն հետ :

Դ.— Բանակները շատ լեցուն չեն այս միջոցին : Չէ՞ք ընդունիր թէ չափաւոր դիները աւելի բազմութիւն կը քաշեն :

Ե.— Զմոռնալ կենցաղագիտութեան պահանջները, մասնաւորապէս հիւրերը ընդունած առեն :

Տարբ պատուիրանները հինգը եթէ հանդէս — սին կազմակերպիչներուն կը վերաբերի, մնացեալ հինգն ալ մեր ժողովուրդին կրնանք վերապահել ·

1.— Տոմսակ ծախողները մուրացկանի տեղ մի դնէք : Մի մոռնաք որ անոնք ալ սիրտ ունին , ինչպէս եւ հոգեր :

2.— Մի սակարկէք ազգային հաստատութեան մը կամ բարեգործական մխիթեան մը համար ձեղի եղած դիմումը: Մտածեցէք որ տարին մէկ անդամ ձեր տուած դրամը ամէն օր կը ծախսէք լիբուռն սրճարաններու եւ «քապարէ»ներու մէջ :

3.— Ձեր վարկանկատութեամբ հաճոյք պատճառեցէք բոլորին :

4.— Գիտցէք որ դրամը ամէն բան չէ : Զայն ունենալը առաքինութիւն մը չէ, այլ գործածել գիտնալն է բուն արժանիքը :

5.— Վերջապէս·— իրաւունք ալ չունիք այդքան պահանջկոտ ըլլալու : Օգնեցէք կազմակերպիչներուն որ կարենան յաջողութեամբ դլուխ հանել իրենց ստանձնած գործը: ՍՕՍԻ

ՈՂԲԱՅԵԱԼ ՌՂՆԷ ԿՐՈՒՍԻԻ յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ, երկուշաբթի առաւօտ, Փարիզի Սէնթ Օկիւսթէն եկեղեցիին մէջ , ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը, ուր աչքի կը զարնէին պետական անձնաւորութիւններ, ա - կադեմականներ, դիւանագիտական մարմնէն ներկայացուցիչներ, ինչպէս նաեւ հայ ծանօթ անձնաւորութիւններ: Դագաղը ծածկուած էր ծաղկեպսակներով, մէկը՝ Հայկական Թանգարանի վարչութեան կողմէ : Հայ· Դաղթ· Դրասենեակէն ներկայ էր ընկեր Հրանտ Սամուէլ : Հայ Կաթող· ե - կեղեցւոյ եւ Մխիթարեան Միաբանութիւնը, Հայ Եկեղեց· վարչութիւնը , Յառաջը, Հայ Ռադմիկներու միութիւնը, Բարեգործականը, Պ· Ա· Զօպանեան, Պ· Մ· Բունեաթեան եւ ուրիշ բազմաթիւ հայրենակիցներ : Դամբանականները խօսուեցան գերեզմանատան մէջ :

Բ· ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏԻՆ մէջ մեռած ամերիկացի զինուորներու նոր յիշատակարանի մը բացումը տեղի ունեցաւ կիրակի օր, Սիւրէնի մէջ (Փարիզ) : Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, զօր· Մարշըլ յայտարարեց·— «Մենք տուն պիտի չվերադառնանք մինչեւ որ մեր բարեկամները զդան թէ այլեւս անհրաժեշտ չէ մեր ներկայութիւնը իրենց ապահովութեան եւ ազատութեան համար»: Վարչապետը, Պ· Փինէ եւս Ֆրանսայի մեծարանքը եւ երախտագիտութիւնը յայտնեց :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ երբեմնի կուրքը, Տիկին Աննա Փաուքըր ,արտաքին նախարարութենէն եռք փոխ - վարչապետութեան պաշտօնն ալ կորսընցուց : Պուքրէշի անթելը կը ծանուցանէ թէ ամբաստանեալը պիտի դատուի նախորդ ելմտական եւ ներքին նախարարներուն հետ :

«ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՁԻԻՆ» ԱՐԱՐԱՏԻ ՎՐԱՑ

Մասնաւոր կուսակցական պաշտօնաթերթը , «Փրաւտա», յօդուած մը հրատարակելով զօր· Բիճուէյի վերջին այցելութեան առթիւ, կը բացատրէ թէ Թուրքիոյ վարիչ շրջանակները հետեւէ աւելի լայն ղիջումներ կը կատարեն, զոհացում տալու համար Մ· Նահանգներու պահանջներուն : Եւ մասնաւորապէս դիտել կուտայ թէ ռազմական եւ օդանաւային խարիսխներու կառուցումը Թուրքիոյ մէջ կ'ապացուցանէ Թրքական բանակին կատարեալ հպատակութիւնը ամերիկացի զօրավարներուն :

« Ամերիկեան ձիւն Արարատի վրայ» խորագրով այս յօդուածին մէջ, թերթը կը յայտարարէ .

— « Վերջերս մէջտեղ ելան խմբակները, զբօսաշրջիկները կամ դիտնականները անուղով, Արարատի վրայ պրպտումներ կատարելու եւ Նոյի Տապանը գտնելու համար: Բայց այժմ ամերիկացի զօրավարները այլեւս չեն ծպտուիր իբրեւ զբօսաշրջիկներ: Անոնք ամբողջ Թուրքիոյ մէջ կը շրջին համազգեստներով, իբրեւ թէ երկրին տէրն ըլլային, Զօր· Բիճուէյի պատյոը դէպի Արարատ՝ հրահանգուած էր Ուշինկթընէն , պատերազմի ջղաձգութիւն ստեղծելու համար Թուրքիոյ մէջ»:

× Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ ամերիկեան կառավարութիւնը նոր ծրագիր մը յօրինած է, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար եւ Անգլիոյ պիտի ներկայացնէ այս չաբթու :

Նոր ծրագրին նպատակն է ստեղծել այնպիսի կազմակերպութիւն մը որ ընդունելի համարուի արաբական երկիրներուն եւ մասնաւորապէս Եգիպտոսի համար : Մինչեւ հիմա այս վերջին երկրին ընդդիմութիւնն էր որ ի դերեւ հանեց արեւմտեան պետութեանց բոլոր ջանքերը՝ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան հրամանատարութիւն մը ստեղծելու համար :

Մասնաւոր ստեղծումներ Եգիպտոսի մէջ

Վերջին լուրերու համաձայն, հրամանագիր մը պիտի հրատարակուի այսօր — վաղը, մասնաւոր ատեաններ հաստատելու եւ դատելու համար անցեալ չաբթու ձերբակալուած երեւելիները, որոնց թիւը վաթսուն անցած է : Զօր· Նեկիպ վաւերացուցած է հրամանագիրը եւ բացուելիք դատերը պիտի մաքրեն քաղաքական մթնոլորտը , ի նախապատրաստութիւն «պարկէշ» ընտրութեանց : Հրամանագիրը պատրաստեր կը նախատեսէ յանցապարտներուն համար, — դրկում քաղաքական եւ ընտրական իրաւունքներէ, 3էն եօթը տարի բանտարկութիւն եւ մեծագումարտուգանք :

Բանակին կողմէ ձերբակալուած ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուին երկու նախկին վարչապետներ, երեք իշխաններ, տասնէ աւելի նախարարներ եւ ուրիշ պատասխանատու անձեր, մեծ մասով պահընկերք արքային մտերիմները :

Զօր· Նեկիպ Աղեքսանդրիա այցելած առեն լսաւ ծովային վարժարանի ուսանողներուն թէ նոր վինամթերք եւ հանդերձանք ճամբայ հանուած են Եգիպտոսի համար: Եւ, առանց մանրամասնութիւններ տալու, յորդորեց եռանդով յառաջ տանիլ իրենց մարզանքը: Այս առթիւ անդամ մը եւս չհետեց թէ կառավարութիւնը «անխնայ պիտի խարանէ որեւէ ընդդիմութիւն հողային բարենորոգումներու դէմ: Մենք թոյլ պիտի չտանք որ ոեւէ մէկը փորձէ խափանել քան մինչեւ ժողովուրդի բարօրութեան ձեռնարկը»:

Կ'ըսուի թէ կառավարութիւնը չուտով հինգ յանձնախումբեր պիտի կազմէ, կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը ձեւակերպելու համար: Յանձնախումբերը պիտի քննեն մասնաւորապէս Սուեզի, Սուէզի շրջանին վերաբերեալ խնդիրներ եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան հարցը :

× Մուսթաֆա Նահաս, վաֆտ նախագահը , առջի օր հաղորդեց թէ կուսակցութենէն վտարուած են ընդհ· քարտուղարը՝ Ֆուատ Սերակէտին եւ ուրիշ ականաւոր անդամներ որոնք ձերբակալուած էին անցեալ կիրակի : Միւս վտարեալներուն մէջ կը գտնուին Մահմուտ Սուլիման Կանամ, օգնական քարտուղարը եւ Օսման Մոհարրէմ : Բոլորն ալ նախկին նախարարներ եւ վաշխաներ են :

Աչխատաւորական կուսակցութիւնը առժամեայ նախագահ նշանակեց մտերիմը Ազիզ էլ Մըսրին : Կուսակցութեան պատուակալ նախագահը՝ իշխան Ապպաս Հալիմ, ձերբակալուեցաւ մէկ չաբթի առաջ :

× Արաբական Դաշնակցութիւնը հրաժարեալ Ազդամի տեղ ընդհ· քարտուղար ընտրեց Ազաէլ

(Էջերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

Ի ՆՊԱՏԵՍ ՊԱՏԹԵԶՅԱՒ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՅԵՂԱՇՐՋՈՒՄԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ, (Յառաջ).— Անցեալ Ցունուար 26-ին Գահիրէի մէջ պայթածեղէնական դէպքերը (հրկիզում, սպանութիւններ, թալան, եւն. ճակատագրական անդրադարձ մը ունեցան եգիպտական գործերուն վրայ եւ ամիսներու ընթացքին խոր — րեկին կացութիւն մը, որուն անխուսափելի արդիւնքը եղաւ Յուլիս 23ի պատմական յեղաշրջումն ու Ֆարուք Ա. թագաւորի գահընկէցութիւնը :

Երկար են մանրամասնութիւնները եւ առհասարակ Եգիպտական գործերուն ծալքերը: Ընթեր — ցողի համբերութեան խնայելու համար ալ՝ պիտի ամփոփումը միայն :

Բնաւ նոր չէ օրուան հերոս զօր. Մոհամմէտ Նեկիպի դժգոհութիւնը տիրող կարգուսարքէն : Նոր չէ հետեւաբար անոր ձգտումը արմատական յեղաշրջումի մը ենթարկելու եգիպտական կեան — քը: Թիւ 1 դժգոհը եղած է ան դեռ քառամեակ մը առաջ, արաբեւհրէական պատերազմին մէջ եգիպտական զէնքին կրած պարտութեան պատճառով : Բանակին նուաստացումը վերագրած է ան բացառապար պալատին եւ իրենց չհոսուն համար թագաւորին խնկարկող պալատականներուն: Պարտութիւնը արդիւնքն ըլլալով խարդախուած ռազմանիւթերու եւ զէնքերու հայթայթման, որուն չնորհիւ, ինչպէս կը պատմեն, միլիոններ դիպած են պալատի մարդիկը, զօր. Նեկիպի եւ իր համախոհներուն գայլոյթը, բնականաբար պիտի կեզ — րոնանար անոնց վրայ :

Զորս տարի համբերել պէտք եղաւ, սակայն, որպէսզի այդ գայլոյթը պոռթկայ ամբողի եւ վճռական թափով մը եւ մէկ անգամէն աւելէ ու քշէ պալատն ու պալատականները, մեծով — պզտիկով :

Պաղեստինեան պատմութիւնը, այսուհանդերձ, պատճառներէն մէկն էր միայն: Եւ, հնութեան կարդով, ոչ անմիջականը: Վճռական քայլը արագացնող հիմնական ու այժմէական պատճառը երկրի ներքին քաղաքական կացութիւնն էր: Այդ կացութեան խախուտ հանգամանքը: Փոխադարձ մրցակցութիւնները ու մեքենայութիւնները: Կառավարական իրերայաջորդ տագնապները: Եւ այս բոլորին մէջ՝ թագաւորին դերն ու պատասխանատուութեան բաժինը :

Այս կացութիւնը կար նախ քան Ցունուար 26ը: Բայց աւելի զարգացաւ եւ մթնոլորտը հեղհեղուկ աւելի թանձրացաւ այդ Ցունուարէն վերջ եւ անոր հետ կապուած դէպքերու հետեւանքով: Մինչեւ այդ Ցունուարը տիրական էր դիրքը Վաֆտ կուսակցութեան, որ ժողովուրդի կամքով կը կառավարէր երկիրը, ի հիմանէ թագաւորի ցանկութեան կամ նախապատրաստութեան: Ցունուար 26ին, այս զօրաւոր կուսակցութիւնը քշուեցաւ իշխանութենէն, այնպիսի հոգեբանական պահու մը, երբ ոգբերգութեան անմիջական տպաւորութեան տակ, հանրային կարծիքը եւ օտարները, կը դատապարտէին զայն եթէ ոչ ոճրային մեծ ձեռնարկին կազմակերպութեան, գէթ զայն անմիջապէս զսպելու մէջ ցոյց տուած անիսկութեան համար :

Վաֆտի հեռացումով, երեսփ. ժողովի ժամանակաւոր կախակայումով եւ հռչակուած պատչամաս վիճակով, սկսաւ կիրարկուիլ արտակուսակցական նշանակովի դահլիճներ զործի դլուխ բերելու դրութիւնը: Տիրող քաղաքական մթնոլորտին բերումով իսկ, սակայն, դժուար եղաւ յաջորդական վարչապետներու աշխատանքը: Մանաւանդ որ մէկ օրէն միւսը, Վաֆտի դանդաղ վարչիներուն դէմ մեղադրանքներն ու մերկացումները ողողեցին հրապարակը, մթնոլորտը դարձնելով առաւել եւս պղտոր ու անշնչելի : Նահաս եւ Սէրակէտաին փաշաները եւ անոնց հետ նաեւ Տիկին Նահաս, զարձան հակավաֆտեականներու նախընտրած դլխաւոր նշանակէտը: Եւ, տո՛ւր որ կուտաս: Գայթակղութիւններու, դեղծումներու, կաշառակերութեանց, չարաշահութեանց ու կամայականութեանց զարմանդան պատմութիւններ սկսան չրջիլ բերնէ բերան եւ թերթէ թերթ: Իսկ այդ բոլորին վրայ ծանրացաւ Գահիրէի հրկիզման եւ սպանութեանց իրողութիւնը, որուն դլխաւոր պատասխանատուն հռչակուեցաւ այդ օրուան ներքին նախարարը, Ֆուատ Սէրակէտաին փաշան :

Վաֆտը անդէն չէր այս աղմուկին փոխադարձելու համար: Կրնար, կ'ըսէր, աչքի դէմ աչք հանել, պատմելով իր դիտցած պալատական դաւթակղութիւնները: Բայց կապուած էր լեզուն խիստ գրաքննութեան պատճառով: Կը բաւականանար հետեւաբար ինքնապաշտպանութեան դասական եղանակով, — բացատրել ու հերքել իր վարիչներուն դէմ եղած մեղադրանքները:

Սհա այսպիսի լարուած մթնոլորտի մէջ իրարու յաջորդեցին կառավարութիւնները :

Առաջին հերթին գործի դլուխ կանչուեցաւ Ալի Մահեր փաշա, արքայական տան ամէնէն հաւատարիմ մէկ բարեկամը, բայց միանդամայն անբասիր հայրենասէր մը, որուն, ճակատագրի անողոք խաղով մը, վիճակեցաւ նաեւ թագաւորի հեռացման հրամանին դործադրութիւնը: (Ալի Մահեր վարչապետ էր նաեւ այն չրջանին, երբ ասկէ 16 տարի առաջ գահ կր բարձրանար Ֆարուք Ա.): Շատ չանցած, սակայն, համամիտ չեղաւ թագաւորին հետ, երբ, անսալով իր խղճին, վճռապէս մերժեց անոր պահանջը երեսփ. ժողովը լուծելու մասին: Աւոր վրայ ալ լքեց վարչապետութիւնը :

Այս անդամ վիճակր իննաւ Նեկիպ էլ Հիլալի փաշային որ Վաֆտին պատկանելով հանդերձ, դժուած էր անոր հետ եւ մինչ այդ կը վարէր մեկուսացած կեանք մը: Հիլալի փաշա գործի անցաւ աւելի արմատական ծրագրով մը: Պիտի մարքագործէր պետական մեքենան, պիտի պատժէր չարաչահները եւ պիտի պահանջէր, որ որոշ դուրսերը վերադարձնեն իրենց ունեցածին օրինաւորութիւնը: Հարուածը խորութիւն չէր ճանչնար եւ կը հասնէր Վաֆտի մեծամեծներէն մինչեւ ճոխութեան մէջ լողացող պալատականները : Շատ չանցած ձերբակալեց նաեւ Սէրակէտաին փաշան եւ դատապարտեց բռնադատեալ բնակութեան, մայրաքաղաքէն դուրս :

Բաժակը կը յորդէր հակահիլալեաններուն մօտ, որոնք կ'ուզէին ամէն դնով գործէ հեռացնել այս փորձանք - վարչապետը: Վաֆտը սպառնաց մերկացումներով, բայց չկրցաւ հանել ձմեռուկի կեղեւը՝ Հիլալի փաշան սահեցնելու համար: Գոան սակայն պալատականները: Այն ալ ինչպէ՞ս ...

Կը պատմեմ յաջորդով :

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋՄԻՒՌՆԻԱՆ

(ԱՆՀԵՏԱՅԱՅՏ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ԱՆՅԵԱԼԷՆ)

5.— ԳՐԱԿԱՆ ՎԱՍՏԱԿ

1860ական թուականներու սկիզբները, Իզմիրի գրական չարժումին մէջ յաճախ կը տեսնուի Արմենակ Ձիզմէճեան անուն բանաստեղծ դրող մը: Վառվռուն երիտասարդ մը, որ Իզմիր կը փոխադրուի Պոլսէն, անչուշտ անոր հռչակէն հրապուրուելով, եւ քանի մը տարի դրական գործունէութիւն կ'ունենայ հոն, թէ՝ «Մաղիկ» պարբերաթերթին աշխատակցելով, եւ թէ քանի մը դրքոյկներ հրատարակելով Տէտէեան տպարանէն : Ան հրատարակած է նաեւ «Էլիզա» անուն վէպ մը, իբր թէ իրական կեանքէ քաղուած՝ արեւելեան պատերազմի միջոցին, որ թերեւս իր տեսակին մէջ Հայերու համար առաջին հեղինակաւոր վէպը կ'ըլլայ :

Անկէ եառ, Ցարութիւն Տէտէեան իր հրատարակած «Աբէթի Աբրահամեան» պարբերաթերթին դատ, մասնաւոր գործունէութիւն մը ցոյց կուտայ «Ժընեվիեւ»ը թարգմանելով իբր դասագիրք : Կը հրատարակէ նաեւ ուրիշ դասագրքեր եւ դրքոյկներ :

Կովկաս եւս, Իզմիրի երբեմնի անունէն հրապուրուելով՝ Տէտէեան տպարանի մէկ փայլուն յաճախորդը կը դառնայ, աղէկ դէշ անոր բոլոր հրատարակութիւններուն խնդրարկու ըլլալով: Այս պարագան Ցարութիւն Տէտէեանի ուշադրու — թենէն չի վրիպիր, ուստի կովկասահայ իր յաճախորդներուն դոհացում տալու համար, ոչ միայն ինք անձամբ Մոնթէ Քրիսթօ վէպը կը թարգմանէ, այլեւ լիառատ վարձատրութիւնով մը ժամանակակից զմիւռնահայ դրողներուն այլեւայլ վէպեր թարգմանել կուտայ Ֆրանսերէնէ, եւ այսպէս հետզհետէ կը հրատարակուին իր տպարանէն Վ. Հիւկոյի «Թշուառները», Գրիդոր Զիլինկիր.— եանի թարգմանութեամբ, «Փարիզի Նօթրը Տամ»ը՝ թարգմանութեամբ՝ Մեսրոպ Նուպարեանի, «Գաղանիք Փարիզու», «Երեք Հրացանակիրք», «Քսան տարի ետք», «Պրուժլօն Դերկոմս» եւ ուրիշ չատեր, Մատթէոս Մամուրեանի թարգմանութեամբ :

Եթէ «Վէրթէրը», «Թշուառները», եւայլն, իրրեւ ականաւոր բանաստեղծներու տիեզերահռչակ գործեր նկատուին եւ «Գաղանիք Փարիզու»ն ալ ընկերային խնդիրներու նուիրուած խմաստասիրական գործ մը, անդին կարգ մը երեւակայական վէպեր չենք կարծեր որ որեւէ օգտակարութիւն ունեցած ըլլան, ծերերու եւ անդործներու ժամանցի միջոցներ հայթայթելէ զատ :

Այսուամենայնիւ, այս թարգմանութիւնները նորածին աչխարհաբար լեզուն յղկելու, ճոխացնելու մեծապէս ծառայած են եւ այս տեսակէտէն Մատթէոս Մամուրեան աւելի արդիւնաւոր եւ օգտակար եղած է, քան Զիլինկիրեան եւ Մեսրոպ Նուպարեան :

Զիլինկիրեան՝ յանդուգն դրիչ մը, ոչ լեզուի եւ ոչ ալ ճաշակի օրէնքները յարդած է: Եթէ ոչ բարդագէտ, դոնէ հնադէտ երեւալու համար, յաճախ անհեթեթօրէն բառեր յօրինած է յուսմպէտս, մինչեւ իսկ, օրինակի համար, ինչքան ծանօթ այնքան եւ կոկիկ «ցաւ» բառին տեղ՝ «ցաւութիւն» բառը դործածելով: Բայց եւ այնպէս պէտք է խոստովանիլ թէ վիպական թարգմանութիւններու սկզբնական չրջանին մէջ իսկ Հիւկոյի «Թշուառներ»ուն պէս հսկայ եւ խրթին դրուածքի մը թարգմանութեան լծուիլ, ամէնուն տրուած չէ : Աւոր համար Զիլինկիրեանի մը աչխատասէր ոգին, ուսման սէրը, թէ հայերէնի եւ թէ ֆրանսերէնի մէջ ունեցած հմտութիւնը պէտք էր: Իսկ թէ անոր թարգմանութիւնները անհարթութիւններ ունին եւ բարբարոսութիւններ, ինչպէս կ'ըսուի դրականօրէն կարգ մը նորութիւններու համար, այդ՝ աւելի բարեխառնութեան եւ ճաշակի խնդիր է, քան թէ կարողութեան :

Մ. Մամուրեան աւելի բարեխիղճ եւ ճաշակի տէր թարգմանիչ մը եղած է, թէեւ Լօժէն Սիւէի եւ Ալեքսանդր Տիւմայի դործերը Հիւկոյի վէպին չափ դժուարահասկնալի չըլլան :

Ինչքան ալ Մամուրեան աչխարհաբար լեզուն կոկելու, ճոխացնելու աչխատողներէն ամենաժիրն ու բազմարդիւնը եղած է (որովհետեւ իր ժամանակին ամէնէն չատ բան դրողը եղած է), զարմանալի է որ արդի հայերէնի մէկ իրմէ եւ ոչ մէկ հեռք մնացած է :

Անիրաւ պիտի ըլլայինք եթէ չյիչէինք թէ թարգմանական դործին ամէնէն դժուարին մասը ինկած է Մեսրոպ Նուպարեանի, որ թէեւ տարի քով կրտսերագոյն, բայց Հիւկոյի «Փարիզի Նօթրը Տամ»ը թարգմանելով, ամէնէն դժուարին ու տաղտկալի դործը կատարած է: Հակառակ իր տըկար կազմին, որ երկար տարի իր դրական դործունէութիւնը սահմանափակած է, ան իր մըդակիցներէն եւս չէ մնացած, մինչեւ որ աւելի վերջ, ուրիշ դրաղում չունենալով, իր ամբողջ թափովը դրականութեան նուիրուած է: Իր ֆրանսերէնէն հայերէն ծանօթ հոյակապ բառարանը, ինչքան ալ բառադիրը Նորայր Բիւզանդացիի կողմէ բաւական քննադատուած ըլլայ ժամանակին, իրեն աւելի դասական դործ մը ըլլալը հաստատելու համար, բայց եւ այնպէս Պոլսոյ եւ Իզմիրի մտաւորականներէն կը դնահատուի եւ մինչեւ այսօր ալ ամէնէն չատ դործածուած բառարանն է :

Մեսրոպ Նուպարեան իր բազմաչխատ Ֆրանսերէնէ հայերէն բառարանէն զատ կը թարգմանէ նաեւ լաֆօնթէնի «Առակները», Մոլիէռի կատակերգութիւնները, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ ուրիշ թարգմանութիւններով ու յօդուածներով չափազանց կ'աչխատակցի պարբերաթերթերու :

Ցիչեալ երեք թարգմանիչներէն եառ, Զմիւռնիա չորրորդ մըն ալ կ'ունենայ, Գրիդոր Մահրեանը, որ քանի մը վէպեր թարգմանած է, որոնց կարգին Լամարտինի «Ցովհաննա Բարու — հին» :

Իր դործունէութիւնը նոր թափ մը կը ստանայ երբ իր անձնական տպարանը կ'ունենայ: Այս տըպարանը սակայն չուտով կը խափանուի, օրինական թերութեան մը պատճառաբանութեամբ: Այդ միջոցներուն, մամուլի վերաստեչութեան հաստատումով, կառավարական սեղմումներու կ'ենթարկուին հայերէն հրատարակութեանց բովանդակութիւնները, յետոյ Ցարութիւն Տէտէեանի մահն ալ վրայ հասնելով, Զմիւռնիոյ հրատարակչական ու տպագրական բեղուն դործունէութիւնը կը կասի ժամանակ մը :

Զմիւռնիոյ գրական չարժման չրջանին, դրաւնուած են նաեւ չատ մր դրասէրներ, որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերած են դանազան վէպեր թարգմանելով, ինչպէս «Սփիոն ծխողի մը պատմութիւնը» (Պօղոս Տիլպէր), «Սրիւնալի Մարքիզուհին» (Ռոսթով Եփրեմ): Տիկին Սոֆի Սպարթալեան թարգմանած է Լամարթինի «Կրացիէլա»ն, եւայլն :

Իսկ մեր բարեկամը՝ ողբացեալ բանասէր Թադեոս Ձերմակեան, իր պատանեկութեան օրերուն, որ կը զուգադիպի Զմիւռնիոյ գրական այդ չրջանին, թարգմանած է Ա. Տիւմայի՝ «Բօլ Նաւապետը»: Իր քոյրը՝ Մարիամ Ձերմակեան, աչակերտ՝ Հռիփսիմեան վարժարանի, հմուտ հայերէնի, ֆրանսերէնի եւ անդլերէնի, եղբօրմէն առաջ թարգմանած է Ա. Տիւմայի՝ «Անթոնին»ը: Օրիորդ Մարիամ արդէն ծանօթ դէմք մըն էր իր դրելու կարողութեամբը Իզմիրի հայ իգական սեռին մէջ, եւ իր մէկ քանի դրաբար յօդուածները «Արչալոյս Արարատեան»ի մէջ ուչադրութիւնը դրաւած էին ժամանակի մտաւորականներուն :

Այս պարագան ինձ պատճառ է Թ. Ձերմակեան, մատնանչելով այդ չրջանի հին մտաւորականներուն քաղաքական խօսքերը եւ խրախուսող կեցուածքը նորերու հանդէպ: Ինչ դուրզուրանք ուսման եւ մանաւանդ հայերէնի հանդէպ :

Բժ. Գ. Օ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Մոսկուայի ևոր հնգամեակը

Ի. Մխիթեան տնտեսական քաղաքականութիւնը որ անորոշ վիճակ մը կը ներկայացնէր 1950ին ի վեր ,վերջ պիտի դնէ երբ ԺԹ. համագումարը վաւերացնէ Ե. հնգամեայ ծրագիրը :

Այս ծրագիրը ի զօրու է արդէն 1951 յունուար մէկէն ի վեր , հրատարակութիւնն է որ ուշացուցած են : Ինչպէս դիտել կուտայ «Լը Մոնտ»ի աշխատակիցը , միշտ ալ յապաղում մը տեղի ունեցած է գործադրութեան եւ նորին յայտարարութեան մէջեւ : Եւ միշտ ալ այս ծրագիրները կը յանձնուին կուսակցութեան գերագոյն խորհուրդին եւ ոչ թէ Մորհրդարանին :

Բաղդատմամբ 1950ին , 1955ին ճարտարարուեստական արտադրութեան յաւելումը պիտի ըլլայ 70 առ հարիւր : 1946—1950ին 48 առ հարիւր էր բաղդատմամբ 1940ին , թէեւ իրականին մէջ 73 առ հարիւր էր , որովհետեւ ճարտարարուեստը ի - րականացաւ չորս տարի երեք ամիսէն , ինչպէս կ'ըսէր նախքան պատերազմը :

Բաղդատմամբ 1950ին , 1955ի համեմատութիւնը հետեւեալ պատկերը պիտի ներկայացնէ . — Զուլածոյ երկաթ 76 առ հարիւր , պողպատ 62 առ հարիւր , ածուխ 43 առ հարիւր , քարիւղ 85 % , էլեկտրական ուժ 80 % , մեքենավար արօր 19 առ հարիւր , ինքնաշարժ եւ բեռնատար կառք 20 առ հարիւր եւայլն :

Հիմնուելով 1950ի թիւերուն վրայ , կը կարծուի որ եթէ ծրագիրը իրագործուի , 1955ին Ի. Մխիթեան մէջ արտադրութիւնը պիտի հասնի հետեւեալ մօտաւոր թիւերուն .— Զուլածոյ երկաթ 34 միլիոն թոն , պողպատ 45 միլիոն թոն , ածուխ 377 կամ 379 միլիոն թոն , քարիւղ 69—70 միլիոն թոն , էլեկտրական ուժ 162 միլիառ քիլովաթ , մեքենավար արօրը պիտի բարձրանայ 114 հազարի , ինքնաշարժերը եւ բեռնատար կառքերը պիտի հասնին 486 հազարի :

Թիւերը որոնց կ'ուզէ հասնիլ Ի. Մխիթիանը 1955ին խիստ մեծ են ,որովհետեւ Սթալին 1960, 1965ին համար նախատեսած էր 60 միլիոն թոն քարիւղ :

1955ին Ի. Մխիթեան ճարտարարուեստական ուժը չատ աւելի վար պիտի ըլլայ Մ. Նահանգներուն եւ աշխարհի ապատ աղգերուն ունեցածէն : Դարձեալ տարբերութիւնը մեծ պիտի ըլլայ եթէ նոյնիսկ սովետական արտադրութեան վրայ աւելնան արբանեակ պետութեանց արտադրութիւնները :

Երկաղորձութեան մէջ , չատ մեծ ճիգ կը պահանջուի խորհրդային գիւղացիներէն : Մինչեւ 1955 արմտիքի արտադրութիւնը պէտք է 40էն 50 առ հարիւր աւելնայ , իսկ գորեղինը 65 առ հարիւր : Ինչ որ կը նշանակէ թէ այս արտադրութիւնը պէտք է որ 124 միլիոն թոնէն 186 միլիոնի բարձրանայ : Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ չափազանց դժուար պիտի ըլլայ գործադրել այդ ծրագիրը : Արմտիքի տարեկան հունձքը կարուն կը ծրագիրը : Արմտիքի տարեկան հունձքը կարուն կը ծրագիրը : Արմտիքի տարեկան հունձքը կարուն կը մնայ քանի մը տարիէ ի վեր , հակառակ ձեռք առնուած արմատական միջոցներուն : Կը յուսան մինչեւ 1955 աւելցնել մշակելի հողը , պայքարիլ երաշտին դէմ , օգտագործել նոր ոռոգելի հողերը ,բարելաւել մեքենավար արօրներու կայաններու աշխատանքը եւ թափ տալ երկրագործութեան արհեստագիտական վերելքին : Բամպակի արտադրութեան մէջ մեծ յաջողութիւն ձեռք բերած պիտի ըլլան եթէ յաջողին մինչեւ 1955 եօթը միլիոն թոն բերք ունենալ 1950ի երեք միլիոնին դէմ :

Հնգամեայ ծրագիրը կը նախատեսէ որ թեթեւ ճարտարարուեստի առարկաները եւ ուտելիքի ճարտարարուեստի 70 առ հարիւր պիտի աւելնան : Բայց հարկ է նաեւ բարելաւել որակը , որ միշտ կ'ինայ : Ցարդ մեծ բան մը բրած չեն սովետներ - ուն յարաճուն պահանջներուն գոհացում տալու համար : Կաշիէ կօշիկներու արտադրութիւնը որ 1950ին 197 միլիոն զոյգ էր , 1955ին 300 միլիոնը պիտի չանցնի ,— այսինքն ոչ իսկ մէկուկէս զոյգ անձ գլուխ , երկրի մը մէջ որ 220 միլիոն բնակիչ ունի :

Հնգամեայ ծրագիրը կը նախատեսէ 60 առ հարիւր յաւելում մը ազգային եկամուտին վրայ : Նախկինը 38 առ հարիւր աւելի նախատեսած էր նախապատերազմեան թիւէն :

1950ին վերջը ազգային տնտեսութեան բանուորներու եւ պաշտօնեաներու թիւը կը հասնէր 39.200.000ի , 7.700.000 աւելի քան 1940ը : Նոր ծրագիրը կը նախատեսէ 15 առ հարիւրի յաւելում մը , այսինքն 45 միլիոն 1955ին :

Հանրային կրթութեան համար պիտի աշխատին իրականացնել 1955ին տասնամեայ ուսումը (փոխանակ եօթնի) մեծ կեդրոններու մէջ , եւ պատմաններ պիտի ստեղծեն տասնամեայ ուսումը ընդհանրացնելու համար ամբողջ երկրին մէջ :

Լուրջ ուսումնասիրութիւն մը 1951—1955ի հնգամեայ ծրագրին չուրջ , ցոյց կուտայ որ Մոսկուայի մէջ ամէնէն աւելի ուշադրութիւն կը դարձնեն պալթեան երկիրներու վրայ : Թէ ճարտարուեստի , թէ երկրագործութեան եւ թէ փոխադրութեան մէջ , Էսթոնին , Լեթոնիան եւ Լիթուանիանաւելի նպաստաւորուած են քան Մ. Միութեան միւս հանրապետութեանց : Եւ երկտարականութեան ուժը երկուքէն աճած պիտի աւելնայ (Նարվայի , Ռիգայի եւ Քոնասի մէջ կեդրոնականացանութեամբ) :

Աւելի եւս պիտի չահագործուի թերթաքարը (schiste) եւ ուժ պիտի տրուի ֆոսֆաթի ճարտարարուեստի ստեղծման Էսթոնիոյ մէջ : Նաւերու , մեքենաներու , ճկնորսանաւերու չինութիւնը յառաջ պիտի տարուի , երկաթուղիներու ցանցը պիտի ընդարձակուի այս երեք հանրապետութեանց մէջ :

Մոսկուա կը մտածէ սովետական սիրապետութեան ամուր կռուանները դարձնել այս երեք երկիրները ,որոնք ամէնէն աւելի ռուսացած են 1945էն ի վեր : Ցետոյ , կ'ուզէ ռուսական լիճի մը վերածել Պալթիկ ծովը եւ Ֆինլանտայի ծոցը , ամրապնդելու համար իր ապահովութիւնը Արեւմուտքի դէմ , միեւնոյն ատեն վախցնելով Շուէտի աչքը :

Թ. Ա. Թ.

ՏԻՒԱՂ

ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՏԻՐԸ .— Աղջկանս ձեռքը կը խնդրես ·լաւ· բայց դիտցիր որ իմ պատասխանս կախում ունի քու նիւթական վիճակէդ :

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ .— Ուրեմն ինչ զուգադիպութիւն. իմ նիւթական վիճակս ալ կախում ունի ձեր պատասխանէն ... :

Գերմանական թնճուկը

Այն անգամ որ Մոսկուա Գերմանիոյ հետ հաշտութիւն կնքելու առաջարկը կը բերէ , Սարի եւ Օսեր - Նայս սահմանադծի վիճաբանութիւնները բուռն հանդամանք մը կը ստանան : Զորս մեծերը չեն կրնար որոշում մը տալ Գերմանիոյ մասին , որովհետեւ համաձայն չեն իրենց միջեւ :

Գերմանիոյ անձնատուութիւնը հռչակուած ատեն (5 Յունիս 1945) , որոշուեցաւ որ Ֆրանսա , Մեծն Բրիտանիա , Մ .Նահանգները եւ Ի.Մխիթիանը տասնձնեն այդ երկրին գերագոյն իշխանութիւնը : Սահմանային խնդիրները , (ամբողջական կամ մասնակի) պիտի կարդադրուէին յետագային : Այս առթիւ նկատի պիտի առնուէին հետեւեալ պարագաները .—

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ ԿՆՔՈՒԱԾ «ԱՌԱՋԱՄԵԱՑ» ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ . (Ելաթա , 11 Փետր .1945). — Բողվելթ , Ջըրչիլ եւ Սթալին (Ֆրանսա չի մասնակցիր ժողովին) , կը նկատեն որ Լեհաստանի արեւելեան սահմանը պէտք է հետեւի Քըրզընի գծին , որոչ նահանգներու մէջ կարդ մը սրբագրութիւններով : Կ'ընդունին որ Լեհաստան պէտք է տարածուի հիւսիսային եւ արեւմտեան մարդեգրուն մէջ , բայց կը խորհին թէ արեւմտեան չրջանի վերջնական սահմանագծումը խաղաղութեան համաժողովին պէտք է թողուլ :

ՓՈՏՏԱՄ (2 Օգոստ . 1945).— Ֆրանսա միչտ բացակայ , երեքները կ'ընդունին որ Ռէնոնիկսպերկ եւ իր չրջանը Ի. Մխիթեան փոխանցուի : Անգլիոյ եւ Ամերիկայի ներկայացուցիչները կը յայտարարեն թէ՝ ուժ պիտի տան այս առաջարկին , երբ հաշտութիւն կնքուի : Գալով արեւմտեան սահմանագծին , երեք պետութիւնները՝ սպասելով վերջնական սահմանագծման , համաձայն են Օսեր — Նայսէի արեւելեան դիծը չանձնելու լեհական վարչութեան : 1945 Օգոստոս 7ին , Ֆրանսական կառավարութիւնը իմացուց իր Դաշնակիցներուն թէ՝ ոեւէ դիտողութիւն չունի այս կարդադրութեան մասին , ինչպէս նաեւ համաձայն է որ խորհրդային վարչութիւնը հաստատուի արեւելեան Փրուսիոյ մէկ մասին մէջ : Այն օրէն ասդին , արեւմտեան Գերմանիան միչտ կը յիշեցնէ թէ սահմանագծումը առժամեայ է , ինչ որ Մոսկուա կը ժխտէ :

ՍԱՐԻ «ԱՌԱՋԱՄԵԱՑ» ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ . — 1947ի Ապրիլ 10ին , Անգլիա եւ Ամերիկա հաւանութիւն կը յայտնեն Սարի առժամեայ գոտիին ճակին , զոր հաստատած էր Ֆրանսական կառավարութիւնը : Համաձայն այդ որոչման , Սարը պիտի դառնար Գերմանիային անջատ ինքնավար պետութիւն մը ,անտեսապէս կապուած Ֆրանսայի (արտաքին յարաբերութիւնները եւ երկրին պաշտպանութիւնը պիտի ստանձնէր Ֆրանսական կառավարութիւնը) : Վերջնական վիճակը պիտի որոչուէր հաշտութեան դաշնագրով :

Արեւմտեան Գերմանիան կը բողոքէր այս կարգադրութեան դէմ , եւ բանակցութիւնները հետզհետէ կը դժուարանան :

Եթէ Զորսերը յաջողին քով քովի դալ , Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագիրը կնքելու համար , կասկած չկայ թէ մեծ դժուարութեանց պիտի հանդիպին , հողային խնդիրները կարդադրելու համար :

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՈՆԸ (6)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Սուտեր բռնող եւ հեռաձայնային խօսակցութիւններ ունկնդրող գործիքներու այս դարուն , ոչ ոք ինքզինքը կը նեղէ իրապէս թափանցելու ընկերային , տնտեսական , անհատական եւ հոգեբանական պատմութեանը հիւլէարան — գիտնականներու , որոնք մեր դարուն ամենակարեւոր լրտեսներն են :

Թերեւս չատ տարիներ պիտի անցնին , մինչեւ որ քաղուին նոր տեղեկութիւններ լոյս սփռելու համար հարցի մը վրայ , որ ցնցեց այս մարդոց ընկերային խիղճը եւ մղեց զանոնք դաւաճաններու դիմութեան ,իրենց հայրենիքին եւ նոյնիսկ մարդկութեան մասին իրենց սեփական գաղափարները :

Կան բազմաթիւ յուզումներ , որոնք լրտես մը կ'արտասրեն մեր ժամանակներուն : Անոնք կը սկսին արկածախնդրական սէրէն մինչեւ իրական սէրը եւ տեղութենէն մինչեւ դրամի պաշտամունքը : Այնքանը սոսկ է , որ դաւաճանը , լրտեսը , տեղեկատուն , սուրհանդակը , դաղանի ունկնդիրը , հետախոյզը եւ տէթէքթիվը իրենց սեփական

Խալէք Հասունան, որ 59 տարեկան է: Այս առթիւ շնորհակալութիւն յայտնեց Աղջամի հայրենասիրական ծառայութեանց համար: Աղջամ այդ պաշտօնը կը վարէր 1945էն ի վեր:

Իրանի ներկին հոգերը

Տոքթ. Շախտ, Գերմանիոյ երբեմնի ամենազօր նախարարը, որ Քիհրան կը դանուէր քանի մը օրէ ի վեր, մեկնեցաւ կիրակի օր, խոստանալով Իրան վերադառնալ մէկ ամիսէն: Այս առթիւ հետեւեալ տեսակէտները յայտնեց Իրանի ներքին անտեսական եւ ելմտական կացութեան մասին: —

Տակաւին ամուր է Իրանի թղթադրամի շրջաբերութեան երաշխիքը, 51—60 առ հարիւր: «Բայց ազդի մը զրամին իրական երաշխիքը կը կազմեն իր բանուորներուն յարատեւ գործունէութիւնը եւ արտադրութեան աճումը: Անհնարին է Իրանի կացութիւնը: Իմ երկիրս եօթը միլիոն անգործներ ունէր եւ չարաչար կ՝ըտառապէր թղթադրամի աճումէն: Մարքին իրական արժէքը չափազանց տկար էր. բայց հակառակ այսքան ծանրագոյն ժուարութեանց մենք երեք ամիսէն գործի կապե – ցինք բոլոր անգործները, ճամբաներ եւ գործարաններ չինելու համար: Ի վերջոյ գերմանական մարքը աշխարհի ամէնէն զօրաւոր դրամներէն մէկը դարձաւ»:

Ցետոյ բացատրեց թէ Իրան ամէնէն աւելի կը կարօտի նոր արտադրութեանց, կրաղիւսի եւ շաքարի գործարաններու, ճամբաներու եւ թումբերու կառուցման եւ ուրիշ հանրօգուտ շինութեանց: Այսպիսի գործունէութիւն մը կրկնապատիկ արդիւնք պիտի ունենայ — աշխատանք ճարել գործազուրկներուն որոնց թիւր կ՝ածի ամէն օր և ի վերջոյ թեթեւցնել օտար դրամի անճկուքեան հոդը:

Գերման մասնագէտը իր առաջին տպաւորութիւնները յայտնելով Տոքթ. Մոսատեղի, խոստացած է դրաւոր տեղեկագիր մը ներկայացնել: Իրանի վարչապետը մասնաւորապէս ուզած է իմանալ Տոքթ. Շախտի տեսակէտը՝ 2—10 միլիառ րիալի նոր թղթադրամներ տպելու մասին, որպէս զի կարենայ վճարել պետական պաշտօնեաներու թոշակները: Գերման ելմտագէտը պատասխանած է թէ անօգուտ է նոր թղթադրամներ տպել եւ թելադրած է հսկողութիւն հաստատել կարգ մը գի – ներ ու վրայ (ուտեստ, բամպակեղէն եւն.) : Կը կարծուի թէ Տոքթ. Մոսատեղ պիտի գործադրէ իր ոյզշումը — նոր թղթադրամներ չրջաբերու – թեան հանել, դրամ ճարելու համար անմիջապէս:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ելեւմուտքին տարեկան բացն է 3000 միլիոն րիալ, որուն 1200 միլիոնը քարիւղի եկամուտին կը պատկան է: Իրան տարիպուած է ամէն ամիս 100 միլիոն րիալ յատկացնել քարիւղի ազգայնացման վարչութեան ծախքերուն համար: Տոքթ. Մոսատեղ բացատրած է թէ չեն կրնար կրճատել պետական պաշտօնեաներուն թիւը, 162—172.000. թիւ մը որ եռապատկուած է վերջին 11 տարիներու ընթացքին: Բանակին թիւն է 120 հազար (300 զօրավարներով), իսկ ոստիկաններուն թիւը՝ 30.000:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ թնճուկին լուծումը դիւրացնելու համար, ֆրանսական կառավարութիւնը որոշած է ազատ ձգել 466 բնիկներ որոնք բռնադատուած էին մնալ քաղաքներէն հեռու բնակելու: Այս արձակումէն ետք, դեռ 67 հոգի աքսորական պիտի մնան: Անոնց մէջ է ազգայնական կուսակցութեան վարիչը, Հապիպ Պուրկիպա, որ կղզի մը կը բնակի ընդ հսկողութեամբ:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ դիկտատորը, Թիթօ, նոր ճառ մը խօսելով, առաջարկեց առ այժմ յետաձգել Թրիէսթէի վէճին կարգադրութիւնը: Այս առթիւ կրկնեց իր առաջարկը,— Իտալիոյ հետ միասնաբար վարել վիճելի չրջանը: Բանախօսութեան ներկայ էին 250.000 քաղաքացիներ:

ՊՐԻՒՔՍԷԼի մէջ հարիւր հազար հոգի պատասխանելով ընդդիմադիր հայրենասէրներու կոչին, չը. օր ցոյց մը կատարեցին փողոցներուն մէջ, բողոքելու համար կառավարութեան այն որոշման դէմ, որով կ՝ուզէր փոխել մահավճիռը երկու պատերազմի ոճրագործներու: Այս որոշման հետեւանքով հրաժարած էր դատական նախարարը, բայց յուզումը չէ հանդարտած տակաւին: Ընկերվարականները, ազատականները եւ համայնավարները պահանջեցին անյապաղ նիստի հրաւիրել եռափ. ժողովը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ամերիկեան հրամանատարութիւնը եռ առաւ Ֆրանքֆորթի խորհրդային պատուիրակութեան 11 անդամներէն ետքին արտօնագրները, որպէսզի անմիջապէս հեռանան: Կ՝ըսուի թէ կասկածելի վաւերաթուղթեր գտնուած են:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՆՊԱՍՏԸ 10—15 առ հարիւր պիտի աւելնայ Սեպտ. 1էն սկսեալ: Հրամանագիրը հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին Սեպտ. 13ի թիւին մէջ: Փարիզի չրջանին համար 10 առ հարիւր, իսկ գաւառներուն համար 15 առ հարիւր: Ընտանիքին պետը պիտի ստանայ 275 ֆրանք, իսկ իրեն ենթակայ անձերը 120 Ֆր., Սէնի եւ Սէն է Ուազի մէջ: 15.000է աւելի բնակչութեամբ համայնքներու մէջ ընտանիքի պետը 260, կինը 115 Ֆրանք: Հինգ հազարէն 15.000 բնակչութեամբ քաղաքներու մէջ 230 եւ 105 եւն.: Որպիսի կը պատրաստուի նպաստ տալու արհեստական կեդրոններու, ընդունելու համար այն նպաստընկալ գործազուրկները, որոնք կը փափաքին ուրիշ արհեստներ սորվիլ:

ՈՒՍՈՒՑԻՉ Կ՝ՈՒԶԵՆ

ՊԱՂԵՍՏԱՆ, 15 Օգոստ.— Պաղտատի Ազգ. Ս. Թարգմանչաց եւ Սվաճեան Միացեալ վարժարանին համար. անօրէն, հայերէնի ուսուցիչ եւ ուսուցչուհի:

Պաղտատի Ազգ. Ս. Թարգմանչաց և Սվաճեան Միացեալ վարժարանի համար կ՝ուզուի կարող անօրէն մը, դպրոցի ներքին գործերը վարելու եւ հայերէն դասաւանդութեանց հետեւելու համար:

Դպրոցը ունենալով նախակրթարանի եւ միջնակարդի —մինչեւ Գ. կարգ — բաժիններ եւ շուրջ 850 երկսեռ աշակերտութիւն, հարկ է որ թեկնածուն ունենայ բարձր վկայական եւ համապատասխան փորձառութիւն:

Փափաքողներէն կը խնդրուի, փոխով եւ դրաւոր դիմել Իրաքի Հայոց Քաղաք. Ժողովին, Պաղտատի ազգ. Առաջնորդարանի հասցէով, (The Armenian Prelacy of the Diocese, Bagdad (Irak): Խնդրագրին մէջ յիշելով իր կրթական գործունէութեան եւ պայմաններու մասին:

ԴԻՒԱՆ ԲԱՂԱՔ. ԺՈՂՈՎԻ

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԻՄ ՑՈՒՇԵՐԸ

Բ. ՀԱՏՈՐ Գրեց՝ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (ԿՈՄՄ)

610 մեծադիր էջ՝ 90 թանկագին պատկերներով: Բաժնուած վեց դլխաւոր մասերու. —

1.— Սահմանադրութեան առաջին օրերը Վասպուրականի մէջ: 2.— Պոլիսը այդ օրերուն: 3.— Սահմանադրական Թուրքիան: 4.—Հայկական բարեկործութիւնները: 5.— Համաչխարհային Ա. պատերազմը եւ Տարօնի աշխարհը: 6.— Կովկասի մէջ: Ցաւելուած (պատմական վաւերագիրներ): Տպ. Համազդային ընկերութեան, Պէյրութ, 1952

Գինն **1000** ֆրանք:

Դիմել Մ՝իհրան Գալէկեանին, 37 rue de Trévise, Paris (9)

Պ. Արշաւիր Մխաէլեան, Տէր եւ Տիկին Ց. Արզուեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. Հրաչեան եւ զաւակները եւ բոլոր ազգականները խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՒՐՈՍԻՆԷ ՄԻԱՍԷՐԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Սեպտ. 13ին:

Ցուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի, 16 Սեպտեմբեր առաւօտեան ժամը 8ին, Վէնսէն, 124 Ave. de Parisի դարմանատան մէջ, եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Commune de Bagneuxի գերեզմանատունը:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կը վերաբացուի Հոկտ. 1ին: Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Le Raincy, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ չաբաթ առաւօտները ժամը 9—12: Հեռաձայն Le Raincy 172:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷԼ.— Կաթոլիք Խաչի Պուլվառ Օտտոյի դպրոցի արձանագրութիւնները կը կատարուին Սեպտ. 15էն սկսեալ, կէսօրէն վերջերը ժամը 3էն մինչեւ 5: Ուսուցիչ՝ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտեմբեր 2ին:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ.— Ֆր. Կ. Խաչի Իսկ լէ Մուլինոյի Արիմեան դպրոցի հայերէնի դասերը կը սկսին Հոկտեմբերի առաջին հինգշաբթին: Ուսուցչուհին է Տիկին Ա. Բալուեան:

Փութացէք արձանագրել ձեր զաւակները ամէն կիրակի օրերը ժամը 15—18, Արիմեան սրահին մէջ:

ՕՆՆԻԿ ՊԼՐՊԼՐԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Որ ընտանեկան կսկծալի պարագաներու հետեւանքով յետաձգուած էր, տեղի պիտի ունենայ յաւաջիկայ նոյեմբեր 8ին, չաբաթ ժամը 21ին, Salle Gaveauի մէջ, մասնակցութեամբ Pasdeloupի նուագախումբին: Արդէն գնուած տոմսերը կը պահեն իրենց արժէքը:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ստիպուած ենք 15 օրուան ընթացքին դադրեցնել այն թերթերը որոնց բաժանորդները չեն պատասխաներ իրենց ղրկուած «Mandat-Chèque»ներ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ լայնօրէն տեսակցելու համար նախընտրելի է խմբագրատուն այցելել կէս օրէն ետք:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի փարիզի մասնաճիւղին տարեկան ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Դեկտեմբեր 28ին, Սէյթլը Մելիթէլի մէջ:

Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ ծանօթ արուեստագէտը, արժանացած է Officier d'Académie պատուանշանին, կրթական նախարարութեան կողմէ, իր գեղարուեստական գործունէութեանը համար, ինչպէս կը հաղորդէ բարեկամ մը:

ԱՑՐ ՄԸ ԵՒ ԿԻՆ ՄԸ երկու սենեակ կը փնտռեն Փարիզի մէջ, խոհանոցով եւ տարբական յարմարութիւններով:

ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ

ԳՐԱՏՈՒՆԸ

H. PALOUYAN: 43, Rue Richer, Paris (9).
Tél. PROvence 25-46

Հայկական մեծ դրատունը, Փարիզի ամէնէն կեդրոն թաղամասին մէջ, ուր պիտի դտնէք մօտաւորապէս տասը հազար տեսակ հայերէն եւ ֆրանսերէն դիրքեր: Մեր մօտ կան հայաստանեան հրատարակութիւններ (Մելգոնեան Ֆոնտ եւ Պետհրատի լոյս ընծայած դիրքերը), վիէննայի, վենետիկի, էջմիածնի, երուսաղէմի, Անթիլիասի Մխիթարեանց հրատարակութիւնները, «Դրօշակ»ի, «Հայրենիք»ի եւ «Ցուսաբեր»ի մատենաշարները ամբողջութեամբ: Հայաստանի Պատուիրակութեան, Համազգայինի, «Նահատակ Գրագ. Բարեկամներու» հրատարակութիւնները եւն.: Նոյնպէս հին թէ նոր հայկական մամուլը (թերթեր, պարբերաթերթեր, ամսագիրքեր, տարեդիրքեր, դրական եւ դեղարուեստական ժողովածուները), վկպեր պատմական բանասիրական եւ լեզուաբանական ուսումնասիրութիւններ, բառարաններ, դպրոցական դասագիրքեր, երգարաններ, ձայնագրեալ հայկ. երգեր (Կոմիտաս, Սիւնի, Սարգսեան, Պարթեւեան, Ալէմշահ եւն.), թատերական դործեր, քարտէսներ, նկարներ:

Մեր դրատան մէջ կը գտնէք փրանսերէն լեզուով լոյս տեսած հատարակութիւններ Հայոց պատմութեան դրականութեան եւ արուեստին չուրջ:

Ունինք Արեւելագիտութեան նախապատմութիւն, յունական, եդիպտական, իսլամ, բիւղանդական, սումերական. հրէական, սուրիական, Մայրագոյն Արեւելքի քաղաքակրթութեանց մասին բազմաթիւ երկասիրութիւններ:

Մեր մօտ է նոյնպէս կեդրոնատեղին հայկական «տիսքերու»:

Մօտ ատենէն լոյս կը տեսնէ մեր հայերէն եւ ֆրանսերէն դիրքերու ընդհանուր ղրացուցակը: Դիմեցէք եւ դոհ պիտի մնաք:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կը բացուի Սեպտ. 30ին երեքշաբթի: Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր Տեսչութեան:

Հասցէ.— 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.): Հեռ. OBServaioire 18-28:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ.— Վիէն.— Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցները կը վերաբացուին Հոկտ. 1ին: Ուսուցիչներն են Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՑԵԱՆ եւ Տիկին ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ:

Արձանագրութեանց համար դիմել ուսուցիչներուն:

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Suffren 62-02

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՑ ՄԱՍՆԱԳԷՏ TÉLÉVISIONի, RADIOի, ինչպէս նաեւ ելեկտրական installationի (տուներու եւ խանութներու մէջ):

Ձոխ մթերք Télévisionի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT Տան մեքենաներուն:

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Ցառաջ»ի ընթերցողներուն:

Դիմել՝

Պ. Անդրանիկ Սադպազարեանի

Վերի հասցէով:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C·P· Paris 1678-63

Mercredi 17 Septembre 1952 Չորեքշաբթի 17 ՍԵՊՏ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6867-Նոր շրջան թիւ 2278

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊՔԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏԸ

Պատմութիւնը կ'ըսէ·—

Տարիներու փորձերը հաստատեցին թէ Թուրքիոյ խորերը եւ մանաւանդ հայկական նահանգներուն մէջ կատարուած ինքնապաշտպանութեան արիւնազանգ պայքարները եւ պարբերական ջարդերը որեւէ ազդեցութիւն չեն գործեր Եւրոպայի վրայ :

Ուրեմն, աւելի գործնական պիտի ըլլար ահաբեկիչ ձեռնարկ մը կատարել բուն իսկ մայրաքաղաքին մէջ: Ձնչել եւ՛ Երլտըզը եւ մեծ պետութեանց ներկայացուցիչները: Վնասել միջազգային դրամատիրութեան չահերուն, որպէս զի հարկադրուին միջամտել :

Արդարեւ, յանդուգն եւ յուսահատական ձեռնարկ մըն էր Պանք Օթօմանի գրաւումը, զոր ծաղրել տալու համար 1895ի մայիսեան ծրագիրը:

Աւելի վերջը, 1905ին, այս նոր ռազմավարութեան թագուպսակը պիտի կազմէր Երլտըզի հրէշին դէմ սարքուած մահափորձը :

Պ· Արշակ Զօպանեան, որ վտանգաւոր կը գտնէր այս կարգի ցոյցերը, ինք ինչո՞վ աւելի խոհեմ եւ իմաստուն եղած է, երբ հրապարակաւ կը թելադրէր «միանալ եւ կիւլիւկիոյ մէջ պայթեցնել լաւ պատրաստուած ապստամբութիւն մը»: Այն ալ 1914ի պատերազմէն եւ Հայաջինջ Սարսափներէն առաջ ...

Ինք չէ՞ր որ բարձրաձայն կ'ազդարարէր « Անահիտ»ի բեմէն ·—

« ·1· Ձէ՛, կռիւը պէտք է շարունակուի եւ պիտի շարունակուի ան: Ես կ'ամչնամ ինքիրմէս որ այս տողերը գրելէ ուրիշ բան չեմ կրնար ընել կռիւի ամէնէն սրբազան ձեւին աջակցելու համար»: (Անահիտ, Գ· տարի, թիւ 9, Սեպտ·1901):

Այս առթիւ խոստովանութիւն մըն ալ կը կատարէր, նոյն էջերուն մէջ·

— « Մեր յեղափոխական գործունէութեան ճնճաղատումիս մէջ գործածեցի ոճ մը զոր պէտք չէր գործածէի· ես կարգ մը իրական սխալներու հետ սխալ հասկցայ բաներ ալ որոնք սխալ չեն թուիր այժմ ինծի: Ասոնց մէջ ես էի սխալողը ,չեմ վարանիր խոստովանիլ »:

Արդեօք չատ աւելի ծանր սխալներ ալ չգործե՞ց 1901էն ապդին, անամչօ պատրանքներ սնուցանելով, հակասութենէ հակասութիւն գլորելով եւ ամբոխին կեր ճարելով :

Անհրաժեշտ չէ չատ հեռուները երթալ: Նորէն եւ նորէն կարդացէք Մեպտ· 11ի յօդուածը , «Պատմութեան համար», գտնելու համար այս հարցումներուն պատասխանը :

Իսկ եթէ ժամանակ ունիք, անգամ մը եւս կարդացէք Պ· Միհրան Տամատեանի ուղղուած նամակները (1919—20) , որոնք հրատարակուեցան անցեալ տարի, «Կոչնակ»ի մէջ եւ որոնց մասին խօսելու առիթ ունեցանք այն առեն :

Ամէն բանի մասին հեղինակաւոր կարծիքներ յայտնելու մարմաջին մէջ, ալեհեր վաստակաւորը պատմական իրողութիւնները ալ իրար կը խառնէ եւ սխալ կը մեկնէ :

Ահաւասիկ ամենաթեթեւը, Անդրանիկի հրաժարման պարագան :

Ինչպէս իմացաք, Զօպանեանի «Կիւլիւկեան ապստամբութեան« ծրագրին հաւանութիւն յայտնած է եղեր միակ անձնաւորութիւն մը— Անդրանիկ· պուլկարահայ թերթի մը մէջ :

Ե՞րբ, — Մեծ պատերազմէն եւ Հայաջինջ Սարսափներէն առա՞ջ թէ վերջը :

— « 1914ի պատերազմէն եւ 1915ի ահաւոր եղեռնէն առաջ էր (ծրագիրը) ,բայց եթէ էր Անդրանիկի Հ· Ց· Դաշնակցութենէն հեռանալէն»:

Եւ «ամէն ոք» վկայութեան կը կանչէ, հաւատացնելու համար թէ Անդրանիկ «Դաշնակցութենէն հեռացաւ որովհետեւ ... համաձայն չէր ընդհարմարական ծրագրին »:

Դաշնակցութիւնը իր ընկերվարական ծրագիրը վաւերացուց 1907ին, (Դ· ընդհ· ժողով) , եւ Անդրանիկը ոչ միայն չհեռացաւ, այլեւ Դաշնակցական էր մինչեւ 1914ի մեծ պատերազմը , երբ Պուլկարիայէն կովկաս գնաց, կամաւորական գունդի մը գլուխն անցնելու համար: Դաշնակցականն էր պատերազմի ընթացքին ալ, երբ կարգ մը թիւրիմացութիւններ ծագեցան :

Շ·

(2)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՐՆԷ ԿՐՕՒՍԷ ԵԻ ՄԵՐ ԵՐԵԻԵԼԻՆԵՐԸ

Երիտասարդ մը, որ երկուշաբթի օր ներկայ եղած էր ողբացեալ Ռընէ Կրուսէի յուղարկաւորութեան, դիտել կուտայ խորին զառնութեամբ ·

— Ի գուր փնտռեցի ծաղկեպսակ մը՝ յանուն Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ վարչութեան կամ Բարեգործականի: Եթէ գեղարուեստական թանգարանի ծաղկեպսակն ալ չըլլար···

Դեռ ուրիշ պարագայ մը ·

— Մինչ Մխիթարեանները եւ Կաթողիկէ հայ մայնքը փութացած էին հոգեւոր ներկայացուցիչներ ղրկել, ի գո՛ւր, փնտռեցի հայ տէրութի մը չուքը ···

Այսպէ՛ս ենք մենք :

Անմիջապէս չքեղ եւ աննախընթաց թափօրներ կը կազմենք հասարակ հաճի - աղաներու համար, բոլոր երեւելիները եւ փիլոնաւորները «մորիլի - դացնելով»:

Իսկ երբ կարգը կուգայ օտար հեղինակութեան մը եւ մանաւանդ թանկագին բարեկամի մը յիշատակը յարդելու, կը դառնանք անճարակ: Առնուազն պաղպաւակ :

Երեսուն տարիէ ի վեր Փարիզ կ'ապրինք: Եւ սակայն տակաւին չատ հաց - պանիր կ'ուզենք , սորվելու համար կարգ մը նրբութիւններ :

Շուտ կ'իւրացնենք սալոնական բարքերը ,բայց կէս ճամբան կը մնանք, յարգելու համար կարգ մը ընկերային պատշաճութիւններ :

Թերեւս պատճառը այն է որ կը յաւակնինք չատ բան դիտնալ: Հոգ չէ թէ տարտամ գաղափարներ ունենանք տարբեր դիտելիքներու մասին :

Տարէցներուն համար նորութիւններ չեն այս կարգի վրիպումները:

Բայց ահաւասիկ երիտասարդներ կը տեսնեն, կը դատեն, եւ տխուր եզրակացութենէ կը չանդին ·

— Մեր երեւելիները կամ ազգ· իշխանութիւնները այսքան մը բան ալ չեն սորված Փարիզիմէջ: կը սորվի՞ն: Երեսուն տարի եւս համբերեցէք: Եաւաշ - եաւաշ ···

Վ.Ա.Հէ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Նորընտիր քարտուղարը, Ապտէլ - Խալէք Հասունա, որ արտաքին նախարար եղած էր անցեալ Փետրուարէն Ցունիս, ծանօթ է իր չափաւորութեամբ, կուսակից՝ Միջերկրականեան ուղղութեան եւ արեւմտեան պետութեանց: — Այս անուանումէն ետք, կազմակերպութիւնը որոշեց պատուիրակութիւն մը ղրկել արեւմտեան Գերմանիա, բացատրելու համար թէ մեծապէս պիտի վնասէն գերմանեւարաբական առանդական բարեկամութեան, հաստուցում վճարելով Իսրայէլի :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՑԻ Խորհուրդին մէջ կարեւոր ճառ մը խօսելով, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ· Իրըն աղդարարեց 16 անդամակից պետութեանց թէ Անգլիան անկատած պիտի ըլլան ցամաքային Եւրոպայէն, եթէ իրենց մասնաւոր ծրագրին հետեւին եւ այլամերժ դաշնակցութիւն մը հաստատեն: Իր առաջարկն է ծրագրուած դաշնակցութիւնը Անգլիոյ հետ կապել Եւրոպայի խորհուրդին միջոցաւ: Նախարարը այս առթիւ բացատրեց թէ «զգալապէս նուազած է նախապարտճակման մը անմիջական վտանգը Եւրոպայի դէմ , շնորհիւ Արեւմուտքի վճռակամութեան » :

ՇՈՓԷՆԻ ՄԱՀԵՐԳՈՎ ընդունուեցան Ուրքինկէթրի խորհրդային նոր դեսպանը, Զարուպին եւ Աղդաժողովի պատուիրակը: Զորին, Նիւ Եորքի մէջ: Ցոյցին կազմակերպիչներն էին խումբ մը չեխ երաժիշտներ :

200.000 ՉԻՆՈՒՈՐՆԵՐ կը մասնակցին արեւմտեան Գերմանիոյ անգլ· բանակի մեծ ռազմախոր — ժերուն: — Մեւենոյն առեն ռազմախրաժեր կը կատարէ խառնական բանակը, իսկ ծովային ռազմախրաժեր տեղի կ'ունենան Հիւս· եւ Պալթիկ ծովերուն մէջ, մասնակցութեամբ 160 դաշնակից մարտանաւերու :

ՄԻՍ ԵԿՄԱՆ է Հոլանտայէն եւ պիտի բաժնուի ժողովուրդին, չափաւոր դիներով: Ուրիշ միջոց — նէյ ալ ձեռք անուած են, դիներու բարձրացումը արգիլելու համար :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽԱՐԻՍԽՆԵՐ ԵՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՄԷՋ

Անգլեւաքսոն աղբիւրէ մը կը հաւաստեն թէ Միջերկրականի ամերիկեան 6րդ նաւատորմին հրամանատարը, ծովակալ Քէյսըթի, անցեալ չաբթու առաջարկած է մառեչալ Թիթոյի՝ աւելի սերտ դործակցութիւն հաստատել Հարաւ - արեւելեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար, միեւնոյն տեն օդանաւային խարխխներ տրամադրելով ամերիկեան սաւառնակներու համար :

Տեսակցութիւնը տեղի ունեցած է ամերիկեան օդանաւաբաձ նաւի մը մէջ: Ծովակալը ցոյց տուեր է քարտէս մը, բացատրելով թէ Ադրիականի որ կէտերէն կարելի է զարնել Հունգարիան, Պուլկարիան եւ Ռումանիան, եթէ Եուկոսլաւիա չարձակում կրէ Ս· Միութեան արբանեակներուն կողմէ : Այս առթիւ իր գոհունակութիւնը յայտներ է Եուկոսլաւիոյ դիմադրութեան, ինչպէս եւ Ցունաստանի եւ Թուրքիոյ գործակցութեան մասին :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , ամերիկացի ծովակալը հետեւեալ կերպով բանաձեւած է իր առաջարկները · —

1· Արտօնել որ ամերիկեան օդանաւեր թռչին Եուկոսլաւիոյ մէջ եւ օգտագործեն օդանաւային կայանները, որպէսզի աւելի լաւ ծանօթանան երկրին պայմաններուն, օդնութեան հասնելու համար պատերազմի պարագային :

2· Արտօնել որ Եուկոսլաւիոյ նաւատորմը մասնակցի ամերիկեան մարտանաւերու միացեալ ռազմախոբաժերուն, Ադրիականի մէջ :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Թիթօ յետաձգած է իր պատասխանը, մանաւանդ որ առենագրութիւնը անդլերէն էր: Մառեչալը բաւական անդլերէն սորված է վերջին երկու տարիներու ընթացքին· այն աստիճան որ, մերժեց թարգմանել տալ: Եւ սակայն ամերիկացի ծովակալը ինքն ալ անմիջական պատասխան մը չէր սպասեր: Հաւանական է որ յառաջիկայ հոկտեմբերին Եուկոսլաւիոյ կուսակցական համագումարին մէջ քննուի սա ինդիրը,— մինչեւ ո՛ր աստիճան պիտի գործակցին արեւմտեան պետութեանց :

Թիթոյի համար երկու խնդիրներ կան: Առաջինն՝ ընդունելով ամերիկեան առաջարկը՝ նոր պատրուակներ պիտի ընծայէ Ս· Միութեան եւ արբանեակներուն, ըսելու համար թէ տեղի տրուած է արեւմտեան պետութեանց ճնշումին : . Ինք սկիզբէն ի վեր վճռած է տեղի չտալ այս մեղադրանքին եւ անկախ դիրք մը բռնել, արեւմտեան պետութեանց տնտեսական եւ ռազմադիտական օդնութեան վտխարէն զօրացնելով իր բանակը: Երկրորդ եթէ ընդունի ամերիկեան առաջարկը, անշուշտ նոր օդնութիւններ պիտի առնայ — օդանաւային եւ ծովային — որոնց երկուքին ալ խորապէս պէտք ունի: Պիտի ստանայ նաեւ տնտեսական եւ զրամական աջակցութիւն— զարկ տալու համար իր օդային եւ ծովային խարիսխ — ներուն: Գալով միացեալ ռազմախրաժերուն, աւելի դիւրին կը համարուի ամերիկեան առաջարկին ընդունելութիւնը :

Քաղաքական չրջանակներու մէջ մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւին այս անցուդարձին :

⚔ *Եուկոսլաւիոյ բանակին բարձրաստիճան սպաներէն բաղկացեալ պատուիրակութիւն մը ճամբայ ելաւ, դէպի Ցունաստան եւ Թուրքիա, խորհրդակցելու համար այդ երկու երկիրներու դինուորական իշխանութեանց հետ: Ցունաստանի մէջ պատուիրակութիւնը պիտի այցելէ դինուորական վարժարանները, աչքէ պիտի անցընէ զանազան զօրամասեր եւ ռազմական հաստատութիւններ ու ձեռնարկներ: Թուրքիա պիտի երթայ յառաջիկայ երկուշաբթի :*

Ալիգիա, Թուրքիա եւ Միջին Արեւելք

Անգլիացի մասնաւոր մարթկոմբրի մասնաւոր տեսակցութիւններ ունեցաւ Ցունաստանի ակաւոր դէմքերուն եւ մասնաւոր Փափադոսի հետ (նախկին սպարապետ) : Բ·ց· օր մասնաւորը նախադահեց դինուորական խորհրդակցութեան մը որուն կը մասնակցէին ցամաքային, ծովային եւ օդային բանակներու սպայակոյտներուն պետերը : Օրակարգի խնդիրն էր Ցունաստանի եւ Թուրքիոյ ելեմտական տագնապը— որուն հետեւանքով չի կրնար առանձին հոգալ դինուորական ծախքերը: Այս պատճառով ալ կառավարութիւնը կ'ուզէ կրճատել դինուորութեան չրջանը :

(Էուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· Էջ)

ՄԵՐ ԱՑՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Պ· Սիսակ Վարժապետեան, Պէյրութէն: Հեդինակը՝ «Հայերը Լիբանանի մէջ» հատորին որ հրատարակուեցաւ անցեալ տարի: Այս առթիւ բաղձանք յայտնեց որ երբեմն մասնաւորական ներու այցելութիւններ ատրքուին դադրէթ դադրէթ, ամբապնդելու համար մշակոյթի կապերը :

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԱՅԹԵՑԱՒ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈՉՈՒՄԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Նեկիպ էլ Հիլալի փաշայի հեռացման մէջ դեր խաղացին երկու պալատականներ եւ ուրիշ բազմամիլիոնատէր Եգիպտացի մը, Ահմէտ Ապպուտ փաշան: Պալատականներէն առաջինը՝ Էլիաս Անտրաոս փաշան, վարիչն էր արքայական կալուածներուն, իսկ միւսը՝ Թաւֆիք Քարիմ փաշան, Թագաւորին չատ սիրական մամուլի կցորդը:

Առնք, Ապպուտ փաշայի հետ միասին գաղտնօրէն խորհրդակցելով կը դիմեն Գահիրէի ամերիկեան դեսպան Պ. Ճէֆըրսըն Քէֆըրիին եւ կը թելադրեն պահանջել Թագաւորէն գործի գլուխ բերել զարձեալ Վաֆտը, որովհետեւ, կ'ըսեն, այս կուսակցութիւնը կը վայելէ մեծ ժողովրդականութիւն եւ ան է որ կրնայ գլուխ հանել Եգիպտոսի գործակցութիւնը արեւմտեան աշխարհին հետ: Ու կ'աւելցնեն, թէ այս պարագային, իրենք կ'երաշխաւորեն Վաֆտի հետապնդելիք արեւմտեան քաղաքականութիւնը:

Դեսպանը կը դիմէ Ուոշինկթըն, որ, անկասկած, մեքենայութեան մը հոտն առնելով, կը հրահանգէ այս գաղտնի դիմումը իմացնել Հիլալի փաշային:

Կրնաք երեւակայել այս վերջինին զայրոյթը: Տեսնելով որ Թագաւորին մարդիկն են իրեն դէմ ըլլալ այս մեքենայութիւնը նիւթողները, բուռն հրաժարականով մը կը հեռանայ գործէն:

Իր ժամանակին, Հիլալի փաշայի անմիջական շրջապատը միայն գիտցաւ վարչապետին ա նախնական հրաժարման այս պատճառը, որովհետեւ գրաքննութիւնը խստիւ արգիլեց խօսիլ այդ մասին: Իսկ Յուլիս 23էն վերջ պատմութիւնը դարձաւ բոլորի բերնին ծամոցը:

Ու ահա երրորդ նոր դէմք մը բեմին վրայ — Սըրրի փաշան, վերոյիշեալ Ապպուտ փաշային սերտնաւորական գործակիցը եւ փոխանորդը՝ գանաղան առեւտրական հիմնարկութեանց մէջ: Փաշային միակ գործը եղաւ վերցնել Ֆուատ Սէրակէտին փաշայի արգելափակումը, Վաֆտը սրբաշահելու համար: Սիրաշահելու այդ փորձին պատճառով իսկ, սակայն, չկրցաւ մէկ չաթաթէ աւելի դիմանալ եւ հրաժարեցաւ:

Չորրորդ նոր դէմքը նուաղ բախտաւոր եղաւ: Գործելու անկախութեամբը համբաւուած Պահիմէտին Պարաքաթ փաշան չուզեց ենթարկուիլ կողմնակի ազդեցութեանց, Թագաւորին մամուլի կցորդ Քարիմ փաշային նախարարական պաշտօն մը տրամադրելու համար: Ու քաշուեցաւ ասպարէզէն, հազիւ խորհրդակցութեան ձեռնարկած:

Ապա հինգերորդը, վեցերորդը, եօթներորդը...

Քարիմ փաշա կը յաջողի այս անգամ համոզել Ապպուտ փաշայի բարեկամը, Սըրրի փաշան, որպէսզի ստանձնէ վարչապետութիւնը եւ «պալատական գործերու նախարարութիւն» մը ստեղծելով, այդ պաշտօնը տայ իրեն: Բայց, ճիշդ այս կէտին մէջ կը պայթի մեծագոյն ռումբը, որ տակն ու վրայ կը բերէ կացութիւնը:

Սըրրի փաշա կ'առաջարկէ պատերազմական նախարարութիւնը յանձնել զօր. Մոհամմէտ Նեգիպին, բանակին մէջ հեռուհեռէ ծաւալող դժգոհութիւնը մեղմացնելու նպատակով: Թագաւորը լսել անգամ չուզեր: Զօր. Մ. Նեկիպ իր թշնամին է: Կարելի չէ անոր վստահիլ զինեալ ուժերը: Թագաւորին այս պնդումին վրայ, Սըրրի փաշա անդամ մը եւս կը քաշուի թատերաբեմէն:

Ըսի արդէն, որ զօր. Նեկիպ լարուած էր Թագաւորին դէմ, դեռ արաբեւհրէական պատերազմի օրերէն: Այս պարագան առաւել եւս չեչտուեցաւ այս տարի, երկու դէպքերու հետեւանքով: Առաջինն էր մահափորձ մը, որուն զոհ գնաց Նեկիպեան սպանութեան տեղակալ Ապտէլ Քաադր Թահա, որ դիչեր մը, ծանրօրէն վիրաւոր վիճակի մէջ գտնուեցաւ Գահիրէի կամուրջներէն մէկուն վրայ: Մեռնելէն առաջ, սպան, կրցած էր մատնանչել սպանիչը, — արքայական պահակագունդէն զինուորական մը: Ոճիրը կը վերագրուէր՝ Թունդ արքայասէր զօր. Սըրրի ,Ամրի մարդոց, որոնք, յայտնօրէն ուզած էին վրէժխնդիր ըլլալ՝ իրենց պետին դէմ նախապէս գործուած ուրիշ ձախողած մահափորձին համար: Արդարեւ, տեղակալ Թահա ձերբակալուած էր իբրեւ այդ մահափորձին հեղինակը, բայց փաստերու անբաւարարութեան պատճառով ազատ էր ձգուած: (Զօր. Նեկիպ հրամայած է այժմ բանալ այդ սպանութեան ծալքերը):

Երկրորդ դէպքն էր Սպայից Ակումբին փակումը, Թագաւորին հրամանով: Թագաւորը ըրած էր այս կարգադրութիւնը, որովհետեւ ձախողած էր իր թեկնածուին՝ Ֆէրիք Հայտար փաշայի ընտրութիւնը իբրեւ նախագահ եւ անոր տեղ ընտրուած էր զօր. Մոհամմէտ Նեկիպը:

Եւ, բանակին մէջ ծաւալած դժգոհութիւնը հասաւ իր զագաթնակէտին, երբ, անգամ մըն ալ զահլիճը կազմելու հրաւիրուած Նեկիպ էլ Հիլալի փաշան, Թագաւորին պահանջով, պատերազմական նախարարին աթոռը տրամադրեց գնդապետ Իսմայիլ Շէրիֆին: Այս կարգադրութիւնը կ'ըլլար Յուլիս 22ին:

Գնդապետ Շէրիֆ, Թագաւորին աներձադն էր, ամուսնացած ըլլալով անոր քրոջ՝ Իրանի նախկին Թագուհի Ֆաւզիա Իշխանուհիին հետ: Իր բոլոր դասակիցներէն, մինչեւ անգամ Նեկիպեան սպաներէն սիրուած և անգլիական կրթութիւնստացած պարկեշտ սպայ մըն էր: Բայց, Թագաւորի փեսան ըլլալու պատճառով, զօր. Նեկիպ կը հակառակէր անոր պատերազմ. նախարար դառնալուն:

Արդ, Հիլալի փաշայի զահլիճը կազմուած էր եւ դժգոհ սպաները կը գտնուէին կատարուածի դիրքերուն առջեւ, գնդապետ Շէրիֆի պատերազմական նախարար նշանակումով: Այս մէկ կաթիլէն ալ բաւական եղաւ, որ բաժակը յորդի:

Յաջորդ օրը, Հիլալի փաշա եւ իր նախարարները պիտի կատարէին իրենց կանոնական երդումը Թագաւորին առջեւ: Բայց, չարաբաղդաբար ուրբաթէն առաջ եւ Յուլիս 22ի դիչերն իսկ բանակը որոշեց անցնիլ գործի: Պայմած էր յեղաշրջումը: Յուլիս 23ի առաւօտը էլուացած ձերբակալուած էին բոլոր Թագաւորական Ջոջ սպաները ու քաղաքական դէմքերու մեծ մասը: Գրաւուած էին կարեւոր նախարարութիւններն ու հանրային հիմնարկութիւնները: Պաշարուած էր Ռասէլ Թինի պալատը, Աւեքսանդրիոյ մէջ, ուր կը գտնուէր Թագաւորը: Ձգուած էին հաղորդակցութիւնները որոշ դիծերու վրայ: Հրապարակները ու այլ զօրամասեր կը վերահսկին փողոցներու մէջ եւ օդանաւերը կը ճեղքէին օդը:

Զօր. Մ. Նեկիպ, մէկ հարուածով եւ առանց արիւնահեղութեան տէր դարձաւ կացութեան եւ անմիջապէս պարտադրեց Թագաւորին նոր գահլիճը կազմել Ալի Մահէր փաշայի վարչապետութեամբ: Գործադրուեցաւ զօրամարին կամքը:

Պատահածը, մեծապոյն անակնկալն էր ապահովաբար Թագաւորի կեանքին մէջ: Եւ ամէնէն ճակատագրականը: Այս անգամ ան ուզեց սիրա — չահիլ ըմբոստ սպան, — բայց ուշ էր արդէն: Ֆէրիխի (մատնչալ) աստիճանը չնորհեց անոր, ոճիրի համապատասխան յանձնումով, (զօրավարը մերժեց այս չնորհները): Ձանչցաւ անոր զինուորական ընդհ. հրամանատարի հանգամանքը: Հաւատաց, թէ այսուհետեւ նպատակ պիտի ունենայ թանակին համքը: Այս բոլորը, սակայն, ետ չկրցան կեցնել զօր. Նեկիպը, իր ծրագրի ամրողջական գործադրութենէն:

Երեք օր վերջը, Յուլիս 26ին, զօր. Նեկիպ հրամայեց Թագաւորին ատրապրել իր հրաժարականը եւ մինչեւ իրիկուան ժամը 6ը, հեռանալ Եգիպտոսէն: Գործադրուեցաւ նաեւ այս հրամանը եւ վարպետորէն իջաւ վերջնապէս պատատական այս դերերգութեան վրայ:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋՄԻՒՌՆԻԱՆ

Գալուստ Կոստանեան, եղբայրը՝ Տոքթ. Պօղոս Կոստանդի, չատ մը գիտական տետրակներ եւ դրքոյկներ հրատարակած է: Վերջինը կ'ըլլայ «ՃՔ. դրքոյկներ հրատարակած է: Վերջինը կ'ըլլայ «ՃՔ. մէկուն դրած «Մեթոտ»ի թարգմանութիւնը, դայթակղեցնելով կեղծ կրօնասէրներու խիղճն ու զգացումները, որոնց արձագանգը կ'ըլլայ Մելիքսեդեկ եպիսկոպոս, եկեղեցւոյ բեմէն, արտայայտուելով այդ գործին դէմ, ոմանք կ'ըսեն նզովե — լով, ալ չեմ դիտեր, թարգմանութի՞նը թէ թարգմանիչը:

Զարմանալի է որ դայթակղեալ բարեպաշտանե — րու խումբին կը ձայնակցի մինչ այդ ազատամիտ ճանչցուած Ստեփան Ոսկանն ալ, որ 1869էն ի վեր «La Reforme» թերթը կը հրատարակէր, հայ համայնքէն վշտացածի դէմքով մը, նոյնիսկ հայ ա — նունը չյիշատակելով իր թերթին մէջ: Բայց, ո՞վ գիտէ, կիրքի ո՞ր թելէն գրգռուած, «Մեթոտ»ի դէմ գիտական յօդուած մը կը հրատարակէ, որուն հանդիպած եմ այդ թերթին հաւաքածոն թղթատած առեն: Բայց, լսածիս համեմատ, իսկապէս գիտական բազմակողմանի հմտութիւն ունեցող Գալուստ Կոստանդեան այդ գրութեան մասին հետեւեալ դիտողութիւնը կ'ընէ .

— Մեղք , այս մարդը բան մը չէ կարդացեր :

Տաղանդաւոր Ոսկանի մը դէմ, որուն դաղափարներուն եւ լեզուին կը հետեւէին ամէնքը, այդ խօսքերը արձակուած առաջին անդամն էր վճիռը կարելի է նկատել :

ՄԱՄՈՒԼԸ

Եգիպտական ափերուն վրայ թառած Զմիւռնիոյ հայ գաղութը, քաղաքակրթուած ու յառաջդիմ երկիրներու հետ ունեցած իր առեւտրական սերտ յարաբերութիւններուն չնորհիւ, չատ կանուխէն ըմբռնած էր արեւմտահայ իրականութեան մէջ իրեն վիճակած մտաւորական յառաջապահի դերը:

Թէեւ ամէն տեղ ու ամէն ժամանակ մտաւորականի մը հայելին ու միեւնոյն ատեն պանճարանը եղած են պարբերաթերթերը ու անօրեայ մամուլը, բայց մանաւանդ մեզի պէս նիւթական նեղ միջոցներ ունեցող ու պետական ա — ջակցութենէ զուրկ փոքր ազգերու մէջ, մամուլը չատ աւելի մեծ դեր մը կատարած է :

Այսպէս, Զմիւռնիոյ մէջ առաջին անդամ ըլ — լալով , 1830ական թուականներուն, Տէր Յովհան Վանանդեցին աշակերտներէն՝ Մելիք Սելումեան Խաչատուր, Աբրահամեան Նահանգէն գաղթած ընտանիքի մը մէկ անդամը, որ ապա Ներսէս Աչտարակեցի կաթողիկոսին քարտուղարը եղաւ, «Ազդասէր» անուն թերթ մը կը հրատարակէ՝ Մեսրոպեան տպարանէն: Այդ տպագրական կազմուածքն նուիրած էր Թրիէսթէ քնակող Պետրոս Եւսուֆեան: Ցիչեալ դպրոցի ուսումնասէր աշակերտութիւնը, բոլորուած Անդրէաս Փափազեան հը — մտաւ ուսուցիչին չուրջ, մտաւորական օճախ մը կր ստեղծեն, հրատարակերով նաեւ չարք մը դիրքեր, որոնց կարդին, մեծանուն Յովհան Վանանդ՝նցիի՝ «Ոսկեդար»ը, «Նարեկ», «Կորիւն», այլեւայլ դասագիրքեր :

Չենք գիտեր ի՞նչ պատճառաւ «Ազդասէր»ը 1843ին «Հայրենասէր»ի կը փոխուի, բայց միշտ խմբագրապետութեամբ՝ Մելիք Սելումեանի : Խմբագրութեան հետ՝ լեզուն եւ ուղղութիւնն ալ կը մնան նոյնը: «Հայրենասէր» կը հրատարակուի իբրեւ չաբաթաթերթ մինչեւ 1846, երեք տարուան ընթացքին տալով 108 թիւ:

Այդ թուականներուն էր որ ամերիկացի միսիոնարները Զմիւռնիա կը հաստատուին ու առաջին անգամ ըլլալով կը սկսին իրենց «Աստուած»ը քարոզել :

Առնցմէ մին՝ Կուլիէլմոս Կրիֆիթ, տպարան մը բանալով հայատառ տաճկաբարբառ զանազան տետրակներ կը հրատարակէ, որոնց կարգին նաեւ «Շտեմարան Պիտանի Գիտելեաց» պատկերազարդ ամսաթերթը, հայաբարբառ (1839—1854), որ ամսաթերթը, հայաբարբառ (1839—1854), որ աւելի վերջը Պոլիս կը փոխադրուի ու կը չարունակուի «Աւետարեր» անունով :

Վերոյիչեալ պարբերաթերթին թէ ոճը եւ թէ ուղղութիւնը հաճելի չեն Թուխր հասարակութեան, որով 16 տարուան ընթացքին, հազիւ եօթը տարուան չրջան մը կը բոլորէ «Շտեմարան Պիտանի Գիտելեաց»ը: Բովանդակութիւնը չատ ալ պիտանի չէր: Ու վերջապէս, 1840 Օգոստոս 10ին, լոյս կը տեսնէ «Աբչալոյս Արարատեան» թերթը, Ղուկաս Պալթազարեանի խմբագրութեամբ :

« Արչալոյս Արարատեան», սկիզբները կը հրատարակուի իբրեւ կիսամսեայ, Ստեփան Պապոյեանի տպարանը, չորս տարի եռք կ'ունենայ իր սեփական տպարանը, ու չաբաթաթերթի կը վերածուի :

Բայց, 1845ի Հայոց Թագի մեծ հրդեհին, զպայթին ուրիչ հաստատութիւններու կարգին, ան ալ հրոյ ճարակ կ'ըլլայ :

Պալթազարեան անվհատ կը չարունակէ իր թերթին հրատարակութիւնը, այս անգամ դարձեալ կիսամսեայ , մինչեւ 1884: Պալթազարեան Ղուկաս կ'ունենայ դրաբարախառն աղաւաղեալ ոճ մը, իր իսկ մահէն եռք իրեն յաջորդող խմբագիրները՝ Սարգիս Պալասանեան, որ Ա. Ս. Ց. Փ. տորադրութեամբ կր դրէր, Հայրապետ Սաւալանեան եւ ,Նչան Միրզաեան հետզհետէ կը կոկեն հայ լեզուն, մեծապէս օգնելով արդի աչխարհաբարի կազմութեան :

«Արչալոյս Արարատեանի»ի վերջին խմբագիրը կ'ըլլայ Յարութիւն Սվաճեան, որու մահով (1886) թերթը կը դադրի առ յաւէտ :

Որքան լիակ ծանօթ է «Արչալոյս Արարատեան» լրագրի թանկարժէք ու հարուստ հաւաքածոյին երկու հատ միայն մնացած է ներկայիս. մին կը գտնուի՝ Վիէննայի Մխիթարեանց դրադարանը եւ ունի 33 համար պակաս (հրատարակուած 1346 թիւերու վրայ), միւս հաւաքածոն՝ Զմիւռնիոյ Հայ Ընթերցարանի վարչութեան կողմէ նուէր տրուած է Տոքթ. Վ. Թորգոմեանին, անոր իրմիր այցելած առեն, եւ հազիւ քանի մը թիւեր պակաս ունի: Երրորդ եւ լիակատար հաւաքածոն, որ կը գտնուէր Զմիւռնիոյ Հայ Ընթերցատան մէջ, 1922ի աղէտին փճացաւ, չարք մը ուրիչ թանկարժէք լրագրի հաւաքածոներով :

(6)

ԲԺ. Գ. Օ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ՊՈՒԼԿԱՐ կառավարութիւնը խիստ բողոքադիր մր յանձնեց Սոֆիայի եւկիոսլաւ դեսպանատան, մեղադրելով թէ եւկիոսլաւ դիւանագէտները լրտեսութիւն կը կատարեն եւ ապատան կուտան Պուլկարներու կողմէ փնտռուած անձի մը : Բողոքագիրը կ'աւելցնէ թէ եւկիոսլաւ կառավարութիւնը պատասխանատու պիտի մնայ հետեւանքներուն :

Ի՞նչ ևն ուզում...

Թէհրանի մեր պաշտօնակիցը, «Ալիք», կրկին ձաղկելով «յառաջդիմական» կոչուած խմբակի մը պղտոր եւ ապազինաս մարգանքները, կը հարցնէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (22 Օգոստոս) :

— « Այլեւս ոչ ոքի համար գաղտնիք չէ, որ նրանք դժգոհ են վերջին տարիների ընթացքին մեր հանրային մարմինների կորովի գործունէու - թեան եւ ներքին կեանքում ստեղծուած բնականոն կացութեան համար :

Դժգոհ են իրենց կորցրած աթոռների համար, որ ձեռք էին բերել պատերազմի ընթացքին իրա - նահայ կեանքում տիրող անիշխանականութեան չնորհիւ եւ գրազած էին ազգային հաստատու - թիւնների ան - թալանով :

Ահա, այս «կորուստները» գարմանելու, դա - րոցական գոյքերը իւրացնելու եւ ազգային հաս - տատութիւնները կրկին կողոպտելու համար նը - րանք լծուած են իրանահայ կեանքը տակնուվրայ անելու սեւ աշխատանքին :

Դրանով պիտի բացատրել այն բոլոր գրպար - տութիւնները ու դռեհիկ յարձակումները, որոնք ուղղուած են ազգային կազմակերպութիւնների եւ հանրային մարմինների դէմ, Թաւրիզից մինչեւ Թէհրան ու Ապատան ...

Սակայն, հարց տուէք նրանց, թէ մինչեւ այ - ժըմ, իրենք ի՞նչ աշխատանք են կատարել մեր հանրային կեանքում վերջին տասնամեակի ըն - թացքին :

Հիմնե՞լ են որեւէ դպրոց, օժանդակե՞լ են մեր ազգային հաստատութիւնների պահպանման գոր - ծին, կազմակերպե՞լ են հանրօգուտ որեւէ ձեռ - նարկ, մասնակցութիւն բերե՞լ են Ծխական Տուր - քին, եւ մի խօսքով, ի նպաստ մեր հանրային ու մշակութային հաստատութիւնների բարգաւաճ - ման՝ բարոյական կամ նիւթական ի՞նչ զոհողու - թիւն են կատարել :

... Օրինակ, վերջին մի քանի տարիների ըն - թացքին, Թէհրանի ազգային դպրոցները թէ կր - թական եւ թէ անտեսական մարզերում արձանա - գրել են աննախընթաց յաջողութիւններ :

Այսպէս, ազգային մարմինների եւ դպրոցական վարչութեան թափած ճիգ ու ջանքերի չնորհիւ Թէհրանի Դաւթեան գոյք դպրոցները ծածկել են «Հառաջադիմականների» իշխանութեան չրջանից մնացած մի քանի տասնեակ հազար թումանի պարտքը եւ երեք տարուց ի վեր ոչ միայն լրա - ցնում են չուրջ երկուս եւ կէս միլիոն ռիալի հս - կայ պիւտճէն, այլ եւ խնայում են որոշ դրամար հետագայ ուսումնական տարիների համար : Այս աննախընթաց մի երեւոյթ է իրանահայ կեանքում եւ արժանի ամէն դնահատութեան :

Նոյնպէս, ներկայիս գոյութիւն ունեցող ազգ. մարմինների ջանքերով, Թէհրանի արուարձան — ներում հիմնուել են երկու դպրոցներ («Շահա - պիզ եւ «Աբուլեան»), Ծխական Տուրքի գանձման աշխատանքները կանոնաւորելով ազգ. դպրոցնե - րի համար ստեղծուել է նիւթական մնայուն մի աղբիւր, Թէհրանի եկեղեցական կանոնց Միու - թեան ջանքերով եւ ազգ. մարմինների աջակցու - թեամբ կառուցուել է Առաջնորդարանի երկյար - կանի զեղեցիկ շէնքը, որ ժամանակաւորապէս տրամադրուած է Դաւթեան դպրոցին, եւ վերջա - պէս, անցեալ ուսումնական տարում, միջնակարգ դպրոցների հիմքն է դրուել :

Հակառակ այն հանգամանքին, որ այս բոլոր աշխատանքները զուգադիպել են խիստ աննպաստ մի չրջանի, երբ բովանդակ երկիրը գտնւում էր անտեսական ծանր տագնապի մէջ, սակայն, այ - գուհանդերձ, Թէհրանի մեծ ու փոքր «Հառաջդի - մականները» գնահատութեան արժանի ոչ մի գործ չտեսան, օր ու գիշեր բանսարկեցին ու գրպար - ւեցին եւ նրանց գործունէութեան ժամանակաչրը - ջանը լրանալուց դեռ եւս մէկ տարի առաջ ադմուկ բարձրացրին, թէ գոյութիւն ունեցող մարմինն - րի գործունէութեան ժամանակաչրջանը լրացնել է, ուստի եւ ապօրինի են, մինչդեռ իրենք, «նչա - նակովի ու ժամանակաւոր» անուան տակ, Ամբողջ եօթը տարի, բռնազբաւել էին հանրային մարմին - ների սեփականները եւ ազգային հաստատութիւնները մատնել ամենաթշուառ կացութեան :

«Ալիք »ի վերջին թիւերէն ցաւով կ'իմանանք թէ Օգոստոս 20ին Գորգանի մէջ մեռած է Դաշ - նակցական անուանի ռազմիկ Ջումշուտ Ղարիբ (Կապիտան Ջումշուտ Ղարիբ) :

Ողբացեալ ընկերը գործօն դեր կատարած էր Իրա - խական ձեռնարկներու մէջ :

ՏԻԿԻՆ Հ. ԱՒՎԱՆԵԱՆ (ՌՈՒԲԻՆԻ ՔՈՑՐԸ)

Յուլիս 20ին Նիւ Եորքի մէկ արուարձանին մէջ մեռած է Տիկին Հռիփսիմէ Աւվանեան, ող - բացեալ Ռուբէնի քոյրը :

Այս տխուր առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւն - ները կը քաղենք «Հայրենիք»էն (3 Սեպտ.) . —

Տիկին Հ. Աւվանեան ծնած է Վրաստանի Հա - յաշատ Ջաւախք գաւառի Ախլքալաք քաղաքի Տէր Մինասեան անուանի ընտանիքի մէջ 1876ին : Ա - մուսնացած էր Ախլքալաքի մէջ նոյնպէս հանրա - ծանօթ Աւվանեան ընտանիքի զաւակներէն՝ Պ. Յակոբ Աւվանեանի հետ : Բոլշեւիկներու կողմէ Կովկասը նուաճուելէ վերջ, Աւվանեանները, 1920ական թուականներուն, իրենց զաւակներու եւ թոռներու հետ եկած են Ամերիկա եւ հաս - տատուած Նիւ Եորք :

Տիկին Հ. Աւվանեանի աւագ եղբայրը՝ Եր - ուանդ Տէր Մինասեան ներկայ դարուս առաջին քառորդին Կովկասի հայկական կեանքի մէջ ծա - նօթ դէմքերէն մէկն էր : Արտասահման անցած , ան քանի մը տարի առաջ մեռաւ Պերլինի մէջ : Իսկ իր կրտսեր եղբայրը՝ Մխաք Տէր Մինասեան՝ մեր աղատագրական չարժման անզուգական ՌՈՒԲԻՆՆ է : Իր մեծանուն եղբօր՝ Ռուբէնի մասին Տիկին Աւվանեան ,կամ, ինչպէս մտերիմներ կ'անուա - նէին զինք «մայրիկ Աւվանեան» կը խօսէր մայ - րական գորովով : Այդպէս են սովորաբար աւագ քոյրերը իրենց կրտսեր եղբայրներուն համար՝ եւ քոյր, եւ մայր :

Հռանդուն ,ուժեղ կամքի տէր, մայրիկ Աւ - վանեան , կարելի է ըսել դլուխն էր բազմանդամ ընտանիքին, որ իր ամուսինէն զատ կը բաղկանար երկու ամուսնացած աղջիկներու ընտանիքներէն— աւագ դուստրը Տիկին Վերոնիկա եւ ամուսինը՝ Լեւոն Մուրատ Ղոնդաղճեան, եւ կրտսերը՝ Տիկ. Աբգենուհի եւ ամուսինը, ծանօթ բժիշկ Բոգդան Բաղդասարեան եւ սոսկ զաւակներն ու թոռները : Ոչ միայն իր զաւակներու, այլեւ փեսաներու հա - մար մայրիկ Աւվանեանը եղաւ գորովալից մայր մը : Իր չէն եւ հիւրընկալ տան դուռը միշտ բաց էր բազմաթիւ բարեկամներու առջեւ :

1942ին մայրիկ Աւվանեանը կորսնցուց իր ա - մուսինը : Երկրորդ ծանր հարուածը իրեն համար եղաւ անցեալ դեկտեմբերին իր սիրեցեալ եղբօր Ռուբէնի մահը, որ րնկճեց զինք :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յուլիս 24ին, ձեռամբ Արմէն քհնյ. Սիմէոնեանցի, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ եւ մատմինը ամփոփուեցաւ Լօնկ Այլընտի Սիտրը կրով դերեզմանատան մէջ :

Փոխան ծաղկեպսակի եղան նուէրներ, որոնց դումարը պիտի յատկացուի Ս. Գրիգոր Լուսաւո - րիչ Մայր Եկեղեցիին եւ Պէյրութի Հայ Ճեմարա - նին :

ԿԱՐԴԱՅԻՔ ԵՒ ՏԱՐԱՑԵՑԻՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏԱՐՕՒՆԻ.— ՋՈՒՄՇՈՒՏ ՂԱՐԻԲ

ՅՈՎՍԷՓ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Շաբաթ օր հաղորդած էինք Յովսէփ. եպիսկ. Կարապետեանի մահը՝ Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանո - ցին մէջ : Այս առթիւ հետեւեալ կենսագրական տե - ղեկութիւնները կր քաղենք Պոլսոյ Թերթերէն .—

Հանդուցեալը ատաղանի անունով Գասպիկ — ծնած է 1888ին Գուրուչէշմէ եւ զաւակն է Դատա - կան Նախարարութեան Նախկին պաշտօնատարնե - բէն Կարապետ Զիվէր էֆ.ի :

Վկայուած է իբր դեղագործ Օսմ. Բժշկական Համալսարանէն, բայց դեռ պատանի, եկեղեցւոյ եւ եկեղեցականութեան հանդէպ իր զգացած ջերմ նուիրումին եւ կոչումին անսալով մեկնած է էջ - միածին, ուր, 1920ին Մայր Տաճարին մէջ վար - դապետ ձեռնադրուած է Գէորգ արք. Զէօրէքճեան՝ այժմու կաթողիկոսին կողմէ :

1921ին Իսթանպուլ վերադարձած եւ քարոզիչ կարգուած է Պաքըրգիւղ, ուր չուրջ երկու տարի պաշտօնավարելէ ետք 1923ին դարձեալ էջմիածին մեկնած եւ ծայրագունութեան աստիճան ստացած է Գարեգին Եպիսկ Յովսէփեանէ : Ապա, Մայր Աթոռին կողմէ կոչուած է Եթովպիոյ Թեմին ա - ռաջնորդութեան պաշտօնին, զոր վարած է չուրջ հինդ տարի : Յովսէփ վրդ. միջոց մը գտնուած է նաեւ Երուսաղէմ, յետոյ Նիւ Եորք հրաւիրուած եւ Ս.Խաչ եկեղեցիին հոգեւոր հովիւ կարգուածէ :

1932ին Ծ. վրդ. դարձեալ էջմիածին գացած է իբր պատգամաւոր ամերիկահայ թեմին եւ ապա նորընտիր Հայրապետին կողմէ եպիսկոպոսական օծում ստանալով վերադարձած է Ամերիկա եւ մի - ջոց մը վերջ կոչուած է Քալիֆորնիոյ առաջնոր - դական տեղապահութեան, ուրկէ տարի մը ետք հրաւիրուած է Պոսթըն ստանձնելու համար Ուս - թըրթաունի հայկական դպրոցին հոգեւոր հով - ւութիւնը, զոր վարած է մինչեւ անցեալ տարի , իր վերադարձը Իսթանպուլ :

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒԻՆԵՐ

1) Ֆուքս կը տառապի՞ր մտային խանգարու - մէ : — Ոչ :

2) Ախթարուած անհա՞տ մըն էր :— Ոչ :

3) Կը հաւատա՞ր, թէ իրաւունք ունի ընելու այն, ինչ որ ըրած է : — Այո :

Այս մարդուն կազմախօսական պատմութեան մասին քիչ բան դիտենք : Այս մասին յիշատակու - թիւն չեղաւ դատավարութեան ընթացքին : Դա - տարաններն ալ չզբաղեցան անոր ժառանգականու - թեամբ : Բայց իրողութիւնը այն է, որ իր մէկ քոյրը անձնասպան եղաւ, իսկ միւս քոյրը համար ալ կ'ըսուի , թէ կը գտնուի յիմարանոցի մը մէջ :

×

Այսօրուան լրտեսը գրեթէ նոր տեսակի լրտես է : Ախտիչաշէհեր զեղեցկուհիներն ու սաղրանք - ներ սարքող Մաթա Հարիները փոխարինուած են՝ իրենց վրայ կասկած չհրաւիրող «նկարան» մի պարներով : Այնչան տեղեկատուին տեղր բռնած է բնագէտը, լրտեսող նաւահանգիստի աշխատաւորը եւ ճարպարագէտը : Անոնք չեն կրեր սեւ մօրուքներ կամ կանանչ ակնոցներ, ոչ ալ կը զործածեն՝ մէջը լուսանկարչական մեքենայ ունեցող զաւազան մը : Լրտեսութիւնը փոխուած է հիմնապէս : Գաղտնի մեքանները փոխարինուած են մանրագե - տային ֆիլմերով : Նամակները այլեւս չեն պահեր կեղծ յատակներ ունեցող պայուսակներու մէջ , որովհետեւ կարճ ալիքի հաղորդիչ գործիքները աւելի գործնական են : Մանրախօսները, հեռա - ձայնային խօսակցութեանց ունկնդրութիւնը եւ ֆ. ճառադայթներով լուսանկարները մէջտեղ կը հանեն ձայներն ու մարդիկը : Բայց, իր հիմնական առաջադրութեանց մէջ, լրտեսութիւնը չէ փոխ - ուած հին ժամանակներէ ի վեր :

Հելլէական ոումբի գաղտնիքները լրտեսուելէ շատ ժամանակ առաջ, Եգիպտացիները ունէին լաւ կազմակերպուած պետական մեքենայ մը եւ գաղտնի սպասարկութիւնմը եւ լրտեսութիւնը կը համարուէր շատ մը գաղտնի գիտութիւններէն մէկը : Պատմական արձանագրութիւնները մեզի կ'ըսեն, թէ Թութմոսիս Գ. Թագաւորին ուղեցոյց - ներէն մէկը, Վութ անունով հարիւրապետ մը , իր «աստրերկրեայ» կապերուն օգնութեամբ յաջո - ղած է՝ մինչեւ ակոտները գինուած երկու հարիւր գինուորներ մտցնել պաշարուած Եափայէն ներս : Զինուորները կարուած էին ալիւրի պարկերու մէջ եւ , ալիւրի առաքման ձեւին տակ, բեռցուած էին էշի պաշարուած քաղաքր մեկնող նաւերուվրայ :

Շատ աւելի վերջը, Հոմերոս կազմեց լրտե - սութեան դասական պատմութիւնը — Տրուա - դայի Զիւսն հէքեաթը, իսկ Սպանիոյ քաղաքա - կական պատերազմր մեզի տուաւ արդիական ձե - ւափոխումր այս հին գաւաճանութեան, Հինգե - րորդ Զօրաթեւի յաջողութեամբ : Ամբողջ երեք հազար տարի զօրավարները միշտ ուզած են մար - դիկ տեղաւորել թշնամի գիծերուն հետեւ , ալիւրի պարկերու կամ փայտէ ձիերու մէջ պա - հելով զանոնք կամ վար նետելով երկինքէն , ան - կարզելներու կամ առանց չարժակի սահող օդանա - ւերու միջոցով :

Լրտեսութիւնը սկզբունքով արդիլուած էր Հռոմայեցիներու մօտ : Յուլիոս Կեսար միշտ մեր - ժած էր հաստատել գաղտնի սպասարկութիւն մը, բայց ոչ մէկ բան կրնար արդիլել լրտեսները զգու - շացնելու համար զինքը, թէ գերմանացի պետը , Արիովիսթոս, կազդ մը Հռոմայեցիներու օգնու - թեամբ, կ'ուզէր մահափորձ մը նիւթել իր կեան - քին դէմ : Եթէ կեսար գաղտնի սպասարկութիւն մը ունեցած ըլլար, «պարկեշտ» Բրուտոս պիտի չյաջողէր թերեւս սպաննել զինքը :

Իրարու յաջորդող թրքական պատերազմները բնորոշուեցան դաւաճանութեամբ եւ լրտեսու - թեամբ, երկու ճակատներու վրայ ալ : Աւստրիա - ցի նչանաւոր զօրավար իշխան Օյկէն, բազմաթիւ լրտեսներ ղրկեց Թուրքերու կողմր եւ իր լրտեսա - կան գործակալներու օգնութեամբ էր, որ կրցաւ վերջապէս վճռական պարտութեան մատնել Թուր - քերը Վիէննայի առջեւ :

Լրտեսները արհեստագիտական պիտոյքներով օժտելու մէջ, առաջին յառաջդիմութիւններէն մէ - կր կատարուեցաւ Վերահաստատման չրջանին, Զարլզ Բ.ի օրով, Սըր Ռէմիըլ Մորլէնտի կողմէ : Ատիկա գիւտ մրն էր, որուն չնորհիւ, առանց ըն - դունողի գիտութեան, կարելի էր բանալ եւ դոցել նամակները : Գործիքը վճռացաւ 1666ին, Լոնտոնի մեծ հրկիզի րնթացքին :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

Մառեչալ Մոնթկոմբրի Անգլիա մեկնեցաւ եւ-
րեկ: Այս առթիւ իրազեկներ դիտել կուտան թէ մառեչալին այցելութեամբ, որ տեղի կ'ունենայ ղօր. Բիճուէյի քննական պատմէն եաք, Անգլիա կ'ուզէ ցոյց տալ իր ներկայութիւնը Մօտաւոր Արեւելքի մէջ: Սակէ զատ, մառեչալը առիթէն պիտի օգտուի, ճշդելու համար Թուրքիոյ դերը Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մէջ: Այս առաջադրութեամբ, Լոնտոն կ'ուզէ նախ փարատել Թուրքիոյ մտահոգութիւնները Թրակիոյ եւ Պոլսոյ պաշտպանութեան մասին: Կարճ խօսքով, Անգլիա կ'ուզէ փորձ մը եւս կատարել, պաշտպանողական ցանց մը կազմելու համար մանաւանդ Ցուշաստանի, Եուկոսլաւիոյ եւ Թուրքիոյ: Ուշագրաւ է որ ճիշդ այս միջոցին Պելկրատ պիտի գտնուի Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն:

× Մ. Նահանգները ծանուցադիր մը ուղղելով Անգլիոյ եւ միւս դաշնակիցներուն, կը պըն-
դեն թէ արաբական պետութիւնները պէտք է անդամ ըլլան Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար ծրագրուած որեւէ կազմակերպութեան: Կը նշանակէ թէ Ամերիկա համաձայն չէ անգլիական այն ծրագրին որ կը տրամադրէ անյապաղ կազմակերպել Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը, արաբական պետութիւնները մասնակցին թէ ոչ:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Ջօր. Նեհիպ Բէ. օր ճառ մը խօսելով, վեց ամիս պայմանաժամ խնդրեց, գլուխ հանելու համար իր բարենորոգման ծրագիրները: «Ինչ որ ըրինք մինչեւ հիմա, առաջին չրջանն է մեր դործունէութեան: Պատեհութիւն ընծայեցէք որ վեց ամիս ալ աշխատինք»:

Ջօրավարը խոստացած է երեսփ. ընտրութիւններ կատարել յառաջիկայ փետրուարին, ուրեմն ճիշդ վեց ամիսէն: Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ՝ զօրավարը արտաքին քաղաքականութիւնն ալ պիտի պարզէ, մասնաւորապէս ճշդելով իր դիրքը Անգլիոյ հանդէպ: Այժմ որոշ լաւատեսութիւն կը տիրէ Գահիրէի մէջ:

× Եգիպտական թերթերը կը դրեն թէ Մահմուտ Կազալի, հողագործութեան նախկին նախարարը, որ այժմ բանտարկուած է, դատադրութիւն մը սարքած էր Ալեքսանդրիոյ մէջ, ներկայ իշխանութիւնը տապալելու եւ ֆարուքը վերադարձնելու համար:

Դերասան Րիֆաթ Զէյէպի, նախկին ենթասպայ, դատուեցաւ զինուորական տեսանի մը առջեւ, այն ամբաստանութեամբ թէ խռովայոյզ խօսքեր արտասանած է, թէ ծրագրած էր ձերբակալել տալ զօր. Նեհիպը եւ խնամականներէն մէկը, յետոյ սպարապետ նշանակել զօր. Սաատ էլ Սապուրը եւ եգիպտոսի վերադարձնել Ֆարուքը: Օրէնքը մահապարտ կը նախատեսէ այս արարքին համար:

× Գահիրէի մեծահարուստ կալուածատէրերէն Սայէտ Լամլում Բէ. օր հարաւային եգիպտոսի մէկ պահականոցը երթալով, քանի մը գնդակ արձակեց եւ պոռաց թէ հողային բարենորոգումը իր դիակին վրայ միայն կրնան դործադրել: Ամիլնպէս ձերբակալուեցաւ եւ պիտի դատուի զինուրական տեսանի մը առջեւ, «արժանի պատիժը հրեւով յօրինակ այլոց»: Լամլում դերդաստանը քանի մը հազար արտաւար հող ունի Գահիրէի հարաւակողմը: 1930ին կռիւ մը ծագեցաւ մրցակից ընտանիքի մը հետ եւ տասնէ աւելի մարդիկ սպաննուեցան:

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Երկուշաբթի օր ընդհ. գործադուլ յայտարարուեցաւ Լիբանանի մէջ, ընդդիմադիրներու կողմէ, բողոքելու համար վարչական ապօրինութեանց դէմ: Առեւտրականները գրեթէ ամբողջութեամբ մասնակցեցան գործադուլին: Շարժումը մեծ համեմատութիւններ ստացած ըլլալով, ժողովուրդը զրկուեցաւ ուտեստեղէնէ: Շրջուն պահակախումբեր կը հսկեն բարեկարգութեան: Իսկ օրքին հրամայուեցաւ պատրաստ դտնուիլ: Բոլոր այն կառքերը որ պէյրութ կ'երթան մանրապնին քննութեան կ'ենթարկուին, վասն զի զրոյց կը չրջի թէ ընդդիմադիրները զէնքով պիտի պատսպարեն լեռներու թաքուն պահականոցներէն:

Կառավարութիւնը յայտնեց թէ մայրաքաղաքին վարիչը, վերաքննիչ տեսանին դատախազը եւ ազգային անտեսութեան ընդհ. տնօրէնը պաշտօնանկ եղած են: Իսկ ուրիշ պաշտօնատարներ որոնք ցարդ կառավարական բարձր անձնաւորութեանց պաշտպանութիւնը կը վայելէին, տարբեր պաշտօններ ստացած կամ պաշտօնանկ եղած են:

Կառավարութիւնը ընդհ անկոնն ամուսնութիւնները եւ պաշտօնի բարձրացումները որոնք տեղի ունեցած էին վերջին երկու ամիսներու ընթացքին: Պաշտօնեաններու վերաբերեալ հաստուցումներու եւ պարգեւներու վճարումը պէտք է նախապէս վարչապետին հաւանութեան ենթարկուի: Բոլոր այն պաշտօնեաները որոնք անմիջապէս իրենց պաշտօնին չեն անցներ, պիտի արձակուին:

Կառավարութիւնը ներման օրինագիծ մը քուէարկեց մամուլի յանցանքներու համար:

ՈՒՍՈՒՑԻՉ Կ'ՈՒԶԵՆ

ՊԱՂԴԱՏ, 15 Օգոստ.— Պաղտատի Ազգ. Ս. Թարգմանչաց եւ Սվաճեան Միացեալ վարժարանին համար տնօրէն, հայերէնի ուսուցիչ եւ ուսուցչուհի:

Պաղտատի Ազգ. Ս. Թարգմանչաց եւ Սվաճեան Միացեալ վարժարանի համար կ'ուզուի կարող տնօրէն մը, դպրոցի ներքին գործերը վարելու եւ հայերէն դասաւանդութեանց հետեւելու համար:

Դպրոցը ունենալով նախակրթարանի եւ միջնակարգի —մինչեւ Դ. կարդ— բաժիններ եւ չուրջ 850 երկսեռ աշակերտութիւն, հարկ է որ թեկնածուն ունենայ բարձր վկայական եւ համապատասխան փորձառութիւն:

Փափաքողներէն կը խնդրուի, փութով եւ դըրաւոր դիմել Իրաքի Հայոց Քաղաք. Ժողովին, Պաղտատի ազգ. Առաջնորդարանի հասցէով, (The Armenian Prelacy of the Diocese, Bagdad (Irak): Խնդրագրին մէջ յիշելով իր կրթական գործունէութեան եւ պայմաններու մասին:

ԴԻՒԱՆ ՔԱՂԱՔ. ԺՈՂՈՎԻ

ՀԱՆԳԻՍՏ ԳԷՈՐԳ Ա. ՔՀՆԳ. ՆԻԶԱՄԵԱՆԻ

Փարիզի Մ. Ցովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ վարչութիւնը եւ հոգաբարձութիւնը ինչպէս եւ իր ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց բազմամեայ հոգեւոր հովիւին Գէորգ քհնյ. Նիզամեանի որ յետ երկարատեւ հիւանդութեան վախճանած է 75 տարեկան հասակին մէջ, երկուշաբթի առաւօտ ժամը 9.10ին:

Իր յիշատակին Ս. պատարագ պիտի մատուցուի այս հինդշաբթի ժամը 8.45ին եւ թաղման ու օծման արարողութիւնները պիտի կատարուին նոյն օրը ժամը 9.45ին նախագահութեամբ արժ. Տէր Թոմա Ա. քհնյ. Մինասեանի: Մարմինը պիտի ամփոփուի եկեղեցւոյ կողմէ պատրաստուած քահանաներու դամբարանին մէջ, Փանթէնի դերեզմանատունը:

× Հանդուցեալը ծնած է Պոլիս 1878ին, յաճախած է Երուսադէմ ժառանգաւորաց վարժարանը եւ ուսուցչական պաշտօն վարած է Իզմիր 1912ին: 1913ին քահանայ ձեռնադրուած է եւ վարած հովուական պաշտօն Իզմիրի եւ չրջակայ քաղաքներուն մէջ: 1928էն ի վեր կը պաշտօնավարէր Փարիզ Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ: Տարեցոյցներ հրատարակած է երեք տարի:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կը վերաբացուի Հոկտ. 1ին: Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Le Raincy, երեքշաբթի, հինդշաբթի եւ չաբաթ առաւօտները ժամը 9—12: Հեռաձայն Le Raincy 172:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— կապոյտ Խաչի Պուլվառ Օտտոյի դպրոցի արձանագրութիւնները կը կատարուին Սեպտ. 15էն սկսեալ, կէսօրէն վերչերը ժամը 3էն մինչեւ 5: Ուսուցիչ՝ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտեմբերը 2ին:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ.— Ֆր. Կ. Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի Մրիմեան դպրոցի հայերէնի դասերը կը սկսին Հոկտեմբերի առաջին հինդշաբթին: Ուսուցչուհին է Տիկին Ա. Բալուեան:

Փութացէք արձանագրել ձեր զաւակները մինչեւ կիրակի օրերը ժամը 15—18, Մրիմեան սրահին մէջ:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կը բացուի Սեպտ. 30ին երեքշաբթի: Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր Տնօրէնեան:

Հասցէ.— 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.): Հեռ. OBServatoire 18-28:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ.— Վիէն.— Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցները կը վերաբացուին Հոկտ. 1ին: Ուսուցիչներն են Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՑԵԱՆ եւ Տիկին ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ:

Արձանագրութեանց համար դիմել ուսուցիչներուն:

ՀԱՑԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Մարսէյլի Մայր - եկեղեցիի կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Բարեպործականի սրահին մէջ իր հիմնած հայերէն լեզուի եւ հայրենագիտութեան դասընթացքը կը վերսկսի Հոկտեմբեր 1ի Շորեքշաբթի օրը, մայրենի լեզուն գրել ու կարդալ սորվիլ փափաքող երկու սեռէ ամէն Հայու համար, առանց վճարումի:

Կանխաւ արձանագրուիլ նամակով, կամ բացումի օրը անձամբ ներկայանալ սրահ, 19a, Rue Venture, իրիկուան ժամը 7—9:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ստիպուած ենք **15** օրուան ընթացքին դադրեցնել այն թերթերը որոնց բաժանորդները չեն պատասխաներ իրենց դրկուած «**Mandat-Chèque**»ը. րուն:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի նորընտիր վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս չաբաթ ժամը 21.15ին, սովորական հաւաքատեղին: Կր խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ԽՄԲԱԳՐԻՆ ՀԵՏ լայնօրէն տեսակցելու համար նախընտրելի է խմբագրատուն այցելել կէս օրէն եաք:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ֆ. ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ

Օդափոխութեան կայանին սանները կը մեկնին այս ուրբաթ ժամը 9.15ին եւ փարիզ կը հասնի իրիկուան ժամը 6.15ին (Gare de Lyon):

ԼԻՈՆ.— Պ. Արշալոյս Աֆրիկեանէ կը խնդրուի իր ճշդրիտ հասցէն հաղորդել խմբագրութեան:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԻ

Երգի փորձերը կը վերսկսին, այս չաբթու, եւ ամէն ուրբաթ իրիկունները ժամը 20.30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, դասախօսութեամբ Պ. ՊԱՐԹԻԵՒԱՆԻ:

Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները: Ծնողքներն ալ կը խնդրուի ներկայացնել իրենց զաւակները: — Վարչութիւն

Աւր մը եւ կին մը երկու սենեակ կը փընտռեն Փարիզի մէջ, խոհանոցով եւ տաբրական յարմարութիւններով:

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ ԹԱՏԵՐԱԽԱՂԵՐԸ

«ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻԲԻԼ» (կատակ. 3 արար) եւ «ԱԶԳ. ԲԱՐԵՐԱՐ ՄԸ» (զաւեշտ մէկ արար) առաջին հատորէն վերջ լոյս տեսաւ երկրորդը՝

"ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՑ,,

(Երեք արար)

Իւրաքանչիւր հատոր.— Ֆրանսա 400 ֆր., արտասահման 2 տոլար, երկու հատորը միասին Ֆրանսա 700 ֆր., արտասահման 3 տոլար:

Գրավաճառներուն 30 առ հարիւր զեղչ:

Կանխիկ ապսպրանքներու հասցէ՝ Mr. J. Latifian, 34 rue de l'Amiral - Mouchez, Փարիզ (14):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ցարութիւն Մինասեան՝ ամուսինը, եւ Օր. Շաքէ Մինասեան՝ աղջիկը, կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի՝ ժամը 11ին, Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 rue Jean Goujon, Տիկին Գայիանէ Միհնասեանի, (ծնեալ Զաքրկանեան) մահուան քառասունքին առթիւ: Կը խնդրուի իր յիշատակը յարդարներէն ներկայ ըլլալ:

ՕՆՆԻԿ ՊԻՐՊԻՐԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԻՍԸ

Որ ընտանեկան կսկծալի պարագաներու հետեւանքով յետաձգուած էր, տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ նոյեմբեր 8ին, չաբաթ ժամը 21ին, Salle Gaveau մէջ, մասնակցութեամբ Pasdeloupի նուագախումբին: Արդէն գնուած տոմսերը կը պահեն իրենց արժէքը:

Մ Ի Մ Ո Ն Ա Ֆ Ո Ր . . .

Միշտ լաւագոյն ճաշը

Լիլաքի

կրնաք ընել, համով – հոտով ու մանաւանդ...
Համեմի մթնոլորտի մը մէջ

Ելէք métro Trinité կամ Notre Dame de Lorette եւ
24, RUE ST. LAZARE
Զեղի կը դիմաւորէ
ԼԻԼԱՆ (AUX LILAS)

Սասունի...

Սասուն...ի

Այսինքն ճաշարան ՍԱՍՈՒՆԻ դացէք, տեսէք եւ ճաշեցէք

ՀԱՄՈՎ – ՀՈՏՈՎ եւ ՄԱՏՋԵԼԻ
31, Rue d'Alexandrie - Paris.
Métro : Réaumur et Strasbourg - St. Denis

ՅԱՌԱՋԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C.P· Paris 1678-63

Jeudi 18 Septembre 1952 Հինգշաբթի 18 ՍԵՊՏԵՄ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6868-Նոր շրջանի թիւ 2279

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊՔԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏԸ

Եթէ այսքան կը գրաղինք Պ· Ա· Զօպանեանի քաղաքական մարզանքներով, միայն անձը նկատի չունինք, այլ ամբողջ Դպրոց մը :

« Անահիտ »ի խմբագիրը ամէնէն վաւերական խորհրդանշանն է այդ քաղաքական դպրոցին :

Փորձենք վերլուծել իր մէկ - երկու տեսութիւններն ալ, Սեպտ· 11ի յօդուածին մէջ :

Պ· Զօպանեան տակաւին այն պարզամտութիւնն ունի թէ՝ «լուրջ եւ տեւական ապստամբութիւն մը ամբողջ Կիլիկիոյ մէկ », «իբրեւ հետեւանք սիւոի ունեցած եւրոպական Տէրութեանց , մասնաւորապէս Ֆրանսայի, ունենալիք միջամտութիւնը եւ բերելիք կարեւոր աջակցութիւնը»:

Այդ առթիւ կը յիշէ «Արեւելեան կամ հայկական լեգէոն»ի կազմութիւնը եւ Կիլիկիոյ մէկ մասին գրաւումը :

— « Դժբախտաբար Հայոց մէջ գերակշիռ հանդիսացաւ ամերիկամոլ շարժում մը: Պօղոս Նուպարի նախաձեռնութեամբ փարիզի մէջ կայացած Հայկական Համագումարին երեսուներկու պատգամաւորներէն ճսանեւտը «Ամերիկան կ'ուզենք իբրեւ հոգատար Հայ Ազգային Տան» պահանջեցին»:

Իր տեսութեան համաձայն, այս որոշումն է մեր կրած դժբախտութեանց պատճառը :

— « Երբ Ֆեմճեան իմացաւ որ իր վաղեմի թաթեկամ Պօղոս Նուպարը Ամերիկայի կառավարութեան ուղղած էր Հայ Տէրութեան հոգատարութիւնն ստանձնելու խնդրող նամակ մը, այլ եւս անոր երեսը տեսնել չուզեց եւ առեն մը յետոյ նոյն իսկ երբ Պօղոս Նուպար ժամադրութիւն ուզեց, անոր նամակն անպատասխանի թողուց »:

Անշուշտ մեզի չի'նար երաշխաւորել այս պատմութեան վաւերականութիւնը :

Բայց, կը փորձուինք հարցնել.— Իսկ դուք ինչ դիրք բռնեցիք երբ 32 պատգամաւորներէն 28ը ամերիկեան հոգատարութիւն կը պահանջէին:

Պատասխան մը կը գտնենք իր մէկ նամակին մէջ, ուղղուած՝ Պ· Միհրան Տամատեանի (1919 Յունիս 2)·

*— « Մէկուկէս երկու ամիսէն ամէն բան կ'որոշուի: Մեր պարտքն է մինչեւ այդ ամերիկեան **mandat**ին վրայ պնդելով հանդերձ, ամենասիրալիր յարաբերութիւններ պահել բոլոր դաշնակիցներ — րոն հետ »:*

Այդ առթիւ, աւետիս մըն ալ կուտար.— « Թրքահայկական ամպը անցնելու վրայ է»:

Այդ օրերուն մենք Պոլիս կը գտնուէինք եւ ամենօրեայ անցուդարձը կը հաստատէր թէ « ամպը» ոչ թէ կ'անցնի, այլ հետզհետէ կը թանձրանայ ...

Մինչ « Անահիտ »ի խմբագիրը կը յուսար թէ «Ֆրանսական զրաւումները պիտի տարածուին մինչեւ Տէրսիմ, Սվազ, Խարբերդ », Կիլիկիոյ ամբողջական զրաւման ամրապնդումն անդամ խնդրական կը դառնար :

Անցնինք: Անոնք որ Փարիզ կը գտնուէին այդ միջոցին եւ քաղաքական դատ կը հետապնդէին , անշուշտ գիտէին թէ Ֆրանսան է վիճակի չէր Հայ Տէրութեան հոգատարութիւնն ստանձնելու:

Նոյնիսկ «Հիւս· Հայաստանի եւ Կիլիկիոյ » Ֆրանսական հոգատարութեան ծրագրին դրածադրութիւնը լուրջ խոչընդոտներու կր հանդիպէր, իբրեւ հետեւանք Դաշնակիցներու մրցակցութեան եւ մասնաւորապէս Մեծն Բրիտանիոյ չհամութեան:

Գոնէ այսօր գաղտնիք չէ թէ Անգլիացիները ինչո՞ւ վերջին պահուն պարպեցին Տարսոնն ալ եւ վէճեր յարուցին Կիլիկիոյ եւ Սուրիա-Լիբանանի հարցերուն կարգադրութեան մէջ , հակառակ 1916ի գաղտնի համաձայնութեանց :

Մերունի վաստակաւորը ի զուր կը կարծէ թէ Քլեմանսոյի յաջորդները «Թրքամերձ» քաղաքականութիւն մը վարեցին, վնասելով իրենց իսկ շահերուն:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ ամէն բան վեր ի վայր չրջուած էր, փարիզէն մինչեւ Պոլիս, յանգելով անիսաուսնակ նահանջի մը :

Վերջին խօսք մը եւս:

(3) Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

24 ԺԱՄՈՒԱՆ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղեմ հետեւեալ պատկերազարդ պատմութիւնները· —

1· Թարսուսի մէջ (Տարսոն) Ալի Էրօղլու սպաննուեցաւ իր զաւակին՝ Մուսայի կողմէ, իր հարսը բռնաբարած ըլլալուն համար (4 Սեպտ·):

2· Էյուպի մէջ (Պոլիս) 14 տարեկան աղջիկ մը, Կիւնէր Սոյսալ, որսի հրացանով սպաննեց քսան տարեկան երիտասարդ մը որ կ'ուզէր պղծել զինքը (4 Սեպտ·):

3· Պէօյիւքէրէյի մէջ (Պոլիս) երիտասարդ սպայ մը, թնդանօթաձիգ տեղակալ Շէրաֆէտտին Պալթա՝ երկուքուկէս տարի առաջ լկած էր նոտար Եազկան Աբրգանի քարտուղարուհին, Փերւզին : Ատեն մը բանտարկուելէ ետք հաշտուելով կ'ամուսնանայ աղջկան հետ :

Բանտին մէջ լսած ըլլալով որ նոտարը մեղապարտ յարաբերութիւններ մշակած է իր կնոջ հետ, բացատրութիւն կը պահանջէ: Վէճը կը սաստկանայ եւ տեղակալը ատրճանակր քաշելով կը սպաննէ նոտարը, կը վիրաւորէ անոր կինը , աղջիկը, դրացուհին եւ իր կինը: Ցետոյ անձնասպան կ'ըլլայ (4 Սեպտ·):

4· Էօտէմիշի մէջ (Իզմիր) Շեւքի Եադման ութ տարիէ ի վեր բաժնուած էր իր կնոջմէն, որ 37 տարեկան է:

Պայրամին օրը զոքանչին տունը երթալով , բռնի կ'առնէ կը տանի զայն (կինը): Զոքանչը լուր կուտայ ոստիկանութեան, որ պահակ մը կը ղրկէ: Շեւքի կատղելով կը սպաննէ պահակը, յետոյ չորս գնդակով դեռին կը փոէ կինը, եւ չիր մը բաղխելով անոնցմէ ետքը կը քաշէին տունը :

Երբ դրացիները օգնութեան կը հասնին, մոլեգնած մարդասպանը դրացի մըն ալ կը սպաննէ, իսկ անոնք կը վիրաւորէ (4 Սեպտ·):

5· Իզմիրի մէջ ոստիկան Իսմայիլ Էօզնէթին սպաննեց կնոջը մեծ մայրը եւ պզտիկ պարպեց կնոջը, զոքանչին, աներոջը եւ ոստիկաններուն վրայ (5 Սեպտ·):

6· Մարտինի ազանէրէն Ալի զարկաւ սպաննեց Պեարի Գարապուհարը, որուն հետ կռուած էր··· վարունգի մը համար (5 Սեպտ·):

7· Ուրֆայի մէջ 115 ոչխարներ մտած էին մարդու մը արտը, որ չրջապատուած էր փշաթելերով: Արտին տէրը չորս կողմէն կրակի տալով արտը, ողջ ողջ այրեց ոչխարները: Մաս մը ոչխարներ վախչելով բռնկցուցին միւս արտերը :

Խորհրդածութիւնները ձեզի կը ձգեմ :

ՎԱՀԷ

Երկու կարեւր վարիչներ

ՊԱՏԺՈՒԵՑԱՆ

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան կեդր· կոմիտէն պաշտօնական դեկոյց մը հրատարակեց Սեպտ· 16ին, հաստատելով երկու ականաւոր վարիչներու դէմ տրուած վճիռները :

Այդ դեկոյցին համաձայն, կեդր· կոմիտէն Սեպտ· 3ի եւ 4ի նիստերուն մէջ լսելով Քաղաք· Բիւրոյին տեղեկագիրը, հետեւեալ վճիռները արձակած է միաձայնութեամբ · —

1· Ընկեր Անդրէ Մարթիին հեռացնել ընդհ· քարտուղարի պաշտօնէն, պահելով Քաղաք· Բիւրոյի անդամակցութիւնը :

2· Ընկեր Շարլ Թիլոնը հեռացնել Քաղաք· բիւրոյէն , պահելով կեդր· կոմիտէի անդամակցութիւնը :

Այս վճիռները տրուած են իբրեւ հետեւանք «երկու բնկերներու քաղաքական անհամաձայնութեանց եւ անոնց կատարած հաւատուածական աշխատանքին, ինչ որ կը վնասէր կուսակցութեան միասնականութեան »:

Ձեկոյցը կ'ետոյ մանրամասնօրէն կը թուէ երկու ամբաստանեալներուն մեղքերը: Այս առթիւ կը պատմէ թէ կեդր· կոմիտէն 1951 ապրիլին մի ամաձայնութեամբ դատապարտած էր Շարլ Թիլոնի դիրքը՝ Խաղաղութեան Շարժումի գործունէութեան մասին: Ամբաստանեալը 1951 հոկտեմբերին նամակ մը ուղղելով կեդր· կոմիտէին, կ'ընդունէր տրուած որոշումը «իբրեւ արժանի պատիժ մը»: Արդ, այս անցուդարձէն ետք, Անդրէ Մարթի չարունակած է գործակցիլ ամբաստանեալին հետ եւ պատակաւոր սերմանել եւն·:

× *Անդրէ Մարթի, որ 65 տարեկան է, նշանաւոր հանդիսացաւ 1917ին, երբ Սեւ Ծովի կը գտնուէր «Փրոմէթէ» յածանաւին մէջ: Բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն վերջ, փորձեց ըմբռնացնել իր ընկերները, զինուորներու խորհուրդ մը (սովետ) կազմելով բոլշեւիկեան դրութեամբ : Երբ կառավարութիւնը նաւաբաժին մը ղրկեց բոլշեւիկներուն դէմ, Մարթի ըմբոստութիւն մը սարքեց , սակայն ձերբակալուելով «Վալտէք - Ռուսօ » յածանաւը փոխադրուեցաւ: Հոն ալ նոր ըմբոստութիւն մը սարքեց : Զինուորական առեան մը 1919ին դիմքը դատապարտեց ասիճանադրկումի եւ քանի տարի տաժանակիր աշխատանքի: 1924ին թեկնածու ներկայացաւ իբրեւ անդամ համայնավար կուսակցութեան , այնպիսի ծրագրով մը որ նորէն դատապարտուեցաւ հինգ տարի բանտարկութեան: Այնուհետեւ անդամ ընտրուեցաւ երեսփ· ժողովի: Եղած է նաեւ խմբագրապետ « Իւմանիթէ »ի: Տիրական դեր կատարած է սպանիական յեղափոխութեան մէջ :*

Շարլ Թիլոն 55 տարեկան է, նոյնպէս Սեւ Ծովու ըմբոստներէն: Գործօն դեր կատարած է Դիմադրական պայքարին մէջ (1940) : Օգոստոսային նախարար էր զօր· տը Կոլի կառավարութեան մէջ, յետոյ նախարար սպառազինութեանց, յաջորդական դահլիճներու մէջ, մինչեւ 1946: Եղաւ նաեւ վերաշինութեան նախարար 1947ին: Անդամ է երեսփ· ժողովին: Այցելած յունիսին մէկ ամիս կանխակայուեցաւ Օպերվիլիէի քաղաքապետի պաշտօնէն, յետոյ երեք ամիս եւս, պատասխանած չըլլալով ձեռնհաս իշխանութեան հրաւէրին՝ բացատրութիւններ տալու համար քաղաքապետութեան պաշտօնեաներու գործադուլի մասին :

ԻՐԱՆ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՑ ԱՆԳԼԻՈՑ

ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՁԳՈՒԻՆ, ԵԹԷ...

Իրանի երեսփ· ժողովը բացառիկ նիստ մը գումարեց երեքշաբթի օր, լսելու համար վարչապետին յայտարարութիւնը զոր կարդաց ելմտական նախարարը, Պաղըր Քազեմի :

Յայտարարութիւնը պարզելով Թրումըն - Զըրչիլի առաջարկը՝ քարիւղի վէճին լուծման համար, բացարձակապէս անընդունելի կը նկատէ զայն: Եւ կ'ազդարարէ .

— « Եթէ բրիտանական կառավարութիւնը չարունակէ իր տնտեսական ճնշումը մեր երկրին վրայ, տարակոյս չկայ թէ Մեծն Բրիտանիոյ քաղաքականութիւնը բարեկամական չէ Իրանի հանդէպ: Այդ պարագային աւելորդ է պահել դիւանագիտական յարաբերութիւնները: Իրանի կառավարութիւնը իրեն կը վերապահէ ձեռք առնել ամէն միջոց, ի հարկին խզելով դիւանագիտական յարաբերութիւնները» :

Յայտարարութիւնը յետոյ կ'ըսէ թէ Իրանի պատասխանները պատրաստ են քննելու նախկին անգլեւիրանեան ընկերութեան պահանջները, եւ եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ, Իրանի կառավարութիւնը յանձն կ'առնէ միջազգային առեանին քննութեան յանձնել խնդիրը, եթէ նախապէս ընդունուին հետեւեալ պայմանները . —

1· Հատուցում պիտի վճարուի միայն Ապատանի քարիւղի հատատութեանց համար :

2· Երկու կողմերուն միջեւ 1933էն 1947 ծագած վէճերը պէտք է լուծուին համաձայն 1933ի պայմանագրին :

3· Իսկ 1948էն 1951 ապրիլ (քարիւղի ազգայնացումէն առաջ) վէճերը պիտի կարգադրուին համաձայն 1939ի պայմանագրին :

4· Անընդունելի են Անգլեւիրանեան ընկերութեան պահանջները՝ քարիւղի ազգայնացումէն ետք :

5· Անգլեւիրանեան ընկերութիւնը պէտք է անմիջապէս Իրանի վճարէ 49 միլիոն սթերլին, իբրեւ իր պարտքը Իրանի: Վճարումը պէտք է կատարուի տոլարով :

«ՔՈՐԻՒՂԸ ՊԻՏԻ ԾԱՌԵՆՔ Ե· ՄԻՈՒԹԵԱՆ»

Յայտարարութեան ընթերցումէն ետք, երեսփ· ժողովին դեր - նախագահը, Ահմէտ Բազաի, որ Հաւատարմութիւն յայտնեց Տոքթ· Մոսատեղի որոշումին: Ցետոյ, բացատրելով թէ կա Հէյի Միջազգային Առեանը իրաւասու չէ քննելու այս վէճը, յայտարարեց .

— «Իրան իր քարիւղը պիտի չծախէ որպէսզի զրծածեն վերապինում կատարելու համար Իրանի բաբեկամներուն դէմ: Մենք մեր քարիւղը պիտի ծախենք մեր խորհրդային բարեկամներուն եւ անոնց դաշնակիցներուն: Իրան ռազմական խարխափ մը պիտի չզառնայ Ե· Միութեան դէմ որուն հետ 1200 մղոնի սահմանագլուխ մը ունինք: Մենք երբեք գործիք պիտի չզառնանք աշխարհակալ քա -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԱՆՀԵՏԱՁՈՂ ԴԻՄԴԵՐ

RENÉ GROUSSET

Հայութիւնը կը կորսնցնէ իր նոր ու լաւ բարեկամներէն մէկը :

Ռընէ Կրուսէի անունը մեր մէջ ժողովրդական դարձաւ այն օրը, երբ ան հրատարակեց իր «Հայաստանի պատմութիւնը՝ սկիզբէն մինչեւ 1071» (Histoire de l'Arménie, des origines à 1071):

Անկէ առաջ գիրքը կը ճանչնային միայն անոնք, որ պատմութեամբ կը հետաքրքրուէին, որովհետեւ հանդուցեալը մեծ պատմագէտ մըն էր եւ հեղինակ՝ բազմաթիւ հմտալից գրքերու :

Իբրեւ վերատեսուչ արեւելագիտական երկու մեծ թանգարաններու (Musée Guimet եւ Musée Cernuschi), 1933էն ի վեր յաճախ կ'այցելէր գրասենեակս, ամէն անգամ սպառած եւ հազուագիւտ գիրքերու ցանկով մը, ճոխացնելու համար պետական այս երկու կարեւոր հիմնարկութեանց մատենադարանները :

Իր պատմական ուսումնասիրութեանց համար ալ անձնապէս կը փնտռէր զանազան գրքեր : Մեծ դժուարութեամբ կարելի եղաւ ճարել Մուրատճան՝Օհսոն որդիի «Մոնկոլներու պատմութիւնը», 4 հատոր : Այս մեծարժէք եւ անգտանելի գործին հեղինակը Շուէտի դեսպանն էր Պելճիքայի մէջ : Իր հայրը, հայկական ծագումով (Մուրատ Թօսունեան, ըստ Ց. Գ. Մրմրեանի), Պորսոյ չուէտական դեսպանատան թարգման, 1787 - 1821ին Փարիզի մէջ հրատարակած է Tableau Général de l'Empire Ottoman մեծադիր եւ պատկերազարդ եռահատոր արժէքաւոր գիրքը, որ եղբէն լոյս տեսաւ աւելի փոքր ծաւալով, 7 հատոր :

Կրուսէ մասնաւորաբար ուսումնասիրած էր Ծայրագոյն Արեւելքի պատմութիւնը (Հնդկաստան, Չինաստան եւ Ճափոն) : Քանի մը տարի առաջ նոր ճամբորդութիւն մըն ալ կատարեց մինչեւ Ճափոն :

1923էն սկսեալ հրատարակած է բազմաթիւ գիրքեր՝ հնդիկական փիլիսոփայութեանց (2 հատոր), Ասիոյ պատմութեան (3 հատոր), Արեւելքի քաղաքակրթութեանց (4 հատոր), Ծայրագոյն Արեւելքի պատմութեան (2 հատոր), Մոնկոլներու, Չինաստանի, Ատոիպոսի, Ճինկիզ Խանի եւ Լէնկթիմուրի, Ծայրագոյն Արեւելքի արուեստի, քանդակագործութեանց եւն. եւն. :

Զոհանալով Ծայրագոյն Արեւելքով, Ռընէ Կրուսէ խորունկ ուսումնասիրութեան ենթարկեց նաեւ Մերձաւոր Արեւելքի պատմութիւնը : 1935—1938 երեք հատորէ հատորներ հրատարակեց Յունական պատմութեան մասին, հին ու նոր վաւերաթուղթերու հիման վրայ քննելով Մեջին դարու այդ մեծ չարժումը, որ այնքան յեղաշրջումներու պատճառ դարձաւ :

Այդ առթիւ իր ճամբուն վրայ հանդիպեցաւ Կիլիկիոյ հայկական թագաւորութեան, որուն մասուցած ծառայութիւնները Յունական մեծ համակրանքով վեր կը հանէ իր այս աշխատասիրութեան մէջ, հարիւրաւոր էջեր եւ բազմաթիւ քարտէսներ նուիրելով անոր :

Նոյն համակրութիւնը Հայոց հանդէպ կը տեսնենք յետագային իր հրատարակած երկու գրքերուն՝ L'Empire du Levant (Histoire de la Question d'Orient) եւ Le Bilan de l'Histoire գործերուն մէջ : Մեծ հիացումով կը խօսի մասնաւորաբար Կիլիկիոյ Հեթում Ա. թագաւորին վրայ, զոր «Մեծն Հեթում» կ'անուանէ :

« Հեթում Ա. իր ժամանակի ամէնէն մեծ միտքերէն, ամէնէն խորունկ եւ ամէնէն ուղղամիտ քաղաքագիտներէն մէկն եղաւ : Իր թագաւորութիւնը (1226 — 1269) Հայոց պատմութեան ամենամեծ թագաւորութիւններէն մէկն եղաւ», կ'ըսէ : Ու մանաւանդ կը չահագովէ Մոնկոլներու հետ դինակցութիւն կնքելու իր նախաձեռնութիւնը : Այս կէտին մէջ, կը չեշտէ, Ֆրեսերիք Բ.էն եւ Լուդովիկոս Թ.էն աւելի քաղաքական պայծառատեսութիւն ի չայտ բերաւ Հայոց թագաւորը :

Ի՞նչ պայմաններու տակ գրեց « Հայաստանի Պատմութիւնը » :

Պատերազմի վերջին տարիներն էին :

Աղատագրութիւնը մօտալուտ կը թուէր :

Բոլորս ալ կը զգայինք թէ նոր հաշուեյարդար մը պիտի չայտորդէր դաչնակիցներու չաղթանակին : Բոլորս ալ կը բաղձայինք, որ հայ ժողովուրդն եւս իր արդար բաժինն ստանար այդ չաղթանակէն, որուն համար այս անգամ զարձեալ մեծ զոհողութիւններ ըրած էր :

Չէ՞ որ աւելի քան հարիւր չիսուն հազար զինուոր տուած էր կարմիր բանակին — զօրավարներով, ծովակալներով, բարձրասիճան, սպաներով եւ չքանչանակիր հերոսներով — , 20.000 զինուոր ամերիկեան բանակին, 7 — 8000՝ Ֆրանսականին, առանց հաչուելու Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր հայրենակիցներուն տուած հազարաւոր կամաւորները Լըթլէրի բանակին :

Անհրաժեչտ էր պատրաստ գտնուիլ վաղուան համար :

Ուսումնական նոր տարեշրջանը Խ. Հայաստանի մէջ

ՄՄԲ.— Խ. Հայաստանի կրթական նախարարը (լուսաւորութեան մինիստր), Ս. Միքայէլեան, Օգոստոսի վերջերը տեսութիւն մը հրատարակեց « Սովետական Հայաստան» օրաթերթին մէջ, — « Նոր Ուսումնական տարվա կարեւոր խնդիրները» : Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը. —

1951—52 տարեշրջանին վերանորոգուած է աւելի քան հազար դպրոցական չէնք, սկսած են աշխատիլ 1200 երիտասարդ ուսուցիչներ, որոնք աւարտած են հանրապետութեան մանկավարժական ուսումնարանները, 920 դպրոց լրիւ ապահովուած են վառելիքով, հրատարակուած է 80տեսակ դասագիրք աւելի քան երկու միլիոն օրինակ :

Հանրապետութեան մէջ չայողութեամբ կ'իրականացուի եօթնամեայ պարտադիր ուսուցումը դիւղերուն մէջ եւ տարուէ տարի կ'ընդարձակուի միջնակարգ ուսուցման ցանցը :

1952 — 53 ուսումնական տարուան ընթացքին հանրապետութեան մէջ պիտի գործեն 140 տարրական, 694 եօթնամեայ եւ 323 միջնակարգ դպրոցներ, ուր պիտի ուսանին աւելի քան 300 հազար դպրոցականներ :

Անցեալ դպրոցական տարեշրջանին հանրապետութեան առաջատար դպրոցները, մանկավարժներու բարեխիղճ աշխատանքի չնորհիւ լուրջ արդիւնքներ ձեռք բերին ուսումնա — դաստիարակչական աշխատանքի բարելաւման մէջ :

Ուսուցչութիւնը, Սթալինի լեզուաբանութեան հարցերու աշխատութեամբ դինուած, դպաւի աշխատանք կատարած է հայերէն եւ ռուսերէն դասաւանդումը վերակառուցելու եւ ուսանողներու լեզուական դիտելիքներու մակարդակը բարձրացնելու համար : Բաղդատմամբ նախորդ տարիներու դպրոցներուն մէջ ուսման չայաղթիմութիւնը բարձրացաւ եւ կրճատուեցաւ երկարեցիներու թիւը : Շատ մը ուսուցիչներ չունեցան եւ մնացող աչակերտներ :

Սակայն չատ աւելի բարձր կ'ըլլար ուսանողներու չայաղթիմութիւնը, եթէ մանկավարժները աշխատէին ուսման որակի բարձրացման : Հկ (բ) Պ 15րդ համագումարին մէջ եւ կենտկոմի Դ. լիակատար նիստին մէջ մատնանչեցին որ միջնակարգ [illegible] չէջնաններու մէջ ուսանողներու չայաղթիմութիւնը չանցնիր 80 առ հարիւրը, Լենինականի մէջ 78 առ հարիւր է, Աչտարակ՝ 75, Արտաչատ 75.5 առ հարիւր են. : Այս չէջնանները ունին մանկավարժական ձեռնհաս վարչակազմեր (կազմ) եւ աչխատանքի բոլոր հնարաւորութիւնները : Սակայն ժողկրթարժինները եւ դպրոցներու տնօրէնները չեն ապահոված վերհսկողութիւնը ուսուցիչի աչխատանքի մասին եւ հաչուառած են եղած թերութիւններու հետ : Ցանձնարարուած գործի համար պատասխանատուութեան զգացում ունեցող ուսուցիչներուն քով կան տակաւին այնպիսիներ որոնք դասարան կը մտնեն առանց նախապատրաստութեան իրենց տալիք դասը :

Ժողովրդական կրթութեան մարմինները, դպրոցներու տնօրէնները նոր ուսումնական տարուան մէջ պէտք է բարձրացնեն ամէն մէկ ուսուցիչի պատասխանատուութիւնը դասի մեթոտական — մանկավարժական եւ դաղափարական բարձր մակարդակի համար :

Ակառակ ձեռք բերուած չայողութեանց, տակաւին մեծ գործ կայ կատարելու Հայոց եւ Ռուսաց լեզուներու դասաւանդումը վերակազմելու համար : Դպրոցներու տարեվերջի եւ բարձրագոյն ուսմանց հաստատութիւններու ընդունելութեան քննութիւններէն երեւան եկաւ որ միջնակարգ դպրոցի շրջանաւարտները ետ կը մնան մասնաւորապէս հայերէն եւ ռուսերէն լեզուներէն, գրատար աչխատանքներու մէջ կան բազմաթիւ ուղղագրական, կետադրական եւ շարահիւսական սխալներ : Արթիկի շրջանի Հոռոմ գիւղի միջնակարգ դպրոցի 20 շրջանաւարտներէն միայն երեքը գրաւոր աչխատանքին մէջ ստացած են բաւարար գնահատական : Անիկա եզակի դէպք չէ : Ուսանողներու գրագիտութեան մակարդակը, գրաւոր եւ բանաւոր խօսքի մշակոյթը ցած է նաեւ Մեղրիի, Ղափանի, Վեդիի, Նոյեմբերեանի շրջաններու միջնակարգ դպրոցներուն մէջ :

Նոր ուսումնական տարուան մէջ ժողովրդական կրթութեան մարմիններու, տնօրէններուեւ ամէն մէկ ուսուցիչի պատուոյ գործն է չայողութեամբ իրականացնել ԺԵ. համագումարի եւ կեդր. կոմիտէի որոշումները միջնակարգ դպրոցին մէջ ուսման որակը բարձրացնելու, « մինչեւ վերջ վերակառուցել լեզուների դասաւանդումը մարքսիստական լեզուաբանութեան մասին ընկեր Ստալինի հանճարեղ աչխատութեան հիման վրայ » :

Ուսման որակի բարձրացման համար բացառիկ նչանակութիւն ունի ուսուցչական վարչակազմին մեթոտական մանկավարժութիւնը : Ժողովրդական կրթութեան մարմինները, դպրոցներու տնօրէնները պէտք է մշակեն եւ իրականացնեն անհրաժեչտ կերպերը, ուսուցչական վարչակազմի մանկավարժական — մեթոտական պատրաստութեան եւ մանկավարժական վարպետութեան կատարելագործման : Պէտք է վճռապէս բարելաւել տեսչական աչխատանքը ժողովրդական կրթութեան բաժիններուն մէջ : Լուսաւորութեան նախարարութիւնը մշակած է նաեւ մեթոտական դրականութեան հրատարակման ծրագիր :

Ժողովրդական կրթութեան մարմինները եւ դպրոցներու տնօրէնները նոր ուսումնական տարեշրջանին լուրջ ուչադրութիւն պէտք է դարձնեն Ա.— Դ. դասարաններուն մէջ ուսման դործը ճիշդ կազմակերպման, անոր ցոյց տան անհրաժեչտ օգնութիւնը :

Կուսակցութեան կենդկոմի որոչումով Սեպտեմբերէն պիտի հրատարակուի կրթական նախարարութեան օրկան «Սովետական Մանկավարժ» թերթը, որ պիտի ձգտի ուսուցիչին մեթոտական մանկավարժական օգնութիւն տալու : Լուսաւորութեան նախարարութիւնը մշակած է նաեւ մեթոտական դրականութեան հրատարակման ծրագիր :

Ժողովրդական կրթութեան մարմինները եւ դպրոցներու տնօրէնները նոր ուսումնական տարեշրջանին լուրջ ուչադրութիւն պէտք է դարձնեն Ա.— Դ. դասարաններուն մէջ ուսման դործը ճիշդ

Փարիզ կարեւոր կեդրոն մը պիտի ըլլար կրկին՝ միջազգային դիւանագիտութեան համար : Աչխարհի մեծերը ազատագրուած Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ պիտի դումարուէին՝ ժողովուրդներու ճակատագիրը որոչելու համար:

Հայկական Դատը լքուած էր ու մոռցուած : Պէտք էր վերաթարմացնել զայն : Պէտք էր օտարներուն ծանօթացնէինք Հայոց պատմութիւնը : Սպառած էր Jacques de Morgan «Histoire du Peuple Arménien»ը :

Նոր մը հրատարակելու անհրաժեչտութիւնը զգալի էր : Պէտք էր դանդիմք միջազգային համբաւ վայելող հեղինակ մը, որ յանձն առնէր գրել զայն :

Այս նպատակով Հ. Բ. Ը. Միութեան դրասենեակին մէջ տեղի ունեցած խորհրդակցական ժողովի մը ընթացքին՝ միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ առաջարկը զոր ըրի — Ռընէ Կրուսէի յանձնել նոր Հայոց պատմութիւն մը գրելու դործը : Ներկաներէն մէկը կ'առաջարկէր Քամիլ Մօքլէրը, բայց չընդունուեցաւ :

Իր համաձայնութիւնն առնելէ ետք, « Լա Փէրուզ» ճաչարանին մէջ մտերմական ընդունելութիւն մը սարքուեցաւ իրեն ի պատիւ : Այդ օրը խոստացաւ երեք ամիսէն Հայոց պատմութիւն մը գրել, սակայն աչխատանքի ձեռնարկելէ ետք, հետզհետէ խորացուց իր պրպտումները եւ հատորը լոյս տեսաւ 1947ին միայն :

Դժբախտաբար այս անգամ եւս մեր երազները չողջ ցնդեցան եւ Հայկական Դատը պահ մը խանդավառելէ վերջ հայութեան բոլոր դասակարգերը, կրկին անթեղուեցաւ, երջանիկ օր մը նորէն արծարծուելու համար :

Հայոց պատմութեան հրատարակութենէն առաջ, Ռընէ Կրուսէ դասախօսութիւն մը տուաւ Սորպոնի մէջ Մեծն Տիգրանի մասին, որուն հանդէպ նոյնպէս համակրանքով տոգորուած էր :

Այդ անգամ ներկայ կ'ըլլար Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնի հայկական ձեռնարկներուն :

Ընդունած էր մեր հրաւէրը անդամակցելու Թրքահայ Դատի օտար բարեկամներու յանձնախումբին, որուն նախագոյն ներկայ կ'ըլլար միչտ : Ինք էր որ խմբագրեց այս վերջինին անունով Հինգ Մեծերուն ներկայացուած յուչագիրը : Իր պաչտօնական դիրքը թոյլ չէր տար սակայն, որ աստղագրէր զայն :

Սիրով ընդառաջ դնաց Պ. Ֆրեսերիք Ֆէյտիի հրաւէրին, վերակազմելու համար Société des Etudes Arméniennesը, որուն վերնախագահներէն մէկը պիտի ըլլար : Դժբախտաբար այս ձեռնարկը իր ծրագրի սահմանէն դուրս չելաւ :

Կիսատ մնաց իր «Հայաստանի պատմութիւն»ը, որուն երկրորդ մասը պիտի ընդգրկէր «1072էն մինչեւ մեր օրերը » :

Վերջին անդամ կը դանդատէր թէ «գրական նուիրեան» եւ «Եկեղեցական պատմութեան» մասերու աչխատակիցները տակաւին չեն գրած իրենց խոստացած բաժինները : Այդ է պատճառը, որ Բ. հատորը ցարդ չէր կրցած լոյս ընծայել :

Հ. Բ. Ը. Միութեան վարիչներուն կը մնայ հետաքրքրուիլ եւ ամբողջացնելով հրատարակել ողբացեալ հեղինակին պատմութեան չարունակութիւնը :

Կրուսէի մահով Ֆրանսա կը կորսնցնէ իր տաղանդաւոր զաւակներէն մէկը :

Հայ ժողովուրդը երախտագիտութեամբ պիտի յիչէ միչտ իր անունը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Ա.ՉԱՏ ԲԵՄ

Բաց նամակ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիրելի Նարդունի,— Անչուշտ իմացար թէ կրկին կ'արձարծուի Լիւք Անարէ Մարսէյլի թաղամանութեանց առթիւ յարուցուած վէճը:

Մեղադրուած կողմը ինքնապաշտպանութեան փորձ մը կը կատարէ: Իր դատը յանձնած է այս անգամ Պ. Մկրտիչ Պարսամեանի: Անյաջող սա - կայն այս փորձն ալ, որովհետեւ, ինչպէս մե - ղադրեալը, նոյնպէս իր փաստաբանը քաղաքութիւնը չունին մօտենալու բուն խնդրին, փրանսացի բա— նաստեղծին թարգմանութեանց:

Այլ, չեղելով նիւթէն, կը ջանան ծածկել ճշ- մարտութիւնը եւ կասկած սերմանել ընթերցողին մտքին մէջ:

Թէ ինչու բուն մեղադրեալը, Պ. Ա. Զօպան - եան, որ առիթներ չունի խօսքի տակ մնալու, հարկ տեսած է փոխանորդ մը վարձելու, ինծի քիչ մը տարօրինակ կը թուի: Ու դարձեալ մա — տամբ ինծի անբացատրելի կը մնան այն պատ- ճառները, որոնք ստիպած են մեղադրեալ կողմը այս խնդիրը փոխադրել ուրիշ տեղ մը: «Ցուսա- բեր»ի մէջ:

Սիրելի Նարդունի, ես պիտի հետապնդեմ այս դատը, մեղադրեալն ու իր փաստաբանը ուր ալ երթան, ուրեմն, պիտի պատասխանեմ «Ցու —

կազմակերպել: Որքան ատոր ըլլայ դրուած ուս— ման հիմքը տարրական դպրոցին մէջ, այնքան լաւ կ'ըլլայ արդիւնքը բարձր դասարաններուն մէջ: Ուսուցչութեան օտոտոսեան խորհրդակցութիւն - ները պէտք է հանդամանօրէն քննեն նաեւ այս հարցը:

Տարեվերջի քննութիւնները ցոյց տուին որ կարգ մը մշակարդ դպրոցներու մէջ ցած են ու- սանողներու գործնական ընդունակութիւնները բնագիտութեան, տարրաբուծութեան մէջ: Բաւա— կան դիտական աշխատանքներու տարբերութիւն ու- նին մեր դպրոցները, բայց լաւ չօգտագործուիր: Կարգ մը ուսուցիչներու դասատնդրմամբ չի զու - գակցիր գործնական աշխատանքի հետ: Շատ տե— ղեր իրենց նպատակին չեն ծառայեցներ դպրոց - մերձ հողամասերը:

Ուսման որակի բարձրացման համար կրնայ նշանակութիւն ունի գիտակցական կարգապահու - թեան ամրացումը դպրոցին մէջ: Ժողովրդական կրթութեան մարմինները, դպրոցի տնօրէնները պէտք է լուրջ աշխատանք տանին սկաուտական կազմակերպութեան համար: Անհրաժեշտ է նաեւ ամէն կերպով ամրապնդել դպրոցի եւ ծնողներու կապը: Աշակերտներու ուսման եւ դաստիարակու— թեան հարցերը դպրոց կրնայ յաջողութեամբ լուծել ծնողներու հետ:

Կրթական պատասխանատու մարմիններէն կը պահանջուի վճռականապէս բարելաւել դպրոցնե - րու դեկավարման գործը: Կարեւոր է լուրջ աշխա- տանք կատարել եւ օգնել ուսման մէջ ետ մնացած դպրոցներու:

Պէտք է յայնօրէն ծաւալել բոլշեւիկեան քննադա- տութիւնն ու ինքնաքննադատութիւնը, երեւան հանել թերութիւնները եւ զանոնք չէզոքացնելուց միջոցներ խորհիլ:

Ս. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

սարեր»ի մէջ:

Այս դրական վէճին մէջ, սակայն, դուն ալ ըսե- լիք ունիս, սիրելի Նարդունի: Անոր ներքին ծալ- քերուն միայն դուն տեղեակ ես: Ոչ միայն անոր համար որ դուն եղար առաջինը Լ. Ա. Մարսէլը հրապարակ նետողը, այլ եւ ապրելով Փարիզ, լուռ հանդիսատեսը դարձար այն անխոստովանե— լի սաղրանքներուն, որոնք հիւսուեցան որոշ ան - ձերու կողմէ, յատկապէս ձախողեցնելու համար ձեռնարկ մը՝ որ կոչուած էր հայ հանճարը ծանօ- թացնելու եւ պանծացնելու եւրոպական բարձրա— դոյն մտաւորական շրջանակներուն մէջ:

Փարիզի մէջ, դո՛ւն էիր նախագահը այն յանձնախումբին, որ պիտի դրաշէր այս գործով, գլուխ պիտի հանէր հայ դրականութեան նուիր - ուած հատորի մը հրատարակութիւնը: Ի՞նչու լուծուեցաւ այդ յանձնախումբը, ինչո՞ւ եւ ի՞նչ- պէս sabotage-ի ենթարկուեցաւ աքանչելի եւ մեղմ, միայն պատիւ բերող այս ձեռնարկը: Քեզմէ կը խնդրեմ որ ըսես այս մասին ինչ որ գիտես: Ես Փարիզ չեմ միշտ ու չատ մը կէտեր դիտեմ միայն ... լսողաց ձեւով: Հանրութիւնը աչքով պիտի այդ մասին:

Շատ օր են ինծի մեկուսացումիդ պատճառնե — րը, սիրելիդ իմ Նարդունի, առաւելապէս հետե - ւանք դառնութեան: Հակառակ յայտարարու - թեանդ, թէ այլեւս պիտի չխառնուիս լրագրական վէճերուն, կը խնդրեմ քեզմէ որ այս պարագային ետ առնես խօսքդ, եւ դարձեալ իջնես հրապարակ: Ըսելու համար ճշմարտութիւնը, լուսաբանելու համար ընթերցող հասարակութիւնը: Պարտաւոր ես դուն ալ ըլլալ հայ դրականութեան: Եթէ դուն լռես, այս տխուր պատմութեան դատ- նիքները պիտի մնան հանրութեան անծանօթ եւ անձնական հաշիւներ հետապնդող մարդիկ տար - բեր ձեւով պիտի երկայցնեն այդ պատմութիւ - նը, ինչպէս ըրին արդէն: Դուն էիր կանգնած այս գործին գլուխը, ուրեմն լուսաբանէ մեզ, ըսէ ճշ— մարտութիւնը: Այլ կը պահանջենք քեզմէ, մենք ըոլորս, որովհետեւ պիտենք թէ ճշմարտութեան համար ես դուն: Մոռնալդ որ ամէն բանէ վեր կը դասես հայ դրականութեան շահը:

Թոյլ տուր ինծի ըսելու, սիրելի Նարդունի, որ ես ալ այդ դեղեցիկ բաներուն համար խառնուե - ցայ այս վէճին, մեղադրեցի վաստակաւոր մը, ըոլոր յարգած եմ տարիներով ու կը շարունակեմ տակաւին յարգել, եւ որ տակաւին այս պարագային նախընտրած էր իր անձնական շահը, քան հայ դրականութիւնը:

Կրնամ սխալած ըլլալ Լ. Ա. Մարսէլի թարգ- մանութիւնները աւելի լաւ դտնելով քան Զօպան - եանինները: Կրնամ մեղանչած ըլլալ մեղադրելով Զօպանեանն ու բոլորանոնք՝ որ ձախողեցուցին այս մեծ ձեռնարկը: Պիտի ընդունիմ մեղքս, եթէ գործած եմ: Պիտի ընդունիմ վճիռդ, եթէ նոյնիսկ անար- պաստ ըլլայ ինծի: Քեզմէ կը խնդրեմ որ ըսես ճշ- մարտութիւնը:

Միմիայն ճշմարտութիւնը:

Քոյդ եղբայրօրէն Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՄՄԲ.— Ընկեր Մ. Պարսամեան իր յօդուա — ծաշարքը նախապէս յանձնած էր «Ցառաջ»ի խըմ- բագրութեան, որ առաջարկեց յապաւել կարգ մը ծուռ ակնարկներ եւ անտեղի վերագրումներ: Համաձայնութիւն զոյացած չըլլալով, դիմած է «Ցուսաբեր»ի:

Գաղութէ գաղութ

ՏԱՐՕՆ - ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան 27րդ պատգամաւորական ժողովը գումարուած է Փրէզնոյի մէջ, «Լեւոն Յակոբեանի յիշատակի տան» մէջ: Ներկայ եղած են Մ. Նահանգներու ա- մէն կողմէ 16 պատգամաւորներ: Քանի մը խօսք ըսած է տիկին Սօֆիա Լեւոն Յակոբեան եւ յանձն առած երկու որբերու կրթաթոշակը իւ յի- շատակ իր ամուսնոյն: Այս ժողովը զուգադիպած ըլլալով Վարդավառին, հանդէս մըն ալ տեղի ու- նեցած է:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆ Ուսանողներու Օգնող Ընկերակցութեան տարեկան ժողովը տեղի ունե - ցած է Փրէզնոյի մէջ: Ընկերութեան եղեմուտքն է եղած 4000 տոլար: Պէյրութի մէջ ութ աստուա- ծարանական, Փրանսայի մէջ չորս եւ Ամերիկայի մէջ երկու ուսանողներու դրամական օգնութիւն եղած է:

ԻՐԱՆԻ Ռէզայիէի (նախկին Ուրմիա) քաղաքը հինէն ի վեր հարուստ եղած է մրգաստանեղով: Ներկայիս ալ միրգերու բերքը եկամուտի գլխա - ւոր աղբիւրը կը կազմէ: Հայ առեւտրական մեծ տուներ ունին գործարաններ մրգի պատրաստու- թեան եւ արտածումի: Արդումանեան եղբայրները եւ ընկ. տարեկան 150—180 վակոն մաքուր քիշմիշ կ'արտածեն Գերմանիա, Համպուրգի մէջ ունին դրասենեակ: Ունին նաեւ ծիրանի մշակման մա - նաւոր գործարան 100 բանուոր բանուորուհիներ - ով: Կ'արտածեն 48 հազար քիլօ: Կարապետեան եղբայրները ունին քիշմիշ մաքրելու մեքենայ 10 ուժնոց շարժակով, նաեւ ծիրանի պատրաստու - թեան գործարան: Տարեկան կը մշակեն 30—40 վակոն քիշմիշ եւ չուրջ երկու վակոն չոր ծիրան: Կը ծախսուին Իրանի մէջ: Մ.Հրան Գուլոյեան ու - նի չոր միրգերու գործարան, 70—80 վակոն քիշ- միշ կը պատրաստեն, մէկ մասը կը ծախսեն տեղին վրայ, մեսր Թաւրիզի խորհրդային առեւտրական բաժնին: Ոգելից խմիչքներու «Պրոդրէս» ընկե - րութիւնը կը կազմէ Ռէզայիէի պարծանքի աղ - բիւրը, շատ արդիական ձեւով չինուած: Օղի, դի- նի եւ գինեակ կը պատրաստեն: Գործարանը կ'ար- տադրէ 70 հազար շիշ օղի եւ գինեակ եւ 15 հազար շիշ գինի: Քիշմիշի արտածումի համար պէտք կայ տախտակեայ տուփերու: Սմոռնեան եղբայրներու ատաղձագործարանը կը պատրաստէ այս տուփե - րը: Աղիքի եւ հում կաշիի գործարան ունի Արշակ Մինասեան, տարեկան կ'արտադրէ 75.000 ադիք: (Ալիֆ):

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Գահիրէի մէջ մեռած է Տիկին Հռիփսիմէ Պալեան (քոյրը ողբացեալ ընկեր Մար- տիրոս Տէրպէտէրեանի): Բազմամեայ ուսուցչու- հի էր: Երկար տարիներէ ի վեր կը պաշտօնավա - րէր Գալուստեան մանկապարտէզին մէջ իբրեւ ու- սուցչուհի, փոխ վարիչուհի եւ վարժուհի: Փորձա- ռու, բարեխիղճ եւ իր գործին նուիրուած ուսուց - չուհի մըն էր եւ հասցուցած է բազմաթիւ աշա - կերտներ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարին օգ- նականներէն Պ. Էլիսըն յայտարարեց թէ «համայ- նավարական աշխարհակալութեան վտանգը աւելի մեծ եւ անմիջական վտանգ մը կը սպառնայ Ասիոյ քան Եւրոպայի մէջ»:

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Սէմիւըլ Փէփիս, որ Զարլզ Բ.ի եւ ճէյմս Բ.ի օրով Անգլիոյ Ծովային նախարարն էր, իր օրա - գրին մէջ կ'արձանագրէ Հոլանտացիներու դէմ դրին մէջ կ'արձանագրէ Հոլանտացիներու դէմ դրած լրտեսական զարմանալի դէպք մը:

Ռիչըլիէօն էր, որ ունի Ֆրանսայի մէջ առա - ջին լրտեսական կազմակերպութիւնը ստեղծելու կասկածելի պատիւը,— կազմակերպութիւն մը, որ հետագային կատարելագործուեցաւ Ֆուշէի եւ Մետերնիխի կողմէ: Իր աջ ձեռքն էր «Էմինանս կրիզը», իր կողմէ: Իր աջ ձեռքն էր «Էմինանս կրիզը», իր ժամանակի ամէնէն ճարպիկ դաւադրողը, Հայր Ժոզէֆ ըսե Թրէմպլէ: Հայր Ժոզէֆ երեւան հանեց թագաւորին դէմ նկրտած դաւադրութիւն մը, որ վերջացաւ Մարքի ըս Սէնք Մարսի եւ իր բա - րեկամին՝ ըս Թուի գլխատումով:

Ռիչըլիէօի յաջորդը, Կարտինալ Մազարէն, իբրեւ իր լրտեսապետը նշանակեց Օնէտէյը, Ֆը- րէժիւսի Թեմին եպիսկոպոսը:

Ֆրանսայի պատերազմական նախարարութեան դիւանները մէջ կայ 20 Հոկտ. 1652 թուակիր վաւերաթուղթ մը, ուր խօսքը կ'ըլլայ կարտինալ Մազարէնի կողմէ գործածուած ուրիշ լրտեսի մը, որ Հայր Ֆրանսիզ Պերթօ անունով Ֆրանչիսկեան վանական մըն էր: Այս լրտեսին թոյլատրուած էր ծպտուիլ ուղածին պէս, առանց վախնալու, թէ անսասան կ'ըլլայ իր Միաբանութեան կանոննե - րուն:

Սէն Սիմոնի դուքսին յիշատակները կը խօսին այս ժամանակաշրջանին մասին: Սէն Սիմոն կը յիշէ, թէ օր մը, լրտեսէ մը ստացած է նամակ մը, ուր կ'ըսուէր.— «Աչքի չուր կը ղրկեմ ձեզի: Ատով չփեցէք ձեր աչքերը եւ աւելի լաւ պիտի տեսնէք»: Դուքսը եւ իր խորհրդականները չհաս- կըցան, թէ ինչ պէտք էր ընէին, երբ պատահ - մամբ, դուքսը չուրով խոնաւցուց նամակը: Ատոր վրայ մէկտեղ ելաւ գաղտնի գրութիւն մը,— Հայր Ֆրանսիզ Պերթօ, որ ձերբակալուած էր, կը խնդ- րէր, որ ձկնորս մը իրեն բերէ նաւաստիի դգեստ- ներ: Պերթօ յաջողեցաւ փախչիլ այս ծպտումով:

Ֆրանսական Յեղափոխութեան ընթացքին, կղերականները չատախ կը գործածուէին իբրեւ լրտեսներ այնպէս, ինչպէս Բ. աշխարհամարտի օրերուն, քահանաներ եւ երէցներ զոհաբերու - թեամբ կը ծառայէին սասրերկրեայ չարժման, Հիթլէրի դէմ մղուած պայքարին մէջ:

Մեծն Ֆրէտէրիք կազմակերպեց վրուսական առաջին լրտեսական սպասարկութիւնը, զոր կա - րելի է բաղդատել արդիական կազմակերպու - թեանց հետ: Նպատները, որոնք մեծ հիացում ու- նէին Ֆրետէրիքին հանդէպ, կը կոչէին զայն «Լր- տեսութեան Հայրը»: Ֆրետերիքին կը վերագրուի այն խօսքը, թէ աւելի դիւրին է մարդել դիւղացի մը իրեւ լրտես, քան թէ մարդել զօրավարներ եւ մարեչալներ, որպէսզի իրեւ դիւղացիներ ծրագ - րուելով լրտեսութիւն ընեն: Ֆրետերիք իր լըր — տեսները կը դասակարգէր չորս խումբերու.—

1) Աղքատ դասակարգի մարդիկ, որոնք կ'ու- զեն քիչ մը դրամ շահիլ լրտեսութեան միջոցով:

2) Լրտեսներ, որոնք կ'աչխատին երկու կողմե - րուն համար ալ: Անոնք պէտք է գործածուին, որպէսզի սխալ տեղեկութիւններ հաղորդուին թշ— նամիին:

3) Սպաներ, պաշտօնատարներ, սաղրանքներ լարողներ եւ ուրիշ բարձրաստիճան լրտեսներ, ո- րոնք մեծ դրամ կը պահանջեն:

4) Լրտեսներ, որոնք լրտեսական ծառայու - թեան մէջ մտած են հակառակ իրենց կամքին:

Բայց լրտեսները բնաւ պատուրուած, բնաւ սիրուած չեն: Լրտեսական ամէնէն ողբերգական պատմութեանց մէկը կը վերաբերի այն մերժման, զոր Նափոլէոն ցոյց տուած է, չուզելով պատուոյ չքանչան մը տալ իր լրտես Շուլմայսթըրլին: Նա — փոլէոն ըսած է, թէ պատրաստ է անոր ուզած ու - րիշ որեւէ մէկ վարձատրութիւնը տալ իր մեծ ծա- ռայութեանց փոխարէն — մէկ միլիոն ֆրանք, եւ— թէ կ'ուզէ — ,այց պիտի չուզէր եւ պիտի չկրնար պատուել զայն:

×

... Շատեր ստիպուած են պայքարիլ անբա - ւականութեան զգացումին դէմ: Գաղտնի սպա - սարկութիւնը պատեհութիւն կ'ընծայէ լրտեսի մը, որպէսզի բաւականութեան եւ գերազանցու — թեան զգացումը ունենայ: Փրոֆ. Տիւրկ կը կոչէ զայն «իբրայատուկ ճիգ՝ ապահովութեան հա - մար»:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

դաքականութեան մը: Եթէ Զըրչիլ կը կարծէ որ յեղափոխութիւն մը պիտի պայթի կամ ինք պիտի կրնայ հակապետական դաւ մը պարտադրել մեզի, սրովհետեւ անօթի ենք եւ թշուառ, չարաչար կը սխալի »:

Վարչապետին յայտարարութիւնը մասնաւորապէս չեչտելով թէ յարաբերութեանց խզման պատասխանատուութիւնը պիտի իյնայ Անգլիոյ վրայ, վատահութեան քուէ կը պահանջէր: Ժողովին 61 անդամները վստահութիւն յայտնեցին միաձայն: Այժմ կը մնայ ծերակոյտին վաւերացումը:

× Աւելորդ է բացատրել թէ այս անցուդարձը չատ ծանր տպաւորութիւն գործեց Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ անկարելի է որ Մեծն Բրիտանիա հաւանի «դիւանագիտական յարաբերութեանց պահպանումը պնել Տօքթ. Մոսատեղի առաջարկած դիմե – րով»: Ծանր տպաւորութիւն գործեց նաեւ 49 միլիոն սթերլինի պահանջը, այն ալ տոլարով: «Այս վերջին պահանջը կ'ապացուցանէ թէ Տօքթ. Մոսատեղ երբեք միտք չունի բանակցելու, քանի դիմնալով որ Մեծն Բրիտանիա երբեք պիտի չընդունի այս առաջարկը»:

× Տօքթ. Շախտ, Տէօյչպանքի երբեմնի տնօրէնը, որ վերջերս Թէհրան գացած էր, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ քարիւղի վճճը կրնայ կարգադրուիլ փոխադարձ հասկացողութեամբ եւ միայն առեւտրական եւ ոչ թէ քաղաքական դեռնի վրայ: Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ արեւմտեան մամուլը կոդմնակալ դիրք մը բռնած է եւ սխալ կը մեկնէ Իրանի դէպքերը: «Տօքթ. Մոսատեղ մոլեռանդ մը չէ, այլ ամէնէն իմաստուն եւ հեռատես դիւանագէտներէն մին զոր երբեք ճանչցած ըլլամ »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՈՒՌՆ ԿՈՒԻՆԵՐ ծագեցան Իրան - Իրաքի սահմանագլուխին վրայ, Սէնանճայի մէջ (պարսկական Քիւրտիստան): Քսան հոգի սպաննուեցան, 80 հոգի վիրաւորուեցան: Ուսանողները ցոյց մը սարքած էին հոդերը դիւղացիներուն բաժնելու համար եւ երկու ցեղախումբեր կռուեցան:

ՄԱՆՐԻԱԿԱՆ պատերազմի նոր մեղադրանքներուն առթիւ, Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը նոր հերքում մը հրատարակեց: Այս առթիւ դիտել կուտայ թէ «միջազգային գիտական յանձնախումբը» կազմուած էր համայնավարներու կողմէ, եւ թէ Մոսկուա միշտ կը մերժէ ընդունիլ ի– րական քննութիւն մը Քորէայի մէջ:

ՁԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՑ մէջ ժողովրդական ցոյց մը տեղի ունեցաւ ուտելիքի տապնպին առթիւ: Վիէննա հասած լուրերու համաձայն, տեղ տեղ հաց չեն գտած հինդ օր: Ցոյցը կազմակերպուած էր պետական խանութներուն առջեւը Այս առթիւ յանցաւոր կը համարուին հունգէրը հասարդները: Վիէննայի դիւանագիտական շրջանակները կ'ըսեն թէ Չեխոսլովաքիոյ երկրագործական արտադրութիւնը 20 առ հարիւր պակաս է բաղդատմամբ անցեալ տարուան:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ օդանաւային ճարտարարուեստը պատրաստ է գործի սկսելու: Վեց ընկերութիւններ անհամբեր կը սպասեն Դաշնակիցներու հակողութեան բարձման: Օդանաւային ճարտարութեան ուժ տալու համար ընկերութիւն մը կազմուեցաւ Գերմանիոյ մէջ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ազգայնական մեծ կուսակցութիւնը՝ Վաֆտ, բացառիկ ժողով մը գումարեց Ազեքսանդրիոյ մէջ, նախագահութեամբ Մուսթաֆա Նահասի եւ վաւերացուց վերակազմութեան ծրագիրը: Նոր կանոնագրով կուսակցութեան նախագահը չի կրնար պաշտօնավարել երեք տարիէն աւելի: Ուրեմն պաշտօնէ կը գադրի Նահաս, որ 74 տարեկան է եւ նախագահութիւնը կը վարէր 25 տարիէ ի վեր: Հրաժարած է նաեւ ընդհ. քարտուղարը, Ֆուատ Սերակէտտին, որ ձերբակալուած նաեւ անցեալ չաբթու:

Ե. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՁԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջեւ կընքուած նոր համաձայնութեամբ, խորհրդային զօրքը Փորթ Արթիւր պիտի մնայ մինչեւ որ ճապոնի հաշտութիւն կնքէ համայնավար պետութեանց հետ: Ձինաստանի կը վերադարձուի Մանչուրիոյ դիմացը երկաթուղին:

« ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ է» մեծ յոյսեր դնել հիւլէական զէնքերու ամենազօրութեան վրայ, Եւրոպայի պաշտպանութեան համար,— ասյ ազդարարութիւնը ուղղեց Մ. Նահանգներու միացեալ ըսպայկոյտին պետը, զօր. Պրէյլի: «Եթէ թշնամի մը ուզէ ցրուել իր ուժերը, այնպէս որ զինուորները իրարմէ հարիւր մեթր հեռու քալեն, կրնան յաջող խաղալ հիւլէական ամենահզօր ուժին առջեւ, եթէ ուրիշ զինուորներ չգտնուին կասեցնելու համար»:

ՊԼԻՑՐՈՒԹԻՆ կը հեռագրեն թէ ռումբ մը պայթեցաւ նախագահութեան պալատին առջեւ, առանց մարդկային կորուստ պատճառելու: Ջախջախեցաւ դրացի տուներու ապակիները: Ընդհ. գործադուլը կը շարունակուի: Նոր ընդհարումներ պատահեցան ոստիկանութեան եւ ցուցարարներուն միջեւ:

ՈՒՍՈՒՑԻՉ Կ'ՈՒԶԵՆ

ՊԱՂՏԱՏ, 15 Օգոստ.— Պաղտատի Ազգ. Ս. Թարգմանչաց եւ Սվաճեան Միացեալ վարժարանին համար. տնօրէնն, հայերէնի ուսուցիչ եւ ուսուցչուհի:

Պաղտատի Ազգ. Ս. Թարգմանչաց և Սվաճեան Միացեալ վարժարանի համար կ'ուզուի կարող տնօրէն մը, դպրոցի ներքին գործերը վարելու եւ հայերէն դասաւանդութեանց հետեւելու համար:

Դպրոցը ունենալով նախակրթարանի եւ միջնակարգի —մինչեւ Գ. կարգ — բաժիններ եւ շուրջ 850 երկսեռ աշակերտութիւն, հարկ է որ թեկնածուն ունենայ բարձր վկայական եւ համապատասխան փորձառութիւն:

Փափաքողները կը խնդրուի, փութով եւ դըրաւոր դիմել Իրաքի Հայոց Քաղաք. Ժողովին, Պաղտատի ազգ. Առաջնորդարանի հասցէով, (The Armenian Prelacy of the Diocese, Bagdad (Irak): Ինդրադրին մէջ յիշելով իր կրթական գործունէու – թեան եւ պայմաններու մասին:

ԴԻՒԱՆ ՔԱՂԱՔ. ԺՈՂՈՎԻ

ԾԱԽՈՒ ԵՆ (ՍԱԿԱՒԱԹԻՒ)

ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ՄԷՋ

1.— ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՔԱՐՏԷՍԸ, Ա. Աբեղեանի, գունաւոր, վիճակագրական տեղեկութիւններով: Գին 500 ֆրանք:

2.— ՀՈՂԸ (պատմուածքներ), երիտասարդ դրող Եդ. Պօյաճեանի, ընտիր տպագրութեամբ: Գին 400 ֆրանք:

3.— ԱՐԱՄԱՆԻ, վարուցան դրականութեան եւ արուեստի, Գ. Հատոր: Գին 150 ֆրանք:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԴՊՐՈՑԱՍՏԻՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կը վերաբացուի Հոկտ. 1ին: Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Le Raincy, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ առաւօտները ժամը 9—12: Հեռաձայն Le Raincy 172:

×

ՄԱՐՍԻԼ.— Կապոյտ Աչքի Պուլվառ Օտտոյի դպրոցի արձանագրութիւնները կը կատարուին Սեպտ. 15էն սկսեալ, կէսօրէն վերջերը ժամը 3էն մինչեւ 5: Ուսուցիչ՝ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտեմբեր 2ին:

×

ՎԵՐԱՄՈՒՏ.— Ֆր. Կ. Աչքի Իսի լէ Մուլինոյի Արմենեան գպրոցի հայերէնի դասերը կը սկսին Հոկտեմբերի առաջին հինգշաբթին: Ուսուցչուհին է Տիկին Ա. Բալուեան:

Փութացէք արձանագրել ձեր զաւակները ամէն կիրակի օրերը ժամը 15—18, Արմենեան սրահին մէջ:

×

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կը բացուի Սեպտ. 30ին երեքշաբթի: Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր Տեսչութեան:

Հասցէ.— 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.): Հեռ. OBServatoire 18-28:

×

ՎԵՐԱՄՈՒՏ.— Վիէնն.— Ֆ. Կ. Աչքի դպրոցները կը վերաբացուին Հոկտ. 1ին: Ուսուցիչներն են Պ. Կ. ՏԻՐՄՈՑԵԱՆ եւ Տիկին ՆԱՀՊԱՆՏԵԱՆ:

Արձանագրութեանց համար դիմել ուսուցիչներուն:

⁂

ՄԱՐՍԻԼ.— Ֆ. Կ. Աչքի մասնաճիւղին դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտ. 2ին, կէսօրէ վերջ, ժամը 2—5, Ա.Հարոնեան ակումբին մէջ, 26 rue des Convelescents:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Վիէննէն Տէր եւ Տիկին Վարդան Արմենեան խորին ցաւակցութիւններ յայտնելով՝ Աւետեան, Երամեան, Պալօեան ընտանիքներուն եւ ընկեր Սարգիս Ղուկասեանի, իրենց սիրեցեալ մօտուներէն, հօր եւ եղբօր՝ ողբացեալ ընկ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԱՒԱՆԵԱՆԻ անակնկալ եւ կսկծալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրեն Հ.Ց.Դ. Տան Ֆոնտին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Աչքի Մարսէյլի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Տօքթ. Քէչէեանի, որ սիրայօժար կատարեց կայան մեկնող փոքրիկներու բժշկական քննութիւնը:

ԱՅՐ ՄԸ ԵՒ ԿԻՆ ՄԸ երկու սենեակ կը փընտռեն Փարիզի մէջ, խոհանոցով եւ տարրական յարմարութիւններով:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ.Ց.Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս չաբաթ ժամը 8.30ին, Արիմեան սրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Ց.Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի նորընտիր վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս չաբաթ ժամը 21.15ին, սովորական հաւաքատեղին: Կր խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարդ:

ԼԻՈՆ.— Հ.Ց.Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 2.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը:

ԽՄԲԱԳՐԻՆ ՀԵՏ լայնօրէն տեսակցելու համար նախընտրելի է խմբագրատուն այցելել կէս օրէն ետք:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ.Ց.Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՀԱՄԱՅԱՐՔ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9—12, 7 Bld. d'Athènes, Bar du Globe-ի սրահին մէջ: Օրակարդ.— 1) Պատմ. ժողովի գեկուցում: 2) Ներքին եւ բարոյական համարատուութիւն տարեշրջանիս: 3) Ընտրութիւն նոր վարչութեան: Կր խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Աչքի Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը՝ 20 Դեկտեմբեր, շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Սալօն Splendide-ի մէջ:

ԱՑՆՃԱՐԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

Վալանսէն Պ. Դաւիթ Մարդարեան հազար ֆր. կը նուիրէ Ա.Ցնճարի «Ցառաջ» վարժարանին, Ցառաջի միջոցաւ:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ֆ. ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ ՍԱՆԵՐՈՒ

Օդափոխութեան կայանին սաները կը մեկնին այս ուրբաթ ժամը 9.15ին: Լիոն կը հասնին ժամը 12.15ին: Փարիզ իրիկուան ժամը 6.15ին (Gare de Lyon): Մարսէյլի տազքը կը մեկնին նոյն օրը եւ հոն կը հասնին երեկոյեան 7ին:

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Մ. Չէվ Վարժապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գասպար Մանոյեան եւ զաւակները (Ամերիկա), այրի Տիկին Նոյեմի Մխեասեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Այրի Տիկին Ֆլօրա Պօղոսեան եւ զաւակը (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Փարթամեան եւ զաւակները (Վիէն, Իզմիր), Տէր եւ Տիկին Փայլակ Վարժապետեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Մինաս Մինասեան (Ամերիկա) եւ բոլոր ազգականները, կր գուժեն դառնադէպ մահը:

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍՕՖԻ - ԺԱՆ ՇԻՐՎԱՆԵԱՆԻ

(Ծնեալ Մանոյեան - Ռափայէլեան, Խարբերդ)

որ տեղի ունեցաւ երկուշաբթի 15 Սեպտ., իր բնակարանին մէջ:

Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, հինգշաբթի, 18 Սեպտ. առաւօտեան ժամը 10ին, St. Nom de Jesus եկեղեցին, Rue Tête d'Or, ուրկէ պիտի փոխադրուի Guillotière-ի գերեզմանատունը (նոր):

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Երգի փորձերը կը վերսկսին, այս չաբթու, եւ ամէն ուրբաթ իրիկունները ժամը 20.30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, դասախօսութեամբ Պ. ՊԱՐԹԻԻԵԱՆԻ:

Կր հրաւիրուին բոլոր անդամները: Ծնողքները եւս կը խնդրուի ներկայացնել իրենց զաւակները: — Վարչութիւն

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Suffren 62-02

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԻՏ TÉLÉVISIONի, RADIOի, ինչպէս նաեւ էլեկտրական installationի (տուներու եւ խանութներու մէջ):

Ձոխ մերթը Télévisionի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT Տան մեքենաներուն:

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Ցառաջ»ի ընթերցողներուն:

Դիմել՝

Պ.Անդրանիկ Սադպազարեանի

Վերի հասցէով:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C·P· Paris 1678-63

Vendredi 19 Septembre 1952 Ուրբաթ 19 ՍԵՊՏԵՄԲ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6869-Նոր շրջանի ւ 2280

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵԶԲԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Եղերական դէպքերու եւ ընդհանրապէս քաղաքական իրադրութիւններու վերլուծումը կատարած առեն, Պ· Զօպանեան բուն իրականութիւնը չէ որ կը դառնայ, այլ անոր սուուերը :

Ան ողբերգութեան մը չուրջը կը յածի, առանց խորը թափանցելու : Աւելի շատ իր նախասիրութիւնները կամ տեսակէտները պարզելու, քան թէ հարցը լուսաբանելու համար :

Օրինակ, իրեն հարցուցինք թէ «մօտաւորապէս իր ծրագրին նման ձեռնարկներ կատարուած էլ՞ն Չէյթունի մէջ, ահեղ պատերազմներով» :

Ըսել կ'ուզէինք թէ այդ չարժումը ինչո՞ւ չկրցաւ « լուրջ եւ տեւական արդիւնքի մը յանգիլ եւրոպական տէրութեանց՝ մասնաւորապէս Ֆրանսայի միջամտութեամբ» :

Ի՞նչ կ'ուզէք որ պատասխանէ·

— « Նախորէոն Գ·ի օրով ֆրանսական կառավարութիւնը կիլիկիոյ Հայոց, մասնաւորապէս Չէյթունցւոց, ի նպաստ միջամտութիւն մը ունեցած է » :

Արդի՞ւնքը, — Նոր ապստամբութիւն մը կը պայթի 1895ին, եւ «ճարպիկ ու եռանդուն բանագնացը՝ Ազատ», գիրք մը կը հրատարակէ, « որուն Ֆրանսերէն թարգմանութիւնը, զոր ես ինքս կատարեցի, լոյս տեսաւ Փարիզի մէջ» :

Տարիներ եռքը, 1909ին, երբ թշնամին արիւն կը լակէը կիլիկիոյ մէջ, ինչո՞ւ տեղի չունեցաւ «եւրոպական տէրութեանց, մասնաւորապէս Ֆրանսայի միջամտութիւնը եւ կարեւոր ալակցութիւնը » :

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ տարիներ առաջ, Տէլքասէի օրով, երբ սուր հանգամանք առացած էր Հայկական Խնդիրը, Ֆրանսական մարտանաւեր զրաւեցին Միթիլլին, զանձելու համար երկու առեւտրականներու (Լորանտօ - Թիւպինի) առնէլիքները :

Կիլիկիոյ չարդին առեն ալ մարտանաւեր չկայ՞ն Մերսինի առջեւ, դլխաւորութեամբ Անգլիոյ...

Նոյն ամենաղօր մարտանաւերու թնդանօթներուն առջեւ չէ՞ր որ տեղի ունեցան Իզմիրի ահաւոր հրկիզումն ու սպանդը, երբ եռացած ջուր կը թափէին փախստականներուն վրայ···

Հակասութենէ հակասութիւն դլորելով, « Անահիտ»ի խմբագիրը կ'ըսէ թէ «Պոլիսը զրաւող եւրոպական Տէրութիւններէն առաջին քաչուղը եղաւ ոչ թէ Ֆրանսան, այլ Իտալիան ու Ֆրանսան հետեւեցաւ Իտալիոյ օրինակին » :

Չէ՞ք փորձուիր հարցնել ,— Իտալիան ի՞նչ ուժ էր որ Ֆրանսան անոր պիտի հետեւէր :

Այս հարցերուն քննութիւնը չատ հետուները պիտի տանէր մեզ : Ուստի կարճ կը կապենք, թերխոչ տեսակէտ մը եւս արձանագրելով :

Պ· Զօպանեանի կարծիքով, Կիլիկիոյ եւ Աղեքսանտրէթի չրջանին պարտումը հետեւանք էր Քլեմանսոյի յաջորդներուն «Քրքամէրթ» քաղաքականութեան ,որ «Սուրիացիներն ու Լիբանանցիները Ֆրանսատեաց դարձուց» :

Ի՞նչ միամտութիւն : Եթէ ոչ առաջին Մեծ պատերազմը ,զոնէ վերջին աչխարհամարտը պէտք էր չատոնց լուսաբանած ըլլար աչեհեր վաստակաւորը :

Տարիներով Փարիզ բնակիլ, բազմազան յարաբերութիւններ մչակել եւ տակաւին չըմբռնե՛լ թէ ինչո՛ւ պարպեցին Կիլիկիան, Սանճաքը եւ մնացեալը : Նոյնիսկ գինակցութիւն կնքելով Թուրքիոյ հետ :

Եւ «Ֆրանսատեաց» դարձնել Սուրիան ու Լիբանանը, երբ ամէնքս ալ գիտենք թէ անոնք ինչո՛ւ եւ ի՛նչպէս թօթափեցին Հոգատարութիւնը :

Վերջացնենք : Պ· Զօպանեան կ'ըսէ թէ իր «Ցուչեր»ուն մէջ պիտի պատմէ «չատ բաներ ոչոնք անծանօթ կը մնան Հայոց մեծ մասին »

Պիտի ուզէինք որ փութացնէր Ցուչերուն այդ մասր, փոխանակ մանկութենէն պատմելու :

Այդ հատ նիւթերը մեծապէս պիտի օդնէին չատ մը դէպքերու լուսաբանութեան, եթէ կարեւոր տեղեկութիւններ եւ մանաւանդ վաւերագիրներ ներկայացնել, կարճ կապելով եւ ստաբանութիւնները :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԶՐՈՑՑ ԿԱՐՄԻՐԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Ընկեր Փոթորիկ, դէմքդ չատ պայծառ է այսօր : Ի՞նչ է պատահեր ···

— Իսկապէս չատ ուրախ եմ : Չե՞ս իմացել որ Հոկտեմբերին դումարուելու է մեր կուսակցութեան 19րդ համաժողովը, Մոսկուայում ···

— Քե՞զի ինչ... Դուն Ֆրանսացի չէ՞ս : Մոսկուայի գործերուն ի՞նչ կը խառնուիս ···

— Ճիմար, յիմար բաներ ես դուրս տալիս : Երբ Մոսկուայում մի նոր որոշում են տալիս, դբանից օգուտում է աչխատաւորը դասակարդը բոլոր երկրներում : Հոկտեմբերից յետոյ, Պոլիտբիւրօն դնում է եւ նրա տեղը գալիս է կուսակցութեան վերին մարմինը : Սա մի չատ իմաստուն քայլ է :

— Ուրեմն քու կարծիքովդ, փոփոխութիւնները տեղի պիտի ունենան : Ֆրանսացիները խօսք մը ունին — Քանի փոխուի, միեւնոյն բանն է : Չե՞ս կարծեր ···

— Ոչ, չեմ կարծում եւ ես բողոքում եմ քո թշնամական վերաբերմունքի դէմ : Քեզ թունաւորել են եւ ամէն բան սեւ ես տեսնում : Պիտի լաւ իմանաս որ մեր Մեծ «Հայրիկ»ին մի բան է մտահոդում միչտ — բանուոր եւ դիւղացի դասակարդերի երջանկութիւնը : Դու էդ մեծ մարդին չես ճանաչում ···

— Մօտէն չեմ ճանչնար, բայց հետուէն բաներ մը լսած եմ իր մասին : Ըսէ տեսնեմ, որչափ որ կրցայ հասկնալ, ձեր կուսակցութեան կազմական կանոնադիրն ալ պիտի փոխուի եղեր : Կարծեմ, նոր անուն մըն ալ ճարեր են : Ճի՞չդ է ···

— Այո, դրանք չատ կարեւոր որոչումներ են..

— Կը կարծե՞ս որ հալածանքի քաղաքականութիւնն ալ քիչ մը կը բարեփոխուի ···

— Նորից վիրաւորական բառեր ես գործածում : Որտեղի՞ց ես լսել որ խորհրդային երկիրը — ներսում հալածանք է տիրում : Քեզ խորհուրդ եմ տալիս որ բուրժուա ապդերի մամուլին չհետեւես :

— Ուրեմն լսել կ'ուզես որ ձեր «դրախտավայր»ին մէջ բանտ, աքսոր, պնդակահարութիւն չկա՞յ ···

— Լսիր : Մեր «հայրիկ»ը աքսորում է, բանտարկում է կամ պնդակահարում է ժողովուրդի այն տարրերին ,որոնք դաւում են բանուորների եւ դիւղացիների հայրենիքին դէմ : Ես դրան հալածանք անուանը չեմ տալիս : Ուրիչ անդամ էլ ասել եմ քեզ որ ոչ մի երկիր էնքան ազատ է որքան Խ· Միութիւնը ···

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՏԵՍՈՒՉԸ

Կ'իմանանք թէ 1952 —53 տարեշրջանին համար Սեւրէ Մուրատեան վարժարանին տեսուչ նըշանակուած է Հ· Մեսրոպ վրդ· Ճանաչեան, որ տասը տարիէ ի վեր կը վարէր «Բազմավէպ»ի խմբագրութիւնը : Գործօն դեր կատարած է վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի վերածման համար, միեւնոյն տեսնէ վարելով տեսչութիւնը1951—1952ի դպրոցական տարեշրջանին :

Նոր տեսուչը հեղինակն է բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններու (Paul Valery եւն·) : Մօտերս կ'աւարտի նոր հրատարակութիւն մը, «Արդի Հայ Գրականութիւնը » :

Իրեն կը պարտինք նաեւ վերջին երկու Գեղունիներու (1947, 1950) պատրաստութիւնը : Ցաջողութիւն կը մաղթենք իր նոր պաչտօնին մէջ :

Ուրախալի է որ այս տարի բազմաթիւ նոր աչակերտներ արձանագրուած են Սեւրէ Մուրատեան վարժարանին մէջ, աւելցնելով ընդհ· թիւը :

ԻՐԱՆԻ ծերակոյտն ալ վաւերացուց վարչապետին այն յայտարարութիւնը որով կը մերժէ Թրումըն — Զըրչիլ առաջարկը՝ քարիւղի վէճին լուծման համար :— Շահը պաչտօնապէս բացաւ վերաչինութեան դրամատունը, որ կոչուած է օգնելու դիւղացիներուն :Շահը ինք տրամադրած է նոր հաստատութեան դրամագլուխը, 15 միլիոն ըիալ (468.000 տոլար) : — Տոքթ· Մոսատեղ հրամայեց լուծել Շահին անձնական դումդը: Պաչտօնանկ եղաւ հրամանատարը, զօր· Արիյանա :

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ ԻՐԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ՆԱԽԿԻՆ ԿԱՐՄԻՐ ԶՕՐԱՎԱՐԻ ՄԸ ՇՈՒՆԴԱԼԻՑ ՑԱՑՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Զօր· Ալեքսէյ Մարկով, նախկին անդամ Խ· Միութեան ընդհ· սպայակոյտին, որ 1950ին Ա·Մերիկայի տեղեկացուցած էր թէ պատերազմը անխուսափելի է Քորէայի մէջ, նոր յայտնութիւններ կ'ընէ այս անդամ : Զօրավարը յօդուած մը հրատարակելով ամերիկեան «Սաթըրտէյ Իվնինկ Փոստ»ի մէջ (17 Սեպտ·), կը բացատրէ թէ Խ· Միութեան հիմնական ծրագիրներէն մէկն է Պարսկաստան արչաւել, լափելու համար ամբողջ Մօտաւոր Արեւելքը: Ցետոյ պիտի քալեն արեւմտեան Գերմանիոյ վրայ, համաճայն հսկայական ծրագրի մը :

Ահաւասիկ զօրավարին հրատարակած տեղեկութիւնները՝ Պարսկաստանի մասին · —

Արչաւանքը պիտի կատարուի Թուրքեստանի եւ Կովկասի պինուորներուն միջոցաւ : Թուրքեստանէն չարժուն զօրագունդ մը պիտի զարնէ Մեչետը, որ Իրանի վեցերորդ մեծ քաղաքն է : Նոյն երկրէն երկրորդ զօրագունդ մը պիտի զարնէ արեւմտեան Մեչետը, կտրելով պարենաւորման գիծերը: Ցետոյ երկու զօրագունդերը պիտի քալեն Թէհրանի վրայ :

Կովկասէն յառաջ պիտի խաղան ուրիչ երկու զօրագունդեր : Մէկը պիտի պաչարէ Կասպից Ծովը եւ միանալով նաւազներուն Թէհրանը պիտի զարնէ հարաւէն : Միւսը յառաջ պիտի խաղայ Թաւրիզէն , դէպի Իրան - Իրաք սահմանագլուխը : Հարիւր քսան վիթխարի ամբաձիդներ սրընթաց թռիչքներ կատարելով պիտի չախչախեն Պարսկական ծոցին մէջ խարսխած անգլիական մարտանաւերը, Իրանի ռազմական հաստատութիւնները, զօրանոցները, օդակայանները, երկաթուղիներու կայարանները եւ ուրիչ նչանակէտներ Թէհրանի մէջ : Բայց պիտի չզարնեն նաւթահորերը : Կարմիրները կ'ուզեն զանոնք ձեռք անցընել անվնաս· բայց օդազօրքեր պիտի կտրեն նաւթուղիները եւ Ցորդանանի երկաթուղին որպէսզի Անգլիացիները չկարենան օդնութիւն հասցնել Սուէզին:

Ցաջորդ ձեռնարկը պիտի ըլլայ խորհրդային լիճի մը վերածել Պարսկական ծոցը : Սովետական սուզանաւեր Հնդկական ովկիանոս մտնելով, պիտի խորեն Մեծն Բրիտանիոյ կենսական հաղորդակցութիւնները Հնդկաստանի, Մալայեան կղզիներու եւ Աւստրալիոյ հետ : «Մինչեւ Արեւելքի սպառնացող այս չարժակողմակիր կասեցնելու միակ կարելի միջոցն է պատուարներ ստեղծել երբ դեռ չէ սկսած : Թուրքիան Աթաթեանի դաչինքին անդամ ըլլալով, ամերիկեան ռմբաձիգներ պէտք է փոխադրուին Փոքր Ասիոյ մէջ : Անգլիա — կան եւ ամերիկեան մարտանաւեր պէտք է Թուրքիային պատօնութիւն առնուն Սեւ ծով մտնելու» :

Զօր· Մարկով խորհրդային օդաւարմիդի մը հրամանատարն էր 1939 — 45ի պատերազմին ատեն եւ վար առնուելով դերի բռնուեցաւ Գերմաններու կողմէ : Երբ Դաչնակիցները գինքը ազատեցին , մերժեց Ռուսիա վերադառնալ եւ իր ծառայութիւնը առաջարկեց արեւմտեան պետութեանց :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Թ· էջ)

ԵՐԲ ԶՕՐ· ՐԻՃՈՒԷՅ ԿԱՐԻՆ Կ'ԱՑՑԵԼԷՐ

Թուրք թերթերը մանրամասնօրէն նկարագրելով զօր· Րիճուէյի այցելութիւնը կարին, Արարատ, Սարը Գամիչ, կարս եւ Իգտիր, հետեւեալ պատմութիւնը կը հրատարակեն · —

Զօր· Րիճուէյի էրզրում հասնելուն օրը հաչուելով, խորհրդային դեսպանատան երկու պաչտօնեաներ իրենք ալ ճամբորդութիւն մը կատարելեին միեւնոյն դծով : Այսպէս, Սալանտեան բանակիներու վերին հրամանատարը կարս հասած աուեն իրենք ալ հոն դտնուած են : Այս երկու ամէներէն մէկն է առեւտրական կցորդին օպնականը՝ Վասիլի Ֆիերան, միւսը դործակատար Իվան Քարկնլցեւ : Երկուքն ալ թուրքերէնը չատ լաւ կը խօսին :

Առնք էրզրումի մէջ մէկուկէս օր մնացին , եւ այդ միջոցին այցելեցին ամէնէն բազմամարդ բանուկ սրճարաններն ու ճաչարանները եւ սրճարանի մը մէջ խօսակիցներուն բաած են Օռստ· 30ին, Ադիլիէ ամրոցին հանդիսութեանց մասին·

— Ուրեմն դուք ֆէս եւ փաթթոց դրիք, դէնքերով պարզաբուած պատեցաք եւ Ռուսերուն դէմ ցոյց բրիք, ձեր կատաւաբութիւնը ինչպէս թոյլատուեց:

Ուրիչներէ ալ տեղեկութիւններ քաղած են հանդիսութեանց մասին եւ անոնց ալ նոյն խօսքերը բրած են: Էրզրումցիները քալ ճանչնալով Սովետները, անհրաժեչտ պատասխանը տուած են : Ցետոյ այլեւս ատիթը չեն ունեցած աւելի բացուելու, քանի որ իրենց ինքնութիւնը յայտնի եղած էր :

ԱՆՑՔԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՁՕՐ. Ս. ՆԵԿԻՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ՎՃՌԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾԸ

Ա.

ՊԼԻԶՐՈՒԹ, (Յատ. 4).— Դէպքերը հարեւան Եգիպտոսի մէջ կը թաւալին չարժանկարի արագութեամբ : Ու կը ստանան անակնկալ դարձուածքներ, մեծադղրդիռ հետեւանքներով: Յուլիս 23ի պատմական յեղաշրջումէն, պայթումէն ու ամրապնդումէն 46 օր վերջ, անսպասելի կերպով մտաւ իր երկրորդ փուլին մէջ: Ամէնէն հեռատեսներն իսկ, դեռ քանի մը շաբաթ առաջ պիտի չկրնային երեւակայել, որ յեղաշրջման ղեկավարը, զօր. Մոհամմէտ Նեկիպ, մէկ անգամէն պիտի խզուի իր քաղաքական եւ արտաքնաքաղաքային դործակիցներուն հետ եւ պիտի ստիպուի, ամբողջական ձեւով մը, ստանձնել եդիպտական բոլոր դործերու բացարձակ պատասխանատուութիւնը :

Գործակցութիւնը լաւ կ'ընթանար Պ. Ալի Մահէրի հետ, որ, յեղաշրջման անմիջական վաղորդայնին, Զօր. Նեկիպի յանձնարարարուեամբ կը առանձնէր երկրին վարչապետութիւնը: Անոնք, փոխադարձ համաձայնութեամբ մշակած էին մինչեւ անգամ բարենորոգչական ծրագիրը, որուն նպատակն էր հիմնական բարեչրջման ենթարկել Եգիպտոսի ներքին քաղաքական, ընկերային ու տնտեսական կեանքը: Ալի Մահէր, առաջին օրէն իսկ դիտնալով զօր. Մ. Նեկիպի ծրագիրները — թագաւորի գահընկէցութենէն մինչեւ հողային հարցը — հաւանած էր անոնց: Ոչ միայն հաւանած, այլեւ իւրացուցած էր: Այլապէս դժուար պիտի չըլլար իրեն համար, մերժել իր մասնակցութիւնը եւ խուսափիլ ծանրակչիռ քայլերու պատասխանատուութենէն: Ընդհակառակն, իւրացնելով զօր. Նեկիպի ծրագիրը, ինք դարձաւ կառավարութեան եւ անուղղակի կերպով նաեւ բանակին բանբերը, յայտարարելու համար կիրարկումը նախատեսուած միջոցներու դործադրութեան :

Վարչապետ զօր. Նեկիպի ծրագրային յայտարարութիւնները, այսօր, ոչինչով կը տարբերին այն յայտարարութիւններէն, զոր, միեւնոյն հարցերուն շուրջ վարչապետ Պ. Ալի Մահէր կրկնեց, քանի քանի անգամներ: Կը նշանակէ՝ նոր բաներ զօրավարին բսածները: Ի՞նչ պատահեցաւ, ուրեմն, որ Պ. Ալի Մահէր հարկադրուեցաւ հրաժարիլ իր պաշտօնէն ու պատասխանատուութիւններէն:

Պատահածի մասին չկայ որեւէ պաշտօնական բացատրութիւն: Կամ, աւելի ճիշդը, տրուած բացատրութիւնը բաւարար չէ, ներքին ծալքերը դիտնալու համար: Ցաւակ չէ, այսինքն, թէ որեւէպես ինչ հարց կամ հարցեր խորացուցած են Նեկիպ - Մահէր տարակարծութիւնը: Անհրաժեշտ է ուրեմն եղրակացութիւնը քաղել դէպքերէն կամ պատճառը դտնել արդիւնքէն :

Պ. Ալի Մահէրի հրաժարումէն անմիջապէս վերջն էր որ տեղի ունեցան Սեպտ. 7ի զանգուածային ձերբակալութիւնները Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ: Ձերբակալուածներուն մէջ, «ինչպէս հաղորդուեցաւ, կան զանազան քաղաքական հոսանքներու պատկանող անձնաւորութիւններ, — վաֆտեաններ, սոսյալականներ, անկախներ, եւն., ընդհանրապէս նախկին նախարարներ, երեսփոխաններ, արտախորհրդարանական դէմքեր, օրագրողներ, նախկին պալատականներ, եւն.: Կէս - ձերբակալեալ վիճակի մէջ է մինչեւ անդամ Վաֆտի նախաագահը, Պ. Նահաս :

Արդ, բլլալով մինչ այդ զօր. Նեկիպի անմիջական դործակիցը, անկարելի չէ որ հրաժարեալ վարչապետը տեղեակ չըլլար զօր. Նեկիպի մտադրութեան, կամ նոյնիսկ որոշման՝ ի դին ամէն միջոցի մաքրադործելու քաղաքական հրապարակը եւ վերջնապէս ճշդելու նոր վարչաձեւին դիրքը, քաղաքական կուսակցութեանց եւ երկուամսեայ դրական դէմքերուն հանդէպ: Հաւանական է, հաւանաբար, որ օր մը վերջը պատահելիքին նախատեսութեամբ Պ. Ալի Մահէրը ուզած է ազատ ձգել, դինուորական իշխանութիւնը ընելու իր որոշ ծը, առանց որեւէ կաշկանդումի: Չէ կարելի ըսել, թէ ընդդիմացած է զօրավարի դիտաւորութեան, ի յառաջագունէ դիտնալով, անշուշտ, որ ապարդիւն պիտի անցնի ամէն ընդդիմութիւն, բայց, չընդդիմանալով հանդերձ չէ տուած իր հաւանութիւնը եւ քաշուած է ասպարէզէն:

Հրաժարման չարժառիթներէն մէկը կատարուելիք ձերբակալութիւնները եղած ըլլալը կը բացատրուի նաեւ այն իրողութեամբ, որ Պ. Ալի Մահէր, մինչեւ վերջն ալ համաձայն դտնուած էր զօր. Նեկիպի հետ, կուսակցութեանց մաքրագործման եւ մանաւանդ հողային բարեկարգութեանց հարցերուն մէջ, հետեւաբար, սկզբունքի տեսակէտով տարակարծութիւն մը չէր բաժներ երկու վարիչները, առանցմէ մէկուն հրաժարումը արդարացնելու համար: Եթէ չարժառիթը այս եղած ըլլար, Պ. Ալի Մահէր բնաւ գործի չէր ձեռնարկեր: Պարզ է որ տարակարծութիւնը ծագած է, երբ կարգը եկած է որոշումներու գործադրութեան այն արմատական ձեւով, որ Սեպտ. 7ին յանդեցաւ խմբական ձերբակալութեանց :

Պ. Ալի Մահէրի հրաժարման մէջ ոչ նուազ կարեւոր դեր պէտք է խաղացած բլլայ նաեւ՝ իր վրայ ի գործ դրուած արտակառավարական ճնշումը, կուսակցական եւ հողային բարեկարգութեանց հակառակորդ անձնաւորութեանց կողմէ : Պարզ է, որ այս վերջինները զլուխ բռնած էին կառավարութեան դէմ յամառօրէն: Մանաւանդ Վաֆտը, իր այսօրուան ղեկավարութեամբ, դէմ էր երկու տեսակի բարեկարգութեանց ալ: Նոյն ինքն Ալի Մահէրի կողմէ կատարուած կրկնակի ազդարարութիւնները ոչ մէկ գործնական արդիւնք տուին աւելի քան մէկ ամսուան ընթացքին: Զգործադրուեցաւ զօր. Նեկիպի հրամանը: Կուսակցութիւնները, յայտնօրէն, չէին ուզեր տեղի տալ բռնադատման առջեւ, կամովին գործադրելու համար արձակուած հրամանները: Թող օրուան իշխանութիւնը ընէր իր ուզածը, իր պատասխանատուութեամբ եւ հակառակ իրենց կամքին:

Վաֆտի եւ ուրիշներու այս ընդդիմութիւնը կոտրելու միակ միջոցը, ուրեմն, պիտի կայանար՝ հարցը դինուորական կարուկ ձեւով լուծելուն մէջ: Զին. իշխանութիւնը ինք պիտի ընէր այն, ինչ որ կուսակցութիւնները չէին ուզեր ընել: Այս կացութեան մէջ, Ալի Մահէրը կը դտնուէր երկու սուրերու միջեւ: Չէր կրնար չհաշուել զօր. Նեկիպի վճռականութիւնն ու հակակառավարական դէմքերու ընդդիմութիւնը: Ոչ առանձինն դէմ կրնար պայքարիլ, ոչ ալ կրնար գլուխ ելլել վերջիններուն հետ: Իրեն կը մնար հետեւաբար լուալ ձեռքերը եւ մեկուսանալ: Թող ըլլար՝ ինչ որ պիտի ըլլար :

Ահա այս պարագաներու տակ՝ եղաւ այդ ըլլալիքը: Զօր. Նեկիպ մէկ կողմէ ստանձնեց նաեւ Եգիպտոսի քաղաքական ղեկավարութիւնը, իսկ միւս կողմէ, մէկ օրուան մէջ աւլեց սրբեց իր առջեւը գտնուող խոչընդոտները: Առ նուազն՝ վնասելու անկարող դարձուց զանոնք: Որոշած ըլլալով իր ծրագիրները գործադրել հայրենիքի գերադոյն շահերու դիտակցութեամբ, շահեցաւ մտրակը բոլոր անոնց վրայ, որոնք, իր համոզումով, գործած էին եւ կը գործէին նոյն այդ շահերուն դէմ: Եւ հիմա, առանձինն պիտի ընէ այն, ինչ որ ուզեց ընել իրեն գործակից ընտրած քաղաքական իշխանութեան հետ միասին:

Իրերը աւելի յստակացնելու համար, կ'արժէ լուսաբանել նաեւ հակակառավարական ընդդիմութեան չարժառիթները, ուրիչ յօդուածով մը:

ԿԱՐՕ ԳԻՈՐԳԵԱՆ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԶՄԻՒՌՆԻԱՆ

«Ազգասէր»ի եւ «Հայրենասէր»ի ոճը եւ լեզուն շատ աւելի խնամուած էին քան «Արշալոյս Արարատեան»ինը, մինչդեռ այս վերջինը, իր բովանդակութեամբ, ներքին եւ արտաքին լուրերու բաժիններով, ազգային ու քաղաքական տեսութիւններով, ծանուցումի բաժինով, աւելի ճոխ էր եւ իր ժամանակի լրագրութեան նորութիւնները կիրարկող մը :

Զմիւռնիոյ Մեսրոպեան վարժարանի բազմարդիւն ուսուցիչ՝ Անդրէաս վարժապետի աչակերտներէն Տիգրան Ցարուխեան Տէտէեան, 1853ին կը սկսի հրատարակել «Արփի Արարատեան» ամսաթերթը ու Զմիւռնիա Արարատ «Արշալոյս»էն ետք անոր «Արփի»ն ալ կ'ունենայ: Արարատ հանդիպ սիրոյ ինչ սրատյոյզ արտայայտութիւն :

Գրական տեսակէտով, այս պարբերաթերթին արժանիքը կը կազմեն Տէր Ցովհաննէ, Տէր Մարգարի եւ Անդրէասի դրաբար քերթուածները, դրաբարի ճոխութիւնն ու հարստութիւնը ցուցադրելու փափաքով անոնց յօրինած բառախաղ ու ոտանաւորները: Ուսումնական տեսակէտով ուշադրութիւն կը դրաւեն Տիգրան Ցարուխեան Տէտէեանի ֆրանսերէնէ թարգմանած պատմական, աշխարհագրական, վիպական դործերը, Օսմանեան պատմութիւնը, Հազար ու մէկ դիշերները եւ Շէյքսփիրի կատակերդութեան սխալանացը, որոնք քիչ հետաքրքրութիւն չէին չարժեր հայ համայնքին մէջ: Վաղամեռիկ Տիգրան Ցարուխեան Տէտէեան ոչ միայն դրչով օգնած է հայ դրականութեան, այլեւ մեծ զարկ տուած է անոր իր հրատարակչական ձեռնարկովը: Իր տպարանէն լոյս տեսած են հարիւրէ աւելի վիպական, կրօնական եւ դպրոցական դիրքեր :

Թ. Ճերմակեան հիացումով խօսած է ինձ, վերոյիշեալին եղբօր կարապետ Տէտէեանի մասին , որ իր ուսուցիչը եղած է, եւ որուն տաղանդը կր փայլի «Արփի Արարատեան»ի մէջ հրատարակած այլազան դրուածքներով, թարգմանութիւններով ու կծու հեդնութիւններով :

1871ին, Գրիդոր Զիլինկիրեան կը հրատարակէ «Ծաղիկ » կիսամսեայ պարբերաթերթը, որ իր ազատ գաղափարներով ու ազդասիրական ետրանդով ջերմ ընդունելութիւն կը դտնէ հանրութեան կողմէ, բայց Զիլինկիրեան հաստատակամ կեցուածք մը չունենար իր թերթին այդ ազդուրտ ուղղութեան մէջ:

« Ծաղիկ » կը չարունակուի մինչեւ 1867, երբ Մատթէոս Մամուրեանի կողմէ դրուած «Ծաղիկի Դամբանականը» վերնադրով յօդուածով մը՝ վերջ կը դտնէ հրատարակութիւնը :

« Ծաղիկ »էն վերջ եւ միաժամանակ կը հրատարակուի « Գարուն Հայաստանի » երկշաբաթաթերթը (1862), 18 թիւ, Տիգրան Գարագաշեանի եւ Պարթեղպանեանի կողմէ: Ինչպէս նաեւ «Հայրենիք Մխուեիւն», (1860—1862), 19 թիւ, որ կը հրատարակուէր խումբ մը ուսումնասէր երիտասարդներու կողմէ, կազմուած՝ «Միութիւն» ընկերութեան միջոցաւ, ղեկավարութեամբ՝ Սարգիս Միրզայեանի: Այս վերջինին դրուածքները ամէնէն դնահատելիներն են յիշեալ թերթին մէջ, որ թէ իր նոր գաղափարներով եւ թէ չափազանց եռանդով իր հակառակորդները կ'ունենայ ու ծայր կուտայ հիներու եւ նորերու միջեւ պայքար մը, «Արշալոյս Արարատեան»ի հետ, որ ինչպէս միշտ՝ այս տեսակ պարագաներու մէջ, առանց անախորժ հետեւանքներու չմնար, ու վերջ ի վերջոյ այս բեղմնաւոր միութիւնը կր լուծուի :

Թրխապատում

«ԽՕՍՔՍ ԱՄՕԹ ... »

Թուրք հրապարակագիր մը, Նէճիպ Ֆազըլ Քսաֆիւրէֆ կը գրէ «Պիւյիւք Տօղու»ի մէջ (5 Սեպտեմբեր) . —

— Խօսքս ամօթ, մամուլ մը ունինք որ ամբողջ երկիրը կը ներկայացնէ : Մինչդեռ մեր թերթերուն օրական սպառումը 250—300 հազարի միջեւ կը տարուբերի :

Հոդեկան հաշուեկշիռը հետեւեալն է.— Են - թարկուիլ յեղաշրջումին բոլոր ելեւէջներուն, ազեւմուքը ընդօրինակել ամբողջովին եւ հեռանալ ազդային արմատէն, ուսերը թօթուել հիմնական դաղափարներու եւ համաչխարհային դատերու առջեւ, զուրկ մնալ մշակութային եւ իմացական որեւէ արժէքէ, օտար մնալ անհատականութիւն եւ դործ կերտելու պարտադրանքին առջեւ, բարոյական ստիպողութիւնները անտեսել եւ առօրեայ անցողական բարիքներուն եռեւէն վազել, ըլլալ կուսակից կամ ընդդիմադիր միայն չհոս համար ...

Մեր մէջ չորս տեսակ (թիփ) լրագիր կարելի է դտնել .

Ա.— Չէզոքի պիտակին տակ անաստուած , նուիրականութենէ զուրկ, ազդային — թուրք արմատներուն թշնամի, foqմօփօլիթ , Հրեայի դրամադլուխով յարտնաբար կամ գաղտնաբար լոյս տեսնող թերթեր :

Բ.— Դարձեալ չէզոքի պիտակին տակ . ոչ մէկ բանի հետ առնչութիւն ունեցող եւ սակայն ամէն

Միեւնոյն մէջոցին, Սարգիս Փափազեանի կողմէ հրատարակուած է «Ցաւերժահարս» չաբաթաթերթը (1862) 14 թիւ, որուն բովանդակութիւնը, ըստ Թ. Ճերմակեանի վկայութեան, (որովհետեւ ես այդ թերթին պատռուած մէկ թիւը տեսած եմ), իր մատյածին անուան չի համապատասխաներ, ընդհակառակն, աւելի դրական թերթ մը կ'ըլլայ, Շէյքսփիրի մէկ դործին թարգմանութենէն զատ բացատրութիւններ տալով արհեստներու եւ մանաւանդ ներկերու վրայ եւ միանգամայն յաճախ յիշելով չաբթուան մէջ մուտնացեալները, միրտեալները եւ մեռեալները , ինչպէս ուրիշ նորութիւններ, որոնք սակայն շատ քիչ հետեւորդներ կ'ունենան հայ լրագրութեան մէջ:

Աւելի վերջ, 1868ին, վերոյիշեալ «Հաչտենից Միութեան» դործունեայ նախագահը՝ Սարգիս Միրզայեան , « Իրաւունք » չաբաթաթերթը կը հրատարակէ (27 թիւ) :

1850ական թուականներուն, զմիւռնահայ մը - տաւորական դործունէութեան բեղուն չրջանին , հրապարակագրական չարժումը կը վարակէ նաեւ ազդային վարժարանի աչակերտութիւնը, ով որ քիչ չատ դրոց-բրոցի խմոր ունեցած է եւ իր պատանեկութեան տարիներուն որոճացած է խմբագրութեան, դրականութեան եւ մանաւանդ բանաստեղծութեան վրայ :

Այսպէս՝ Զմիւռնիոյ Մեսրոպեան վարժարանի աչակերտութիւնն ալ երկու խումբի բաժնուած՝ իրենց զատ թերթերը կ'ունենան, մին՝ «Թուխակ Հայկազեան», իսկ միւս խումբը՝ «Երկաւէր» ամսաթերթը կը հրատարակէ փայտէ մամուլներով , իրենք իսկ աչխատելով թէ իրրեւ դրաչար, թէ իրրեւ խմբագիր :

(Մնացեալը յաջորդով) ԲԺ. Գ. Օ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

կողմը մխիթարել կանացող թերթեր, որոնք ծրագիր չունին եւ կրօնական թերթօնադրութիւնը կը կանան միացնել ցոփութեան գրականութեան, թերթեր որոնք չենք գիտեր թէ ինչու կը հրատարակուին եւ ինչ կ'ընեն, ինչ որ տաս կ'ընեն եւ ամէն ինչ օրինաւոր կը համարին :

Գ.— Հալէեան թերթեր որոնք մօտիկ են առաջին չարքին :

Դ.— Դեմոկրատ կուսակցութեան պատկանող թերթեր, որոնք կը մօտենան երկրորդ չարքին :

Ամսոս որ 250 — 300 հազար սպառում ունեցող թերթերուն 150 հազարը կը պատկանի առաջին տեսակին, 50 հազարը՝ երկրորդ տեսակին, 50 հազարը երրորդ տեսակին եւ 35 հազարը՝ չորրորդին :

Եթէ առաջին տեսակը կապենք երկրորդին եւ երկուքը հաւաքաբար որակենք «արմատ եւ նպատակ» տուրկ, թերթեր, ընդհանուր սպառման չորս հինգերորդը այս խումբին եւ մէկ հինգերորդն ալ (վատասերածներ եւ դատարկ — միտներ) միւս խումբին պիտի յատկացնենք :

Այս 300 հազարնոց թերթերուն մէջ փոքրամասնութիւն մը իսկ չէք գտներ, զրպղելու համար պատմական խնդիրներով, նուիրականութիւնով, ազգային դատերով : Մաքուր կարծուածներն անգամ անմասն կը մնան այս ծառայութենէն : Ալ հասկնաք թէ ինչ է եղեր այդ մաքրութիւնը :

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԻԼԱՆՕ, 5 Սեպտ.— Անթիլիասի դպրեվանքին վերատեսուչը՝ Դերենիկ եպիսկոպոս, Շուէյտէն վերադարձին այցելեց Միլանոյի գաղութին : Այս առթիւ քարոզեց, բացատրելով Աչվերացի նշանակութիւնը եւ խօսքը կեդրոնացնելով կրօնքի եւ ազգութեան գաղափարներուն վրայ : Միեւնոյն առնն ատեն թէ Միլանոյի գաղութին մէջ ալ կազմուած է յանձնախումբ մը, որ պիտի ջանայ բարերարներ ճարել Անթիլիասի դպրեվանքին, քանի մը աշակերտներ որդեգրելով : Այդ սաները ապագային կրնան դառնալ եկեղեցական, ուսուցիչ եւ կամ դպիր : Երկու հայրենակիցներ պատասխանած են այս կոչին :

Միլանոյի գաղութը թանկարժէք ձեռագիր Աւետարան մը յանձնեց Դերենիկ եպիսկոպոսին, իբրեւ ձօն Անթիլիասի Կիւլպէնկեան նորակառոյց դրադարանին : Եպիսկոպոսը այսօր կը մեկնի Գահիրէ, օդանաւով : —Ա. Մ.

ԿՈՉ ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԾՆՈՂՆԵՐՈՒ

ԼԻՈՆ.— Ցառաջիկայ հոկտեմբեր 2ին (հինգշաբթի) առաւօտ կը վերաբացուի Լիոնի Հայկազեան մանկապարտէզը, Ազգ. Միութեան հովանաւորութեան տակ :

Այս տարի Ազգ. Միութիւնը յաջողած է ապահովել կարող եւ անուանի վարիչ մանկապարտէզպահուհի մը, Օր. Ընծայ Մաւեիանեանը, նախկին վարիչ մանկապարտիզպահուհի Պոլսոյ Մայր վարժարանին եւ Պէյօղլուի Ս. Նշան վարժարանին :

Կը հրաւիրուին Լիոնի բոլոր հայ ծնողները անխտիր օգտուիլ այս բացառիկ առիթէն, դպրոց առաջնորդելով իրենց փոքրիկները :

Իսկ դիւերային դասընթացքները տեղի պիտի

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԽԱՌԻՆ

ԿԱԶԴՈՒՐՄԱՆ ԿԱՑԱՆԻՆ ՓԱԿՈՒՄԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 7 Սեպտ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի կայանի Բ. խումբը եւս տուաւ իր փակման հանդէսը :

Այս անգամ հրաւիրուած էին օտար հիւրերը եւս, քաղաքապետը, բժիշկը, վարդապետը եւ տեղացիներ : Հիւրեր ունէինք եւ Փարիզէն :

Հանդիսավայրը կը գտնուէր ընդարձակ դաշտավայրի մը, ծառերու շուքին տակ, ուր շարուած էին աթոռներ եւ նստարաններ հիւրերուն եւ մեր ազգ համար : Մեծ ծառի մը ճիւղին կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական դրօշները :

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեզ»ով եւ «Մեր հայրենիք»ով որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս : Յետոյ Օր. Մկրտիչեան Ֆրանսերէն դրաւոր ճառ մը կարդաց, շնորհակալութիւն յայտնելով հիւրերուն որոնք եկած էին պատուելու մեր հանդէսը, եւ բացատրեց մեր կայանի ու մեր կազմակերպութեան նպատակը եւ գործունէութիւնը : Փոխն ի փոխ երգուեցան ու արտասանուեցան գեղեցիկ կտորներ, ֆրանսերէն ու հայերէն, ամէնքն ալ խմբապետուհիներու առաջնորդութեամբ : Ամենավերջը երգուեցաւ Կապոյտ Խաչի քայլերգը : Կայանի կառավարչուհին՝ Տիկին Խաչիկեան, նոյնպէս շնորհակալութիւն յայտնեց մասնաւորաբար Կրօնապոլի մասնաճիւղի վարչութեան եւ մեր Դաշնակցական ընկերներուն որոնք ամէն կերպ օգնեցին կայանին յաջողութեան : Այս առթիւ մասնաւորապէս յիշեց Տէր եւ Տիկին Սիսլեաններու զոհողութիւնները :

Քաղաքապետը իր գոհունակութիւնը յայտնեց, այս տեսակ գեղեցիկ հանդէս մը վայելած ըլլալուն համար եւ ըսաւ.— «Ես Հայերու մասին չատ էի լսած, բայց երբեք առիթ չէի ունեցած անձամբ տեսնելու : Գեղեցիկ են ձեր երգերը, պարերը : Մանուկներու աչքերէն եւ իրենց ըրած արտասանութիւններէն կը տեսնեմ թէ չատ խելացի են, ինչ որ յատուկ է ձեր ազգին» : (Ծափեր) :

Խօսեցաւ նաեւ Տիկ. Սէրէնկիւլեան որ փոքրերուն ուղղելով իր խօսքերը յորդորեց չմոռնալ Կապ. Խաչը, որուն շնորհիւ այսքան գեղեցիկ արձակուրդ կը վայելեն : Պ. Սիսլեան Ֆրանսերէն գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ ներբողելով Ֆրանսան եւ իր ժողովուրդը, բայց թէ ինք չատ կանուխէն սիրած է այս վեհանձն ժողովուրդը, կարդալով Լամարթին եւ Վիքթոր Հիւկօ եւ շնորհակալութիւն յայտնեց Ֆրանսայի հիւրընկալութեան համար : Տիկին Սիսլեան եւս իր ուրախութիւնը յայտնեց որ մեր սաները կարճ ժամանակի մէջ չատ բան են սորվեր, շնորհիւ իրենց վարիչներուն որոնք արժանի են շնորհաւորութեան :

Ներկաները հիւրասիրուեցան օշարակով եւ

ունենան երկուշաբթի եւ հինգշաբթի երեկոները : Ամէն դիւրութիւն պիտի տրուի աշխատող երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներու :

Արձանագրութեան համար դիմել ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7, եկեղեցւոյն խորհրդարանը : (Դիւան)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԷԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Սիրելի «Ցառաջ», կը խնդրեմ միայն մէկ անդամուհի համար թոյլ տուէք որ պատեմ քանի մը ատաթօսներու եւ փարիսեցիներու դիմակը :

Մէկը Լիոնէն է եւ առանց ամչնալու «Այսօր»ի մէջ (12 Սեպտ.) իբրեւ թէ կը պատասխանէ Վալանսի 25 Յարբերդցիներուն կոչին :

Ես վստահ եմ որ եթէ թերթին խմբագիրը ճանչնար իրեն ղրկուած գրութեան հեղինակը, զամբիւղը կը նետէր գրուածքը :

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք թէ մենք ոչ կուսակցութիւն, ոչ ալ քաղաքականութիւն կը խաղանք : 1938ին Վալանսի մէջ դումարուած պատգամաւորական ժողովին Մարսէյլ, Պ. Ուլուհոճեան (ռամկավար), որքան դէմ խօսեցաւ, նոյն իսկ մէկ նիստէն հեռացաւ ըսելով թէ նոյեմբեր 29ը մեզի մնասակար է, մենք Հայրենակցական Միութիւն ենք եւն. : 1951ին կարտանի մէջ գարձեալ օրակարգի անցաւ Նոյեմբեր 29ը, զոր Լիոնի պատգամաւորը բերած էր : Նոյն ժողովին մէջ պատգամաւոր էին Ե. Սարըպօղոսեան (Հնչակեան), Ց. Կարապետեան (Ռամկավար), եւ այս տողերը գրողը (Դաշնակցական) : Երեք կուսակցականներս ալ դիտել տուինք թէ Հայր. Միութիւնը սխալ ճամբու մէջ է : Բայց մարդիկ իրենց դիտցածէն չէզոքեան : Ո՞ւր է եսամոլութիւնը, ո՞ւր է կուսակցամոլութիւնը :

Ոչ, պարոններ, դուք էք որ զանուկի մորթ հագած հայրենասէրի եւ չէզոքի անունին տակ լծուած էք օտարի կառքին : Դուք էք որ կուսակցականներուն մէջ տեղութիւն կը սերմանէք, համաձայն վերէն եկած հրամանին : Տիրող դժգոհութեան պատճառը, պատակտումի աղբիւրը մութին մէջ գործողներն են, ոչ Հնչակեանը, ոչ Ռամկավարը եւ ոչ ալ Դաշնակցականը :

Պարադայ մը եւս յիշեմ, իբրեւ «բարի վկայութիւն» — կարտանի մէջ պատգամ. ժողով դումարուեցաւ 1951ին, պարոն չէզոքներ, ժողովրդական ներկայացուցիչներ, ժողովրդավարահէն քիչ հեռու թաղուած էր ձեր մէկ հայրենակիցը, եղբայրապաշտ գնդակով գարնուած Լ. Գեղունին : Չէ՞ր արժեր այցելել զերեզման եւ քանի մը խօսք ըսել : Որովհետեւ Դաշնակցական էր : Մինչ ժողովին մէջ թէ ինչ-որ քննադրին կար — մրուկ մաղթանքներ իրարու կը յաջորդեն, «չէզոք» բերաններով : Ն. Թեոդոսեան

չէր կարծօններով, չաքարեղէնով եւ չոքոլաներով անոնցուն հետ : Այս բոլորը նուիրուած էին Կրնոպլի կապոյտ Խաչի վարչութեան, Տէր եւ Տիկին Սիսլեաններու, Տիկին Սէրէնկիւլեանի եւ Պ. Գրիգեանի կողմէ :

Հանդէսը վերջացաւ ուրախ եւ զուարթ մթնոլորտի մը մէջ եւ մեկնումի ժամանակ յանուն կայանի վարչութեան ասեղնագործ նուէր մը տրուեցաւ քաղաքապետին (խմբապետուհիներէն Օր. Սիւզան Խանճեանի ձեռագործը) : Ամէնքը մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ եւ տղաքը անգամ մը եւս անցուցին հաճելի օր մը :

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ՀՈԶԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Շատ հետաքրքրական է ախտաբանական երեւոյթը կարդ մը լրտեսներու, ձերբակալուելու պարագային :

Կամ կ'ըսեն — «դուրս ինկայ, որովհետեւ բանական ճարպիկ չէի, բայց յաջորդ անգամ աւելի լաւը պիտի ընեմ» — եւ կամ, ինքնաբերաբար կը խոստովանին, որպէսզի նոր տէրէ մը նոր պաշտպանութիւն գտնեն : Ես տեսայ դատական արձանագրութիւնները լրտես տոքթ. Լէոփոլտ Քիւնի, որ լոյսի նշաններ տուաւ ճափոնացի նաւուղիղներուն Փերլ Հարպըրի դէմ գործուած յարձակման ընթացքին : Քիւն իր ծառայութիւնը առաջարկեց Ամերիկայի : Դաւաճանեց իրեն ենթակայ չատ մը գործակալներու եւ վերկեց իր վիզը :

Երբ անգամ մը հարցուցի գործակալի մը, թէ ինչու նացի լրտես մը եղած էր եւ այս մասին վիճելիք իրարու հետ իր բանտարկութեան ընթացքին, «Անին, ուրիշ ոեւէ ոճրագործի մը պէս ըսաւ.— «Անարդօրէն վարուեցան հետս : Կ'ատեմ զանոնք : Անոնց պէտք չունիմ այլեւս : Թող իրենց առնելիքը ըլլայ : Ջե՞մ կրնար հիմա աշխատիլ ձեզի համար : Պիտի ընեմ ինչ որ հրամայէք ինծի» :

Ցաջողելու ցանկութիւնն ու բարոյական ըմբռնումներու բացարձակ պակասը կարելի է գտնել բազմաթիւ պարագաներու մէջ : Այդպիսիներուն

յաճախ կը պակսի ինչ որ Տոքթ. Քարլ Մենինգեր կը կոչէ «մահուան բնազդը» եւ կ'աւելցնէ թէ անոնք կը դերազնահատեն «հերոսական ցուցադրականութիւնը» :

Թէեւ ոչ մէկ լրտես համազգեստ կը հագնի, բայց յաճախ դաստուած է իբրեւ հետախուզական սպասարկութեան սպայ : Հոգեկան հիւանդները կը սիրեն ասիկա :

Նոպէլեան մրցանակաւոր Պէրթրընտ Ըսէլ, իր «Մարդիկ ինչո՞ւ կը կռուին» գրքին մէջ, թերեւս աւելի կը մօտենայ իրական ճշմարտութեան եւ չարժառիթին :— « Երբ մարդիկ իրենք զիրենք կատարելապէս բաւարարուած չեն զգար եւ չեն կրնար ապահովել այն ինչ որ այդ գոհացումը պիտի տայ իրենց, երեւակայութեամբ իրենց միտքը կը բերեն բաներ, որոնք, կը կարծեն թէ պիտի երջանկացնեն զիրենք » :

Լրտեսները կը կարծեն, թէ լրտեսութեան մէջ կայ դրամ եւ հրապոյր : Եւ սակայն չկայ : Համայնավար եւ նացի լրտեսները չատ աշխատած են առանց վճարումի, կուսակցութեան հրամաններով : Միւս կողմէ, սակայն, անգամ մը, Նացիները վճարեցին 250.000 տոլար գործակալի մը, որ ընդօրինակած էր Եալթայի եւ Թէհրանի խորհրդաժողովներուն գաղտնի վաւերաթուղթերը : Ըսուեցաւ, սակայն, որ դրամը կեղծ էր : Ես կը ճանչնամ չատ մը լրտեսներ, որոնք չարաթը չիառան տոլարէ աւելի չեն ստացած բնաւ, առաւել՝ ծախքերը :

Կէրհարտ Այզլերը, որ խորհրդային թիւ մէկ լրտեսը կը կոչուէր Ամերիկայի մէջ, չատ աղքատ կեանք մը կ'ապրէր Նիւ Եորքի մէջ : Մակտա Ֆոնթանժ, որ Մուսոլինիի հոմանուհին էր եւ աւելի վերջը կեսթափոյի լրտեսուհի մը դարձաւ, պատերազմի ընթացքին ծառայած է ամսական 42.50 տոլարով միայն :

Դրամը, յայտնօրէն եւ չատ, քնաւ ազդակ մը չէ լրտեսութեան ասպարէզին մէջ : Տոքթ. Ս. Ճ. Ելնիկ թերեւս գտած է՝ չատ մը լրտեսներու չարժառիթին ամէնէն կատարեալ բացատրութիւնը — « իրենց կեանքերուն անիմաստ դատարկութիւնը » :

Աչքի զարնող լրտեսներն ու խափանարարները, դաւաճաններն ու հիւղերորդ դունդի անդամները չահադրգռուած չէին դրամով : Թրեպիչ Լինքըն, որ իրբեւ լրտես դրծած է չատ մը ազգերու համար, արկածախնդիր մըն էր : Բացարձակապէս անկարեւոր էր իրեն համար միլիոններ ունենալ Եւրոպայի մէջ, կամ աղքատ, պուտուտյական կրօնաւորի մը կեանքը վարել Թիպեթի մէջ : Տոքթ. Ալան Նըն Մէյ եւ տոքթ. Քլաուս Ֆուքս դրամի համար չերին իրենց դործը : Ոչ ալ դրամի համար գործեց այն սպան — անունը չեմ կրնար յայտնել — որ անդլեւխոսյայլեան պատերազմի չրջանին բրիտանական գաղտնիքները հաղորդեց հրէական սաորերկրեայ կազմակերպութեան : Ֆոն Ռիպենթրոփ, Գերմանիոյ վարպետ լրտեսը առաջին աշխարհամարտին, հայրենասէր մըն էր, որ դլուխ հանեց լրտեսական ամենավայրագ արարքները, — գործարաններ օդը հանելէն մինչեւ գործադուլներ կազմակերպելը :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

Նոր պատիժնե՞ր պիտի տրուին

Երէկ հաղորդած էինք Ֆրանսայի համալսա – ւար կուսակցութեան երկու ականաւոր դէմքե – րուն՝ Ամառէ Մարթիի եւ Շարլ Թիլոնի տրուած պատիժները (անկում իրենց դրաւած դիրքերէն) :

Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական դե– կոյցը կ'ըսէր թէ քննութիւնները կը շարունակ – ուին, ուրիշ յանցանքներ երեւան հանելու եւ կու– սակցութեան միասնականութիւնը ապահովելու համար : Կարծողներ կան թէ երկու ամբաստան – եալները պիտի արտաքսուին, եթէ հրապարակաւ չխոստովանին իրենց մեղքերը :

Պաշտօնական զեկոյցին մէջ կան հետեւեալ տողերը ,— « Եղած տնօրինութիւնները (միջոցա– ռում !) կը վկայեն թէ կեղր· կոմիտէն վճռած է ամէն բան ընել որպէսզի մոլորած ընկերներ սըր– բագրեն իրենց սխալները եւ երբեք թոյլ չտալ որ խախտի կուսակցութեան միասնականութիւնը » :

Զեկոյցը մանաւորապէս դիտել կուտայ թէ Ամառէ Մարթի կուսակցական ժողովներու մէջ քն– նադատած է Թիլոնը ուրիշ ընկերներու առջեւ , բայց զաղտնի տեսակցութիւններ ունեցած է անոր հետ ուրիշ ընկերոջ մը տունը, դաւելու համար կուսակցութեան պաշտօնական ուղեգիծին դէմ :

Տեղական թերթերը զանազան տեսութիւններ եւ տեղեկութիւններ կը հրատարակեն այս կար ե – ւոր դէպքի մասին : «Ֆրանս – Սուար» կ'ըսէ թէ Մորիս Թորէզ Փարիզ պիտի հասնի Հոկտ· 15ին, Մոսկուայի համագումարին մասնակցելէ ետք : Նոյն աղբիւրին համաձայն, անոր առաջին դոր – ծերէն մին պիտի բլլայ մօտէն քննել Մարթի – Թիլոն խնդիրը ,որու մասին մանրամասն տեղեկա– գիր մը կը պատրաստուի : Իրազեկներ կը կարծեն թէ ուրիշ պատժական տնօրինութիւններ պիտի ըլ– լան Թորէզի վերադարձէն առաջ : Ընկերվարական պաշտօնաթերթը, «Լը Փոփիւլէր», կ'ըսէ թէ կու– սակցութիւնը կը ջանայ «աւելի ճկուն ռամավա – րութիւն մը փորձել, որպէսզի բոլորովին մեկու – սացման չդատապարտուի եւ կարենայ միութեան կոչեր ուղղել ազդին մնացեալ մասին» : Թունդ ա– ջակողմեան թերթ մը, «Օրոր», կը կարծէ թէ «Ռուս մը հրամանագիրներ բերած եւ մասնաչած է երկու ամբաստանեալները եւ թէ անոնց ասպա– րէզը վակուած է » :

Առաջին անգամ չէ որ ներքին պատակոսմներ կը ծագին Ֆրանսայի համալսիավար կուսակցու – թեան մէջ : Նախապէս կարեւոր մաքրագործում – ներ կատարուեցան 1922ին, 1923ին, 1924ին, 1930ին, 1931ին , 1934ին եւ 1939ին :

ՇԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆի ՄԷՋ

Վերջին պահուն հեռագիրը կը ծանուցանէ թէ դինուորական յեղաշրջում մը տեղի ունեցաւ երէկ, նախաձեռնութեամբ զօր· Շեհապի որ անմիջապէս ստանձնեց երկրին իշխանութիւնը : 14 ընդդիմա – դիր երեսփոխաններ նախապէս դիմած էին հրա – մանատարին, խնդրելով որ բանակը այլեւս ուժ չտայ կառավարութեան : Հանրապետութեան նա– խագահը հրաժարեցաւ :

Պէյրութի մէջ ընդհ· գործադուլը կը շարու – նակուի : Ընդդիմադիրները որոնք սարքած էին ցոյցը, հրաւիրեցին ժողովուրդը որ վերսկսի աշ– խատանքը, սակայն բանթողները մերժեցին : Գոր– ծագուլը որ յայտարարած էր միայն երկու օր – ուան համար, երրորդ օրն է որ կը շարունակուի : Յուցարարները կ'ուզեն բարենորոգումներ ապա – հովել առանց քաղաքդիտներու օժանդակու – թեան : Վարչապետ Սայիպ Սալամ միջոցներ ձեռք առաւ պաշտօնանկ ընելու կասկածելի պաշտօնա– տարները : Դահլիճը չէ կազմուած տակաւին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՑ արտաքին նախարարը , Պ· Իդըն, Պելկրատ հասաւ Դչ· օր, խորհրդակցելու համար մարեչալ Թիթոյի հետ : Պիտի ջանայ լուծել Թրիէսթէի խնդիրը եւ ապահովել Եուկոսլաւիոյ գործակցութիւնը, ապահովելու համար աշխարհի եւ մանաւորապէս Հարաւ — արեւելեան Եւրոպա– յի խաղաղութիւնը :

ԳԻՆԵՐՈՒ բարձրացումը արգիլելու համար , կառավարութիւնը որոշեց աւելի պարզ ձեւի մը վերածել ուտեստներու բաշխումը, կրճատել զա – նազան միջնորդներու թիւը, մեծաքանակ ներա – ծումներ կատարել եւն· : Հրդեհի ապահովագրու– թեան սակերը պիտի զեղչուին : Ապահովագրական բոլոր ընկերութիւնները կրնան կեանքի ապահո – վագրութիւն կատարել :

ԵԳԻՊՏՈՍի վարչապետը, զօր· Նեկիպ, հինգ օր պայմանաժամ տուաւ մեծ կալուածատէրերուն, որպէսզի յայտարարեն իրենց ունեցած հողերուն յանձնուածական տարածութիւնը (200 արուսա – րէն աւելին) : Առաջին ազդարարութիւնը ուղ – ղուած է անոնց որ 5000 արուսավարէն աւելի ու – նին : Միեւնոյն ատեն յատուկ կը տարուի պետա – կան պաշտօնեաներու մաքրագործում :— Որոշ – ուեցաւ 50 հազար ոսկիէն 15 հազարի զեղչել Ազ– գաժողովին եգիպտական պատուիրակութեան սահմանուած վարկը :

Հ. Մ. Մ.

Փարիզի Հայ Մարզական Միութիւնը կը հրա – ւիրէ իր բոլոր մարզիկները, հին եւ նոր ամիսոփ – ուիլ իր մարզադաշտին վրայ Stade Olier, այս կի– րակի ժամը 9.30ին :

Պաշտօնական մարզանքի խաղերը պիտի սկը – սին 28 Սեպտեմբերին ,կրթական նախարարու – թեան կողմէ նշանակուած չատ կարող մարզիչի մը կողմէ : Հայ ծնողները կը հրաւիրուին արձա – նագրել իրենց զաւակները օգտուելու համար այս առիթէն, հասցէ ·— Stade Olier, 11 rue d'Arcueil , La Vache Noire (Autobus Porte d'Orléansէն) :

ՈՒՍՈՒՑԻՉ Կ'ՈՒԶԵՆ

ՊԱՂՏԱՏ, 15 Օգոստ·— Պաղտատի Ազգ· Ս· Թարգմանչաց եւ Սվաճեան Միացեալ վարժարա – նին համար· ուսուցիչ, հայերէնի ուսուցիչ եւ ու – սուցչուհի :

Պաղտատի Ազգ· Ս· Թարգմանչաց եւ Սվաճեան Միացեալ վարժարանի համար կ'ուզուի կարող ուսուցիչ մը, դպրոցի ներքին գործերը վարելու եւ հայերէն դասաւանդութեանց հետեւելու համար :

Դպրոցը ունենալով նախակրթարանի եւ միջ· նակարգի —մինչեւ Գ· կարգ — բաժիններ եւ շուրջ 850 երկսեռ աշակերտութիւն, հարկ է որ թեկնածուն ունենայ բարձր վկայական եւ համա – պատասխան փորձառութիւն :

Փափաքողներէն կը խնդրուի, փութով եւ դի – մում ներկայացնել Իրաքի Հայոց Թաղաք· Ժողովին, Պաղտատի ազգ· Առաջնորդարանի հասցէով, (The Armenian Prelacy of the Diocese, Bagdad (Irak)· Ընդ– րադրին մէջ յիշելով իր կրթական գործունէու – թեան եւ պայմաններու մասին :

ԴԻՒԱՆ ԹԱՂԱՔ· ԺՈՂՈՎԻ

Լոյս տեսաւ

ՀԱՑԵՐԷՆԷ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Դոկտ· ՏԻՐԱՑՐ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆի

505+ԺԶ մեծադիր էջ, մօտ 25.000 հայերէն բա – ռերու դէմ 75.000 գերմաներէն համմիչներ :

Գեղեցիկ լաթակազմ, դին 58 մարք :

Հրատարակչական տուն Verlag Von R. Oldenbourg München, Lotzbeckstrasse 2, Deutschland

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐի ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ.— Դպրոցասէր Տիկ– նանց վարժարանը կը վերաբացուի Հոկտ· 1ին : Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Le Raincy, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ չարաթ առաւօտները ժամը 9—12 : Հեռաձայն Le Raincy 172·

×

ՄԱՐՍԷՑԼ·— Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտ – տոյի դպրոցի արձանագրութիւնները կը կատար– ուին Սեպտ· 15էն սկսեալ, կէսօրէն վերջերը ժա– մը 3էն մինչեւ 5· Ուսուցիչ՝ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻ – ՐՈՍԵԱՆ :

Դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտեմբեր 2ին :

×

ՎԵՐԱՄՈՒՏ·— Ֆր· Կ· Խաչի Իսկ լէ Մուլի– նոյի Ուրիմեան դպրոցի հայերէնի դասերը կը սկը– սին Հոկտեմբերի առաջին հինգշաբթին : Ուսուց – չուհին է Տիկին Ա· Բալուեան :

Փութացէք արձանագրել ձեր զաւակները ա – մէն կիրակի օրերը ժամը 15—18, Ուրիմեան սրա– հին մէջ :

×

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կը բացուի Սեպտ· 30ին երեքշաբթի : Արձանա – գրութեանց համար դիմել ամէն օր Տեսչութեան : Հասցէ ·— 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.) : Հեռ· OBServatoire 18-28:

×

ՎԵՐԱՄՈՒՏ·— Վիէն·— Ֆ· Կ· Խաչի դպրոցնե– րը կը վերաբացուին Հոկտ· 1ին : Ուսուցիչներն են Պ· Կ· ՏԷՐՄՈՍԵԱՆ եւ Տիկին ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ :

Արձանագրութեանց համար դիմել ուսուցիչ – ներուն :

♣

ՄԱՐՍԷՑԼ·— Ֆ· Կ· Խաչի մասնաճիւղին դպր– ոցը կը վերաբացուի Հոկտ· 2ին, կէսօրէ վերջ , ժամը 2—5, Ահարոնեան ակումբին մէջ, 26 rue des Convelescents :

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐ ԿՈՒԶՈՒԻ

Գիւղերօթիկ Ազգ· հաստատութեան մը հա – մար երկու աշխատաւորներ կ'ուզուին : Նախընտ– րելի են այրերը, որոնք ունենան աշխատելու փ – որձառութիւն :

Դիմել Թերթիս վարչութեան, կէսօրէ վերջերը:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ·— Հ· Ց· Դ· «Զաւարեան» կոմիտէի ժողո– վը այս չաբաթ ժամը 8.30ին, Ուրիմեան սրահը :

ՄԱՐՍԷՑԼ·— Հ· Ց· Դ· Պոմոնի «Զաւարեան » ենթակոմիտէի նորընտիր վարչութիւնը ընդհ· ժո– ղովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս չաբաթ ժամը 21.15ին, սովորական հաւաքատեղին: Կր խնդրուի ճշդապահ բլլալ : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ·— Հ· Ց· Դ· Վարանդեան կոմիտէի ընդհ· ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 2.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը :

ՄԱՐՍԷՑԼ·— Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ «Նիկոլ Դուման» ենթակոմի– տէն այս կիրակի ժամը 3.30ին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ·— Հ· Ց· Դ· Ս· Մինասեան ենթա– կոմիտէի ընդհ· ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30– ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՀԱՄԱՒԱՐԲ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնա – ճիւղի ընդհ· ժողովը այս կիրակի առաւ· ժամը 9—12, 7 Bld. d'Athènes, Bar du Globeի սրահին մէջ : Օրակարգ·— 1) Պատգամ· ժողովի գեկուցում· 2) Ենթական եւ բարոյական համարատուութիւն տարեշրջանին· 3) Ընտրութիւն նոր վարչութեան : Կր խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ բլլալ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ·— Ֆ· Կ· Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը՝ 20 Դեկ– տեմբեր, չաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Սալօն Splendideի մէջ :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ· Ց· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴի «Ահարոնեան » խումբին կողմէ :

Կիրակի, 5 Հոկտեմբեր, ժամը 4.30էն 12, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin , métro St. Augustin :

Մասնակցութեամբ RICO'S CREOLE BANDի

Grande formation - vedette du cabaret «Le Drap d'Or»

Պիւֆէ Ա.նակնկալներ

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Նոր Սե– րունդի անդամներուն կամ հեռախօսել Օր· ՇԱ – ՀԻՆԵԱՆի TRU. 92-68:

ԺՈՂՈՎ ՊՐՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ·— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պրոնի հայրենակիցները կը հրաւիրուին 114, Route Nationale, Brasserie Sportի (սինէմային կից) սրա – հին մէջ դումարութիւնը ընդհ· ժողովին : Օրա – կարգ՝ Ազգային կրթական գործեր : Կը խնդրուի անպայման ներկայ բլլալ : Դիւան Ա· Մ· Կեդր· վարչութեան

ԱՑՆՃԱՐի ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

Քանանէն Տէր եւ Տիկին Մխճեան իրենց կըն – քամօր՝ Տիկին Գեղեցիկ Հայրապետեանի թոռմ հոդակոյտին իրենց ծաղկեպսակ 2000 Ֆր· կը նուի– րեն Ա.նճարի «Ճառագ» վարժարանին :

ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ֆ· ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՍԱՆԵՐՈՒ

Օդափոխութեան կայանին սանները կը մեկնին այս ուրբաթ ժամը 9.15ին : Լիոն կը հասնին ժամը 12.15ին : Փարիզ իրիկուան ժամը 6.15ին (Gare de Lyon) : Մարսէյլի տղաքը կը մեկնին նոյն օրը եւ հոն կը հասնին երեկոյեան 7ին :

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած է արձանագրութիւնը Վենետիկի Մու– րատ Ռափայէլեան վարժարանի 1952—1953 տա – րեշրջանին :

Վարժարանը կ'ապահովէ հայ տղուն տոհմային դաստիարակութիւն եւ կը բանայ անոր առջեւ հա– մալսարանի դռները :

Պայմաններու եւ ուրիշ մանրամասնութիւննե– րու համար դիմել տեսչութեան ·—

Direction du Collège Arménien Moorat - Raphael . Ai Carmini , Venise (Italie) :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԵՐԳԱՀՈՒՄԲի

Երգի փորձերը կը վերսկսին , այս չաբթու , եւ ամէն ուրբաթ իրիկուններ ժամը 20.30ին Ազգ· Տան մէջ, 32 rue de Trévise , դասախօսութեամբ Պ· ՊԱՐԹԻԵԱՆի :

Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները : Մնողքնե – րէն եւս կը խնդրուի ներկայացնել իրենց զաւակ – ները : — Վարչութիւն

ԱՑՐ ՄԸ ԵՒ ԿԻՆ ՄԸ երկու սենեակ կը փըն – տռեն Փարիզի մէջ, խոհանոցով եւ տարրական յարմարութիւններով :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C·P· Paris 1678-63

Samedi 20 Seutembre 1952 Շաբաթ 20 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6870-Նոր շրջան թիւ 2281

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՑՆՑՈՒՄՆԵՐ

Երբ ղղրդացին դէպքեր տեղի կ'ունենային ահմանին վրայ եւ ծովէն անդին, Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի մէջ, Լիբանանը կրնա՞ր յօրանջել, կամաւոր անշարժութեամբ :

Ծոյլ, դանդաղաչարժ եւ աւանդամոլ համարուած Արեւելքն է որ բաշերը կր ցցէ, արտաքին թէ ներքին ճակատի վրայ ;

Ցաջորդաբար անակնկալներ սարքեցին Սուրիա, Իրան, Եգիպտոս :

Պարագաներն ալ նպաստաւոր էին, քանի որ Արեւմուտքը թաղուած է ահաւոր հոգերու ծանրութեան տակ, եւ կը դժուարանայ վճռական ձեռնարկներէ :

Երեք երկիրներուն մէջ ալ, դժուարին է բարենորոգչական ձգտումը : Անշուշտ համաճարակ իւրաքանչիւր երկրի քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսական պայմաններուն :

Սուրիա երեք անգամ իշխանութիւն փոխեց, եւ կը թուի թէ արդէն գտած է հաստատուն վերելքի մը ճամբան :

Իրան նոր էջ մր բացաւ իր պատմութեան մէջ, անձնախընթաց պայքար մը բանալով օտար շահագրգռութեան դէմ :

Ոչ միայն ջնջեց Անգլօ-Իրանեան քարիւղի ընկերութեան մենաշնորհը, ազգայնացնելով ամէն բան, այլ եւ պայքարը փոխադրեց քաղաքական դետնի վրայ : Եւ պարբերաբար ասպարէզ կը կարգայ Մեծն Բրիտանիոյ :

Մխիթարեան առեն, կը փորձէ բարենորոգումներ կատարել, մասնաւորապէս ի նպաստ գիւղացիներուն, որոնք դարերէ ի վեր կը ծխւրին մեծահարուստ կալուածատէրերու բռնութեանց տակ :

Եգիպտոս չատ աւելի յառաջ դնաց, խոր ազդեցութիւն գործելով Միջին Արեւելքի մէջ :

Ինչպէս կ'երեւայ, թագաւորին գահընկէցութիւնը, քաղաքական կուսակցութեանց մաքրագործումը, չարաշահութեանց դէմ բացուած պայքարը մէկ մասն են միայն ընդարձակ ծրագրի մր :

Այս բոլորին էջ, իսկապէս յեղափոխական ձեռնարկ ըն է հողատիրութեան սահմանափակումը : Ծանր չղթայ մըն է որ կր քակուի, մարդավարի կեանք մը ապահովելու համար միլիոնաւոր թշուառ «ֆէլլահ»ներու :

Ուրեմն Նեղոսի ափերուն վրայ եւս կը հնչէ ընկերային արդարութեան առաջին խօսքը·— «Հողը աշխատաւորին » :

Լիբանանի մէջ, բաւին բուն իմաստով «պետական հարուած » մը չէ որ տեղի կ'ունենայ :

Պայքարը ուղղուած էր նախագահական դերդաստանին եւ անոր չրջապատին դէմ : Պչարա էլ Խուրի հարկադրուեցաւ տեղի տալ, ըմբռնելով տագնապին խորութիւնը : Եւ իշխանութիւնը փոխուեցաւ առանց արիւնահեղութեան, ինչպէս Եգիպտոսի մէջ :

Այստեղ ալ բուն հարցը բարենորոգումներու պահանջն է : Նոր նախագահին ընտրութենէն ետքն է որ պիտի պարզուի ամէն բան :

Արդարեւ, անիմաստ պիտի դառնար նախագահի կամ գահլիճի փոփոխութիւնը, առանց լուրջ բարենորոգումներու :

Ինչպէս միւս արեւել· երկիրները, Լիբանան եւս կը տառապի ընկերային անարդարութեան չարիքներէն :

Այդ սակաւահող երկրին մէջ ալ աւատապետութիւնը խոր արմատներ ձգած է, անհաւասար թշուառութեան մատնելով գիւղացին :

Մխիթարեան առեն, յաճախադէպ են բանուորական խլրտումները : Եւ եթէ արմատական բարենորոգումներ չկատարուին, լայն ասպարէզ բաց — ուած պիտի ըլլայ համայնավարներուն առջեւ : Մանաւանդ որ, երկրին աշխարհագրական դիրքն ալ նպաստաւոր է, ստորերկրեայ գործունէութեան համար :

Այսպէս, ցնցումները իրարու կը յաջորդեն Արեւելքի մէջ, ի խնդիր լաւագոյն օրերու :

Ոչ միայն անկախութեան ,ներքին ինքնավարութեան կամքն է որ կը զօրանայ, այլեւ ճեղքեր կը բացուին ներքին ճակատի վրայ, խորտակելու համար ընկերային անարդարութեան կապանքները :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՈՐ ԵՐԴԵՐ ԶՈՒՆԻՆՔ

Ամիսներ առաջ, կը դանդաղէինք թէ երեսուն տարի այս օտար, այլ հիւրընկալ, ափերուն վրայ թափառելէ ետքն ալ, տակաւին չունինք մեր անկախութեան, մեր եռագոյնին նուիրուած երգ մը :

Ու կոչ կ'ընէինք մեր բանաստեղծներուն եւ երաժշտագէտներուն որ իրարու քով դային եւ ճար մը դտնէին՝ այդ պարապը լեցնելու համար :

Չեմ կարծեր որ ոչ Ամերիկայի ,ոչ ալ Եւրոպայի մէջ, բանաստեղծ այսինչը ,երաժշտագէտ այնինչին քով դնաց «քան մը ընելու» համար : Կամաց , կամաց, Աստուծոյ օրերը չեն հասեր ...

Երեսուն տարուան մէջ, երեսուն «չնորհքով» երգ մտած չէ մեր երգարանէն ներս : Այո, քանի մր սիրուն երգեր հասան երեւանէն, բայց նոյնիսկ այդ «սիրուն»ներուն մէջ չեչտուած է կարմիր դիծը :

Կոլխոզի աղջիկ ...

Բացէք հին երգարանները : Համրանքը չկայ մեր ժողովրդական երգերուն — յեղափոխական, ազգային, սիրային, նոյնիսկ կռնծաբանական :

Դաշնակցականը ունի իր «Վէրքերով լի Ջան Ֆեատային» ու «Կարկուտ տեղաց»ը : Հնչակեանը կ'երգէ իր «Հեռաւոր երկիր»ը : Այդ երկուքին մէջտեղը դանուող լուրջ դասակարգը, երբեմն, վախով դողով, կ'երգէ «Արիք Հայկազունք»ը, որովհետեւ վստահ է թէ այդ քայլերգին հեղինակը ոչ Դաշնակ էր, ոչ ալ Հնչակ ...

Ցառաջդիմական կոչուած ազանները, ամչուշտ, իրենց բոլոր հանդէսները կը բանան — ու կը դոցեն «Ինտերնացիոնալ»ով :

Իսկ մեր մամիկներուն չրթունքները տակաւին կը մրմնջեն «Թէ հայրենեաց պահակադիր»ը , երբ պահակը վերջացուցած էր իր «Առաւօտ լուսոյ»ն :

Ինչ եղած է հետեւանքը մեր այս անհոգութեան : Ահաւասիկ — հայկական կոչուած ձայնասփիւռներուն վրայ կը լսէք «Աման տոէֆթոր, ճանըն չըմսըն տոէմտոր»ը կամ «Նէ չարէ, զատերտէ վար ըմըշ այրըլմաճ»ը :

Մեր հանդէսներուն եւ դաշտահանդէսներուն մէջ՝ բոլորն ալ «չքեղ», «ամննախընթաց» — վերջերս ալ եղան «աննման» — հայկական նուագա — խումբը դլուխ կ'արդուկէ իր թրքական եղանակներով :

Բանաստեղծներ, երաժշտագէտներ ազդիս Հայոց, յանցաւոր էք : Աստղերէն ու արեւէն, Շուփենէն ու Պէթհովէնէն քիչ մը ասդին եկէք ու միասին պատրաստեցէք քանի մր չնորհքով երգ— ամէնէն առաջ քայլերգ մը — որպէսզի, մեր հանդէսները ... չթրքանան :

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

---

18 ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐ ձերբակալուեցան Մ· Նահանդներու մէջ, կառավարութիւնը բռնի ուժով տապալելու մեղադրանքով : Կալանաւորուածներուն մէջ կը դտնուին Մխուրիի, Միչիկանի նահանդներուն, ինչպէս եւ Ուոշինկթընի համայնավար կուսակցութեան վարիչները :

ՎԵՐՋԻՆ ՌԱՋՄԱՓՈՐՋԵՐՈՒՆ առթիւ , որոնք տեղի ունեցան արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, զօր· Րիճուէյ դիտել տուաւ թէ անբաւական են Դաշնակիցներուն ունեցած դիմումները , ապահովելու համար պաշտպանութիւնը :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽԱԲԻՍԽ ՄԸ հաստատուած է Կրօֆնլանտի մէջ , 263 միլիոն տոլար ծախքով (94 միլիոն սթերլին) : Խարիսխը կը դտնուի Հիւսբեւեռէն 1490 քիլոմեթր հեռու : Առաջին անգամ է որ պաշտօնապէս կը յայտնուի այս դաղտնիքը :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ քաղաքական յանձնախումբը բանաձեւ մը քուէարկեց որուն համաձայն անտեսական պաշարում պիտի հաստատուի Իսրայէլի դէմ, արդիլելով արտածումները եւ ներածումները : Անսաստողները ենթակայ են մահապատիժի կամ ցկեանս թիապարտութեան :

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ 10 ձայնով որոշեց Ազգաժողովին անդամ ընդունիլ Ճափոնը : Ճ·Միութեան պատուիրակը մերժեց, ամբաստանելով Ամերիկան թէ կը վերահաստատէ ճափոնական զինապաշտութիւնը :

ԳԻՆԵՐՈՒ ԲՈՒԼՋԱՅՄԱՆ ԴԷՄ պայքարը կը չարունակուի : Կրթական նախարարը կ'աշխատի 6 տա հարիւր զեղչել տալ դասագիրքերու գիները :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ ԱԼ ՑԵՂԱՇՐՋՈՒՄ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ.— ՆՈՐ ԴԻՊՏԱՏՈՐԸ, ԶՕՐ· ՇՈՒՄԱՏ ՇԻՀԱՊ.— ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԸ ՊԻՏԻ ԸՆՏՐՈՒԻ ԳՇ· ՕՐ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Լիբանանի մէջ ալ պետական յեղաշրջում տեղի ունեցաւ եչ· օր եւ հանրապետութեան նախագահը, Պչարա էլ Խուրի ,հարկադրուեցաւ բանակի հրամանատարին՝ զօր· Ֆուատ Շէհապի յանձնել իշխանութիւնը :

Ահաւասիկ դէպքերն մանրամասնութիւնները·— Հանրապետութեան նախագահը հրաժարեցաւ (18 Սեպտ·) : Բանակին հրամանատարը , զօր· Ֆուատ Շէհապ յայտարարութիւն մը հրատարակելով կր ծանուցանէ թէ ստանձնած է իշխանութիւնը ալակցութեամբ Պ· Պ· Պազիլ Թրատի եւ Նազըմ Աքքարի, առժամեայ դահլիճ մը կազմելով , մինչեւ նոր նախագահի մը ընտրութիւնը : Բանակը դրաւած է բոլոր հանրային հաստատութիւնները : Անթելը հաղորդեց զօր· Շէհապի յայտարարութիւնը որ կ'ըսէ·

— « Հանրապետութեան նախագահը իր հրաժարականը ներկայացուց երեսփ· Ժողովի նախագահին եւ ես ստանձնեցի իշխանութիւնը իբրեւ վարչապետ , համաձայն սահմանադրութեան 62րդ յօդուածին ,մինչեւ նոր նախագահին ընտրութիւնը» : Ցետոյ հաղարտութեան յորդոր կը կարդայ :

Բարեբախտաբար անդորրութիւնը չէ խանգարուած : Սուուարաթիւ զինուորներ եւ ոստիկաններ կը հսկէին բարեկարգութեան :

Բոլոր տեղեկութիւնները կր հաստատեն թէ չարժումը ուղղուած էր հանրապետութեան նախագահին, անոր զերդաստանին եւ չրջապատին դէմ : Ընկերվարական կուսակցութեան առաջնորդը, Քամիլ Ճումպլատ ,որ միւս ընդդիմադիր խմբակցութեանց հետ սարքած էր եռօրեայ դործադուլը, կը պահանջէր նախագահին հրաժարումը :Այս առթիւ ծանր ամբաստանութիւններ կ'ուղղէին, բարենորոգում պահանջելով : Իրապեկները կ'ըսեն թէ հանրային կարծիքի յարաճունճումին առջեւ, նախագահը հարկադրուեցաւ բարենորոգման ծրագիր մը պարզել : Եւ ստիպեց որ հրաժարի վարչապետը՝ Սամի Սոլհ, որպէսզի անոր յաջորդէ իր թեկնածուն, Սայիպ Սալէմ :

Ն ոյն ազբիւրին համաձայն, Սամի Սոլհ անցեալ չաբթու «դոդերու խմբակ » անուանած էր նախագահը եւ իր չրջապատը : Ընդդիմադիր հոսանքը այնքան սաստկացած էր որ Սայիպ Սալէմ չկրցաւ դահլիճ մը կազմել : Մանաւանդ որ ընդդիմադիրները կը յանձնարարէին չարունակել ընդհ· գործադուլը, մինչեւ նախագահին հրաժարումը : Այս առթիւ կ'ըսէին թէ անոնք որ կը դործակցին նախագահին պիտի համարուին « դաւադիրներ , ժողովուրդի կամքին դէմ գործողներ » :

ՎՃՌԱԿԱՆ ՅՈՑՑԸ ԵՒ ԹՌՈՒՑԻԿՆԵՐ

Հինդշաբթի կէս օրին ընդդիմադիրները երեսփոխանական ժողովի նախագահին յանձնեցին յայտարարութիւն մը որով կ'ըսէին թէ տագնապին լուծման միակ ելքն է հանրապետութեան նախագահին պաշտօնանկութիւնը : Այս նամակը ստորագրած էին ութ ընդդիմադիր եւ ուրիշ քանի մը երեսփոխաններ : Իրիկուան դէմ ցոյց մը տեղի ունեցաւ ազդ· կոմիտէի կեդրոնին առջեւ : Ցուցարարները ջերմասէս կը ծափահարէին ընդդիմադիր պետերը : Միեւնոյն առեն չափազանց կծու թռուցիկներ կը ցրուէին Պէյրութի եւ Տրիպոլսոյ մէջ, նախագահին հրաժարումը պահանջելով : Միւս կողմէ մօտ չխուն երեսփոխաններ, անդամ դանազան հասարակութեանց, հանրագրութիւն մը ստորագրել կուտային, խնդրելով նախագահական պաշտօնին վրայ պահել Պչարա էլ Խուրին որ մարդնի է :

Ցետոյ հաստատուեցաւ թէ Սայիպ Սալէմ չէ յաջողած կազմել նոր դահլիճը եւ թէ հանրապետութեան նախագահը դիմած է նախկին վարչապետի մը՝ Հիւսէյին Ուէյնի : Կէս դիշերէն առաջ , լուր տարածուեցաւ թէ այս թեկնածուն ալ մերժած է եւ թէ դահլիճը պիտի կազմէ Միւէյման Ալի :

Ի վերջոյ, կէս դիշերին, հաղորդուեցաւ նախագահին հրաժարումը : Այս առթիւ եղերական խոսակցութիւն մր տեղի ունեցաւ նախագահին եւ զօր· Շէհապի միջեւ : Պչարա էլ Խուրի պահանջեց զօրավարէն միջամտել, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար :

— «Ուրեմն ինծի հրաման կուտաք որ կրակ բանամ», պատասխանեց զօրավարը :

Նախագահը հաստատական պատասխան տուաւ : Բայց զօրավարը , ոչ մէկ ժամ առաջ խորհրդակցած էր սպայակոյտին հետ , յայտարարեց .

— Եթէ նոյնիսկ կրակ բանալու հրաման տամ, վստահ չեմ թէ սպաներս պիտի հնազանդին :

Այն առեն նախագահը պատասխանեց .

(Էութերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԱՆՑՔԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ԵՐԵՔ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐ

Բ.

ՊԻՑԲՈՒՐԳ, (Յառաջ)։ — Նախ քան Յուլիս 23ի պետական հարուածը, զոր Նեկիպ հատա— տած էր, թէ գործերը լաւ չեն ընթանար եղիպ - տոսի մէջ։ Զայրոյթ կուտակուած էր իր մէջ քա- շաքական կուսակութեանց դէմ, որոնք, իր հա— մոզումով, կը դիւրացնէին անձերու տիրապետու- թիւնը ի վնաս ժողովուրդին ու հայրենիքին։ Զայ- րացած էր սեղանաւորական — տնտեսական խմբ- բակներու դէմ, որոնք սակարանային խաղերով, կառավարական խողովակներով եւ ուրիշ ապրե - ցութիւններով կամ հնարքներով միլիոններ կը դի- զէին երկրի մը մէջ, ուր ժողովուրդը կը մնար մե— ծաղոյն համբն ու իրաւազուրկը։ Զայրոյթով լեցուած էր վերջապէս պալատին դէմ, որ կը հո- վանաւորէր բոլոր ապօրինութիւնները, չարաշա - հութիւններն ու գայթակղութիւնները։ Իրն էին այս համոզումները եւ հետեւաբար իրը պիտի ըլ— լար,բանակին մէջ վայելած իր հեղինակութեամբ, այդ բոլորին վերջ մը տալու եւ եղիպտ. զործերը ուղիղ ճամբու մէջ մտցնելու պարտականութիւնը։

Զորս երկար տարիներու ընթացքին իր մէջ խմորուեցաւ, զարգացաւ ու հասունցաւ այն վըճ- ռական քայլը, որուն դիմեց վերջապէս Յուլիս 23ին։ Եկած էր հաշուեյարդարի պահը։ Եկած էր ժամանակը նոր ճամբայ մը բանալու եղիպտացի ժողովուրդին առջեւ։ Եւ, առջի բերան, թագա - ւորին ու պալատին հետ հաշիւը մաքրելէ վերջ, հրապարակ նետեց երեք նշանախօսքեր, յանուն հիմնական բարեկարգութեանց. —

1) Կուսակցական մաֆիազործում՝ չահախնդիր անձերու մեկուսացումով եւ ապականած բարքերու վերացումով։

2) Ընկերային արդարութիւն՝ հողային բարե- կարգութեամբ եւ աւատապետական դրութեան փոփոխութեամբ։

3) Տնտեսական բարօրութիւն՝ սեղանաւորա — կան - առեւտրական հակակշռով եւ ժողովրդական պահանջներու ապրուստի պայմաններուն բարե— լաւումով։

Զօր. Նեկիպի վճռականութիւնը կը բաղմա - պատկուէր նաեւ անյետաձգելի արագաշարժու - թեամբ։ Համապատասխան հրամանագիրներու հրատարակութեամբ եւ անոնց անմիջական կամ աստիճանական գործադրութեամբ։

Այս երեք հիմնական նպատակներն ալ հաճելի չթուեցան անոնց որ պիտի կրէին իրագործման հետեւանքները։ Այս պատճառով ալ ծայր տուին խլրտումները։ Նախ եղան սակարկներ փորձեր վարչապետ Ալի Մահէրի հետ, բայց երբ այդ փոր- ձերը ի դերեւ ելան, ընդդիմութիւնը աւելի չեչ - տուեցաւ, մղելու համար զօր. Նեկիպը Սեպտ. 7ի վճռական միջոցներուն։

Կուսակցական բարեկարգութեանց հարցին մէջ առաջին նշանակէտը Վաֆտն էր, իրրեւ խորհրդա- րանական հզօրագոյն կուսակցութիւնը եգիպտոսի մէջ։ Ու Վաֆտի մէջ՝ նախագահ Պ. Նահասը (ու նաեւ Տիկին Նահասը), ընդհ. քարտուղար Պ. Ֆուատ Սերակէտտինը եւ քանի մը ուրիշ դէմքեր։ Այս վերջիններուն չուղեցին որեւէ գնով լքել իրենց դիրքերը։ Պահ մը խօսուեցաւ միջին ճամբու մը մասին, որ իրականին մէջ պիտի նշանակէր դարձ- եալ յիշեալ անձերու մեկուսացումը, միայն թէ ինքնասիրութիւններ փրկելու եղանակով, բայց այդ եւս չիրականացաւ։ Վաֆտի այժմու դեկա - վարութիւնը քայլ մը անգամ եւս չդնաց։ Ցաջողե- ցաւ մինչեւ անգամ չէզոքացնել կամ դէպ անվնաս դարձնել երիտասարդ վաֆտեականներու այն բաղ - մութիւնը, որ Յուլիս 23ի յեղաշրջումէն առաջ ալ ծառացած էր իր դեկավարութեան եւ յատկապէս Պ. Սերակէտտինի դէմ, որուն տեղ կ'ուզէր ընդհ. քարտուղար տեսնել նախկին արտաքին նախարար Պ. Սերակէտտինը։

Եթէ կարելի ըլլար ապահովել Վաֆտի ինք - նակամ զինաթափութիւնը, պիտի դիւրանար ան- շուշտ եւ միւս կուսակցութեանց մաքրագործումը։ Հակառակ պարագային, բոլորը պիտի մաքրուէին մէկ եւ միեւնոյն ջուրով։ Ահա այդ է որ կը կա- տարուի այսօր, ի հեճուկս Վաֆտի եւ միւս կու- սակցութեանց։ Զօր. Նեկիպի կառավարութիւնը մօտ օրէն կը հրատարակէ այն յատուկ օրէնքը, որ պիտի պարտադրէ կուսակցութեանց զտումը, մէկ ամսուան ընթացքին։ Անեսատողներուն դէմ պիտի առնուին աւելի խիստ միջոցներ, որոնցմէ վերջինը պիտի ըլլայ լուծումը ըմբռնած կուսակ - ցութեան։

Ուշագրաւ պարագայ մըն է այն, որ այս ան— դամ, վարչապետ զօր. Նեկիպի հետ գործակցու - թիւն հաստատած են խալամ եղբայրները։ «Իխ - ւան)։ Իսկ, համամիտ տարբերով կազմուած Ազ— գայնական երիտասարդական կուսակցութիւնը կ'անդամակցի արդէն նոր կառավարութեան։ Ա. - նոր նախագահը, Պ. Վաթհի Ռաուան, որ քա — ղաքական գործօն դէմք մըն է, թուննդ հակառա-

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋՄԻՒՌՆԻԱՆ

(8րդ եւ վերջին մաս)

Զմիւռնիոյ հայ հրապարակագրութեան մէջ «Արշալոյս Աբարատեան »ին հաւասար երկարա - կեցութեամբ կը փայլի Մ. Մամուրեանի թերթը՝ «Արեւելեան Մամուլ»ը՝ որ սկիզբին, 1871ին, իբրեւ ամսաթերթ կը հրատարակուի, աւելի վեր- ջը՝ կիսամսեայ ու ի վերջոյ՝ իր որդւոյն ձեռքով չաբաթաթերթ, 1918 — 1921 տարիներուն ալ իբ- րեւ օրաթերթ հրատարակուելու համար։ Մատ - թէոս Մամուրեան անձանօթ դէմք մը չէր հայ լը- րագրութեան մէջ, ոչ միայն «Մաղիկ» պարբերա- թերթին ընծայած գնահատելի աշխատակցու — թեամբը, այլեւ շատ առաջ «Արշալոյս Արարատ — եան»ի մէջ հրատարակած մէկ անատրազիր յօդ - ուածովը, յարանուանութիւններու մասին, որ իր լուրջ մտածումներով եւ նոր զաղափարներովը մեծ չահադրդռութիւն յառաջ կը բերէ ժամանա— կին Իզմիրի ուսումնասէրներու շրջանակին մէջ։

Մամուրեան հօր «Արեւելեան Մամուլ»ի հա - ւաքածոները վկայ են այն հսկայ աշխատանքին ու ճիգին, որ բերած է այս մեծ մշակը հայ հրապա - րակագրութեան։

Իր որդին՝ Հրանտ Մամուրեան, հօրը մահէն ետք «Արեւելեան Մամուլ»ը իբրեւ չաբաթաթերթ հրատարակելէ վերջ, 1909ին «Դաշինք» օրաթեր— թը կը հրատարակէ Սուրէն Պարթեւեանի խմբա- գրութեամբ, վերապահելով իրեն քաղաքական բաժնի խմբագրութիւնը։

Պարթեւեան, իսկապէս տաղանդաւոր ար - ուեստագէտի ոճով մը կը փայլի հոն, բայց հրա — պարակագիր մը ըլլալէ աւելի արձակ բանաստեղ- ծութեան վարպետ մըն էր։ Կը յիշեմ անոր մասին հետեւեալը՝ որ ինձ պատմած է իր մտերիմներէն մին։ Հայաստանի Հանրապետութեան նեղ օրերն էին, հայ բանակը իր կարելին կ'ընէր դիմադրա - ւելու չորս կողմէն յարձակող թշնամիները։ Պոլ - սական թերթերը արձագանգը կ'ըլլային հայ պին- ուորներու յաղթանակներուն։ Այդ թերթերէն մին պատահմամբ Պարթեւեանի ձեռքը կ'անցնի, իր հրատարակութենէն չուրջ ամիս մը վերջ։ Պար — թեւեան, պոլսական թերթին տուած տեղեկու - թիւններէն ոգեւորուած, դէպքերուն պատչաճ պատկերային խմբագրական մը կը գրէ, որ օր - ուան կացութեան բնաւ չէր համապատասխաներ, որովհետեւ հայկական բանակը չատոնց կոպտա - լուծուած ու երկրի վարչութիւնը փոխուած էր։ Պարթեւեան, քաղաքական առօրեայ թերթի խմ - բագիր մը, կ'անդիտանար օրուան կացութիւնը։

1919ին, «Դաշինք» 1966 թիւ հրատարակուելէ վերջ, վերտին «Արեւելեան Մամուլ» անունը կ'առնէ ու կը չարունակուի դժբախտաբար մինչեւ Զմիւռնիոյ անմոռանալի աղէտը։ Դժբախտաբար կ'ըսեմ, վասնզի զմիւռնահայ գաղութը իր կրած հարուածին ահաւորութեան մէկ մասը այդ թեր- թին կը պարտի, իրրեւ հետեւանք անոր անճիշդ ու մոլորեցնող առաջնորդողներուն՝ օրուան կա- ցութեան մասին։

Զմիւռնահայ հայ հրապարակագրութեան մէկ

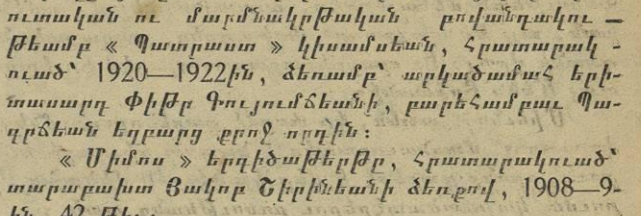
կորզ աչխարհակալութեան, ստանձնած է քարո— զութեան նախարարի պաշտօնը։ Պ. Ռաուան եղած է անկախ դէմք մը, որ խնդիրը ունեցած է եկած ու գացած բազմաթիւ վարչապետներու հետ։ Առա - ջին անգամ բանտարկուած է Սըտքի փաչայի օ — րով, 1933ին։ Երկրորդ անգամ բանտ նետած է 1941ին, Հիւսէյին Սըրրի փաչայի հրամանով։ Նա- հաս փաչա իր կարգին բանտարկած է զայն 1945- ին։ Իսկ վարչապետ Ալի Մահէր փաչա ձերբակա- լել տուած էր զայն Յունուար 26ի Գահիրէի հըր — կիզման վաղորդայնին եւ, սպասելով իր դատա - վարութեան, բանտը կը մնար վեց ամիսէ ի վեր։ Սպատ արձակուեցաւ պետական հարուածէն վերջ, Յուլիս 25ին։ Զերմ կուսակից մըն է եգիպտոսի ազատագրման՝ բոլոր տեսակի կապանքներէն եւ մանաւանդ բրիտանական դրաւումէն։ Առանձ- նապէս ներշնչուած է կանոնի եւ իրլանտական Sinn Fein ի չարժումներէն եւ կը հետապնդէ անոնց ըս- կզբունքներուն կիրարկումը եգիպտոսի մէջ։

Զօր. Նեկիպի յեղաշրջումը ուրեմն, բանակին հետ, կը կոթնի նաեւ եգիպտացի երիտասարդու - թեան վրայ, որ կոչուած է բռնելու հին քաղաքա- կան հոսանքներու տեղը պետական - հանրային կեանքին մէջ։ Այս պատճառով ալ պիտի ձգտի ան իրագործել ժամանակի ընթացքին այն բոլոր ա - ռաջադրութիւնները, զորս յեղաշրջման վարիչը, զօր. Նեկիպ, հրապարակ նետեց գործի դլուխ ե - կած օրն իսկ։

Կուսակցութեանց զտումն ու մաքրագործումը մէկն է այդ առաջադրութիւններէն։ Տեսնենք այ- ժըմ, թէ ինչ ձեւով կը ներկայանայ բարեհորոդ - չական միւս ձեռնարկը, որ ընկերային արդարու- թիւնն է, ծրագրուած եւ աստիճանաբար գործադ- րելի հողային բարեհորոդումներով։

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Երեւանի անթեղէն

Ի. ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ Գիտութեանց Ակադեմիան հանդիսաւոր նիստ մը նուիրած է Միջնադարեան արեւելքի մեծ բժիշկ, պատմագէտ եւ փիլիսո — փայ՝ Աբու Ալի Իպն Սինայի (Ավիցեննա) ծննդ- եան 1000ամեակին առթիւ։ Ճառեր խօսած են տա— ճիկ նշանաւոր գիտնականին կեանքին եւ գործու- նէութեան մասին։

30 ՀԱՑ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՆԵՐ Երեւանէն Թիֆ — լիս մեկնած են Ակադեմական Ազիզբեկեանի առաջ- նորդութեամբ։ Անոնք քսիսի այցելեն Ի. Վրաս - տանի նորակառոյց շինութիւնները, ինչպէս եւ մաքերու փոխանակութիւն պիտի ունենան Ի. Վը— րաստանի ճարտարապետներու հետ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ պետարուեստական հրատարակչու- կանը հրատարակեց Ստեփան Շահումեանի գրա — կան աշխատութեանց ժողովածուին առաջերէն Թարգմանութիւնը։

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« Ա Ռ Ա Ջ » Ը

Կրծող լուր մը

ԼԱ. ԹՈՒՆԱՍ (Քուպա).— Ձեմ դիտեր թէ ին՞չ ու այսօր միտքս խռովեցաւ Աթթրատակ ձորինմէջ նահատակուած զոհերու պատկերներով: Թերեւս անոնց անհանդարտ հոգիները ճնշում կը զգածեն վրաս, որպէսզի տեւական մոռացումէ փրկեմ զիրենք:

Աթթրատակը, Ամուրթաղ գիւղի արեւելակողմէն զառիվար կախուած քղանցք մըն է, ձորակերտ բլուրով մը եւ շրջապատուած Ընկուզի ձորով եւ Ազսիկ գետակով: Անդնդախոր եւ աներեւոյթ խորխորատ մը:

Ամուրթաղը պարպելէ առաջ իբրեւ թէ «ղինուորագրութեան» համար, այրերու մեծ մասը ծուղակը ձգած եւ արդէնփակած էին Վասիլենց տան մէջ: Գիւղը տարագրելէ եւ անոր բնակչութիւնը հեռացնելէ ետք, ձեռնակապ եւ մէկմէկու կապուած հոն փոխադրելով բոլորը, Թուրքերուն յատուկ խենթութեամբ ջարդեր են: Վերջին այցելութեանս միջոցին իրենց ինձ ուղղած զարմացական նայուածքը եւ խօսքերը դեռ աչքիս առջեւ ու ականջիս մէջն են:

Երջանիկ հայ գիւղերուն հետ Ամուրթաղը պարպուած էր եւ բնակչութիւնը ուղղուած Ս. Լոյսի ճամբով: Անգամ մը, Վարի Ջաղացքին առջեւ կեցուցին, զոհերը սուիքելով որ աղաղակեն — «վատիշհըմ չօք եաշա» եւ հատ ու կենդ մնացած առոյգ այրերը կրկին զառելու եւ վար դնելու համար: Այդ միջոցին էր որ մտածեցի հրամանատարէն արտօնութիւն ուղել, հօրս խաչքէն ու պաշար առնելու եւ վերադառնալու համար: Դժկամութեամբ արտօնեց, երկու ժանտարմաներու հսկողութեամբ: Գացի ու տեսայ: Բոլորը տանիքն հանած եւ չարքի դրած էին: Թախիծ կար ամէն նուն դէմքին վրայ: Մահն էր որ կը սաւառնէր իրենց չուրջը: Հաշիւ կրցայ հաճեցնել որ թողուն հօրս մօտենալ: Փսփսուք մը ծայր տուաւ իրենց մէջ:— « Թերեւս լրտես մըն է դինեալ յարձակումի մը համար»...

Ինչ որ տարեր էի յանձնեցի հօրս: Մերժեց: «Նորէն հետդ տար՝ տղաս, ինծի պէտք չէ ալ: Ինչո՞ւ եկար», բաւ եւ դլուխը կախեց:

Այս անակնկալին առջեւ պապանձեր մնացեր էի, երբ Յակոբ Մաթիկեանը վրայ բերաւ.

— Հոգիդ սիրեմ, Սահակ, եա դնա անմիջապէս: Եթէ անբնաս մնաս ու ապրիս, հարս ու աղջիկի պատուոյն պաշտպան եղիր: Մեր բանը Աստուծոյ մնաց: Գնա, Ալ Տէրը ձեզի օգնական»:

Իրաւ նշան հաւանութեան բոլորի գլուխները չարժեցան: Ժանտարմաները ուղեցին վերադար — ձնս արգիլել: Բողոքեցի: «Միւսիր էֆէնտի, այս երիտասարդին համար պէտք եղածր հոն կը կարդադրէք» ըսելով ձեղքին դիս: Տեղահաններուն մէացայ զոռընէրուն գլուխը:

1919ին երբ վերադարձայ Սեպուհին, Կարապետին, Եղիային եւ Աբրութիւնին հետ, մէկիկ — մէկիկ հաւաքեցինք իրենց ոսկորներն եւ մի եւնոյն փոսին մէջ թաղեցինք: Եթէ արեւմտահայ հոսանքը փրկուած ըլլար, յուշարձան մը պիտի կանգնէինք, բոլորին անուններն արձանագրելով, մեր սիրելիները հոն անտէր ու անյիշատակ մնացին...

Ս. Գ. ՆԻԿՕԼԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՊԷՅՐՈՒԹի էշրէֆիէ թաղը հայաշատ եւ կրեւոր կեդրոններէն մէկն է, ուր հաստատուած են նաեւ կաթոլիկ եւ բողոքական համայնքներու կեդրոնները, իրենց եկեղեցիով եւ վարժարաններ - րով: 1920—30 Սահակ Բ. Կաթողիկոսի նուիրական օժանդակութեան չնորհիւ կը դնուի ներկայ եկեղեցի եւ դպրոցին հողը, կը չինուի վարժարան եւ եկեղեցի եւ առաջին տարին իսկ վրաններու տակէն հոն փոխադրուած վարժարանըկ'ունենայ 300-350 երկսեռ աշակերտութիւն: 1946ին թաղ. խորհուրդին, մասնաւոր յանձնախումբի մը եւ Օգն. Ընկ. Միութեան օժանդակութեամբ կարելի կ'ըլլայ նախչորս դասարան եւ մէկ տեսչարան չինել, ապա 1948ին յարկ մը եւս կ'աւելցնեն չորս դասարան: Այս երկրորդ յարկին համար կը ծախսուի տասներկու հազար լիր. ոսկի: Դարձեալ բաւարար չըլլալով կը բարձրացնեն երրորդ յարկ մը եւս երեք սենեակով, ծախսելով մօտ չորս հազար լիր. ոսկի: Շէնքը կը լրացնէ առողջապահական պայմանները: Դպրոցին դաստիարակչական բաժինը ենթակայ է ուսուցչական ժողովներու ուսումնասիրութեանց եւ տնօրէնի անմիջական հսկողութեան: Դպրոցին համար ընդհ. ծախք եղած է 40—45000 լ. ոս.: 1951—52ին աւելցած են մարզանքի եւ արաբերէնի դասեր: Անգլերէնը եւ ֆրանսերէնը կ'աւանդեն մասնագէտ ուսուցիչներ: Դպրոցը ունի իր մնայուն բժիշկը: Օգն. Ընկ. Միութեան «Պնակ մը կերակուր» կը հասցնէ նաեւ էշրէֆիէ, Հ. Բ. Ը. Մ.ը կու տայ կաթ եւ ճաշ իւղ: Տէր եւ Տիկին Ճօրճ Մարտիկեան նուիրած են հինգ հազար տոլար, կահաւորման իսկ Ամերիկայի Կրթական Հիմնարկութիւնը յատկացուցած է հազար լիր. ոսկի: Դպրոցը այժմ արդիական ամէն յարմարութիւնով օժտուած է:

Դպրոցին վերջ, կը մնայ չինել եկեղեցին: Ծախքը 7 0— 80 հազար լիր. ոսկի կը հաշուեն: Արդէն վերջանալու մօտ է եկեղեցիին յատակագիծը:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Թուրքիոյ մէջ Օգոստ. 18ին մեռած է կրթական վաստակաւոր գործիչ Տիկին Եւդինէ Բուզպաղեան: Ուշաուն տարեկան էր: Թիֆլիզի եւ Երեւանի մէջ տարիներ չարունակ իր տեսչութեամբ ունեցած է գիմնազիա: Հայաստանի հանրապետութեան անկումէն ետք, Թաւրիզի մէջ հիմնած է երկսեռ երկրորդական վարժարան մը, որ կարեւոր դեր կատարած է մշակութային կեանքին մէջ: Տիկին Բուզպաղեան մէկտ իր մահկացուն թիւնը բերած է Հայ Օգն. Միութեան: Այս առթիւ Բուզպաղեան եղբայրները չուրջ քսան հազար ռիալ նուիրեցին ազգային մարմիններուն եւ Հայ Օգն. Միութեան:

ՀԱՑ ՈՒՍԱՆՈՂ ՄԸ, Ալեքսանդր Բաղդասեանց յաջողութեամբ աւարտած է Ժընեւի քիմիաբանական համալսարանը, տնօրէնը եւ զուիցերիական գիտական պարբերաթերթեր գնահատանքով կ'արտայայտուին իր մասին:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Գանի մը օրէն Փարիզի մէջ կը ներկայացուի Պ. Աչոտ Մալաքեանի վերջին չարժանկարը՝ Le Fruit Défendu, Le Colisée, Le Berlitz եւ Gaumont — Palace սինեմաներուն մէջ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 14 Սեպտ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղը եղանակին առաջին բաբեկամական մըցումը կատարեց Օգոստոս 24ին, Coder խումբին դէմ եւ յաղթեց 4—2:

Այս տարի եւս St. Julienի խումբը կազմակերպած էր մրցումներ, իր վեթերանները համար: Կը մասնակցէին 12 խումբեր: Հ. Մ. Ը. Մ.ը դիւրութեամբ ապահովեց իր յաղթանակը, պարտութեան մատնելով U .S. Amicaleը: Նոյն օրը 7 Սեպտեմբեր finaliste կը մնայ Les Caillols խումբին դէմ, զայն եւս պարտութեան կը մատնէ 4—2, եւ կը տիրանայ օրուան Challengeին:

Այս երկու յաղթանակներէն ուժեղացած մեր տղաքը վստահութեամբ դաշտ կ'իջնէին իրենց առաջին ախոյենական մրցումին համար ընդդէմ Ste. Tulle խումբին:

Հանդիսատեսի մեղմ կ'ունենայ Coderի դաշտին վրայ, կիրակի 14 Սեպտ. ժամը ճիշդ 3.30ին: Երկու կողմերը կ'անցնին կատաղի յարձակողականին, իրենց թարմ ուժերով:

Քառորդ ժամ վերջ հակառակորդը կը նշանակէ իր առաջին կէտը, Ste. Tulle 1, Հ.Մ.Ը.Մ. 0:

Մերոնք կրակ կտրած, կ'անցնին բուռն յարձակողականի ու կը տիրապետեն խաղին, սակայն տիրապետել՝ չի նշանակեր միշտ յաղթանակ չտիլ: Ապարդիւն չանցնիր իրենց ճիգը եւ 30րդ վայրկեանին մեր Մասիսը կը նշանակէ առաջին կէտը հաւասարեցնելով 1—1:

Հինգ վայրկեան վերջ դարձեալ Մասիս կը նշանակէ երկրորդ կէտ մը Հ.Մ.Ը.Մ. 2 Ste.Tulle 1:

Մեր տղաքը կը թուլնան չահուած այս երկու կէտերէն, որմէ կ'օգտուի հակառակորդը եւ կը նշանակէ երկրորդ կէտ մը, Ste. Tulle 2, Հ.Մ.Ը.Մ. 2:

Ա. Կիսախաղր կը վերջանայ հաւասար:

Երկրորդ կիսախաղին հովը հակառակորդին ի նպաստ էր, ուրեմն պէտք է կրկնապատկել մեր ճիգերը, ապահովելով խաղին միօրինակութիւնը ու առաւելութիւնը, սակայն հակառակորդը կ'օգտագործէ մեր վերջապահ դիծին մէկ սխալը, եւ տասներորդ վայրկեանին կը նշանակէ երրորդ կէտ մը, Ste. Tulle 3, Հ.Մ.Ը.Մ. 2:

Առիթէն օգտուելով կ'ուզէի թելադրել մեր ֆութպոլի խումբին պատասխանատու ընկերներուն որ զօրացնեն վերջապահ դիծերը ...

Խաղացող չի պակսիր: Անհրաժեշտ է լաւագոյն ուժեր ապահովել հինգ խումբերուն համար: Հակառակորդը յոգնած է բառին բուն իմաստով: Մեր հանդիսականները սրտագողի մատնուած են: Արդեօք պիտի պարտուի՞նք:

Նախանձախնդիր իրենց անունին հայորդիները կը թափեն իրենց բոլոր ճիգը եւ վերջին վայրկեանին մերմարալը կը նշանակէ 3րդ կէտը: Հ.Մ.Ը.Մ. 3, Ste. Tulle 3:

Վստահ էինք այլեւս մեր յաղթանակին, բայց յանկարծ կը թուլնան մեր տղաքը, վախցնելով նրպաստաւոր առիթները: Խաղը կը վերաջանայ 3—3:

× Այս կիրակի 21 Սեպտ. Հ.Մ.Ը.Մ. կը մեկնի Istre կատարելու ախոյենական երկրորդ մրցումը: Ընկերանալ փափաքողները պէտ քէ արձանագրուին հետեւեալ հասցէներուն.— Եղբայր Վահէ Փարթամեան 36 եւ եղբայր Ժիրայր Ոսկեան, 22 Rue des Dominicaines:

Սարգիս Գույումճեան

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ՀՈՋԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Գերմանիա չվերադարձաւ բնաւ: Մեռաւ Անգլիոյ մէջ: Կատարեց իր պարտականութիւնը, բայց միաժամանակ առեց Փրուսիացիները: Մինչեւ անգամ չուզեց անոնց դրամը:

×

Լրտեսութիւնը կը թուի յաւիտենական ըլլալ, որովհետեւ մարդիկ տակաւին կը հաւատան պատերազմին, տակաւին կ'ատեն զիրար, տակաւին չեն վստահիր իրենց դրացիներուն: Որովհետեւ մեր ժամանակներուն, չունինք տակաւին պէտք եղած պատրաստութիւնը, առանց անձնապաշտութեան խաղաղութեան մէջ ապրելու համար: Մարդկային միտքը քիչ կը տարբերի այն միտքէն, որ կար հինգ հազար տարիներ առաջ, երբ պատերազմներն ու լրտեսութիւնը բոլորովին բնական կը թուէին ըլլալ: Գիտութիւնը այսօր հինգ հազար տարի առաջ գացած է մարդկութեան բարոյական զարգացումէն: Մենք տակաւին կեցած ենք հարիւրաւոր տարիներ առաջ գոյութիւն ունեցող հոգեբանական մակարդակին վրայ: Մինքիւ որ քսաներորդ դարու գիտութեան եւ տասնեւութերորդ դարու մտածողութեան միջեւ եղած բացը, երբեք տեւական խաղաղութիւն պիտի չըլլայ: Եւ լրտեսները միշտ գոյութիւն պիտի ունենան:

Ա.— ԿԻՆԸ ՔԼԱՈՒԻԶ ՖՈՒՔՍԻ ԵՏԻՆ

Ամէն սերունդ յառաջ կը բերէ առնուազն մէկ մարդ, որ իր մէջ կ'անձնաւորէ իր ժամանակներու հիւանդութիւնը: Մեզի համար ,այսօր, այդ մարդը տոքթ. Քլաուզ Էմիլ Ճիւլիըս Ֆուքսն է, անունէն դիտնականը, դատապարտուած դաւաճանը, հետամուտը տարօրինակ արարքի մը, որ առաջնորդեց զինքը, Ֆաուստին պէս, սակարկութեան սատանային հետ, որու ձեռքէն ազատիլ չկար:

Անոր եաին կեցած էր կին մը, ինչպէս կին մը կար Պենետիկտ Արնոլտի եւ Վիտքոն Քուիսլինկի եաեր:

Տարօրինակ կին մը, զրեթէ միամիտ եւ անմեղունակ, բայց այնու ամենայնիւ կատարելա պէս յօժար յանձնելու ինքզինքը համաշխարհային համայնավարութեան մոլեռանդ ուժերուն եւ մղելու իր սիրած մարդը, որպէսզի դաւաճանէ իր որդեգրեալ հայրենիքին, յօդուտ օտար պետութեան մը:

Լոնտոնի եւ Ուոշինկթընի Գաղտնի Սպասարկութեանց դիւանաթուղթերուն մէջ կայ զերբանցապէս գաղտնի թղթածրար մը՝ տոքթ. Քլաուզ Ֆուքսի կեանքին մէջ այս կնոջ խաղացած դերին մասին: Քիչեր գիտեն անոր բուն անունը: Թղթածրարներու մէջ ան կոչուած է Հիլտէ Ք.: Համայնավար հետսկզբեան լեզուով կը կոչուէր Պրանտ, որ զերմաներէնով կը նշանակէ «կրակ»: Կը կոչուէր նաեւ Հայս (չատ տաք), Վարմ (Տաք) եւ Քալթ (Պաղ), բոլորն ալ ջերմութեան զանազան աստիճանները բացատրող զերմանական բառեր:

Մի եւնոյն թղթածրարներուն մէջ կարելի է գտնել նաեւ վկայութիւնը այս զրքի հեղինակին, որ ճանչցած էր Հիլտէ Ք.ն, երբ Գերմանիա կր մընար՝ համայնավարներու եւ նացիներու զործունէութիւնը պրպտող թղթակցի հանդամանքով: Այս յօդուածին մէջ զործածուած ուրիշ նիւթեր հիմնուած են այն պատմութեանց վրայ, զորս Հիլտէ Ք. ըրած է իր ընկերներուն եւ բարեկամներուն: Եւ ես լուրջ պատճառներ ունիմ հաւատալու, թէ ճիշդ են բոլոր ըսուածները ....

Հիլտէ թուի էր, մօտաւորապէս հինգ ոտք վեց մատնաչափ հասակով: Ասպարէզ իջաւ իբրեւ գաղափարապաշտ մը, կապուելով բազմաթիւ ճախակողմեան խմբակներու: Երեսունական թուականներու սկիզբներր հանդիպեցաւ Ֆուքսի Քլխի համալսարանը, ուր կ'ուսանէին երկուքն ալ: Հիսիսային Գերմանիոյ մէջ, ծովային հաճելի քաղաք մըն է Քիլ: Ֆուքս կը պատկանէր համայնավար ուսանողական խումբին եւ Հիլտէ հոն էր, որ ճանչցաւ զայն: Հիլտէ Պրանտ նոր էր յեղափոխական չարժման մէջ, բայց անմիջապէս որ ծանօթացաւ բարձրահասակ, նիհար, զարդացած երեւոյթով Քլաուդի հետ, սիրեց զայն եւ հաւկցաւ, որ իր ուզած մարդն էր ան: Քլաուդ կ'այցելէր ա— նոր չարաթը երկու անգամ, Հինտենպուրգ Շեթրասէի իր փոքրիկ յարկաբաժնին մէջ:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

— Քանի որ բանակը դիս կը լքէ, ինծի կը մնայ հրաժարիլ :

Հրաժարումէն ետք զրոյց տարածուեցաւ թէ նախագահը Ֆրանսա մեկնած է օգնաւտով, բայց լուրը ճիշդ չէր : Փարիզի լիբանանեան դեսպանն ալ իր զուր սպասած էր Օրլիի կայարանին մէջ :

× Զօր. Շէհապ կը պատկանի լիբանանեան մեծ գերդաստանի մը որ երկիրը վարած է աւելի քան հարիւր տարի : Շրջանաւարտ՝ Սէն Սիւի զինուորական վարժարանէն, հարիւրապետի աստիճան ունէր Ֆրանսական բանակին մէջ, հոգատարութեան օրով : Հանրապետութեան բարձրացաւ երբ Լիբանան անկախութիւն հռչակեց : Զօրավար եղաւ 1943ին, յետոյ ընդհ. հրամանատար Լիբանանի բանակին :

Զօրավարը չառաւիղն է էմիր Պէշիր էլ Շէհապի, որ յաջողեցաւ ինքնավարութիւն ստանալ Լեռնային Լիբանանի համար, երբ Նափոլէոն Պոնափարթ եգիպտոս կ'արշաւէր : Աւելի վերջը, էմիր Շէհապ դինակցեցաւ եգիպտոսի հետ, Թուրքիա — րուն դէմ կռուելու համար : Պաշտօնանկ եղաւ 1840ին եւ մեռաւ Պոլսոյ մէջ ուր աքսորուած էր : Շէհապ ընտանիքը տիրական դիրք մը դրաւած էր Լիբանանի լեռներուն մէջ, 1860ին, երբ Ֆրանսա միջամտեց թրքական ջարդերուն առթիւ :

× Նախագահական ընտրութիւնը պիտի կատարուի Գ. օր : Հաւանական թեկնածուները կը համարուին զօր. Ֆուատ Շէհապ, Լոնտոնի նախկին դեսպան Քամիլլ Շամուն Շուֆ, եւ նախկին արտաքին նախարար Համէտ Ֆրանճիա : Այս վերջինը եւ զօր. Շէհապ Ֆրանսասէր կը համարուին, միւսը՝ անգլիասէր :

Իրանեան թեմուկը

Ուշխնկերքի պարսկական նոր դեսպանը, Աւահէքեար Սալեհ, եչ. օր երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին հետ : Տեսակցութենէն վերջ յայտարարեց թէ Ա. Մերիկայի միջնորդութիւնը խնդրած է, լուծելու համար քարիւղի վէճը : Այս առթիւ ըսաւ.

— Իրապէս տագնապալի են պարագաները Իրանի մէջ եւ եթէ Մ. Նահանգները չօգնեն, ազատ աշխարհը այլեւս պիտի չկրնայ մնալ կացութեան : Տոքթ. Մոսատեղ եւ իր կուսակիցները անկեղծօրէն կը ջանան պահպանել Իրանի քաղաքական եւ տնտեսական ամբողջութիւնը : Բայց, տնտեսական կացութեան հետեւանքով, չափազանց դժուար է գլուխ հանել այս գործը» :

Իրագեկներու կարծիքով, դեսպանին յայտարարութենէն կը հետեւի թէ համաձայնաւարները կրնան տապալել օրուան կառավարութիւնը, եթէ տագնապը չլուծուի :

Մինչ այս մինչ այն, ամերիկեան քարիւղի ընկերութեան մը ներկայացուցիչը, Ճոնս, կը շրջունակէ բանակցութիւններ կատարել : Իր կարծիքով կարելի է վեց ամիսկին բանեցնել Ապատանի նաւթահորերը : Ծախքը՝ տասը միլիոն տոլար : Ճոնս պարզապէս առեւտրական մըն է որ կ'ուզէ քարիւղ դնել եւ ծախել :

Անգլ. կառավարութիւնը նոր ազդարարութիւն ուղղեց, յիշեցնելով թէ «բոլոր կարելի միջոցները ձեռք պիտի առնէ, իրանեան քարիւղին վաճառումը արգիլելու համար» : Այս ազդարարութիւնը պատասխանն է Պ. Ճոնսի ձեռնարկներուն :

×Աչխատանքէ զրկուած բանուորներ յարձակեցան Մասճիտ Սոլէյմանի գինետրական կառավարիչին տան վրայ, խորտակելով ապակիները եւ վերաւորելով քանի մը պաշտօնեաներ : Ամբոխը յետոյ աւարի տուաւ կարգ մը խանութներ : Թէհրանի մէկ արուարձանին մէջ ալ խռովութիւններ ծագեցան եւ յիսուն հոգի վիրաւորուեցան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍի հողային բարեկորոգման ընդդիմացած էր մեծահարուստ կալուածատէր մը, Ամալ Լամլում, կրակ բանալով պահականոցի մը վրայ : Ընդհ. դատախազը մահապատիժ պահանջեց : — Զերբակալուեցաւ Մուսթաֆա Նահասի աներձագը, Եւրոպային վերադարձած առեն : Քննութիւն բացուած է Տիկին Նահասի դէմ, որ կ'ամբաստանուի թէ չարաշահութիւններ գործած է, երբ ամուսինը վարչապետ էր :

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ կուսակցութեան երկու ակնառու վարիչներուն, Մարթիի եւ Թիյոնի դէմ բանաձեւեր կը քուէարկուին կուսակցութեան չարքերուն մէջ, պահանջելով որ զղջում յայտնեն, ամբողջովին խոստովանելով իրենց մեղքերը : Թիյոնի չջնանին բանաձեւը « չատ չափաւոր » պատելով եղած անօրինութիւնները, կը պահանջէ «լուրջ եւ պարկեշտ ինքնաքննադատութիւն » :

ՄԱՌԵՇԱԼ Թիթօ եչ. օր սեղան մը սարքեց ի պատիւ Անգլիոյ արտաքին նախարարին՝ Պ. Իրնի : Այս առթիւ պահատեղով Զըրչիլի հեռատեսութիւնը, խոստացաւ գործակցիլ Անգլիոյ, ի չահ խաղաղութեան : Իրմն ալ գովեց Թիթօն :

Le Gérant : A. MERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Հ. Մ. Մ.

Փարիզի Հայ Մարզական Միութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր մարզիկները, հին եւ նոր ամիսոփ — ուիլ իր մարզադաշտին վրայ Stade Olier, այս կիրակի ժամը 9.30ին :

Պաշտօնական մարզանքի խաղերը պիտի սկսի — սին 28 Սեպտեմբերին, կրթական նախարարութեան կողմէ նշանակուած չատ կարող մարզիչի մը կողմէ : Հայ ծնողները կը հրաւիրուին արձանագրել իրենց զաւակները օգտուելու համար այս առիթէն, հասցէ.— Stade Olier, 11 rue d'Arcueil, La Vache Noire (Autobus Porte d'Orléansէն) :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Անցեալ հինգշաբթի օտարու — թեան ցուրտ հողին յանձնեցինք Տիկին Ովսաննա Մելոյեանը, կողակիցը Փարիզի «Ռոստոմ» խումբի նախկին ընկերներէն Գասպարի : Արձակուրդի գացած էր Լա Սիոթա : Հազիւ քառասուն տարեկան : Միջերկրականի կլիմէն ուշաթափ դեպի կ'իյնայ եւ հոգին կ'աւանդէ հակառակ բժիշկներ խնամքներուն : Մարմինը Փարիզ փոխադրուելով թաղումը կատարուեցաւ Սէնթ Ուէնի գերեզմանատունը, ի ներկայութեան հայ եւ ֆրանսացի բարեկամներու : Տարաբախտ Ովսաննան սիրուած էր իրրեւ համեստ հայուհի եւ տիպար մայր մը : Զաւակն էր Մեծ Նոր գիւղացի Հարությունեան ծանօթ ընտանիքին : Այս առթիւ դամբանական մը կարդաց Պ. Միհրան Յովսէփեան : Այս քանի մը տողը իրրեւ ծաղկեպսակ իր յիշատակին :—Մ.Ց.

× Դասպար Մելոյեան եւ ընտանեկան պարագաները իրենց խորին չշնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք հաճեցան անձամբ, նամակով կամ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնել այս տխուր առթիւ : Շնորհակալութիւն նաեւ Լա Սիոթայի հայ եւ ֆրանսացի բարեկամներուն, որոնք ամէն ալակերտութիւն եւ խնամք չխայլեցին վերջին պահուն :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ.— Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանը կը վերաբացուի Հոկտ. 1ին : Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Le Raincy, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ չաբաթ առաւօտները ժամը 9—12 : Հեռաձայն Le Raincy 172:

×

ՄԱՐՍԷԼ.— Կապոյտ Աչքի Պուլվառ Օտտոյի դպրոցի արձանագրութիւնները կը կատարուին Սեպտ. 15էն սկսեալ, կէսօրէն վերջերը ժամը 3էն մինչեւ 5 : Ուսուցիչ՝ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ :

Դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտեմբեր 2ին :

×

ՎԵՐԱՄՈՒՏ.— Ֆր. Կ. Աչքի Իսի լէ Մուլինոյի Ալբմեան զպրոցի հայերէնի դասերը կը սկսին Հոկտեմբերի առաջին հինգշաբթին : Ուսուցչուհին է Տիկին Ա. Բալուեան :

Փութացէք արձանագրել ձեր զաւակները ամէն կիրակի երեր ժամը 15—18, Ալբմեան սրահին մէջ :

×

ՍԱՐՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կը բացուի Սեպտ. 30ին երեքշաբթի : Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր Տեսչութեան :

Հասցէ.— 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.) : Հեռ. OBServatoire 18-28:

×

ՎԵՐԱՄՈՒՏ.— Վիէն.— Ֆ. Կ. Աչքի դպրոցները կը վերաբացուին Հոկտ. 1ին : Ուսուցիչներն են Պ. Կ. ՏԻՐՄՈՑԵԱՆ եւ Տիկին ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ :

Արձանագրութեանց համար դիմել ուսուցիչներուն :

***

ՄԱՐՍԷԼ.— Ֆ. Կ. Աչքի մասնաճիւղին դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտ. 2ին, կէսօրէ վերջ, ժամը 2—5, Ալհարոնեան ակումբին մէջ, 26 rue des Convelescents :

Պ. ԺԻՐԱՑՐ ՍԼԲԳՈՑԵԱՆ կ'երգէ Օփեռայի մէջ այս կիրակի գիշեր ժամը 20.30ին La Flûte enchantée Զաւսլեթոյի դերով :

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Suffren 62-02

ՎԿԱՑԵԱԼ ՀԱՑ ՄԱՍՆԱԳԻՏ TÉLÉVISIONի, RADIOի, ինչպէս նաեւ էլեկտրական installationի (տուներու եւ խանութներու մէջ) :

Ճոխ մրերք Télévisionի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT Տան մեքենաներուն :

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Ճառագ»ի ընթերցողներուն :

Դիմել՝

Պ. Անդրանիկ Սաղպազարեանի

վերի հասցէով :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Ց. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս չաբաթ ժամը 8.30ին, Ալբմեան սրահը :

ՄԱՐՍԷԼ.— Հ. Ց. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի նորընտիր վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս չաբաթ ժամը 21.15ին, սովորական հաւաքատեղին : Կր խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷԼ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Նիկոլ Դումանի» ենթակոմիտէն այս կիրակի ժամը 3.30ին :

ՀԱՄԱՅԱՐՔ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9—12, 7 Bld. d'Athènes, Bar du Globeի սրահին մէջ : Օրակարգ.— 1) Պատգամ. ժողովի զեկուցում : 2) Նիւթական եւ բարոյական համաձայնութիւն տարեշրջանիս : 3) Ընտրութիւն նոր վարչութեան : Կր խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Աչքի Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը՝ 20 Դեկտեմբեր, չաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Սալօն Splendideի մէջ :

ՎԵՐԱՄՈՒՏԻ

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբին կողմէ :

Կիրակի, 5 Հոկտեմբեր, ժամը 4.30էն 12, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin, métro St. Augustin :

Մասնակցութեամբ **RICO'S CREOLE BAND**ի Grande formation - vedette du cabaret «Le Drap d'Or»

Պիւֆէ Աւտոկնկաղներ

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Նոր Սերունդի ամդամներուն կամ հեռախօսել Օր. ՇԱ. - ՀԻՆԵԱՆի TRU. 92-68:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պոմոնի Կապ. Աչքէ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Ճակոր Տոլպաշեանէ երկու հազար Ֆր. Պ. Խորէն Դասպասեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի : Պ. Սամսոն Զիթճեանէ 1000 Ֆր. Պ. Մարտիրոս Պժեանի հոգեհանդիստին առթիւ : Պ. Ռուբէն Փափազեանէ 500 Ֆրանք, Տիկին Թումայեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի : Պ. Մելքի Պէրպէրեանէ 500 Ֆր. իր կնոջ՝ Վերժինի մահուան քառասունքին առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Փանոս Ուստուլիկեան եւ ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք, անձամբ, դրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց զաւակին փոքրիկն ՇԱՄԻՐԱՄի մահուան առթիւ :

ԺՈՂՈՎ ՊՐՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պրոնի հայրենակիցները կը հրաւիրուին 114, Route Nationale, Brasserie Sportի (սինեմային կից) սրահին մէջ գումարուելիք ընդհ. ժողովին : Օրակարգ՝ Ազգային կրթական գործեր : Կր խնդրուի անպայման ներկայ ըլլալ : Դիւան Ա. Մ. Կեդր. վարչութեան

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ցարութիւն Մինասեան՝ ամուսինը, եւ Օր. Շաքէ Մինասեան՝ աղջիկը, կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի՝ ժամը 11ին, հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 rue Jean Goujon, Տիկին Գայեանէ Միհասեանի, (ծնեալ Զղրկանեան) մահուան քառասունքին առթիւ : Կը խնդրուի իր յիշատակը յարդոյներէն ներկայ ըլլալ :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Երգի փորձերը կը վերսկսին, այս չաբթու, եւ ամէն ուրբաթ իրիկուններ ժամը 20.30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, դասախօսութեամբ Պ. ՊԱՐԹԻԻԵԱՆի :

Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները : Մնողքնեըն եւս կը խնդրուի ներկայացնել իրենց զաւակները : — Վարչութիւն

ԱՑՐ ՄԸ ԵԻ ԿԻՆ ՄԸ երկու սենեակ կը փընտռեն Փարիզի մէջ, խոհանոցով եւ տաբրակաս յարմարութիւններով :

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Գիչերօթիկ Ազգ. հաստատութեան մը համար երկու աշխատաւորներ կ'ուզուին : Նախընտրելի են այրերը, որոնք ունենան աշխատելու փորձառութիւն :

Դիմել թերթիս վարչութեան, կէսօրէ վերջերը :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր· C.C·P· Paris 1678-63

Dimanche 21 Septembre 1952 Կիրակի 21 ՍԵՊՏԵՄԲ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6871-Նոր շրջան թիւ 2282

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԵՌ ՊԻՏԻ ՓՆՏՔԵՆ

Տարիներով «կը փնտռուի»ները հրատարակութեան հայկական մամուլին մէջ, գտնելու համար ազգականները՝ 1915ի մնացորդներէն :

Այս քամնելի փնտռտուքին հետ, հետզհետէ յաճախադէպ կը դառնայ ուրիշ կոչ մը,— Ուսուցիչ կ'ուզուի : Կը փնտռուի՛···

Անշուշտ միեւնոյն եղերական հանգամանքը չունին երկու կոչերը: Բայց, այլապէս ծանր մտահոգութիւն մը կը մատնեն :

Ուսուցիչ կը փնտռեն : Մանաւանդ հայերէնի ուսուցիչ: Պոլսէն մինչեւ Պաղտատ եւ Եգիպտոսէն մինչեւ Ամերիկա :

Այնտեղ որ հարեւանցի կը հետեւին հայկական կեանքին, դժուար թէ կարենան ըմբռնել այս նոր տագնապին սրութիւնը եւ խորութիւնը :

Կարդացէք մէկ վերամուտէն միւսը հրատարակուած ազդերը, եւ կատարեալ ողբերգութիւն մը պիտի պարզուի ձեր աչքերուն առջեւ:

Այդ առթիւ հրատարակուած դրութիւններն ալ ահազանգի մը տպաւորութիւնը կը գործեն, եթէ բարեհաճիք վերլուծել ամբողջ անցուդարձը :

Այո, կը փտեն եւ դեռ պիտի փնտռեն, յատկանշական անձկութեամբ: Ցաւախտ Դիոգինէսի համբերութեամբ : Մէյ մըսլաքելով եւ յուսալով : Մանր դալով դուռնէ դուռ :

Ո՛ղջ Պաղտատ: Մի հացեալ վարժարան ունի 850 աշակերտներով, եւ տնօրէնն, հայերէնի ուսուցիչ, ուսուցչուհի կը փնտռէ : Աչքերը մինչեւ փարիզ ուղղելով :

Ուրիշ հեռաւոր գաղութներու մէջ ալ մէյ մըմանր կարծիքն ունին թէ «ուսումնական — ները» իրար կր հրմշխկեն Փարիզի մէջ: «Անտես մի առնէք· մենք ալ ազգ ենք»:

Մինչդեռ, ամէնէն աւելի այս վարթամ քաղաքն է որ մատնաւոր խնամակալութեան մը կը կարօտի ,\իր գլուխը կապելու համար:

Ուսուցի՞չ: Հայերէնի դասախօ՞ս, այս լպրծուն ափերուն վրայ ···

Ո՛մանք մեռան: Ուրիշներ դարձան խանութ — պան : Բանուկ ասպարէ՞զ կը պակսի այս երկրին մէջ :

Եթէ տակաւին կան ափ մր կամաւորներ կամ անձնուէրներ ,անոնք ալ այլեւս կարողութիւն չունին նոր արտագաղթ մը փորձելու :

Կա՛յ ուսումնականներու դասակարգ մըն ալ որ վերէն, չատ վերէն կը նայի ուսուցչական ասպարէզին վրայ: Կամ եթէ բարեհաճի ծառայել , չես կրնար մէկ ափէն միւսը փոխադրել :

Տարիներ առաջ Պոլսէն Վան, Մուշ , Խարբերդ կամ Կիլիկիա կ'երթային, իբրեւ ուսուցիչ եւ վարժուհի :

Այսօր դժուար է փարիզէն Ափէնք, Ադեքսանդրիա կամ Պէյրութ փոխադրել թեկնածու մը : Ցաւախտ Փարիզէն Մարսէյլ ալ երկար կը թուի ճամբան ···

Ո՛ր կողմ ալ դառնանք, պիտի հանդիպինք նոյն եղրակացութեան,— յատուկ ծրագիր մր յօրինել, մտաւոր ուժեր, մասնաւորապէս ուսուցիչներ պատրաստելու համար :

Ծրագրին յաջողութիւնը կը պահանջէ մեր դպրոցական ճիգերը կեդրոնացնել Միջին Արեւելքի մէջ :

Այնտեղ կան չատ մր յարմարութիւններ: Դպրոցական ցանց: Երկրորդական վարժարան, ճեմարան, դպրեվանք: Եւ միջավայր :

Կը մնայ համաձայնիլ անմիջական ծրագրի մը վրայ , — եամէայ դասընթացք՝ Անթիլիասի դպրեվանքին, Փալանճեան եւ Քառէն Եփփէ ճեմարաններուն, Մելքոնեան հաստատութեան եւ ուրիշ երկրորդական վարժարաններու մէջ :

Ինչպէս բացատրած ենք արդէն, բացառիկ ծախքեր չի պահանջեր այս ձեռնարկը :

Սակայն, բացառիկ պարտականութիւններ կը դնէ ազգ· իշխանութեանց վրայ,— կարելին վարձել, տանելի դարձնելու համար ուսուցչական ապարէզը: Միանգամ ընդ միշտ փակել հաց—պանիրի կամ «թապլաքեար վարժապետ»ի աւանդութիւնները :

Առանց այսպիսի յանձնառութեան մը, ուշ - կանուխ «ուսուցիչ կ'ուզուի»ներն ալ աւելի բան — տաւոր պիտի չըլլան քան սա եղերական «կը փնտռուի»ները ··· Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍԱՀԱԿ ԱՆԻՕԵՑ, ԻՍԿ ԴՈ՞ՒՔ ···

Պոլսոյ թուրք թերթերէն «Սոն Թէլէկրաֆ» , որ առենէ մը ի վեր չատ կը զբաղի հայկական կեանքով, նոր յօդուածաշարք մը սկսեր է :

Նիւթը հայկական չէ, բայց Հայերու հետ ալ կապ ունի :

Թերթին Պէյրութի թղթակիցը, Ուլկոյ Արաս, նկարագրելով Մէջքէ գացող թուրք ուխտաւորները, կը գրէ·

— « Այս խեղճերուն վիճակը ցաւ պատճառեց ոչ միայն մեզի, Թուրքերուս, այլ եւ Թուրքիայէն Լիբանան գաղթած հայ նախկին հայրենակիցներուն » :

Եւ կը յիշէ նորաձեւութեան վաճառական մը, Պ· Սահակ, որ ցաւով պարզեր է ուխտաւորներուն վիճակը, «անէծք տեղալով պատասխանատուներուն վրայ» :

— « Դեռ առելին կայ : Ուխտաւորներէն տեղեկացայ որ Պէյրութի հարուստ վաճառականներէն հայ նախկին հայրենակից մր անձնականէն երկու հազար ոսկի օժանդակութիւն մը ընծայած է թշուառութեան մատնուած մեր հայրենակիցներ — ըուն եւ այդ պատճառաւ կարգ մը տեղացիներու հետ բանավէնի բռնուելով վրայ - դիրք ալ փաստաւար ծեծ մը կերեր է» :

Ամէն մէկդ կրնաք օրերով խորհրդածել այս կարճ եւ ազդու պատմութեան վրայ, որ առաջինը չէ իր տեսակին մէջ :

Ուրեմն, «նախկին հայրենակից» Պ· Սահակը մեղքնալով թուրք ուխտաւորներուն, անիծեր է անոնք որ պատճառ եղած են այս թշուառութեան :

Միջանկեալ ըսեմ որ այս ուխտաւորները Պէյրութի փողոցները մնացած էին, իբրեւ հետեւանք ժողովրդավարութեան դժուարութեանց :

Ի վերջոյ ամերիկեան օգնութեան հասան եւ Մէջքէն փոխադրեցին զանոնք :

Ուրեմն, պատահմունք էր իրենց կրած նեղութիւնը :

Բայց եւ այնպէս, կարգ մը Հայեր տեսեր, մեղքցեր, օգներ եւ պատասխանատուներն ալ անիծեր են :

Իսկ դո՞ւք, պայ «Սոն Թէլէկրաֆ», դուն մեզադրանքի խօսք մը ուղղեցի՞ք երբ ձեր պետութիւնը եւ ազգր ամբողջ ժողովուրդ մր կ'անեմ տէին երեսուն այսքան տարի առաջ: Երբ արեան բաղնիքներ կը սարքէին լեռներէն, ձորերէն մին - չեւ նոյն Լիբանանի փողոցները եւ աւելի հեռուն, — մինչեւ հրակէզ անապատները ···

Գիտնալով հանդերձ որ երէկ Սահակները չէն կը պահէին ձեր երկերը, իսկ այսօր, «նախկին հայրենակից» դառնալով հանդերձ, ի վիճակի են պատառ մը հաց տալու ձեր թշուառներուն :

Վ.Ա.Հ.

«ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ԸՆԴՀ· ՆԵՐՈՒԻԻ» մը համար օրինագիծ մը ներկայացուց Ազնի արմատական եւ բեափոխանը, Պէռնար Լաֆէյ (ան որ դեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ Վասպուրականի հերոսամարտին առթիւ) : Օրինագիծը կ'առաջարկէ դատական հետապնդում չկատարել անոնց դէմ որ չեն կրցած վճարել ընկերային ապահովութեան տուրքը: Առաջարկուած ներումէն չեն կրնար օգտուիլ այն գործատէրերը որոնք վար դրած են աշխատաւորներու ընկ· ապահովագրութեան բաժինը: Այն գործատէրերը եւ անկախ աշխատաւորները որոնք 1953 յունուար մէկին կր վճարեն ընկերային ապահովութեան տուրքերը եւ ընտանեկան նպաստները (Ցուն· 1952էն Դեկտ· 1952) պիտի կրնան օգտուիլ օրէնքէն :

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 69 էջերէ բաղկացած ծանր ամբաստանագիր մը հրատարակեցին որով կը մեղադրեն Ֆ· Մուրիաքը թէ միլիոնաւոր դերի աշխատաւորներ կը պահէ եւ չատ դէշ կը վարուի անոնց հանդէպ, չոմներու տեղ դնելով: Այս ամբաստանագիրը կ'ուսումնասիրէ Ֆ· Մուրիաքեան բռնի աշխատանքի դրութիւնը, եւ պիտի բաժնուի ամբողջ աշխարհի մէջ: Սովետներու դէմ Մ· Նահանգներու պաղ պատերազմի ամէնէն աղդու զէնքը կը նկատուի այս ձեռնարկը :

ԵԳԻՊՏՈՍ խնդրեց Անգլիայէն վերցնել դիմադրքի առաքման արգելքը եւ մասնաւորապէս նոր օդանաւեր եւ հրասայլեր հայթայթել: (Առաքումը դադրած էր 1951 նոյեմբերէն ի վեր) :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ՈՐՎ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՑ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ բարեկարգութիւնը չէ խանգարուած եւ ժողովուրդը հանդարտութեամբ կը սպասէ նոր նախագահին ընտրութեան, որ տեղի պիտի ունենայ Գ· օր, ինչպէս գրած էինք արդէն :

Առժամեայ վարչապետը, զօր· Ֆուատ Շէհապ, մերժեց թեկնածու ներկայանալ նախագահութեան համար: Կը կարծուի թէ նոր նախագահը պիտի ըլլայ Տոքթ· Էլիաս Խուրի, որ նախապէս վարած է առողջապահական նախարարութիւնը: Այս թեկնածուն որեւէ ազգականութիւն չունի նախորդ նախագահին հետ: Երեսփ· ժողովին 77 անդամներէն 52ը համաձայն են Տոքթ· Էլիասի ընտրութեան , բայց ընդդիմադիր ճակատը ունի երեք զօրաւոր թեկնածուներ ,— Էմիլ Պուվանի, միլիոնատէր եւ ժողովրդական դէմք մը, Քամիլ Շամուն՝ նախկին նախարար մը, որ Պշարա էլ Խուրիի մրցակիցն էր, երբ ընտրութիւն կը կատարուէր իրը տարի ա — ռաջ, եւ Համիտ Ֆրանճիա, ուրիշ նախկին նախարար մը:

Լուրի մը համաձայն, զինուորական իշխանութիւնը թոյլ չէ տուած որ հրաժարեալ նախագահը երկրէն հեռանայ: Պշարա էլ Խուրի քաշուած է իր ամառանոցը, Ալէյ, բոլորովին ազատ: (ԱՄՔ· — Տեղական թերթերը կը գրեն··· Alep, որ Սուրիոյ գլխաւոր քաղաքներէն մէկն է):

Ընդհանուր կարծիքը այն է թէ Լիբանան պէտք ունի զօրաւոր կառավարութեան մը, վարչական կարգադրութիւնը մաքրագործելու եւ ժողովուրդին վստահութիւնը վերահաստատելու համար: Անշուշտ աջակցութեամբ ընդդիմադիր ճակատին :

⚔ Միջազգային մամուլը զանազան կարծիքներ կը յայտնէ Լիբանանի դէպքերուն առթիւ: Կ'ըսուի թէ հանրապետութեան նախագահը տեղի տրուած է ոչ միայն յարաճուն դժգոհութեան առջեւ, այլ եւ վախնալով որ ընդհարումներ կրնան պատահիլ քրիստոնեաներու եւ իսլամներու մէջեւ:

Զօր· Շէհապ առժամեայ դիւանապետը քաղաքացի մըն է ,ոչ թէ զինուորական: Նոր իշխանութիւնը չէ ուզած կաշկանդումներ հաստատել կամ ձերբակալութիւններ կատարել :

⚔ Սուրիոյ թերթերը հակասական կարծիքներ կը յայտնեն Լիբանանի անցուդարձին առթիւ, գոհունակութիւն յայտնելով հանգերձ: Կարեւոր թերթ մը, «Ալ Լեւա» (Դամասկոս) դիտել կուտայ թէ յաղթանակը պէտք է աւելի չափաւորութեան եւ հեռատեսութեան մղէ ընդդիմադիրները, չի - նայած քաղաքականութիւն մը վարելու համար : Թերթին կարծիքով, Լիբանան մինակը չի կրնար պետութիւն մը կազմել բաւին բուն իմաստով : « Այն օրը որ Լիբանան Սուրիոյ միանայ, երկու երկիրները պիտի կրնան միասին կազմել պետութիւն մը որ կրնայ իրրեւ օրինակ ծառայել արաբական պետութեանց: Այդ պետութիւնը մինչեւ անդամ կրնայ դառնալ կորիզը արաբական մեծ եւ միացեալ պետութեան մը, ինչպէս կը բաղձան ա — բաբական մեծ ազդին բոլոր քաղաքացիները » :

Ուրիշ թերթ մը մատնաւորապէս դիտել կուտայ թէ վարչական յեղաշրջումը տեղի ունեցաւ առանց բռնութեան եւ Պշարա էլ Խուրի ստիպուեցաւ հրաժարիլ, տեսնելով որ բանակը համաձայն է ժողովուրդին:

⚔ Լիբանանի ընկերվարական կուսակցութիւնը դեկոյց մը հրատարակեց որով կ'ըսէ թէ պիտի մերժէ ոչ — մարոնի թեկնածուի մը ընտրութիւնը նախագահութեան համար (ըստ կանոնի հանրապետութեան նախագահը մարոնի պիտի ըլլայ) :

Զրոյիկ Լուսոն կը հրատիրէ Թիթօն

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ· Իտըն, Ցելլիրատէն մեկնելէ առաջ յայտնեց թէ Պ· Զըրջիլ Լոնտոն հրաւիրած է մասնչալ Թիթօն:

Տակաւին յայտնի չէ թէ հրաւէրը ընդունած է: Այս առթիւ ուշադրաւ կր համարուի որ Ֆ· Մուրիաքեան հետ խզուելէ ի վեր, Թիթօ առաջին անգամ ըլլալով օտար դեսպանատուն մը այցելեց, — անգլիականը, ուր ճաշի հրաւիրուած էր Պ· Իտընի կողմէ :

Վեց օր տեւեց արտաքին նախարարին այցելութիւնը: Լոնտոնի թերթերը կ'ըսեն թէ հազարաւոր քաղաքացիներ կը ծափահարէին, երբ Իտըն կ'անցնէր Ցելլիրատի փողոցներէն, թէ ուրիշ հազարաւորներ թաշկինակներ կը չարժէին տանիքներէն եւ պատշգամներէն: Աննախընթաց կը համարուի այս տեսարանը , 1939—45էն ի վեր:

Իտըն լրագրական ասուլիս մը սարքելով , յայտնեց թէ կարելի պիտի ըլլայ լուծել «Թրիէսթէի խոովայոյզ խնդիրը», վերցնելով Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ զօրաժակցութեան խոչընդոտը »: Այս առթիւ չնչտեց թէ արեւմտեան Եւրոպայի ա-

(Հետեւեալ շաբաթուան կարդալ Դ· էջ)

ՃԱԿԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ԷԻՆ...

ՄՄԲ.— Էջ մը ընկեր Կոմսի (Վահան Փափազեան) Յուշերու Բ. հատորէն, որ լոյս տեսաւ վերջերս, Պէյրութի մէջ.—

... Դաշնակցութեան Հայաստանի Բիւրոյի Պոլսոյ հաստուածը, առանց սպասելու 8րդ Ընդհ. ժողովի որոշումներուն եւ պատգամաւորներու վերադարձին, վախնալով որ ճամբանները պիտի փակուին եւ այլեւս անհնար պիտի դառնայ կովկասի հետ կապ պահել առաջարկեց ինծի անմիջապէս կովկասի ճամբով վերադառնալ ընտրական չրջանակս՝ Վասպուրական (1914):

Բիւրոն, այս առթիւ, ընկերներու լայն խորհրդակցութիւն մը հրաւիրեց պարզելու համար օրուան քաղաքական վիճակը եւ մանաւանդ ճշդելու Պոլսոյ Բիւրոյի տեսակէտները մեր եւ կովկասահայերու բռնելիք դիրքին նկատմամբ, ենթադրելով, որ Ընդհ. ժողովը չէր կրցած դիրք ճշդել:

Այդ նիստերուն, բացի մեր կարեւոր ընկերներէն (Շահրիկեան, Ռուժակ, Հրաչ, Արմէն Գարօ, Վարդգէս, Փաշայեան, Մառ, Սարգիս Մինասեան, Սարգիս Բարսեղեան եւայլք) հրաւիրուած էր մասնակցելու նաեւ Զօհրապը: Դժբախտաբար, անհնար է ինծի — այսքան տարիներ ետքը — վերյիշել անհատ ընկերներու տեսակէտները կացութեան, ինչպէս եւ օրուան դէպքերու նախատեսութեան եւ դնահատութեան կամ մեր հետագայ ընելիքներու մասին: Կը յիշեմ միայն մոայլ դէմքերը, մտահոգ ու սեւեռուն աչքերը եւ, ահաւոր պատասխանատուութիւններու դիտակցութեան տակ կարծես կքած, ընկերներուս տատանուղ դէմքերը՝ ժողովի սենեակի պատերու երկայնքին:

Լաւ կը յիշեմ նաեւ, որ ընդհանուր կարծիք կար, թէ Թուրքերը անպատճառ նեռուելու են պատերազմի քաոսին մէջ. Նեղքին համոզում մը ունէինք նոյնպէս, թէ պիտի հակին Գերմաններու կողմը՝ Ռուսերու հետ իրենց հաշիւը մաքրելու համար: Այս պարագային մեր առջեւ կը ցցուէր դաժան հարցը,— ի՞նչպէս դուրս պիտի գանք սարսափելի երկնտրանքէն: Ռուսահայերը պիտի կռուէին ռուսական բանակին մէջ եւ անշուշտ ուրախութեամբ պիտի առաջնորդէին զայն Աւետեաց երկիրը՝ Թրքահայաստանի հողերը, մինչդեռ մենք պարտաւոր պիտի լինէինք մասնակցելու Թուրք բանակին ոչ միայն իբրեւ զինուոր, այլեւ — ինչպէս Թուրքերը անկասկած պիտի պահանջէին մեզմէ — չեզոքացնել ռուսահայ զինուորներու եւ մարտիկներու գործողութիւնները, նոյնիսկ արտակարգ ծառայութիւններ ակնկալելով մեզմէ (ինչ որ խօսուած էր արդէն Էրզրումի մէջ):

Իսկ հակառակ պարագայի՞ն ... Կր սպասէինք անհնար հալածանք Թրքահայ մարտական ուժերու եւ մասնաւորականներու հանդէպ, բայց ոչ այն համեմատութեամբ կամ ահաւորութեամբ, որով տեղի ունեցաւ այդ հալածանքը հետագային...

Զօհրապն էր ամէնէն յոռետեսը եւ խորապէս ընկճուած: Ան կորնցուցած էր իր սովորական աշխոյժը, խիստ մտահոգ էր ու անհանդիստ: Որ թախիծով համակուած՝ դառնութեամբ կը խօսէր բարենորոգումներու վերջնական թաղման մասին. « Եթէ Թուրքիան Ռուսաստանի Թշնամիներուն հետ ըլլայ, վրէժը պիտի հանէ մեզմէ թէ այսքան տարիներու յեղափոխութեան եւ թէ հայ դատին համար». այսպէս կը մրմնջէր ան կարծես ինքն իրեն, քովս նստած: Ու երբ, մանաւանդ Ռաժակը, ոգեւորուած ու հաւատքով, Ռուսաստանի ահարկու ուժին մասին կը խօսէին, որ կրնար կարճ ժամանակի մէջ մահացու հարուած տալ Թուրքերուն, Զօհրապ, որ Ռուսերը կը ճանչնար պատմութենէն եւ Պոլսէն միայն, պահ մը կը յափշտակուէր, բայց Շահրիկեան կուգար խանգարելու իր հոդիին անդորրութիւնը: Մինչեւ այսօր ալ չեմ կրնար մոռնալ այդ սքանչելի հայ մարդու հոգեկան տառապանքը:

Որքան կը յիշեմ ,երկու տեսակէտներ կային. Ա.) ռուսեւթրքական պատերազմի առաջին օրէն իսկ, Ռուսերը կայծակնային յարձակում մը պիտի տան Թուրքերուն. այս պարագային Կովկասի մէջ պէտք էր պատրաստ ունենալ հայ կամաւորներու դունդեր, որոնք, ռուս բանակին իբր յառաջապահ, փութով պիտի գրաւէին Հայաստանի ռազմական կարեւոր կէտերը՝ Թոյլ չտալով ,որ Թուրք եւ քիւրտ տարրերը վնասեն հայ ժողովուրդին: Բացի այդ, պէտք էր մշակել մեր քաղաքական պահանջները եւ ներկայացնել ռուս իշխանութեան, կաթողիկոսին միջոցով:

Քաղաքական մեր բաղձանքներն էին Թրքահայաստանի անկախութիւնը, ռուսական հովանաւորութեան տակ: Միեւնոյն ժամանակ Հայաստանի Բիւրոն պէտք էր հրահանգէր դաւառի իր կազմակերպութիւններուն՝ զաղտնօրէն պատրաստուիլ ինքնապաշտպանութեան, իսկ վտանգի րոպէին՝ միանալ ներարշաւ հայկական դունդերուն:

Այս տեսակէտը կը պաշտպանէին Ռաժակը, մասամբ՝ Արմէն Գարոն, Սարգիսը եւ Տօքթ. Փաշայեանը:

Երկրորդ տեսակէտը աւելի պահպանողական էր: Զայն պաշտպանողները այնքան ալ լաւատես չէին ռուսական արագ յառաջխաղացման մասին, արուած ըլլալով արեւմտեան ճակատներու վրայ մեծ ուժերու պահանջը եւ կովկասեան բանակի հրամանատարական կազմի ոգւոյն: Անոնց կարծիքով, վտանգը անխուսափելի էր Թրքահայ ժողովուրդին համար:

Թէեւ ինքնապաշտպանութեան պատրաստութեան հրահանգը պէտք էր տալ, բայց անհրաժեշտ էր նաեւ կովկասի մէջ , սահմաններու մօտ, քանի մը կէտերու վրայ համախումբ պահել ստուար միաւորներ հայ ռազմիկ խումբերու, որոնք կրաւորական դերի մէջ մնային եւ ծայրայեղ պարագաներու միայն (ջարդ կամ Թրքական պարտութիւն) սահմանը անցնէին: Վնասակար կը դտնէին որեւէ ձեւով կամաւորական զօրամասեր կազմել եւ ամբողջովին ենթարկուիլ ռուսական բանակին:

Այս պարագային՝ Թուրքերը ոչ միայն զրկուելու էին պիտի չունենային Հայերու դէմ, այլեւ, նախ քան քայլ մը առնելը, աւելի երկար պիտի մտածէին սահմաններու վրայ կուտակուած ուժերու մասին, որոնք դիւրութեամբ պիտի կրնային զաղտնի ճամբաներով ներս սահիլ եւ թիկունքէն ու կողերէն նեղել Թրքական դունդերը, անիշխանութիւն ստեղծել ներսը եւ ահաբեկել քիւրտ աւազակային տարրերը:

Երկրորդ տեսակէտը պաշտպանողները կը կարծէին, թէ այժմէն պէտք է զգուշացնել Թուրք զեկավարները՝ յայտնելով, որ սահմանին միւս կողմը գտնուող Հայերը իրենց տեղէն պիտի չշարժին, եթէ ներսի ժողովուրդին ֆիզիքական վտանգ չսպասուի: Այս տեսակէտին կը յարէին Ս. Մկրտեանը, Հրաչը, Վարդգէսը, Շահրիկեանը, կը յարէի եւ ես, իսկ աւելի ուշ՝ նաեւ Զօհրապը:

Երկու տեսակէտները անհաշտելի մնացին: Որոշուեցաւ կեդր. կոմիտէներու քննութեան են — թարկել դանոնք եւ, միաժամանակ , իմ միջոցաւ հաղորդել Արեւելեան Բիւրոյին՝ Կովկաս, սպասելով Ընդհ. ժողովի պատգամաւորներու վերադարձին, որպէսզի ի հարկին վերաքննութեան ենթարկուի հարցը:

Բոլորը համաձայն էին սակայն, որ Թուրքիոյ հայութիւնը պարկեշտօրէն կատարէ իր քաղաքական պարտականութիւնները եւ յանձն առնէ պահանջուած զոհողութիւնները (զինուորագրութիւն, արտակարգ հարկեր եւն.):

Օգոստոս 14ին Պաթում պիտի մեկնէր խաղաղութեան վերջին նաւը. ըսին, թէ այնուհետեւ պիտի դադրի յարաբերութիւնը: Այս առթիւ եթէ վախցնէի, ուրեմն այլեւս չէի կրնար տեղս չարժել:

Այդ առեն Մեծ Կղզի կը բնակէի: Մեկնումիս նախորդ օրը, Արմէն Գարոն, Վարդգէսը եւ ես իրիկունը միասին պիտի անցընէինք. Զօհրապն ալ հրաւիրեցինք եւ միասին նաւ առնինք կղզի երթալու համար: Նաւուն վերը անկիւն մը քաչուած էինք: Զօհրապ, խոհուն ու տխուր, հայեացքը ծովու բացերուն, ջղային տենդով համակուած, ընչացքին հետ կը խաղար: Ճամբու ամբողջ տեւողութեան խիստ սակաւ կը խօսէր: Մօտեցած էինք կղզիին, երբ արցունքով լեցուն աչքերը ուղղեց ինծի եւ բսաւ յուզուած.

— Վաղը կը մեկնիս ուրեմն. լաւ ու ազնիւ մտածում է երթալ ժողովուրդին մէջ, այս ծանր օրերուն: Ցեղափոխութիւնը եթէ ուրիշ արժէք իսկ չունենայ, բաւ է, որ իր անդամները այսպէս կը դաստիարակէ ,— դիտնալ անձը տալ ժողովուրդին: Գրէ, եթէ բանի մը պէտք ունենաս: Ասոնք մեր դէմոնն բան մը պիտի բերեն, դիտցած եղիր: Դժբախտ եմ ես, որ չեմ կրնար հետեւիլ ձեզի:

Իմ տարաբախտ բարեկամս, ինչպէս քու զգայուն հոգիդ, որ այնքան լաւ կը ճանչնար չրջապատի մարդկային բոլոր նիւթերը, չկրցաւ նախորդել ,թէ քանի մը ամիս ետք պիտի տանէին զեղ՝ փշրելու զանգիդ Հայաստանի սեմին վրայ:

ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Լեզուական մեղանչումներ

Բնականոն մարդ արարածը ներդաշնակութիւն կը փնտռէ միշտ եւ ամէնուրեք:

Նկարչի մը գոյներուն միջեւ: Մեներգին ելեւէջներուն եւ համանուագին ալիքներուն մէջ: Արձանի մը մասերուն կամ քանդակի մը դիծերուն միջեւ: Ճարտարապետական կառուցուածքի մը մէջ: Ընտանեկան բոյնին ներս: Դպրոցին եւ իր ծրագիր -կանոնադրին մէջ: Բանակին, դաշտային ճին, խորհրդարանին, կուսակցութեան եւ որեւէ վարչութեան ծոցը: Զգային դրութեան ու մտային կամ մարմնական գործունէութեանց մէջ:

Համակ ներդաշնակութիւն է բովանդակ տիեզերքը:

Ուստի ոչ մէկ կասկած որ, ներդաշնակ պէտք է ըլլայ նաեւ լեզուն, զոր կը խօսինք եւ կը գրենք:

Դժբախտաբար, բազմաթիւ գրիչներ կր շարունակեն մեղանչել կաղ եւ աններդաշնակ նախադասութիւններով:

Ահաւասիկ քանի մը նմոյշներ.

— « Տպագրական եւ թուղթի ծախքերը »:

Անտարակոյս, ոմանք սերտած են, բայց յետոյ մոռցած, իսկ ուրիշներ չեն իւրացուցած կամ նոյնիսկ բոլորովին կ'անգիտանան քերականական հետեւեալ դիտողութիւնը: — Եւ, Ոչ, կամ, Թէ չաղկապները միեւնոյն տեսակէտ բառեր եւ միեւնոյն խօսքի մասեր միայն իրարու կը միացընեն:

Բայց, ինչպէս կարելի է հանդուրժել գրածներս, որոնք կր գրեն.

— « Գրական, արուեստի ու պետական դէմքեր »:

Ի՞նչ պատճառաւ վաւերական կ'որակենք այն խմբագիրները, որոնք կը չարաղասեն ամէնայն հանդարտութեամբ.

— Հայ հրապարակագրութիւնը կը զբաղէր եկեղեց«ական կամ վանքերու խնդիրներով »:

Ի հարկէ, բացառապէս բանիմաց անհատներ պիտի չդադրին պնդելէ թէ կարելի է գրաղէտ կամ հրապարակագիր ըլլալ առանց քերականութեան: Բայց, պէ՞տք է ընդունիլ նաեւ որ, ճշմարիտ գրողները ըլլան անճաշակ:

Ուրեմն, վերադառնանք վերոգրեալ օրինակներուն եւ փորձենք ուղղել զանոնք:

« Տպագրական եւ թուղթի ծախքերը» խօսքին մէջ, տպագրական բառը ածական է, իսկ թուղթի բառը որ կր հետեւի եւ չաղկապին՝ գոյական է: Ուղիղ չէ երկու տեսակէտ այդ բառերուն գործածութիւնը:

Պէտք է գրել.

— « Տպագրութեան եւ թուղթի ծախքերը »:

Ներդաշնակութիւն չկայ « գրական, արուեստի ու պետական դէմքեր» խօսքին մէջ: Որովհետեւ, ՈՒ չաղկապը չի կրնար արուեստի գոյականը միացնել պետական ածականին:

Այնուամենայնիւ, պիտի խուսափինք, հոս, արուեստական ածականին գործածութենէն, որպէսզի արուեստ բառը իր սորերակիչ առումին մէջ չմտնէ: Ուրեմն, պիտի տեսպուինք հրաժարիլ գրական եւ պետական ածականներէն, որպեզրելու համար անոնց գոյականները: Հետեւաբար, պիտի գրենք.

— « Գրականութեան, արուեստի ու պետութեան դէմքեր »:

Եւ սակայն, քերականօրէն ուղիղ այս խօսքին մէջ ալ ծանրաբեռնութիւն մը կայ, ըստ իս: Նախընտրելի պիտի ըլլար պահել գրական եւ պետական ածականները: Այդ պարագային, սակայն, արուեստի գոյականը անջատաբար գործածելու է: Ինչ որ դժուար չէ երբեք: Ուեւէ ուշիմ աշակերտ դիւրաւ պիտի գտնէր խնդրոյ առարկայ խօսքին կատարեալ ձեւը: (ՄՄԲ.— «Արուեստական»ի փոխարէն ինչո՞ւ չըսել «գեղարուեստական»):

Նոյնպէս կը կաղայ «Հայ հրապարակագրութիւնը կը զբաղէր եկեղեցական կամ վանքերու խնդիրներով» խօսքը: Որովհետեւ, կամ չաղկապը չի հանդուրժեր որ, իրմով կամրջենք եկեղեցական ածականը եւ վանքերու գոյականը: Ուստի, պիտի գրենք.

— « Հայ հրապարակագրութիւնը կը զբաղէր եկեղեցիներու կամ վանքերու խնդիրներով»:

Թերեւս նաեւ հետեւեալ ձեւով.

— «Հայ հրապարակագրութիւնը կը զբաղէր եկեղեցական կամ վանական խնդիրներով »:

Բնականաբար, զերարտադրական աիտով վարակուած գրիչները քնաւ պահ առ պահ կասկած եւ որոնելու առաքինութիւնը պիտի չունենան ու պիտի գրեն առանց վարանելու կամ տատամսելու.

— « Հարստութեան եւ վայելելու համար »:

Մինչդեռ, հիմա այլեւս դիտենք թէ պէտք է ըսել.

— « Հարստանալու եւ վայելելու համար»:

Ի հարկէ, չեմ մաղթեր որ այս խօսքը կեանքի նչանաբան մը դառնայ ձեզի համար:

Մտնելէ առաջ ուրիշ ածու մը, նմոյշ մը եւս, բոլորովին թարմ, յօդուածագրքէ մը, որ դիտցաւ ըլլալ չռայլ՝ ոչ միայն գերազդին զգաստութեան խմաստուն զոհարներով, այլ եւ լեզուական վրիպումներով, նախ Նոր Աչխարհին եւ ապա մեր Հին Աչխարհին երկու խմբագատուներէն անցնելով հանդերձ: Խմբագրապետները փութացին զայն դղեստաւորել մասնաւոր չապիկներով, բայց քերականական մեղքեր սրբելու հոդը չտանձնեցին: Չէին կրնար, որովհետեւ մեր խմբագիրները օրը առ նուազն քսան ժամ կ'աչխատին, ըստ վերջին տեղեկութեանց ...

Անտարակոյս, աւելորդ աչխատանքի մը լծուած պիտի չըլլայինք, եթէ փորձէինք քննել, չար օրին մէկը, հոդեբանութեան լոյսին տակ, բանաւոր եւ գրաւոր բոլոր այն արտայայտութիւնները, որոնք կը բարբառին յանուն համերաչխութեան, միասնականութեան կամ ընկերականութեան: Վատահաբար, եղրակացութիւնը դայթակղեցուցիչ պիտի ըլլար: Որովհետեւ, երեւան պիտի ելլէր ու

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՊԷՏՔ Է ՈՐ ԴՐԱԳԻՏԸ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐՀԵՍՏ ՄԸ ՈՒՆԵՆԱՑ

Պարբերաբար այս հարցը կը յուզուի Ֆրանսական մամուլին մէջ: Տարիներ առաջ Նարդունին ալ զբաղած էր:

Les Nouvelles Littéraires *վերջերս հետեւեալ հարցումը կ'ուղղէր այն գրագէտներուն որոնք ըսպիսուած են երկրորդ արհեստ մը ի գործ դնել, իբրեւց ապրուստը ճարելու համար.*

— Այդ անհրաժեշտութիւնը նպաստա՞ծ թէ վնասած է իրենց գրական գործին: Ի վերջոյ ճոխացուցա՞ծ գրական վաստակը թէ արգելք հանդիսացած է անոր:

Ստորեւ՝ քանի մը պատասխաններ. —

Ժոռժ Տիւհամէլ, հեղինակ բազմաթիւ գիրքերու (արհեստով բժիշկ).— Գրագէտներու «վին-ուորագրութիւնը» միշտ ալ տեղի ունեցած է այնպիսի արհեստներու միջոցաւ որոնք ուղղակի յարաբերութիւն չունին գրականութեան հետ,—ինչպէս բանակը, համալսարանը, պետական պաշտօնէութիւնը, նաւատորմը, բժշկութիւնը... Կարելի է անցեալէն ալ նշանաւոր օրինակներ յիշել, — Ռաբլէ պետական պատմագիր էր, Մոնթէյնը՝ վարչական պաշտօնեայ, Ռապլէ՝ բժիշկ:

Գրագէտի մը համար խմաստութիւն է ունենալ բացայայտ պիտի ըլլար թաքուն սա իրողութիւնը, — այդ քարտղները, ճառերն ու յօդուածները կը ծառայեն քօղարկելու կամ պարտկելու հակասական արարքը: Բայց, մենք վերադառնանք մեր գործին:

Ահաւասիկ վերջին օրինակը.

— « Պատեհապաշտի, խաբեբայի եւ շողոքորթութեան իրենց բաժինը կը խաղան»:

Կը կարծեմ թէ մանրամասնել այս ուսուցումով, ձեզմէ ոեւէ մէկը պիտի կրնայ ուղղել անհանդուրժելի այդ խօսքը.

— « Պատեհապաշտի, խաբեբայի եւ շողոքորթութեան իրենց բաժինը կը խաղան»:

Կը կարծեմ թէ մանրամասնել այս ուսուցումով, ձեզմէ ոեւէ մէկը պիտի կրնայ ուղղել անհանդուրժելի այդ խօսքը.

— « Պատեհապաշտի, խաբեբայի եւ շողոքորթութեան իրենց բաժինը կը խաղան»:

Անշուշտ, կարելի է ըսել նաեւ «խաբողի»:

Բայց, ուրիշ մեղք մը չնշմարեցի՞ք միեւնոյն խօսքին մէջ:

Քերականական դիտողութիւն մը կ'ուսուցանէ.

— ՈՒ չաղկապը պէտք չէ գործածել ՈՒ վերջացող բառերէ առջեւ եւ ՈՒ սկսող բառերէ առաջ:

Ուրեմն, պիտի չգրենք «խաբելու ու չողոքորթութեան», եթէ աչք եւ ականջ, կամ քիչ մը ճաշակ ունինք:

Հետեւաբար կը հարցնեմ.

— « Մարմնոյն մէջէն սարսուռ մը չանցա՞ւ եւ ողնայարէն վար պաղ հոսանք մը չի՞ւժե՞ց »:

Աւելնօք, Աւետարանը ուսոյց թէ կայսեր պէտք է վերադարձնել կայսրինը:

ԱՐՇԱԻԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Դղեակ Շիլլոնի

Ձե՛ս նետեր ալ ազատութեան
Ոտիին կապանք ու շղթայ,
Այլ կը կանգնիս վեհ դիւթականի
Ափր լրնին շափիւղայ:

Շուրջդ լեռներն, եմակն ու ձոր
Ճաճանչաւոր ու վայրի,
Ուր խորարմատ թեղօշն հրզօր
Հովերուն դէմ կը կռուի:

Շամբուտներու խորէն հատ հատ
Կ'անցնին ճայերը նրբին,
Որոնք հանգչիլ կուգան ազատ
Պոնիվարի՛ մուք սիւնին:

Պայրրնն հո՛ն է, հո՛ն են անմահ
Մտիին փշրած շղթաներ,
Որոնց վրայ մանուկ մ'ահա
Կը դրնէ ոտին իր երեր:

Ահեղ բանտին մէջ արդ կ'երգեն
Ցաղթութեան սիրտն ու հոգին,
Ուրկէ կ'անցնին գոյներն ամէն
Ազատութե՛ն դրրօշին:

Ազատութեան մէջ արդ շողա՛,
Շողա, դղեակ սիրասուն,
Հաստահեղոյս ճօշան ու ջահ
Կողքին՝ գալի՛ֆ դարերուն:

Ու թող հաւփալն ու ճայն հերձակ
Ձեղքելով լոյսն երկնածին,
Գան կողք կողքի հանգչիլ կռտակ՝
Պոնիվարի՛ մուք սիւնին:

Ձե՛ս նետեր ալ ազատութեան
Ոտիին կապանք ու շղթայ,
Այլ կը կանգնիս վեհ դիւթականի՝
Ափր լրնին շափիւղայ:

Ջուիցերիա ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ, գրական, պատմագիտական եւ արուեստի ամսօրեայ հանդէս: Գ. տարի թիւ 12 (36), 1952 Յուլիս: Խմբագիր Աւետ Տ. Օհանեան: Տարեկան բաժնեգին 6 տոլար: Հասցէ.— Ave. Yousseabad, Passage Lovlagar No. 2, Tehran (Perse):

ԱՐՓԻ, գրական, գիտական ամսագիր, Գ. տարի թիւ 7: Պատկերազարդ: Տարեկան բաժնեգին 10 տոլար: Հասցէ.— Ave. Sefaraté Francais, Passage Lovagar No. 3, Tehran (Perse): Կր հրատարակէ նաեւ յատկացած մը, իբրեւ մանկական բաժին:

«ՅԱՌԱՋ» ԻՐԵՐԹՕՆԸ (11)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ա.— ԿԻՆԸ ՔԼԱՈՒԶ ՖՈՒՔՍԻ ԵՏԻՆ

Կուսակցական աշխատաւորներու համալսարանական բջիջին քարտուղարն էր, եւ, երկուքն ալ զգացին, թէ պարտք կ'իյնար իրենց վրայ ժամանակ չվատնել երիտասարդ ուսանողի սիրով: Իրենց առաքելութիւնն էր ամրապնդել գործակցութիւնը բանուորական դասակարգին ամբողջ աշխարհի մէջ, Սպանիայէն մինչեւ Քորէա, Քիւբէն մինչեւ Շանհհայ:

Լաւ աշխատեցան միասին: Շատ մը ձմեռներ անոնք իրիկունները կեցան Քիւբի քարափներուն վրայ, տոմսեր յանձնելով եւ հրաւիրելով բանուորները Թօթափել Նացիականութեան, դրամատուրները եւ աշխարհակալութեան չղթաները եւ միանալ դասակարգային պայքարին:

Հիլտէ Պրանտ խզուեցաւ վերջապէս իր քաղքենի ծնողքին հետ, որոնք թնաւ պիտի չկրնային հասկնալ զինքը: Եղած էր երկչոտ մը, վախցած էր լքել իր ապահովութիւնը, իր հանդստաւէտ կեանքն ու տունը եւ այն բոլոր բաները, որոնցմով մեծցած էր: Հիմա գիտէր, թէ ինչ դատարկ բաներ էին այդ բոլորը: Քլաուզ մղեց որ տեսնէ: Նացիականութեան դէմ համալսաւոր չարժումը արթնցուցած էր զինքը, վերապրումի այս բարբարոս պայքարին մէջ

Իրենք ալ ստորերկրեայ դարձած նացիական Գերմանիոյ մէջ, սկսան ապրիլ իրրեւ այր ու կին, նուիրուած՝ իրենց համալսաւոր զաղափարաբանութեան: Հիլտէ բնաւ պիտի չմոռնար այդ ստորերկրեայ կեանքը, երբ կը հետապնդուէին Կեսթափոյի կողմէ Գերմանիոյ սրտին վրայ: Բայց այդ կեանքին մէջ էր իրապէս, որ առիթը ունէր ճանչնալու իր սիրած մարդը, ուսումնասիրելու անոր չարժումները եւ գիտնալու, թէ ինչպէս կը դործէին անոր ուղեղն ու սիրտը:

Նացիները ստորագրած էին ձերբակալման հրամանագիր մը Քիլի համալսարանի համալսաւոր բջիջի բոլոր անդամներուն դէմ: Որպէսզի տեսանելի չըլլային, Քլաուզ եւ Հիլտէ ստիպուած էին շատ մը ամիսներ առանձին մնալ իրենց սեն-եակին մէջ, Հիլտէ միայն պատահարար դուրս կ'ելլէր նպարեղէնի գնումներու համար: Զեռք պիտի իյնայի՞ն, Քլաուզ գիտէր, որ Հիլտէ բնաւ պիտի չմատնէր զինքը եւ նախամեծար պիտի սեպէր մեռնիլ, քան թէ վկայութիւն տալ իրեն դէմ: Այն վստահ էր Հիլտէի մասին այնքան, որքան քիչ մարդիկ կրնայ մը կրնան վստահիլ: Վստահ էր նոյն իսկ այն ատեն, երբ տասնեւհինգ տարիներ վերջը ձերբակալուեցաւ Լոնտոնի մէջ, իբրեւ աշխարհի ամենամեծ հիւլէական լրտեսը:

Իրենց ստորերկրեայ կեանքի չրջանին դրամ չունէին եւ Հիլտէին վրայ կ'իյնար իր ազգականներէն դրամ ճարելու հոգը, հակառակ այն իրողութեան, որ խզուած էր ան իր ընտանիքին հետ:

Այդ օրերուն, Քլաուզ յաճախ հարց կուտար ինքն իրեն, թէ պէ՞տք է արդեօք կարճ «մեղրա — լուսնի» մր ելլել եւ ապա բաժնուիլ տարբեր ճամբաներով: Բայց Հիլտէ չէր այն կինը, որ պիտի թոյլատրէր անոր առնել գլուխը եւ երթալ տագնապի, հասարակաց տագնապի մը չրջանին, երբ Գերմանիոյ համալսաւոր երիտասարդութիւնը կը չարդուէր Հիթլէրի եւ իր հորդաներուն կողմէ:

1950ին, Քլաուզ Ֆուքսի դէմ Լոնտոնի մէջ կատարուած չընդվզից դատավարութեան ընթացքին, հազիւ թէ յիշատակութիւն եղաւ անոր անցեալի մասին, հազիւ թէ չօչափուեցան այն օրերը, երբ ան կր գտնուէր համալսաւոր ստորերկրեայ չարժման մէջ:

Գերմանական ստորերկրեայ կեանքի իրենց առաջին չաբաթը երկինքէն ինկած պարգեւ մըն էր այս երկու սիրահարներուն համար: Երբ առաջին անգամ, Հիլտէ, գնպումներու համար նպարավաճառատուն գնաց, գնեց նաեւ ձեռք մը խաղաքարտ, որոնցմով, Քլաուզ մինակը եւ լարուած ուշադրութեամբ թուղթ կը բանար, երբ Հիլտէ դրաղած կ'ըլլար:

Մեղրալուսնային տրամադրութեամբ անոնք խօսեցան իրենց ապագայի մասին: Պէտք էր որ հեռանային Գերմանիայէն: Այս չօր մը, երբ կուրը վերջ գտած պիտի ըլլար, պիտի ունենային իրենց սեփական տունը, սեփական դիրքերով: Այն մեծ բնագետ մը պիտի ըլլար, թերեւս մեծ՝ ինչպէս Այնչթայնը: Պիտի ունենային սկաւառակներ Պեթհովէնէն եւ Շուլթքովիչէն, եւ, մեծ յեղափոխականներու նկարները՝ պատին վրայ:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ֆ. ՋԻՆԿԸՐ

ԿԱՐԴԱՑԻՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

պահովութիւնն ալ այդ կը պահանջէ : «Ես չեմ կարծեր թէ պատերազմը մօտալուտ է կամ անխուսափելի : Բայց եթէ վերջերս կացութիւնը բարւոքած է — այդ կը պարտինք արեւմտեան ազդերու միութեան եւ զօրութեան : Որեւէ թուլացում մեր ճիգին մէջ՝ կընայ մահացու դառնալ : Խաղաղութիւնը կընանք ապահովել եթէ մնանք միացեալ եւ զօրաւոր , վասնզի մենք երբեք մեր զէնքերը պիտի չգործածենք յարձակողական նպատակներու համար» :

210.000 ՋԻՆՈՒՈՐ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ ՄԷՋ

Պալքանները Վիէննա հասած լուրերու համաձայն, Ռուսերը անարգել կր զօրացնեն պուլկարական բանակը, իբրեւ իրենց յառաջապահը այդ շրջանին մէջ : Բանակը այժմ կը բաղկանայ 210000 զինուորներէ , ինչ որ քառապատիկն է զաշնագրով արտօնուած թիւին :

Սթալինկրատը (Վառնա) դարձած է խարիսխ մր ռուսական տորմիղին եւ սուզանաւերուն համար : Ճաճախ ռազմախորձեր տեղի կ'ունենան Վառնայի եւ Քոնսթանցայի միջեւ : Ռուսերը օդակայաններ մարգած եւ 15 օդակայաններ չինած են ոմանց մեծ մասը կընայ գործածուիլ ռմբաձիգ օդանաւերու համար : Ինչպէս միւս արբանեակ երկիրներուն զինեալ ուժերը, պուլկար զինուորներն ալ խորհրդայինի համագործակցութեան կը հագնին եւ իրենց դաստիարակումը հիմնուած է սովետականին վրայ : Բազմաթիւ արձակագէն եւ մարտական խումբեր ալ կան ուր կը մարզուին բանուորներ, ուսանողներ, նոյն իսկ դպրոցականներ, մանչ թէ աղջիկ : Զինավարժութեան դասերուն առեն Եուկոսլաւիան կր ներկայացնէ իբրեւ «վերադարձուցիչ մեր դերին եւ դաւաճանը » :

ԳԻՆԵՐՈՒ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ԴԷՄ

Կառավարութիւնը որոշած էր Սեպտեմբեր 11-ին վերահաստատել «կրկնակ պիտակ»ի դրութիւնը : Պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուած հրամանագրի մը համաձայն այս որոշումը օրինաքիւրածուած է. ուրեմն պատուղի, բանջարեղէնի, հաւեղէնի վաճառորդները պարտաւոր են ծախուած ապրանքին գինին քով նշանակել նաեւ գնուած գինը քիլոյի վրայ : Այս որոշումը գործադրելի է երկու վայր : Այս որոշումը գործադրելի է երկուքշաբթի օրէն սկսեալ, Սէնի եւ Սէն է Ուազի նահանգներուն մէջ : Բանջարեղէններուն մէջէն է գնանախնձորը , իսկ հաւեղէնի մէջ ճագարը:

Կրկնակ գինը պատուղներու եւ բանջարեղէններու համար (ոչ հաւեղէնի) առաջին անգամ սկսան գործադրել չորս տարի առաջ, սակայն առեւտրականներուն բողոքին վրայ, հետզհետէ դադրեցուցին : Վարչապետ Փլինէի ձեռք առած խիստ միջոցներէն մէկն այս է, երբ այս ամառ տեսաւ որ պըտուղներու եւ բանջարեղէններու գիները կր բարձրանային ,փոխանակ իջնելու : Առեւտրականները կ'առարկեն թէ ժողովուրդը պիտի մտածէ որ ծայրայեղ չահեր կ'ընէին : Նաեւ դիտել կուտան թէ հրամանագիրը նկատի չառներ փոքրաքանակ վաճառորդներուն տուրքերը եւ ուրիշ ծախքեր:

Ի պատասխան կրթ.նախարարին դիմումին ,հրատարակիչները եւ դրավաճառները որոշեցին հոկտեմբեր մէկէն սկսեալ 6 առ հարիւր զեղչել դպրոցական գիրքերու գիները: Ցունիսին որոշած էին 4 առ հարիւր զեղչը, այժմ 2 առ հարիւր եւս պիտի զեղչեն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ կուսակցութեան երկու պատժուած անդամները, Մարթի եւ Թիլոն, մէկտեղ չկան օրերէ ի վեր, ինչպէս կը գրեն տեղական Թերթերը: Կ'ըսուի թէ մէկ ամիս պայմանաժամ տրուած է երկու ամբաստանեալներուն, որպէսզի հրապարակաւ ղէմում յայտնեն իրենց մեղքերուն համար :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ երեսփոխաններէն հինգ հոգինոց պատուիրակութիւն մը գնաց , խորհրդակցելու համար երկրին միացման եւ ընտրութեանց մասին: Այս առթիւ թշնամական ցոյցեր կատարուեցան ,— «վերադարձուցէք մեր դերինները, Մոսկուա դացէք» եւն.:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ կը հաղորդեն թէ որոշուած է երկոքեան Սաուցեալ Ովկիանոսը եւ Պալթիկ ծովը միացնել Սեւ Ծովուն, չարք մը ջրանցքներով եւ նաւարկելի գետերով : Կը խորհին նաեւ լեհական գետերը միացնել ռուսական ջրուղիներուն հետ.:

Մ .ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահութեան փոխ-թեկնածուն (հանրապետական), Նիքսըն խոստովանեցաւ թէ 16000 տոլար ստացած է հարուստներէ , ձեռակուտական բնտրութեանց առթիւ: Այս պարագան վարկաբեկիչ կը համարուի զօր. Այզընհաուրի համար ալ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՎԵՐԱՄՈՒՏԻ

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան » խումբին կողմէ :

Կիրակի, 5 Հոկտեմբեր, ժամը 4.30էն 12, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin , métro St. Augustin :

Մասնակցութեամբ **RICO'S CREOLE BAND**ի
Grande formation - vedette du cabaret «Le Drap d'Or»
Պիւֆէ Անակնկալներ

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն կամ հեռախօսել Օր. ՇԱՀԻՆԵԱՆի TRU. 92-68:

ՇԱԽՈՒ ԵՆ (ՍԱԿԱՒԱԹԻՒ)

ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
«ՑԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ՄԷՋ

1.— ՀԱՑԱՏԱՆ ՔԱՐՏԻՍԸ, Ա. Արեղեանի , դուներ, վիճակագրական տեղեկութիւններով : Գինն 500 ֆրանք :

2.— ՀՈՂԸ (պատմուածքներ), երիտասարդ դրող Նդ. Գոյանեանի, ընտիր տպագրութեամբ : Գինն 400 ֆրանք :

3.— ԱՐԱՄԱՆի, վարուցան դրականութեան եւ արուեստի, Գ. Հատոր : Գինն 150 ֆրանք :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԴԳՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կը վերաբացուի Հոկտ. 1ին : Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Le Raincy, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ առաւօտները ժամը 9—12: Հեռաձայն Le Raincy 172:

×

ՄԱՐՍԷԼ.— Կապոյտ Խաչի Պուլվառ Օտտոյի դպրոցի արձանագրութիւնները կը կատարուին Սեպտ. 15էն սկսեալ, կէսօրէն վերջերը ժամը 3էն մինչեւ 5: Ուսուցիչ՝ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ :

Դպրոցը կր վերաբացուի Հոկտեմբեր 2ին :

×

ՎԵՐԱՄՈՒՏ.— Ֆր. Կ. Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի Երիմեան դպրոցի հայերէնի դասերը կը սկսին Հոկտեմբերի առաջին հինգշաբթին: Ուսուցչուհին է Տիկին Ա. Բալուեան :

Փութացէք արձանագրել ձեր զաւակները ամէն կիրակի օրերը ժամը 15—18, Երիմեան սրահին մէջ :

×

ՍԱՐՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կը բացուի Սեպտ. 30ին երեքշաբթի: Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր Տեսչութեան : Հասցէ.— 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.): Հեռ. OBServatoire 18-28:

×

ՎԵՐԱՄՈՒՏ.— Վիէն.— Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցները կր վերաբացուին Հոկտ. 1ին : Ուսուցիչներն են Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՑԵԱՆ եւ Տիկին ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ :

Արձանագրութեանց համար դիմել ուսուցիչներուն :

***

ՄԱՐՍԷԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտ. 2ին, կէսօրէ վերջ , ժամը 2—5, Ահարոնեան սրահին մէջ, 26 rue des Convelescents :

ԽԱՉՎԵՐԱՑԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Վարագայ Ս. Խաչի տօնին առթիւ յառաջիկայ 28 Սեպտեմբերի կիրակին պիտի կատարուի հանդիսաւոր արարողութիւն եւ Ս. պատարագ , ապա մատաղի օրհնութիւն եւ բաշխում :

Փափաքողները կրնան միասին բերել իրենց ճաշը: Իրենց տրամադրութեան տակ է եկեղեցւոյ ընդարձակ եւ մաքուր բակը :

Անոնք որ կ ըսիափաքին նուիրել մատաղու ոչխար մը կամ գնման մասնակցիլ իրենց նուէրներով, այժմէն թող հաճին իրենց բաժինը դրկել Հոզաբարձութեան առենապետ Պ. Մխիթար Շիշմանեանի , 71 rue Jean Jaurès, Arnouville les Gonesse (S. et O.) եւ կամ յանձնել Փարիզ , 78 rue Lafayette, բակին մէջ գտնուող Պ. Կարապետ Գասապեանի , Պ. Արփեար Մարտիրոսեանի եւ Տ. Աղդէ քհնյ. Փայլակեանի :

Gare du Nordէն չոգեկառք 8.34, 10.05 եւ 11.03:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԵՐԵՔ ՄԵԾ ՀԱՑԵՐ

(ԱԴՈՆՃ, ԱՂԲԱԼԵԱՆ, ՇԱՆԹ)
Գրեց՝ Մ. ԻՇԽԱՆ, ՊԷՅՐութ, 1952
Գինն՝ 200 ֆրանք : Դիմել՝ «Ցառաջ»ի վարչութեան
Թղթատարի ծախքով 230 ֆրանք

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԻՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ 28 Սեպտ. կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Ց. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ (27 Սեպտ.) ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի «Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը՝ 20 Դեկտեմբեր, շաբաթ դիշեր մինչեւ լոյս, Սալօն Splendideի մէջ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿի.— Ալֆորվիլլէն Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գոսթիկեան իրենց մօրաքրոջ՝ Տիկնոջ ՄԱՀՏԵՍԵԱՆի (Վիրկարա) թաղմ. հոգեկոյսին իրրեւ ծաղկեպսակ հաղար Ֆր. Անտիլեի ծերանոցին, հազար Ֆր. ալ «Ցառաջ»ի տարած - ման Ֆոնտին կը նուիրեն :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ վարժարանի խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է Տիկ. Գոհար Վատարանդիէ , Տէր եւ Տիկին Մխրան Կարապետեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Փէնիրեանէ հազարական Ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի , իրենց քեռորդիին եւ զարմուհիին Տիկին Նազենի Թազտրեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ :

ԱՑՐ ՄԸ ԵՒ ԿԻՆ ՄԸ երկու սենեակ կը փընտուեն Փարիզի մէջ, խոհանոցով եւ տարբական յարմարութիւններով :

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Գիշերօթիկ Ազգ. հաստատութեան մը մէջ երկու աշխատաւորներ կ'ուզուին: Նախընտրելի են այրերը, որոնք ունենան աշխատելու իրաւունք , մաքրութեան եւ ուրիշ գործերու համար :

Դիմել թերթիս վարչութեան, կէսօրէ վերջերը:

CLEMOL

Տակկելու , կերակուրի եւ խմորեղէնի համար, գործածեցէք CLEMOLը, որ սքանչելի խնայողութիւն մը կ'ապահովէ :

Կարելի է պահել երկար ատեն :

Կը ծախուի ուղղակի հայթայթիչին մօտ : Խնդրողներուն նմոյշ եւ բացատրագիրը կը ղրկուի : Դիմել՝

RAFFINERIE AIXOISE
Aix en Provence (B. du Rh.)

Հիւանդասեմհենաներ
MACHINES A TRICOTER
Ամէն տեսակի նոր SURJETEUSEներ
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
DAVE
226, Rue Lafayette — Métro : Jean-Jaurès
Հեռաձայն՝ NORD 26-98

SERVANT
ՇԱՔԱՐԱՎԱՃԱՌ
Հաթսանեական չաքարները (dragées) ամէն տեսակ տուրճերէն եւ մրգերէն (desserts)
30 Rue d'Auteuil, Paris (16) Tél. Aut. 49-82
եւ 88 Rue Cambronne, Paris (15) Tél. Fon. 97-34

MORY et Co.
3 Rue St. Vincent de Paul, Paris (10)
(Service VAUQUELIN) Tél. TRU. 72-60
Poste 89 et 80, métro Poissonnière, Gare du Nord
Ամէն օր , բացի կիրակիէն, 9էն 11·30 եւ 14էն 17,
Շաբաթ 9էն 11·30
ԾՐԱՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆի ՀԱՄԱՐ
(COLIS POSTAUX POUR L'ARMENIE)
Avec accusé de réception
Բոլոր ծախքերը կը վճարուին առաքման պահուն, ծրարները կը յանձնուին առանց որեէ ծախքի կամ ձեռնհասութեան , առացողին համար .

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925,R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C.P· Paris 1678-63

Mardi 23 Septembre 1952 երեքշաբթի 23 ՍԵՊՏԵՄ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6872-Նոր շրջան թիւ 2283

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՒԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՒՐԷՆ ԶԱՏԱՋ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻԻՆ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերը չընդալից մանրամասնութիւններ կը հաղորդէ դէպի արեւելեան ճակատ կատարուած այցելութեանց, Վոսփորի մեծ ռազմափորձերուն եւ ուրիշ կարեւոր դէպքերու մասին:

Ինչպէս կարդացիք օրը օրին, Ատլանտեանի ճակատին սպարապետը, զոր· Րիճուէյ կարին գնաց վերջերս, քննելու համար արեւելեան շրջանին պաշտպանութեան միջոցները :

Զօրավարը այցելեց բոլոր կարեւոր դիրքերը, — կարին, Սարըգամըշ, կարս, Իգտիր, Օլթի, Արարատ եւայլն:

Այս առթիւ թուրք թերթերը զօրավարին բերանը կը դնեն զարմանազան խօսքեր :

Օրինակ, զօրավարը Իգտիրի ճամբուն վրայ, Մարգարայի կամուրջը հասած առեն, կ'ողջունէ թուրք պահակը, յայտարարելով ·

— « Աչքերուդ մէջ կը կարդամ թէ ինչքան եռանդագին եւ վճռաբար կը կատարես պարտականութիւնդ»:

Ականայ կը յիշենք ուրիշ ամերիկացի զօրավար մը, հանդուցեալ Հէսքըլը, որ 1919 — 20ին նոյն կամուրջին վրայ կ'ողջունէր հայ պահակը, զինուոր մը՝ պատառատուն հանդերձանքով :

Զօրավարը վերադարձին, Պոլսոյ մէջ իր խոր հիացումը կը յայտնէր հայ զինուորին քաջութեան, չարքաշութեան եւ համբերութեան մասին:

Այդ օրէն ի վեր, մեր ձեռքը կը մնան միայն դեղնած մադաղաթներ եւ չռայլարան հաւատիքներ, իսկ Թուրքին ձեռքը՝ Մարգարան ու Իգտիրը, Կարսն ու Արարատը եւ մնացեալը···

Դարձեալ թուրք թերթերն են որ կը պատմեն, նոյն այցելութեան առթիւ ·

— «Զօր· Րիճուէյ եւ թուրք հրամանատարները ճաշեցին Կարսի հերոսներէն Քազըչմանցի (Կազզուանցի) Ալի Աթամանի տունը :

« Ճետոյ ճամբայ ելան եւ սկսան բարձրանալ Արարատ լերան 3000 մեթր բարձր կողերէն: Սպարապետը Իրանի սահմանին մինչեւ երեսուն քիլոմեթր մօտենալէ ետք, աչքէ անցուց արեւելեան Պայազիտի սահմանամերձ պահականոցները :

« Այս ճնճուղներէն վերջ զօրավարին աչքերը գոհունակութենէն կը փայլատակէին».

Ու վերջապէս խօսք մը եւս՝ ամերիկացի զօրավարին բերնով·

— « Թուզլուճա (Օլթի) Թուրքիոյ մէկ հողամասն ըլլալով, մեր ալ հողամասն է»:

Որ եւ է թրքապատում անպատճառ զաւեշտական մաս մըն ալ պիտի պարունակէ:

Այսպէս, Պոլսոյ եւ Անգարայի թերթերը կը գրեն թէ «զօր· Րիճուէյ իր այցելութեան առթիւ կրած յոգնութիւնը մոռցաւ սեղ եւ ճմերուկ ուտելով էրզրումի մէջ»:

— Ոչ միայն կերած, այլ եւ «20 — 30 հատ ալ միասին տարած է», կ'աւելցնէ թերթ մը :

Երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ, այզպիսի վայելք մըն ալ նախագահ Էոիծ ունեցած էր Իզմիրի մէջ, ինչպէս գրեցին այն առեն :

Թուրք թերթերը միեւնոյն աւետաբեր լուրերը կը հաղորդեն Վոսփորի · ռազմափորձերուն առթիւ, որոնք նոր վերջացան:

Այդ լուրերուն համաձայն, «կարմիր» ուժերը (Թրքական եւ զինակից) «քանչնջած են» կապոյտները (Թշնամի), յաջողութեամբ պաշտպանելով Իսթանպուլը :

Այս առթիւ ալ ջերմ գոհունակութիւն յայտնած է դարձեալ Ամերիկացի մը, ծով· Քերնի :

— «Ռազմափորձը պատկուեցաւ փայլուն յաջողութեամբ: Մասնաւորապէս հիացայ ցամաքային, օդային եւ ծովային ուժերուն գործակցութեան վրայ»:

Ուրիշ դաշնակից հիւրեր ալ ըսեր են թէ « Թուրքերը իրենց բանակով ինչքան հպարտանան՝ քիչ է »:

Փորձեցինք ամփոփել անցուդարձ մը որ արժանի է լուրջ խորհրդածութեան :

Առաջին անգամ չէ որ Թուրքիա սուրին եւ արտաքին աջակցութեան կ'ապաւինի, անծայրածիր սահմաններ փրկելու համար :

Իսկ պատմութիւնը կ'ըսէ·— Արդարութիւնը չատ աւելի սուր է քան սուրը : Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԱՆԻ՛ ՀԱՒԱՏԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ···

Մոսկուայի դրական չաթթաթերթը կը հրատարակէ չարք մը նամակներ իր ընթերցողներէն, որոնք կը պահանջեն որ իշխանութիւնները ճար մը գտնեն, որպէսզի մարդիկ ասկէ վերջ չհայհոյեն եւ լպիրշ բառեր չգործածեն :

Նամակագիրներէն ոմանք կը յիշեցնեն թէ խորհրդային այսինչ օրինադիրքը ունի իր 74րդ յօդուածը, որ պատիժ կը սահմանէ այն քաղաքացիներուն համար, որոնք բերան կ'աւրեն եւ բազմայարկ հայհոյանքներ կը տեղացնեն, երբ բարկանան :

Եթէ իրաւ այդ տեսակ յօդուած մը կայ խորհրդային օրինադիրքին մէջ, կ'արժէ որ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնն ալ, եղածին պէս իւրացնէ զայն եւ աշխարհին երեսէն միանգամընդմիշտ վերցնէ հայհոյանքը, մանաւանդ անոր թըրքական տեսակը :

Այո, չատ անհրաժեշտ է որ այս հարցը դրուի միջազգային արիսպագոսին օրակարգին վրայ եւ դարմանի մը գտնուի, որպէսզի, երբ ամուսին կոչուած արարածը — բացառութիւնները չարգելի են — իրիկուան գործէն տուն վերադառնայ, չպոռայ տիկնոջը քթին - բերնին.

— Շան զաւակ, սա փապուճներս բեր: Այ — տառակ կնիկ, աս ալ կերակո՞ւր է որ եփեր ես···

Բայց, խօսքը մէջերնիս, չեմ հաւատար որ Մոսկուան այդ տեսակ օրէնք ունի, որովհետեւ եթէ ունենար, երեւանի բերնին էր ինկեր որ հայհոյէր մեղի, «դրսեցի»ներուս դէմ, մանաւանդ այս օրերս, երբ «Փրաւտա»ն արիւն քրտինք մտած է ապացուցանելու համար թէ օտար ժողովուրդ — ներուն հանդէպ չարդանք ունին եւ երբեք, երբեք տեւելութիւն չեն սերմաներ··· Նոյնիսկ Դաշնակիներուն դէմ··· ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ Կ'ՈՒԶԵՆ ՕԳՏՈՒԻԼ ՍԱՐՏԱՐԱՊԱՏԻ ԶՈՒԲԵՐԻՆ, ԲԱՑԱ···

Թուրք թերթերը կը գրեն ·—

Իկտիր — Թուզլուճա (Օլթի) հովիտին ոռոգման գործին ուսումնասիրութիւնը ապարեցաւ : Այս ոռոգումը հնարաւոր պիտի ըլլայ միայն Սարտարապատի ամբարտակի ջուրերով· իսկ այս ջուրերէն ալ օգտուելու համար, անհրաժեշտ է որ ամբարտակին համար ծախսուած դրամարին կէսը վճարենք Ռուսերուն:

Այս մասին երկար տեղեկ ի վեր բանակցու — թիւններ տեղի կ'ունենային Արտաքին Նախարարութեան եւ խորհրդային դեսպանին միջեւ, բայց ոեւէ արդիւնք չեն տուած : Ռուսերը կը պահանջեն որ ջուրին փոխարժէքը վճարուի Մոսկուայի մէջ:

Արդ, Անգարայի մէջ վճարումը կատարելու պարագային, մէկ միլիոն ոսկի բաւական է, մինչդեռ Մոսկուայի մէջ պէտք է վճարել 2 միլիոն ոսկիէն աւելի , դրամի տարբերութեան պատճառաւ: Եթէ Ռուսերը հաւանութիւն չյայտնեն , ստորեւ կրեայ ջուրերէն օգտուելու միջոցներուն վրայ պիտի խորհի կառավարութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆի մէջ զինուորութեան չրջանը կը ճատուեցաւ հետեւեալ ձեւով.— Ցամաքային զինուորներու համար 24 ամիս, մասնագէտներու եւ պահեստի սպաներու՝ 27 ամիս: Ծովային 27 ամիս, մասնագէտներու, ենթասպաներու եւ պահեստի սպաներու համար 30 ամիս: Օդանաւային զինուորներու համար 27 ամիս, մասնագէտներու եւ պահեստի սպաներու 30 ամիս :

ՌՈՒՄԵԻԹՐՔԱՆ սահմանադրութիւնին վրայ ռազմափորձերըսկսան ի ներկայութեան թագաւորի եւ սպաներու: Հաւանական է որ անգլիացի մարշալ Մօնկոմըրի եւս ներկայ ըլլայ ռազմափորձերուն: Մառեչալը այժմ կը քննէ Տարտանէլի ամրութիւնները:

ՖԱՐՈՒՔ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ յանձնարարած դիներու, խմիչքներու, զարդեղէններու անուկները ինչպէս եւ ուրիշ պերճանքի վերաբերեալ առարկաները հետզհետէ կը հանին: Կառավարութիւնը

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿՐ ՑՈՒՍԱՑ ՑԱՋՈՂԻԼ

Կիրակի օր վարչապետը ճառ մը խօսեցաւ Սէնթ Էթիէնի մէջ, տօնավաճառին բացման առթիւ: Ծանրանալով օրուան հոգերուն վրայ, պարզեց կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն արդիւնքը: «Յաւուրթեամբ չարունակուեցաւ պայքարը թղթադրամի ճճման դէմ: Այս տարի խորհրդարանին կողմէ քուէարկուած վարկերը իրական վարկեր էին, այսինքն դիներու հաստատուն վիճակր պահեց անոնց բուն արժէքը: Տնտեսական յառաջդիմութիւնը պէտք չէ փրկանք մը դառնայ դրամի վարկաբեկման համար, այլ ընդհակառակն պէտք է ըլլայ աշխատանքի եւ խնայողութեան պտուղը: Կառավարութիւնը ուզեց կասեցնել դիներու բարձրացումը, ինչպէս կասեցուցած էր տուրքերու եւ հանրային ծախքերու յաւելումը: Ան հաստատեց առաւելագոյն աստիճան մը (ճեղուն), վերջ տալու համար ամէն չարաչահութեան, որպէսզի դիները որոշ կէտ մը անդին չանցնին: Այս կերպով ապահովչէր կը բացուի աղատ մրցակցութեան համար, ինչ որ պիտի նպաստէ դիները իջեցնելու: Ամէն անգամ որ կառավարութիւնր քաղարի ընթացք մը բռնեց հանրային կեանքի մէջ, արծարծեց ժողովուրդի բոլոր խաւերուն ընդծին քաղութիւնը: Այս ուղղութեան արդիւնքներ պիտի զգացուին հետզհետէ :Ապագան մեղի չի պատրաստեր աղէտներ որոնց կը սպասեն ոմանք· այլ ընդհակառակն բարիքներ զորս իրաւունք ունինք յուսալու: Մեծ երկիրներու համար, ինչպէս է Ֆրանսան, ուժ կր ստանան իրենց կորովէն եւ ընկերային միութենէն: Երբ ձեռնհասի ըլլան, ոչ մէկ հարստութիւն կրնայ զիրենք փրկել անկումէն »:

«ԶԳՈՒՇԱՆԱՆՔ ՊԱՏՐԱՆՔՆԵՐԼ»

Նոյն օրը կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ նաեւ ազգ· պաշտպանութեան նախարարը, Պ· Փլեւէն, Մառնի ճակատամարտին 38րդ տարեդարձին (1914) եւ մառեչալ Ժոֆրի ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ: Ըսաւ թէ Ֆրանսա մեծ ճիգ մը փորձեց իր նախկին թշնամիները հաստատակաց պաշտպանութեան ցանցի մը կապելու համար, թէ ինքզինքը գերմանական զինապաշտութեան դէմ պաշտպանելու եւ թէ միացեալ Եւրոպա մը ստեղծելու համար:

— « Բայց պէտք չէ մոռնանք թէ այն վտանգները որոնց դէմ ապահովութիւն կը փնտռենք, կրնան դարձեալ երեւան գալ, եթէ վաղուան եւրոպական բանակին մէջ Ֆրանսայի ուժերը անբաւական բլլան իրեն ինկած դերը կատարելու: Պատրանքներ չտնուցանենք: Ոչ մէկ քաղաքականութիւն, նոր դէնքերու ոչ մէկ դիւտ չեն կրնար մեզ ազատ կացուցանել ռազմական տեւական ճիգէ մը, նկատի առնելով մեր աշխարհագրական դիրքը: Իսկ այս ճիգը ամէն տարի պիտի կրանէ մեր ազգային եկամուտին կարեւոր մէկ մասը: Մինչեւ որ չհասնինք ցամաքային եւ օդային ուժերու որոշ ուղած մակարդակին, պիտի չկրնանք հասնիլ մեր ուզած ապահովութեան: Ինչ որ ալ ըլլայ ազգային պաշտպանութեան դիրը, միշտ աւելի վար կր մնայ երկարատեւ պատերազմի մը եւ մանաւանդ պարտութեան մը դիմէն: Գ· հանրապետութեան վարիչները ամբողջ ազգին աջակցութեամբ 1914էն առաջ յանձն առած էին ծանր զոհողութիւններ, որպէսզի ապահովին առաջին եւ թերեւս վճռական ճակատամարտը՝ պատերազմի մը պարագային : Երկիրը նոյն իսկ ընդունած էր եռամեայ զինուածութիւնը — այսօրուան ծառայութեան կրկնապատիկը — որպէսզի միլիոններ պատրաստ ըլլան կռուելու, երբ նախապարձակում կատարուէր : Այսօր, 38 տարի ետք, խորապէս տարբեր են ազգային ապահովութեան խնդիրները, բայց այդ ապահովութիւնը ձեռք բերելու աչխատանքը կը մնայ մեր առաջին պարտականութիւնը: Ֆրանսական կառավարութիւնը համոզած է դաշնակիցները մէկդի դնել պաշտպանողական ռազմավարութիւն մը որ արշաւանքի մր եւ ի վերջոյ ազեատալի ամբակոծութեանց պիտի ենթարկէր Ֆրանսան եւ միւս ցամաքային երկիրները , աւելի վերջը ազատագրելու համար »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

որոշեց ետ դրկել, եթէ մաքսատուրքը չվճարուի : Գահընկէց թագաւորին ապստրանքները ցարդ ե - պիսոոս կր մնային առանց մաքսատուրքի :

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարութիւնը նոր դեկոյցով մը կը յիշեցնէ թէ 10 առ հարիւր յաւելում պիտի ըլլայ այն տուրքերուն վրայ որոնք չեն վճարուած Սեպտ· 26էն առաջ (1952 յունիսին դանձելի ուղղակի տուրքերը):

ՀԻՒՍ· ԿՈՐԻՍՑԻՆ հասած լուրերու համաձայն, ահաւոր սով մը կը սպառնայ քաղաքացիներուն: — Կ'ըսուի թէ Կորէացիները նոր դէնքեր պիտի փորձեն պատերազմը չահելու համար :

ԱՆՑՔԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

(Գ· եւ վերջին մաս)

ՀՈՂԱՅԻՆ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ

ՊԻՇԻՐՈՒԹ (Յառաջ).— Եգիպտոսի մէջ, ամէնէն աղքատ դասակարգը Ֆէլլահն է, այսինքն գիւղացին, որ կը կազմէ բնակչութեան 100ին 80-էն աւելին: Այս կը նշանակէ թէ 20 միլիոնի վրայ աւելի քան 16 միլիոն մարդիկ կը տառապին ծայրայեղ թշուառութեան մը՝ ճիրաններուն մէջ, անբացատրելի համակերպութեամբ մը:

Եգիպտական թերթերը եւ հանրային գործիչները իրենք ըրած են յաճախ հաշիւները, յայտարարելու համար, որ բնակչութեան կէսէն աւելին օրը իրիկուն կ'ընէ ամսական երկու եգիպտական (1800 Ֆրանքի) եկամուտով մը, իսկ մէկ չորրորդին վաստակածն ալ վեց եգիպտականէն (5400 Ֆրանք) անդին չանցնիր:

Տնտեսական ներկայ պայմաններու մէջ այսքան խիղճ ու անբաւարար եկամուտ ունենալ՝ կը նշանակէ չոր հացով մը քաշկռտել կեանքը եւ ապրիլ կէս-կուշտ, կէս — անօթի: Եւ, բնակչութեան արագ աճումով, աւելի եւ աւելի մխրճուիլ թշուառութեան մէջ: Ձմռնանք, որ Եգիպտոս, աշխարհիս մէջ, բազմածնութեան տեսակէտով կը զբաղի մրցիլ շատ ու շատ երկիրներու հետ: Ամէն տարեկան մէջինը կը հաշուուի կէս միլիոն: Այս հաշուով ու թափով, 40 տարի վերջը, այսօրուան համրանքը պիտի կրկնապատկուի, հասնելու համար 40 միլիոնի: Ինչ պիտի ընեն այս միլիոններըը, յառաջիկային, եթէ միանդամայն չբարելաւուին երկրին տնտես. պայմանները, արդիւնաբերական լայն ձեռնարկներու իրականացումով: Այն ալ առանց յապաղելու եւ ժամանակ կորսնցնելու: Ազգերու կեանքին մէջ 40 տարին, 40 օրուան չափ չուտ կ'անցնի: Իսկ սերնդագործութիւնը ոչ ժամանակին կը նայի, ոչ ալ կ'արգիլուի օրէնքներով:

Այսօրուան թշուառութեան պատճառը այն չէ, որ Եգիպտոս չի կրնար ապրեցնել իր բնակչութիւնը: «Կենսական տարածութեան» հարց չկայ այս ընդարձակ երկրին համար, ուր, Նեղոսը յատակէս, հրաշալի օրհնութիւն մըն է: Հնարաւոր է օգտագործել գայն ամէն ժամանակ, եռապատիկ, քառապատիկ կարելիութիւններով: Եւ ապահովել բնակչութեան — նոյնիսկ վաղուան նոր միլիոններուն — մարզավարի կեանք մը:

Հնարաւոր չէ եղած ասիկա պարզ այն պատճառով, որ հողին իրաւական տէրը, բուն իսկ Ֆէլլահը, հողազուրկ է յախջախիչ մեծամասնութեամբ: Մշակելի տարածութիւնները հոգատէր սակաւապետութեան մը սեփականութիւնն են: Կը տիրէ աւատապետական կարգուսարք մը, ուր, դիւղացին, մշակը կամ աշխատաւորը, ճորան է եւ կ'աշխատի պատառ մը հացի համար միայն: Այդ պատճառով ալ թշուառ է: Մեծ թիւ մը կը ներկայացնեն հազարէն մինչեւ երկու հազար Ֆէտտան (արտաւար) հող ունեցող սեփականատէրները: Թերթերը, իրենց բազմատեսակ մերկացումներու կարգին գրեցին, թէ դեռ նախարար չեղած, Վաֆդի ընդհ· քարտուղարը, Պ· Ֆուատ Սերակէտտին քանի մը հարիւր Ֆէտտան հող ունէր իրրեւ հօրեղբայրական ժառանգութիւն, մինչդեռ այսօր ունի 1800 Ֆէտտան: Գահընկէց Ֆարուքի համար ըսուեցաւ թէ տիրացած է բոլոր մշակելի հողերու հարիւրին 30ին, 700 միլիառ Ֆրանքի արժէքով եւ տարեկան կէս միլիառէն մինչեւ երկու միլիառ Ֆրանք եկամուտով: Բազմաթիւ ուրիշներ, միեւնոյն ձեւով, սեփական ագարակներու վերածած են հողային ընդարձակ տարածութիւններ, ուր Ֆէլլահը կ'աշխատի վասն ոչինչի, ճորտային հաւատարմութեամբ ու համակերպութեամբ:

Այս կացութեան բերումով ալ, Եգիպտոսի մէջ կան երկու չհաշտուած դասակարգեր,— մէկը՝ որ կը տաղնապի ծայրայեղ թշուառութեան մէջ, իսկ միւսը, որ յղփացած է անհաշուելի հարստութեամբ եւ կը լողայ ճոխութեան մէջ: Միջին դասակարգ դրեթէ չկայ: Կամ այնքան սահմանափակ է, որ վերի երկուքին մէջ դրեթէ աչքի չի զարնէր:

Ահա այս ընդվզեցուցիչ անարդարութեան է, որ վերջ մը տալ կ'ուզէ զօր· Մ· Նեհիպ, հողային արդար բաշխում մը ծրագրելով յառաջիկայ հինգ տարիներու ընթացքին: Մշակելի հողը, իր առաւելագոյն համեմատութեամբ, պիտի վերադարձուի մշակողին: Եւ ոեւէ մէկը իրաւունք պիտի չունենայ չհաղորդելու 200 Ֆէտտանէ աւելի տարածութիւն մը: Ինչ որ աւելի է պիտի դրաւուի եւ տրուի հողազուրկ Ֆէլլահին:

Բնական էր, որ այս կարգադրութենէն դժգոհ պիտի մնային աւատապետները: Վճռականութիւնը, սակայն, որով քայլ կը նետէ զօր· Նեհիպ, պէտք է նկատել երաշխիք մը, թէ ընկերային արդարութեան այս ծրագիրն ալ պիտի մնայ հետզհետէ իր դրծադրութեան ճամբուն մէջ, բարելաւելով մարդկային սոսկալի զանգուածներու ապրուստի պայմանները:

Ասոր հետ միասին պիտի դոգրծադրուի արդիւնաբերական զարգացման ուրիշ ծրագիր մը, ճարտարարուեստական, հանքային հարստութեանց չհաղորդման, ջրաբաշխական եւ գիւղատնտեսական կարեւոր ձեռնարկներով: Ծրագրին իրագործման համար ամէն կարգի դիւրութիւններ եւ երաշխաւորութիւններ պիտի վայելեն դրամատիրական օտար ընկերութիւնները, անշուշտ պետական հակակշռի տակ: Պիտի քաջալերուի հետեւաբար օտար դրամագլուխի մուտքը եւ վերջ պիտի դնէ՝ այն նշանախօսքը, թէ օտարները տեղ պէտք չէ ունենան Եգիպտոսի մէջ: Արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող եւ յառաջիկային կազմուելիք օտար ընկերութիւնները իրաւունք պիտի ունենան այսուհետեւ իրենց վերապահելու արժեթուղթերուն հարիւրին 51ը, իրաւունք մը, զոր, մինչեւ այսօր կը վայելեն միայն եգիպտացիները:

Զօր· Նեհիպ համոզուած է թէ այս երաշխիքները եւ ուրիշ դիւրութիւններ, բաւարար խայծ մը պիտի ըլլան վերահաստատելու վստահութեան մթնոլորտը եւ մղելու օտարները, որ անդամ մըն ալ նպաստեն Եգիպտոսի տնտեսական բարգաւաճման, տեղաւորելով եւ եգիպտական բնական հարստութեանց վրայ չհաղորդելով իրենց դրամագլուխները:

ՋՄԻՒՌՆԻՈՑ ԱՐՀԱՒԻՐՔԸ

(30ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ,— 1922 ՍԵՊՏ· 21—22)

Ա·

Երբ 1914ի պատերազմը պայթեցաւ տասը տարեկան էի: Իմիջը ազատ մնաց տեղահանութենէ, չնորհիւ կուսակալ Բահմի պէյի: Բայց օր մը առաջնորդ Ինճէեան եպիսկ· քարոզով մը հրաւիրեց ժողովուրդը, Առաջնորդարանի դրան եւ եկեղեցւոյ բակին մէջ դրուած տուփերու մէջ ձգել հայ կուսակցականներու անունները, Դաշնակցական, Հնչակեան եւն.: Կ'ըսէր թէ հակառակ պարագային կուսակալը աղդարարած էր պատրաստուիլ դէպի Աքսոր, երկու երեք օրէն: Եթէ չեմ սխալիր 15—20 հոգի զոհուեցան այդ պատճառով, ժողովուրդին սիրոյն: Անոնցմէ մէկն էր Պ· Տէրպէտտէրեան (Դաշնակցական), մեր Թուարանութեան ուսուցիչը, Զինադադարէն վերջ բախտը ունեցանք կրկին զինքը տեսնելու մեր մէջ ...

Գերմանիոյ եւ Թուրքիոյ վիճակը չատ ծանր էր, լաւագոյն օրերու հաւատքը ունէինք: Թուրք թերթերը յուշիկ յուշիկ սկսան Հայաստանի մասին գրել: Օրուան լուրերուն հետեւելով հետզհետէ կը պայծառանար մեր հորիզոնը: Հայաստանի հանրապետութեան ներկայացուցիչը, Ա· Ահարոնեան Պոլիս եկած է: Եւ օր մըն ալ փլուզում Գերմանիոյ եւ Թուրքիոյ: Զինադադար: Եւ բոլոր պահուած վախտականները ելան լոյս աշխարհ: Սրախնդանք, ցնծութիւն: Հայկական փառապանծ եռագոյնը մեծաձայալ կը ծածանէր Ս· Ստեփանոս եկեղեցիի գմբէթին վրայ: Այնատեն չէինք գիտեր թէ այդ դրօշակը «Դաշնակցական» էր: Ամէնէն պզտիկ երախան ալ գիտէր թէ Հայաստանի հանրապետութեան դրօշակն էր:

Նոր կեանք մը կը սկսէր մեզի համար: Բացուած էին սիրտերը: Երեւակայութիւնը կը ճախրէր աննճարճակ: Շատ չանցած, առտու մըն ալ տեսանք մեր թաղին պահականոցին գրաւումը: Իշ— միրզրաւուած էր յոյն բանակին կողմէ: Երթ՞ղ էր:

Առաջնորդարանի տակ Երուանդին պզտիկ կըրպակը կը յորդէր հայկական հրատարակութիւններով: Օրը օրին, ժամը ժամին կը հետեւէինք օրուան լուրերուն: « Ճակատամարտ »ը ամէնէն չատ կարդացուած թերթն էր: 15—16 տարեկան պատանիներ էինք: Սարգիս Սումայեան (Երուանդին ազգական) ջուրի պէս կը կարդար ու կը լափէր խմբագրականները, ուրախութեան ճիչերով: Վերջապէս մենք ալ անհնարին երկունքներէ վերջ հասած էինք մեր դարաւոր երազին:

Եւ սկսան կուսակցական տենդագին աշխատանքները: Շարթի չէր անցներ որ բանախօսութիւն մը չտարբէին Դաշնակցական եւ Հնչակեան կոմիտէները: Յ· Սամսոնին եւ Ս· Շահէնն կը բանախօսէին չարունակ: Այս վերջինը կ'աղաղակէր — « կազմակերպուեցէք, գացէք եղէք Դաշնակցական, չեմ ըսեր թէ եկէք եղէք Հնչակեան»:

Օր մըն ալ Իզմիր եկած էր Անդրանիկ: Եւ մեր դպրոցի յոյն ուսուցիչը ի պատիւ իրեն գրեց դրատախտակին վրայ, «Լիթթաքսէն Օ Աբմէնիօս սթրատիղոս Անդրանիկ»: «Հայ զօրավարը Անդրանիկ եկած է»: Ս· Ստեփաննոս եկեղեցիին մէջ ալ խօսեցաւ ճառ մը:

Հայ եւ յոյն ժողովուրդին եղբայրակցութիւնը կատարեալ էր: Այդ օրերուն տեղի ունեցաւ ժողովրդային հսկայ ցոյց մը: Ժողովուրդը կը պոռար «Հնօսիս» (միացում) «ο թի փիրաչն, տէն դաուինօմէ» — «ինչ որ առինք ետ չենք տար»: Ինչպէս կ'երեւար, քաղաքական խաղեր մը կը սարքուէին Ճունաստանի դէմուն, ներսէն թէ դուրսէն:

Թուրքերը սկսած էին ասպատակել Հայաստանի սահմանները: Վրդովիչ հորիզոնը: Ինկաւ Կարսը: Դպրոցական սեղաններուն առջեւ, ուսուցիչ թէ աշակերտ ժպտելու տրամադրութիւն չունէինք: Մէկը միւսէն աւելի ապառնալից կ'երեւային մեր մշուշապատ աչքերուն:

« Երբիսէ թօ Ֆէնկարի», կ'ըսեն Ճոյները, — չըջած էր լուսինը եւ փոխուած էր մեր բախտը:

Ամէնէն խելացիները անոնք եղան որ անորոշութեան այդ օրերուն նաւ նստելով անցան յունական կղզիները, Միտիլլի, Քիոս եւն.: Իսկ չատեր խաբուելով համաձայնական հիւպատոսներու հաւատիքներէն, դոհ դացին սպանդին, ճամբու տոմսակը իրենց դրպանները մէջ:

1922ի Սեպտեմբեր ամիսն էր: Իզմիրի հայ դաղութը որ տարագրութենէն ազատ էր, չարաչուք օրեր կ'ապրէր: Արդէն Իզմիրի հեռաւոր չրջաններէն հայ, յոյն բազմութիւնները խուճապահար ամէն օր կը թափէին քաղաք, սաստկացնելով խուճապը:

Կը բնակէինք Սովուք Չէշմէ, Թրքական թաղին մօտ, Թոմասի խանը, որ կը բաղկանար 10—15 սենեակներով տունէ մը, 8—10 ընտանիքով: Մեզմէ երկու դուռ վար հայ չերամատան մը մեծ չինքր կար: Եթէ պէտք ըլլար պատերը ծակելով կապելի էր մէկ տունէն միւսը անցնիլ:

1922 Սեպտեմբեր 22ի առաւօտն էր: Ժամը 8—9: Թրքական վաշտ մը կուդար վերէն, ուղղուելով դէպի քաղաքին կարեւոր դիրքերը: Թուրքերը ցնծութեան մէջ էին եւ յունական վերջին մնացած զինուորները կը խեռասղէին: Դիմացը բլուրին վրայ կ'երեւար անոնց իրարանցումը: Անտէր ուղ մը կը դեգերէր մեր տան դրան առջեւ: Տնեցիք ներս առին եւ մորթեցին:

Պահ մը տնեցի այրերը մէջտեղ հանեցին իրենց ունեցած զէնքերը, սուղ ծախելու համար մեր կեանքր: Ժամէ ժամ մեր դռներուն խորտակուելուն կը սպասէինք: Թուրք խուժանը կը սպասէր իր ժամուն, կը սպասէր նախ զինքզինքը ապահովել քաղաքին լման դրաւումովը:

Կէս օրը բաւական եղաւ առոր: Կէս օրէ ետք ժամը մէկէն վերջ, արդէն կ'իմացուէր մեր դրացի հայ դռներուն տրուած ուժգին հարուածներու ձայնը: Մեր դրան մօտեցող չեղաւ, կ'երեւի Թոմասի բարեկամ Թուրքերը այս որոշ պահած են իրենց, որով խոհեմութիւն սեպուեցաւ զէնքերը պահել:

Ժամը 3ի առենները Թոմաս կ'երեւայ համաձայնած էր Թուրքերուն հետ, բոլորս ալ դիմացի ախոռը փոխադրելու համար:

Տնեցիներու մեծ մասը համամիտ էր: Արդէն սկսած էին հապճեպով անցնիլ դիմացը: Մայրս սկսած էր ծրարել կարեւոր հագուստներ զատ — լով: Իմ աղաչանքներս զուր անցան: Ան իր դրծովը տարուած էր: Մէկ փղոցի դուռը, մէկ մը երկրորդ յարկ կ'ելլէի կ'իջնէի: Եւ երբ վերջին անդամ վարի դրան առջեւն էի հասած, յարմար դատեցի դէպի ախոռ խուժել, նկատելով որ ես էի վերջինը:

Այդպէս ալ եղաւ, գոցեցին ախորին դուռը: Ընդամէնը 20—25 հոգի էինք այր, կին, տղայ: Կիները սոսկալած էին զսպել իրենց զաւակներուն ճիչը ու լացը: Անցան ժամեր եւ ահա, Թոմասի բարեկամ Թուրքը եկաւ դրամ հաւաքել, այրերուն մէկ մէկ փէս ճարելու պատրուակով: Տարին դրամը, բայց չբերին փէսերը: Քիչ ետք տասնապատ մր եւ զինուոր մը եկան, մեր ունեցած բոլոր դրամները պահանջեցին: Ամէնքն ալ տուին, քիչ թէ շատ: Ես տուի ունեցածիս մէկ մասը, միւսը պահելով յարդերուն տակ, բայց վերջը կարելի չեղաւ դանել: Անոնցմէ ուրիշներ ալ այդպէս չարժած էին եւ գտած, նաեւ իմ պահածներս:

Երբ մութը կոխեց: Եկան լուր տալու թէ, աւելի երկար չենք կրնար պահել մեզ, «ելէք գացէք»: Ամէնքս ալ անցանք դիմաց եւ հաւաքուեցանք տան տանիքը, որուն յարակից չէնքին վրայ

ՊՈԼՍՈՑ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Սեպտ. 9ին 11 մեծ ռազմափորձեր տեղի ունեցան Պոլսոյ մէջ, ստուգելու համար Վոսփորի եւ Թրակիոյ պաշտպանութեան միջոցները : Ռազմափորձերուն ներկայ էին Մի - ջերկրականի ընդհանուր ամբրիկացիոովակալը եւ օդային ուժերու հրամանատարը, Ֆրանսացի, անգլիացի, իտալացի, հելլէն սպաներ, մօտ 60 հոգի : Հրաւիրուած էին նաեւ մամուլի ներկայա - ցուցիչները : Արդիւնքը գոհացուցիչ կը համար - ուի : « Մարմարա» հետեւեալ ձեւով կր նկարագրէ երկրորդ օրուան ռազմափորձերը (11 Սեպտ.).—

Ա. զօրաբանակի ռազմափորձերը, որոնք նպա - տակ ունին պաշտպանել Նեղուցները եւ մանաւա - րաբար Խթանպուլը հաւանական յարձակումի մը դէմ, չարունակուեցան Թրակիոյ զանազան շրջան - ներուն մէջ : Առաւօն կանուխ զօրամասերշարժման անցած էին : «Կապոյտները», որոնք կը ներկայա - ցնեն թշնամին, կը յարձակէին ծովէն, օդէն ու ցամաքէն, իսկ «կարմիրները »երբեմն իրենց պա - հեստի ուժերով յարձակումի կ'անցնէին, երբեմն ալ կեդրոնի ուժերուն տեղափոխութիւններով ա— մէն հաւանականութեան դէմ կազմ ու պատրաստ կը սպասէին :

Դաշնակից ուժերու բարձրաստիճան դիտուա - րականներուն երկչ մթացած էր նաեւ Ատլանտեա - նի հարաւ-արեւելեան ճակատի ցամաքային ուժե - րու հրամանատարը, զօր. Ուայմըն : Մինչեւ ժա— մը 10, կարմիր ուժերու պիւտիք Տէրպէնտի ընդհ.

ծառը իր ճիւղերովն էր ծածկած : Ցանկարծ մայրս այդ ճիւղերուն մէջէն մեզ տեսնելով եկաւ մեզի միացաւ : Կողոպտած էին իր զրամները : Իսկ այն քանի մը այրերը որ զաւակէին հոն՝ սպաննած էին, ուրեմն ես ղէպի ախորը խուժելով ազատուած էի առաջին հարուածէն : Մինչեւ առաւօտ այդպէս անցուցինք տանիքին վրայ : Այդ իրարանցումին զտանք պզտիկ ծրար մը, արծաթէ ղէներ ժամա - ցոյց մը եւ երկու ոսկեդրամ :

Առաւօն տեսանք որ Լոկատ մը գինուոր փողոցն ի վար կ'իջնէր : Ամէնքս մէկ խուժեցինք դուրս, ուելի վտանգաւոր էր խուժանին ձեռքը իյնալը : Մեզ տէմ տարին Թիւքիւլիի պահակոնոցը եւ թիմիեցին վրայ վրայի ուրիշ բախտակիցներու հետ : Քանի մը ժամ ետք, դուրսը զրաներ առնելու հաւաքուած ժողովուրդին հետ եղած էինք հինգ - վեց հարիւր հոգի : Թրքական թաղերէն անցնելով, մեզ տարին Գրչյայի զօրանոցը : Ճամբան մեզ ե - ոալ կուտային — «եաշասըն Մուսթաֆա Քէմալ փաշա»: Կը պոռայինք ,այդ թող ըլլար իրենց ու - զածը... Հազիւ հասած զօրանոց Թուրք գինուոր— ները սովալլուկ զայլերու պէս Թափուեցան բազմու - թեան վրայ, «հանէ զրամը» պոռալով սպառնա - գին : Առջի օրուան երկու ոսկիին մէկ հատը քովս էր : Նկատելով որ այդ ոսկին աւելի ինծի վնաս կրնայ պատճառել քան թէ օգուտ, կամաց մը չպրտեցի նետեցի գետին : Անյապ է Թուրք գինուո— րը, երբ կր տեսնէ որ զոհը կը հանէ կուտայ իր ունեցածը, հարուած հարուածի կ'իջնէ խեղճ մարդուն գլխուն ցմրուր քամելու համար զայն :

Ժամէ ժամ, օրէ օր կ'աւելնար մեր թիւը, Հայ թէ Ցոյն :

ԳԷՈՐԳ ԶՄԻՒՌՆԻԱՑԻ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

(Քաղուած երեւանի թերթերէն)

ՍՐԵԻԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՑԷՆ խումբ մը ճար - տարապետներ Հայաստան այցելած են Օգոստ. 18—21ին, իրենց ջերմ գնահատանքը յայտնելով կատարուած աշխատանքներու մասին : Դիտած են որ հայ ճարտարապետները վերամշակելով հայ - կական ճարտարապետութիւնը, կը ստեղծեն նո — րը,, «ձեւով ազգային եւ բովանդակութեամբ ըն - կերվարական» : Անոնք այցելած են Արզնի եւ Էջ - միածին, դիտելով ճարտարապետական գարաւոր յուշարձանները : Տեսած են ձեռագիրներու գրադա - րանը , Մատենադարանը, պատմական թանգարա - նը, պետական պատեկարասրահը : Հիւրերէն Կ. Կլասին յայտնած է թէ իրբեւ Գրչյաֆալտի համա - լսարանի արուեստի պատմութեան դասախօս, յա -

---

բանակատեղիին մէջ օրուան գործողութեանց շուրջ բացատրութիւններ լսելէ ետք Ծով. Փարնի, զօր. Ուայմըն, զօր. Արնօլտ եւ իրենց հետեւորդ - ները եկան Ֆէնէրթէփէ ուր հաւաքուած էինք նա - եւ մենք, լրագրողներս : Ժամը 10ին սկսաւ կա — պոյտներու վայրէջքը, Ֆէնէրթէփէի արեւելակող - մը , օդանաւերու պաշտպանութեան տակ : Թնդա - նօթներն ու հակօդային հրեանէին սկսան կրակել կապոյտներու օդանաւերուն, որոնք յարձակումի անցած էին : Հրասայլերը կր յառաջանային եւ զօր - քը կր հետեւէր անոնց, օդակի մէջ առնելով թշնա - մի գինուորները ,որոնք անկարգերներով եկած է— լին Խթանպուլի Նեղուցին արեւմտակողմը : Նոյն - պէս կապոյտները ցամաք եջած էին Սեւ ծովու ե - զերքներէն :

Կարմիրները նախ ջանացին ի գին ամէն բանի իրենց պահակապռնդերով, զրահաւոր զօրամա — ւերով, հետեւակազօրքով եւ հրասայլերով ոչնչա - ցնել կապոյտներու օդաչու զօրամասերը : Այս գործողութիւնները չարունակուեցան կէսօրէ վերջ :

Ցամաքահանումի չրջանակին մէջ կապոյտնե - րու երկու զօրաբաժինները մեծ դժուարութեամբ կը յառաջանային կարմիրներու պահակագունդե - րուն եւ Սեւ ծովի նեղուցին ամրութեանց պատ - նէշին առջեւ : Կարմիրները մեծապէս կ'օգտուէին Գելիբոլուի անառաներէն, որոնք իրենց ի նպաստ կը գանգատեցնէին կապոյտներու տապալումը : Դարերբերու օգտութեան փութացին նաեւ Ա - նատոլուի կարգ մը յաւերժածական ուժերը, ո— րոնք Թարապիոյ եւ Սթենիայի նաւամատոյցներէ ցամաք ելան եւ դիւերը մինչեւ լոյս յառաջացան միանալու համար կարմիրներուն : Մարմարայի մէջ ենթադրական քանի մը ընդծովեաներու դէմ օդնական ուժերու ցամաքահանումը դիւրացնելու եւ պաշտպանելու համար, զրահաւորներ կազմ ու պատրաստ կը սպասէին Թարապիոյ բացերը :

Յաջորդ օրը տեղի ունեցաւ մանաւանդ կար - միրներու զանգուածային յարձակումները, մաս - նակցութեամբ Անատոլուի օժանդակ ուժերու : Նը - կատելով որ մինչեւ այս առաւ կապոյտնորու բո - լոր օդաչու ուժերը բնաջնջուած են, բոլոր յար - ձակումները պիտի ուղղուին Սեւ ծովէն ցամաք ե - լած ուժերու դէմ :

ճակ անդրադարձած է Հայաստանի արուեստին : — « Ուրախ եմ որ կրցայ հայկ. արուեստը ու— սումնասիրել բուն երկրին մէջ : Հին տաճարները Հայաստանի արուեստըհանդիսացած էմէկը ստեղ - ծագործական այն ակունքներէն, որ ցոյց տուած են արեւմտեան Եւրոպայի եւ իմ հայրենիքի ար - ուեստի զարգացման ուղիները : Հայաստանի ճար— տարապետութիւնը բարձր զարգացման հասաւ ե.էն Ը. դարերուն, երբ Գերմանիոյ մէջ հազիւ կարելի էր հանդիպիլ քարէ չինարարութեան : Իր հսկայական ձեւերով հայկական ճարտարապետու - թիւնը, փոքր Ասիոյ, Բիւզանդիոյ եւ Հռոմի ճար - տարապետութեան հետ միասին, նպաստեց Արեւ— մտեան Եւրոպայի միջնադարեան ոճի, այսինքն ոոմանական ոճի ստեղծման : Այդ իսկ պատճա - ռով եւ մասնաւոր հաճոյքով ծանօթացայ վաղ միջնադարեան կառուցմներուն՝ Զուարթնոցի եւ էջմիածնի մէջ եւ թանգարանային նիւթերուն : Զուարթնոցի տաճարը (է. դար) կը պատկանի սկզբնական կառուցմներու խումբին, որուն կը պատկանի ,որոշ չափով Գերմանիոյ առաջին մե - ծածաւալ կառուցումը Աախընի տաճարը, կառուց - ուած միայն 800 թուականին եւ իր մանրամասնու - թեան մէջ զգալապէս կոպիտ եւ աղքատ է, քան զեղարուեստական կատարելութիւն ներկայացնող Զուարթնոցի հոյակապ տաճարը : Հայաստանի վաղնջական զմբէթաւոր եկեղեցիները, Հռիփսիմէ եւ էջմիածնի մեծ աղեցութիւն թողած են արեւմ - տա —եւրոպական ճարտարապետութեան վրայ : Մեր ճամբորդութեան ընթացքին մենք օգտակար չ տրան տեսանք, բայց մասնաւորապէս ուսանե - լի է Հայաստանի օրինակը, որովհետեւ հնադար - եան աւանդութիւններու կենդանի, ստեղծագոր — ծական չարունակումը հոս յատկապէս լրիւ չաջո - ղած է : Հոս չկան անցեալի ոճերու մեքենական ընդօրինակումներ, հնադարեան ձեւերու ստեղծա - զործական զարգացման հիման վրայ ի. Հայաս - տանի մէջ կր ստեղծուի իսկապէս ընկերվարական ճարտարապետութիւն :

ՇԱՐԺԱԿԱՆ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆՆԵՐՈՒ մեծաքա - նակ արտադրութիւնը սկսած է : Ունի չորս քիլովալտանոյին ուժ : Կարելի է օգտագործել դիւ - զաձնտեսութեան եւ ժողովրդական ձոխտեսութեան այլ ճիւղերուն մէջ : Շուտով պիտի արտադրուի 30 քիլովտ. չարժական ելեկտրակայաններ :

ՄԵՏԱՔՍԵՂԷնի գործարանը վերջերս տաս - նեակ հազարաւոր մեթր բնական մետաքսեղէն զոր - կեց մեւս հանդերպաթարհական չրանցքի կառուցա - ղողներուն ղրկեց 36 հազար մեթր մետաքսեղէն : Ասկէ զատ մինչեւ Օգոստոսի վերջ ղրկեցին 40 հազար մեթր մեծ կառուցումներու չրջանները :

ԵՐԵՒԱՆի ելեկտրալուսաւորման գործարանը Սթալինկրատի ջրելեկտրականութեան կառուցա - նողներուն ղրկեց ելեկտրական մեծ չափեր, որոնք գեղարուեստօրէն զարդարուած են :

ԱՐԶՆիի հանքային ջուրի գործարանին 25ամ - եակի առթիւ, մրցում բացուած է, երեք միլիոն յաւելեալ շիշ հրապարակ հանելու համար մինչեւ տարուան վերջը :

ԱՂԱՒՆԱՁՈՐ գիւղին մօտ, գեղատեսիլ անտա - ռին մէջ մանկական ապաքինարան մը բացուեցաւ : Ամէն ամիս 7—14 տարեկան 80 մանուկներ պիտի կրնան հանգստանալ եւ բուժուիլ :

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ա.— ԿԻՆԸ ՔԼԱՈՒԶ ՖՈՒՔՍԻ ԵՏԻՆ

Նացիներու կողմէ կառավարուած քաղաքին՝ Քիլի մէջ, իրենց ստորերկրեայ գոյութեան կա - րեւոր ու զործնական խնդիրներու կարգին էին պատրաստութիւնները ապահով կեանքի մը հա — մար : Սուզեցին իրենց հագուստները եւ վերցու - ցին բոլոր պիտակները: Ինքնութեան նշաններով քանի մը նամակներ եւ թուղթեր նմանապէս պա - տուեցան եւ այրուեցան մեծ սակառի մը մէջ: Աչքէ անցուցին զերքերը եւ անոնց նոթա— զրութիւնները, իսկ Հիլտէի զոլէճական վկայա - կանն ու իրենց անցագիրները մէկ կողմ զրուեցան, ի հարկին զուրսը ապահով տեղ մը պահուելու հա - մար :

Հոկտեմբերի արեւոտ առաւօտ մըն էր, 1934— ին ,երբ Հիլտէին հրահանգուեցաւ երթալ եւ ի - րենց կեղծ ինքնութիւնները հաստատող պաշտօ - նական թուղթեր ստանալ, առ ի զգուշութիւն ըս - տիպզական պարագաներու : «Թրոլիպուս»ով հաճելի ճամբորդութիւն մը ունեցաւ մինչեւ իր հօրաքրոջ քով , որ միշտ համակիր էր արմատա - կան չարժման: Ասիկա, սուրհանդակի առաջին գործն էր Հիլտէի համար, առաջինը՝ զալիք բազ - մաթիւ առաքելութեանց մէջ: Կրճուած էր՝ իր

անձին կարեւորութեան զգացումովը, բայց կը վախնար թէ կը ճախողի եւ տարտամօրէն ճնշուած էր, թէ մի գուցէ կը հետապնդուի: Անվերջանալի թուեցաւ մինչեւ տունճամբորդութիւնը: Բայց յաջող էր : Հօրաքոյրը իրեն հարիւր մարք տուած էր :

Հիլտէ հմայուած էր, երբ Քլաուզ պարզեց ա— պագայի իր գործելակերպը: Պատմեց, թէ ինչ - պէս , համախոհաւարները, իրենց խորամանկու - թեամբ կը զերազանցէին աշխարհի ոստիկանու — թիւնը Պերլինէն Ուաշինկթըն, Ալասքայէն Վիէն - նա :— «Եթէ համայնավար մըն ես, ըսաւ, ոստի - կանները կը վնտռեն քեզ ծովէզերեայ ածան պա— ռերու մէջ եւ ոչ թէ Օթել Ատլոն կամ Վալտորֆ — Ասթորիա : Անոնք կը կարծեն, թէ դուն ստիպ - ուած ես հանրակառք, ձիակառք կամ երրորդ կարգի խցիկ նստիլ, բայց մենք դիտենք իրենց կառքերը ընդօրինակելու կերպը — կրնանք Մէր - սէտէս կամ Քատիլեաք նստիլ, ու նաեւ առաւ ձեռաձիր տալ չարժավարին, եթէ պէտք է : Ոստի— կանները հիանալի են կաշառք ստանալու ,լրտեսե - լու, գլխէ հանելու կամ անմեղ մարդիկ ծեծելու մէջ, իսկ խելքը գլուխը նացի էս — էս մը բնաւ չէ եղած »:

Սիրաբանութեանց եւ ճաշերու, վէճերու եւ ըս - պառամներու հետ միասին, Քլաուս աւելի եւ ա— ւելի ջամբեց Հիլտէ Պրանտին մարքսեան վարդա - պետութիւնները :

Հիլտէ հմայուած էր եւ կ'ուզէր սորվիլ: Հիա - նալի էր լսել իր սիրականը, որ կը խորացնէր ու կը բացատրէր իր տեսակէտները : Անդրադարձաւ

դարձեալ անոր մարքի ճարտարութեան եւ խորու - թեան եւ անոր ունեցած ծանօթութեանց ծաւալին ու սիրեց զայն երկուքին համար ալ:

Բայց Քլաուզ եւ Հիլտէ պէտք էր փախչէին նացիական Գերմանիայէն : Միայն թէ ինչպէ՞ս ...

Հիլտէ կը խորհէր, թէ ոչ մէկ կին իր ամուսինը կը ճանչնար այնքան լաւ, որքան ինք: Երեք ա — միս, դիչեր ցերեկ, ապրեցան Քլիի ծայ նեխած ծակին մէջ, պատրաստելով իրենց վախուստը, որ դիւրին չէր :

Շատերը զարմացան, թէ ինչու մեր օրերու ամենամեծ լրտեսը այնքան յօժարակամ խոստո - վանեցաւ եւ գրեթէ կամաւոր կերպով եւ առանց հարցուելու իր դիտցածները պատմեց: Թերեւս , դիտնալով որ երեւան հանուած է, չկրցաւ դիմա - նալ եւ խոստովանեցաւ փրկելու համար այն միակ կինը, զոր իրապէս սիրած էր — Հիլտէ Պրանտը :

Իր սիրականին դատապարտութենէն վերջ ի — մացուեցաւ ,որ Հիլտէ ըսած է իր մէկ բաւեկա - մին կարմիր Պերլինի մէջ, ուր վտանգած էր, — «Ես եմ իրական յանցաւորը»: Կը զգար, թէ մղած է զայն ասպարէզ մը ուր բնաւ պիտի չմտնէր : Ու - րիշ բան էր րլլալ համայնավարութեան համակիր դիտնական մը եւ ուրիչ բան՝ ըլլալ գործօն լրտես մը, խորհրդային զաղտնի սպասարկութեան հա — մար :

Հիլտէ եւ Քլաուզ, զատ զատ անցան սահմանը: Հիլտէ գնաց Անգլիա, մինչ Քլաուզ ժամանակ մը մնաց Ֆրանսա, աւելի վերջ անոր միանալու հա - մար :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ԶԻՆԿԸՐ

Կացութիւնը Մ. Արեւելքի մէջ

ԼԻԲԱՆԱՆ

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ զօր. Ֆուատ Շէհապ հրամայեց գահընկէց նախագահին՝ անմի-ջապէս հեռանալ երկրէն: Այս պահանջը դրած էին ընդդիմադիրները, որոնք ընդհ. գործադուլ սար-քեցին Բ. օր, որպէսզի երեսփ. ժողովը լուծուի: Պատճառը այն է որ գահընկէց նախագահը մեծա-մասնութիւն կը վայելէ երեսփ. ժողովին մէջ :

Նոր նախագահին ընտրութիւնը պիտի կատար-ուի այսօր, երեքշաբթի: Ընդդիմադիրները երկու թեկնածուներ ունին, Քամիլ Շամուն եւ Համիտ Ֆրանճիա: Առաջինը ընկերվարական ազդ.ճակա-տին թեկնածուն է: Ճակատին վարիչը՝ Քեմալ Ճումպլատ, երկու թեկնածուներուն այցելեց, խնդրելու համար որ մէկն ու մէկը հրաժարի : Ճակատին կարծողներ կան թէ զօր. Շէհապ ալ թեկնածու կը համարուի, բայց զօրավարը նորէն հերքեց :

ԵԳԻՊՏՈՍ

Զօր. Նեգիպ տեսակցութեան մը առթիւ յայ-տարարեց թէ կը յուսայ որ արեւմտեան պետու-թիւնները պիտի փութան ընդ առաջ երթալ եգիպ-տոսի բաղձանքին, բարւոք յարաբերութիւններ հաստատելու համար անկեղծութեամբ եւ փոխա-դարձ յարգանքով: «Եւ այս բոլորը գործքով, ոչ թէ խօսքով»: Իր կառավարութիւնը ջերմապէս՝ կը յուսայ թէ արդար եւ զոհացուցիչ եղանակով մը պիտի լուծուին զանազան վիճելի խնդիրներ՝ եգիպտոսի եւ Անգլիոյ միջեւ: «Եթէ այդպիսի ելք մը գտնուի, բարերար գործակցութեան շրջան մը պիտի բացուի երկու երկիրներուն համար »:

Խօսելով Աւրաբական Դաշնակցութեան պատ-ուիրակներուն առջեւ, զօր. Նեգիպ յայտարարեց. — « Քառասուն միլիոն Արաբներ կան: Անոնք միւս իսլամ երկիրներու ժողովուրդներուն հետ կը կազմեն ուժ մը որ կրնայ իր ձայնը լսելի դարձնել ի սիւրս աշխարհի »:

✕ *Զօրավարը յայտարարութիւն մը հրատարա-կեց, հրամայելով զինուորականատեաններու առջեւ դատել անոնք որ ոճիրներ կը գործեն հո-ղային բարենորոգման դէմ :*

✕ *Գահիրէ հրաւիրուեցաւ դերման մեծ ել-մտագէտը, Տօքթ. Շախտ, խորհուրդներ տալու ճրաք. օդչգոպաական եւ տնտեսական խնդիրներուամա-*

✕ *Ձերբակալուեցաւ Ֆարուքի մանաւոր քար-տուղարը, Հիւսխային Հիւսնի :*

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Թէհրանէն կը հեռագրեն Քարիւղի խառն յանձնախումբը ժողով գումարեց Տօքթ. Մոսա-տեղի հետ, որ հիւանդ պառկած է: Ցետոյ առանձ-նացաւ, վերամշակելու համար Իրանի առաջարկ — ները՝ քարիւղի վէճին կարգադրութեան մասին:

Յանձնախումբին անդամներէն տօքթ. Ալի Շայեկան որ միեւնոյն ատեն վարչապետին խոր-հրդականն է, այս առթիւ յայտարարեց .

— «Արտասահմանի մէջ լուրեր տարածեցին թէ մենք չենք ուզեր կարգադրել վէճը: Այդ լու-րերը հերքելու համար նպաստաւոր առաջարկներ պիտի ներկայացնենք, որպէսզի անհամաձայնու-թիւնը վերջանայ »:

Տօքթ. Մոսատեղ արտօնած է որ յանձնա-խումբը վերաքննէ իր առաջարկները: Կը յուսան այսօր իսկ իրեն ներկայացնել նոր ծրագիրը :

✕ *Վարչապետը հրամանագիր մը հրատարա-կեց, բարեկարգելու համար դատական դրութիւ-նը: Զինուորական ատեաններուն արգիլուած է քաղաքացիները դատել եւ ուրիշ նորութիւնները հաստատուած են: Ամբողջովին պիտի քննուի դա-տական պաշտօնէութիւնը :*

ԹՈՐԻՉԻ վերադարձին կը սպասուի Հոկտ. 15-ին: Համայնավար կուսակցութիւնը խնդրած է փութացնել վերադարձը, լուծելու համար ներքին տագնապը: Կարգ մը թերթեր կը պնդեն թէ աւելի խիստ պատիժներ պիտի տնօրինուին Մարթիլի եւ Թիլոնի դէմ, եթէ զղջում չյայտնեն: Քննութիւն-ները կը կատարուին Մարթիլի անցեալ գործունէ-ութեան մասին :

ԹՈՒՆՈՒՉԻ պէյլին պալատին առջեւ ցոյց մը տեղի ունեցաւ իսլամական Նոր Տարուան առթիւ ճիշդ այն պահուն երբ Ֆրանսական մարզապանը՝ Հօթքլօք այցելութեան կ'երթար: Հարիւրաւոր կի-ներ երբ Թունուզի զրօշը իրենց զլուխներուն վրայ պարզած կեդրոնական պողոտային կ'անցնէին պէյ-լին աղջիկները դիմաւորելէն զանոնք: Ոստիկա-նութիւնը գրաւեց դրօշներէն մէկը, բայց իշխա-նուհի Ալյան առնելով ցուցարարներուն վերադար-ձուց զայն: Ցուցարարները պալատ մտան Տես-թուր ազգային երգր երգելով :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ հինգ պատգամա-ւորները, որոնք արեւմտեան չրջանը գացած էին, դաշնակցութիւն հաստատելու համար, վերադար-ձան ձեռնունայն: Ա.յս առթիւ ըսած էին թէ միաց-

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Հ. Ց. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն դասախօսա-կան ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ չըր-ջաններու բոլոր ընկերները, այս չաբաթ օր, ժա-մը 21ին, Sociétés Savantesի F. սրահին մէջ, (8 Rue Danton) :

Կը դասախօսէ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Նիւթը՝ Ամերիկան եւ փոքր ազգերը :

Դասախօսութենէն վերջ մաքերու փոխանա-կութիւն: Իջնել՝ Métro Odéon կամ St. Michel:

ՑԱԹԱՂԻ տարածման համար

Հայերու Պելժիացի բարեկամ մը François Libotte *1000 ֆրանք կը նուիրէ «Ցառաջ»ի տարածման ֆոնտին, Պ .Մասիս Ճչմարտախօսեանի միջոցով:*

ՎԵՐԱՄՈՒՏԻ

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան » խումբին կողմէ :

Կիրակի, 5 Հոկտեմբեր, ժամը 4.30էն 12, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin , métro St. Augustin :

Մասնակցութեամբ **RICO'S CREOLE BAND**ի
Grande formation - vedette du cabaret «Le Drap d'Or»
Պիւֆէ Անակնկալներ

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Նոր Սե-րունդի անդամներուն կամ հեռախօսել Օր. Շա-հինեանի TRU. 92-68:

ԾԱԽՈՒ ԵՆ (ՍԱԿԱՒԱԹԻԻ)

ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՄՐԲԱԳՐԱՏԱՆ ՄԷՋ

1.— ՀԱՑԱՏԱՆ ՔԱՐՏԻՍԸ, Ա. Աբեղեանի , դուռնաւոր, վիճակագրական տեղեկութիւններով : Գինն 500 ֆրանք :

2.— ՀՈՂԸ (պատմուածքներ), երիտասարդ գրող Եդ. Պօյաճեանի, ընտիր տպագրութեամբ : Գինն 400 ֆրանք :

3.— ԱՐԱՄԱՆԻ, վարուցան գրականութեան եւ արուեստի, Գ. Հատոր: Գինն 150 ֆրանք :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿի Պանեէօյէն Տէր եւ Տի-Մալխասեան՝ Տիկին Միասէրեանի մահուան առ-թիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուի-րեն Պանեէօ Քաշանի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԵՐԵՔ ՄԵԾ ՀԱՑԵՐ

(ԱԴՈՆՑ, ԱՂԲԱԼԵԱՆ, ՇԱՆԹ)

Գրեց՝ Մ. ԻՇԽԱՆ, Պէյրութ, 1952
Գինն՝ 200 ֆրանք: Դիմել՝ «Ցառաջ»ի վարչութեան
Թղթատարի ծախքով 230 ֆրանք

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԻՄ ՑՈՒՇԵՐԸ

Բ. ՀԱՏՈՐ Գրեց՝ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (ԿՈՄՍ)

610 *մեծադիր էջ՝ 90 թանկագին պատկերնե-րով : Բաժնուած վեց ղլխաւոր մասերու . —*

1.— *Սահմանադրութեան առաջին օրերը Վա-պուրականի մէջ: 2.— Գալիսը այդ օրերուն: 3.— Սահմանադրական Թուրքիան: 4.—Հայկական բա-րեկործութիւնները: 5.— Համաշխարհային Ա. պա-տերազմը եւ Տարօնի աշխարհը: 6.— Կովկասի մէջ: Ցուելուած (պատմական վաւերագրերը) : Տպ. Համազգային ընկերութեան, Պէյրութ, 1952*

Գինն **1000** *ֆրանք:*

Դիմել Միհրան Գալէկեհանին, 37 rue de Trévise, Paris (9)

եալ Գերմանիան պարտաւոր է վճարել Ա. Միու-թեան պահանջած հատուցումները: Դաշնակիցնե-րը դիտեցին կուտան թէ Մոսկուա առ նուազն 16 մի-լիառ տոլարի հատուցում պահած է արեւելեան Գերմանիայէն, 1945էն ի վեր: 1950ին Սթալին կ'ը-սէր թէ 6.800.000.000 տոլարի վեղջած է հատու-ցումներու գումարը ...

ԻՏԱԼԻՈՑ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ, Տէ Կասփերի արեւ-մտեան Գերմանիոյ մայրաքաղաքը պնաց: Պիտի մնայ չորս օր եւ կը յուսայ թէ կարելի պիտի ըլ-լայ ամրապնդել բարեկամական յարաբերութիւն-ները երկու ազգերուն միջեւ :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժո-ղովը՝ 28 Սեպտ. կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Ց. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Աղբ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, métro Ca-det :

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս չաբաթ (27 Սեպտ.) ժամը 21ին, սո-վորական հանդիսատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը՝ 20 Դեկ-տեմբեր, չաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Սալօն Splen-dideի մէջ :

ՉՈՒԱՐԹՆՈՑ

ԳՐԱՏՈՒՆԸ

H. PALOUYAN: 43, Rue Richer, Paris (9) .
Tél. PROvence 25-46 . .

Հայկական մեծ դրատունը, Փարիզի ամէնէն կեդրոն թաղամասին մէջ, ուր պիտի գտնէք մօ-տաւորապէս ասոր հազար տեսակ հայերէն եւ ֆր-անսերէն գիրքեր: Մեր մօտ կան հայաստանեան հրատարակութիւնները (Մելգոնեան Ֆոնտի եւ Պետհրատի լոյս ընծայած գիրքերը), Վիէննայի , Վենետիկի, Էջմիածնի, Երուսաղէմի, Անթիլիասի Մխիթարեանց հրատարակութիւնները, « Դրօ-շակ»ի, «Հայրենիք»ի եւ «Ցուսաբեր»ի մատենա-շարները ամբողջութեամբ: Հայաստանի Պատուի-րակութեան, Համազգայինի, «Նահատակ Գրագ. Բարեկամներու» հրատարակութիւնները եւն. : Նոյնպէս հին թէ նոր հայկական մամուլը (Թեր-թեր, պարբերաթերթեր, ամսագիրքեր, տարե-գիրքեր, գրական եւ գեղարուեստական ժողովա-ծուներ), վէպեր պատմական բանասիրական եւ լեզուաբանական ուսումնասիրութիւններ, բառա-րաններ, դպրոցական դասագիրքեր, երգարաններ, ձայնագրեալ հայկ. երգեր (կոմիտաս, Սիւնի, Սարգսեան, Պարթեւեան, Ալէմշահ եւն.), թա-տերական գործեր, քարտէսներ, նկարներ :

Մեր գրատան մէջ կը գտնէք ֆրանսերէն լեզուով լոյս տեսած հրատարակութիւնները Հայոց պատմու-թեան գրականութեան եւ արուեստին շուրջ :

Ունինք Արեւելագիտութեան նախապատմու-թիւն, յունական, եգիպտական, իսլամ, բիւզան-դական, սումերական. հրէական, սուրիական , Մայրագոյն Արեւելքի քաղաքակրթութեանց մա-սին բազմաթիւ երկասիրութիւններ :

Մեր մօտ է նոյնպէս կեդրոնատեղին հայկա-կան «տիեզերու»:

Մօտ ատենէն լոյս կը տեսնէ մեր հայերէն եւ ֆրանսերէն գիրքերու ընդհանուր ըրացուցակը : Դիմեցէք եւ զոհ պիտի մնաք :

ԱՑՐ ՄԸ ԵՒ ԿԻՆ ՄԸ երկու սենեակ կը վրձ-տեն Փարիզի մէջ, խոհանոցով եւ տարբական յարմարութիւններով :

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château. . Paris (14) — Suffren 62-02

ՎԿԱՑԵԱԼ ՀԱՑ ՄԱՍՆԱԳԻՏ TÉLÉVISIONի , RADIOի, ինչպէս նաեւ էլեկտրական installationի (տուներու եւ խանութներու մէջ) :

Ձոխ մթերք Télévisionի *ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար* GRAMMONT *Տան մեքենաներուն :*

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Ցա-ռաջ»ի ընթերցողներուն :

Դիմել՝

Պ Անդրանիկ Սաղպազարեանի

Վերի հասցէով :

ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՈՐ . . .

Միշտ լաւագոյն ճաշը

Լիպպիի

կրնաք ընել, համով – հոտով ու մանաւանդ...
Հաճելի մթնոլորտի մը մէջ

Ելէք **métro Trinité** *կամ* **Notre Dame de Lorette** *եւ*
24, RUE ST. LAZARE
Ձեզի կը դիմաւորէ
ԼԻԼԱՆ **(AUX LILAS)**

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C.P· Paris 1678-63

Mercredi 24 Septembre 1952 Չորեքշաբթի 24 ՍԵՊՏ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6873-Նոր շրջան թիւ 2284

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՂՏՆԻՔ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ

Թուրքիոյ արդի վարիչները խորապէս զոհ կ'երեւան արեւմտեան Դաշնակիցներու, մասնաւորապէս Մ· Նահանգներու ընծայած աջակցութենէն, որ միշտ կը բազմապատկուի :

Զօր· Րիճուէյի այցելութենէն եւ Վոսիթրի մեծ ռազմափորձերէն վերջ, հանրապետութեան նախագահը ճառ մը խօսեցաւ Պոլուի մէջ, պար — զելովթուրքիոյ ներքին եւ արտաքին կացութիւնը:

Այս առթիւ չարք մը հաւաստիքներ չոյլեց չինարարական աշխատանքներու մասին եւ մասնաւորապէս չեչտեց·

— « Մեր ազգը կ'աշխատի: Մեր ներքին եւ արտաքին ապահովութիւնը ցարդ նմանը չտեսնուած կատարելութիւն մը կը ներկայացնէ: Մեր բանակն ալ , միշտ պարտականութեան գլուխը , հերոսաբար կ'ապացուցանէ իր արժէքը: Մեծ է թուրք ազգը եւ աւելի պիտի մեծնայ : Եւ մենք պիտի չմեռնինք առանց տեսնելու մեր ազգին այս փառաւոր ապագան»:

Կը նշանակէ թէ Թուրքիոյ վարիչները չատ աւելի փայլուն հեռանկար մը կը նախատեսեն, միշտ ապաւինելով Դաշնակիցներու յարաճուն աջակցութեան :

Մեր դործը չէ քննել թէ ինչ չօշափելի փաստերու վրայ հիմնուած է ձէյլալ Պայարի նախատեսած «փառաւոր ապագան»:

Նշանակալից է իր յայտարարութեան սա կէտը· — « Ազգիս բոլոր յոյսերը պիտի իրականանան մօտաւոր ապագայի մը մէջ» :

Անշուշտ ամէն ազդ ալ միշտ կը ձգտի աւելի մեծնալ: Փառաւորուիլ: Բարձրագոյն դիրքերու հասնիլ: Սահման չկայ արդար յաւակնութեանց, մեծ ըլլան թէ փոքր :

Բայց, կան տարրական, արդար, բնական օրէնքներ՝ մեծութեան հասնելու համար :

Այդ օրէնքները կը պարտադրեն յարատեւ եւ ստեղծագործ աշխատանք՝ ամէն ճակատի վրայ : Կը թելադրեն յարգել ուրիշներուն ապրելու իրաւունքը, միանգամ ընդ միշտ փակելով բռնութեան, կրօնական տաելութեան, բազմազան հարստահարութեանց եւ ցեղասպանութեան չրջանը:

Արդի Թուրքիան հասա՞ծ է այդ օրուան :

Երբ իր նախագահր բարձրաձայն կը յայտարարէ թէ «ցարդ չտեսնուած ապահովութիւն մը » կը վայելեն, Թուրքիոյ համատարած աւերակներն ու արիւնաղանդ դաշտերը բան մը չե՞ն խօսիր իր մտքին :

Իր խակ երկրին պատմութիւնը չի՞ յիշեցներ թէ արեան եւ աւարի վրայ հիմնուած պետութիւն մը չի կրնար ապահովութիւն վայելել: Եւ այդպիսի պետութեան մը ժողովուրդը չի կրնար վայելուն ապագայ մը նախատեսել, առանց յարգելու տարրեր ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը՝ իր հայրենի հողերուն վրայ :

Ամէն տեղ ալ մէկ է ազդերու մեծութեան գաղտնիքը, — ազատութիւն, արդարութիւն եւ աշխատանք:

Եթէ արեւմտեան պետութիւնները իրենց դին - եալ աջակցութիւնը կը չոյլեն Թուրքիոյ, իրենց իսկ չահերուն բերումով, այդ չի նշանակեր թէ ապագան փայլուն է:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ Օսմ· կայսրութիւնն ալ, որ մինչեւ Վիէննայի դուռները եւ Ափրիկէի ու Արաբիոյ անապատները տարածուած էր, հետզհետէ կծկուելով, հասաւ տեղ մը որ տակաւին վերջնական չէ :

Եւ չի կրնար ըլլալ, ինչքան ալ զինակիցները ուենեայ իր կռնակին եւ կողերուն վրայ :

Հուրէն եւ սուրէն աւելի հզօր ուժ մը, արդարութիւնը միայն կրնայ «ցարդ նմանը չտեսնուած» ապահովութիւն մը ներչնչել, ամէն տեղ: Եւ մանաւանդ այն երկրին մէջ որ կը կոչուի Թուրքիա:

Օսմ· կայսրութեան վարիչները չունեցան այդ իմաստութիւնը :

Տակաւին քանի՞ տարի պէտք է սպասել, որ պէտի դէմ նորերը սերտեն իրենց իսկ պատմութեան դասերը ···

Ի՞նչ կ'արժէն առժամեայ յաղթանակները, երբ իր հողերէն զրկուած ժողովուրդ մը հաւատացում կը պահանջէ :

Շ·

ՕՐ ԸՍՏ ՕՐԻՆ

ՏՈԼԱՐԱՊԱՏՈՒՄ

Քանի կը մօտենան Մ· Նահանգներու նախագահական ընտրութիւնները, այնքան կը սաստկանայ պայքարը: Եւ իրարու կը յաջորդեն չընդդալից յայտնութիւնները :

Անշուշտ իմացաք վերջինը :

Հանրապետականներու փոխ - նախագահու - թեան թեկնածուն, Ներակուտական Նիքսըն, ամբաստանուեցաւ թէ 16—18 հազար տոլար ստացած է խումբ մը միլիոնատէրերէ, իր ընտրութեան առթիւ:

Ամբաստանողները « մեկենաս»ներուն ցանկն ալ հրատարակեցին, անուններով եւ հասցէներով:

Ամբաստանեալը անմիջապէս խոստովանեցաւ, եւ բացատրութիւն պիտի տար երէկ, անթելով եւ հեռատեսիլով (télévision) : Ծախքը՝ 75.000 տոլար, դոր պիտի վճարէ հանրապետական կուսակցութիւնը :

Աւելորդ է բացատրել թէ այս տոլարապատումը ռումբի մը տպաւորութիւնը դործեց, մեծնոյն ատեն անելի մատնելով բուն թեկնածուն, Այզընհաուըրը:

Զօրավարը ինքն ալ քննութեան ճեռնարկած է, խնդիրը լուսաբանելու եւ դիրք ճշդելու համար :

Բանդէտներ կը կարծեն թէ Պ· Նիքսըն պիտի հարկադրուի եւ առնել իր թեկնածութիւնը :

Այս անցուդարձին մէջ, ամէնէն չահեկան պարադան այն է որ, հանրապետականները բուռն պայքար մը բացած են Թրումընի վարչութեան (ռամկավար) ներք· ապականութեանց եւ ապիկարութեան դէմ, դլխաւորութեամբ Այզընհաուըրի:

Ամբողջ «Ցառաջ» մը կրնան լեցնել այդ առթիւ եղած ամբաստանութիւնները:

Կ'ուզէի՞ք իմանալ մէկ երկուքը . ——

Դատական քննութիւնները հաստատեցին թէ լրտեսական յայն ցանց մը կը դործէր Թրումընի կառավարութեան մէջ, մինչեւ 1950 :

« Այդ ցանցին շնորհիւ, գաղտնի փաստաթուղթեր գողցուած են որոնցմէ օգտուելով Խ· Միութիւնը յաջողած է հիւլէական ռումբ շինել մէկ տարի աւելի կանուխ»:

Ուրիշ ծանրակչիռ մեղադրանք մը ·—

Երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ, Մ· Նահանգները դինուորական ամէնէն մեծ պետութիւնն էին աշխարհի մէջ: Եւ սակայն, երբ Քորէայի պատերազմր պայթեցաւ, Ամերիկան չունէր անհրաժեշտ հրասայլերը եւ օդանաւերը :

Եւ դեռ կաշառքի, մեծադումար դեղծումներու, զարմանազան չարաշահութեանց պատմութիւններ :

Անշուշտ միւսներն ալ խօսքի տակ չեն մնար :

Ապացոյց՝ Նիքսընի դէմ ուղղուած մեղադրանքը : Վ.Ա.Հէ

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԳՐԱՄԵՆԵԱԿԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Կ'իմանանք թէ գաղթականներու նոր դրամենեակին բացումը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի 1 վրայ, 7 rue Copernic : Ընդունելութեան ժամերը.— Առտուան ժամը 10-12: Մանրամասնութիւնները յաջորդիվ :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Իմանուել» ամէն օր կը յիշեցնէ թէ երկու ամբաստանեալները՝ Մարթի եւ Թիյոն պարտաւոր են «անկեղծ եւ պարկեշտ ինքնաքննադատութիւն մը կատարել» : Այս առթիւ դիտել կու տայ թէ երկու ընկերներուն լռութիւնը կ'օգտագործուի բանուոր դասակարգի եւ ժողովուրդի թշնամիներուն կողմէ»:

ՇՈԳԵԿԱՌՔԵՐՈՒ ձմեռնային ժամերը կը սկսին հոկտ· 5ին: Այս առթիւ դլալի փոփոխութիւն կատարուած է գիծերուն էլեկտրականացումով: Փարիզէն Նիս աւելի արագ ճամբորդութեան մը համար «Միսթրալ» չոգեկառքերը պիտի երկարին Մարսէյլէն Նիս եւ փոխադարձաբար : Փարիզէն Լիոն 4 ժամ 15 (ժամական 120 քմ·): Այս 512 քիլոմեթրով կը կոտրէ աշխարհի մրցանիչը:

ԿԱՐՄԻՐ ՋԻՆԱՍՏԱՆի արտաքին նախարարը մեկնեցաւ Մոսկուայէն: Ողջերթի դացած էին Մոլոթով, Միկոյեան , Վիչինսկի եւ ուրիչ երեւելիներ :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Երէկ, երեքշաբթի, տեղի ունեցաւ Լիբանանի նոր նախագահին ընտրութիւնը: Երկու դլխաւոր թեկնածուներէն Համիտ Ֆրանճի վերջին պահուն հրաժարած ըլլալով, մեծամասնութեամբ ընտրուեցաւ Քամիլ Շամուն :

Երկու թեկնածուներն ալ անկախ են եւ ընկերվարական ազդ· ճակատին հետ կը դործէին վերջերս: Նախապէս համաձայնած էին որ եթէ առաջին քուէարկութեան առեն մէկը մեծամասնութիւն չահի, միւսը եա առնէ իր թեկնածութիւնը: Մինչեւ վերջին պահուն չատեր յոյս ունէին զօր· Ֆուատ Շէհապի վրայ, բայց զօրավարը միչտ կը մերժէր :

Երկու թեկնածուները, Շամուն եւ Ֆրանճի , Մարոնիներ են, — քրիստոնեաներու ամէնէն ստուարաթիւ հասարակութիւնը : Աւանդաբար Մարոնի մը եղած է Լիբանանի հանրապետութեան նախագահը, տիրական դերք մը ապահովելով այդ հասարակութեան՝ ներքին դործերու մէջ :

Շամունի համար կ'ըսեն թէ կուսակից է համարական չարժումներուն : Եթէ իր տեսակէտները տիրապետեն, Լիբանանի 400.000 Մարոնիները պիտի դտնուին 40 միլիոն իսլամ Արաբներու ծովու մր մէջ: Տակաւին քանի մը ամիս առաջ , Պ· Շամուն պատյտ մը կատարեց արաբական պետութեանց մայրաքաղաքներուն մէջ, միչտ չատադովելով արաբական միութեան սկզբունքը : Մ· Նահանգներուն մէջ դօրաւոր պայքար մը մըղեց Պաղեստինի դատին համար, մասնակցելով Ազգաժողովի նիստերուն: Իրազեկներ այս երէց — թէն կը հետեւցնեն թէ իր քաղաքական տեսակէտները վեր կր մնան կրօնական հատարակութեան չահերէն :

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, ընկերվարական կուսակցութիւնը արմատական բարեներդումներ կը պահանջէ առաջնորդութեամբ Քէմալ Ճումպլաթի: Իր նպատակներէն մէկն է սահմանափակել նախագահին իրաւասութիւնները: Նախկին նախագահին՝ Պշարա էլ Խուրիի դէմ եղած դանգատներէն մէկը այն էր թէ ամէն օր կը միջամտէ կառավարութեան դործերուն: Ընդդիմադիրները կ'ուզեն որ ապագայ նախագահը դառնայ խորհրդանչան մը :

Հետադիտողները կ'ըսեն թէ հանդարտութիւն կը տիրէ Պէյրութի մէջ : Բայց եւ այնպէս զգուշական միջոցներ ձեռք առնուեցան, նախագահին ընտրութեան առթիւ: Արդիլուած էր դուրս ելլել առտուան ժամը 3էն մինչեւ 15:

Նախկին նախագահը Լիբանան կը դտնուէր մինչեւ երէկ: Կ'ըսուի թէ չուզեր հեռանալ, իր պատիւը պաչտպանելու համար, հերքելով եղած ամբաստանութիւնները :

Իրան վերջնագիր կուտա՞յ

Իրանի քարիւղի յանձնաժողովը վարչապետին յանձնեց իր տեղեկագիրը, հինդ ժամուան նիստ մը վերջ: Տեղեկագիրը պարդելով յանձնաժողովին տեսակէտները, կ'ըսէ թէ վարչապետը ազատ է իր ուզած որոշումը տալու:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , յանձնաժողովը մեծ փոփոխութիւններ չէ կատարած Տոքթ· Մոսատեղի առաջարկներուն մէջ: Միայն կարդ մը փոփոխութիւններ եղած են 1935ի եւ 1947ի համաձայնութեանց եւ ապագայ իրաւարարութեան մասին:

Իրանի հակառաջարկները բրիտանական դեսպանատան դործակատարին յանձնուած պիտի ըլլային երէկ: Պատճէնը պիտի հրատարակուի յանձնումէն ետք: Իրական չրջանակներու մէջ կը հաւատան թէ Տոքթ· Մոսատեղ պիտի ապատնայ խղել դիւանադիտական յարաբերութիւնները Անգլիոյ հետ, եթէ չընդունուին իր առաջարկները :

× Անգլիական աղբիւրէ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն ներքին խլրտումներու մասին.—

Հիւսիսային Իրանի իւրաքանչիւր 25 բնակիչներէն մէկը ուժ կուտայ Թուտեհ համակուսակցութեան: Սովետական սահմանին մօտ ապրող այդ նահանդներուն մէջ Թուտեհականները կր տարածուին, կր զօրանան օրէ օր եւ ակնյղ չեն կախեր նոյնիսկ Մոսատեղի հրամաններուն :

Այդ չրջանին մէջ ոստիկանութիւնն ալ իւ վիճակի չէ արդիլելու համաձայնաւոր թերթերուն վաճառումը: Ընդհակառակն Խ· Ռուսիայէն դրկուած դրքոյկներ եւ Թուդիկներ կը բաժնուին ժողովուրդին :

Հաստկացած է որ Թէհրանի համալսարանի ուսանողներու մեծ մասը Թուտեհականի անդամ - ութիւն ունի: Համալսնաւարները մտած են նաեւ Ազդային ճակատ կուսակցութեան մէջ, ուր Մոսատեղի կուսակցութիւնը կը նկատուի :

Համալսնաւարութիւնը արդիլուած ըլլալով , համալսնաւարները «Խաղաղութեան կուսակիցներ» անունին տակ պաչտօնապէս կը դործեն եւ իրենց

(Տարբերու շարունակութիւնը կարդալ Գ· էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՐԱՆԵԱՆ ՅԵՂԱՇՐՋՈՒՄԻՆ ԾԱԼՔԵՐԸ

Տեղական թերթի մը թղթակիցը, որ 1948էն ի վեր Թէհրան կը գտնուէր, անցեալ շաբթու յօդուածաշարք մը հրատարակեց Իրանի վերջին դէպքերու մասին :

Դ՚ամփոփենք հիմնական մասերը :

Անհրաժեշտ չէ շատ ետ երթալ դանելու համար Իրանի զարթօնքին բանալին : 1948—1951ի միջոցին կատարուած բազմաթիւ ահաբեկումները աւելի խոր խմաստ մը ունին քան սովորական ոճիրները : Անոնց հեղինակներէն , ապրած միջավայրէն եւ ոճիրներուն չարժառիթներէն կը պարզուի որ ներկայ Իրանի ետին կայ հին երկիր մը, իր թաքուն խորհուրդներով եւ սովորութիւններով, թէ ահաբեկիչներու խորհրդաւոր աղանդ մը կ՚ապրէր ուրիշ ձեւի մը տակ, թէ ատկէ կրնար ստեղծուիլ ժողովրդական չարժում մը եւ թափանցել ամբողջ երկրին մէջ :

1948 Փետրուար 10ին կը սպաննուէր Մահամմէտ Մասուտ որ «Մարտ Էմրուզ» (Օրուան Մարդը) չաբթաթերթին տնօրէնն էր : Անկեղծ հայ — շենասէր էր, ըմբոստ , յանդուգն, թշուառներու բարեկամ եւ տագնապաւոր խմբագիր : Ան յարձակած էր Ղաւամ Սալթանէի վրայ որ վարչապետ էր եւ կ՚առաջարկէր եօթը միլիոն ըիալ անոր որ անդիի աշխարհր կրնար ղրկել զայն : Մինչեւ իսկ դուռբերը ձգած էր նօտարի մը քով եւ տպած ըստացագրին պատճէնը իր թերթին մէջ : Գիշերը ժամը 10ին սպաննուեցաւ Մասուտ՝ իր տպարանին առջեւ : Քանի մը օր առաջ յայտնած էր թէ կեանքին սպառնացած էին : Երբ կառքով կ՚անցնէր , ապակիները չարդուփշուր եղան : Ատրճանակին ճայնը չելաւ եւ կէս ժամ ետք դիակը գտնուեցաւ : Անցորդներ միայն պատմեցին թէ հեծանիւի մը ազմուկը լսած էին :

Մարդասպանը երբեք չգտնուեցաւ : «Թայմզ» թերթի Թէհրանի թղթակիցը վատրուեցաւ երկրէն , կասկածները յայտնած ըլլալով Շահ Ալի Բըզայի եղբօր վրայ :

Մասուտ ինկաւ ոչ թէ թաքուն ազանդի մը մէկ անդամին կողմէ , այլ բարձր չըջանակի մը մէկ սպասարկուին կողմէ , որովհետեւ ամէն տեղ յայտնած եւ հրատարակած էր կարգ մը վաւերաթուղթեր : Ոճիրը գործուած էր արհեստով մարդասպանի մը կողմէ , փողոցին մէջ :

1949 Նոյեմբեր 9ին վարչապետ Հաճիր կ՚իյնար «Ֆետայեան Իսլամի» հարուածներուն տակ , Թէհրանի մեծ մզկիթին մէջ, Աչուրայի (Սուգի օր) արարողութեանց ընթացքին : Ոճրագործը ձերբակալեց որ ձերբակալեն զինք եւ քիչ վերջ կախուեցաւ : Մօլլա Քաշանին հրապարակաւ Հաճիրը իրրեւ ժողովուրդի թշնամի յայտարարած էր, մահուան դատապարտելով զայն :

1951 Մարտ 7ին կ՚իյնար վարչապետը, զօր· Ռազմարա միւս մզկիթին մէջ, ուրիշ ֆետայիի մը կողմէ :

« Ֆետայան Իսլամ»ի վարիչը՝ Սաֆավի յայտնած էր «Իւնայթըտ Փրէս»ի թղթակցին թէ ինք անձնապէս հրամայած էր Խալիլ Թահմասէպի մարդասպանին, սպաննել Ռազմարան :

1952 Փետրուար 17ին կ՚իյնար Ֆաթեմին , փոխ - վարչապետը, Թէհրանի դերեզմանատան մէջ, երբ ճառ մը կր խօսէր Մասուտի չիրիմին վրայ : Այս 16 տարեկան ոճրագործն ալ կը պատկանէր «Ֆետայան Իսլամ»ի աղանդին :

1952 Օգոստոս 23ին կը վիրաւորուէր ճօմէկ , Շահի աղանդին պետը, ծայրայեղի մը դնդակէն : Իմամ ճօմէկ չափազանց ներողամիտ գտնուեցաւ :

Ասոնք ամէնէն յայտնի դէմքերուն սպանութիւններն են : Բազմաթիւ երկրորդական դէմքեր անհետացան առանց աղմուկ յարուցանելու :

Բացի լրագրող Մասուտի պարագայէն, մնացեալները սահասարակաց դիծր ունէին որ սպանութիւնները տեղի կ՚ունենային սրբավայրերու, մզկիթի կամ դերեզմանատան մէջ, որպէսզի Աллահը ալ վկայ ըլլար, Ահաբեկիչները առհասարակ երիտասարդ մը կ՚ըլլային 15 կամ 16 տարեկան : Համեստ աշխատաւոր մը, հիւան, գործաւոր մը, կամ բեռնակիր մը, որ կ՚ապրէր ժողովրդական թաղին մէկ խրճիթին մէջ : Դժուարութիւն չէր յարուցաներ երբ զինք ձերբակալէին : Չէր փոր - ձեր ոստիկանութեան ձեռքէն խուսափիլ, եւ քանի որ թեամբ կը դիմագրաւէր մահը, այն երանութեամբ թէ Իսլամի թշնամի մր սպաննած էր եւ երկիրն ալ ազատած դատապարտեալ մը :

Զօր· Ռազմարայի սպանութիւնը յեղաշրջեց Իրանի քաղաքականութիւնը եւ Թէհրանի համեստ երեսփոխան՝ Մոսաթեղը դարձուց միջազգային մեծ դէմք մը :

Զօր· Ռազմարան վարչապետ էր եւ բանակին հրամանատարը : Կ՚ուզէր որ ժողովուրդը «հնազանդի եւ լռէ» : Շահի աղանդին պատկանող մօլլաները որոնք միշտ նոր սրբազան պատերազմ մը կ՚ուզէին, կը նեղացնէին զինք : Անոր կարծիքով քարիւղի հարցը կառավարութեան կը պատկանէր, եւ թէ ժողովուրդը եւ կղերը պէտք չունէին խառնուելու : Ընդարձակ ծրագիր մը կը պատրաստէր լուծելու համար Միջհրդարանը , քաղաքական հրապարակէն քշելով կլօնապետ Քաշանին եւ իր խմբակը : Իր ոստիկանութիւնը կ՚ուղէր ապազարէգէն քշել «Ֆետայան Իսլամը» : Ոստիկանութիւնը եւ բանակը իրեն հետ էին, իսկ Միջհրդարանի թշնամական դիրքը, հոգը չէր : Անոր անդամները մեծ կալուածատէրեր էին որոնք կ՚ուզէին անխախտ պահել հաստատուած կարգուսարքը : Մոսաթեղ եւ Ազգ· ճակատի իր ուժ երեսփոխանները իրեն համար վտանգ չէին ներկայացներ : Մոսաթեղը Թէհրանէն հեռացնելու եւ զայն նահատակ չդարձնելու համար, կ՚ուզէր իրրեւ դեսպան հեռաւոր երկիր մը ղրկել, ուր կրնար զբաղիլ իր ստամոքսի հիւանդութիւնը :

Կը մնար Շահը եւ իր դերդաստանը : Շահն էր որ օղնած էր Ռազմարայի իշխանութեան գլուխ գալուն, եւ հիմա կ՚ուզէր ստրկացնել արքունիքը : Թիկուքն էր զօրքը, իսկ Ռազմարան բանակին ըսպայակոյտին պետն էր : Զօրավար էր, Սէն Սիւրատ : Երիտասարդ եւ զօրեղ էր, կ՚ուզէր արդիական Թուրքիա մը դարձնել ծերացած Իրանը , Մուսթաֆա Քէմալի օրինակով : Շատ ալ դէշ չէր Ռուսերուն հետ, անոնց հաճոյք պատճառելու համար, Թուտեհ կուսակցութիւնէն քանի մը հոգի բանտէն ազատած էր : Ամերիկացիները որոնք կ՚ուզէին տեսնել Միջին Արեւելքի այս մասին մէջ զօրաւոր կառավարութիւն մը, կը պաշտպանէին զայն ամէն գնով : Անգլիացիներուն հետ բարեկամական կապեր հաստատած էր եւ կը յեռաձգէր անգլեւիրանեան հաշիւներու կարգադրութիւնը : Ամփոփ որ որեւէ մեծ պետութիւն սիրտ չհանգըստր իր ծրագիրները :

Արդ, պազարին մէջ կար փոքրիկ մարդ մը , Խալիլ , որ բերանաբաց կը լսէր կլօնապետ Քաշանի խօսքերը, երբ ան կ՚ըսէր թէ իսլամ հայրենիքը նորէն վտանգուած էր, թէ Ռազմարան եւ իր խմբակը Անգլիացիներուն կը ծախէին Իրանը եւ իր հարստութիւնը—«Քարիւղի մեղի կըպատկանի, մեր երկրին արիւնն է : Բայց չուտով Աллահին վրէժխնդիր բազուկը պիտի բարձրանայ զօրավարին վրայ եւ պիտի կոտորէ իսլամին թշնամի մը, մաքրելով հայրենիքը դաւաճանէ մը» :

Խալիլ այս խօսքերը արտասանեց ոստիկաններուն առջեւ, երբ ձերբակալեցին զինքը, վարչապետին սպանութենէն վերջ :

Խալիլ Թահմասէպի , Ռազմարայի հաճեկի — չը, 28 տարեկան էր, փոքրակազմ դիւրագրգիռ ,եւ վատառողջ : Երբ մօլլաները Գուրանը կարդալ կուտային, իր երանութիւնը անսահման կ՚ըլլար : Պազարին խորը սնուցուկ կը չինէր : Կ՚ատէր արդիական աշխարհը : Երբ մօլլա մը անցնէր չուխայէն, գործը կը ձգէր եւ կը վազէր ձեռքը համբուրելու : Թէհրանի պազարը քաղաքական եւ կլօնական կեդրոն մըն է : 1951 Մարտի կէսօր մը բեռնակիր մը մօտեցաւ եւ Խալիլին ըսաւ թէ «Ֆետայանը Իսլամ»ի կարեւոր ժողով մը կար : Քանի մը ամիսէ ի վեր անդամ եղած էր այդ կազմակերպութեան եւ տակէ ի վեր փոխուած էր իր կեանքը : Անքան յափշտակուած էր որ չէր համարձակեր դիչերները քնանալ, վախնալով որ բարձրաձայն կը խօսէր : Տարի մը սպասած էր, ծոմ պահած էր, հանդիսաւոր երդում ըրած էր, իր արիւնով ստորագրած ուխտը եւ իր պետերուն նուիրումը :

Եւ վերջապէս կատարեց իր երդումը : Անչուշտ բանտարկեցին, բայց պատիժը ձգձգուեցաւ, եւ դեռ վերջերս էր որ անպարտ արձակուեցաւ, խորհրդարանի որոշումով :

Թ.Ա.Թ.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՋՄԻՒՈՆԻՈՑ ԱՐՀԱՒԻՐՔԸ

(30ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ,— 1922 ՍԵՊՏ· 21—22)

Բ·

Երրորդ օրուան (25 Սեպտեմբեր) իրիկուան դէմ, բոլոր հայ այրերը դատեցին մէկ կողմ : Եւ մութը կոխելուն, սկսան չորսական, հինգական , առնել տանիլ իրրեւ թէ հարցաքննութեան... Աստուած միայն գիտէ թէ ուր տարին : Ես տարիքով թէ հասակով ամէնէն փոքրը ըլլալով, միացած էի ինձմէ քիչ մը աւելի տարեկից հայ տղու մը եւ 20—25 տարեկան աղջկան մը : Այդ աղջիկը բնաւ չձգեց իր եղբօրը ձեռքը, անդադար դոչելով· «պիզ կաթոլիկ իզ, պիզ էրմէնի տէյիլիզ» (մենք կաթոլիկ ենք, մենք հայ չենք) : Քաշուած էինք 200 հոգիանոց մեր խումբին ամէնէն եռանդը : Երթալով կը կարճնար մարդկային այդ սիւները : Թուրք զինուորը հազիւ մեզի մօտեցած, կաթոլիկ աղջիկը, չանկերդի մը կամ աղօթքի մը պէս կը կրկնէր նոյն խօսքը :

Ժամը դիչերուան 10ը անցած էր : Զօրանոցի պատուհանները լոյսերու մէջ ողողուած էին, իսկ մութը մեր հոգիները կը կրծէր : Անոնք արբեցան դինովցան, իսկ մենք երեքս մնացինք ինչպէս մրուր դաւթին յատակը : Աւելի չկեցանք : Գացինք խառնուեցանք յոյն ժողովուրդին մէջ : Մեր երեքէն զատ, մահուան այդ կայանէն 4—5 արթուն Հայեր, երբ թուրք դինուորները կռնակ դարձուցած էին) սուրացին դիմացը, տասը քայլ անդին բոլորովին յոյն բազմութեան մէջ : Իսկ այդ ամէն մէկ վախստականին իրենց խառնուելուն, Յոյները վայնասուն մըն էր կը փրցնէին, բայց յետոյ անմիջապէս կր լռէին :

Զորրորդ օրը, հազար հոգիի չափ յոյն գինուորներ բերին : Ահազին տարածութիւնը, կարծես մարախներու արշաւանքին ենթարկուած էր : Այդ օրը առաջին անդամ ըլլալով 300ական կրամ հաց բաժնեցին : Իսկ ջուր խմելը եղաւ անկարելի : Իրարանցումին մէջ, ջուրը փոխանակ մեր բերանը մտնելու, կը թափէր գետինը :

Երկինքը մութերու մէջ կր խեղդուէր : Արդէն մէկ օր առաջ ծայր տուած էր հրդեհը, հայկական եւ յունական թաղերէն :

Այդ օրուան առտուն երկինքը պատած էր, զարմանալի ձեւերով, անմեկնելի դաղտնիքի պէս ամպերով :

Վեցերորդ օրը, տեսնելով որ այլեւս տեղ չէ մնացած, 5—6000 հոգի միայն այրերը, հայ թէ յոյն, հանեցին ճամբայ, չորսական կարդով :

Կ՚անցնէինք Թրքական փողոցներէն : Թուրք խուժանը, մեր աչքին, ձախին, դինուած բիրերով, երկաթէ ձողերով , ի բնէ արիւնարբու կը վիտռէր բազմութեան մէջէն ծանօթ մէկը, ոխ մը, հաշիւ մր մաքրելու համար : Ես բռնած էի կառապան դայմաքամին ձեռքը : Ճանչցան զինքը, հայհոյեցին , քաշկռտեցին : Մարդկային այդ սիւնը ժանիքներով կը սանտրուէր, առջեւէն, եռեւէն եւ կողերէն : Քանի քանի անդամներ, ընկերս կը փոխուէր, չորսական կարգր պարտաւոր էինք լրացնել : Մինչեւ որ քաղաքը ձեղքեցինք անցանք մեր թիւը տասանորդուած էր : Այդ օր տարին 4 ժամուան ճամբայ, ինձի անծանօթ վայրեր (Եասան Զէյմէ) : Շատեր իրենց չատախօսութեամբ վրայ տուին իրենց ղլուխը, կարծելով թէ իրենց քովէն քալող սուինաւորը թուրք գինուորը իր է - ըսկուան բարեկամն էր : Մանաւանդ պատէս Հայերու հանդէպ աւելի անդութ էին անոնք, քան թէ Յոյներուն :

Ամայի տեղեր հասած ըլլալով, կարգն ու կանոնը կորնչուցած հօտի մր պէս կը քալէինք : Կարգի հրաւիրող ալ չկար : Մէկ ալ տեսայ որ ենթասպայ մը կեցած է ճամբուն վրայ : Առջեւը հանդոլին կ՚ըսէր· «Ո եանա» կամ, «սու եանա» (այն կողմ, կամ այս կողմ) : Տեսայ որ, բազմութեան մեծ մասը, այն կողմն է, աւելի հեռուն : Մինչ եթէ ուղէի այդ վայրկեանին կրնայի փախչիլ կողմս սպրդիլ : Դեռ նոր սկսուած էր այդ գործողութիւնը : Մտածեցի, ո՞րը յաղող, ո՞րը ցրիւ : Բնազդս մղեց զիս անցնիլ սպային առջեւէն, անխոհեմ արարք մը չգործելու համար կամ ձգելով բախտին : «Այս կողմը», ըսաւ սպան : Հազիւ 200 հոգի եղանք : Եթէ չեմ սխալիր միակ Հայը ես էի : Ուրեք Հայու դիմագծով մէկը չտեսայ :

Միշտ նոյն ընչաքաղցութիւնը — «Հանեցէք դրամները», կը պոռային պահակ գինուորները : Արդէն չունէի : Յոյները սկսան հանել իրենց դրամները, եղողում ընելով թէ ուրիշ չունին : Բայց թուրք գինուորը, մեծ պապերէն ժառանգած վարպետութեամբ, դիտէ գաղտնիքը : Առաջին իսկ հարուածին եթէ արդիւնք չտուաւ, պէտք է չարունակէ մինչեւ սպանելը ձեձելով : Ամէն մէկ հարուածը կ՚ըլլար արդիւնաւոր : Գուլպայէն վերջ, կօշիկին ներքանին մէջէն կ՚ելլէին հարիւրոսկիներ թղթադրամներ : Առին կշտացան :

Եւ ահա ուժի դէպի ետ : Ուրեմն այս կ՚ըլլար իմ ազատութեանս երրորդ հանդրուանը : Ճամբան ցեխերու մէջ լճացած ջուրին վրայ թափեցան բոլորը : Վեց օրէ ի վեր այն տուած կտոր մը հացն էր կերած միայն : Ծարաւս չէր նեղեր, բայց հազիւ լեղուս դպչուցի ջուրին եւ ուժի ելայ : Կէս ժամ ետք հասած էինք պազտրակ ագրիւրի մը առջեւ : Մտեցինք որչափ որ կրցանք, մէկ մրն ալ ո՞վ գիտէր երբ պիտի կարենայինք խմել : Դէպի յառաջ քչուած ծանօթներէս ոչ մէկը չտեսայ այլեւս : Իսկ մեզ գտած էին, իրրեւ 18էն վար եւ 45էն վեր տարիք ունեցողներ : Բայց ջարդել - փչրելէ եւ «այն կողմը» անցնելէ վերջ : Իրիկուան երբ մութը կոխած էր, նորէն հոն էինք, Գըշլայի զօրանոցը : Վերը իրրեւ առաստաղ ունենալով աստղազարդ երկինքը : Ցոդնած սպառած քնացանք...

Միւս օր կէսօրին մօտ, տեսանք որ թուրք գինուորներ երկու ձեռքերով բռնած խոշոր կաթսաներ, այս ու այն կողմ կ՚երթան : Մեր գտած տեղէն կ՚ելլենք աչք մր նետելու համար պարունակութեան վրայ : Արդէն չոգիները դէպի վեր կը բարձրանային : Ցայտնի էր որ կերակուր էր : Ոսպ կար մէջը : Պէտք էր որ կենդանիի մը, ադուէսի մը խորամանկութեանը դիմէինք : Գաղափար մը յղացայ : Քիչ անդին տեսայ խտացած կաթի պարպուած տուփեր : Հատ մը առի իրրեւ չերեփ, սպասի տակ, կը նեղացնէին զինք : Անոր կարծիքով քարիւղի հարցը կառավարութեան կը պատկանէր, եւ թէ ժողովուրդը եւ կղերը պէտք չունէին խառնուելու : Ընդարձակ ծրագիր մը կը պատրաստէր լուծելու համար Միջհրդարանը , քաղաքական հրապարակէն քշելով կլօնապետ Քաշանին եւ իր խմբակը : Իր ոստիկանութիւնը կ՚ուզէր ապազարէգէն քշել «Ֆետայան Իսլամը» : Ոստիկանութիւնը եւ բանակը իրեն հետ էին, իսկ Միջհրդարանի թշնամական դիրքը, հոգը չէր : Անոր անդամները մեծ կալուածատէրեր էին որոնք կ՚ուզէին անխախտ պահել հաստատուած կարգուսարքը : Մոսաթեղ եւ Ազգ· ճակատի իր ուժ երեսփոխանները իրեն համար վտանգ չէին ներկայացներ : Մոսաթեղը Թէհրանէն հեռացնելու եւ զայն նահատակ չդարձնելու համար, կ՚ուզէր իրրեւ դեսպան հեռաւոր երկիր մը ղրկել, ուր կրնար զբաղիլ իր ստամոքսի հիւանդութիւնը :

Կը մնար Շահը եւ իր դերդաստանը : Շահն էր որ օղնած էր Ռազմարայի իշխանութեան գլուխ գալուն, եւ հիմա կ՚ուզէր ստրկացնել արքունիքը : Թիկուքն էր զօրքը, իսկ Ռազմարան բանակին ըսպայակոյտին պետն էր : Զօրավար էր, Սէն Սիւրատ : Երիտասարդ եւ զօրեղ էր, կ՚ուզէր արդիական Թուրքիա մը դարձնել ծերացած Իրանը , Մուսթաֆա Քէմալի օրինակով : Շատ ալ դէշ չէր Ռուսերուն հետ, անոնց հաճոյք պատճառելու համար, Թուտեհ կուսակցութիւնէն քանի մը հոգի բանտէն ազատած էր : Ամերիկացիները որոնք կ՚ուզէին տեսնել Միջին Արեւելքի այս մասին մէջ զօրաւոր կառավարութիւն մը, կը պաշտպանէին զայն ամէն գնով : Անգլիացիներուն հետ բարեկամական կապեր հաստատած էր եւ կը յեռաձգէր անգլեւիրանեան հաշիւներու կարգադրութիւնը : Ամփոփ որ որեւէ մեծ պետութիւն սիրտ չհանգըստր իր ծրագիրները :

սելով իմ որսիս: Եւ երբ երկու ձեռքերը կաթսա — յին կապուած կ'անցնէր զինուոր մը, սուզեցի չեբեփս ամանին մէջ, ամիլչապէս պարպելով պա - րունակութիւնը կոկորդիս վար ու երկրորդ մը որ սկսայ ուտել սպասելով նորեկի մը: Ուրմեան Հայրիկի մանրանկար չերեփն էր: Մեր խումբին մէջ բոլոր թիթեղէ տուփ ունեցողները կրցան այդ օրը կշտանալ:

Այսպէս երկու օր կերակրուեցանք չնորհիւ մեր տուփերուն եւ մանաւանդ մեր նպաստաւոր դիրքին: Զայն չէին հաներ զինուորները, երեւի այս խաղը կր դուարճացնէր զիրենք:

Մեր գերութեան 8րդ օրը մեզ խառնեցին ա — ւելի մեծ բազմութեան մէջ: Միւս օրը (9րդ օր) 18էն վար եւ 45էն վեր տարիք ունեցողները զա - տեցին: 18 տարեկան էի, երեսս աճած էր մազը: Զիս 18էն վեր բաժնին անցուցին: Գէշ էր կացու - թիւնը: Բախտակիցներս սկսան սակարկել պահակ զինուորներուն հետ, ըսելով որ եթէ միւս կողմը անցնին՝ այսքան նուէր: Ո՞վ էր լսողը:

Գիւղերը նորէն բոլոր զաւուածները իրար խառնեցին:

Ցոյսը կ'ապրէր դեռ: Եւ իրօք յաջորդ օրը թող տրուելիք դասին անցայ: Ձակատագիրը: Միւս ա — ռաւօտ ժամը 8ին դուրս կ'ելլէի բնծի բախտակից անձանօթներու հետ: Ազատութեան չորրորդ հան - գրուանն էր:

Ո՞ւր երթալ: Տո՞ւն, մաքէս իսկ չէր անցներ: Փողոցր մեր ամէն ինչն էր: Եւ ուղղուեցայ ծո - վեզերք ծանօթներու հանդիպելով, մայրս գտնե — լու լոյսով: Ծովեզերքի նաւամատոյցէն բաւական վար կը գտնուէինՔօբտոնի մերհայ հարուստներու տուները: Բոլորն ալ լեցուած էին կիներով, պըզ - տիկներով: Ըսին թէ մայրս, մօրեղբօրս մօտ գա -ցած էր: Առանց տատամսելու որոշեցի երթալ մայրս գտնել եւ հոդ բերել: Ժողովուրդը քարափ թափած էր, Դաշնակիցներու նաւերով Ցունաս - տան փոխադրուելու համար:

Այդ գիշերը հոն անցընելով, միւս առաւօտ ճամբայ ելայ, աչքս առած ամէն անակնկալ: Ո - քով պէտք էի երթալ Գարաթաչ, եթէ իրաւ մայրս հոն գտնէի: Ժամուան մր ճամբայ: Թաչկինակս չորս անկիւններէն կապեցի գլուխս: Ինչո՞ւ չեմ պիտեր, փոշին եւ հողը լեցուած էին մազերուս մէջ, գեղինը պահած ըլլալով: Առանց վրաս չատ ուշադրութիւն հրաւիրելու անցայ Թրքական թա - ղերը, մտածելով որ ի վերջոյ այս մարդակերպ հրէշները յագեցած են իրենց ոճիրներէն:

Առած տեղեկութիւնս ճիշդ էր, մայրս հոն գտայ: Գլուխս լուացին: Քիչ մը անուղղ առած, մօրս հետ եկանք վերադարձանք առջի գիւղերուան տունը: Բազմութիւնը հոս կը գիւղերէր, յաջորդ օրն նաւ նստելու յոյսով: Եթէ այդ օր չյաջողեցայ, միւս օրուան յոյսով, քանի արեւը իրեն հետ կը պատցնէր յոյսը ամէն լուսաբացին:

Առաու է, հեռուէն նաւ մը անգլիական դրօ - շով:

Ժողովուրդը խռնուած է ցանկապատին վրայ ճնշելով: Մուտքին կեցած էր անգլիացի նա — ւազ մը: Մայրս գչեցի առաջ: Ժողովուրդին մէջ հազուագիւտ են այրերը: Ցանկապատին մէկ ան - կիւնը գլուխ մր անցնելու չափ բացուածք մը կար, մօրս օգնեցի եւ ինքս միւս կողմը: Ըսի.— Գնա՛ դուն, ես ալ կուգամ: Գնաց առանց անտնալու:

Կապը մեծերու եւ փոքրերու միջեւ

«Արմենիա», Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնա - կիցը, ետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ.

— « Կապը մեծերու եւ փոքրերու միջեւ, այ - սօր, Սփիւռքի մէջ, աւելի քան թոյլ է:

Այս թուլութիւնը ունի անչուշտ իր պատճառ - ները:

Նախ՝ մեր ապրած նոր միջավայրերուն մէջ ծնողքներ բազմապրող են, ուստի չատ չեն կրնար հետաքրքրուիլ իրենց փոքրիկներուն առօրեայ ապրումներով:

Տնտեսական պայքարի մէջ չխորտակուելու համար անոնք կ'աշխատին ընել իրենց կարելին, ու չատ հեղ տուն կը վերադառնան երբ արդէն անկողին մտած են փոքրիկները:

Երկրորդ՝ երբ դպրոցէ մը շրջանաւարտ են տղաք, ազատ կը զգան իրենք զիրենք ընկերական կապեր հաստատելու շրջապատի հասակակիցնե - րու հետ, ու ազատ ելեւմուտք ունենալու բնակա - րանէն:

Կապի թուլութիւնը, ինչպէս կր տեսնուի, մեծ մասամբ հետեւանք է նոր միջավայրի:

Այսպէս չէր հայրենի երկրին մէջ ուր ծը — նողքներ բաղդատաբար նուազ զբաղած՝ տուն կը վերադառնային արեւմուտին հետ ու ընտանեկան յարկը կը գառնար ներքին ապրումներու եւ խո - սակցութեանց վայր:

Ծնողքներ մօտէն կր հետաքրքրուէին իրենց փոքրիկներով. կ'ընէին համապատասխան մատնա - նչումներ ու կըղառնային իրարու անունց ապրում - ներուն ու առօրեայ զբաղումներուն:

Սփիւռքի մէջ, երբ տղան թեւակոխած է առա - ջին պատանութեան շրջանը (12—16 տարիք), կի - բակի օրերը ներկայ կ'ըլլայ չարժապատկերի մը, մարզախաղի մը կամ հասակակիցներու հետ պը - տոյտի մը:

Ծնողքներ ի վիճակի չեն հակակշիռ բանեցնելու եւ իմանալու թէ ի՞նչ տեսակի չարժապատկերներ են իրենց զաւակներու տեսածները: Ցաճախ ինչ որ կը չինէ տունը կամ զպրոցը՝ կը քանդէ ու կը փո —

Նոյն խաղը ես ալ փորձելով միւս կողմը ելած էի, այս անգամ պահակ նաւաղը չխաբուեցաւ: Եւ լաւ որ այդպէս եղաւ: Ի՞նչ գիտնայի թէ աւելի վարը երկու թուրք զինուորներ մաղէ կ'անցընէին այր մարդիկը:

Եւ երբ անցքը բացուեցաւ, արդէն միչտ ճն - շումի ենթակայ, ժողովուրդր փլաւ դեռին, իրա - րու վրայ: Զղուչութեամբ, առանց ուժէ մէկուն վնաս տալու ցանկապատին ներսի կողմն էի: Ու - շադրութիւնս գրաւեցին դեռինը թափած, դէզ դէզ ծրարներ: Կրնայի մէկ կամ երկու հատ նետել անութս, արդէն անոնք էին անոնք, բայց, ոչ իսկ տասնոց մը մնացած էր մեր մօտը այդ ծրարնե՞րը պիտի առնէի: Բայց քիչ մը անդին երբ տեսայ չոր բակլան թափած դեռինը՝ երկու ափ նետեցի զր - պանս:

ԳԷՈՐԳ ՋՄԻՒՌՆԻԱՑԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ճացնէ այս վերջինը: Ծնողքներ նոյնպէս չեն դի - տեր թէ ո՞ր մարզավայրին մէջ կը գտնուին իրենց զաւակները ու ի՞նչ է իրենց տեսածն ու լսածը:

Նոյնը կրնանք ըսել անոնց ազատ պատյտնե - րուն համար, որոնց ոչ մասնակցողներուն մասին տեղեկութիւն ունին իրենք, ոչ ալ գիտեն թէ ինչ - պիսի խօսակցութիւններ եւ ժամանցներ կ'ունե - նան նման առիթներով տղաք:

Ուրիշ բացատրութեամբ. կիրակի կամ ազատ օրերը անոնք կը գտնուին զրեթէ հեռու ծնողական հակակշռէ:

Այդպէս չէր սակայն հայրենի հողին վրայ, ուր կիրակի կամ տօնական օրերը պատյտները կը կատարուէին ընտանիքի անդամներու կամ ազգա - կաններու եւ կամ թաղերի ծանօթներու մասնակ - ցութեամբ, ու առտուէ մթնոլորտ մը կը դառնար ազատով օժտնդակ սերունդին բարոյական եւ ազ - գային դիմագիծը կերտելու:

Եւ որովհետեւ օրէ օր կր նուազի կապը ծր - նողքներու եւ զաւակներու կամ մեծերու եւ փոք - րիկներու միջեւ, տակաւ կր թուլնայ նաեւ ազդե — ցութիւնը առաջիններուն՝ վերջիններու վրայ:

Մինչդեռ աւելի քան երբեք սերունդը պէտք է պահուէր անմիջական ու հոգածու ազդեցութեան տակ մեծերու:

Սփիւռքի մէջ է որ ամէն ջանք ու ճիգ պիտի թափուէր բարոյական այդ կապը զօրացնելու հա - մար, որպէսզի կանխուին տարախորժ ու մնասա - կար ազդեցութիւններ, որոնք կրծել սկսած են արդէն նորերուն սիրտն ու հոգին:

Եւ որովհետեւ թուլցած է կապը ու տեղ տեղ զարձած նոյնիսկ անզգալի, վտանգը դամոկլեան սուրի պէս կախուած կր մնայ նորերուն գլխուն»:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Պ. ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ ՊԱԼԵԱՆ ՆՈՐԻՆ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Շաբաթ օր, ժամը 5.30ին, Conseil National du Cuirի նախագահր իր Մխիթեան կողմէ Պ.Ս. Տէր Պալեանի բերաւ չատ գեղեցիկ ոսկեզօծ բաժակ մը (Coupe Vermeil) որ բացառիկ պարագաներու մէջ միայն կը տրուի լաւագոյն արհեստաւորին:

«Կաշիի ազգային չաբաթուան» առթիւ Պ. Տէր Պալեան ,որուն ստեղծագործութեանց համար այլեւս դժուար է ածական գտնել,— այնքան ճա - չակ, նրբութիւն եւ արուեստ ունի — պատրաս - տած է նկար մը որ կը ներկայացնէ Վերսայլի պա - լատը, պարտէզները, ջուրերը:

Այս բացառիկ գործը ամբողջովին պատրաս - տուած է կաշիի չատ պզտիկ կտորներով, աւելի քան մէկ միլիոն, գոյնզգոյն, մինչեւ իսկ չրջանա — կը, ամէն ինչ կաշիով: Այս գլուխ գործոցը չինե - լու համար հայ արուեստագէտը աշխատած է ա - ւելի քան տասը հազար ժամ:

Semaine du Cuirի ընթացքին, Պ. Vincent Auriol այնքան մեծ հիացումով դիտած է գործերը Պ.Տէր Պալեան նախագահին նուիրած է գայն, Conseil National du Cuirի միջոցաւ:

Ահա այս առթիւ է որ չաբաթ, ի ներկայու - թեան Ֆրանսացի լրագրողներու, անճնաւորու — թիւններու եւ հայ բարեկամներուՊ.Տէր Պալեանի յանճնուեցաւ բաժակը: Կաշիի ազգային ընկերակ - ցութեան նախագահը ջերմապէս չնորհաւորեց մեր

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ա.— ԿԻՆԸ ՔԼԱՈՒԶ ՖՈՒՔՍԻ ԵՏԻՆ

Այնուհետեւ Քլաուզ մտաւ Պրիսթոլի համա - լսարանը: Ան իրապէս սիրեց Բրիտանիան ու ա — նոր հատատութիւնները, մինչ Հիլտէ ատեց նոր երկիրը: Ան ամէն ինչ ատեց Բրիտանիոյ մէջ, ո - րովհետեւ Քլաուս կորնցուց ինքզինքը գիտական ուսումներու մէջ: Կորնցուց զրեթէամէն հետա - քրքրութիւն համայնավար գործին ու իրեն հան - գէպ: Երբ իրարու կը հանդիպէին — այն ալ այն - քան հազուագիւտօրէն — Հիլտէ զայն կ'անուանէր երկչոտ մը, ուրացող մը, ամն ինչ մոռցած քաղ - քենի մը: Կասկածեցաւ նմանապէս, թէ հրապուր - ուած էր ան բրիտանացի աղջիկներով:

Անոնց յարաբերութիւնները զրեթէ բոլորովին խզուեցան եւ Հիլտէ բաժնուեցաւ անկէ կոչտ ու զայրալից բառերով.— «Դրամատիրական բարե - կամներդ պիտի զաւաճանեն քեզի օր մը, կը տես - նես» ...

Հիլտէ լքեց Քլաուսը եւ հեռացաւ Բրիտանիա — յէն: Գնաց Ֆրանսա, եռքը՝ Տանըմարքա: Եղաւ համայնավար սուրհանդակ մը, կոմինտէրնի ա - բեմտեան եւրոպայի դրասենեակին հաշուոյն ծա - ռայող գաղտնի գործակալ մը: Միաժամանակ Քլաուս սիրեց Բրիտանիան, բրիտանացի բարե - կամներու եւ բրիտանական սովորութեանց հա —

ճոյքը: Իր պրպտումներուն դաշտը ընդարձակուե - ցաւ եւ 1938ին մտաւ Լոնտոնդերիի համալսարանը, ուր ստացաւ գիտութեանց տոքթորի իր վկայա - կանը:

Հիւլէական բնագիտութեան մէջ իր ինքնատիպ պրպտումները կեցուցած էին զինքը երիտասարդ գիտնականներու առաջին շարքին վրայ եւ հրա - տարակեց յօդուածներ՝ Արքայական Ընկերակցու - թեանց տեղեկագրութեանց մէջ:

Տարագիր գիտնականը անուն մը, բաւ - ձր դիրք մր չունէր իրեն համար գիտական շըր - ջանակներու մէջ: Բրիտանացիները հանդուրժող է — ին եւ կը սիրէին օգնել: Մարդ մը կրնար պահել իր համոզումը, առանց միջամտութիւն հրաւիրելու: Համայնավարութիւնը, իրրեւ զաղափար, անհե - տանալու վրայ էր:

Այդպէս չէր Հիլտէի պարագան: Անիկա մինչ այդ օգնած էր լրտեսական խմբակներ կազմակեր — պելու Լեհաստանի ու Չեխոսլովաքիոյ մէջ եւ Գերմանիոյ ու Սկանտինաւիոյ ներսերը: Բազմա - թիւ տարբերակեայ համայնավար չարժումներու մէջ մատ ունէր: Հաւանաբար կր սիրէր տակաւին Քլաուզը, բայց Քլաուզ , որ տրվեցուցած էր անոր համայնավարութեան այր բեն զիմը, բնաւ մոքէն չանցուց, թէ աչկերտը պիտի գերազանցէր վարպետը: Երկուքը զադրած էին մինչեւ անգամ իրարու զրելէ:

Համայնավար կուսակցութիւնը իր չարքերէն հեռացուցած էր Քլաուզը եւ հրամայած էր կապ չպահել անոր հետ: Իսկ կուսակցական հրահանգ — ները միչտ կուգան ամէն բանէ առաջ:

Բայց ճիշդ ինչպէս պատմական փոփոխու — թիւնները կ'ազդեն մեր կեանքերուն վրայ, այն — պէս ալ կուսակցական քաղաքականութեան ազդե - ցութեան տակ կը գտնուին Համայնավար կուսակ - ցութեան անդամները: Սեպտեմբեր 1, 1939ին, Հիթլէր արշաւեց Լեհաստան եւ պատերազմը ըս - կսաւ: Քլաուզ Ֆուքս որ զարձած էր Բրիտանիոյ գիտական աշխարհի մէկ մասը, ի վերջոյ նկատ - ուեցաւ թշնամի օտարական մը : Ինքը, հակա - ֆաշական մը, պիտի արգելափակուէր ու աքսոր — ուէր Քանատա: Հրահանգուեցաւ, որ կապէ ծրար - ները եւ պատրաստուի արգելափակման:

Այս կէտին վրայ յիշեց Հիլտէն: Իրաւունք ու - նէր ան.— Բրիտանիա զաւաճանած էր իրեն: Անգ - լիացիները տակաւին կոպիտ էին, զրամատէր , ֆաշական: Ֆուքս, հիթլէրատեացը, պիտի ստիպ - ուէր իրրեւ բանտարկեալ մը կատարել ճամբոր - դութիւնը Հիւսիսային Ատլանտեանի մէջ, սուզա - նաւերով լեցուն ջուրերը ճեղքելով:

Ինքզինքր նկատեց նահատակ մը: Ինք, որ մոռցած էր իր համայնավար հպատակութիւնը, պատրաստ էր հոչակելու զայն: Այո, Հիլտէ իրա - ւացի էր, ինչպէս կրնար մոռնալ զայն: Իրաւա - ցի էր. տակաւին կը սիրէր զայն. բայց աչխար - հի ո՞ր կողմն էր: Ռուսաստա՞ն: Ո՞ւր :

Քանատական արգելարանի երկարէ ծածքով եւ կրաքիւսէ գետինով իր տակառաձեւ հիւղակին մէջ, ամէն ինչ պարզ եղաւ իրեն համար: Պէտք էր գտնէր Հիլտէն: Քանատան, Ամերիկայի, Բրիտա - նիոյ մէջ կային համայնավար վարիչներ, որոնք պիտի գտնէին զայն: Կարմիր Ռուչը պիտի փնտը - ռէր ու գտնէր:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

հայրենակիցը ոչ թէ իբրեւ կօշիկի արհեստաւոր (bottier), այլ իբրեւ արուեստագէտ: Պ. Տէր Պալեան չնորհակալութիւն յայտնելով, ըսաւ.—«Մենք ալ չնորհիւ Ֆրանսայի է որ կրնանք այսպիսի գեղարուեստական գործեր ստեղծել»:

Անգամ մը եւս ուրախութեամբ կ'արձանագրենք պ. Տէր Պալեանի այս նոր յաջողութիւնը որ կը բազմապատկէ իր չահած միջազգային բաժակները թիւը:

Այս գործէն զատ, հիացում կը պատճառեն հայ արուեստագէտին այնքան նուրբ եւ բացառիկ կօշիկները, մէկը «Conte de fées», ուրիշ մը, չինուած Փարիզի երկհազարամեակին առթիւ, որուն երեսը կը ներկայացնէր Փարիզի բոլոր պատմական արձանները: Պէտք է տեսնել, համոզուելու համար թէ ինչ նրբութեամբ եւ ճաշակով կը կատարուին այս ստեղծագործութիւնները: Ա.

բուն վարիչներուն անունները կը պահեն: Բացա — յայտ է որ Թուտեհին հրահանգ տուող իրանցի ղեկավարները ներկայիս կ'ապրին սովետական հողին վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐ, որոնց 28ը քահանաներ են, պիտի դատուին Պուլկարիոյ մէջ, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կը կատարէին ի հաշիւ Վատիկանի եւ Ֆրանսայի: Սոֆիայի անթելը կ'ըսէ թէ ամբաստանեալները «անդամ են կաթոլիկ կազմակերպութեան մը որ թշնամական ոճրագործ գործած է Պուլկարիոյ ժողովրդական հանրապետութեան դէմ»: Կ'ըսէ նաեւ թէ անոնց «լրտեսական դատադրական կազմակերպութիւնը կը գործէր Սոֆիայի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ, եւ թէ 50 միլիոն լեւա (175 հազար տոլար) ստացած է Ֆրանսայի լրտեսական սպասարկութենէն եւ Վատիկանէն»: Ամբաստանեալները պիտի դատուին քանի մը օրէն:

ԷՐՋՐՈՒՄ մեկնեցաւ անդրիացի մառեչալ Մոնթկոմըրի, ներկայ ըլլալու համար Թրքական Գ. զօրաբանակի ռազմափորձերուն:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ պաշտպանութեան մասին տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ուոշինկթընի Թուրք դեսպանը՝ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին հետ: Այս տեսակցութենէն վերջ դեսպանը յայտարարեց թէ «Մ. Նահանգները, Ֆրանսա եւ Թուրքիա վճռած են բան մը փորձել կարելի եղածին չափ չուտ, դադարցնելու համար Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան պահանջները»:

ԵԳԻՊՏՈՍԻՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, արդէն ապահոված են 70 երեւելիներ, որոնց երկուքը նախկին վարչապետներ են: Կ'ըսուի թէ պիտի դատուին հոկտեմբերին: — Ընդհ. դատախազը մահապատիժ պահանջեց մեծ կալուածատէրի մը՝ Ալի Լամլումի դէմ, որ կրակ բացած էր պահականոցի մը վրայ:—Տոքթ. Շախտ գահերէց հաստելով, սկսաւ բննել հոդային բարենորոգման եւ ելեմտուտքի խնդիրները:

ԹՐԻԷՍԹԻ մասին խիստ ծանուցագիր մը ուղղեցին Անգլիա եւ Ամերիկա, մերժելով Մ. Միութեան այն մեղադրանքը թէ դինուորական խարիսխի մը վերածեր են այդ նաւահանգիստը: Ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ երբեք այդպիսի ծրագիր չեն ունեցած, թէ անդրեամերիկեան պահակադրքը 10.000ը չանցնիր, ինչպէս կը նախատեսէ հաշտութեան ծրագիրը:— Պ. Իարն վերջին տեսակցութիւն մը ունեցաւ մառեչալ Թիթոյի հետ: Կ'ըսուի թէ այս առթիւ պարզած է Թրիէսթէն երկու մասի բաժնելու ծրագիրը:

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ Մոսկուա ղրկեցին իրենց նոր ծանուցագիրը՝ ի պատասխան Մ. Միութեան վերջին առաջարկներուն:

ԻՏԱԼԻՈՑ վարչապետը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին հետ: Իրենց դիտաւոր նպատակն է աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել երկու երկիրներուն միջեւ:

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ տագնապ մը ծագեցաւ Արաբական Դաշնակցութեան մէջ, եգիպտոսի եւ Իրաքի միջեւ, հէքեական ստացուածքներու բռնագրաւման առթիւ: Իրաքի ներկայացուցիչը պահանջեց դրաւել արաբական երկիրներու հէքեական ստացուածքները: Եգիպտոսի նախկին մարշալները, Ալի Մահէր, որ կը նախագահէր, մերժեց եւ ժողովը բնդհատուեցաւ:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ պատուիրակութիւն մը Հնդկաստան պիտի երթայ մօտերս, օգնելու համար սովեալներուն: Ուոստացած են 10.000 թոն հացահատիկ, 5000 թոն բրինձ, խոտացած կաթ եւն. ղրկել:

ՋՐՀԵՂԵՂ մը մեծ վնասներ պատճառեց Թեպիսլի մէջ (Ալճերիա) ծառեր խորտակուեցան, փողոցները ողողուեցան, անկասելի դադճներով երթեւեկը: Ջարու խաղաղ գետակը մինչեւ վեց մեթր բարձրացաւ քանդելով կամուրջները եւ քչելով ծառեր, քարի կառոյցներ կենդանիներ եւ գեաեզերեայ անակներ: 25 հոգի խեղդուեցան:

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Հ. Ց. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն դասախօսական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանակներու բոլոր ընկերները, այս շաբաթ օր, ժամը 21ին, Sociétés Savantesի F. սրահին մէջ, (8 Rue Danton):

Կը դասախօսէ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ Նիւթը՝ ժողովրդավարութիւնը Ս. Մխիթարեան մէջ

Դասախօսութենէն վերջ մտքերու փոխանակութիւն: Իջնել՝ Métro Odéon կամ St. Michel:

ՎԵՐԱՄՈՒՏԻ

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ա.Հարոնեան» խումբին կողմէ:

Կիրակի, 5 Հոկտեմբեր, ժամը 4.30էն 12, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin, métro St. Augustin:

Մասնակցութեամբ **RICO'S CREOLE BAND**ի Grande formation - vedette du cabaret «Le Drap d'Or»

Պիւֆէ Անակնկալներ

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն կամ հեռախօսել Օր. ՇԱՀԻՆԵԱՆի TRU. 92-68:

ՀԱՑԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Մարսէյլի Մայր – Եկեղեցիի կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Բարեգործականի սրահին մէջ իր հիմնած հայերէն լեզուի եւ հայրենագիտութեան դասընթացքը կը վերսկսի Հոկտեմբեր 1ի Գորեքշաբթի օրը, մայրենի լեզուն դրել ու կարդալ սորվիլ փափաքող երկու սեռէ ամէն Հայու համար, առանց վճարումի:

Կանխաւ արձանագրուիլ նամակով, կամ բացուսի օրը անձամբ ներկայանալ սրահ, 19a, Rue Venture, իրիկուան ժամը 7—9:

Այրի Տիկին Աբշալոյս Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բարկէն Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վաղինակ Վարդանեան եւ զաւակները, Տիկին Սաթենիկ Աւանէսեան եւ զաւակները, Տիկին Սրբուհի Մարտիրոսեան, Պ. Պ. Յովհաննէս եւ Սարգիս Սարգիսեան եւ բոլոր ազգականները եւ բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին

Պ. ՀԱՅԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի

մահը, որ տեղի ունեցաւ Սեպտ. 22ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, իր բնակարանին մէջ, 35 Bld. Magenta:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս հինգշաբթի (25 Սեպտ.) ժամը 14.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (15 rue Jean Goujon), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Մոնմուժի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ընդունիլ իրը այն նկատել:

ԼՈՌԻ ՏԵՍԱԼ

ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԸ

Բ. ՀԱՏՈՐ Գրեց՝ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (ԿՈՄՏ)

610 մեծադիր էջ՝ 90 թանկագին պատկերներով: Բաժնուած վեց գլխաւոր մասերու.—

1.— Սահմանադրութեան առաջին օրերը Վասպուրականի մէջ: 2.— Գուլիսը այդ օրերուն: 3.— Սահմանադրական Թուրքիան: 4.—Հայկական բարեռորոգումները: 5.— Համաշխարհային Ա. պատերազմը եւ Տարօնի աշխարհը: 6.— Կովկասի մէջ: Յուշեր (պատմական վաւերագիրներ): Տպ. Համազգային ընկերութեան, Պէյրութ, 1952

Գինը **1000 ֆրանք**:

Դիմել Միհրան Գալէկեանին, 37 rue de Trévise, Paris (9)

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ_ՍԱՄՈՒԷԼ

51, Rue Monsieur le Prince, Paris (6)
DANton 88.65, Chêque Postal: Paris 1278-35

Բաց է ամառուան եղանակին:

Հայերէն հին եւ նոր գրքերու ճոխ մթերք:

Հայոց պատմութեան եւ գրականութեան վերաբերեալ ֆրանսերէն ինքնագիր եւ թարգմանած բազմաթիւ հրատարակութիւններ:

Կոմիտաս վարդապետի եւ ուրիշ հայ երգահաններու երաժշտական գործերը:

Արեւելագիտական եւ բիւզանդագիտական գիրքեր, ֆրանսերէն, անգլիերէն եւ եւրոպական այլ լեզուներով:

Կը գնենք եւ կը փոխանակենք ամէն տեսակի գիրքեր:

Մակաւաթիւ օրինակներ մնացած են H. Pasdermadjianի Histoire de l'Arménieէն, գին 1500 **ֆրանք**:

Օր. ԹԱԳՈՒՀԻ ՍԱՐԳՍԵԱՆ
ՆԵՐՍԷՍ Ս. ՇԱՀԻՆԵԱՆ
Ամուսնացած
21 Սեպտեմբեր, **1952**, Ալֆորվիլ
Ժանթիյիի Վիքթըր սիւր Սէն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ 28 Սեպտ. կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Ց. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ա.Հարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, métro Cadet:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.45ին, Paris Nord սրճարանը (Gare du Nordի դիմացը): Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

Հ. Մ. Վ. Մ., ԼԻՈՆ.— Մեր փնտռածը կովկասահայ է եւ կապ չունի ձեր յիշած անձին հետ:

Շ. Ն. ՎՈՒԼԻԻԶ.— Ստացած ենք Ա. մասը: Պիտի հրատարակուի կիրակի օր (28 Սեպտ.):

ՖԵՐԱՊ, ՄԱՐՍԻԼ.— Ձեր պատասխանը տըպել՝ պարտքն է այն թերթին որ հրատարակած է քննադատութիւնը:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ
8 Փետրուար, 1953, Salle Gaveau
Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՈՇ

27 Սեպտ. Շաբաթ երեկոյ, Փարիզի Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ, (մասնակցութեամբ Փարիզահայ դերասաններու) կը ներկայացնէ՝
ՀԱՐՈՒՍՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ (Ճարտարապետ Արման)
Երաժշտ. թատերգ. 7 արար, հեղ. Թրապօլի
Արեւելեան նուագախումբ:
Մուտք 150 ֆրանք: Տոմսերը կը ծախուին rue de Trévise-ի նպարավաճառատունը:

ԼԷՋՕԼԻՎԻ, ՖՕՆՏԱԳՈՒԼԻ ԵՒ ՄԱՐԹԻԿՈՑԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 21 Սեպտ.— Ուրախութեամբ կը ծանուցանենք թէ, ձեր եւ նախկին դպրոցներու կրթական մարմիններու համաձայնութեամբ, ընդհ. ժողովէ մը ընտրուած, միացեալ դպրոցներու խնամակալ մարմինս, որոշած է, միակ դպրոց մը բանալ, ուստի սիրով կը հրաւիրէ ձեզ, արձանագրել ձեր զաւակները, հայերէնի չաբաթօրեայ դասընթացքներուն համար, որ կը կատարուին բացման օրէն սկսեալ (2 Հոկտ.) ամէն հինգշաբթի առաւօտ, Մարթիկոյի նախկին դպրոցին մէջ:— Խնամակալ Մարմին

Այր մը եւ կին մը երկու սենեակ կը փընտռեն Փարիզի մէջ, խոհանոցով եւ տարրական յարմարութիւններով:

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Suffren 62-02
ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԷՏ TÉLÉVISIONի, RADIOի, ինչպէս նաեւ էլեկտրական installationի (տուներու եւ խանութներու մէջ):

Ճոխ մթերք Télévisionի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT Տան մեքենաներուն:

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր գեղչ «Ցառաջ»ի ընթերցողներուն:

Դիմել՝

Պ Անդրանիկ Սաղպազարեանի

Վերի հասցէով:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C.P· Paris 1678-63

Jeudi 25 Septembre 1952 Հինգշաբթի 25 ՍԵՊՏԵՄԲ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6874-Նոր շրջան թիւ 2285

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՂ ԱՆՈՆՔ ՏԵՂԻ ՏԱՆ

Նոր ստացանք Հայ Օգնութեան Միութեան (Կ· Խաչ) պարբերաթերթին վերջին թիւը (Ցուլիս), որ այնքան չահեկան տեղեկութիւններ կը պարունակէ :

Մենք այսօր ուրիշ հարցով մը պիտի զբաղինք : Բայց, անհրաժեշտ կը գտնենք մէկ քանի մը թուանշաններ, զգալիապէս մը տալու համար կանացի այս ծաւալուն կազմակերպութեան փայլուն եւ յարաճուն գործունէութեան մասին :

Համաձայն վերջին պատմ· ժողովին ներկայացուած հաշուեկշռին, Միութիւնը 1951 Ցուլիս 1էն 1952 Ցունիս 30 ունեցած է 97.356 տոլար մուտք, որուն 26.116 տոլարը միայն «քոթա»ներէ (տարեկան սակ) :

Նուէրներէ գոյացած է 4349 տոլար, Պնակ մը կերակուրէն՝ 3693, Ծոմապահութենէ՝ 1252 եւն· :

Ելքի գլուխին մէջ կարեւոր տեղ մը կը բռնեն ուրիշ գաղութներու յատկացուած գումարները, —Ցունաստանի կեդր· վարչութեան՝ 5000 տոլար, Լիբանանի՝ 4000, Սուրիոյ՝ 4500 եւն· :

Տակաւին առիթ կ'ունենանք ուրիշ մանրամասնութիւններ հաղորդելու :

Անցնինք մեր ակնարկած նիւթին :

Կեդր· վարչութիւնը իր տեղեկագրին մէջ ուրախութեամբ կը ծանուցանէ թէ յաջողած են «երիտասարդ» մասնաճիւղեր կազմել : Այսինքն խումբեր՝ Ամերիկա ծնած երիտասարդուհիներէ : Այժմ ունին 11 խումբեր, բայց պիտի ջանան կրկնապատկել :

Ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ, այստեղ ալ կազմակերպիչները կը հանդիպին մեծ դժուարութեան մը,— նորերը հայերէն չեն գիտեր :

— « Երիտասարդ մասնաճիւղերուն հետ պահած ենք թէ անգլերէն եւ թէ հայերէն թղթակցութիւն : Շրջաբերականներուն մէկ մասը միայն անգլերէն գրկած ենք : Եթէ բոլորովին անգլերէն ըլլան թէ՛ նամակները, թէ շրջաբերականները, հաւանաբար աւելի լաւ պիտի ըլլայ· բայց, կը մտածենք, նաեւ, որ այս երիտասարդները եթէ պիտի փարին գործին, պէտք է նախ հայերէն սորվին· երիտասարդները մեզի հետ կապելու գլխաւոր նպատակներէն մէկն է այս» :

Այս տարբերան տեսակէտը հաստատելով հանդերձ, կեդր· վարչութեան տեսակ մը վարանում կր մատնէ : Կարծես կ'ընկրկի ·

— « Ամէն պարագայի մէջ, պարզ է որ օր մը մեր բոլոր գործերը անգլերէնով պիտի կատարուին » :

Ցետոյ նորէն կ'անդրադառնայ, տեսակ մը խղճահարութեամբ .

— « Չենք պիտեր թէ պէ՞տք է արագացնել այս դժբախտութիւնը, թէ ուշացնել որքան կարելի է : Մեր թելադրութիւնն է նոյեռուն հետ գործածել երկու լեզուներն ալ, այլապէս քանի մը տարիէն այս ժողովներուն մէջ մենք ալ պիտի ստիպուինք անգլերէն խօսիլ՝ հակակշռելու համար» :

Անոնք որ Ֆրանսա եւ առ հասարակ Եւրոպա կ'ապրին, երկար մեկնութեանց չեն կարօտիր, չափելու համար այս տագնապին խորութիւնը :

Այստեղ ալ նոյն ողբերգութիւնը կը զարգանայ հետզհետէ : — Նորահասները դժուար կը հակինան մայրենի լեզուն : Շատ աւելի դժուար պիտի հակինան, տասը տարի եռքը :

Պիտի համակերպի՞նք : Թոյլ պիտի տանք որ այսպէս չարունակուի՞ : «Անխուսափելի է» ըսելով պիտի հառաչե՞նք :

Ոչ եւ ոչ : Վհատիլ, ընկրկիլ, նահանջել — կը նշանակէ խաչ քաշել նոր սերունդին վրայ :

Անկարելին պիտի փորձենք, թումբ կանգնելու համար այս յորձանքին առջեւ :

Պատերազմի ընթացքին ամերիկահայ երիտասարդներ տեսանք որոնք հայերէն սորված էին ··· աւելով : Հայրիկը եւ մայրիկը լ հարկին աւելով կը սպառնային իրենց զաւակներուն, որպէսզի հայերէն սորվին :

Անհրաժեշտ չէ աւել կամ խարազան գործածել : Կը բաւէ ամուր կառչիլ մեր հիմնական դաւանանքին,— կորսուած է ամէն բան ,եթէ լեզուն ալ կորսնցնենք :

Կա՞ն գործնական միջոցներ : Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ ···

Ժամանակին հաղորդեցինք թէ Սթալինեան մրցանակի արժանացած է ծանօթ բանաստեղծուհի մը, Սիլվա Կապուտիկեան :

Տիկինը, բնիկ Վանեցի, կը գրէ տարիներէ ի վեր եւ ունի վաւերական տաղանդ :

Իրեն կը պարտինք սա հրաշալի տաղը·

··· Ու տես, որդիս, ուր էղ լինես,
Այս լուսնի տակ ուր էղ գնաս,
Թէ մօրդ անգամ մտքից հանես,
Քո մայր լեզուն չմոռանաս :

Նոր չէ որ պիտի լսէք թէ Խ· Միութեան մէջ ամէն բան ենթակայ է բոլշեւիկեան հաւատաքննութեան եւ հաղարումէկ օրէնքներուն :

Հաղուստ - կապուտէն մինչեւ կոլխոզի զուարճութիւնները պէտք է համապատասխանեն սովետական կարգուսարքին :

Մտածել, գրել, խօսիլ, երգել, նկարել դի - տական պրպտումներ կատարել, — այս բոլորը արժէք ունին երբ հաւատարմօրէն կը հետեւին «սոցիալիստական ռէալիզմ»ի պահանջներուն :

Մեր Սիլվան ալ, որ յաճախ կը քննադատուէր թէ չատ ետ մնացած է, այժմ կը փառաբանուի ջերմօրէն եւ բարձրաձայն :

Հատընտիր գրադատները կ'աւետեն թէ ան իր «նոր գրքոյկ հասել է բանաստեղծական բարձր կուլտուրայի » :

Արդարեւ, Սիլվա Կապուտիկեանի նոր գիրքը, « Իմ Հարազատները », լիովին կը համապատասխանէ օրուան կաղապարին, իրրեւ «սիւժետաւոր բանաստեղծութիւն», ուր օգտագործուած են նաեւ անգնելի «ռէալիստական տրադիցիաները » :

Օրինակ, բանաստեղծուհին Մոսկուա կ'այցելէ իր տղուն հետ : Եւ ներս կը նային «կարօտով անհաս» :

Տղան կը հարցնէ ·— «Ստալինն այստե՞ղ է, այս չէնքո՞ւմ, մայրիկ» :

— « Այստեղ է, տղա՛ս» :

Ցանկարծ տղան մէկը տեսնելով — կամ երեւակայելով — դիմացի լուսամուտին առջեւ, կը ճչայ ·

— Այդ նո՞ւ է, մայրիկ :

— « Դանդաղ ասում եմ, այդ նա է, տղա՛ս...» :

— Իսկ նա ինձ ու ինձ տեսնո՞ւմ է, մայրիկ :

— Վստահ ասում եմ, տեսնում է, տղաս ···

Եւ դեռ լ՛նչ համով - հոտով նմոյչներ :

Վ.Ա.Հ.

ՌՈՒՍ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆՆԵՐ ԻԶՄԻՐԻ ԵՒ ԷՍԿԻՇԷՀԻՐԻ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (16 Սեպտ·) · —

Սովետական դեսպանատան թիւ 338 ինքնաշարժը Անգարայէն Էսկիշէհիր հասաւ Սեպտ· 15ին : Ինքնաշարժը ուր կը գտնուէին դեսպանատան երկու պաշտօնեայ եւ ուրիշ մարդ մը, մինչեւ կէսօր չրջեցան քաղաքին զանազան թաղերը : Դեսպանատան պաշտօնեաները քաղաքին ուր թերթերու խմբագրատուներն ալ հանդիպելով թուրքերէն խօսող պաշտօնեայ մը միջոցաւ թերթերուն գանազան թուականներու թիւերը առին : Ինքնաշարժը մեկնեցաւ անծանօթ ուղղութեամբ :

ԻԶՄԻՐ.— Ռուս դեսպանատան պաշտօնատարները Սեպտ· 15ին չարունակեցին իրենց պըտոյտները Իզմիրի մէջ : Ռուս պաշտօնեաները կը դիտեն «Ադսու» նաւուն մէջ, որ տօնավաճառին առթիւ իբրեւ պանդուխտ կ'օգտագործուի եւ երբեմն դուրս ելլելով պտոյտներ կ'ընեն : Առնցմէ մին հետեւեցաւ կէսօրին զօր· Ուայմանի կողմէ ազդ· պաշտպանութեան գործավարին ի պատիւ սարքուած հացկերոյթին : Կ'լսուի թէ դեսպանատան կարգ մը ուրիշ պաշտօնատարներն ալ այս օրերս Իզմիր պիտի գան :

ՄԱՌԵՇԱԼ Թիթօ ընդունած է Զըրչիլի հրաւէրը՝ Անգլիա այցելելու համար, առանց թուական որոշելու : Թիթոյի առաջին այցելութիւնը պիտի ըլլայ այս, 1948էն ի վեր, երբ անջատուեցաւ Կոմինֆորմէն : Իրաւէկները կը հաւատան թէ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Սեպտ· 23ին Լիբանանի հանրապետութեան նախագահ ընտրուեցաւ ընդդիմադիր ճակատի թեկնածուն, Քամիլ Շամուն, որ 51 տարեկան է :

Ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ կատարեալ բանակարգութեամբ : Երեսփ· ժողովի 77 անդամներէն — երէն 74ը իրենց քուէները տուին Պ· Շամունի, նկատի առնելով հանրային կարծիքին ճնշումը : Այս նոյն մեծամասնութիւնը ընտրած էր նախորդ նախագահը :

«Լը Մոնտ»ի թղթակիցը այս առթիւ կը գրէ թէ ժողովասրահին առջեւ կեցած էին մասնաւոր պաշտօնեաներ որոնք փափկութեամբ կը չօշափէին այցելուներուն կռնակը եւ կուրծքը, որպէս զի դէնք պահած չըլլան : Ժողովին քարտուղարը 74 անգամ կարդաց «Քամիլ Շամուն» անունը : Երեսփոխան մը քուէ տուած էր Ապտուլլահ Հաճի, ինչ որ ընդհանուր ծիծաղ պատճառեց :

Նախագահին ընտրութիւնը ողջունուեցաւ թնդանօթի 21 հարուածներով եւ բուռն ծափերով : Ընտրութենէն ետք Պ· Համիտ Ֆրանճի, երկրորդ թեկնածուն, ճառ մը խօսեցաւ, չնոհաւորելով նորընտիր նախագահը : Պ· Շամուն պատասխանեց չնորհակալութիւն յայտնելով : Այսպէս ընդդիմադիր ճակատը յաղթած եղաւ խաղաղութեամբ, համաձայն սահմանադրութեան տրամադրութեանց : Զօր· Ֆուատ Շէհապ, որ առժամապար ստանձնած էր վարչապետութիւնը, հրաժարեցաւ, նախագահին յանձնելով նոր դահլիճին կազմութիւնը :

× Պ· Շամուն հանրածանօթ փաստաբան մըն է որ քաղաքական ասպարէզը մտած է երիտասարդութեան օրերէն : Թուրքերը 1916ին Անատոլու աքսորեցին զինքը : Լիբանանի ազատագրումէն վերջ երեսփոխան ընտրուեցաւ 1934ին, յետոյ 1943ին : Ան առեն ալ թեկնածու էր նախագահութեան, բայց հրաժարեցաւ ի նպաստ Պշարա Խուրիի : Վարած է զանազան նախարարութիւններ, իսկ 1944էն 1947 Լիբանանի դեսպանն էր Լոնտոնի մէջ : Ցետոյ եղաւ ելմտական նախարար եւ ընդդիմադիրներուն մէկացաւ 1949ին :

Իր յայտարարութեան մէջ, ըսաւ թէ պարզ կեանք մը պիտի վարէ եւ խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, վերջ տալու համար համատարած ապականութեան : Պիտի աշխատի ամրապնդել Արաբական Դաշնակցութիւնը եւ աւելի սերտ դործակցութիւն հաստատել Սուրիոյ հետ :

Իր դժուար գործը պիտի ըլլայ փութացնել խոստացուած բարենորոգումները : Ընտրութենէն առաջ, Շամուն ընկերվարական եւ ազգային ճակատին վարիչներէն մէկն էր, բայց այժմ խոստացած է ամէն բանէ առաջ ըլլալ ազգին պետը : Իր անցեալը եւ մարտական խառնուածքը կ'ապացուցանեն թէ խոր ազդեցութիւն պիտի գործէ, բարենորոգումները դլուխ հանելու համար : Ինք մարդուն է, բայց կ'ուզէ խափանել որեւէ կրօնական խորութիւն :

Արտաքին քաղաքականութեան տեսակէտով, նորընտիր նախագահը չուզեր հեռանալ հաստատուած ուղեգծէն : Ընդհակառակն պիտի ջանայ ամրապնդել Ազգաժողովին հանդէպ եղած յանձնառութիւնները, ինչպէս եւ աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել Արաբական Դաշնակցութեան հետ որուն անդամ է Լիբանան :

Կարգ մը չրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ նախագահը նոր ընտրութիւններ կատարել պիտի տայ, դիւրացնելու համար բարենորոգումներուն գործադրութիւնը : Բայց իր կուսակիցները կը պահանջեն նախ բարեփոխել ընտրական օրէնքը :

Պ· Շամունի ընտրութիւնը չախչախիչ յաղթանակ մը կը համարուի Ճումպլատի համար, որ աննշան փոքրամասնութիւն մը կը ներկայացնէ իր ընկերվարական կուսակցութեամբ : Միայն երկու երեսփոխան ունեցաւ վերջին ընտրութեանց մէջ, իսկ 8 ձայն կր ներկայացնէր երեսփ· ժողովին մէջ, միւս ընդդիմադիրներուն հետ :

Նորընտիր նախագահը անդլիասէր կը նկատուի : Զօր· Շէհապ պիտի չարունակէ վարել գործերը մինչեւ նոր դահլիճին կազմութիւնը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ· էջ)

Պ· Իմրէի այցելութեան չնորհիւ զօրացած է Անդլիոյ դիրքը Պալքաններու մէջ : Պ· Իմրէ Վիէննա հասնելով, ընդունուեցաւ հանրապետութեան նախագահին կողմէ, որ յոյս յայտնեց թէ Աւստրիա շուտով պիտի վերագտնէ իր անկախութիւնը :

ԳԻՆԵՐՈՒ երկու պիտակ նշանակելու օրէնքին դէմ ըմբոստացած են չատ մը խանութպաններ եւ մաճառորդներ : Նահանգապետները կը չարունակեն գործադրել օրէնքը : Եթէ անհնազանդութիւնը չարունակուի, օրինական պատիժը պիտի գործադրուի : Թերթերը կը գրեն թէ չատ մը բանջարեղէններու եւ պտուղներու փոքրաքանակ վաճառման դիները ինկած են, չնորհիւ նոր օրէնքին :

ՀԻՆ ԹՈՒՐՔԸ ԵՒ ՆՈՐ ԹՈՒՐՔԸ

*Բոլոր այն երկիրներուն մէջ, ուր անարդա-
քութիւն կայ, մարդիկ ոչ միայն ըմբոստ կը դառ-
նան, այլ եւ ըմբոստ կը ծնին:*

*Եւ բոլոր այն երկիրներուն մէջ, ուր բռնու-
թիւն կայ, նոյն մարդիկ ոչ միայն յեղափոխական
կը դառնան, այլեւ յեղափոխական կը ծնին:*

Ասիկա երկիր մըն էր երկուան Թուրքիան:

*Երբեմնի այս լայնատարած կայսրութեան
մէջ, բնութեամբ եւ ծնունդով ըմբոստ, բնու-
թեամբ եւ ծնունդով յեղափոխական էին ոչ միայն
հպատակ ազգերը, այլ եւ Թուրքերը իրենք:*

*Սուլթան Համիտը դահընկէց ընողները հայ
յեղափոխականները չէին, այլ Թուրք յեղափոխա-
կանները:*

*Սակայն այս նոյն «յեղափոխական»ները, ո-
րոնք ճամբայ ելած էին ազատութիւն, հաւասա-
րութիւն, եղբայրութիւն բերելու համար իշխող
եւ հպատակ ազգերուն, տասը տարի չանցած՝
դարձան վատթարագոյն բռնակալները, կարմիր
Սուլթանը վհատեցուցին մեղի, զայն դրեթէ
«ճերմակ» սուլթան մը դարձնելով իրենց եւ մեր
պատմութեան մէջ:*

*Քանի մեծցաւ բռնութիւնը, այնքան պղտիկ-
ցաւ կայսրութիւնը:*

*Թրքական Հեղեղը դրեթէ ամէն տարի ընկը-
կեցաւ, նահանջեց ու ինք իր վրայ կծկուեցաւ:*

*Այդ «հեղեղ»էն հեռուհեռու իրենք զիրենք ա-
զատագրեցին չորս երկու տասնեակ երկիրներ ու
ժողովուրդներ.— Հունգարիա, Ռումանիա, Պուլ-
կարիա, Սերպիա, Յունաստան, Ալպանիա, Գարա-
տաղ, Եգիպտոս, Արաբիա, Տրիպոլիս, Իրաք, Սու-
րիա, Լիբանան, Պաղեստին, Անդրյորդանան, Վր-
բաստան, Արարատեան Հայաստան, Ատրբէջան եւ
ուրիշներ՝ Եւրոպայի, Ասիոյ, Ափրիկէի մէջ: Ու
դեռ չենք դիտեր, Թէ ինչ պիտի ըլլայ վաղուան
Թուրքիան:*

*Բոլոր այս երկիրներն ու ժողովուրդները գո-
հերն էին «եաթաղան»ի քաղաքականութեան:*

Ցիշենք անոնցմէ մէկ քանին:

*Սուլթան Մահմուտի օրով, 1822ին, ջարդուե-
ցան 50.000 Յոյներ: Նեճիպ փաշա 1840ին ջարդեց
Սուրիոյ քրիստոնեաները: Պեռ Խան 1850ին ջար-
դեց Նեստորականները ու Հայերը Քիւրտիստանի
մէջ: Մուրշիտ փաշա 1860ին ջարդեց Մարոնիները
Լիբանանի եւ Դամասկոսի մէջ: Շէւքէթ փաշա
1876ին ջարդեց Պուլկարները:*

*Զենք յիշեր հայկական ջարդերը,— ԵՐԵՔ
ՀԱՐԻՒՐ ՀԱՅԶԱՐ ԵՒ ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ:*

*Ազիզ Էֆէնտալ, որ «պատմութիւն»կը գրէ,
կամովին Կ'այլաբախէ, կը խեղաթիւրէ այս իրո-
ղութիւնները: Ոչ միայն կը խեղաթիւրէ այլ եւ
ամէն ջանք կը թափէ գոհերը դատապարտելու եւ
դահիճները արդարացնելու համար:*

Համիտը, իր գրչին տակ, գրեթէ սրբացած է:

*Պատմութիւնը,— իրականը եւ ոչ թէ երեւա-
կայականը,— անժխտելի փաստերով կը հաստա-
տէ, Թէ բոլոր այս եւ այլ ջարդերը միակ նպատակ
մը կը հետապնդէին, այն է՝ Օսմ. կայսրութիւնը
ազատել Քրիստոնեաներէն եւ դարձնել զայն միա-
տարր զանգուած մը:*

*Սակայն քրիստոնեաները ապրեցան, իսկ
կայսրութիւնը մեռաւ:*

*Ազիզ Էֆէնտալ կը մոռնայ այս իրողութիւնն
ալ:*

Բայց կայ աւելին.

*Մեզմէ աւելի քան դար մը առաջ, 1839ին,
Սուլթան Ապտիւլմէճիտի սահրագրութեամբ հրա-
տարակուած Թանզիմաթը կը հռչակէր.*

*— « Ոչ ոք, որքան ալ ի բնէ խաղաղասէր ըլ-
լայ, չի կրնար չդիմել բռնի միջոցներու, երբ վր-
տանգուին իր կեանքն ու պատիւը »:*

*Ապտիւլ Մէճիտ, իր «Խաթթը Հէւմայուն»ով,
կը նուիրագործէր ուրեմն յեղափոխութիւնը:
Կ'արդարացնէր «բռնի միջոց»ները իր հպատակնե-
րուն, որոնց ոչ միայն կեանքը, այլ եւ ինչքը,
պատիւը եւ ամէն ինչը վտանգուած էին իր նա-
խորդներուն ու յաջորդներուն օրով:*

*Ազիզ Էֆէնտալ կը մոռնայ նաեւ այս իրողու-
թիւնը:*

*Թուրք խմբագիրը կը մոռնայ նոյնպէս ուրիշ
վկայութիւններ, որոնց հեղինակները ոչ Թուրք
էին, ոչ Հայ, այլ չէզոք «բաղմականաններ, որոնք
գրի առին իրենց տեսածը, բայց ոչ իրենց լսածը
կամ երեւակայածը:*

*Ահա մէկ քանի վկայութիւններ այդ չէզոք
«բաղմական»ներէն:*

*Կանոնիկոս Մակ Կոլ կը գրէր, «Սուլթանը եւ
պետութիւնները» անուն իր գործին մէջ.*

*— «Կոտորածները, որոնք սուլթաններու ա-
ւանդական քաղաքականութիւնը կը կազմեն, վեր-
ջին վաթսուն տարուան ընթացքին կրկնուած են
միջին հաշուով ամէն տասը տարին անդամ մը» :*

*Այս հաստատումը ընելէ ետք, նոյն հեղինակը
կ'աւելցնէ ապա իր նոյն գործին մէջ.*

*— « Հայերը··· իրենց սրբազան պարտակա-
նութիւնը պիտի համարէին ապստամբիլ եւ տա-
պալել այն դժոխային կառավարութիւնը, որ դա-
տապարտած է զանոնք մարդկային տարեդրութիւն-
ներու մէջ երբեք չպատահած ամենադաժան եւ
յուսաղուրկ տիրութեան:*

*« Բարձրադոյն Դրան նման աւազակային կա-
ռավարութեան գոհերը ամենեւին պարտաւոր չեն
հաւատարիմ ըլլալ այդ կառավարութեան եւ իրա-
ւունք ունին խորտակելու զայն առաջին յարմար
առիթով »:*

*Ուրիշ անուանի հեղինակ մը, միջազգային ի-
րաւունքի դասախօս պելճիքացի Ռոլէն Ժակմէն,
իր մէկ աշխատութեան մէջ,— «Հայաստան, Հա-
յերը եւ դաշնագիրները»,— կը գրէր 1887ին.*

*— «Չի կարելի երեւակայել աւելի սարսափե-
լի դրութիւն, քան Թշուառ, տիրացած, ան-
պատուհաս եւ կեղեքուած հայ ժողովրդի դրու-
թիւնը: Ամէն տեղ, ամէն քայլափոխում աւերման
ու բռնակալութեան ոգին արտայայտուում է հա-
զարաւոր ձեւերով, եւ եթէ մեր արեւմտեան նոյն
իսկ ամենահամբերատար ժողովուրդներից մէկին
վիճակուէր ենթարկուել այդ ազէտներին, Թէկուզ
միայն մէկ օրուայ ընթացքում, իսկոյն դուրս կը
թռչէր նրա կրծքից զայրոյթի աղաղակ ... »:
(«Ամբոխային արամաբանութիւն», Ք. Միքայէլ-
եան, Ա.Թէնք, 1931, էջ 38):*

*Հինգ հարիւր տարի չարունակ ազդովին են-
թակայ մնացինք մենք այս «ազէտներին» , բայց
չարունակեցինք ապրիլ «յուսազուրկ տիրակու-
թեան» վիճակին մէջ, աղօթելով, ապաշխարելով
եւ Աստուծոյ ողորմութիւնը միայն հայցելով:*

*Ռոլէն Ժակմէն իրաւունք ունէր ըսելու. «Հա-
յերը, փոխանակ ապստամբելու , բաւականացան
միայն դանդատներով»:*

*Ազիզ Էֆէնտալ կ'անդիտանայ կամ անդիտա-
նալ կը ձեւացնէ այս վկայութիւնները եւ հայկա-
կան ջարդերուն ամբողջ պատասխանատուութիւնը
կը նետէ «դրսեցի» հայ յեղափոխականներուն վը-
րայ, իբր Թէ հայ յեղափոխութենէն առաջ Հայու
մը քիթը անդամ արիւնած չէր Թուրքիոյ մէջ:*

*Ժան Ժոռէս, Հայկական Հարցի մասին իր
խօսած մէկ ճառի ընթացքին, Փրանս. խորհրդա-
րանին մէջ, խօսքը ուղղելով այդ չրջանի արտա-
քին գործոց նախարար Թրքասէր Հանոթոյին,
կ'ըսէր 1897 Հոկտեմբեր 3ին.*

*« Դուք մոռացաք աւելցնել, որ հայ յեղա-
փոխականների վրայ ինչ դատաստան էլ որ ա-
նենք, ապահովապէս ներանք դրգռիչներ (provoca-
teur) չեղան: Դուք մոռացաք յիշեցնել, որ ներանց
պատասխանատուութիւնից առաջ, — եթէ միայն
ներանք ունեն այդպիսին,— կրկնում եմ, այլ
մարդկանց պատասխանատուութիւնից առաջ եւ
ներանից էլ վեր՝ կայ Սուլթանին եւ Եւրոպայի
պատասխանատուութիւնը» (անդ, էջ 19—20):*

*Պոլսոյ Ֆրանսական դեսպան Գամպոն, որուն
անունը յաճախ կը յիշատակէ Էֆէնտալ իր յուշե-
րուն մէջ, 1894 Փետրուար 20ին կը գրէր իր կա-
ռավարութեան. « Իր անվթութեամբ՝ Բարճրա-
գոյն Դուռը սրբագործեց հայկական չարժումը ,
որ այժմ արդէն ունի իր նահատակները» :*

*Ապտիւլ Մէճիտէն սկսեալ մինչեւ Գամպոն ,
« բռնի միջոց»ներու, ապստամբութեան, յեղափո-
խութեան մասին կը խօսուի: Բայց հայ ժողովուր-
դը զոհացաւ միայն զանդատելով, բողոքելով եւ
դրեթէ խաղաղ ցոյցերով : Զապստամբեցաւ :*

*Եւ այսօր Ազիզ Էֆէնտալները կարծես կ'ուզեն
հեգնել, ծաղրել մեր անսահման համբերատարու-
թիւնը, մեղ ներկայացնելով հանդերձ «զրդռիչ »-
ներ, «դրսեցի» յեղափոխականներ, նոր բառով՝
« իմպերիալիզմի գործիք»ներ :*

*Ո՛չ, զարմանալին այն չէ, որ դանդատեցանք,
բողոքեցինք եւ ցոյցեր կազմակերպեցինք: Զար-
մանալին այն է, որ չապստամբեցանք ազդովին,
ինչպէս որ պիտի ընէին, ինչպէս որ ըրին ուրիշ
հպատակ ազգեր :*

*«Սոն Թէլէկրաֆ» եւ իր աշխատակիցը, Ազիզ
Էսէնտալ, հին Թուրքն են :*

*Ուրիշ Թերթ մը, «Ենի Սապահ», կը գրէր ա-
սկէ երկու չաբաթ առաջ.*

*— « Փոխանակ չունդալից ցոյցերով Թալէաթ
փաշայի դերեզմանը այցելելու եւ երկրին մէջ ա-
զատութիւնը խեղդամահ ընող անձեր փառաւորե-
լու, աւելի լաւ կ'ըլլայ օրհնել դերեզմանը անոնց,
որոնք ազատութեան սիրոյն ինկած են»:*

Մենք ալ այս սիրոյն համար ինկողներէն ենք:

*Եւ իրաւունք ունինք սպասելու, որ քիչ մըն
ալ մեզ փառաւորեն :*

*Նոր Թուրքերը պիտի ճանչնա՞ն այս իրաւուն-
քը :*

Ձենք կարծեր :

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱՒԵՐԻ)

ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ենթարկուեցաւ Փարիզի մէջ Սեպտ. 11ի գիշերը Եւրոպայի Տնտեսական Գոր-
ծակցութեան Թուրք պատուիրակը, Նահիտ Էմրէ: Անծանօթները ծեծեցին եւ յափշտակեցին դրամա-
պանակը որ կը պարունակէր 80 հազար Ֆրանք :

ՋՄԻՒՈՆԻՈՑ ԱՐՀԱՒԻՐՔԸ

(30ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ,— 1922 ՄԵՊՏ· 21—22)

(Գ· եւ վերջին մաս)

*Երբ նաւուն մօտեցայ եւ տեսայ երկու Թուրք
գինուորները , վախը մտաւ փորս : Ես օրհնեցի
անգլիական պահակը: Ինչ մը տնտնալով, կինե-
րուն Թիւր չատցած մէկ պահուն անոնց խառնուե-
լով մտանք փրկարար նաւը: Անգլիական դրօշի
տակ կը դտնուէի: Այս վերջին հանդրուանն էր ,
փրկուած էի: Ու իրրեւ անբան կենդանի դացի
նստեցայ յոյն կիներու բազմութեան մէջ անկիւն
մը: Ու խոկացի մեր ճակատագրին վրայ: Բայց
յոյն կիներու ժխորը աչխարհքը բռնած էր: Ոչ
մէկ խօսք, ոչ մէկ բառ չելաւ բերնէս, խուլ եւ
համր էի: Երբ Յոյն կիները դիս տեսան այդ վի-
ճակի մէջ , ուղեցին վերջապէս դիս քիչ մը ցնցել:
Մէկը պարապ չիշ մը երկարելով ըսաւ .— «Փա-
լիքարի» երիտասարդ, առ այս չիշը եւ քիչ մը
ջուր բեր մեղի»: Մեքենաբար ոտքի ելայ, առանց
բառ մը խօսի արտասանելու, առի չիշը ջուր բերե-
լու համար: Ճամբուս վրայ լինձի ծանօթ հայ կի-
ներ «ձօ մօրդ քովը չերթաս, ի՞նչ կեցեր ես այս
տեղուանքը»: Նոր մտածեցի Թէ պէտք էի մօրս
քովը երթալ: Գացի դտայ, նաւուն յատակամասին
մէջ նստած կուլար: Շիշը մնաց ձեռքս:*

*Նաւը չատնց ճամբայ ելած էր, կ'օրօրուէինք
մտածումներով , ինչպէս նաւը, նեռուած էինք
անծանօթ ճամբաներու վրայ: Հազար հազարներ
դոհուած էին, մենք ողջերս պարտական մնացինք
անոնց :*

*Նաւը մեզ հանեց Միտիլլի կղզին: Երկինքին ու
ծովուն կապոյտը իրար խառնուած, միակտուր
տարածութիւն :*

*Կղզին 10—12 օրուան դողդոջայէն վերջ դը-
րախտ մը տպաւորութիւնը Թողուց մեր վրայ :
Պտիկ, մարդու հասակով չոճիներ որոնց տակ
դիշերեցինք: Ամբողջ կղզին դաղթականական մըն
էր: Ունեցողը կը ծախսէր իր դրամը: Անօթի է-
ինք, ո՞վ կրնար տալ հացի կտոր մը: Մայրս դնաց
ճարեց կտոր մը, այդ ալ արդէն կը բաւէր մեղի
այդ օրուան համար: Ծանօթ դէմք ըլլալով տեսայ
Պ. Պալեանը, մեր ուսուցիչներէն, քանի մը բառ
փոխանակեցինք :*

*Այդ կղզին մեղի համար հանդրուան մըն էր
պէտք էինք երթալ որեւէ մեծ քաղաք: Երբ լսա-
ցանք որ դէպի Պիրէոն նաւ մը կար այդ օրը, մը-
տանք նաւ եւ հոդ չէ Թէ անօթի, հասանք Պիրէոն:
Հանկարծ մը մէջ դիշերեցինք: Ցաջորդ առաւօտ
մօրս ըսի, որ «երթամ սա արծաթ ժամացոյցը
ծախեմ, հաց առնեմ դամ» :*

*Առտուն ժամը 7—8 էր: Նախ չափչփեցի քա-
ղաքը , խանութները: Կ'անցնէի մէկու մը քովէն
որ կօշիկը ներկել կուտար, եւ լինձի դառնալով ը-
սաւ յունարէն .*

*— Առ սա երկու տրախմին եւ հաց մը դնէ սա
դիմացի հացագործէն: Կ'առնե՞ս»:*

*Կրնայի՞ չառնել: Հացը ձեռքդ բռնելն իսկ
կ'ամոքէ անօթութիւնը: Մտածեցի հարկաւ կտոր
մը որ ուղեմ պիտի չմերժէ:*

*— « Ահա հացը, ըսի վերադառնալով, « լինձի
պղտիկ կտոր մը կուտա՞ք»:*

*Մարդը երեսս նայեցաւ, եւ ափս դրաւ երկու
տրախմի, հացի մը դինը: Հաղիւ Թէ հասած էի
հացագործին խանութը, հացերը լմնցած էին,
բայց հացին տեղ դնեցի հինդ հատ «վաքսիմաթ»
եւ դրի դրպանս: Ու սկսայ դեղերիլ փողոցէ փո-
ղոց, իւրաքանչիւրէ ուտելով դրպանիս պաչարը :
Ժամացոյցս ծախելու մասին բնաւ չէի մտածեր :
Անչուչտ պիտի մտածէին որ գողցուած ապրանք
մըն է: Աչքէ կ'անցընէի բոլոր դերձակի խանութ-
ները, միջակ դասակարգի: Երբ հասայ ճաչարանի
մը առջեւ, տէրը Թեւէս բռնելով բսաւ.*

*— « Ի՞նչ կը պատրաստ փողոցները, եկուր հոս
աչխատէ, կ'ուտես կը խմես եւ վճարում մըն ալ
կ'ընես»:*

*Իրրեւ պատասխան ըսի, դիմացի դերձակի
խանութը ցոյց տալով եւ քայլերս ուղղելով դէպի
այդ խանութը — « Ես հոն պիտի երթամ»: Եւ երբ
խանութէն ներս մտայ, բարեւելէ վերջ բացատրե-
ցի Թէ կրնամ տափատ մը լրիւ կարել: Մարդը վե-
րէն վար չափեց դիս,— կարճ տափատով սա խլէ-
ղը, ըսաւ Թերեւս մտքէն, բայց կ'երեւի կարեկցե-
լով, ծրար մը ցոյց տուաւ.— «Ահա քեզի կտրը-
ուած պատրաստուած տափատ մը, նստէ գործի»:*

*Սկսայ եռանդով աչխատիլ, ոսկեհանք մը պե-
ղածի պէս: Երբ կէս օր եղաւ, վարպետս քիչ մը
դրամ խնդրեցի: Տուաւ հինդ տրախմի: Առտուան
նոյն ճաչարանը մտայ ճաչեցի, որով գործաւորի
տեղ եղայ յաճախորդ: Ճաչէն ետք գործս չարու-
նակելով, իրիկուան ժամը 7ին չուրջ տափատս
կարուած, արդուկուած, լրացած էր: Վարպետս
առաւ քննեց, չափեց, ըսելով.— « Վաղը մորէն
եկուր»: Եւ 7ուկէս տրախմի եւս վճարեց, կա-
րողչէքին արժեդինը:*

*Շնորհակալութիւն յայտնելով դուրս եկայ :
Հաց, պանիր եւ խաղող դնելով, փուքացի մօրս*

քով, որ ուրիշ ընելիք մը չունէր, բայց եթէ սպասել եւ լալ··· Մտածելով, առաւօտեան 7էն դիշերուան 8ը իրաւունք ալ ունէր լալու: Բայց երբ տեսաւ որ պարապ ձեռքերով չէր եկած, խաղաղեցաւ: Այդ մեր առաջին օրն էր:

Անցան ամիսներ, յոյն ժողովուրդն ու կառավարութիւնը խնամեցին մեզ, իբրեւ իրենց հարազատ զաւակները, իրենց կարելին ըրին հարիւր հազարներով դժբախտներու ցաւերը ամոքելու համար: Իսկ այս ջարդուխիշուը ժողովուրդը, հայ թէ յոյն, սկսան կնճիռը ճակտին, սուգը սրտին, աշխատիլ, տքնիլ, ապրելու, տեւելու, վերածնելու համար, ոչինչէն հետզհետէ դէպի վեր բարձրանալով ոտքի մնալու համար: Ապրելու տեւելու ուժը աւելի զօրաւոր էր քան մահը:

×

1923ի գարունն էր: Իբրեւ ծիծեռնակ հայ գաղթականը մթնոլորտը կը հոտուըտար, նոր հորիզոններ վնտռտելով: Ծանր էր բեռը, պարտուած Յունաստանի ուսերուն: Արդէն արտագաղթի բարակ ճամբայ մը բացուած էր դէպի Ֆրանսա եւ երթալով կը լայննար: Ինչպէս զորտերը ձայն կուտան մէկ թաղէն միւսը, ատոր պէս բան մը եղաւ, երբ մենք ալ, 5—6 երիտասարդներ, Հայաստանի հանրապետութեան անցագիրով, հոսանքէն քշուելով 1923 Յունիս 11ին ոտք կը դնէինք Մարսիլիոյ քարափը:

Եւրոպայի սրտին վրայ էինք, ճմլուած սիրտերով: Մեր արտաքինը չատ բան կը պատմէր՝ դիտող աչքերուն: Բայց մեր պապերէն ժառանգած կենսունակութիւնը բաւ էր մեզի, իրրեւ զբաղադրեալ, ասպարէզ նետուելու համար:

Շատ չատերու հետ եկանք Լիանք, բիւ Ֆօշիէ, կրան Օթէլ տիւ Լըվան պանդոկը: Մեր բախտէն իմմիրցի Հայ խոհարար մը գտանք այդ հաստատութեան մէջ: Մեզ լուսի կը կերակրէր: Նախաճաշը կ'արժէր 1 Ֆրանք, ճաշը մէկ Ֆր· դիշերուան ճաշը մէկ Ֆր· եւ հասարակաց սրահի մը մէջ անկողինը մէկ Ֆր· 4 Ֆրանքը բաւական էր օրական:

Օտարականի մը առաջին գործն էր ինքնուրեան թուղթերու կանոնաւորումը: Նամբով ինկանք ճամբայ, Հայաստանի հանրապետութեան դրասենեակը, ռիւ Խամօն Ռոստան թիւ 7ը: Ճամբու երկայնքին, կօշկակար ընկերներս կը քննէին կօշիկի խանութներ, իսկ դերձակները դերձակի: Ամէնքս ալ արհեստաւորներ էինք, ունէինք ոսկէ ապարանջան մը: Թուրքերը չտեսան այդ, այլապէս կ'առնէին նաեւ մեր ոսկէ ապարանջանները·· կոյր են, անոնք, միայն փայլուն ոսկին կը տեսնեն:

Հասած էինք դերձակի մը խանութին առջեւ, փողոցին թիւ 3ը: Ցետ քննութեան ըսի ընկերներս: «Ես հոս պիտի մնամ, դուք գացէք թիւ 7ը, ես ալ կը հասնիմ ձեզի»:

Եւ երբ խանութէն ներս մտայ, տեսայ մարմնեղ կին մը աւելր ձեռքը: Երբ դիս տեսաւ, սպասեց որ խօսիմ: Ֆեղմուկրակ Ֆրանսերէնովս հազիւ բաներ մը ըսած էի գործի մտնելու մասին: Կինը կռահեց Հայ ըլլալս եւ սկսաւ խօսիլ Հայերէն: Երկինքէն իյած հրեշտակի մը առջեւ էի տեղեմն: Բան մը որուն չէի սպասեր երբեք: Խօսակցութեան մէջ էինք, երբ երեւցաւ միջահասակ, ջղուտ, սեւ աչքերով եւ պեխերով մէկը, տիկնոջ ամուսինը: Ծանօթացանք իրարու: Ինդրանքս ընդունուած էր: Միւս օրը կը մտնէի գործի, Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Ժամկոչեանի մօտ, հին զաղութէն եւ Դաշնակցական ...

Ընկերներս դոհ էին: Անոնք ալ հետզհետէ տեղաւորուեցան: Սկսած էր աշխատանքի չրջանը մեզի համար: Առանց ժամերը համրելու կ'աշխատէինք:

Անցան օրեր, ամիսներ: Ռիւ ոէ Տօմինիքէնի յարակից փողոցները հայնոցի էր վերածուած: Մինակ չէինք, իրարմով կը մխիթարուէինք: Մենք գիտէինք օտար չէինք զգար հիւրընկալ այս ափերուն վրայ: Պարապ ձեռքերով չէինք եկած, լեցուն վերադառնալու համար: Եկած էինք մեր երիտասարդական աւիւնով եւ բազուկներով, մեր քրտինքն ու արիւնը խառնելու մեր երկրորդ հայրենիքին՝ Ֆրանսայի հողին:

Այդպէս ալ ըրինք:

ԳԷՈՐԳ ԶՄԻՒՌՆԻԱՑԻ

Սեւանի լիճը

Սեւանայ լիճը կր գտնուի ծովու մակերեսէն երկու հազար մեթր բարձրութեան վրայ, շրջապատուած բլուրներով: Առափնեայ բնակիչներէն չատեր ձկնորսութեամբ կը զբաղին: Սեւանի հռչակաւոր «Իշխան» ձուկը յայտնի է Հայաստանի սահմաններէն դուրս ալ: Ձուկերը կը հաւաքուին եւ կը ղրկուին երեւան, պահածոներու գործարանները կամ կը ծախուին մօտակայ քաղաքներու եւ գիւղերու բնակիչութեան:

Սեւանայ «ծովափին» մէջ որ ամէնէն մեծ ձկնորսարաններէն մէկն է, որը կը կատարուի արդիւնաբերական միջոցով, հետեւաբար մեծ քանակութեամբ: Մակոյկէն կը պոռան.— «Իշխան ձուկի մեծ երամակ մը գտանք»: Ուրախները կը նետուին: Եւ ձկնորսները դուրս կը քաշեն մինչեւ տասը թօն ձուկ:

Մարտունիի ձկնորսարանի մօտ կը գտնուի ձկնեղէնի պահածոյի գործարանը: Հոն կարելի է օրական 5 — 6 թօն ձուկ պատրաստել, քանի մը հազար տուփ պահածոներ: Ներկայիս Ս· Միութեան ամէն մէկ քաղաքին մէջ կարելի է գտնել Մարտունիի գործարանի պատրաստած «Իշխան», «Կոզակ» եւ «Սիդ» ձկնեղէնի պահածոներ: Սեւանի ափին վրայ կազմակերպուած են ձկնորսական գործարան մը եւ Գիտութեանց Ակադեմիայի ջրակենսաբանական կայան:

Գիտական ու գործնական աշխատանք կը կատարուի լճի ձկան պաշարները լրացնելու համար, ինչպէս կը յայտարարէ ձկնաբուծական գործարանի վարիչ Զիլչակեան: Ստեղծուած են մանանուր աւազաններ ու սարքեր Սեւանայ լիճը հոսող գետերու գետաբերաններուն մէջ, ուր արհեստական կանօրէն կը բեղնաւորուին ձուկերէն հատած ձկնկիթը, կ'աճեցնեն ձկնիկներ եւ կը ձգեն լիճը: Յաջողած են կլիմայավարժել Լադոգայի եւ Չուդի հիւսիսային լիճերէն բերած սիգ ձուկը: Այժմ այս ձուկերը Սեւանի ջուրերուն մէջ նոյնքան վարժուած են որքան իրենց երկրին մէջ: Ամռնոց հարուստ որսին չնորհիւ կր պատրաստուի պահածոներու նոր տեսակ մը: Աշխատանք կը կատարեն նաեւ Կասպից ծովէն բերուած Սաղմոն ձուկր կլիմային վարժեցնելու համար:

ամուսինը: Ծանօթացանք իրարու: Ինդրանքս ընդունուած էր: Միւս օրը կը մտնէի գործի, Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Ժամկոչեանի մօտ, հին զաղութէն եւ Դաշնակցական ...

Ընկերներս դոհ էին: Անոնք ալ հետզհետէ տեղաւորուեցան: Սկսած էր աշխատանքի չրջանը մեզի համար: Առանց ժամերը համրելու կ'աշխատէինք:

Անցան օրեր, ամիսներ: Ռիւ ոէ Տօմինիքէնի յարակից փողոցները հայնոցի էր վերածուած: Մինակ չէինք, իրարմով կը մխիթարուէինք: Մենք գիտէինք օտար չէինք զգար հիւրընկալ այս ափերուն վրայ: Պարապ ձեռքերով չէինք եկած, լեցուն վերադառնալու համար: Եկած էինք մեր երիտասարդական աւիւնով եւ բազուկներով, մեր քրտինքն ու արիւնը խառնելու մեր երկրորդ հայրենիքին՝ Ֆրանսայի հողին:

Այդպէս ալ ըրինք:

ԳԷՈՐԳ ԶՄԻՒՌՆԻԱՑԻ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉՆ Ա.Լ.

Սովետները կը չարունակեն «ռուսացնել» բոլոր մեծ ու փոքր պիւտերը: Զկայ մարզկային ըստեղծագործութիւն մը որուն հեղինակը ռուս չըլլայ:

Ահաւասիկ վերջին նորութիւնը ·—

Մոսկուայի թերթերը կը գրեն թէ Վ· Ա· Չօլոտոքով, դասախօսութիւն մը տալով քաղաքական պիտելիքներու բնկերութեան առջեւ, ըսած է՝ «Պատմութեան ուսումնասիրութիւնը կը յայտնէ որ կարմիր Խաչի առաջին գաղափարը ծագած է Ռուսաստանի մէջ եւ ոչ թէ օտար երկրի մէջ: Իր պատմութեան համաձայն, ռուսական այս նոր գիւտը եղած է ռուսերէն· պատերազմին առեն, 17րդ դարու կիսուն: Ռուսական բնկերութիւն մը մեծ դեր խաղացած է, կազմելու համար Միջազգային կարմիր Խաչի կոմիտէն Ժընեւի մէջ: «Իսկ այսօր» Միջազգային կարմիր Խաչը կը գտնուի մօտ քսան հզօր դրամատէրներու ձեռքը, իսկ Ամերիկեան կարմիր Խաչը լրտեսներ տեղատուրած է զանազան երկիրներու մէջ, իրրեւ կարմիր Խաչի ներկայացուցիչներ »:

Բրիտանական Հանրագիտարանին համաձայն, կարմիր Խաչի հիմնական գաղափարը առաջին անդամ պարզուած է դրքոյկի մը մէջ, հրատարակուած Ժընեւ, 1862ին: :

Միջազգային կարմիր Խաչի առաջին մարմինը ժողով գումարեց 1863ին, համաձայնութեան մը դալու համար զղջային մասնաճիւղերու մասին: Ժընեւի պայմանագիրը կնքուած էր 1864ին, մասնակցութեամբ 26 պետութեանց :

Ռուսական կարմիր Խաչի առաջին ընկերութիւնը հիմնուած է 1867ին եւ վերակազմուած՝ 1918ին:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ.— Ամերիկայէն խմբագրատունս այցելեց երիտասարդ հայրենակից մը Պ· Մարթէն Պարուչեան, 23 տարեկան, ծնած Ամերիկայի Զըլսի քաղաքը: (Ծնողքը Տիգրանակերտցի): Պարոնը ուսրատած է Պոսթընի դեղարուեստից վարժարանի չորս տարուան չրջանը մեծ յաջողութեամբ: Վերջերս հաստատութեան կողմէ կազմակերպուած ցուցահանդէսին իր ներկայացուցած գործր (փայտի վրայ փորագրուած դեղեցիկ նկար մը) առաջնութիւն չահած ըլլալով, ուսացած է Եւրոպա ճամբորդութեան մը ամրողջական ծախք մը, 1400 տոլար:

Տաղանդաւոր հայ երիտասարդը Ֆրանսայէն վերջ պիտի այցելէ նաեւ Իտալիա, Սպանիա եւ Թեհեւս Պելժիա :

× Ֆրանսահայ գրող Ցուստիկեան հեղինակած է «Զորս դնդապետներու սէրը» անուն թատերգութիւն մը, որ չարժանկարի պիտի վերածուի Մաքս Օֆիւլսի կողմէ: Ցուստիկեան Ֆրանսական դրականութեան մէջ ծանօթ է իւրթինով անունով :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

« Ց Ա Ռ Ա Զ » Ը

«ՑԱՌԱԶ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ՀՌԶԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ա.— ԿԻՆԸ ՔԼԱՈՒԶ ՖՈՒՔՍԻ ԵՏԻՆ

Երկար սպասելու հարկ չմնաց, որովհետեւ պատահեցաւ հրաշքը, կարծես Հիլտէ լսած էր անոր յուսահատութեան կանչը: Սոացաւ անկէ նամակ մը: Հիլտէ կը հարցնէր, թէ կրնա՞ր իրեն օգնել — կը գտնուէր Միացեալ Նահանգները — կրնա՞ր ղրամ ղրկել: Ցիչեցուց անոր, թէ օր մը, իրրեւ դիտական մը, ազատ պիտի ձգուի եւ այն ատեն պէտք է յիչէ այն բոլորը, որոնց մասին խօսած էին Քիլի մէջ, հին բարի օրերուն, — այն երեք ամիսներուն, զորս քնաւ պիտի չկրնայինմոռնալ:

Երբ Քլաուզ Ֆուքս ի վիճակի եղաւ վերսկսելու իր գործը, իր հին համոզումները ամրօրէն հաստատուած էին, չնորհիւ Հիլտէի եւ չնորհիւ իր արդելափակման: 1941ին ազատեցաւ արդելքանէն չարունակելու համար իր գործը,— պրպտումները, որոնք պիտի նպաստէին հիւլէական ռումբի զարգացման: Թէեւ ծանօթ էր, որ ունեցած էր համայնավար անցեալ մը, բայց մաքրուած էր Բրիտանիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու բոլոր տեղեկահաւաք պաչտօնատուներու կողմէ:

Հիթլէր աշխարհի կը սպառնար գաղտնի զէնքով մը: Դաչնակիցներու բոլոր հիւլէական մասնագէտ — գիտնականները զօրաչարժի ենթարկուած էին նպատիները ջախջախելու համար: Քլաուզ, համայնավարը, կ'ընդունուէր բոլոր հիւլէական ծրագիրներու, բոլոր նախագիծերու մէջ: Դարձաւ կեդրոնական դէմք մը հիւլէական ռումբի զարգացման մէջ: Դարձուցին զայն բրիտանական քաղաքացի մը:

Ամերիկա եկաւ, երբ Հիլտէ մեկնած էր: Բրիտանիա վերադարձաւ, բայց Հիլտէ մեկնած էր: Հիլտէ կը ճամբորդէր իրրեւ թերթի թղթակից մը, բայց Քլաուզ գիտէր, թէ ինչ էր անոր ըրածը: Սիրային հրաչալի նամակներ գրեցին իրարու: Իվերջոյ Հիլտէն էր, որ Քլաուզին ղրկեց ճակատագրական ռուս գործակալը,— այն՝ որ քանի մը հարիւր սթերլին տուաւ անոր վստահեցնելու համար զայն, թէ այսուհետեւ մէկ անդամն էր խորհրդային գաղտնի սպասարկութեան եւ Ռուսիոյ գլխաւոր հիւլէական լրտեսը: Այն ատեն Հիլտէ հանդիպեցաւ անոր Բրիտանիոյ մէջ: Մի քանի մէկ գիշեր, Լոնտոնի մէջ, — գիշեր մը, երբ չքնացան եւ խօսեցան իրարու իրենց սիրոյ մասին: Ցաջորդ օրը, Հիլտէ պէտք էր ճամբորդէր կարեւոր ժամադրութեան մը համար: Նոյնը ըրաւ եւ Քլաուզ ...

Յոնաս կիրակի կէսօրէ վերջ մըն էր, երբ Քլաուզ կը քալէր Չերինկ Քրոս Բոուէն դէպի Քէմպրիճ Սիրքըս: Հիլտէ դեռ չէր մեկնած եւ գաղտնօրէն կը դիտէր տեսարանը:

Ինքն իր մէջ թաղուած մարդ մը կը քալէր դէպի Թրաֆալկար Սքուէր: Հիլտէ Պրանտ նկատեց նիհար, ակնոցաւոր եւ ձեռքերը գրպանը մարդ մը, որ անոր միացաւ: Մէկը միւսին չանճնեց պահարան մը — այն պահարանը, որ Սթալինին ու Խորհրդային Ռուսիան փրկեց տասը տարուան հիւլէական պրպտումներէն... Այնուհետեւ Հիլտէ տեսաւ, որ իր սիրականը վազեց ստորերկրեայ երկաթուղիի սանդուղներէն վար եւ անհետացաւ ...

Դատավարութեան ընթացքին, Քլաուզ ինքզինքը կոչեց կիսուած մարդ մը, որուն ենթագիտակցութիւնը ունի երկու բաժանումներ, մէկը բարի, միւսը չար: Ցայտարարեց, թէ հիմա կ'ատէ համայնավարութիւնը եւ դիտէ, որ Ռուսիա խաղաղութիւն պիտի չբերէ աշխարհին: Ան ալ խոստովանեցաւ այնպէս, ինչպէս ուրիշներ խոստովանեցան Երկաթեայ վարագոյրին եռեւը :

Քլաուզ տակաւին դեռ կը պաչտպանէ Հիլտէն : Եւ հոգեբանական պատճառներ կը փնտռէ իր դաւաճանութեան համար: Իր հոմանուհիին անունը մէկ անդամ իսկ չյիչատակուեցաւ: Ապահովութեան մէջ է ան ու հաւանաբար դժբախտ՝ երկաթեայ վարագոյրին եռեւը, տեղ մը :

Ոմանք տեսած են զայն խորհրդային լրտես կէբհարտ Ա.յլըրի դրասենեակր, արեւելեան Պերլինի մէջ: Ուրիշներ կ'ըսեն, թէ անձնասպան եղած է:

Նորէն ու նորէն՝ հին ողբերգութիւնն է ու հին հեղինակը:

Թարգմ. կ. գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

Արեւմուտքի նոր պատասխանը

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ՄԱՍԻՆ

Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները եւ Ի. Միութիւնը ծանուցագիրներ կը փոխանակեն 1952 մարտ 10էն ի վեր, գերմանական հարցի լուծման մասին: Վերջին ծանուցագիրը Պ. Վիշինսկիի յանձնուեցաւ Գչ. օր, Մոսկուայի դեսպաններուն միջոցաւ: Ուրեմն խօսակցութիւնը կը շարունակուի առանց մեծ յոյսեր ներշնչելու:

Այս նոր ծանուցագրով, արեւմտեան երեք պետութիւնները կը կրկնեն Յուլիս 10ին եղած առաջարկները,— Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրի մասին որ եւ է բանակցութիւն կատարելէ առաջ, անհրաժեշտ է քննել ազատ ընտրութեանց կազմակերպումը: Երբ այդ մասին համաձայնութիւն դոյանայ չորս պետութեանց միջեւ, ընտրութիւնները կը կատարուին, կառավարութիւն մը կը ներ կը կատարուին, կառավարութիւն մը կը հաստատուի միացեալ Գերմանիոյ համար եւ ապա կը զբաղին հաշտութեան դաշնագրով:

Մոսկուա բոլորովին տարբեր ծրագիր մը կ'առաջարկէր Օգոստ. 23ի ծանուցագրով, — հաշտութեան դաշնագիրը պատրաստել, միացեալ կառավարութիւն մը կազմել ամբողջ Գերմանիոյ համար, յետոյ ազատ ընտրութիւններ կատարել:

Այսպէս, երկու կողմերը հաստատ կը մնան իրենց դիրքերուն վրայ: Երեք դաշնակիցներուն վերջին ծանուցագիրը այս առթիւ ալ կը յիշեցնէ թէ պայմանները արմատապէս փոխուած են Փոցտամի համաձայնութենէն ի վեր (1945), որ կարգ մը քաղաքական եւ անտեսական սկզբունքներ կը դնէր: Այս առթիւ կը յիշեցնեն թէ 1952ին կարելի չէ չորս պետութեանց կողմէ մշակուած դաշնագիր մը պատրաստել Գերմանիոյ, առանց անոր մասնակցութեան: Եւ ցաւով դիտել կուտան թէ «ազատ ընտրութիւնները» բացատրութիւնը տարբեր իմաստներ ունի սովորական խօսակցութեան եւ խորհրդային պաշտօնական բառարանին մէջ: Եւ կը չեշտեն.— Գերման ժողովուրդին կ'իյնայ ազատօրէն յայտնել իր կամքը:

Ի. Միութեան վերջին ծանուցագիրը խստօրէն կը քննադատէր Ատլանտեանի դաշինքը, եւրոպայի պաշտպանութեան կազմակերպութիւնը եւ արեւմտեան Գերմանիոյ հետ կնքուած համաձայնութիւնները: Երեք դաշնակիցները անդամ մը եւս կը յիշեցնեն թէ այդ բոլոր համաձայնութիւնները պարզապէս պաշտպանողական են եւ ոչ ոքի կը սպառնան: Եւ պնդելով իրենց տեսակէտին վրայ, կ'եզրակացնեն թէ մինչեւ որ ազատ ընտրութիւնները չկատարուին, կարելի չէ ոչ կառավարութիւն կազմել ամբողջ Գերմանիոյ համար, ոչ ալ դուրս հանել Գերմանիոյ միացումը: Ուրեմն, անհրաժեշտ է ժողով դումարել օր առաջ — թերեւս հոկտեմբերին — անկողմնակալ յանձնախումբ մը կազմելու եւ ազատ ընտրութեանց պայմանները ճշդելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼ յարձակում մը կը պատրաստէ արաբական երկիրներու դէմ, կը գրեն արաբական թերթերը: Արաբական Դաշնակցութեան անդամ երկիրներէն մէկը յուշագիր մը ներկայացուցած է որով կը մեղադրէ թէ Իսրայէլ Մ. Նահանգներու ընտրութեանց ատեն, պիտի յարձակի Սուրիոյ եւ Յորդանանի վրայ: Այս պարագան Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու ուշադրութեան կը յանձնեն, հրաւիրելով միանգամայն զանազան երկիրներ որ քարիւղ չճարեն Իսրայէլի: Յուշագիրը որ զազանի կը պահուի կը հրաւիրէ նաեւ արաբական երկիրները հաշտութիւն կնքել գինու զօրութեամբ:

ԻՐԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ թէհրանի ա-մերիկեան դեսպանին եւ անգլ. գործակատարին յանձնուեցաւ առջի օր: Մանրամասնութիւնները դազանի կը պահուին, բայց Տոքթ. Մոսատեղի թերթը կ'ըսէ թէ «վերջնագրի խօսք պիտի չըլլայ, խզելով դիւանագիտական յարաբերութիւնները Անգլիոյ հետ»: Միայն թէ եօթը օր պայմանաժամ պիտի տրուի, Անգլիոյ, որպէսզի պատասխանէ: (Ուրիշներ կ'ըսեն թէ պայմանաժամը 15—20 օր է): Պայմաններէն մէկն ալ այն է որ Անգլիա Իրանի պատասխանը ընդունի ամբողջութեամբ եւ ոչ թէ կտոր կտոր: Այս պատասխանը վերջնական կը համարուի եւ եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ, խզումը անխուսափելի պիտի դառնայ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, զօր. Նեհիպ, մերժեց ատոնել որ Նահաս (փաշա) մտնէ վերակազմեալ Վաֆտի հիմնադիր անդամներու ցանկին մէջ, մանաւանդ որ «ծեր է եւ հիւանդ»: Այս յայտարարութիւնը մեծ յուզում պատճառեց եւ Վաֆտի թերթը, «Ալ Մըսրի» պատասխանեց.— «Վաֆտ չի կրնար ըլլալ առանց Նահասի»: Ուրեմն, կուսակցութիւնը կ'ըմբոստանայ կառավարական որոշման դէմ: Միեւնոյն ատեն պատուիրակութիւն մը ղրկուեցաւ զօր. Նեհիպի, բայց վարչապետը չկրցաւ ընդունել, զբաղած ըլլալով: Վաֆտի նոր ծրագիրը կը համապատասխանէ կառավարութեան օրէնքին: Կուսակցութեանց դուռները դրամատուն պիտի դրուին այսուհետեւ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մադրիդի մէջ

Կր տօնուի մօտ օրէն, բացառիկ պատրաստութեամբ:

×

Կրլեոպլի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի:

ԲԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Հ. Ց. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն դասախօսականն ընդհ. ժողովի կր հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանակներու բոլոր ընկերները, այս շաբաթ օր, ժամը 21ին, Sociétés Savantesի F. սրահին մէջ, (8 Rue Danton):

Կը դասախօսէ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ *Նիւթը՝* ժողովրդավարութիւնը Ի. Միութեան մէջ

Դասախօսութենէն վերջ մաքերու փոխանակութիւն: Իջնել՝ Métro Odéon կամ St. Michel:

ԳԻՆԵՋՕՆ

Ի պատիւ Շ. Նարդունիի

Հ. Ց. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէն ի պատիւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, կազմակերպած է ղիւնեճօն մը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9.15ին Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Կը խօսին՝ ընկեր Վ. ՄԻՍԹԻԿ, Պ. Կ. ՓՈՂԼԱՏԵԱՆ եւ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՑԵԱՆ

Նաեւ խօսք պիտի տրուի փափաքողներուն:

Երգ, արտասանութիւն եւ նուագ Նոր Սերունդի անդամներուն կողմէ:

Հաճոյքով կր հրաւիրուին ընկերները, համակիրները եւ հասարակութիւնը անխտիր:

ԲԱԹԱՆԻ տարածման համար

Պ. Վրէժ Քէօհնէլեան (Գահիրէ) հազար Ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ի տարածման Ֆոնտին, իր խմբագրատան այցելութեան առթիւ:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ա.Հարոնեան» խումբին կողմէ:

Կիրակի, 5 Հոկտեմբեր, ժամը 4.30էն 12, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin, métro St. Augustin:

Մասնակցութեամբ **RICO'S CREOLE BAND**ի Grande formation - vedette du cabaret «Le Drap d'Or»

Պիւֆէ Անակնկալներ

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն կամ հեռախօսել Օր. ՇԱՀԻՆԵԱՆի TRU. 92-68:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ
8 Փետրուար, 1953, Salle Gaveau
Կը խնդրուի ճկատի ունենալ այս թռուցիկը:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ_ՍԱՄՈՒԷԼ

51, Rue Monsieur le Prince, Paris (6)
DANton 88.65, Chêque Postal: Paris 1278-35

Բաց է ամառուան եղանակին:

Հայերէն հին եւ նոր դրքերու ճոխ մթերք:

Հայոց պատմութեան եւ գրականութեան վերաբերեալ ֆրանսերէն ինքնագիր եւ թարգմանած բազմաթիւ հրատարակութիւններ:

Կոմիտաս Վարդապետի եւ ուրիշ հայ երգահաններու երաժշտական գործերը:

Արեւելագիտական եւ բիւզանդագիտական դիրքեր, ֆրանսերէն, անգլերէն եւ եւրոպական այլ լեզուներով:

Կը գնենք եւ կր փոխանակենք ամէն տեսակի դիրքեր:

Մակաւաթիւ օրինակները մնացած են H. Pasdermadjianի Histoire de l'Arménieէն, դին 1500 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— *Տէր եւ Տիկին Միշէլ Վարժապետեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք հաճեցան իրենց սուգը բաժնել՝ անձամբ, նամակով և հեռագրով իրենց մօր եւ մեծ մօր ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍՕՖԻ ՇԻՐՎԱՆԵԱՆԻ (ծնեալ Ռաֆայէլեան—Մանոյեան, Խարբերդ) մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 107 rue Masséna իր բնակարանին մէջ:*

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ա.Հարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, métro Cadet:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.45ին, Paris Nord սրճարանը (Gare du Nordի դիմացը): Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ց. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին:

ՏԻՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ 28 Սեպտ. կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Ց. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱՅՈՒՐԲ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Café Cohard, Bld. d'Alsace: Օրակարգ՝ զեկուցում պատգամ. ժողովի եւ վարչութեան ընտրութիւն: (Վալանս):

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ

27 Սեպտ. Շաբաթ երեկոյ, Փարիզի Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ, (մասնակցութեամբ Փարիզահայ դերասանուհիներու) կը ներկայացնէ՝

ՀԱՅՈՒՍՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ (Ճարտարապետ Արմաո)

Երաժշտ. թատերգ. 7 արար, հեղ. Թրպոշի

Արեւելեան նուագախումբ:

Մուտք 150 Ֆրանք: Տոմսերը կը ծախուին rue de Trévise նպարավաճառատուներ:

ԼԻԶՕԼԻՎԻ, ՖՕՆՏԱԳԼԻ ԵՒ ՄԱՐԹԻԿՈՑԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 21 *Սեպտ.*— *Ուրախութեամբ կը ծանուցանենք թէ, ձեր եւ նախկին դպրոցներու կրթական մարմիններու համաձայնութեամբ, ընդհ. ժողովէ մը ընտրուած, միացեալ դպրոցներու խնամակալ մարմինս, որոշած է, միակ դպրոց մը բանալ, ուստի սիրով կը հրաւիրէ ձեզ, արձանագրել ձեր զաւակները, հայերէնի չաբթօրեայ դասընթացքներուն համար, որ կը կատարուին բացման օրէն սկսեալ (2 հոկտ.) ամէն հինգշաբթի առաւօտ, Մարթիկոյի նախկին դպրոցին մէջ:*— Խնամակալ Մարմին

ՀԱՅՑԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Vienneի մեր ընկերներէն Պետրոս Մանուկեան փոխադրուած է Grenoble (Isère), 4 rue Max Dormoy:

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ.— ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՍԻՆԹ ԷԹԻԼՆԻՆ ՏԷՐ եւ Տիկին Ֆաչասուր ԵՐԿՄԵԱՆ խորին ցաւակցութիւն յայտնելով իրենց խնամիին ողբացեալ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԱԶԼԱՆԵԱՆի անակնկալ մահուան առթիւ (La Talaudiere, Loire) փոխանակ ծաղկեպսակի կը նուիրեն հազար ֆրանք Ա.Ցնճարի «Ցառաջ» դպրոցին եւ հինգ հարիւր Ֆր. ալ «Ցառաջ»ի տարածման Ֆոնտին:

ԱՑՐ ՄԸ ԵՒ ԿԻՆ ՄԸ երկու սենեակ կը փընտռեն Փարիզի մէջ, խոհանոցով եւ տարբական յարմարութիւններով:

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Suffren 62-02

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԻՏ TÉLÉVISIONի, RADIOի, ինչպէս նաեւ էլեկտրական installationի (տուներու եւ խանութներու մէջ):

Ձոխ մթերք Télévisionի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT Տան մեքենաներուն:

Վճռամտի դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Ցառաջ»ի ընթերցողներուն:

Դիմել՝

Պ. Անդրանիկ Սաղպազարեանի

Վերի հասցէով:

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ ՈՐ...

Միշտ լաւագոյն ճաշը

Լիլային

կրնաք ընել, համով – հոտով ու մանաւանդ...
հանելի մթնոլորտի մը մէջ
Ելէք métro **Trinité** կամ **Notre Dame de Lorette** *եւ*
24, RUE ST. LAZARE
Ձեզի կը դիմաւորէ
ԼԻԼԱՆ **(AUX LILAS)**

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C·P· Paris 1678-63

Vendredi 26 Septembre 1952 Ուրբաթ 26 ՍԵՊՏԵՄԲ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6875-Նոր շրջան թիւ 2286

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԷԿ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂԵԳԻԾ

Մեզի համար նշանախօսք մը կը կազմէ երէկուան խորագիրը,— «Թող անունը տեղի տան»:

Հայ Օգնութեան Միութիւնը, իր յարաճուն մասնաճիւղերը եւ միւս բոլոր համամասն կազմակերպութիւնները պիտի ունենան մէկ հիմնական ուղեգիծ.

— Երբեք տեղի չտալ, եթէ իրենց երիտասարդները, տնօրէնները եւ ասոնց հսկիչները եւ ուրիշներ չհամոզուին կը ցուցնեն, մայրենի լեզուն գործածելու համար:

Իրենց կոչումն ալ թոյլ չի տար ընդ առաջ երթալ այդպիսի դասալքութեան մը, որ չափազանց էժան քմահաճոյք է: Մնասպարծութիւն կամ չտեսութիւն:

Ամէն տեղ ալ, հայ աշակերտներն ու աշակերտուհիները համբաւ եւ պարգեւ կը շահին իրենց ուշիմութեամբ եւ աշխատասիրութեամբ:

Ո՛ր երկրին մէջ ալ հաստատուած ըլլան, անոնք դիւրաւ կը սորվին ամենախրթին դիտութիւնները եւ լեզուները: Նոյն իսկ ասպարէզ կը կարդան տեղացիներուն, եւ գրականութիւն, արուեստ կը մշակեն անոնց լեզուներով:

Ներելի՞ է որ անճարկին, երբ կարգը կուգայ սեփական մայրենիքին:

Մենք ալ մեզմակից չե՞նք դառնար, ուղղակի կամ անուղղակի, եթէ հանդուրժենք իրենց քմայքին, ծուլութեան կամ արհամարհանքին:

Շատ մը գաղութներու մէջ, սերունդի փոքրութեան հոգը խաչ մըն է, որուն ծանրութիւնը կ'իյնայ կանացի մեծ կազմակերպութեան, Հայ Օգնութեան Միութեան վրայ:

Անունները կը տարբերին երկիրէ երկիր: Ֆրանսայի մէջ՝ Կապոյտ Խաչ, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ՝ Օգնութեան Խաչ, Եգիպտոս եւ Յունաստան՝ Կարմիր Խաչ եւն.:

Բայց, ամէն տեղ ալ, ծրագրին եւ գործունէութեան դիմաւոր մասը կը կազմէ նոր սերունդին փրկութեան խնդիրը:

Բազմաթիւ դպրոցներ, դասընթացքներ եւ ուրիշ կրթական ձեռնարկներ իրենց գոյութիւնը կը պարտին այդ հոգատարութեան: Նոյն Միութիւնն է առաջին հոգաբարձուն՝ Պէյրութի եւ Հալէպի ճեմարաններուն:

Աչքառու մարզասիրական հոգեր ալ ունի կազմակերպութիւնը, համաձայն իւրաքանչիւր գաղութի պահանջներուն:

Եւ սակայն, մենք պիտի ուզէինք որ ան աւելի չեշտէր իր կրթական գործունէութիւնը: Մասնաւորապէս Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ:

Երկու գաղութներն ալ զրկուած ըլլալով դպրոցներու տեւական ցանց մը հաստատելու հնարաւորութենէն, մեր բազմանուն Խաչերուն վրայ կ'իյնայ լրացնել պակասը: Նոյնիսկ աւելի ընդարձակել, բարձրացնել իր գործունէութիւնը՝ այս ճակատին վրայ:

Կազմակերպութեան ամենօրեայ, ներքին գործունէութեան, թրթռակցութեանց եւ առնչագրութեանց մէջ ալ, նոյն մտահոգութիւնը պիտի տիրապետէ,— զարկ տալ մայրենի լեզուին գործածութեան:

Ամերիկայի թէ Ֆրանսայի նոր սերունդին անդամուհիներէն կազմուած մասնաճիւղերուն մէջ միշտ ալ կը գտնուի մէկը որ բաւարար հայերէն գիտայ:

Միւս կողմէ, երբեք դժուար չէ հայերէն գիտցող մը նշանակել, իբրեւ օժանդակ անդամ, որպէսզի վարժեցնէ:

Ամէն պարագայի մէջ, ոչ մէկ ընկրկում:

Մենք մեր ձեռքով պիտի փութացնենք այլասերումը, եթէ մենք տեղի տանք, փոխանակ անդադար պիտակցութեան եւ ազգային հպարտութեան հրաւիրելու նորերը:

Միշտ պիտի յիշեցնենք թէ դատապարտուած են կէս ճամբան մնալու եւ խեղճանալու, առանց մայրենի լեզուին:

Ականջի օդ՝ Սիլվա Կապուտիկեանի խրատը.

— « Թէ մօրդ անգամ մտիդից հանես,— Քո մայր լեզուն չմոռանաս »:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՏՂԱՔԸ »

Դուռը փափկութեամբ զարնելով ներս կը մտնեն երկու երիտասարդներ: Տաքուկ եւ ժպտուն ինչպէս արեւի շող մը:

— Գրիգոր Շահինեան եւ Յակոբ Իսկենտէրեան: Համազգային ընկերութեան Փալանճեան ճեմարանի սաներէն ենք (Պէյրութ): Պիւժիա կ'երթանք մեր ուսումը կատարելագործելու եւ ուսուցչական ասպարէզին նուիրուելու համար:

Իրենց նպատակը, խօսքերուն չեշտն ալ կ'ապացուցանէին թէ ունին հաւատք եւ կամք, — երկու տարրական պայմաններ՝ հանրօգուտ ծառայութեան համար:

— Հազիւ փարիզ հասած, որոշեցինք մեր առաջին այցելութիւնը տալ «Յառաջ»ին:

Յայտնի էր որ յուսախաբ եղած էին, ի տես համեստ խմբագրատան:

— Հասցէն մեր ձեռքին մէջ, փարիզի փայլին վայել չէինք մը փնտռեցինք, բայց...

Ոչինչ, տղաք: Օր մը «Յառաջ»ն ալ կ'ունենայ իր սեփական չէնքը, «Փարիզի փայլին վայել»: Կարեւորը գործն է: Երկունքն ու վաստակը:

Դուք ալ անցաք չատ աւելի համեստ հաստատութիւններէ: Եւ մանաւանդ, իբրեւ որբեր, քամեցիք տառապանքի լեղին:

Եթէ այսօր ունիք փառաւոր ճեմարան մը, այդ չի նշանակեր թէ անպատճառ անոր չրջապատին մէջ պիտի ամփոփուի ձեր ապագայ գործունէութիւնը:

Կը գտնուիք միջավայրի մը մէջ, որ ամէնէն աւելի կը կարօտի ձեր աչքերու կրակին եւ ձեր առնական կամքին:

— Պիտի ծառայէք ուր որ կանչեն: Միշտ այն հաւատքով թէ կոչուած էք «ժառանգորդները» պատրաստելու: Պարպուած դիրքեր լեցնելու «յամառօրէն եւ հայօրէն», ինչպէս կ'ըսէիք երէկ:

Բարի ճանապարհ եւ յաջողութիւն: Վ.Ա.Հ

ՀԱՅԵՐԷՆԸ ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ, 23 Սեպտ· (Յառաջ).— Սեպտ· 14ն 6 տեղի ունեցաւ լեզուագիտական միջազգային համագումարը, Լոնտոնի համալսարանին մէջ: Օրակարգի գլխաւոր խնդիրն էր քննել վերջին տարիներու զիւտերը: Գիտնականներ եկած էին բոլոր երկիրներէն: Հայերէն հրաւիրուած էին Պ. Աբրահամ Սաֆրաստեան, Նորայր Վրոյր (Պէյրութ) եւ Տէր եւ Տիկին Ճէրէճեան (Նիւ Եորքէն): Բացումը կատարեց Լոնտոնի համալսարանի վերատեսուչը, պրոֆ· Էմմըթ: Պ· Սաֆրաստեան կարդաց ուսումնասիրութիւն մը Խուրի - Ուրարտական եւ հայերէն լեզուներու մասին, փաստելով թէ հայերէնը ուղղակի կուգայ Խուրի - Խոսխոռունի լեզուէն: Ուրեմն 4500 տարուան անցեալ ունի:

Պրոֆ· Հանսըն (Պերլինի համալսարանէն) եւ պրոֆ· Շեմերենի (Փեչթայի համալսարանէն) դիտել տուին թէ Սաֆրաստեան յեղափոխութիւն մը կը կատարէ Հնդեւրոպական լեզուաբանութեան մէջ: Վիճաբանութիւնը մէկ ժամ տեւեց: Ասոնք ուրիշ գիտնականներ ալ, ինչպէս եւ Պ· Ճէրէճեան, որ թելադրեց արեւմտաքրիստոնեականներուն աւելի մօտէն հետաքրքրուիլ հայերէնով: Պ· Սաֆրաստեան խոստացաւ հրատարակել իր կարդացած ուսումնասիրութիւնը: — Յ· Ջ·

ՃԱՓՈՆ 750 միլիոն տոլար պիտի ստանայ Մ· Նահանգներէն մինչեւ Յունիս 1953: Այս գումարը պիտի բաշխուի հետեւեալ ձեւով· —1· Հոգալ ամերիկեան զօրքին ծախքերը՝ Ճափոնի մէջ· —2· Հոգալ Ճափոնի զինուորական ծախքերը·— 3· Գրնումներ կատարել: Ամերիկեան դեսպանը յայտնած է թէ Մ· Նահանգները պատրաստ են ուրիշ տնտեսական օժանդակութիւններ ալ տրամադրելու:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, զօր· Նեկիպ, յայտարարեց թէ զինուորական մարմիններ պիտի դրկէ Անգլիա, մարզանքի համար: Նախապէս մէկ ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցած էր Գահիրէի անգլ·-դեսպանին հետ եւ այս առթիւ զինամբերքի խնդիրն ալ քննեցին:— Վաֆտ նախկին նախագահը, Նահաս, յայտարարեց թէ «չկայ ուժ մը որ կարենայ զինքը հեռացնել Վաֆտէն»: Զօր· Նեկիպ վճռապէս պատասխանեց թէ կը յարգէ Նահասը, «բայց օրէնքը օրէնք է»: Կուսակցութեան անդամները յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, նախագահ նշանակելով Նահասը: Պայքարը կը սաստկանայ:

ԹԻԹՈՑԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԸ

ԱՆԳԱՐԱՑԻ ՄԷՋ

Ձորեքշաբթի օր Անգարա հասաւ Եուկոսլաւիոյ զինուորական պատուիրակութիւնը, խորհրդակցելու համար Թուրքիոյ վարիչներուն հետ՝ պալքաններու պաշտպանութեան մասին: Պիտի մնայ հինգ օր: Նախապէս Աթէնք այցելած էր, միեւնոյն խորհրդակցութիւնները կատարելով:

Առաջին անգամ է որ Եուկոսլաւիա ձեռնարկ մը կը կատարէ, զինուորական գործակցութիւն հաստատելու համար իր երկու դրացիներուն հետ:

Ինչպէս կը բացատրեն իրազեկները, հաւանական չէ որ զինուորական դաշինք մը կնքուի, այլ խորհրդակցութեանց հետեւանքով: Բայց արեւմտեան պատուիրակներուն դիւանագէտները կը յուսան թէ մառեչալ Թիթօ պիտի հաւանի անուղղակի գործակցութեան մը, յանձն առնելով փոխադարձ պաշտպանութիւն՝ յարձակման մը պարագային: Ուրեմն խորհրդակցութեանց գլխաւոր նիւթը պիտի կազմէ Թրակիոյ պաշտպանութիւնը:

Եուկոսլաւիոյ պատուիրակութիւնը, որուն նախագահն է զօր· Փաւել Եաքիչ, դիմաւորուեցաւ Թուրքիոյ սպայակոյտին եւ կառավարութեան ներկայացուցիչներուն կողմէ: Ցետոյ հիւրերը այցելեցին վարչապետին, ազգ· պաշտպանութեան նախարարին եւ սպարապետին (զօր· Նուրի Եամուլ): Միեւնոյն առեն ծաղկեպսակ մը դրին Ա· Թաթիւրքի դամբարանին վրայ:

✕ Պատուիրակութեան հասած օրը Անգարա կը գտնուէր Մ· Նահանգներու օդանաւային նախարարը՝ Ֆինլեթըը, որ նախապէս Ատանա գացած էր, քննելու համար մեծ օդակայանը: Նոյն օրը երկրորմէն Անգարա կը վերադառնար անգլիացի մառեչալ Մոնթկոմըրի, որ քննական պատյտ մը կատարած էր արեւելեան ճակատին եւ Թուրքեւսլաւական համամանդլուխին վրայ: Հետաքրքրը կ'ըսէ թէ մառեչալը մօտէն քննած է Թրակիոյ պաշտպանութեան խնդիրը:

Իրանի նոր պատուհասները

Ինչպէս գրած էինք արդէն, Թէհրանի ամերիկեան դեսպանը եւ անգլ· գործակատարը Սեպտ·24-ին ստացան Իրանի կառավարութեան նոր ծանուցագիրը, ի պատասխան Թրումըն - Զըրչիլ առաջարկին:

Այս առթիւ Թէհրանի հնդիկ դեսպանը յայտարարեց թէ Տոքթ· Մոսատեղի պատասխանը «ոչ լաւատեսութիւն, ոչ ալ յոռետեսութիւն կը ներչրնչէ»:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Իրանի վարչապետը կը պահանջէ որ Անգլիան անմիջապէս վճարէ 49 միլիոն սթերլին, իբրեւ պարտք: (Լոնտոն մերժած է այս պահանջը): Միեւնոյն առեն 15 օր պայմանաժամ կուտայ, իր առաջարկները քննելու համար, այս առթիւ հասկցնելով թէ ուրիշ առաջարկներ պիտի չներկայցնէ, եթէ մերժուին դրուած պայմանները: Եւ վերջապէս, Իրան արամադիր է ի հարկին Լահէյի առեանին յանձնելու առնելիք - տալիքի խնդիրը· բայց առանց ընդունելու այն տեսակէտը թէ քարիւղի վճճը երկու կառավարութեանց վերաբերեալ խնդիր մըն է:

Ծանուցագիրը միեւնոյն առեն կը պահանջէ չեղեալ համարել 1933ի համաձայնութիւնները:

Ինչպէս կ'երեւայ, ծանուցագիրը նորութիւն չի պարունակեր:

× Ամերիկեան քարիւղի ընկերութեան մը ներկայացուցիչը, Ճոնս, որ Թէհրան գացած էր բանակցելու համար, փարիզ կը գտնուի այժմ: Այս առթիւ լրագրական ասուլիս մը սարքելով, յայտարարեց թէ ժամանակ եկած է կարգադրելու անդլոամերիկեան վճճը, վերջ տալով «այս համաշխարհային ողբերգութեան»: Իր կարծիքով, եթէ վճճը ձգձգուի, կարգ մը Ամերիկացիներ ամէն վտանգ աչք պիտի առնեն, իրանեան քարիւղ գնելու համար:

Հոսկէն Մաքքի, Պարսկաստանի քարիւղի վարչութեան ընդհ· քարտուղարը, որ Ուոշինկթըն կը գտնուի, յայտարարեց թէ բանակցութիւններ կը կատարէ ամերիկացի առեւտրականի մը հետ որ ըսած է թէ կրնայ ընկերութիւն մը կազմել 140 միլիոն տոլար դրամագլուխով, իրանեան քարիւղ փոխարինելու եւ ծախելու համար Եւրոպայի եւ Ասիոյ մէջ:

(Հետեւեալ շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

ԾՈՒՌ ԴԱՒԻՕՆ

Նօթառուղղի էր: «Ամբակում, արիւնկալ աչքերով, չարժուն, բուռն, անզուսպ, ու ծայրայեղ իր արտայայտութիւններուն մէջ, ջինջ մանկական հոգիով, խիստ ղեղայուն եւ վախի դաղափար չունեցող», կը գրէ ընկեր Կոմսը:

Ես իր մէջ գտայ ամէնէն աւելի բացարձակ անվախութիւնը, զօրաւոր եւ չեչտուած:

Ոմանք «Սիւրիճի», ոմանք ալ «Ծուռ Դաւօ» կը կոչէին զինքը:

Ղարաբաղ, Սամսունի դրասենեակին մէջ ծանօթացայ: Զինք տանելու եկած է, ըսին:

Շէկ եւ երկար պեխերը ոլորած, կանդնած էր Սամսունի դէմ, իր խոնարհ հայեացքը անոր աչքերուն դամած եւ հրամանի կը սպասէր: Հոն էին՝ Սարուխանենց Սարգիսը, Մշեցի Մուկուչը, Սարգաղ Աբչակը եւ ուրիշ երկու ընկերներ:

— Պատրա՞ստ ես, հարցուց Սամսոնը:

— Ինչ չնորհիւ, պարոն Սամսոն:

Այդ օրերուն՝ Դաշնակցական մարտիկներ եւ հայդուկները ղեկավար ընկերներու, կոմիտէի անդամներու հետ խօսած առեն, «պարոն» բառը կը դործածէին:

— Ե՞րբ կը մեկնիս Դաւօ:

— Երբ հրաման տաս, պարոն Սամսոն:

Ապա աւելի մօտենալով դրասեղանին, տեսակ մը վարանոտ, բայց աղերսագին բաւ,— կը խնդրեմ որ հրաման տաս, մեր խնամիի եւ կնքահօրս տղաքներն ալ հետս տանիմ, չատ խնդրեցին, լացին:

— Դաւօ, լաւ ես ասում, ինձ էլ դրել են որ ղրկեմ, բայց դիչերային, դաղտնի եւ վտանգաւոր ճամբաներով այդ տղաները ղրկելը խելացիութիւն չէ:

— Դաւօն դիտէ ինչ կ'ընէ, պարոն Սամսոն: Ամօթ Դաւոյին, եթէ օրը ցերեկով պիտի չանցնի սահմանէն, Խանասորի դաշտէն, առանց Քիւրտերու մածունն ու ձուազեղն ուտելու եւ առանց Թուրքերու «կալէն» (սուրճ) խմելու:

Ներկաները նայեցան Դաւոյին եւ դրեթէ բոլորն ալ ինքնագովութիւն համարեցին անոր արտայայտութիւնը:

— Ա՛յ տղայ Դաւօ, ծոութիւն մի անի, դուշացիր, չուները որսի են մեզ դալիս: Իրիկնապահին դուրս եկէք Սաւրայէն եւ կէս գիչերէն վերջ, քաղցր քունի առեն անցէք Խանասորի դաշտէն: Պէտք չէ հոսիլ տեղի տալ: Զգուշացէք:

— Դաւօն դիտէ ինչ կ'ընէ, դուն հանդիստ եղիր, պարոն Սամսոն, մէկ վտմփուշտ չի կորսուիր:

Սամսոն Դաւոյի ուսը չոչելով, մեկնեցաւ ընկերներու հետ:

Ես եւ ընկերս հետեւեցանք Դաւոյին ու ներկայ եղանք զինքերը ձիերու համեմներուն մէջ տեղաւորելու եւ բեռները պատրաստելու աչխատանքներուն:

Իրիկունը հիւրասիրուեցանք Սարուխանեանց տան մէջ:

Հիացումով կը դիտէի Դաւոյի Վիլհէլմեան պեխերը, տասնոցը, մոխրագոյն, պռնկոտ փափախը, կաղաչի մօսինը եւ սեւ ընտիր մահուդէ կարուած չէրքէզկան:

Մեղմէ ան՝ որ պիտի հանդիսանար Վանի անգլիական հիւպատոսի տղան, պէտք էր որ աւելի վայելուչ հագուած ըլլար, յարդէ գլխարկ դնէր, հեռադիտակ եւ ուսէն կախուելիք դեղեցիկ, կաշիէ պայուսակ մը ունենար, երկարավիզ կօշիկ հագնէր եւ առատաձեռն ըլլար:

Ցաջորդ առաւօտ, երբ արեւը նոր կը տեղաւորուէր Աբաւուլի եւ Տէրկայ սարերու դագաթը, դուրս եկանք հին - քաղաքի արեւմտեան կողմի նեղ փողոցէն:

Մեր հինաւուրց սուրհանդակներէն, Ջորեպան Ծերուկ Ռահիմ Խանը մեզի ընկերացաւ մինչեւ այն վերելքը, որուն դագաթէն կը բաժնուին Թուրք եւ պարսկական սահմանները:

Ջորս ծերուկ Պարսիկներ, իբրեւ մաքսային պաշտօնեաներ, կը խրախրատային արեւէն խանձուած վրանին տակ, իսկ հեռուն, մարգագետնին վրայ հովիւը իր սրինգը կը նուագէր:

— Կ'արգիլեմ ձեզի հայերէն, քրտերէն ու Թուրքերէն խօսիլ: Զինդաք, լուրջ եղէք, ծանր կացէք, որ համոզուին թէ Հայու տղայ չէք:

Ու որոչեց թէ ով պէտք է ներկայանայ «Ինկլիզի կոնսուլ»ի տղան, ո՞վ՝ անոր «խօրօխպօր» (հօրեղբայր) լաճը:

Ցետոյ աւելցուց. — Զվախնաք, վաղ մէկէկ Դաշնակցական կը դառնաք, տըվիթ - զալամ էնտեղ կը դնէք, մօսին կ'առնէք, որ ձեր խէրերու վրէժը լուծէք: Դաշնակցականի պատանքը միչտ ծոցին մէջ պէտք է էլնի, էլ վախ ինչ ի:

Կէսօրին մտանք Խանասորի դաչտը եւ համոզուեցանք թէ օր ցերեկով պիտի անցնինք այն դաշտէն, որ Քիւրտի արիւնով ներկուած էր, ուր՝ լեզգատատ Քրտուհին «եաման Աատուած ֆետան եկաւ ո՞ւր վախչինք» ճչացեր էր: Ուրախ էինք որ այդ պատմական վայրերը կը տեսնենք եւ սակայն երկիւղը կը ճնշէր եւ մեր սիրտերը կը բաբախէին:

Գեղեցիկ էր Խանասորի դաչտը իր մարդահասակ խոտերով եւ ծաղիկներով, իր զմրուխտեայ մարգերով, պատմական Արաւուլով եւ չրջակայ լեռներով ու բլուրներով:

Հեռուն, հովտին մէջտեղէն ծուխը սիւնի մը պէս անկուած էր մինչեւ ամպերը, իսկ բարակ ճամբան ժապաւէնի մը պէս կ'երկարէր դէպի հեռուները:

— Զվախնաք, խրատներս չմոռնաք, Դաւօն դիտէ, ինչ կ'ընէ, կրկնեց:

Փափախը չակեց, պեխերը սրեց, տասնոցն առաջ բերաւ եւ երկու մաղրիկցի Քիւրտերու հետ ասպանդակեց իր ձին, փուչիի ամպ մը ձգելով իր ետեւը:

Երկու քրտացած Հայեր, Զիրօն ու Մուրօն, երկու Պհանցցի Քիւրտեր եւ մենք երկու պատանիներս կը սպասէինք վախճանին, դանդաղօրէն յառաջանալով:

Հինդ բեռնատար ձիերը քրտնաթաթախ կը հետեւէին Զիրոյին ու Մուրոյին, որոնց կռնակներուն նստած համեռներուն մէջ զետեղուած էին հրացաններու, տասնոցներու մասեր, յեղափոխական դիրքեր եւ թերթեր: Իսկ համեռներուն վրայ խնամով կապուած էին, բրինձի, քիմիչ չամիչի տոպուկներ եւ պարկեր, որոնք իբր թէ վանի անդլիական հիւպատոսին կը պատկանէին:

Դաշտին կեդրոնը, դետնայարկ, խարխուլ, ախոռակերպ, զօրանոց կոչուած չէնքին դրան առջեւ, ողջունեցինք բարեւի կեցած տասնեակ մը ոտիկաններ եւ Դաւոյի թելադրանքով վար իջանք ձիերէն:

Թրքական խումբին պետը ներս առաջնորդեց մեզ եւ նստեցուց իր անկողնին վրայ:

Ծուռ Դաւօն թարգմանի դեր կը կատարէր, փուչերը կը ճթճթային օճախին մէջ: Սրահը ծուխով լեցուած էր: Մեր ձիերը ընտիր խոտեր կը լափէին: Զիրօն ու Մուրօն պատրաստ կը սպասէին դրան երկու կողմը, իսկ Պհանցցի Քիւրտերը ձիերուն քովն էին, չէնքէն բաւական հեռու:

Ամբողջ տահմանապահ պահակախումբը տասներկու ոստիկաններէ կը բաղկանար, ծեր, անատամ, կորովազուրկ մարդիկ, որոնց մէկը միայն քիչ մը Թուրքերէն կարդալ դիտէր:

Թուրքիայէն Պարսկաստան եւ Պարսկաստան Թուրքիա ճամբորդողներուն անցագիրները կը քննուէին աւելի հեռուն՝ Աղրակի Բարթուղիմէոս — վանք պիւղին մէջ, ուր կը գտնուէին նաեւ մաքսային պաշտօնեաները:

Դաւօն մետաքսէ թաչկինակին մէջէն հանեց խոշոր Թերթ մը Թուղթ, որուն վրայ տպագրուած էին «Աւետ — Ղափլանի» նկարներ եւ քանի մը տող անդլիերէն դրուածքներ եւ իբրեւ անցագիր ներկայացուց ոստիկանապետին:

Վերջինը հարեւանցի ակնարկ մը նետեց Թուղթին վրայ, չուրթերը չարժեց կարդացողի մը նման եւ վերադարձուց ըսելով — «փաչափօրթալար վանքատա օլան միւսիրէ կէօսթէրընըզ»:

«Ինկլիզի կոնսուլ»ի տղան անհասկնալի բառեր մը կ'արտասանէր, Դաւօն կը Թարգմանէր:

— «Ղաւաղ էֆէնտի, վան հասնելուդ, Ինկլիզի կոնսուլ պէյին ըսէք որ Վալիին խօսի մեր մասին, յամախ անօթի կը մնանք, մեր ամսականները չնչին են, ան ալ չեն վճարեր, կօչիկ չունինք, բոլորս ալ Աղրակեցի ենք, բայց մեր ընտանիքներուն կարօտ կը մնանք: Փամփուշտ չունինք, ամէն մէկ այնալուի հետ 10—15 փամփուշտ կայ: Աատուած չընէ օր մը կեավուրներու եթէ հանդիպինք, ողջ - ողջ պիտի բռնեն մեզ եւ պիտի կոտորեն: Եւ դեռ ինչեր, ինչեր »:

«Ղաւաղ էֆէնտի» Դաւօն լիուլի կը դոհացնէր Թուրքը իր խոստումներով ու յուսադրանք — ներով:

Մնաք բարովի առեն, երեք մէճիտ դրինք տահմանապահ պետին ձեռքը ու մեկնեցանք երկար առեն յիչելով ծխահամ սուրճին անախորժ հոտը:

Սորատէրէն անցած առեն, լսեցինք որ նախորդ գիչերը «կանիկ Ռաչ» (Սեւ Աղբիւր) գիւղին տասնուհեր Քիւրտն սպաննուած է եւ իր աղջիկը փախցուած:

— Տեսա՞ք, Պալամ, Դաւօն դիտէ ինչ կ'ընէ, որ կ'ասեմ, չէք խաւատար»:

Դաւօն ինքնագոհ եւ սկսաւ երգել Խանասորի արշաւանքին քրտական «Լօ լօ »ները, որոնք յօրինուած էին Մաղրիկցիներու կողմէ:

Քիւրտէն աւելի լաւ կը խօսէր եւ կ'երդէր Ծուռ Դաւօն, իսկ իր մօսին, տասնոցն ու ձին Սուլթան Համիտի, Նիքօլա ցարի երկիրներէն աւելի Թանկագին կը համարէր, աչխարքի «մալին ու միւլքի»ն արժէք չէր տար:

Ծօչաք գիւղաքաղաքէն ալ ցերեկով անցանք, առանց սակայն կենալու եւ դանդաղելու:

Երբ Նոր Գեղը հասանք, ընկերներով չրջապատուեցանք, ոչխարի մածունով, Աղբակու պաղպաղակ Քրտուհին «եաման Աատուած ֆետան եկաւ ո՞ւր վախչինք» ճչացեր էր: Ուրախ էինք որ այդ պատմական վայրերը կը տեսնենք եւ սակայն երկիւղը կը ճնշէր եւ մեր սիրտերը կը բաբախէին:

Գեղեցիկ էր Խանասորի դաչտը իր մարդահասակ խոտերով եւ ծաղիկներով, իր զմրուխտեայ մարգերով, պատմական Արաւուլով եւ չրջակայ լեռներով ու բլուրներով:

Հեռուն, հովտին մէջտեղէն ծուխը սիւնի մը պէս անկուած էր մինչեւ ամպերը, իսկ բարակ ճամբան ժապաւէնի մը պէս կ'երկարէր դէպի հեռուները:

— Զվախնաք, խրատներս չմոռնաք, Դաւօն դիտէ, ինչ կ'ընէ, կրկնեց:

Փափախը չակեց, պեխերը սրեց, տասնոցն առաջ բերաւ եւ երկու մաղրիկցի Քիւրտերու հետ ասպանդակեց իր ձին, փուչիի ամպ մը ձգելով իր ետեւը:

Երկու քրտացած Հայեր, Զիրօն ու Մուրօն, երկու Պհանցցի Քիւրտեր եւ մենք երկու պատանիներս կը սպասէինք վախճանին, դանդաղօրէն յառաջանալով:

Հինդ բեռնատար ձիերը քրտնաթաթախ կը հետեւէին Զիրոյին ու Մուրոյին, որոնց կռնակներուն նստած համեռներուն մէջ զետեղուած էին հրացաններու, տասնոցներու մասեր, յեղափոխական դիրքեր եւ թերթեր: Իսկ համեռներուն վրայ խնամով կապուած էին, բրինձի, քիմիչ չամիչի տոպուկներ եւ պարկեր, որոնք իբր թէ վանի անդլիական հիւպատոսին կը պատկանէին:

Դաշտին կեդրոնը, դետնայարկ, խարխուլ, ախոռակերպ, զօրանոց կոչուած չէնքին դրան առջեւ, ողջունեցինք բարեւի կեցած տասնեակ մը ոտիկաններ եւ Դաւոյի թելադրանքով վար իջանք ձիերէն:

Թրքական խումբին պետը ներս առաջնորդեց մեզ եւ նստեցուց իր անկողնին վրայ:

Ծուռ Դաւօն թարգմանի դեր կը կատարէր, փուչերը կը ճթճթային օճախին մէջ: Սրահը ծուխով լեցուած էր: Մեր ձիերը ընտիր խոտեր կը լափէին: Զիրօն ու Մուրօն պատրաստ կը սպասէին դրան երկու կողմը, իսկ Պհանցցի Քիւրտերը ձիերուն քովն էին, չէնքէն բաւական հեռու:

Ամբողջ տահմանապահ պահակախումբը տասներկու ոստիկաններէ կը բաղկանար, ծեր, անատամ, կորովազուրկ մարդիկ, որոնց մէկը միայն քիչ մը Թուրքերէն կարդալ դիտէր:

Թուրքիայէն Պարսկաստան եւ Պարսկաստան Թուրքիա ճամբորդողներուն անցագիրները կը քննուէին աւելի հեռուն՝ Աղրակի Բարթուղիմէոս — վանք պիւղին մէջ, ուր կը գտնուէին նաեւ մաքսային պաշտօնեաները:

Դաւօն մետաքսէ թաչկինակին մէջէն հանեց խոշոր Թերթ մը Թուղթ, որուն վրայ տպագրուած էին «Աւետ — Ղափլանի» նկարներ եւ քանի մը տող անդլիերէն դրուածքներ եւ իբրեւ անցագիր ներկայացուց ոստիկանապետին:

Վերջինը հարեւանցի ակնարկ մը նետեց Թուղթին վրայ, չուրթերը չարժեց կարդացողի մը նման եւ վերադարձուց ըսելով — «փաչափօրթալար վանքատա օլան միւսիրէ կէօսթէրընըզ»:

«Ինկլիզի կոնսուլ»ի տղան անհասկնալի բառեր մը կ'արտասանէր, Դաւօն կը Թարգմանէր:

— «Ղաւաղ էֆէնտի, վան հասնելուդ, Ինկլիզի կոնսուլ պէյին ըսէք որ Վալիին խօսի մեր մասին, յամախ անօթի կը մնանք, մեր ամսականները չնչին են, ան ալ չեն վճարեր, կօչիկ չունինք, բոլորս ալ Աղրակեցի ենք, բայց մեր ընտանիքներուն կարօտ կը մնանք: Փամփուշտ չունինք, ամէն մէկ այնալուի հետ 10—15 փամփուշտ կայ: Աատուած չընէ օր մը կեավուրներու եթէ հանդիպինք, ողջ - ողջ պիտի բռնեն մեզ եւ պիտի կոտորեն: Եւ դեռ ինչեր, ինչեր »:

«Ղաւաղ էֆէնտի» Դաւօն լիուլի կը դոհացնէր Թուրքը իր խոստումներով ու յուսադրանք — ներով:

Մնաք բարովի առեն, երեք մէճիտ դրինք տահմանապահ պետին ձեռքը ու մեկնեցանք երկար առեն յիչելով ծխահամ սուրճին անախորժ հոտը:

Սորատէրէն անցած առեն, լսեցինք որ նախորդ գիչերը «կանիկ Ռաչ» (Սեւ Աղբիւր) գիւղին տասնուհեր Քիւրտն սպաննուած է եւ իր աղջիկը փախցուած:

— Տեսա՞ք, Պալամ, Դաւօն դիտէ ինչ կ'ընէ, որ կ'ասեմ, չէք խաւատար»:

Դաւօն ինքնագոհ եւ սկսաւ երգել Խանասորի արշաւանքին քրտական «Լօ լօ »ները, որոնք յօրինուած էին Մաղրիկցիներու կողմէ:

Քիւրտէն աւելի լաւ կը խօսէր եւ կ'երդէր Ծուռ Դաւօն, իսկ իր մօսին, տասնոցն ու ձին Սուլթան Համիտի, Նիքօլա ցարի երկիրներէն աւելի Թանկագին կը համարէր, աչխարքի «մալին ու միւլքի»ն արժէք չէր տար:

Ծօչաք գիւղաքաղաքէն ալ ցերեկով անցանք, առանց սակայն կենալու եւ դանդաղելու:

Երբ Նոր Գեղը հասանք, ընկերներով չրջապատուեցանք, ոչխարի մածունով, Աղբակու պաղպաղակ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

... եւ որոչեցին սպանանել Թազմաւրան

Ձորեքչաբթի օր պարզած էինք Իրանի վերջին դէպքերուն ներքին ծալքերը, հետեւողութեամբ տեղական թերթի մը աչխատակցին որ երկար ատեն Թէհրան բնակած է:

Ահաւասիկ չարունակութիւնը, որ կը բանայ եղերական անցուդարձի մը ուրիչ մէկ երեսը:

Մոսատեղ պատուանուն մըն է որ պարսկերէն կը նչանակէ (փորձելէ վերջ, քաչ դատնք): Իսկ անունն է Մոհամմետ Հէտայէթ: Մոսատեղ կը տառապէր ստամոքսի կեղէ, զոր ստացածէր երբ նախկին Շահը զինք հինդ տարի բանտարկութեան դատապարտեց, իբրեւ ընդդիմադիր: Զօր. Ռազմարան ալ Բըղա Շահին խմորէն էր: Մոսատեղ դառնօրէն կը տառապէր Անդլիացիներուն ներկայութենէն Իրանի հողին վրայ, մանաւանդ որ անբաւական կը գտնէր քարխուղի համար վճարուած դինը: Սէուտի Արաբիոյ մէջ Ամերիկացիները 50 առ հարիւր աւելի կը վճարէին, մինչդեռ Պարսկաստանի մէջ տասը առ հարիւրը չէր անցներ:

Մոսատեղ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէր: Իր Ազդային ճակատով դոր նոր հիմնած էր, մեծ բան մը չէր կրնար ընել: Ընդամէնը ութ երեսփոխան ունէր համակիր, անոնց ալ չորսը կամ հինդը կրնային լքել զինք առաջին իսկ առթիւ: Մոլլա Քաչանի խոստացած էր զօրաւիդ ըլլալ, բայց ան ալ կր մեղադրուէր զանազան պատմութիւններով:

Մոսատեղ չէր կրնար պետական յեղաշրջում յառաջ բերել, որովհետեւ ուժ չունէր: 1914ին փորձած էր յեղափոխութիւն յարուցանել պարսին մէջ, ինչ որ պատճառ եղաւ իր Ֆրանսա աքսորուելուն: Փարիզ չատ դեղեցիկ Թուեցաւ իրեն, սակայն դրամ չունենալով, չատ խեղճ ապրեցաւ:

Իսկ հիմա փոքրակազմ երէստասդիր մը, Խալիլ պիտի փոխէր իր ճակատագիրը:

Այաթոլլահ էլ Քաչանի (ծագումով Քաչանցի) խորապէս ազդուած էր իր հօր մահէն: Հայրը բարձրաստիճան կղերական էր Շեխ ազանդէն, որ սպաննուած էր ուղղակի կամ անուղղակի Անդլիացիներու դրդումով: Եւ երբ ինք ալ օր մը կրօնապետ դարձաւ, խուլ պայքար մղեց Անդլիացիներուն դէմ:

Քաղաքականութեան անհրաժեչտութիւնը եւ իսլամական դերադոյն չահր չաճախ կը ստիպէին որ երբեմն աւելով հանդերձ Անդլիացիները ատնոնց օժանդակութիւնը ստանայ: Գերմաններուն օդնած էր ի վնաս Անդլիացիներուն, նացիական դործակալներու հետ աչխատած էր, եւ սրբագան պատերազմ քարոզած: Իր կրօնական դիրքը եւ Թերեւս ալ որոչ ռուսական ձնչում մը, Թոյլ չէին տուած որ 1941ին Անդլիացիները անհետացնեն զինքը:

Թղթակիցը այս առթիւ կր պատմէ Թէ ծնրադիր դորգին վրայ, իր աղպղպեղ մօրուքը մաքուր ածիլած, աչքերը կիսախուփ, յամրօրէն կը դարձնէր յամպարեայ համրիչը:

Ծանր էր կացութիւնը, որովհետեւ Ռազմարան, այդ բիրտ զինուորականը, օժտուած Մաքիավէլի ուղեղով, նոր Ռըզա Շահ մը դարձած էր: Եւ Քաչանի սարսափով կը յիչէր Թէ կը մըտրակուէին կղերականները իրենց մզկիթներուն մէջ: Ռազմարան կ'ուղէր ընկերային, աչխարհական եւ զինուորական կարգ հաստատել, մինչ Այաթոլլան կ'երազէր աստուածապետական պետութիւն մը, զուտ իսլամական, զոր պիտի վարէին իմամները:

Ռազմարան սխալ մը դործած էր, յայտարարելով Թէ երեք Թոյլ պիտի չտար քարխուղին ազդայնացումը: Դիւրին էր հիմա զայն Անդլիացիներուն դործակալը եւ դաւաճան հռչակել:

Այդ օրը կէսօրէ վերջ մոլլան հանդիպած էր Սաֆավիին, որ մոլեռանդներու խմբակի մը պետն

նիրով եւ առատ ձուազեղով հիւրասիրուեցանք:

Մեղի ընկերացող Մաղրիկցիները եւ քրտացած Հայերը յաջորդ առաւօտ պիտի մեկնէին Կասբիկ, իսկ մենք Նոր Գիւղի երեք ընկերներու հետ կէս գիչերին ճամբայ ինկանք դէպի Վարագ:

Այնտեղ երեք երիտասարդներու յանձնուեցանք մեր ձիերն ու բեռները: Մենք քիչ մը հանգստանալէ վերջ իջանք Այդեստան ու բաժնուեցանք մեր աննման Ծուռէն:

Քանի մը օր վերջ, Աղթամարէն վերադարձիս լսեցի որ Դաւօն զոհ դարձեր է եղբայրադաւ անձերու դնդակներուն:

Ցեղափոխականի արկածալի անցեալով հարուստ Դաւոյի կեանքէն այս մէկ դրուագը, Թող սիրոյ եւ երախտագիտութեան արտայայտութիւն մը համարուի եւ լուսոյ կանթեղ մը դառնայ իր անտիրական գերեզմանին:

ԱԶԳԻՆ

էր: Երդում ըրած էր սպաննել տալ Ռազմարան այդ իրիկունն իսկ պիտի նշանակէր զործադրողը, եւ եթէ մահափորձը ձախողէր Ֆեսայիներու վրայ պիտի իյնար ծանրութիւնը եւ Շահն ալ դըժդոհ պիտի չըլլար խափանարար վարչապետէ մը ազատուելուն:

Փոքրիկ Խալիլ կը սպասէր «Ձայհանէին» առ-ջեւ, որ չատ պզտիկ էր եւ ուր պղնձեայ սամավար մը կար: Ախիոնի կծու հոտը կը լեցնէր մթնոլորտը: Ճիշդ քովը կար ծխարան մը, ուր կը հաւաքուէին փողոցի լակոտները եւ աւազակները: Խալիլ ներս մտաւ, առանց նշմարուելու: Թէյ մը խմեց: Այդ միջոցին սպասարկու մը մօտեցաւ եւ նշան ըրաւ: Խալիլ հետեւեցաւ անոր: Մութ սենեակ մը մտաւ, ուր տասնեակ մը մարդիկ ծալապատիկ նստած էին Սաֆթավիին առջեւ:

— Եղբայրներ, ըսաւ Սաֆթալի, խալամութիւնը վտանգուած է: Ասոք տուած ենք մեռնիլ անոր փրկութեան համար: Պէտք է կատարենք մեր խոստումը: Ռազմարան, Անգլիացիներուն ծախուած այդ դաւաճանը, այդ ուրացողը, որ կ'ուզէ ջնջել մեր Մարդարէին օրէնքը, ազատագրել մեր կիներըը, քանդել մզկիթները, պէտք է մեռնի:

Գնահատութեան չչուռկ մը բարձրացաւ խունկի պէս: Սաֆթալիի ձայնը կը բարձրանար.

— «Մեծ թիւ մը կը կազմենք ամբողջ Իրանի մէջ — իրաւունք չունիմ մինչեւ իսկ ձեզի յայտնելու բուն թիւը: Բայց եթէ ազատենք երկիրը այդ չուն Ռազմարայէն, մեզի պիտի դան բոլոր հաւատացեալները: Ես հոս հաւաքած եմ ուժեղ-ներուն ուժեղները, որոնց բազուկը պիտի չդո — ղայ, պիտի չկարանայ: Ալլահը դիս նշանակեց, ձեր մէջէն ան որ պիտի զոհէ Ռազմարան, դուն ես, Խալիլ: Ապաւէնը եւ Մահմուտը քեզի պիտի օգնեն: Շուտով պիտի ըսեմ թէ երբ եւ ինչպէս պիտի զործես:

Խալիլ մեծ պարապ մը զգաց իր մէջ: Կը վախնար ոչ թէ իր ստանալիք հարուածներէն, այլ կասկածելով թէ պիտի չկրնայ կատարել իր վրայ դրուած պարտականութիւնը: Գուրանի մէկ խօսքը արտասանեց. «Լա իլլահ իլլահ Ալլահ ...»:

Մեծ խաղաղութիւն մը իջաւ իր վրայ: Հաւատարիմները մէկիկ մէկիկ դուրս եկան եւ կորսուեցան մթութեան մէջ: Սաֆթալի մինակ դուրս եկաւ:

Մարդասպաններու դերեզմանատան մզկիթը կը տիրապետէր մութին մէջ: Սաֆթալին ուզած էր վերահաստատել Ժա. դարու Հասան Սապահի աղանդը որ ահուսարսափ կ'ազդէր:

Սաֆթալին ուզած էր հին խալամութեան վերադառնալ իրրեւ աղբիւր կեանքի օրէնքներու: Մարդասպաններու մեթոտներով իր աշակերտները փորձի կ'ենթարկէր: Համոզած էր թէ Իսլամին համար՝ սպաննելով արքայութիւնը կը չահէին: Ապրած էր Մեսուոթ եւ Քումի մէջ, եւ տեսական կերպով մզկիթ գացողներուն մէջ դասած էր հաստատիմներ: Հինգ տարիէ ի վեր հաստատուած էր Թէհրան: Իր աղանդը նշանաւոր դարձուցած էր սպաննել տալով դաւաւոր Քասրաւին որ խալամութիւնը բարեկարգել կ'ուզէր: Իր հետեւորդներու թիւը քանի չէր անցներ, հարիւրեակ մը համակիրներով: Բայց այս քանին ալ իրեն սիրոյն ամէն բան ընելու ընդունակ էին: Թ.Ա.Թ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՊՐԱԶԻԼԻՈՑ ՄԷՋ

ՍԱՆ ՓԱՒԼՕ, 19 Սեպտ. 1952 (Յառաջ). — Քաղաքիս Դաշնակցական ընկերները Յանասորի Արշաւանքին տարեդարձը տօնելու համար դաշտահանդէս մը սարքած էին մօտակայ անտառներէն մէկուն մէջ, ուր Հիմնիեարը յիշեցնող պզտիկ աղբիւր մըն ալ կը վազէր: Գրեթէ բոլոր Դաշնակցական եւ համակիր ընտանիքները փութացած էին յաւերժացնելու համար մեր հերոսներուն յիշատակը: Ուրախ զուարթ բոլորուած սեղաններուն չուրջ ամէնքն ալ կ'երգէին եւ զուարճանային:

Նոյն օրը Փարիզէն կը հասնէր ընկեր Ռուբէն Գուրգէնեան (Շթուտկարտէն), զոր դիմաւորելու դացած էր ընկեր Դաւիթ Դաւիթեանեան ուրիշ ընկերներու հետ: Ամէնքը միասին ուղղակի հանդիսավայր հասան, տասնապահակելով ժողովուրդին ուրախութիւնն ու խանդավառութիւնը: Մինչեւ վերջ յեղափոխական երգերով օդը կը թնդացնէին, ուխտելով հաւատարիմ մնալ իրենց դաւանանքին եւ յարատեւ քալել հերոսներուն ճամբէն, մինչեւ որ կատարեալ եւ անկախ ըլլայ Մայր Հայաստանը:

Ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ պակաս չեն ազգային հոգեր: Բարեբախտաբար հայ կինը միշտ ներկայ է: Զոհողութեան ոգին բնաւ չի պակսիր, կարօտեալներուն օգնելու եւ ազգին դաւակներուն օգտակար ըլլալու համար: Հայ Օգնութեան Միութիւնը դաշտահանդէս մը սարքեց: Շատ մը ընտանիքներ իրենց անձնական կառքերով, իսկ միւսներն ալ Միութեան կողմէ վարձուած հանրակառքերով փութացին հանդիսավայրը, ուր կատարուեցաւ փիքնիքը: Հրաշալի տեղ մը նշանակուած էր, ապահովելով ժողովուրդին հանդիստը: Ցայտաղիրը կը պարունակէր զանազան խաղեր եւ անակնկալներ: Պարասրահ մըն ալ պատրաստած էին, խնջոյքը տեւեց մինչեւ իրիկուն, ձգելով կոկիկ հասոյթ մը որ պիտի գործածուի կարօտեալներու օգնութեան համար: Շնորհաւորելի են Հայ Օգնութեան Միութեան անդամուհիները: Տիկիններ Մխիթարեան, Թիւֆէնքճեան, Դաւիթեան եւ ուրիշներ որոնց անունները չկրցայ ճշդել: Զանք չէին խնայած հաճելի օր մը անցընելու համար:

Յակոբ Զէյթունի

ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԴԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Ինչպէս ծանուցուեցաւ, լոյս տեսած է Դոկտ. Տիրայր Ֆրունճեանի հայերէնէ դերմաներէն բառարանը, մաքուր տպագրութեամբ:

Առաջին անդամ ըլլալով ահա հրապարակ կու գայ հայերէնէ դերմաներէն բառարան մը: 505 մեծադիր եւ երկսիւն էջերու մէջ հեղինակը ամփոփած է արդի գրական, ժողովրդական եւ գաւառական հայերէնի բառամթերքը համապատասխան դերմաներէն համազօր բառերով եւ բացատրութիւններով: Բառերու ընտրութեան առեն նկատի առնուած են նաեւ գլխաւորապէս նորագոյն ժամանակներու դիտական, արհեստագիտական, քաղաքական եւ հասարակագիտական բառեր եւ առ հասարակ հոգ տարուած է տալու արդի հայերէնի ընդհանուր պատկերը:

Այս բառարանին յատկանիշը ոչ միայն հայերէնէ - դերմաներէն առաջին բառարանն ըլլալն է, այլ այն մասնաւոր հոգածութիւնը, որով հեղինակը ջանացած է բազմիմաստ բառերը ազատել մեկուսացումէ եւ դնել զանոնք ապրող խօսքի դիրքին մէջ: Թէ այս պարագան որքան կարեւոր է օտար լեզու մը սորվողին համար, կրնան անոնք վկայել, որոնք կիսկատար բառարաններու օգնութեամբ ստիպուած են եղած թարգմանութիւնները ընելու կամ օտար լեզու մը սորվելու: Թէ հայերէնի եւ թէ դերմաներէնի բաժնին մէջ հեղինակը ետ չէ կեցած հոմանիշներ զետեղելու եւ ամբողջ նախադասութիւններ մէջբերելով ցուցնելու բառերուն իսկական իմաստը:

Դոկտ. Ֆրունճեանի այս արդիական հայերէնէ - դերմաներէն բառարանը պակաս մը կը լրացնէ բառարանական գրականութեան մէջ եւ իր հիմնական եւ բազմակողմանի հանդամանքով կոչուած է օգտակար հանդիսանալու բոլոր անոնց, որոնք դերմաներէն կ'ուզեն սորվիլ օգտուելու համար դերմանական ճոխ գրականութենէն, յառաջդէմ դիտութիւնէն եւ տեսական բազմապիսի կարելիութիւններէն:

Այս բառարանը յանձնարարելի է ուրեմն թէ դպրոցական աշակերտներու, թէ համալսարանի ուսանողներու, դիտութիւններ եւ լեզուներ ուսումնասիրողներու, ճարտարագէտներու, ինչպէս նաեւ ճամբորդներու եւ վաճառականներու հատարապէս:— Ստանալու համար դիմել հրատարակչական տան.— R. Oldenbourg Verlag, München 2, Germany:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՆԻՍ.— «Յառաջ» ժամանակին գրեց թէ Ֆըրանսայի լիսէներուն եւ քոլէժներուն ընդհ. մրց — ման մէջ, 1949 — 1950 տարիներուն յաջորդաբար առաջին հանդիսացած էր պատանի Ռոժէ Պալեանը, աշակերտ Նիսի լիսէին:

Այդ մրցումներէն ետք 1950ին, հայ պատանին փայլուն յաջողութեամբ կ'անցընէր նաեւ baccalauréatի երկրորդ բաժնի քննութիւնը եւ ամբողջ Alpes Maritimesի նահանգին մէջ մինակն ըլլալով կը ստանար Mention très bién դնահատականը:

Երկու տարուան նախապատրաստական ուսումներէ վերջ, Ռոժէ Պալեան այս տարի կը ներկայանար Փարիզի մէջ պետական երեք բարձրագոյն վարժարաններու մուտքի մրցումներուն միանգամայն (Ecole Polytéchnique, Ecole Normale Superieure եւ Ecole Nationale des Mines):

Ծանօթ են այս բարձրագոյն վարժարաններու մուտքի քննութեանց դժուարութիւնները: Միայն անվիճելի կարողութիւններով օժտուածջակերտներ կը յաջողին ընդունուիլ:

Ռոժէ Պալեան, որ տակաւին քան տարիները չէ բոլորած, երեք մրցումներուն ալ բարձր նիշեր ստանալով, յաջողած է անոնց դռները բանալ իր առջեւ: Աներեւոյթ երեւոյթ է այս երեակ յաջողութիւնը, որ կր վկայէ հայ երիտասարդին արտակարգ կարողութիւնները:

Ռոժէ տակաւին չէ ընտրած իր մասնագիտութիւնը, բայց հաւանաբար կ'երթայ Polytechniqueին՝ ուր նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք: Կը խօսի մաքուր հայերէն:

Աշխատակից

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ա.— ԿԻՆԸ ՔԼԱՒԻԶ ՖՈՒՔՈՍԻ ԵՏԻՆ

Այսպէս, Քլաւդը կը տեսնենք երկաթեայ ճողերուն տակը, մինչ իր դիւային արարքին համար պատասխանատու կինը մոռցուած է տեղ մը, արիւնաներկ Հռենոսի արեւելեան կողմը:

Բ.— ԻՐ ՔՈՑՐԸ՝ ՌՈՒԹ

Շատ ուշ էր ծնած ան պատմութեան մէջ: Այս ուշագրաւ կնոջ կրքոտ զաղափարապաշտութիւնը այնպէս էր, որ ուրիշ դարու մը մէջ, Ժան տ'Արքի նման, խարոյկի վրայ սրբացուած նահատակուելու կրնար արժանանալ: Բայց ան ապրեցաւ Նիկոլա Լենինի եւ Եոսիֆ Սթալինի օրերուն:

Էլֆրիտէ Այլերը, որ աշխարհին ծանօթ է իրրեւ Ռութ Ֆիշըր, ծնած եւ մեծցած է աղքատութեան մէջ, Վիէննայի կեթոյէն ներս: Իր ընդունակութիւնը, իր ուշիմութիւնը եւ իր նորահաս երիտասարդութեան կորովը չեն կրնար ջրել այն իրողութիւնը, թէ իր հայրը, թէեւ զարգացած, բայց անօթի մնացած ձախողանք մըն էր: Թէեւ, երեսուն փիլիսոփայական դիրքեր զրած փրոֆէսէօր մըն էր, բայց էլֆրիտէ, յաճախ ստիպուած էր դիրքեր ծախել հօրը դրագրանէն, որպէսզի ունենք դնելու քանի մը ֆրոյցեր (տասնոց) ճեռք ձգէ:

Երեք փոքրիկները կ'ապրէին Վիէննայի Լէո-վոլտշթատ քաղաքամասի փոքր մէկ յարկաբաժնին մէջ: Անոնք կր դիտէին իրենց հայրը, տոքթ. Ռուտոլֆ Այլերը, որ իր մեծ գործերը կը զրէր եւ կը տեսնէին, թէ օրը տասնըվեց ժամ կ'աշխատէր աւարտելու համար իր «հոգիի մը կեանքին հիմնական օրէնքներուն նախագիծը» դիրքը: Հոյակապ գործ մըն էր, որ սակայն չէր ապահովեր ղեստեղէնի, ուսելիքի եւ դաշնակի դասերուն ծախքերը: Կ'տեսին իրենց հայրը, որ իրենց խօսքեր, խոստումներ եւ զաղափարներ միայն կուտար, բայց երբեք երջանիկ երիտասարդութեան մը ապահովութիւնը:

Մտացի էին էլֆրիտէ եւ իր երկու եղբայրները, Հանս եւ Կէրհարտ: Քոյրը մասնաւորաբար կը ջանար հոգածու դառնալ հոն, ուր դժբախտ մայր մը եւ երազող հայր մը ձախողած էին, «Ընկերութիւնը փչրած էր հայրս», կ'ըսէր էլֆրիտէ եղբայրը Կէրհարտ աւելի վերջը: Իսկ էլֆրիտէ կ'ըսէր.— «Թերեւս ձախողեցայ ես. չափէն աւելի տիրապետեցի եղբայրներուս»:

Եղբայր Հանս, բան երեւոյթին, օրը տասը ժամ դաշնակ նուագելէ զատ ուրիշ բաղձանք մը չունէր, հոգ չէ թէ այսպիսով հետեւած կ'ըլլար հօրը քայլերուն, իրրեւ անօթի մտաւորական մը եւ անդործ երդահան մը: Հայր Այլերը կ'ուզէր միայն դիրքեր զրել, հակառակ դաշնակ նուագող եւ հանճարեղ Հանսի հանած ադմուկին:

Կէրհարտ 20 տարեկան էր 1917ին, երբ զինուորագրուեցաւ աւստրիական բանակին եւ իտալիա ղրկուեցաւ կռուելու Դաշնակիցներուն դէմ: Եղաւ առաջին տեղակալ, հինգ անդամ պատուհանուն առացաւ եւ հպարտ էր սպայ մը եղած ըլլալուն համար: Միաժամանակ, իր քոյրը էլֆրիտէ յանախեց Վիէննայի համալսարանը: Կէրհարտէն տարի մը մեծ էր: Ուսանեցաւ տնտեսական գիտութիւններ եւ պատմութիւն, բայց ամէնէն աւելի հետաքրքրուած էր արմատական երիտասարդութեան չարժումով, որ կ'ուզէր վերջ տալ համաշխարհային պատերազմի սպանդին: Ռուսիոյ մէջ կար միայն մէկ մարդ, որ պատրաստ էր ընդունելու խաղաղութիւնը առանց որեւէ պայմանի: Անիկա նոյնիսկ իր բաղձանքը դրաւ թուղթի վրայ, դաշնագրի մը մէջ, զոր Գերմանացիները բատրագրեցին Պրէսթ Լիթովսքի մէջ: Այդ մարդը Լենինն էր, Խորհրդային Յեղափոխութեան հայրը: Թէեւ էլֆրիտէ նախապէս բնաւ չէր լսած անոր անունը, բայց ան զարձաւ իր զաղափարական:

Տարի մը վերջը, յեղափոխական Ռուսերը զործակալներ ղրկեցին Աւստրիա: Անոնց զործն էր գտնել երիտասարդ մարդիկ, բանուորներ, ուսանողներ, յեղափոխականներ, համայնավար կուսակցութիւն մը կազմելու համար: Գործակալները չիման մէջ մտան Վիէննայի համալսարանի ուսանողներուն հետ և մէկ չաբթուան մէջկազմուած էր Աւստրիոյ համայնավար կուսակցութիւնը: Թիւ 1 կուսակցական անդամատետրը ունեցողն էր Ռութ Ֆիշըր անունով կին մը որ իրականին մէջ էլֆրիտէ Այլերն էր: Իր եղբայրը՝ Կէրհարտ, որ զժգոհ մնացած էր բանակի կեանքէն, զործակցութիւնը:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆՆԷՐ

Գերմանական թեմուկը

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Գ. Էչիսըն, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ յայտարարեց թէ Ա. Միութիւնը «բառերու հետ կը խաղայ», ձգձգելով գերմանական ընտրութեանց խնդիրը եւ ընդլայնելով ճեղքը՝ արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ միջեւ: Եւ բացատրեց թէ արեւմտեան պետութեանց վերջին ծանուցագիրը «նոր փորձ մըն է համոզելու Ա. Միութիւնը որ ընդունի մէկ հարցի քննութիւնը, եթէ կ'ուզենք վերջ տալ Գերմանիոյ ներկայ արհեստական բաժանումին: Ասոր հրդեհային կառավարութիւնը ծանուցագիրներ փոխանակելով միշտ կը խօսի դեր-մանական մխութեան վրայ: Բայց կը խուսափի ապատ ընտրութիւններէն որոնք միակ միջոցն են միութիւնը իրագործելու ազատութեամբ: Ասոր-դային կառավարութիւնը կ'ուզէ խօսիլ ապագայ հաշտութեան դաշնագրի մը կամ Ատլանտեանի դաշինքին եւ որեւէ հարցի մասին, բայց ոչ ընտրութեանց վրայ: Օրինակ, ան յամառօրէն կը պնդէ փոցտամի պայմանագրին վրայ որ կը նախատեսէր Գերմանիոյ վերահաստատումը իբրեւ մէացեալ, անկախ, խաղաղասէր եւ ժողովրդավար պետութիւն: Մեր նպատակն ալ այդ է, բայց Մոսկուան ինչ կը հասկնայ այս բառերով»:

Ինքն իսկ պատասխանելով իր հարցումին, ըսաւ.

— « Ցետպատերազմեան տարիներուն մենք տրուեցանք թէ այդ բառերը բոլորովին տարբեր նշանակութիւն ունին խորհրդային կառավարութեան եւ համայնավար կուսակցութեանց համար. տարբեր՝ ռուսերէն, անգլերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն կամ ուրիշ որեւէ լեզուի աւանդական իմաստէն: Մենք տրուեցանք թէ խորհրդային վարիչները «ժողովրդավար» բառը կը գործածեն միայն եւ միայն այն երկիրներուն եւ խմբակցութեանց համար որոնք ենթակայ են Ա. Միութեան համայնավար քաղաքականութեան: Տրուեցանք թէ գրեթէ նոյն իմաստն ունի «անկախ» բառը եւ կը գործածուի այն պետութեանց համար որոնք վերապետութեան արտաքին երեւոյթն ունին, բայց իրականին մէջ ենթակայ են սովետական ուղեգծին: Տրուեցանք թէ «խաղաղասէր» կը նշանակէ ամէն ինչ որ կը ծառայէ Ա. Միութեան համայնավար դաւին: Նոյնհասկացողութեամբ, որեւէ ընդդիմութիւն այդ համայնավար կուսակցութեանց գործունէութեան դէմ՝ կը խարանուի իբրեւ ռազմատենչ կամ նախայարձակ »:

Եզրակացնելով, նախարարը յայտարարեց թէ իրենք արդէն յստակօրէն պարզած են իրենց տեսակէտները — կ'ուզեն մերձենալ Գերմանիան եւ ազատ ընտրութիւններ կատարել:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐՈՊԱՅԻ ծրագիրը ներմակէս պաշտպանելով, Պ. Ռոպէր Շուման յայտարարեց թէ «պարտաւոր են հրաժարիլ չափազանց նեղ ազգայնականութենէ մը եւ դուրս ելլել փղոսկրէ աշտարակէն, իրականացնելու համար եւրոպական դաշնակցութիւնը »:

Մ.ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հանրապետականներու փոխնախագահը, Նիքսըն, պատասխանելով իրեն դէմ եղած ամբաստանութեանց, յայտարարեց Ուչիկեթըի մէջ 40 հազար տոլարի տուն մը գնած է եւ տակաւին պարտք ունի 20 հազար տոլար: Պրիքըի դրամատան պարտականն է 4500 տոլար: Կիքըն «վիզօն» մուշտակէ վերարկու չունի, այլ սովորական հասարակ հագուստ մը: Միակ անճնական նուէրը զոր ստացած է, սպանիական չուն մըն է: Իր եկամուտը կը բաղկանայ ծերակուտականի թոշակէն, 15 հազար տոլար, 1500 տոլար դասախոսութիւններէն, կնոջը մէկ պզտիկ ժառանգութենէն, 3000 տոլար, 1500 տոլար իր մեծ հօրմէն, 1600 տոլար փաստաբանի դրասենեակէն: Պարտքերուն ընդհ. գումարն է 38 հազար տոլար: «Վերջերս կարգ մը հարուստներու կողմէ տրամադրուած 18 հազար տոլարէն մէկ սենթ չեմ գործածած»: Վերջին լուրերու համաձայն, զօր. Այզընհաուըր գոհ մնացած է այս բացատրութիւններէն եւ Նիքսընի թեկնածութիւնը պիտի պահէ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ հինգ երկիրներու ամերիկեան դեսպանները դաշնի խորհրդակցութիւններ կը կատարեն Լոնտոնի մէջ, արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչներուն հետ: Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներն են արեւմտեան Եւրոպայի վերազինումը, համայնավար կուսակցութեան յառաջիկայ համագումարը, գերմանական հարցը եւն.:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Իմանիթէ» հրատարակեց Մարքսի մէկ յայտարարութիւնը՝ որով կեղծ. կոմիտէին առջեւ կը խոստանար ուղղել իր սխալները: Թերթը կը պահանջէ կատարել այդ խոստումը, հրապարակաւ խոստովանելով իր մեղքերը:— Միւս ամբաստանեալը, Թիյոն, մէկ տեղ չէ եղած: Կը կարծուի թէ Մարքսյլ կը գտնուի:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ «Լա Միլիլ» սուգանաւը, որ փոխ ձեր կը կատարէր Թուլոնի բացերը, 48 նաւաստիներով, չուրին երեսը չելաւ վերջին պահուն: Լուրջ մտահոգութիւն կը տիրէ: Բազմաթիւ մարտանաւեր օգնութեան փութացին:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի մէջ

Կր տօնուի մօտ օրէն, բացառիկ պատրաստութեամբ:

×

Կրլեոպլի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, Կիրակի:

×

Լիոնի մէջ

18 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետա-ցանի սրահը:

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Հ. Ց. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն դասախօսական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանները բոլոր ընկերները, այս շաբաթ օր, ժամը 21ին, Sociétés Savantesի F. սրահին մէջ, (8 Rue Danton):

Կը դասախօսէ ընկեր ՀԱՑԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ Նիւթը՝ Ժողովրդավարութիւնը Խ.Միութեան մէջ

Դասախօսութենէն վերջ մտքերու փոխանակութիւն: Իջնել՝ Métro Odéon կամ St. Michel:

ԳԻՆԵՋՕՆ

Ի պատիւ Շ. Նարդունիի

Հ. Ց. Դ. Գոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէն ի պատիւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, կազմակերպած է գինեճաշ մը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9.15ին Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Կը խօսին՝ ընկեր Վ. ՄԻՍԹԻԿ, Պ. Կ. ՓՈՂԼՍԵԱՆ եւ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱՂՈՑԵԱՆ

Նաեւ խօսք պիտի տրուի փափաքողներուն:

Երգ, արտասանութիւն եւ նուագ Նոր Սերունդի անդամներուն կողմէ:

Հաճոյքով կր հրաւիրուին ընկերները, համակիրները եւ հայասիրաբարոյ բարեկամները:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ա.Հարոնեան» խումբին կողմէ:

Կիրակի, 5 Հոկտեմբեր, ժամը 4.30էն 12, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin, métro St. Augustin:

Մասնակցութեամբ RICO'S CREOLE BANDի Grande formation - vedette du cabaret «Le Drap d'Or»

Գիւմէ Ասեկնկալներ

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Նոր Սերունդի ամդամներուն կամ հեռախօսել Օր. ՇԱ-ՀԻՆԵԱՆի TRU. 92-68:

Հ. Ց. Դ. ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Յակոբ եւ Նազենի Պէրպէրեան Պ. Խորէն Գասգասեանի արկածալի եւ դառնաղէտ մահուան առթիւ (Մարսէյլ), փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրեն Հ. Ց. Դ. Տան Ֆոնտի:

LE FRUIT DEFENDU

Աշոտ Մալաֆեեանի վերջին ժապաւէնը կը ներկայացուի Gaumont-Palace, Colisée եւ Le Berlitz սրահներուն մէջ:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Լա Վալլաուէլի, Լափոմի եւ Սէն Մարսէյլի շրջանի դպրոցի դասաւանդութիւնը կը սկսի 2 Հոկտ., հինգշաբթի օր, ուսուցչութեամբ Ազգի Մարտիրոսեանի:

Աբձանագրութեանց համար դիմել հոգաբարձութեան առենապետ Պ. Աստիկ Աշճեանի բնակարանը:

♣

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄԻ (Մարսէյլ) Սահակ Մեսրոպ դպրոցի հայերէնի դասերը կը սկսին 2 Հոկտ. հինգշաբթի ժամը 2ին: Աբձանագրութեան համար այժմէն դիմել Պ. Նուպար Տէր Միհրտեանի, ամէն օր կէսօրէ ետք ժամը 6—8: Ուսուցիչներ Պ. Ազգի Մարտիրոսեան եւ Տիկին Մանուշ Շամիրեան:

ՇԱՒԻԼՅԻՆԵՐՈՒՆ

Վերաբացում Շաւիլի մանկապարտէզին, Հոկտ. 2, հինգշաբթի առաւտ: Դաս պիտի տայ կարող ուսուցչուհի մը: Հայրեր եւ մայրեր, փութացէք ղրկել ձեր զաւակները: Այս տարի եւս ձրի է:

Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.45ին, Paris Nord սրճարանը (Gare du Nordի դիմացը): Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿՐՔՆՈՑԼԸ.— Հ. Ց. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին:

ՏԻՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Ա. Ալի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ 28 Սեպտ. կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Ց. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱՆԱՐԲ. Մխութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Café Cohard, Bld. d'Alsace: Օրակարգ՝ զեկուցում պատմ. ժողովի եւ վարչութեան ընտրութիւն: (Վալանս):

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

ՊԱՄՐԱ, Հ. Ե. Մ.— Որեւէ նամակ չենք ստացած:

ՄԱՐՍԷՅԼ, Մերիկեան.— Շաբաթ օրուան թիւէն:

ԳՐԱՏՈՒՆ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer, Paris (9) C.C. Paris 3630.66
Tél. PROvence 64-90

Կեդրոնատեղի արտասահմանեան ամէն տեսակ նոր հրատարակութիւններու: Բազմաթիւ հին եւ նոր պարբերականներու եւ դասագիրքերու:

Դպրոցական վերամուտի առթիւ ապահովեցէք ԱՐԱՐԱՏներու չարքէն, հեղինակութեամբ Մկրտիչ Պարսամեանի.—

ԱՐԱՐԱՏ Ա.յբբենարան 100, ԱՐԱՐԱՏ Բ. գիրք 200, ԱՐԱՐԱՏ Գ. գիրք 300, ԱՐԱՐԱՏ ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ 350, ՆՈՐ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԴԻ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ց. Գազանճեանի, տարր., միջին եւ բարձր. 200, 350, 500, ինչպէս նաեւ Հայոց պատմութեան եւ Աչխարհագրութեան դասագիրքեր: Փափաքողներուն կը ղրկուի 1953ի ցուցակը: Մարսէյլի մեր ներկայացուցիչն է Գ. Ծերիկեան, 13, rue des Dominicaines:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ Աչճըպաչեան կը ծանուցանեն թէ 28 Սեպտ.ի կիրակի ժամը 11.30ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Մարսէյլի Մայր եկեղեցիին մէջ, 339 Ave. du Prado, իրենց զաւկին վաղամեռիկ GEORGEի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը խնդրուի յիշատակը յարդողներէն ներկայ ըլլալ:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ

27 Սեպտ. Շաբաթ երեկոյ, Փարիզի Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ, (մասնակցութեամբ Փարիզահայ դերասանուհիներու) կը ներկայացնէ՝

ՀԱՐՈՒՍՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ (Ճարտարագէտ Արման)

Երաժշտ. թատերգ. 7 արար, հեղ. Թրագօշի

Աբեւելեան նուագախումբ:

Մուտք 150 ֆրանք: Տոմսերը կը ծախուին rue de Trévise նպարավաճառատուներ:

ՀԱՄՑԻԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Viennեի մեր ընկերներէն Պետրոս Մանուկեան փոխադրուած է Grenoble (Isère), 4 rue Max Dormoy:

ԱՑՐ ՄԸ ԵՒ ԿԻՆ ՄԸ երկու սենեակ կը փնտուեն Փարիզի մէջ, խոհանոցով եւ տարբերական յարմարութիւններով:

Տառուճի...

Տառուճ...ի

Ախորժքն ճաշարան ՍԱՄՈՒՆԻ գայլէք, տեսէք եւ ճաշեցէք

ՀԱՄՈՎ — ՀՈՏՈՎ եւ ՄԱՏՋԵԼԻ
31, Rue d'Alexandrie - Paris.
Métro : Réaumur et Strasbourg - St. Denis

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր· C.C·P· Paris 1678-63

Samedi 27 Septembre 1952 Շաբաթ 27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6876-Նոր շրջան թիւ 2287

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՄԻԱԿՈՂՄԱՆԻ

Ամէն տեղ ալ ունինք խմբագիրներ եւ յօդուածագիրներ, որոնք հեղինակաւոր կարծիքներ կը յայտնեն այլազան հարցերու մասին, առանց աչք — ձախ նայելու :

Նստած՝ չորս պատի մէջ, անոնք յաճախ պատուհաններն ալ կը դոցեն, որպէսզի «չխանգարուին» : Որպէսզի ուրիշ ձայներ չլսեն :

Եւ օրն ի բուն թուղթ կը մրոտեն, իրրեւ տեսակ մը ժամանց :

Շատերուն համար աւելի երկար կը տեւէ ծխիկի մը պատրաստութիւնը, քան հարցի մը տարրական քննութիւնը :

Որո՞ւ հոգ, եթէ վիրտուոզներ եւ սայթաքումներ պատահին, մոլորեցնելով հանրային կարծիքը :

Անոնք իրենց նպատակին հասած կ'ըլլան, եթէ հաճոյք պատճառեն որոշ հատուածի մը :

Այս քարացած սովորամոլութեան վերջին փաստը կը դառնանք փարիզի ռամկավար օրաթերթին մէջ : Միշտ մեւնոյն միականի եւ միակող - մանի տեսութիւնը՝ երկու տարբեր խնդիրներու առթիւ :

Առաջինը կը վերաբերի «պետական» կոչուած Կ· Խաչի օգափոխութեան կայանին :

Ռամկավար օրկանը ողջունելով այդ ձեռնարկին յաջողութիւնը, կը յայտարարէ ·

— « Առաջին առթիւ, այս կայանին համար մեր ըսելիքը այն է որ, անիկա բացառիկ երեւոյթ մը կը կազմէ մեր գաղութին մէջ, իբրեւ միակ ճամաւօրհնակ հայկական հաստատութիւնը» (Այսօր — Ապագայ, 16 Սեպտ·) :

Ինչպէս իրենք ալ կը խոստովանին, այս կայանը դոյութիւն ունի երկու տարիէ ի վեր :

Արդ, ո՞րն է «բացառիկ երեւոյթը», երբ ա — մէնքն ալ դիտեն որ միւս ժողովրդական կազմակերպութիւնը, , Կապոյտ Խաչ, օգափոխութեան կայաններ կը կազմակերպէ 1934էն, ուրեմն տասնեւտաք տարիէ ի վեր :

Այո՞ր համար որ իրենք սեփական չէնք մը դներ են, իսկ Կապոյտ Խաչը ստիպուած է յարմար չէնքեր վարձել :

Տակաւին չենք հարցներ թէ քանի՞ մանչեր եւ աղջիկներ կրցեր են «կազդուրել» երկու տարուան ընթացքին, հայերէն կարդալ - գրել եւ երգել ալ սորվեցնելով :

Եթէ Կապոյտ Խաչը իր մէկ տարուան հաշիւը ներկայացնէ, ափ մը փետուր եւս պիտի թափի «բացառիկ»էն :

Մնաց որ, Կապոյտ Խաչի ձեռնարկը միայն Փարիզի մէջ սահմանափակուած չէ, այլ կ'ընդգրկէ ամբողջ Ֆրանսան :

Միւս կողմէ, իր կազդուրման կայաններն ըլլալով չարժուն — վարձու — միշտ պատեհութիւն կ'ընծայեն օգտուելու բնութեան բոլոր բարիքներէն, այլազան շրջաններու մէջ, (ծով, լեռ, դաշտ) :

Այս ճշդումները կատարելով, երբեք մեր միտքէն չանցնիր ստորագնահատել միւսներուն ձեռնարկը :

Թող անոնք ալ չարժին եւ գործեն : Ասպարէզ չի պակսիր : Բայց թող դադրին սնապարծու — թեան « բացառիկ» հովերէն, որոնք ծիծաղ կը շարժեն :

Երկրորդ սայթաքումը կ'երեւայ նոյն թերթին երկուստեք թիւին մէջ, միշտ խմբագրական բեմէն :

Այս անգամ օրակարգը դպրոցական վերամուտն է :

Ռամկավար օրկանը թուղթի ակնարկ մը նետելով դանազան դասընթացքներու վրայ, կը յայտարարէ ամենայն պարզամտութեամբ ·

— « Կայ սակայն Տէսինը, որ հոծ հայութիւն մը կը հաշուէ եւ ունի եկեղեցիի շէնք մըն ալ, որ իբրեւ դպրոց կը ծառայէր երբեմն : Այս տեղւոյն վրայ որեւէ կարգադրութեան լուրը չունինք» :

Չենք զարմանար : Տէսինը... կուաքէմալա կը պտնուի · հետեւաբար լուր չունին : Չեն գիտեր թէ այնտեղ կանոնաւոր դպրոց մը ունինք տարիներէ ի վեր, 120—130 աշակերտներով եւ հոգաւորութեամբ Կապոյտ Խաչի : Տարին տասներկու ամիս ալ թղթակցութիւններ կ'երեւան այդ կրթարանի մասին :

Դեռ ուրիշ սայթաքումներ : Շ·

ՕՐ Ը ՕՐԻՆ

ՆԱՐԳԻՍԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Աքլորը կը կարծէ որ արեւը, ամէն առտու, կ'արթննայ, որպէսզի իր «կուկուլիկու»ն լսէ...

Անգլիոյ մեծանուն վիպասանը, Ճորճ Էլիըթ, այս աքլորին կը նմանցնէ այն երկոտանի չոչորթները, որոնք իրենց եսին սիրահարած են եւ, ամէնէն առաջ, իրենք կր հիանան իրենց ըրածին ու ըսածին վրայ : Որովհետեւ ուրիշ հիացող չկայ :

Եսապաշտութեան այս ախտը, որ, դժբախտաբար բաւական տարածուած է, ծանօթ է նաեւ ուրիշ անունով մը — Նարգիսականութիւն :

Հելլենական դիցաբանութեան մէջ, Նարգիս, գեղադէմ պատանի մը, ջուրին հայելիին մէջ իր դէմքը կր տեսնէր ու կր հիանար ·

— Օհ, աս ինչ գեղեցիկ եմ ...

Բայց, օրին մէկը, գետը իննկաւ եւ խեղդուեցաւ : Ու եղաւ այն սիրուն ծաղիկը, որ իրեն հետ անուանակից է եւ հիմա կը ծփայ ջուրերուն երեսը :

Համրանքը չկայ այն խեղճերուն, որոնք այս աքլորին ու այս Նարգիսին կը նմանին : Աւարիչը, իր բոլոր չնորհները պարգեւած է իրենց :

Կ'անցնին հայելիին առջեւ ու երբ կը տեսնեն իրենց դիմագիծերը, իրենց բերնին ջուրերը կը վազեն:

— Վայ անպիտան, այս որքան գեղեցիկ եմ եղեր : Աչքերս՝ երկինքէն փրցուած զոյգ մը աստղ : Շրթունքներս՝ կարմիր կեռաս : Մազերս՝ վարդին հետ կը մրցին : Մորթս՝ թաւիշ, մազերս՝ անտառ ... Հասակս՝ պարթեւական : Հապա՞ ուղեղս , տեղ մր չկայ : Պարապ տեղը չէ որ աղջիկները կը հալին, կը մաշին ինծի համար... Իրաւ կ'ըսեմ , նմանս չկայ այս երկրագունդին վրայ ..

Այս նարգիսականին չափ «թոյլացած» են Ս· Միւթեան երեւելիները : Քառասուն տարի չկայ որ գործի վրայ են ու արդէն սկսած են պատմել աշխարհի միամիտներուն թէ արարչութիւնը սկսած է ուղիղ ժողովուրդին ձեռքով : Առաջ՝ ոչ քաղաքակրթութիւն կար, ոչ մշակոյթ : Իրենք , բոլշեւիկները, երեւան ելան — չելած ըլլային — ու տիեզերքը լեցուեցաւ անհամանուշ բարիքներով : Առաջ՝ տիեզերքր պարապ էր եւ «հոգի Աստուծոյ շրջէր ի վերայ ջուրց» :

Այս եղրակացութենէն չէք կրնար խուսափիլ, երբ կր կարդաք Մոսկուայի նարգիսականներուն յաւակնոտ ու ամբարտաւան յայտարարութիւնները, որոնք սկսան դղրդմի համ տալ :

Մօտ առենէն իրենք ալ, աքլորին պէս, պիտի սկսին հաւատալ թէ իրաւ արեւը կր ծագի կրեմլինի խոռոզներու «կուկուլիկու»ին ականջ տալու համար ...

Աստուած չատ քաշել չտայ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՉԵԿՈՑՑ ԳԱՂԹ· ԳՐԱՄԵՆԵԱԿԸՆ

« Տարագիրներու եւ հայրենազուրկներու պաշտպանութեան Ֆրանսական օֆիսը» բացուած է Սեպտ· 22էն ի վեր, ինչպէս հաղորդած էինք արդէն : (7 Rue Copernic, Paris (16)) :

Գրասենեակի վարչութիւնը պաշտօնապէս հաղորդելով այս պարագան կը ծանուցանէ թէ Օֆիսին հայկական ճիւղը, որ փակուած էր 1952 յունուար 31էն ի վեր, վերսկսած է իր գործունէութիւնը նոյն պաշտօնատան մէջ : Դիմումներ կ'ընդունուին ամէն առտու, խորհուրդներ հարցնելու եւ վաւերագիրներ ստանալու համար : Առ այժմ միայն վկայականներ կը տրուին վարչական դործերու համար :

Մարսէյլի հայրենակիցները կրնան դիմել Պ· Թ· Կոիկեանի, (6 Rue d'Arcole), ինչպէս առաջ :

---

13 ՓՐԱՆՍԱՑԻ ՍՊԱՆԵՐ դոհ դացին օգանաւահան արկածի մր, Մայկոնի մէջ (Հնդկաչին) :

ԼԻԲԱՆԱՆի նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Պ· Ալտուլլահ Եաֆիին, որ հրաժարած էր անցեալ փետրուարին եւ այդ օրէն ի վեր գործնապէս կր մասնակցէր նախորդ նախարարին դէմ մղուած պայքարին :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐ

ՆՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՄԷՋ

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ վարչապետը ունկնդրութեան ընդունեցաւ Մ· Նահանգներու օդանաւային նախարարը, Պ· Ֆինլեթըը եւ ամերիկեան դեսպանը, ի ներկայութեան արտաքին գործերու եւ պաշտպանութեան նախարարներուն :

Այս խորհրդակցութիւնը կապ ունէր Թուրքիոյ մէջ կառուցանելի օդանաւային խարիսխներու եւ մասնաւորապէս Ատանայի մէջ կատարուած չինութեանց հետ : Այս վերջինը օդանաւային ամենամեծ խարիսխը պիտի ըլլայ Միջին Արեւելքի մէջ : Օրակարգին վրայ կը գտնուէր նաեւ Թուրքիոյ օդանաւային ուժերուն զօրացման խնդիրը :

Պ· Ֆինլեթըը, որ Անգարայէն մեկնեցաւ աչքէ անցընելու համար Միջին Արեւելքի ռազմական խարիսխները, յայտարարեց թէ Թուրքիա արդէն ստացած է չատ մը նոր օդանաւեր եւ ուրիշներ ալ պիտի ստանայ մօտերս :

Թուրքիոյ վարչապետը նոյն օրը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Եուկոսլաւիոյ դինուորական պատուիրակութեան նախագահին եւ անդամներուն, ինչպէս եւ մարեչալ Մոնթկոմըրիի հետ : Անգլիացի մարեչալը երէկ մասնակցեցաւ կարեւոր ժողովի մը, որ տեղի ունեցաւ վարչապետարանին մէջ, մասնակցութեամբ Թուրքիոյ քաղաքական եւ դինուորական գլխաւոր վարիչներուն : Հանդիպումներուն նախագահը երէկ ունկնդրութեան ընդունեցաւ մարեչալը եւ Եուկոսլաւիոյ պատուիրակութիւնը :

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ այս բոլոր խորհրդակցութեանց գլխաւոր նիւթն է Թրակիոյ պաշտպանութիւնը եւ Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ դործակցութիւնը : Այս մասին տարբեր կարծիքներ ունին Անգլիա եւ Ամերիկա : Մարեչալ Մոնթկոմըրի կուսակից կը համարուի Թրակիոյ պաշտպանութեան, իսկ Ամերիկացիները այն տեսակէտն ունին թէ չափազանց վտանգաւոր է ցամաքային կարեւոր ուժեր կեդրոնացնել այդ նեղ տարածութեան վրայ որ ծովուն ալ չատ մօտ է : Մասնագէտներու կարծիքով, արդիւնաւոր դործակցութիւն մը Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ կը պահանջէ ստուարաթիւ Թուրք եւ յոյն դինուորներ համախմբել պուլկարական սահմանին վրայ : Անգլիացի մարեչալին տեսակէտը կր համապատասխանէ ոչ միայն Թուրքիոյ եւ Յունաստանի, այլեւ մարեչալ Թիթոյի համոզումներուն : Միւս կողմէ, յայտնի է որ Անգլիա կր ջանայ նոր խմբակցութիւն մր կազմել, զօրացնելով իր ազդեցութիւնը Պալքաններու մէջ :

⚔ Անգլիա որոշեց ընդարձակել Թեմպուի (Կիպրոս) օդակայանը, որ չէր բաւեր պատերազմի դադարումէն ի վեր : Անոնք որ հողեր ունին շրջապատները, ստիպուած են ծախել գտնենք :

Փափուկ վիճակ Իրանի մէջ

ՏԱՍԸ ՕՐ ՊԱՑՄԱՆԱԺԱՄ ԱՆԳԼԻՈՑ

Միջազգային մամուլը հրատարակեց Տոքթ· Մոսատեղի վերջին պատասխանը ,որ Լոնտոն հասած է արդէն : Զբրէվել բացառիկ նիստի մը հրաւիրեց նախարարական խորհուրդը, իր վերադարձէն անմիջապէս վերջ :

Պատասխանը որ կը բաղկանայ 3000 բառերէ, կը պնդէ 49 միլիոն սթերլինի պահանջին վրայ , տասը օր պայմանաժամ տալով : Լոնտոնի թերթերը դիտել կուտան թէ «սիրելի պարոն, եթէ... » ձեւով արտայայտութիւնները չեն կրնար ազդել ոչ Իրանի, ոչ ալ Զբրէվելի վրայ :

Թէեւ Տոքթ· Մոսատեղ դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզելու խօսք չըներ, բայց պայմանաժամ սահմանելը մեւնոյն իմաստն ունի : Ծանուցագիրը մասնաւորապէս կը չեշտէ թէ իրանեան դատաւորները միայն իրաւասու են քննելու Անգլօ-իրանեան ընկերութեան պահանջները : Իսկ եթէ ընկերութիւնը կը նախընտրէ Միջազգային Ատեանին դիմել, Տոքթ· Մոսատեղ համաձայն է, պայմանաւ որ բրիտանական կառավարութիւնը ամբողջութեամբ ընդունի օրակարգի չորս կէտերը, եւ վճիռը տրուի վեց ամիսէն :

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ ամէնէն ուշագրաւ պարագան այն է որ Իրանի վարչապետը անդամ մը եւս կը յիշեցնէ համայնավարական վտանգը : Կ'ըսէ թէ Իրան երկու ելք ունի,— կա՛մ բարելաւել խոնարհ խաւերուն վիճակը, ինչ որ անկարելի է առանց քարիւղի եկամուտին, եւ կամ անձնատուր ըլլալ դէպքերու ընթացքին, ինչ որ կրնայ վտանգել աշխարհի խաղաղութիւնը : Այս քողարկեալ սպառնալիքէն կը հետեւի թէ Իրան կրնայ համայնավարներուն ձեռքն իյնալ , եթէ

(Երկրորդ շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

Ո՞ՒՐ Կ'ՈՒԶԵՆՔ ՀԱՍՆԻԼ...

Անոնց եւ անպատասխանատու պայքար մը չղթայազերծուած է, զաւանական — եկեղեցական խնդիրներու չուրջ, ընդմէջ կաթողիկէ եւ Ա—ռաքելական եկեղեցւոյ ներկայացուցիչներու: Եւ, դժբախտաբար, մամուլն ալ մխրճուած է այս ժամանակավրէպ բանավէճին մէջ, անկարելի դարձնելով ամէն իրատախոհութիւն:

Կը թուի թէ իրենց նպատակին հասած են բոլոր անոնք որոնք, հայ ժողովուրդի մխանականու-թիւնը ցնցելու եւ խորտակելու համար, խիր չեն դներ միջոցներու մէջ: Մասնաւորաբար 1945էն ասդին, երբ Վատիկանի դէմ իրենց մոլուցքը քաղաքական դէնքի մը վերածեցին բոլշեւիկները, անհանդուրժողութեան ոգին չղթայազերծուած է նաեւ մեր մէջեւ: Բան գործ չմնաց, ամէն մտահոգութիւն ու վտանգ փարատեցաւ, եւ ... աստուածաբանական — զաւանական հարցերու չուրջ զիրար բամբասելու կամ զրելու արշաւ մը յայտարարեցինք:

Հարց կուտանք երկու կողմի անպատասխանատուներուն.

— Ո՞ւր կ'ուզենք հասնիլ:

Հիմա ալ կրօնի ու Քրիստոսի չո՞ւրջ ճակատ պիտի յարդարենք մեկզմեկու դէմ, ներքնապէս քայքայուելու եւ « ճիհատ» յայտարարելու համար: Չէ՞ք կարծեր, որ, մեր իսկ ծոցին մէջ, թիւրիմացութիւնները խորացնելու ու զաւանական ճամբով մարդը մարդուն դայլ դարձնելու առաքելութեամբ հրձիգներ կը չրջին:

Գաղթահայ մամուլի մէջ, ամէնէն աւելի մենք ուզեցինք հեռու մնալ այս բանավէճէն, — որովհետեւ կը հաւատանք, որ մեր հաւաքական գոյութեան չատ աւելի անմիջական վտանգներ կը սպառնան: Փոխանակ տուն մը ուրիշ տան մը բաբեկամ ու սրտակից դարձնելու, կարծես ճիգ մը կը փորձենք թշնամացնելու նոյն ժողովուրդի հարատած զաւակները: Այս ընթացքով, ոչ միայն հրապարակ դրուած հարցերը լուծում չեն գտներ, այլ, ինչ որ կրնայ ուղղակի անդրադարձում ունենալ մեր հաւաքական կեանքին վրայ, կը չլատանք բոլոր ուժերը, կը զառացնենք մեր հարատաններն ու բարեկամները, — մեր իսկ ձեռքերով ճամբայ կը հարթենք թշնամի միջամտութիւններու:

Ընդգծենք, որ հաւասար մեղադրանքի արժանի են եւ պապականը, եւ առաքելականը... Դարերէ ի վեր՝ անկարելի դարձած է լուսաբանել դիրք, լուծել գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնները: Չե՞նք կրնար թողուլ, որ հաւատացեալ մեր բազմութիւնները երթան իրենց ճամբով, իրենց զաւանանքի ուղիով, — այլ՝ միայն քրիստոնէական ապրելով ու գործելով: Մե՞նք, ու ա՞յս օրերուն պիտի ուղղենք հիներու սխալները:

Ընդգծած ենք բազմաթիւ առիթներով, ու կը չեշտենք անգամ մը եւս: — Մեր ազգային միասնականութեան եւ հաւաքական խոչընդոտներու բոլոր զաւադիր ու նենգ ուժերը, անկիւն մը կծկուած, կը խնդան մեր միամտութեան եւ անպատասխանատուութեան վրայ, ամէն անգամ որ խաչին ու ժամուն չուրջ զիրար կը բզկտենք: Դարերու արիւնն ու կորուստը, զրկանքն ու յուսախաբութիւնները բաւական չե՞ն, որպէսզի ճանչնանք մեր իսկական թշնամիները, ու սանձ դնենք մեր զգայականութեան, կիրքեր չհրահրելու եւ ներքին ճակատները անառիկ պահելու համար:

Կ'ապրինք չրջանի մը մէջ, ու կ'ապրինք ընկերային — քաղաքական դարու մը մէջ, երբ ամէն աւենէ աւելի պէտք ունինք լայնախոհութեան եւ հանդուրժողութեան: Պիտի չմոռնանք, թէ ո՞վ կաթոլիկ է, բողոքական կամ լուսաւորչական, թէ ո՞վ Հայ է, ո՞վ կը հաւատայ, ո՞վ կ'ըմբռնէ մեր ազգային համակեցութեան անհրաժեշտութիւններն ու համապատասխան դիտակցութեամբ քայլ կ'առնէ: Համբերենք. անչուշտ ժամանակը պիտի գայ, կրկէս իջեցնելու զաւանական վէճերու բոլոր մանապէտ դրիչներն ու աստուածաբանութեան դասախօսները: Մարդկութիւնը պատերազմի մը մղձաւանջը կը կրծէ, օրուան հացին հեւքովը կը տագնապի, անհատական թէ ազգային մտահոգութիւններու բեռան տակ կը կորանայ, — ու մենք, կը չարունակենք վիճիլ այն մասին, թէ ... առաքեալները մինչեւ Հռո՞մ գացին թէ Հայաստան ...

Անոնք որ ձերբազատուած են ընթացիկ խուժադուժութեան մը կիրքէն ու կրակէն, եւ ի վիճակի են բանական ճամբով սեւեռելու մեր կեանքին, պիտի կարենան նախատեսել թէ ո՞ւր կրնայ առաջնորդել մեզ այժմու պայքարը:

Բայց մանաւանդ անոնք, — որոնք հանգամանօրէն կը հովուեն Առաքելական եւ Կաթողիկէ եկեղեցիները, — պիտի կարենան, ՊԻՏԻ է ԿՈՐՆԱՆ, դլուխ այն բոլոր աղիտաբեր հետեւանքները, որոնք կրնան հետեւիլ այժմու պայքարնե-րուն:

Արդ թէեւ քիչ մը ուշ, կենսական ստիպողութիւն է արմատապէս վերջ տալ մամուլի թէ մասնակի բոլոր բանավէճերուն, հրաժարելու դատա-

Երուսաղէմի փանասան

Ո՞ւր ես, Շահրիկեան...

«Ցուսաբեր » վերջերս հրատարակեց Հանդուցեալ Ոսկան Մարտիկեանի մանրամասն տեղեկագիրը՝ այն քննութեան մասին զոր կատարուած էր Երուսաղէմի վանքին մէջ, 1932ին, Թորգոմ պատրիարքի հրաւէրով:

Որքան չախչախիչ փաստեր՝ ներքին ապականութեանց, դեղծումներու եւ չարաշահութեանց մասին:

Մեր պաշտօնակիցը այս առթիւ խմբագրական մը հրատարակելով, մասնաւորապէս կը յիշէ հետեւեալ պարագաները . —

... Միակ գործառնութենէ մը,— կը վկայէ Ոսկան Մարտիկեան, — Ղեւոնդ վարդապետ իւրացուցած էր ՏԱՄՐ ՀԱԶԱՐ ՈՍԿԻ :

Մնացածը կարելի է երեւակայել :

Ո՞ւր են հիմա այդ խորուած, աղքին գրպանէն գողցուած ոսկիները: Ոչ ոք գիտէ: Զենք գիտեր նաեւ մենք:

1925ին Հայֆայի մէջ գետին մը կը գնուի, ապագային հոն ժամատուն մը չինելու համար: Հողը կը գնուի 1457 ոսկիի. տուրքերը եւ տոկոսները հաշուելով՝ գումարը կր բարձրանայ երկու հազար ոսկիի: Այս գետինը, — կ'աւելցնէ քննիչը, — հիմա (1932ին) 700 ոսկի իսկ չարժէր»: Հողին դինը չէ, որ իյած էր ապահովաբար, իյած էր գնողներուն, միջնորդներուն խղճին ատիճանաչափը :

1922ին Կարկուտեան ժառանգորդները վանքին դէմ դատ կը բանան: Դատավարութիւնը երկար կը տեւէ: Վերջապէս դատը կը չահի վանքը : Ծախք նչանակուած է 14.748 ոսկի: «Վանական վարչութիւնը, — կը չարունակէ Ոսկան պէյ , — ապիկար չարժած է, սեփականութեան անառարկելի փաստաթուղթերը չատ ուշ մէջտեղ հանած է: Աւելորդ ծախքեր եղած են: Դատը չահուելէ վերջ,անիրաւ կողմը պէտք է տուժած ըլլար ծախքերը: Բայց այս ծախքերը վերստանալու համար օրինական դիմում կատարուած չէ եւ բնաւ գանձուած չէ ծախուց գումարը »:

Հետեւաբ՞նքը այս ապիկարութեան. — 14.748 ոսկիի նոր պարտք մը ազգին վզին:

Եւ երբ գտնուի մէկը, որ պահարակէ գործուած ապիկարութիւնը, առ նուազն կը գտնայ ... « մեծաբարբառ մունետիկ»: Ի՞նչ պէտք էր րնել ուրեմն «մունետիկ» չըլլալու համար. — լըռել: Պաչտպանել յանցագործը եւ, կամայ կամ ակամայ, գտնալ անոր մեղսակիցը :

Սակայն, բարեբախտաբար, մարակի այս հարուածը Դաշնակցական թերթի մը կողմէ չէ, որ կր տրուի. ընդհակառակն, մարակը գործածողը հակադաշնակցական մըն է:

Երուսաղէմի քննիչը կը չարունակէ :

Եսայի Պատրիարքի գահակալութեան առեն ծախսուած է 2500 ոսկի (ոսկի դրամ), իսկ իր ճամբորդութիւններուն համար՝ 1500 ոսկի (ոսկի դրամ):

Բայց հայ ժողովուրդին սիրտը լայն է: Լայն է նաեւ իր համբերութիւնը: Տուր, եւ կուտայ: Կուտայ ,որպէս զի իր պատրիարքները առանձին չոգենաւ վարձեն, 500 ոսկի վճարեն եւ Պոլիս երթան հանդստանալու համար ...

1885ական թուականներուն,— կը գրէ գարձեալ Ոսկան պէյ Մարտիկեան, — 16.700 ոսկի կը հանդանակուի: Այս գումարին գրեթէ կէսը, 7500 ոսկի, ծախք ցոյց տրուած է: Ուրեմն՝ ազգին գրպանէն կ'ելլէ 16.700 ոսկի եւ գրեթէ կէսը կը մտնէ չես գիտեր որու գրպանը :

1901ին վանքը գրեթէ պարտք չունէր: «1931ի վերջերը, վճարելի պարտուց գումարը կը հասնի 100.000 ոսկիի», կը գրէ Ոսկան պէյ: Ուրեմն 30 տարուան մէջ գոյացած է հարիւր հազար ոսկիի հասնող «պատկառելի» պարտք մը, տարին՝ աւելի քան 3300 ոսկի: Եւ եթէ ամբողջ գար մը չարունակուի այս յարաճուն « վերելքը, 2001ին վանքը պիտի ունենայ 330.000 ոսկի պարտք:

Այդ պարագային, հարկ պիտի ըլլայ կարճ կապել եւ ծախել վանքին կալուածները: Կարճ եւ ազդու :

Տարի եղած է, որ,— կը վկայէ Երուսաղէմի քննիչը, — վանքին ծախքերը հասոյթներէն 10.000 ոսկի աւելի եղած են:

Աւիկա այլեւս անանկութեան նախադուռը չէ, այլ — ծայրադուռը: Անկէ անդին՝ դատարկութիւն :

Ուրիչ պարագայ մը, որ յաճախ բուռն քննադատութիւններու եւ դժգոհութեան դուռ բացած է , խազի թէ դատապարտողի դերերէն , ու արթնութեան եւ զգաստութեան հրաւիրելու՝ հայ բազմութիւնները, մասնաւորաբար Լիբանանի եւ Սուրիոյ նման չրջաններու մէջ, ուր խարիսխ ու դործունէութեան կեդրոն հաստատած են մեր ազգային միաւնականութեան թշնամի տարրեր:

(Խմբագրական Ա.ԲԵԻԵԼԴԻ)

Հայու մը ծառայութիւնը Ամերիկեան բանակին

ՄՄԲ.— Ամերիկեան վետերաններու պաշտօնաթերթ V.F.W., իր Օգոստոսի թիւով հրատարակեց հետաքրքրական գրութիւն մը ցոյց տալով թէ Պ. Ճօրճ Մարտիկեան ինչպէս կրցաւ յեղաշրջել Ամերիկեան Բանակի կերակուրներու պատրաստութիւնը եւ այդպէսով ինչ մեծ ծառայութիւն կրցաւ մատուցանել վերջին տասնամեակին Ամերիկեան բանակին: Նոյն գրութիւնը հիչ մը ամփոփելով արտատպուեցաւ «Րիտըրս Տայճեսթ» կողմը (Սեպտեմբերի թիւով) որ աշխարհի ամենէն շատ տարածուած ամսաթերթն է:

Ահաւասիկ հատուած մը, այսօրուան համար.—

Երկրորդ Համաչխարհային Պատերազմի սկիզբները, Ճօրճ Իուճին Ու. Ֆէյլը, հրամանատարը Քալիֆորնիոյ Բալըրթա բանակավայրին, ուր 25 հազար զինուորներ կը մարզուէին, այցելեց Ճօրճ Մարտիկեանի, որ տէրն է Սան Ֆրանչիսքոյի նշանաւոր ճաշարաններէն « Օմար Խայեամ»ի եւ ըսաւ.— Ունինք ամէն պիտանի բան բացի լաւ կերակուրէ : Կրնա՞ք սալ մեր բանակավայրը եւ օգնել մեզի այդ հարցը լուծելու համար :

Մարտիկեան պատեցաւ բանակավայրին ամէն կողմերը, խօսելով զինուորներու եւ ճաշարաններու պետերուն հետ: Եւ զարմացաւ երբ իմացաւ որ խոհանոցներու մէջ գործող զինուորներէն շատեր իրրեւ չանցագործներ դրուած էին այդ դործերուն վրայ պատժուելու համար: Նմանապէս , պաշտօնեաներէն չատեր, որ ճաշարաններու հսկողութեան դրուած էին, մարդիկ էին որ ճախողած էին զինուորական ծառայութեան ուրիչ ճիւղերուն մէջ: Խոհարարները հազած էին իւղոտ, ճպռոտ զինուորական դգեստներ: Ճաշերը կը նետուէին սեղաններու վրայ սրահներու մէջ որոնք զուրկ էին վարագոյրներէ եւ ամէն տեսակ զարդերէ : Ինքնութենէն եւս հետեւեալ դեկուցումը տուաւ հրամանատարին :

— « Զօրավար, դուք դրեթէ ամենալաւ ուտելիքներն ունիք, եւ սակայն ձեր ճաշերը ամենադէչն են զոր երբեք տեսած եմ: Կրնամ ցոյց տալ ձեր խոհարարներուն թէ ինչպէս պատրաստելու են աւելի համեղ ու ախորժալի կերակուրներ: Արժէք չունի այդ՝ եթէ չզարձնէք խոհարարութիւնը զինուորական ծառայութեան մէկ կարեւոր ճիւղը: Ինձհանոցներէն դուրս հանելու էք բոլոր այն մարդիկը որ կերակուրի սէր չունին, կ'աւեն կերակուրները, եւ անոնց տեղ դնելու էք մարդիկ որոնք կր սիրեն կերակուր պատրաստել: Բոլոր խոհարարները հազնելու են սպիտակ համազգեստներ եւ դնելու են խոհարարներու յատուկ գլխարկներ : Տուէք անոնց յաւելեալ երիզ մը եւ կամ դնահատական բան մը, նչան մը խոհարարութեան համար, որպէսզի անոնք հպարտանան իրենց աչխատանքով: Եւ յետոյ, դուք պէտք է դաք եւ ճաչակէք այն կերակուրները որ զինուորներու համար կը պատրաստենք: Եթէ խոհարարները դիտնան թէ մեծաւորը ուեւէ առեն կրնայ ներս մտնել ճաշելու համար, անոնք միչտ իրենց դործին վրայ պիտի դտնուին»:

Յաջորդ չաբաթ Ճօրճ Մարտիկեան դործի ձեռնարկեց, բարելաւելու համար ամերիկեան բանակի կերակուրները, այցելելով ամերիկեան բոլոր բանակավայրերը որ երկրէն դուրս կը գտնուին: Իր այս ամբողջ ծառայութիւնը ան մատուցած է առանց վարձատրութեան, իրրեւ երախտադիտութիւն ամերիկացի մը կոչուելու առանձնաչնորհին համար :

Մարդոց հետաքրքրութիւնը բարձրացաւ խոհարարութեան հանդէպ, երբ խոհարարները սկը-

---

դանձատան պարագան է: Ոչ ոք տեսած է այդ դանձատունը: Եւ ոչ ոք գիտէ, թէ ինչ կայ հոն : Պակասա՞ծ է, աւելցա՞ծ է, չենք գիտեր :

Դեռ քանի մը օր առաջ, իրազեկ անձնաւորութեան մը դիտել կուտար մեզի, թէ դանձատան ոչ ելքը յայտնի է, ոչ մուտքը: Կորսուած են, կամ կորսուած կ'ենթադրուին, թանկարժէք մատադթներ եւ այլ իրեղէններ, որոնք անփոխարինելի են այժմ :

Կը հարցնենք առ որ անկ է.— ճի՞շդ է այս վկայութիւնը :

Ոսկան պէյ Մարտիկեան կը գրէ իր կարգին . «Մերժուեցան ինձ դանձատունը եւ պարունակութիւնը հասկնալու փափաքիս դոհացում տալ »:

Երբ այս եւ նման տարակոյսներ կը յայտնենք, «Սիոն» մեզ կը կոչէ «մեծաբարբառ մունետիկ »:

« Մունետի՞կ ». այո, ժողովուրդին մունետիկները :

« Սիոն » դիտէ եւ լաւ դիտէ, որ վանքին ամէնէն հաւատարիմ, ամէնէն անխարդախ բարեկամներն ենք մենք :

Կրնանք բարեկամ չըլլալ վանականներուն , բայց չենք կրնար բարեկամ չըլլալ վանքին :

Հայկական թևկորևներ

ԱՐԱԲԿԻՐԻ ԵՒ ՄԱԼԱԹԻՈՑ ՄԷՋ

Պէյրութէն հայրենակից մը որ Թուրքիա գացած էր երկու ամիս առաջ, հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է «Ազդակ»ի ։ —

Արաբկիր գործած է յետմնաց չրջան մը : Նոյնիսկ կրնամ ըսել թէ նախապատերազմեան չրջանէն ալ ետ մնացած է : Մալաթիա — Արաբկիր ճամբան չատ դէշ վիճակի մը մէջ կը գտնուի : Միայն «քամիօն»ներ կրնան գործել : Մալաթիայէն Արաբկիր, որ 100 քիլոմեթր հեռաւորութիւն ունի : կառքը ութը ժամէն հազիւ կրնայ հասնիլ : Նոյն վիճակի մէջ են Արաբկիրի եւ դիւղերու ճամբաները :

Ներկայիս Արաբկիրի մէջ 120 հայ ընտանիքներ կը գտնուին : Այս թիւը քանի մը տարի առաջ աւելի մեծ է եղած : Սակայն, մեր հայրենակից - ները հետզհետէ փոխադրուած են Պոլիս, Մալաթիա եւ այլ չրջաններ : Բարեբախտաբար Արաբկիր մնացող մեր հայրենակիցները մեծ մասով հայախօս են : Տարէցները դրել կարդալ գիտեն, սակայն նորերը չեն գիտեր :

Ոչ եկեղեցի ունին եւ ոչ դպրոց : Արաբկիրի մայր եկեղեցին տարիներ առաջ Թուրք բնակչութեան կողմէ գրաւուած է. զմբէթները եւ խորանները քանդուած են. նեցուկ բաժանումներ կատարուած են եւ սենեակներ աւելցուած, իբրեւ Թրքական վարժարան գործածուելու համար :

Քանի մը տարի, այսպէս, Հայոց եկեղեցին վերածուած է Թրքական վարժարանի : Ցետոյ սակայն, եկեղեցիին հիմերը խախտած են եւ ճեղքուածներ դոյացած պատերուն վրայ : Վախնալով աղէտ մը, կառավարութիւնը արգիլած է անոր գործածութիւնը : Այժմ աւերակ վիճակի մէջ կը գտնուի : Աւերակ է նաեւ դպրոցի չէնքը : Բազմաթիւ սրբատեղիներ քանդուած են եւ չատերուն տեղն իսկ անհետացած :

Տարին հազիւ մէկ անգամ քահանայ կը հանդիպի Արաբկիր : Կը կատարէ պատկի եւ մկրտութեան արարողութիւնները եւ հոգեւոր մխիթարութիւն տալով կը մեկնի : Առհասարակ կանուխ կ'ամուսնանան Արաբկիրի մեր հայրենակիցները . տղաքները 18 տարեկանին եւ աղջիկները 15 տարեկանին : Թուրքի հետ ամուսնացող հայ աղջիկ չկայ, բացի տարագրութեան չրջանին ամուսնա -

պիտակ դոզնացներով եւ խոհարարի բարձր գըլխարկներով :

Երբ լուր տարածուեցաւ թէ Քէմփ Բալըրթի կերակուրներուն մէջ փոփոխութիւն մը կատարուած էր, դրացի Ֆորտ Օրտի հրամանատարը հրաւիրեց Պ. Մարտիկեանը իր հսկայ բանակավայրը : Ապա նոյն հրաւէրն եկաւ Քէմփ Քուքի հրամանատարէն : Ատոնցմէ ետք՝ Քէմփ Ինտիօն ու Ֆորթ Լուիզը հրաւիրեցին զայն: Մէկ տարուան մէջ Մարտիկեան խոհարարական դպրոցներ բացաւ Միացեալ Պաղտականի տիին գտնուող դրեթէ բոլոր դինուորական բանակավայրերուն մէջ, եւ գիշեր ցերեկ կը գործէր իբրեւ կերակուրներու պատրաստութեան խորհրդատու ամերիկեան բանակին :

Գաղութէ գաղութ

ՊՈՒՍՈՑ դպրեվանքի չինութեան համար պատրիարքը կոչ ուղղած էր ժողովուրդին : Սկիւտարի Ս. Խաչի եկեղեցւոյ խորհրդարանն ու յարակից ութ սենեակները մասամբ վերակառուցուած են եւ 300 հոգինոց սրահը կիսովին աւարտած է : Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Պ. Գ. Կիւլպէնկեան 10 հազար ոսկի ղրկելով, խոստացած է խորհրդարանին եւ յարակից չէնքերուն նորոգութեան համար ալ 30 — 40 հազար ոսկի տրամադրել : Թաղ. խորհուրդը իր միջոցներով ձեռնարկած է հոգեւոր չինութեան :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ամերիկեան համալսարանի տեսչութիւնը որոշած ըլլալով հայ մշակոյթի պատմութեան ամպիոն մը առեղծել, զայն յանձնած է դրագէտ Կոստան Զարեհանի : Դասախօսութիւնները տեղի պիտի ունենան անգլերէն եւ պարտադրիչ դասացուցակին մաս պիտի կազմեն : Ցառաջիկայ Հոկտեմբերէն սկսեալ մինչեւ ուսումնական տարուան վերջը այս դասախօսութիւնները պիտի չարունակուին կանոնաւորապէս, ամէն տարի :

ՊՈՒՍՈՑ ՊԱԼԱԹԻ Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցիին մէջ, որ կը կոչուի նաեւ փոքրիկ Աբմաշ, Աբմաշի ուանդական ուխտապնացութիւն մը կատարուած է, Ս. Խաչի ոօնին առթիւ : Խուռներամ բազմութենէն որ հաւաքուած էր Զարխափանի նկարին առջեւ, չատեր նուագած են: Ուխտաւորներուն մէջ կային ամէն տղէ անդամալոյծներ, կոյրեր, համբեր, որոնք ջերմեռանդութեամբ կ'աղօթէին : Ուխտաւորներու մեծամասնութիւնը գիւղերեցին տաճարին մէջ : Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Ֆաթմա անուն 7—8 տարեկան Թուրք աղջկան մր աչքերը բացուած են եւ առողջացած է :

ՏԻՐՈՒՆԻ — Պուէնոս Այրէսի մէջ մեռած է

Արաբկիրի Հայերը, կրնանք ըսել թէ բոլորն ալ ինքնապահ են եւ կը զբաղին կատաւադործութեամբ : Շատերը փոքր խանութներ ունին :

Արաբկիրի տուները, տախտակաչէն են : Դռները, պատուհանները ,ամէն բան տախտակ :

Գողութիւնը անպակաս է : Եւ գողերը անպատիժ կը մնան :

Մալաթիոյ մէջ ներկայիս 300 հայ ընտանիքներ կան : Դժբախտաբար մեծ մասը Թրքախօս է : Հոս ալ տարին մէկ անգամ քահանայ մը հանդիպի : Ոչ եկեղեցի ունին եւ ոչ ալ դպրոց : Պատիկները մանուկներուն հայերէն չեն գիտեր եւ այլասերումի համբան բռնած են: Կրօնքի ու հաւատքի մասին ոեւէ գաղափար չունին :

Երկու չրջաններու հայրենակիցներն ալ բազմաթիւ դիմումներ կատարած են Պատրիարքարան, որպէսզի քահանայ մը ղրկուի եւ եկեղեցի բացուի իրենց չրջանին մէջ: Ցարդ դոհացում չէ տրուած անոնց դիմումին :

Մալաթիոյ եւ Արաբկիրի Հայերը մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւեցան արտասահմանի հայութեան մասին տրուած տեղեկութիւններուն :

Իմ առած տեղեկութիւններուս համաձայն, բազմաթիւ Հայեր կը գտնուին նաեւ հեռաւոր գիւղերու մէջ :

Իսրայէլ Արսլան :Գաղութին հին անդամներէն էր: Ճարտարապետ էր եւ չատ մը ազգային չէնքեր , եկեղեցի եւ դպրոց դրեթէ առանց վարձատրութեան չինած է : Իբրեւ բարոյական վարձատրութիւն նորակառոյց վարժարանը « Արսլանեան կեդր. Վարժարան» կը կոչուի :

ՊՈԼՍՈՑ կեդր. վարժարանի ուսուցիչներէն ելեկտրաձէտ Օննիկ Աբչելիքի պիտի կատարէ Ա. Թաթիւրքի յիւսուակարանին ելեկտրական գետեղումները, առաջին հանդիսացած ըլլալով մբցութիւն մէջ : Նոյն վարժարանին ուսուցչուհի Օր. Սիլվա Այնաճեան օգնական դասախօս նչանակուած է Թուրքիոյ արհեստագիտական «Սիսմօլոժի»ի ճիւղին մէջ :

ՌՈՒԲԻՆ ՄԱՄՈՒԼԵԱՆ պիտի պատրաստէ Սպանիոյ մէջ նոր « Քառմէն » մը, պահելով Ժ. Պիզէի համանուն Օփեռայի երաժշտութիւնը :

ՏԻՐՈՒՆԻ — Ֆրէդոյի մէջ Տօքթ. Միքայէլ Ճակոբեան մեռած է 88 տարեկան հասակին: Մրնած՝ Աչնթապ : Պէյրութի համալսարանէն, ստացաւ ուսանողական թոշակ եւ 1888ին աւարտեց բժկութիւնը : Բժշկութիւն ըրած է Մալաթիա , Աբարկիր , Մէղրէ , Պոսթըն: 64 տարի ծառայած է իբրեւ բժիչկ :

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՑ Պօղոսեան վարժարանին տնօրէն անուանուած է բանաստեղծ Բիւզանդ Զէքիճեան :

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԻՆ

ՌՈՒՍ ԳՐԱԳԷՏ եւ հրապարակախօս Ալեքսանդր Նիքոլաեւիչ Ռադիչեւի մահուան 150ամեակը տօնած է Ս. Հայաստանի քաղաքական գիտելիքներու տարածման ընկերութիւնը: Այս առթիւ որոշուած է հանրապետութեան քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ սարքել 300 դասախօսութիւններ եւ ցուցահանդէսներ: Հայ պետհրատը լոյս պիտի ընծայէ գրքոյկներ :

«ԱՅՍ ԱՍՏՂԵՐԸ ՄԵՐՆ ԵՆ» թատերգութիւնը գրուած Տէր Գրիգորեանի եւ Ղարագէօզեանի կողմէ, Երեւանի «Սունդուկեան» թատրոնին մէջ նեկայացուելէ վերջ 1949ին լ վեր, ներկայիս պիտի ներկայացուի Թիֆլիսի Հայկական թատրոնի բեմին վրայ, ինչպէս եւ Բաղուի, Գիւմրի եւ Վլատիվոսթոքի բեմերուն վրայ :

ՆՈՐ ԾԱՂԿՈՑ ՄԸ

Լիոն ։— Կիրակի, 21 Սեպտ. կարեւոր ժողով մը տեղի ունեցաւ, Պրոնի «Սփօր» սրճարանին մէջ, ի ներկայութեան Լիոնի Ազգ. Միութեան առենապետ՝ Պ. Ա. Կիւլպէնկեանի, առենադպիր՝ Պ. Յ. Վարժապետեանի ու փոխ առենադպիր՝ Պ. Գ. Քիլէրճեանի եւ ներկայացուցիչներուն : Օրակարգի հարցն էր Պրոնի մանուկներու հայերէնի ուսուցումը: Որոչուեցաւ հոգարարձութիւն մը կազմել, դասընթացք մը բանալու համար այս տարեչրջանին: Հոգարարձութեան անդամներն են Պ. Պ. Մկրտիչ Պաւեողեան, Սերովբէ Բարսեղեան, Օ. Պէնէկեան, Այվազեան եւ Զ. Փէհլիվանեան : Սոյն հոգարարձութիւնը համարատու ըլլալով Լիոնի Ազգ. վարչութեան, պիտի վայելէ անոր անվերապահ աջակցութիւնը:— Լ.

«ՑԱՒԱՍ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ՀՈԶԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Բ.— ԻՐ ԿՈՑՐԸ՝ ՌՈՒԲ

Ան ալ մխացաւ կուսակցութեան: Հանս խորհեցաւ, որ կրնայ երաժշտական խորհրդական ըլլալ կուսակցութեան քարոզչական գործին մէջ :

Քանի մը օր վերջը, երիտասարդ համայնավարները ըմբոստութիւն մը կազմակերպեցին վիէննայի խորհրդարանին մօտերը: Գնդակներ փոխանակուեցան, բայց ոստիկանութիւնը չուտով հանդարտեցուց, սակայն համայնավարութեան տէրը դարձաւ: Ցայտնօրէն, համայնավար յեղափոխութիւնը անյոյս էր Աւստրիոյ մէջ այդ ժամանակներուն, այնպէս որ Ռուբ Ֆիչըր այդ մասին տեղեկութիւններ հրամայեց ստացաւ երթալու աւելի յեղափոխական չրջաններ :

Մինչ այդ անիկա տեսնուած էր Հունգարիոյ յեղափոխութեան պատերուն, Ռաքոսիի, Վարկայի, Պելա Քունի պէս մարդոց հետ: Տեսնուած էր նաեւ, Պելա Քունի պէս մարդոց հետ: Տեսնուած էր նախնապէս Պաւարիոյ համայնավար ապստամբութեան ըմբոստներուն հետ: Բոլորը վստահ էին , թէ այս կինը մեծ ապագայ մը ունէր չարժման մէջ :

Ղրկուեցաւ Պերլին: Այստեղ, համայնավար դէրքոյկներ ցրուելէ կամ ուսումնասիրելէ աւելի ընելիք գործեր ունէր: Համայնավարները զօրաւոր էին: Նոր բուսած ֆաչականները կը չանային իչխանութիւնը խլել նոր ժողովրդապետութենէն, Գործազուրկներ էին, սով, դրամական արժեզրկում, անկարգութիւններ: Գաղափարական գետին մըն էր ,ուր կարելի էր յեղափոխութեան հունտերը ցանել: Ռուբ Ֆիչըր գործեց մեծ եռանդով : Շատ ուժեղ հռետոր մըն էր : Խելացի էր եւ միաժամանակ զեղեցիկ: Երիտասարդները կը հասկընային իր լեզուն: Ան կը խոստանար խաղաղութիւն եւ երջանկութիւն բանուորին եւ հողագործին համար :

1921ին, տակաւին անծանօթ այս կինը, որ նոյնիսկ գերմանական հպատակ մըն ալ չէր, ընտրուեցաւ Համայնավար կուսակցութեան նախագահ Պերլինի մէջ : 1923ին մասնակցեցաւ համայնավար միջազգայինի համաժողովին Մոսկուայի մէջ: Լենին սիրեց զայն: Թրոցքի հիացաւ անոր վրայ եւ Սթալին նկատեց զայն եւ անոր բարեկամ Արքատի Մասլովը, որուն հետ հաճը ամուսնացաւ, իբրեւ համայնավար Եւրոպայէ ներկայացուցիչները, իսկ Կոմինտէրնէն ներս՝ ազմատուկան եւ ձախակողմեան թեւը, յատաջապահները :

Մոսկուայի մէջ Ռուբ պաչտպանեց այն տեսակէտը, թէ ժամանակը հասունցած էր Գերմանիոյ մէջ, յեղափոխութեան համար: Եւ կարելի էր գերմանեւուս զինակցութիւն մը: Արձակապիչներու արմատական ղեկավար մըն ալ, Մաքս Հէօլց, աչխատեցաւ այս նպատակով, դրեթէ միանակը: Բայց ձախողեցաւ, որովհետեւ կազմակերպուած կուսակիցներ չունէր: Այսուհանդերձ , հիմա, եթէ համայնավարները զարնէին, չուտով իչխանութիւնը իրենց ձեռքը կ'անցնէր: Լենին սակայն ազդարարեց, թէ «մենք Ռուսիայէն համայնավարութիւն չենք կրնար արտածել. բոլոր երկիրները պէտք է գտնեն համայնավարութեան իրենց սեփական ձեւը » :

1923ին, Ռուբ, դրեթէ մինակը կը վարէր գերմանական համայնավար կուսակցութիւնը : Պէտք էր քաչալերել Մաքս Հէօլցի գաղափարը ղինեալ ապստամբութեան մը մասին: Գերմանիան ժողովրդապետութիւնը տկար էր եւ աւելի կը տկարանար նոր բուսած նացիներու եւ միապետականներու ճնչումով: Փողոցային կռիւներ տեղի ունեցան Համպուրկի մէջ: Եւ վերջապէս համայնավարները բազմեցան Թիւրինկէնի եւ Սաքսոնիոյ խորհրդարաններուն մէջ :

Ժամանակ մը այնպէս թուեցաւ, որ համաչխարհային յեղափոխութիւնը հասած էր Գերմանիա: Ռուսերը սակայն վերջին պահուն վարանեցան եւ դադրեցուցին իրենց օգնութիւնը: Համպուրկի ապստամբութիւնը վիժեցաւ եւ ղեկավարը, Հուկօ Ուրպանց, որ Ռուբ Ֆիչըրի ամենամօտիկ բարեկամներէն մէկն էր, բանտարկուեցաւ : Ձախողեցան նմանապէս Սաքսոնիոյ եւ Թիւրինկէնի ապստամբութիւնները: Աւելի եռքը, իր ամուսինը, Մասլովն ալ բանտարկուեցաւ: Աղէտը կատարեալ էր:

Այս ժամանակամիջոցին գերմանական Ձեկայէ լրտեսական եւ ահաբեկչական վարչակազմերը կազմակերպուեցան իրբեւ տեսակ մը կարմիր գերմանական կեփէու :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆՏԸՐ

չուտով ամբողջական գոհացում չտրուի ներկայ կառավարութեան :

Նոյն սպառնալիքը կ'ուղղէ կառավարական թերթ մը, «Սխալաթ» ,որ դիտել կուտայ թէ Տոքթ. Մոսատեղ ի զուր կ'ուրախանայ «Անգլիացիները զուրս նետած ըլլալուն համար», վասն զի առաջ մը կրնայ իր դիմացը գտնել համայնավարները որոնք իշխանութիւն կը պահանջեն: Ինչքը ուղղելով Տոքթ. Մոսատեղի, թերթը կ'ազդա – րարէ.

— « Կր ցաւինք որ ստիպուած ենք յիշեցնել ձեզի թէ բրիտանական քաղաքականութիւնը ուրիչ դիմակ մը գործածելով,կը փորձէ նոր հարուած մը տալ Իրանի: Նկատի առէք թէ՝ ինչ կ'ընէ Թուտէ կուսակցութիւնը, ի՛նչ կ'ընեն սա համայնավար - ները որոնց ուղղութիւն կուտան Սովետները ի – րենց դրամով եւ ուղեցոյցներով, իսկ Անգլիացի - ներն ալ կ'օգնեն անոնց, վրէժ լուծելու համար մեզմէ» :

Թերթը յետոյ կը մեղադրէ թէ կրթական եւ դատական նախարարները կարեւոր պաշտօններ կուտան համայնավարներուն:

× Ուոշինկթընի պարսկական նոր դեսպանը , Ալահիր Սալեհ , յայտարարեց թէ «բրիտանական պաշարումը արագօրէն դէպի համայնավարու – թեան կ'առաջնորդէ Իրանը»: Դեսպանը անհրա - ժեշտ կը գտնէ պաշարման բարձումը, որպէսզի Պարսկաստան կարենայ քարիւղ ծախել, փոխա – նակ արտաքին օգնութեան կարօտելու :

Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ Տոքթ. Մոսատեղ սակարկութիւն մը կը փորձէ, նոր չահեր ա – պահովելու համար :

ՍՈՒՋԱՆԱԻԸ ԿՈՐՍՈՒԵՑԱՒ 48 ՆԱԻԱՂՆԵՐՈՎ

Ֆրանսական «Լա Սիսիլ» սուզանաւը կորսուեցաւ դժբախտաբար, իր 48 նաւաղներով: Փրկու - թեան բոլոր փորձերը ի դերեւ ելան:

Մասնագէտները կը կարծեն թէ ջուրի ուժեղ ճնշումի մը հետեւանքով ընկղմած է Թուլոնի բացերը, 700 մեթր խորութեամբ: Քանի մը տասնեակ մեթր դէպի արեւելք ջուրին ե - րեսը ելած իւղէն հասկցուեցաւ թէ սուզանաւը կորսուած էր:

Մասնագէտներու կարծիքով, 50 մեթր խո - րութեան մէջ, սուզանաւի մը նաւաղները որեւէ միջոց չունին փրկուելու :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ազգայնական մեծ կուսակցութիւնը, Վաֆտ, բացառիկ ժողով մը գումարեց Ազէքսանդրիոյ մէջ, քննելու համար Նահասի խնդիրը: Կառավարութիւնը որոշած է ասպարէզէն քշել նախկին վարչապետը, որ մեւեռնի տեսն կուսակցութեան նախագահն էր: Թերթերը կը դրեն թէ որոշուած է դաւի քաշել Նահասը, այն ամբաս - տանութեամբ թէ գաղտնապէս 300.000 տոլար փոխ առած է Ֆարուքի, 1951ին, երեք տարիէն վճա - րելու պայմանով: Ուրիչ ամբաստանութիւններ ալ կան նախկին վարչապետին դէմ:

ԱՒՍՏՐԱԼԻԱՑԻՆ կը վերադառնան բազմաթիւ իտալացի գաղթականներ, որոնք հոն զացած էին վերջերս: Մասնաւորապէս կը գտնդատին ուսուեստէն եւ աշխատանքի պակասէն: (Հասկցողին չատ բարեւ...):

300 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ նոր փոխառութիւն մը կր պատրաստուի, համաճայն լաւատեղեակ աղ – բիւրներու, հիմնուելով ծխախոտի եկամուտին վրայ: — Վարչապետր մինչ յաւատես կ'ներեայ :

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ (5 Հոկտ.) ֆրանսական պատուիրակութիւն մը եւս պիտի մասնակցի, նախագահութեամբ Թորէզի: Սթալին պատգամաւոր ընտրուեցաւ Մոսկուայի նահան - գին :

ԻՍՐԱՑԻԼ խնդրեց Ֆրանսայէն, Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն որ դէնք չճարեն արաբական երկիրներուն ,ցորչափ հաշտութիւն չէ կնքուած ա – նոնց հետ :

Մ.Ն.Հ.ԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահական ընտրու - թեանց պայքարին առթիւ, այս անգամ ալ համ - կամար թեկնածուն՝ Սթիվենսընը կ'ամբաստան – ուի թէ հարիւր հազարաւոր տոլարներ գանձած է եւ 35 միլիոն տոլարի բաց մը ձգած է, իբրեւ կա - ռավարիչ եւն.: Պայքարը հետզհետէ կը սաստկա– նայ երկու մրցակից կուսակցութեանց միջեւ :

ԻՆԸ ՄԻԼԻՈՆ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ կը սպառնան ընդ– հանուր գործադուլ յայտարարել, յաւելում պա - հանջելով, Անգլիոյ մէջ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյի մէջ

Կր տօնուի մօտ օրէն, բացառիկ պատրաստութեամբ :

×

Կրլևոպլի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի:

×

Լիոնի մէջ

18 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետա - րանի սրահը :

×

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԻՋԻ

Հոկտեմբեր 12ին:

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Հ. Ց. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն դասախօսական ընդհ. ժողովի կր հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանները բոլոր ընկերները, այս չաբաթ օր, ժամը 21ին, Sociétés Savantesի F. սրահին մէջ, (8 Rue Danton) :

Կը դասախօսէ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ Նիւթը՝ ժողովրդավարութիւնը Խ.Միութեան մէջ

Դասախօսութենէն վերջ մաքերու փոխանա - կութիւն : Իջնել՝ Métro Odéon կամ St. Michel:

ԳԻՆԵՋՕՆ

ի պատիւ Շ. Նարդունիի

Հ. Ց. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէն ի պատիւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, կազմակերպած է գի - նեճօն մը այս չաբաթ երեկոյ ժամը 9.15ին Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Կը խօսին՝ ընկեր Վ. ՄԻՍԹԻԿ, Պ. Կ. ՓՈ - ԼԱՏԵԱՆ եւ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱՏՈՑԵԱՆ

Նաեւ խօսք պիտի տրուի փափաքողներուն :

Երգ, արտասանութիւն եւ նուագ Նոր Սե – րունդի անդամներուն կողմէ :

Հաճոյքով կր հրաւիրուին ընկերները, համակիրները եւ հասարակութիւնը անխտիր :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան » խումբին կողմէ :

Կիրակի, 5 Հոկտեմբեր, ժամը 4.30ին 12, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin , métro St. Augustin :

Մասնակցութեամբ **RICO'S CREOLE BAND**ի Grande formation - vedette du cabaret «Le Drap d'Or»

Պիւֆէ Աճապնակալներ

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Նոր Սե - րունդի անդամներուն կամ հեռախօսել Օր. ՇԱ - ՀԻՆԵԱՆի TRU. 92-68:

LE FRUIT DEFENDU

Աշոտ Մալաֆեեւի վերջին ժապաւէնը կը ներկայացուի Gaumont-Palace, Colisée եւ Le Berlitz սրահներուն մէջ:

ՇԱԽԻԼՅԻՆԵՐՈՒՆ

Վերաբացում Շաւիլի մանկապարտէզին, Հոկտ. 2, հինգշաբթի առաւօտ: Դաս պիտի տայ կարող ուսուցչուհի մը: Հայրեր եւ մայրեր, փութացէք ղրկել ձեր զաւակները: Այս տարի եւս ձրի է :

Վարչութիւն

×

ԼԻԼԱՑԻ դպրոցը կը վերաբացուի հինգշաբթի 2 Հոկտ. առաւօտ ժամը 9ին, սովորական սրահին մէջ, Caisse d'Epargne 32, Av. des Portes des Lilas: Ուսուցչուհի Տիկին Խաչիկեան :

ԽԱՉՎԵՐԱՑԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Վարագայ Ս. Խաչի տօնին առթիւ յառաջի – կայ 28 Սեպտեմբերի կիրակին պիտի կատարուի հանդիսաւոր արարողութիւն եւ Ս. պատարագ , ապա մատաղի օրհնութիւն եւ բաշխում :

Փափաքողները կրնան մխսին բերել իրենց ճա - շը: Իրենց տրամադրութեան տակ է եկեղեցւոյ ընդարձակ եւ մաքուր բակը :

Անոնք որ կը փափաքին նուիրել մատաղու ոչխար մը կամ դնման մասնակցիլ իրենց նուէր – ներով, այժմէն թող հաճին իրենց բաժինը ղրկել Հոգաբարձութեանատենապետ Պ. Մխիթար Շիշ - մանեանի, 71 rue Jean Jaurès, Arnouville les Gonesse (S. et O.) եւ կամ յանձնել Փարիզ , 78 rue Lafayette, բակին մէջ դանձապահ Պ. Կարապիս Գա – սապեանի, Պ. Աբգիար Մարտիրոսեանի եւ Տ. Աղդէ քհնյ. Փայլակեանի :

Gare du Nordէն չոգեկառք 8.34, 10.05 եւ 11.03:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Ռոսատոմ խումբի ժողո– վը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ընկեր Մա - նուկի բնակարանը:

. ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ց. Դ. եօթնեղբայրեան են - թախմխէի ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 21ին :

ՏԻՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժո - ղովը՝ 28 Սեպտ. կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Ց. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Մխիթեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Café Cohard, Bld. d'Al - sace: Օրակարգ՝ ղեկուցում պատգամ. ժողովի եւ վարչութեան ընտրութիւն: (Վալանս) :

ՍԵՒԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒ Մուրատ Ուսումն. Մխի - թիւնը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ իր բո - լոր անդամները այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 4ին, Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան սրահը :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Մարի Ասատուրեան

Ուսուցչուհի դաշնակի, ջութակի եւ ձայնա - դրութեան (solfège) :

ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ ՓԱՐԻԶԻ :

Concours Léopold Bellan :

Դասեր կուտայ ամիսը **700** ֆրանքի :

Դիմել՝ 56 La Canebière, Marseille :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ

27 Սեպտ. Շաբաթ երեկոյ, Փարիզի Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ , (մասնակցութեամբ Փարի - զահայ դերասաններու) կը ներկայացնէ՝

ՀԱՐՈՒՍՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ (Ճարտարապետ Ա.Ըման)

Երաժշտ. թատերգ. 7 արար, հեղ. Թրագօշի

Արեւելեան նուագախումբ :

Մուտք 150 ֆրանք: Տոմսերը կը ծախուին rue de Trévise նպարավաճառատունը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Վարչութիւնը, Հոգաբարձութիւնը, հանգուցեա - լին զաւակները եւ ազգականները կը յայտնեն խո - րին շնորհակալութիւն եկեղեցւոյ քահանաներուն, դպրաց դասուն, պաշտօնէութեան եւ բոլոր այն ազգայիններուն՝ որոնք անձամբ, նամակով, հե - ռագրով ինչպէս նաեւ ծաղկեպսակով յարգե - ցին յիշատակը Փարիզի եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Տէր Գէորգ քհնյ. ՆԻՋԱՄԵԱՆի, անոր մահուան առթիւ:— (Դիւան)

ԿՈՉ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

օՀ. Բ.Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը որ 23 տարիէ ի վեր բարոյապէս եւ նիւթապէս կը հովանաւորէ Ալֆորվիլի հայերէնի դասընթացքները, կը հրաւիրէ ծնողները եւ կր – թասէր անձնաւորութիւնները մինչեւ ամսոյս վեր - ջր տեղին վրայ կազմել առնուազն հինգ հոգինոց պատասխանատու կրթ. մարմին մը որ ստանձնէ այս տեղական ձեռնարկին հոգատարութիւնը: Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաժողովը սիրով այդ մարմնին պիտի ընծայէ նիւթական ու բարոյական ամէն օժանդակութիւն:

CLEMOL

Տապկելու , կերակուրի եւ խմորեղէնի համար, գործածեցէք CLEMOLը, որ սքանչելի խնայողու - թիւն մը կ'ապահովէ :

Կարելի է պահել երկար ատեն :

Կը ծախուի ուղղակի հայթայթիչին մօտ : Ինդրողներուն նմոյշ եւ բացատրագիրը կը ղրր – կուի : Դիմել՝

RAFFINERIE AIXOISE

Aix en Provence (B. du Rh.)

Հիւանդոտ սեռենաներ

MACHINES A TRICOTER

Ամէն տեսակի նոր **SURJETEUSE**ներ

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

DAVE

226, Rue Lafayette — Métro : **Jean-Jaurès**

Հեռաձայն՝ **NORD 26-98**

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C.P· Paris 1678-63

Dimanche 28 Septembre 1952 Կիրակի 28 ՍԵՊՏԵՄԲ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6877-Նոր շրջան թիւ 2288

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՒԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓԻԼՈՆԷՆ ԵՒ ՎԵՂԱՐԷՆ ԱՌԱՋ

Որ եւ է հարցի լուծումը դիւրացնելու համար, անհրաժեշտ է լրիւ պատկերացնել կացութիւնը : Կիսակատար եւ միակողմանի տեղեկութիւնները միշտ ալ չվճռութիւն կը պատճառեն :

Ցեսոյ , տարրական պայման է նկատի առնել իւրաքանչիւր միջավայրի պահանջները : Զանազանել անմիջականն ու երկրորդականը : Այլ մանաւանդ ցանկալին եւ կարելին :

Տարադիր , ցիրուցան բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան պայքարը ամէն բանէ առաջ իրատեսութիւն եւ գործնական միջոցներ կը պահանջէ , եւ ոչ թէ սրտառուչ բաղձանքներ :

Ստիպուեցանք անդամ մը եւս դրի առնել այս տարրական դիտելիքները, կարդալով փարիզի առաւօտեան օրկանին «Վերամուտ»ը (26 Սեպտ·) :

Ինչպէս իմացաք երէկ, «Այսօր - Ապագայ » լուր անդամ չունի որ տարիներէ ի վեր դպրոց մը ունինք Տէսինի մէջ, հոգատարութեամբ Կապոյտ Խաչի : Աւելի քան հարիւր աշակերտներով : (Ամենօրեայ եւ ոչ թէ չաբաթական) :

Նոյն խմբագրական սիւնակին մէջ տպուած են հետեւեալ տողերը ·

— « Եւ դեռ կան Վիէննի, Կրընոպլի եւ այլ շրջաններ , ուր գոյութիւն ունին հայերէնի դասընթացքներ, որոնք կը մնան իբրեւ մասնակի կամ սահմանափակ երեւոյթներ» :

Այս թռուցիկ ակնարկն ալ կը մատնէ տեսակ մը թիւրատեսութիւն :

Օրինակ , Վիէնը երեք դպրոց կը պահէ տարիներէ ի վեր , միշտ Կապոյտ Խաչի հոգատարութեամբ, եւ բաւարար արդիւնքով : Սովորական դասընթացքէ աւելի բան մըն է այս ալ : Իրականութիւն, եւ ոչ թէ երեւոյթ :

Ինչ որ կայ Կրընոպլի մէջ , նոյնպէս կը պարտինք Ֆր· Կապոյտ Խաչին :

Տակաւին կրնայինք խօսիլ Մարսէյլի եւ ուրիշ քաղաքներու մասին :

Բայց, մեր նպատակը վիճակագրութիւն չէ , այլ պարզապէս ճշդում, որուն առաջին մասը կատարեցինք երէկ :

Անշուշտ եղածը բաւական չէ :

Իր թռուցիկ եւ միակողմանի տեսութեան ընթացքին, ամսաւերջ օրկանը անհրաժեշտ կը գտնէ «ընդհանուր կրօնական եւ մշակութային վերակազմութիւն մը» :

Եւ, ինչպէս իր բոլոր գրութեանց մէջ , առաւելապէս կ'ապաւինի փիլոնին ու վեղարին :

— « Զարգացած հոգեւոր հովիւներու անհրաժեշտութիւնը աւելի եւս զգալի է, հայ դպրոցական գործին բարեկարգութեան եւ վերակազմութեան համար» :

Առանց բանավէճ մը յարուցանելու, մէկ անգամէն ըսենք թէ ամէնէն դիւրին մէկոցն է այս , — հոգեւոր հովիւներ ճարել եւ անոնց գլխուն վանթեթել ամէն հոգ :

Այս ո՛րքան խեղճացեր ենք որ փիլոնին ու վեղարին օրհնութեան կամ առաջնորդութեան կը կարօտինք, ան մը ծաղկոցներ եւ դասընթացքներ կարգի դնելու կամ նորեր բանալու համար : Այն ալ Եւրոպայի սրտին վրայ : Եւ երկրի մը մէջ ուր կղերը չի կրնար չատ լայն բանալ իր թեւերը ...

Չենք ուզեր վիրաւորել ոեւէ բարեպաշտի կամ կրօնասէրի դիւրազգածութիւնը :

Արդ, անոնք որ հոգեշահ քարոզներ կը կարդան այս ափերուն վրայ, իսկապէս կը հաւատա՞ն թէ կարելի է սերունդ փրկել ապաւինելով մոգական գաւազաններու :

Երբ աշխարհականը կ'անճրկի, հակառակ բազմազան պատեհութեանց, հոգեւո՞ր է որ հրաշքներ պիտի գործէ :

Ինչո՞ւ կը չեղնինք բնական եւ տրամաբանական ճամբէն :

Ինչո՞ւ պարտականութիւններ եւ պատասխանատուութիւններ չենք առանձներ :

Ի վերջոյ որո՞ւն գործն է կազմակերպել գաղութը : Դպրոցական ցանց մը հաստատել : Ամբարկնդել ինքնապաշտպանութեան զօրինները :

Այն առեն փիլոնն ու վեղարն ալ իրենց դերը կը կատարեն, իբրեւ լրացուցիչ օղակ :

Շ·

ՊՈՒՏ Մ' ԾԻԾԱՂ

«ԱԶԳԱՇԷՆ» ԳԱՂԱՓԱՐ ՄԸ ...

— Ո՞ւր այսպէս , Արշակ :

— Սա հայերէնի դասերու խնդիրը կարգադրելու կ'երթամ : Բաւական դժուարին գործ : Մանաւանդ սա ուսուցչի խնդիրը :

— Եկուր հետս, աղուոր լուր մը ունիմ քու գործդ դիւրացնող ...

— Վա՜յ, սա ինչ լաւ բան : Ըսէ տեսնենք թէ բանը ինչո՞ւմն է...

— «Ցառաջ» չե՞ս կարդար :

— Կանոնաւոր կերպով չեմ կրնար հետեւիլ : Դրացիներս թերթը կ'առնեն կը տանին եւ չեն վերադարձներ :

— Լոնտոնէն, «Ցառաջ»ի թղթակիցը, աղուոր եւ հետաքրքրական լուր մը տուած է հայերէնի լեզուի մասին :

Տիրան արքեպիսկոպոս, տեղւոյն Հայոց եկեղեցիի բեմէն, հետեւեալ «չքնաղ» միտքերը յայտնած է, հայերէնն խօսիլ - չխօսելու մասին :

Ահա թէ ինչ է ասում Գերաչնորհ արքեպիս — կոպոսը :

— « Արտասահմանի Հայերս որքան հեռատոհով հաւաքուինք այս սուրբ խորանին բոլորտիքը, Ս· Սկիհին առջեւ, չենք կորսուիր»...

— Ապրիս , Սրբազան : Այս ան երիտասարդ վարդապետը չէ՞ որ քանի մը տարիներ առաջ Փարիզի ժամուն քարոզիչն էր : Շանթի «Արեզա»ն կը յիշեցնէր ինծի : Ինչքա՞ն ալ արագ արքութեան բարձրացած է :

— Քարոզին էն աղուոր եւ կենսական մասը չլսեցիր տակաւին : Մտիկ ըրէ :

— Շարունակէ տեսնենք : Ապրիս , Սրբազան : Երբ Փարիզ էր , կ'ըսէի , այս երիտասարդ վարդապետը լաւ պատգամ պիտի ունենայ եւ...

— Բարեկամ , Նորին ընդմիջեցիր : Լսիր սա քարոզին չարունակութիւնը :

« Կ'ուզէք չհնարէն, հնդկերէն, հապէշերէն կամ անգլերէն խօսեցէք, ոչ մէկ տարբերութիւն: Մի վախնաք, չէք ձուլուիր ...

— Վա՜յ ըսել է, հայերէնը բանի մը տեղ չի դներ : Այ երանելի : Ազգի մը բերնէն իր ազգային լեզուն որ վերցնես , ալ ի՞նչ կը մնայ իրրեւ ազգային յատկանիշ : Ատ ինչ տղայական գաղափար է որ «եթէ սկիհին առջեւ, խորանին բոլորտիքը հաւաքուինք կը փրկուինք» եղեր :

Ալ ինչո՞ւ մեր Թարգմանիչները արիւն քրտինք մտան հայ գիրերը յօրինելու եւ Հայաստանեայց եկեղեցին ազատելու ասորական ու յունական լեզուներէն :

Եւ հիմա՞ : Հապէշ, հնդիկ, չին կամ անգլերէն լեզունե՞րը պիտի անցնին մեր ոսկեղարու չքնաղ լեզուին տեղ :

— Այս դարուն մէջ, ժամ եկող, հաղորդութիւն առնող մա՞րդ : Հազար մտմնոց ելեկտրական լամբով փնտռես չես գտներ ...

—Եւ վաղը ,եթէ հապէչախօս կամ չինախօս Հայերը իրենց լեզուով քահանաներ բերեն եւ սկսին հայերէնը կամաց - կամաց , տոտիկ-տոտիկ դուրս հանել եկեղեցիէն... Ո՞ւր կը հասնինք :

— Կը հասնինք հոն ուր կը գտնուին Լեհահայերը եւ միւսները :

×

— «Ո՞ւր այսպէս», կը դոչէ Վահէն՝ Ցառաջի մէջ, Լոնտոնի այս քարոզին առթիւ :

Հարցնելու պէտք կա՞յ : Առ այժմ հայ լեզուն դէպի եկեղեցի, իսկ Գեր· Սրբազանն ալ դէպի կաթողիկոսական գահ...

Կ· ՊԵՏՈՒՇ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ամերիկեան դեսպանը, Քէնըն, խստօրէն կը քննադատուի պաշտօնաթերթին կողմէ, իրրեւ «զրպարտիչ մը՝ դիւանագէտի դիմակով» : Այս առթիւ անոր կը վերագրէ հետեւեալ յայտարարութիւնը, — «Մոսկուայի արեւմտեան դեսպանները կը գտնուին այն կացութեան մէջ ո՛րուն ենթակայ էին արդելափակուած դեսպանները Գերմանիոյ մէջ, 1941—42ին» : Եւ սակայն դեսպանը Մոսկուա պիտի վերադառնայ ...

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱԶԳԱԺԱՂՈՎԸ

ՉԵՆ ՈՒԶԵՐ ՈՐ ՄԱԿԸ ԿՆԵՔ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԵՒ ՄԱՐՈԿԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Անկախ ծերակուտական մը, Պ· Շամփօ, քաջ նամակ մը ուղղեց վարչապետին, առաջարկելով որ Ֆրանսա քաջուի Միացեալ Ազգերու կազմակերպութենէն, եթէ ընդհ· ժողովը որոշէ քննել Թունուզի, Մարոքի եւ ուրիշ գաղթավայրերու խընդիրը :

Ծերակուտականը այս առթիւ կը չնորհաւորէ Պ· Փինէն, որ վերջերս ճառ մը խօսելով, վճռական կեցուածք մը բռնած էր այս հարցին մէջ : Իր նամակին մէջ դիտել կուտայ թէ Ֆրանսայի դաշնակիցները «չեն կրնար թէ մեղմէ պահանջել որ պահենք Արեւմուտքի պաշտպանութեան մէկ ամրոցը եւ թէ վարպետ խաղեր խաղան մեր դիրքը խորտակելու համար այդ շրջանին մէջ : Պէտք է մեր դաշնակիցներուն հասկցնել այս պարագան » :

Այս նամակին հրատարակութիւնը իրարանցում պատճառեց պաշտօնական շրջանակներու մէջ, վասն զի այն օրէն ի վեր որ Թունուզի պէյը մերժեց բարենորոգումներու Ֆրանսական ծրագիրը, կարգ մը քաղաքագէտներ կը կարծեն թէ մթնոլորտը կրնայ պայծառանալ, եթէ Ազգաժողովը քննէ այս խնդիրը :

Ջօր· տը Կոլի կազմակերպութիւնը հակառակ է որեւէ արտաքին միջամտութեան եւ կը սպասէ խորհրդարանին վերաբացման, հարցադնդում ուղղելու համար : Իր անդամներէն Պ· Ֆուշէ յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով կը մերժէ դրէ արտաքին գործերու նախարարութիւնը, վարչապետութիւնը եւ հանրապետութեան նախագահը թէ հակամարտ քաղաքականութիւններ կը վարեն :

Կառավարութիւնը տակաւին պաշտօնապէս չէ ճշդած թէ ինչ դիրք պիտի բռնէ, եթէ Թունուզի խնդիրը ՄԱԿի ընդհ· ժողովին առջեւ հանուի : Դահլիճը այս մասին որոշում պիտի տայ յառաջիկայ չաբթի : Իրազեկներ կը հաւատան թէ տարբեր կարծիքներ կան կառավարութեան անդամներուն միջեւ :

Արտաքին նախարարը, Պ· Շուման առջի օր յայտարարեց թէ Ֆրանսա «պիտի պահէ իր դիրծելու ազատութիւնը, երբ Ազգաժողովը քննէ Թունուզի խնդիրը եւ անհապաղ բանաձեւ մը ընդունէ : Ֆրանսա կրնայ իրաւասութեան խնդիր ալ յարուցանել : Պ· Շուման մանաւանդ չեշտեց — «Ոեւէ կառավարութիւն չի կրնար ընդունիլ որ Ազգաժողովը Ֆրանսայի տեղն անցնի, այս խնդիրը լուծելու համար » :

Թերթերը կը դրեն թէ Ֆրանսա պիտի օգնէ Թունուզի՝ յառաջիկայ չաբաթներու ծախքերը հոգալու համար, բայց միեւնոյն ատեն պիտի հրահանգէ մարզպանին որ խնայողութիւններ կատարել տայ : Թունուզի կառավարութեան ելեւմտական տագնապը, որ կը սկսի Հոկտ· 1ին, 4000 միլիոն ֆրանքի բաց մը կը ցուցնէ : Ֆրանսա 3000 միլիոն տուած է արդէն, որով բացը կը բարձրանայ 7000 միլիոնի :

Կացութիւնը Եգիպտոսի մէջ

Եգիպտոսի կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց թէ հանգստեան կոչուած են 450 բարձրաստիճան սպաներ,— զօրավար, գնդապետ, տեղակալ եւայլն : Շատերը կասկածելի կը համարուին իրրեւ կուսակից Ֆարուքի : Մաս մը կառավարական պաշտօններու պիտի կոչուի :

Աբձակուած սպաներուն մէջ կը դտնուին մարեչալ Հիւսէյին Ֆարիա, նախկին սպարապետը , զօրավարներ Մուսթաֆա Շարամի (հրամանատար օդատորմիղի եւ նախկին թիկնապահ Ֆարուքի) եւայլն :

Կառավարութիւնը միեւնոյն ատեն որոշեց հանպատեան կոչել Վատիկանի, Լա Հէյի, Ռիօ տը Ճանէյրոյի, Մատրիտի եւ Լիզպոնայի դեսպանները :

Այս կարգադրութեանց հետ, կառավարական բարձր պաշտօններու կոչուեցան 30 սպաներ որոնք զօրավարի պատիճան ունին եւ կուսակից են զօր· Նեկիպի : Կը կարծուի թէ վարչապետին եղբայրը, որ նոյնպէս զօրավար է, պիտի նշանակուի օդանական արտաքին նախարարութեան : Ուրիշ զօրավարներ ալ պաշտօն պիտի ստանան պարեհաւորման, առողջապահութեան եւ ուրիշ նախարարութեանց մէջ, զօրացնելով կառավարութեան դիրքը :

× Եգիպտական մամուլը հրատարակեց 1942ին գրուած նամակ մը, որուն համաձայն Տիկին Նահաս, նախկին վարչապետին կողակիցը, ամսական եկամուտ ունէր միայն 4 ոսկի 28 դահեկան : Այս նամակը գրուած է իր եղբայրներէն մէկուն կողմէ, որ օդնութիւն կը խնդրէր, պարտք մը վճարելու համար : Արդ, այժմ այր եւ կին ահագին հարստութիւն դիզած բլլալով, կառավարութիւնը կ'ուզէ հետապնդումներ կատարել, առուգելու համար աղբիւրները :

(Նուիրեալ շարունակութիւնը կարդալ Գ· էջ)

ՎԻՃԻ ՄԸ ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

«ՄԻ ԿԱԹԻԼ ՄԵՂՐ»

La Tour d'Aigues (Vaucluse).— *Այդ ինքնութեան մէջ, ուր կանանչութիւնը հրաւէր մըն է խաղաղութեան, կուսի զաղափարը կը զբաղեցնէ միտքը, այսօր, իրրեւ հակադրութիւն:*

Եւ ահա, դիմացս, բլրոտ բլրան մը վրայ յաղթ կանգնած, մեր Լօռեցին կ'արտասանէ Մի կաթիլ մեղրը, որ վերլուծում մըն է կուսի զաղափարին մասին՝ լծորդականութեան (associationnisme) օրէնքով: Գիտե՞մ, զիտե՞մ, այնքան պարզամիտ չէ Ցովհ. Թումանեան, առարկելու համար, այդ պատմութեամբ, թէ կուսի զաղափարը չի կրնար ծագում առնել մարդկային հոգիին խորութիւններէն, ինչպէս օրինակ՝ հաճոյքի զգացումէն, որ երեւան կուգայ աչքորամարտի սիրահարներուն (coqueleux) մէջ՝ ըստ hédonismeի տեսութեան, կամ անտեսական պատճառներէ, որոնք երեւան կուգան... կ'աղաչե՛մ, Ցովհաննէ՛ս, ինչո՞ւ այդիէն դուրս կ'ելլես:

*Արդարեւ, Ցովհ. Թումանեան, հետեւելով ներքին ձայնի մը, մնալու համար իր պարզուկ այգիին սահմաններուն մէջ, կը մերժէ քննել կուսի զաղափարին բարդութիւնները, ու կը հետեւի միայն լծորդականութեան օրէնքին՝ հեզնանքի թեթեւին մէջ նետելու, ծիծաղելի եւ զզուելի դարձնելու համար նոյն այդ զաղափարը,— աւելի անկեղծ քան արդի «խաղաղասէրները»: Բայց այս փորձին թերութիւնն այն է որ կը մերժէ տեղ տալ իմացականութեան միջամտութեան: «Մի կաթիլ մեղր» պատմութեան մէջ՝ չունը, կատուն, դիւզացին յարձակողական իրենց ընդունակութիւնը ցոյց կուտան ոչ թէ իրրեւ automateներ՝ որ կը չարժին մեքենականօրէն, այլ որովհետեւ կուսի բնազդ ունին: Այստեղ մեքենականութիւն փնտռել եւ ըսել թէ փոքր անիւը կը դարձնէ մեծ անիւը, մեծ անիւը կը դարձնէ հորիզոնական անիւը, հորիզոնական անիւը կը դարձնէ ուղղահայեաց անիւը, կը նշանակէ զաղափար չունենալ դիալեկտիկայի մասին: Ո՞վ կրնայ պնդել թէ կուիւը կը ծաւալի առանց կողմերուն ցանկութեան, առանց intelligenceի, կամ պարզ այն պատճառով որ կուռողները լծակից են, մէկը միւսին դրացի, ինչպէս այրը՝ բնին: Երեխայութիւն չէ՞ կարծել թէ Զօպանեանի չարձակողական ոգին վարակեր է Պարամեանը՝ անոր համար որ, Հայոց այբուբենին մէջ, Զ դիրքին կը յաջորդէ Պ դիրը: Ո՛չ, տարբեր դիալեկտիկա պէտք է փնտռել «Մի կաթիլ մեղր» կամ «Գիժուութեան խնձոր» խորագրով պատմութիւններուն մէջ, հոդ չէ թէ մանկական կամ դիւցազնական նկարագիր ունենան անոնք: Այլապէս Թումանեան քրքջալիր պիտի խնդար՝ տեսնելով որ դիւրար կը հալածեն Փօլատեան, Զօպանեան, Պարամեան, Նարդունի, — դիւրար հալածողներու այս թիւը կրնայ չա՞տ մեծնալ չուտով,— «Մի կաթիլ մեղր» անգամ չարժող ջուխտ մը անմեղ խօսքի համար:

Ի՞նչ է պատահեր:

Փօլատեան ըսեր է թէ Զօպանեանի (հայերէնէ ֆրանսերէն) թարգմանութիւնները «ակադեմական են եւ պաղ»: Կ'արժէ՞ր կուսիլ երկու բառի համար, Ցովհ. Թումանեանի «Մի կաթիլ մեղր» պատմութեան մէջ տեսնուած ձեւով: Իրար անցընել օտար հայագէտները, «չոչորդ» կոչել Լիւքս-Անտրէ Մարսէլը, կասկածի տակ ձգել Ժան Պալարի մտաւորական պարկեշտութիւնը, դերեզմանէն հանել մեռելներ՝ որ բան չեն խօսիր, օգնութեան կանչել խայտաճամուկ անուններ՝ առանց կարգալու ինչ որ դրած են անոնք, ինչպէս պիտի հատուտատուի ընդհատ:

Ո՛չ, տարբեր դիալեկտիկա պէտք է փնտռել այս պատմութեան մէջ:

Այլապէս պէտք է կարծել թէ վէճը կը դադրի՝ երբ փոխենք երկու բառ Փօլատեանի մեղադրանքին մէջ:

Փօլատեան կ'ըսէ. «Զօպանեանի թարգմանութիւնները ակադեմական են եւ պաղ»:

Կը մնայ ըսել ուրեմն. «Զօպանեանի թարգմանութիւնները ակադեմական չեն, եւ տաք են»:

Ես ի վիճակի չեմ «տաքն ու պաղ»ը հաշտեցնելու, աւելիա բաղնեպանի դործ է: Մնաց որ Պարամեան, առնելով Զօպանեանի ստորագրած յօդուածները Պայֆարէն եւ արտատպելով Ցուսաբերի մէջ իր ստորագրութեամբ, բաւական տաքցուց հաշակաւոր թարգմանութիւնները:

Ինծի կը մնայ հաստատել, վերջ դնելու համար վէճին, թէ ակադեմական չեն անոնք: Բայց, եղբարք պատուականք, չէ՞ք դիտեր միթէ որ ակադեմական չէ՞ր Զօպանեան՝ երբ կը կատարէր իր այդ թարգմանութիւնները: Կարծեմ դպրոցական էր այն ատեն: Ահա թէ ինչո՛ւ les melons de tes seins թարգմանուած է հայ ժողովրդական բանաստեղծութեան մէջ ծանօթ պատկեր մը՝ «չամամ ծծերդ»: Սէրը կը բուսնի միթէ հայ աղջկան ծոցը: Բայց, այն օրերուն, դպրոցակա՞ն էր Զօպանեան, ակադեմական չէր: Եւ երկրորդ՝ հայ բանաստեղծութիւնը զարդացած չէր...սեռին ու չամամը իրարմէ զանազանելու աստիճան: Ահա երկու ամիս կ'ըլլայ, որ կը թափառիմ Cavaillonի եւ Tretsի սեխաստանիներուն մէջ ու չգտայ մէկ հատիկ չամամ որ յիշեցնէր Ռուչակի սիրած չամամը: Վերջապէս, Զօպանեան ակադեմական չէր անպայման՝ երբ mère noire կը թարգմանէր հայ ժողովրդական սքանչելի ասացուածք մը՝ «սեւուտը մայրիկ», կամ «դեղդիրը» կը չխոթէր... տունկի մը հետ:

*Բայց ի՞նչ հարկ կուտելու, Թումանեանի պատմած ձեւով,— եթէ դպրոցական Զօպանեան ակադեմական թարգմանութիւններ չէ կատարած, ես կը յիշեմ ֆրանսացի ակադեմականներ՝ որոնք քսլէճակա՞ն սխալներ են գործած, (առանց պատմութիւնը՝ եռքը): Եւ յետոյ ամօթ չէ սխալ գործել, սխալը յատուկ է մահկանացուներուն, նոյնիսկ ամմահ ակադեմականներուն: Ամօթը սրբագրել չուզելն է: Փօլատեան լաւ գործ մըկատարած կ'ըլլար, եթէ խոնարհաբար դիտել տար Զօպանեանի թէ եկած է ժամանակը վերաքննութեան կամ սրբագրութեան ենթարկելու իր թարգմանութիւնները, փոխանակ յամառելու զանոնք անմահութեան տանիլ՝ նոյնիսկ առանց ակադեմականութեան: Եթէ Փօլատեան չըրաւ այդ դիտողութիւնը, ահաւասիկ ես կը կատարեմ՝ խնդրելով Զօպանեանէն, առանց վերապահութիւն դնելու յարգանքիս մէջ, որ այսուհետեւ չվերհրատարակէ իր թարգմանութիւնները, առանց նախապէս վերաքննելու, ինչպէս կ'ընէր, վերջերս, «Այսօր»ի ֆրանսերէն բաժնին մէջ՝ ծիծաղ պատճառելով մեր լուսկականներուն: Կար ժամանակ մը՝ երբ աքանչացում կը պատճառէր ինչ որ կ'ելլէր Զօպանեանի դրչին տակէն: Հիմա երիտասարդները դժուարահամ դարձած են, վասնդի մե՛ծ է ժամանակին զօրութիւնը, ահա թէ ինչո՛ւ մեր հին մաեռնագիրներէն մին կը դրէր. «Այսօր լինիս Դաւիթ հոգելից, եւ վաղիւն Սաուղ այսահար»: Օ՛, երիտասարդութեան միայն յատուկ է, եւ իրաւունքն է, դժուարահամ ըլլալ, դառել — կչռել, երկհուան խելացին այսօր անխելք հանել: Մաքի ասպարէզին մէջ քիլօ չկայ,— քիլօն հազար կրամ է այսօր ալ, վաղն ալ, բայց մաքի ասպարէզին մէջ կրամ կը կորնչցնեն արժէքները ամէն օր: Այսուհանդերձ չեմ ներեր, երբ մեր երիտասարդները կը խնդան, այդքան անպատկառօրէն, վատաւուր եւ ծերունի դրադէտի մը վրայ, — անիկա երբա ինչ որ կրնար, անշահախնդրօրէն, յօդուտ հայ ազգին: Մեր քիլօնոց մտաւորականներն ալ թող չմոռնան թէ ի խնդիր նոր որոնումներու եւ խմաստուն տարազներու, չատո՛նց խորտակեր եմ այն տախտակը, որու վրայ կը դրէր Սթանտալ թէ դինք պիտի հասկնան եւ դնահատեն 50 տարի ետքը միայն: Երբ նոր արժէքները չեն կրնար մաշեցնել հին արժէքները մինչեւ 50 տարի, այդ ազգը թանդարան կը դրկուի: Վա՛յ այն ժողովուրդին, որուն ծոցէն ծնած տաղանդները մթերանոց չեն նետեր դիրար, ճիշդ հին կօշիկի մը պէս, ամէն 25 տարին անգամ մը: Ահաւասիկ երկու յաւիտենական ճշմարտութիւն: Կը սպասեմ որ այդ ճշմարտութիւնները ամէնէն առաջ ընդունի Զօպանեան, զոր կը սիրեմ ու կը յարգեմ՝ հակառակ իր բոլոր սխալներուն եւ թերութիւններուն, վկա՛յ՝ ճառը զոր արտասանեցի իրրեւ նախագահ իր Ծորելենական կեդր. Մարմինին: Անգերազանցելի նկատեմ ինքզինք, անսխալ հռչակել ինքզինք, բարձրագոյն գաղաթ համարիլ ինքզինք՝ կը նշանակէ թերագնահատել հայ ժողովուրդը, որուն հանճարին անսպառ ակունքը նոր տաղանդներ կը նետէ լոյս աշխարհ, հետզհետէ մէկը միւսէն զեղուն, հակառակ ժամանակին խստութեանց եւ պայմաններուն թշնամութեանց: Մենք ունեցեր ենք Զօպանեանէն չա՞տ ու չա՞տ մեծ միտքեր, ու դեռ կ'ունենանք անպայման: Հայ հանճարը իր իմացական ամենաբարձր ձեղունին չէ հասած տակաւին: Բայց պիտի հասնի: Այս հաւատքն ունենալն իսկ բաւական է, որ Զօպանեան ըմբռնէ թէ դիւրաբեկ է իր արձանը, եւ լաւ որ դիւրաբեկ է:

Քաղաքակրթութիւն կոչուածը աւերակներու պատմութիւն է միայն, — վա՛յ այն ժողովուրդներուն, որոնք աւերակ չունին:

×

Սէրելի Փօլատեան,— Նամակդ կը յուզէ զիս: Վօքլիւզի նահանգին այգիներուն մէջ անգամ, ահա, մենութեան որոնումս կը խանգարուի ձայնովդ, որ սիրելի է ինծի՝ որովհետեւ անկեղծ:

Հրաւէրդ ի պատասխան, առաջին այս դրութիւնը իրրեւ ներածութիւն: Կը պահանջես դրել պատմութիւնը վէճի մը, որ նախ կատարուեցաւ բերանացի, եւ յետոյ դրաւոր՝ ի մեծ ցաւ ինծի:

Անդադար, ինչպէս այս ներածութիւնը, պիտի դրեմ այդ պատմութիւնը «Ցառաջ»ի մէջ, քննելով նաեւ թարգմանչական հարցը եւ Նարեկացիի պարագան՝ համաձայն դրական քննադատութեան նոր դպրոցներուն,— կը խնդրեմ որ ընդունիս զայն իրրեւ ընկոյզ մը, զոր, մեր անմահ բազրատունիին բառերով, պիտի կարծէիր ֆօշիցն փռշտ, (կը զգուշանամ թարգմանելէ աչխարհաբարի),

ԳՐԻԳՈՐ ՕՏԵԱՆ

ՄԱՐԴԸ, ԻՐ ՀԱՆՐԱՑԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ե.

Մեր նախորդ զրուցեամբ կ'ըսէինք թէ պակասաւոր պիտի ըլլար այս յօդուածաշարքը, եթէ չհետեւէինք քայլ առ քայլ Օտեանի գործունէութեան Ազգ. Երեսփ. Ժողովին մէջ, իր «մուտք»էն մինչեւ «ելք»ը:

Ուրեմն Սահմանադրութեան առաջին տարին, 1860 — 61, Օտեան անունով կը հանդիպինք իր հօրը, Պօղոս Աղա Օտեանի, իրրեւ Քաղաքական Ժողովի անդամ: Իսկ 1861 Մայիս 25ին ալ կազմուած է Լիազրական Խառն Ցանձնախումբ մը, բաղկացած եօթը հոգիէ: Հոս կը յիշատակուի առաջին անգամ Գրիգոր Օտեան անունը:

Մինչեւ 1863 Սեպտ. 20, Ազգ. Սահմանադրութեան ձեւականօրէն վաւերացեալ բնագիրը պատրաստ կը կատարէ քանի մը անգամ Պատրիարքարանին Բարձրագոյն Դուռ՝ եւ փոխադարձաբար: Թուրք պետութեան եւ Ալի փաշային հետ այս խնդրով կը զբաղի մասնաւորապէս Գր. Օտեան: Իր խօսելու եւ խօսածը համոզիչ, հրապուրիչ դարձնելու ընդունակութեամբ վերջապէս կը յաջողի կառավարութենէն ստանալ Սահմանադրութեան վերջնական վաւերացեալ պատճէնը, եւ, 1863 Սեպտ. 20ին դումարուած, Ազգ. Ժողովի առաջին նիստին ինք կ'ընտրուի քարտուղար, ութսուն եւ րեսփոխաններուն մէջէն: Ժամանակակից մը կը դրէ.— «Առենապետ ընտրուեցաւ Սէրվիչէնը, իսկ առենադպիր՝ Գր. Օտեանը, որ երեսփոխաններուն մէջ տարիքով ամէնէն պզտիկն էր»:

Այլեւս բացուած էր յառաջդիմելու, անընդհատ բարձրանալու ասպարէզը իրեն համար: Պօղոս արք. Թագեթագեան, սահմանադրական առաջին պատրիարքը, Սահմանադրութեան բնագիրը ձեռքը, կը կատարէ իր ուխտը: Դիւանին կողմէ ճառախօսն էր Օտեան:

Այս եւ յաջորդական բոլոր նիստերուն, ուրեմն տարիներուն վրայէն կ'անցնինք՝ հասնելու համար 1869 Սեպտ. 4, երբ Օտեան, Արիմեան Հայրիկը կը բերէր Կ. Պոլիս, իրրեւ Պատրիարք: Հոսկէ կը սկսին մեր նորադոյն պատմութեան ամէնէն յուզիչ, խռովայոյզ օրերը, երբ Ներսէս պատրիարք վարժապետեան ակնարկելով Հայրիկին եւ Ազգային Ցաւին, կ'ըսէր. «Հիւանդ ըրաւ մեզ, ամէնքս ալ՝ իրեն պէս»:

Օքթաւ Օպրի, Ֆրանսայի Նրբախոյզ պատմաբանը, որ տարիներ անընդհատ խօսած ու զբաղած է Նափոլէոն Մեծի մասին, տեղ մը կ'ըսէ թէ, «Քորսիքայէն եթէ չմանէր մայր-հայրենիքի հողը, թերեւս Ֆրանսայի քաղաքական ճակատագիրը ընթանար տարբեր ուղղութեամբ»: Այսօր մենք նոյնը կրնանք ըսել Արիմեան Հայրիկի մասին եւս: 1869ին եթէ չմանէր Կ. Պոլիս իրրեւ պատրիարք, թերեւս Թրքահայերուս քաղաքական ճակատագիրը ընթանար տարբեր ուղղութեամբ: Հարստահարութեանց չուրջ իր մատուցած բողոք — տեղեկագիրները սկսան արդէն անջրպետաբար պեղել մեր եւ Թուրքերուն միջեւ: (Այս մասին աւելի լայնօրէն պիտի արտայայտուինք մեր վերջերորդ յօդուածով):

Ըսինք թէ Գր. Օտեան բերաւ Հայրիկը Պոլիս: Նախ քան 1869 Սեպտ. 4ի պատմական նիստը, նախընթաց «մանր վէճեր»ը կան, որոնք պատճառ դարձան Արիմեանի յաղողութեան: Կ'արժէ ատոնց պզտիկ մէկ արձարձումը կատարել հոս՝ միշտ Օտեանին հայրենապաշտ զգացումները երեւան հանելու համար:

1869ի սկիզբը Իգնատիոս Պատրիարք Գադմաճեան միայն 12 օր պատրիարքութիւն կատարելէ ետք, մեռաւ ու իր աթոռը մնաց թափուր: Նոր ընտրութեան մը համար սկսան վէճերը: Եկեղեցական բարձր դասուն մէջ կային Արիմեանը, Նար Պէյն ու Ներսէս եպիսկ. Վարժապետեանը: Բոլորին ուշադրութիւնը դարձած էր Ներսէսին վրայ: Բայց այս վերջինը տակաւին երիտասարդ՝ հազիւ 35 տարեկան՝ իր եկեղեցական բարձր տիտղոսն ալ ստացած էր Սիսի կաթողիկոսութենէն, փոխան էջմիածնի: Ոչընդոտները կային: Մամբ մը եկեղեցականներ մտքին մէջ հեռադրեցին էջմիածին: Իրենց անտեղի հեռադրին բնագիրը անցաւ Գր. Օտեանին ձեռքը ու ան իր հռետորի արժանիքներովը երեսփ. Ժողովին մէջ պայթեցուց ռումբը: Ահա Օտեանին պատմական ճառին էական մէկ մասը.

— «Ալ ժամ է լռեցնել կիրքերը եւ պատրիարքի քաղուած՝ փեթրարքայի սիրած այգիներէն, հիւսուած՝ Լօրայի սիրահարին վճիտ արցունքներով: Արձակուրդի մէջ, դաւառական այս այգեւէտ անկիւնէն՝ չեմ կրնար դրել ինչ որ պիտի գրեմ: Սպասէ, ուրեմն, Փարիզ վերադարձիս, որպէսզի հետեւիմ նօթագրութիւններուս՝ տալու համար թուականներ եւ անուններ, ճշդրտօրէն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԹԱՂԻԿՆԵՐ ԻՐԱՆԻ ՊԱՐՏԻԶԷՆ

Ով իմ անգին, այս վարդերի
Փունջն ընդունիր աննշշաթոյր ,
Քանզի նրանք յանդգնեցան
Թարմութեամբը գեղապարոյր ,

Քեզ հետ մրցել , իրրեւ խանդոտ ,
Եւ դառնալից ախոյեանները ,

Ես բերել եմ ոտիդ նրանց
Կապած ինձպէս յանցաւորներ :

Թարգմ. ԱՐՍԷՆ ԿՐԱՍԻԼՆԵԿԵԱՆ

ընտրութեամբ զբաղիլ: Բոլոր Ազգը անհամբեր սպասէ: Ազգը կ'ուզէ, որ պարզ, անխարդախ եւ զբաղէտ եպիսկոպոս մը ատրիարք ըլլայ ,բայց անիկա պիտի չկրնայ ըլլալ, (ակնար — կութիւնը Ներսէս Վարժապետեանին է) որովհետեւ ինքն ալ չընդունիր ...: Ես կ'առաջարկեմ ուրիշ մէկը, որ արդէն չատերուն սրտին համաձայն է, որ Ազգին ալ սիրելին է եւ որ ճշմարիտ Հայու դաւակ եւ ոչ նուազ փառք մ'է մեր եկեղեցւոյն : Երիմեանը »:

Հայրենասէրը հազիւ իր խօսքը վերջացուցած, ժողովականները, ներկայ խուռն բազմութեան հետ միաբերան պոռացին.«կեցցէ Երիմեանը,կեցցէ Օտեանը»: Նար Պէյ, մասամբ զոհ մնալով որ վերջապէս կ'անտեսուէր Ներսէս Վարժապետեանի թեկնածուութիւնը, ինք եւս կը ձայնակցէր Օտեանին՝ աղաղակելով՝ «կեցցէ Երիմեան սրբազանի պատրիարքութիւնը»: Եւ ներկաները անդամ մը եւս կը ծափահարէին:

Երեսի· ժողովին մէջ երբ այս դէպքերը տեղի կ'ունենային, անդին, դաւառի մէջ, Երիմեան, 1868ին, Գէորգ Դ· կաթողիկոսէն նոր եպիսկոպոս օծուած, Տարօն կը դառնէր : Երբ հասաւ իրեն բարեբաստիկ լուրը, անմիջապէս ելաւ ճամբայ Պոլիս մտնելու համար: Ցուզիչ է Երիմեանին բաժանումը մայր հայրենիքէն :Տարօնցիք ժամեր անընդհատ քաղաքէն դուրս ընկերացան Հայրիկին ընդհատ ընդհատ համախումբ բացագանչելով .— «Հայրիկ, մեզ չմոռնաս»: Ու Երիմեան իսկապէս չմոռցաւ Գաւառը:Իր «չմոռնալու» ապացոյցը կուտայ երբ առաջին անգամ չրթները կը չարժին Պոլսոյ մէջ: Գեղջուկ բայց չինչ Երիմեանական - նութիւնը կը ծագի 1869 Նոյեմբեր 12էն սկսեալ, երբ Ազգ· Ժողովին մէջ իր երդումի ուխտը պիտի կատարէր: Իր փոթորկոտ առաջին նախադասութիւնը կը սկսէր այսպէս.— «Ի՞նչ է պատճառը, որ Սահմանադրութիւնն ուխտի բեռը միայն պատրիարքի կռնակը դրած է եւ երեսփոխանք պատ են անկից:

Երիմեան իր թակարդը կը լարէր եւ կ'առնչարկէր որ երեսփոխաններն ալ երդում կատարէին իրեն հետ՝ Սահմանադրութեան վրայ: Ժողովին նախագահը, Օտեան, քրտինքները մտած վերջապէս կը յաջողի համոզել Հայրիկը թէ ըստ օրինի, միայն Պատրիարքն է պարտական ուխտել ու դինքը անակնկալի բերելու համար անմի - ջապէս հարցում կուտայ թէ՝ «Պատրաստա՞ծ էք ձեր ուխտին ձեւը »: Ահա Հայրիկին պատասխանը .

— « Ես ուխտ պատրաստելու պէտք չունիմ ,

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԳՐԱԳԷՏԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐՀԵՍՏԸ

Անցեալ կիրակի ամփոփեր էինք զանազան կարծիքներ, հետեւեալ հարցի մասին,— Պէ՞տք է որ ղրադէտը երկրորդ արհեստ մը ունենայ:

Քանի մը տեսակէտներ եւս.—

ԺԱՔ ԼԸԿՈՒ (դիւանագէտ) , պաշտօնատար պատաքին դործերու նախարարութեան մէջ, որ դրած է «Բոցերու ծոցէն» դիրքը, կ'ըսէ թէ իր երկու դործերը իրար կը լրացնեն: «Թէեւ չատ ուշ ընդունեցի հրատարակել, սակայն կը դրեմ պատանութենէս ի վեր: Եթէ դրկուէի երկրորդ արհեստէ մը, պիտի խեղդուէի իմ սեփական էութենէս : Շնորհիւ այս արհեստին, ունեցայ չփումներ, ոնրանք պատճառ եղան որ թէ դուրս դամ ինքզինքէս եւ թէ ճոխանայ միտքս: Բազմաթիւ ճամբորդութիւններս դրական չէին բնաւ, եւ դրելու մասին չէի մտածեր, երբ կը ճամբորդէի: Անոնց շնորհիւ է որ օտար չեմ նկատեր ուէշ մարդկային էակ եւ օտար ցեղէ եւ տարբեր մորթէ մարդոց խօսիլ կուտամ միեւնոյն համարձակութեամբ, ինչպէս ես կ'ընեմ: Բայց չեմ կարծեր թէ երկրորդ արհեստի մը բռնադատութիւնը նպաստաւոր ըլլայ մտածման խաուութեան , եւ կամ պարտադրէ ոճին աւելի խիստ կարդապահութիւն մը: Երբ մէկը կը ղդայ թէ դործ մը կայ իր մէջ, աւելի լաւ է որ կարենայ նստիլ իր դրասեղանին առջեւ առտուընէ մինչեւ իրիկուն:

ՌՈՊԻՆ ՄԷՌԻ (դասախօս), հեղինակ՝ «Օսքար Ուայլտի մասին դրած տեսութեան մը եւ Ուիֆիկնօ Զուլտօֆթի մէջ դրքին, հիմնադիր ուսանողական թատրոնի, դժդոհ չէ իր ճակատագրէն :

— Եսասիրական պատճառներով մտայ ուսուցչական ասպարէզը, կը մտածէի թէ ոչ մէկ ուրիշ դործ այնքան պարապ ժամանակ պիտի տար ինծի դրելու, ոչ ալ անկախութիւն ուզածս դրելու: Արհեստս ի դործ դրած ատեն, դդացի թէ կը հեռացրքրէր դիս: Մեծապէս օդտուեցայ: Ինչ որ կ'ընէի ուսուցման մէջ, դրադէտի արհեստիս չարունակութիւնը չէ: Աչակերտներուս համար ա-

քարտէներս անդամ անդիը կերպով կուտամ ... : Ես արդէն այդ ուխտը ըրեր եմ Հայաստանի մէջ , Մշոյ դաշտին մէջ, իմ մերկ ու բոկոտն դաւակցաց առջեւ, իմ հարստահարեալ ժողովրդեանս քով» :

Այս խօսքերէն ետք կը կատարէ աւանդական ուխտը, նախ հաւատարմութիւն երդուելով «Հայաստանեայց Ս· Եկեղեցւոյ դաւանութեան, աւանդութեանց եւ սրբազան կանոնաց» վրայ, յետոյ՝ «Ազգային Սահմանադրութեան ոգւոյն եւ սկզբանց» ու վերջապէս հաւատարմութիւն՝ «Օսմանեան բարեխնամ տէրութեան , որուն մեր ազդը դարաւոր հաւատարիմ դտնուած է, եւ որուն չահր նոյնն է մեր ազդին չահուն հետ»: Երիմեան, այս խօսքերէն վերջ կը դառնայ մասնաւորապէս Օտեանին ու ներկայ բազմութեան թէ զո՞հ են իր ուխտին: Ժողովուրդը միաբերան եւ բուռն ծափերով կը պոռայ· «Կեցցէ Երիմեան Հայրիկը, երկար ապրի Երիմեան Հայրիկը» :

Թուրք իշխանութեան աչքին փուշ մը ցցուած էր, ու այդ փուշը սկսաւ գործել ...:

ՀՐ· ԲԱԼՈՒԵԱՆ

մէն տարի կ'ուսումնասիրեմ վեցեակ մը թատեր — դուքիւններ կամ անդլերէն վէպեր: Քննադատական այս աշխատանքը կը կազմաւորէ թէ աչա — կերտներս եւ թէ դիս: Կ'ուսուցանեմ նաեւ լեզուաբանութիւն, եւ ատոր կը պարտիմ — թէեւ անսպասելի, սակայն արամաբանական —խօսուած լեզուին ճաշակը, որ կ'երեւի «Ուիք էնտ Զուլտքթի մէջ» վէպին էջերուն վրայ :

ԼԻԻՔ ՏԻՒՈՒՆ (բժիշկ).— Գրադէտի մը համար չի բաւեր դիտել կեանքը , պէտք է անոր մասնակից ըլլալ: Արդ, դիտելու տեսակէտէն բժիշկին դործէն աւելի լաւ դործ չկայ: Շատեր կը ճանչնամ, եւ չկայ մէկը որ յաճախ եւ օրուան ամէն մէկ ժամուն, ինքզինքէն դուրս չելլէ դործնական համակրութեամբ մը: Անոնցմէ ոչ մէկը կ'անդիտանայ թէ ինչ կը զդան մարդիկ վտանդի մը, անձկութեան մը, տառապանքի մը առջեւ: Ոչ ալ կայ մէկը որ այնքան չատ մտնէ վերիվայրումներուն եւ այլազան չրջանակներու մէջ :

— Ուրեմն, կը կարծէ՞ք թէ դուքթաց դործունէութիւն մը անհրաժեշտ է դրադէտին համար :

— Հոդի մը ապատիլ չէ՞ որուն չնորհիւ կրնաս անմիջական յաղորդութենէն անդին, չատ հեռուն նայիլ: Ես լսեցի վիպասան մը որ կը դոչէր : «Օհ, այս տարի ալ պէտք է որ երկու դիրք ածեմ»: Գործը թալանօսկու տեղ, կը նախընտրեմ դեղապիր դրել, դոնէ դրիչը չի փճացներ ...

ՖՐԱՆՍԻՍ ԱՄՊՈՒԻԼ (անօրէն «Կապոյտ Ուղեցոյցներու » (Guides Bleus) պատմագիր մեծ պարբերաթերթերու, թատերական քննադատ· — Բոլորովին կողմնակից է երկրորդ արհեստին , որովհետեւ կը կարծէ թէ դրադէտը որ կը մնայ դուտ արհեստագիտական դետնի վրայ, օր մը պիտի չկրնայ դրելու ներքին պահանջը, ընթացիկ կեանքի պահանջներուն հետ: Այդպէս եղաւ դրի մեծ թիւատարտին՝ Պալզաքի պարագան: Թէեւ դլուխ դործոցներ արտադրեց, սակայն իր բոլոր դրածները չաչող չէին: Վալէրին ալ ապապրանքի վրայ կը դրէր : Առնոց հակոտնեան է դրադէտին այն տեսակը որ ապրելու համար պէտք չունի իր աշխատանքին: Ցաճախ կը պատահի որ ան ալ բրանայ իր չափազանց ազատութենէն: Կարելի է մէկ կողմէ այս դասակարդին մէջ դնել Ֆլոպէրը որուն համար Անաթօլ Ֆրանս կ'ըսէր, թէ «Քիչ կը մնայ որ ապապրանքի վրայ յօդուած դրէ» : Իր կարծիքով վտանդաւոր է փղոսկրեայ աշտարակին մէջ փակուիլ ինչպէս եւ ծայրայեղութեան տանիլ ապարէդին դերութիւնը: Երկրորդ արհեստ մը չաչող մէջին ճամբայ մը կը նեղկայացնէ : Անոր չնորհիւ կը մասնակցինք կեանքի կիրքերուն եւ պայքարներուն, ինչպէս եւ հաւատարակչութեան եւ ճշմարտութեան տարր մը կը քաղենք :

ՓԻԼԻՊ ՄՕԼԷՆ (սպայ, հեղինակ «Դժոխքի երդէոն»ին) .— Անտարակոյս պէտք է ունենալ երկրորդ արհեստ մը, առանց որու, ուչ կանուխ թչուառութեան վտանդ կը սպառնայ: Ծանօթ իրողութիւն է որ դուտ դրականութիւնը, բացի հիանալի կամ դայթակղելի բացառութիւններէ , պիտի չկրնայ սնուցանել իր տէրը: Եւ պետութիւնը որեւէ ընկերային առաւելութիւն չի տար, թէեւ չատ բուն կը չոայլէ: Պէտք է ուրեմն սօթախ թեւերը ուրիշ տեսակի դործունէութեան մը համար: Ես հպարտ եմ որ հացս կը ճարեմ ոչ թէ դրիչով, այլ ուրիշ ձեւով :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Բ.— ԻՐ ՔՈՑՐԸ՝ ՌՈՒԹ

Ռութ վարպետ ռազմագէտ էր, խորամանկ ու վայրագ յեղափոխական մը, բայց հետզհետէ հասկըցաւ, որ Ռուսիա, այդ օրերուն չէր ուզեր յեղափոխութիւն մը տեսնել Գերմանիոյ մէջ: Ռուսիա պէտք ունէր Գերմանիոյ դէնքերուն, պէտք ունէր գերմանական հում նիւթերուն եւ մեքենաներուն, պէտք ունէր նաեւ գերմանական ճարտարութեան եւ աշխատանքին, Ա· Մխութիւնը կառուցանելու համար: Լենինի մահէն վերջ, Մոսկուայի վարիչները անհրաժեշտ դտան, դէթ ժամանակի մը համար, ընկերվարութիւնը կատուցանել միակ երկրի մը՝ Ռուսիոյ մէջ: Ունեցէք նախ զօրաւոր Ռուսիա մը, կ'ըսէին անոնք, մնացածը ինքնին կուդայ: Զօրաւոր Ռուսիա մը, աւելի վերջը պիտի օդնէ Գերմանիոյ :

Սթալինն դիմեց գերմանական համայնավարութեան ուրիշ վարիչներուն, Հայնրիխ Պրանտլեր

× Ֆարուքի արքանեակներէն երեք երեւելի — Ներ Ձերբակալուեցան, չարաշահութեան, անբա - րոյականութեան եւն. ամբաստանութեամբ:

× Կառավարութիւնը որոշեց աճուրդով ծա — խել Ֆարուքի այլազան ինքնաշարժները, որոնց թիւը 200ի կը հասնի: Պիտի ծախուին նաեւ բոլոր պաշտօնական կառքերը, բացի վեցէն: Նախորդ կառավարութիւնը տարեկան մէկ միլիոն ոսկի կը ծախսէր այս կառքերուն տեղաւորման համար: Դարձեալ խնայողական նկատումներով որոշուե - ցաւ ուժի զեղչել օրինական տօները:

× Գերման ելմտադէտը, Տօքթ. Շախտ, թե— լադրած է Եգիպտոսի կառավարութեան պարտա - ւորիչ աշխատանք հաստատել մէկ ամիս, գլուխ հանելու համար ոռոգման ծրագիրները:

Ցարևիրևերու ևերմին տագնապը

Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնա — թերթը առջի օր հրատարակեց այն տեղեկագիրը որ կը դատապարտէր երկու ամբաստանեալները, Անոռէ Մարթի եւ Շարլ Թիյոն:

Տեղեկաթերը, Լէոն Մովէ, անդամ Քաղաք. Բիւրոյին, Մարթին կ'ամբաստանէ թէ հատուածա - կան կամ ընդհմատիր գործունէութիւն մը փոր — ձած է, երեք տարի առաջ, երբ կը ծրագրէր տեղե - կատու մը հրատարակել, քննադատելով Մորիս Թորէզի ուղեղիծը: Իսկ Թիյոն կ'ամբաստանուի թէ դաղտնի հաշիւ մը պահած է դրամատան մէջ, փոխանակ դնելու կուսակցութեան տրամադրու — թեան տակ: Ամբաստանեալը խոստովանած է թէ այս դումարները կրնային յատկացուիլ ընդդիմա— դիր գործունէութեան մը:

Տեղեկագիրը մասնաւորապէս կը չեշտէ թէ մինչ Թիյոն խոստովանած է իր սխալները, «Մար - թի չմառեցաւ ուրանալ էականը... մերժեց խո— սիլ Թիյոնի հետ ունեցած զրոյցի բովանդակու - թեան մասին»:

Երէկ առաւօ «Իւմանիթէ»ն հրատարակեց եր — կու ամբաստանեալներուն նամակները, որոնցմով կը խոստանան «ինքնաքննադատութիւն» կատա - րել: Մարթի դրած է Սեպտ. 26ին, խոստովանե — լով թէ կեղծ. կոմիտէն իր մասին վճիռ արձակեց «ներկայ անդամներու միաձայնութեամբ, մէկն ըլլալով ես» եւ կը յայտարարէ,— Որոշուած եւ իմ կողմէ ընդունուած ինքնաքննադատութիւնը պիտի կատարուի, համաձայն տրուած յանձնա - րութեան»:

Թիյոն ալ Սեպտ. 24 թուակիր յայտարարու — թիւն մը ուղղելով, կ'ըսէ թէ «հրապարակաւ հա - ւաստիք պիտի տայ թէ հաւատարմութեամբ պիտի վարուի կուսակցութեան հետ»:

Երկու ամբաստանեալներն ալ այս առթիւ ի — րենց վրդովումը կը յայտնեն արտաքին «թշնա - միներուն դէմ, որոնք կը փորձեն խախտել կու - սակցութեան միասնականութիւնը»:

Ինչպէս կ'երեւայ, այս յայտարարութիւններն ալ դժ չեն ձգած կուսակցութեան ջաղաք. Բիւ - րօն, որ երէկ հրատարակուած վեհոյթին մէջ կ'ը— սէ.— «Քաղաք. Բիւրօն անհոյլատրելի կը դտնէ երկու ընկերներուն յայտարարումը՝ դրը ցոյց կուտան իրենց ինքնաքննադատութիւնը կատարելու հա - մար: Այլեւս կարելի չէ հանդուրժել այս ընթաց - քին որ կեր կը ճարչ թշնամիներու պայքարին»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Լիբանանի դահլիճին կազմութիւնը յանձնուե— ցաւ Սաադ Մունիայի: Ապատլլահ Եաֆի մեր — ժած էր այդ պաշտօնը:

Իրանի վարչապետին վերջին ծանուցագրի մա - սին լուսաբանութիւններ պիտի պահանջէ Անդ - լիան, մինչեւնոյն առեն խորհրդակցելով Մ. Նա - հանդներուն հետ: Թէհրանի կարեւոր թերթերէն մին կը յայտարարէ թէ «ամէն բան պատրաստ է, խորհրդային համակցութեան ծախելու համար Ի— րանի քարիւղը»:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ _ ՍԱՄՈՒԷԼ

51, Rue Monsieur le Prince, Paris (6)
DANton 88.65, Chêque Postal: Paris 1278-35

Բաց է ամեռնային եղանակին:

Հայերէն հին եւ նոր գրքերու ճոխ մթերք:

Հայոց պատմութեան եւ գրականութեան վե - րաբերեալ ֆրանսերէն ինքնատիպ եւ թարգմանա - ծոյ բազմաթիւ հրատարակութիւններ:

Կոմիտաս վարդապետի եւ ուրիշ հայ երգա - հաններու երաժշտական գործերը:

Արեւելադիտական եւ բիւզանդադիտական դիր - քեր, ֆրանսերէն, անդլիերէն եւ եւրոպական այլ լեզուներով:

Կը գնենք եւ կը փոխանակենք ամէն տեսակի դիրքեր:

Վաճառքիս օրինակները մնացած են H. Pasdermadjianի Histoire de l'Arménieէն, դին 1500 ֆրանք:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի մէջ

Կր տօնուի մօտ օրէն, բացառիկ պատրաստու - թեամբ:

×

Գրենոպլի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի:

×

Լիոնի մէջ

18 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետա - րանի սրահը:

×

ՊԱՆԵԼՕ ԲԱՇԱՆԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 12ին:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ա.Հարոնեան» խումբին կողմէ:

Կիրակի, 5 Հոկտեմբեր, ժամը 4.30էն 12, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin, métro St. Augustin:

Մասնակցութեամբ **RICO'S CREOLE BAND**ի
Grande formation - vedette du cabaret «Le Drap d'Or»
Պիւֆէ Աճապնկալներ

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Նոր Սե - րունդի ամդամներուն կամ հեռախօսել Օր. ՇԱ - ՀԻՆԵԱՆի TRU. 92-68:

LE FRUIT DEFENDU

Աշոտ Մալաֆեեւի վերջին ժապաւէնը կը ներկա - յացուի Gaumont-Palace, Colisée եւ Le Berlitz սրահ - ներուն մէջ:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմօնի կապ. Խաչի դպրոցը կը վերաբացուի այս հինդշաբթի 2 հոկտ.ին: Կը դա - սաւանդէ ուսուցչուհի Տիկին Ա. Տէօքմէճեան:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Լա Վալպառէյի, Լաֆոմի եւ Սէն Մարսէյլի ջրջանի դպրոցի դասաւանդութիւնը կը սկսի 2 հոկտ., հինդշաբթի օր, ուսուցչու - թեամբ Ազգին Մարտիրոսեանի:

Արժանադրութեանց համար դիմել հոգաբար - ձութեան առենապետ Պ. Աստիկ Աշճեանի բնա - կարանը:

***

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄԻ (Մարսէյլ) Սահակ Մեսրոպ դպ - րոցի հայերէնի դասերը կը սկսին 2 Հոկտ. հինդ - շաբթի ժամը 2ին: Արժանադրութեան համար այժ - մէն դիմել Պ. Նուպար Տէր Մինասեանի, ամէն օր կէսօրէ հետ ժամը 6—8: Ուսուցիչներ Պ. Ազգին Մարտիրոսեան եւ Տիկին Մաճուշ Շամիրեան:

×

ՎԵՐԱՄՈՒՏ.— Ֆր. Կ. Խաչի Իսկ լէ Մուլի - նոյի Սրբոհեան դպրոցի հայերէնի դասերը կը սկը— սին Հոկտեմբերի առաջին հինդշաբթին: Ուսուց - չուհին է Տիկին Ա. Բալուեան:

Փութացէք արձանագրել ձեր զաւակները ա - մէն կիրակի օրերը ժամը 15—18, Սրբոհեան սրա - հին մէջ:

×

ՇԱԻԻԼՅԻՆԵՐՈՒՆ

Վերաբացում Շաւիլի մանկապարտէզին, Հոկտ. 2, հինդշաբթի առաւօ: Դաս պիտի տայ կարող ու - սուցչուհի մը: Հայրեր եւ մայրեր, փութացէք ղր - կել ձեր զաւակները: Այս տարի եւս ձրի է:

Վարչութիւն

ԽԱՉՎԵՐԱՅԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Վարագայ Ս. Խաչի տօնին տարիք յառաջի — կայ 28 Սեպտեմբերի կիրակին պիտի կատարուի հանդիսաւոր արարողութիւն եւ Ս. պատարագ, ապա մատաղի օրհնութիւն եւ բաշխում:

Փափաքողները կրնան միասին բերել իրենց ճա - շը: Իրենց տրամադրութեան տակ է եկեղեցւոյ ընդարձակ եւ մաքուր բակը:

Անոնք որ կը փափաքին նուիրել մատաղու ոչխար մը կամ դնման մասնակցիլ իրենց նուէր - ներով, այժմէն թող հաճին իրենց բաժինը ղրկել Հոգաբարձութեան առենապետ Պ. Միհրան Շիշ - մանեանի, 71 rue Jean Jaurès, Arnouville les Gonesse (S. et O.) եւ կամ յանձնել Փարիզ, 78 rue Lafayette, բակին մէջ դանձապահ Պ. Կարապետ Գա — սապեանի, Պ. Արփիար Մարտիրոսեանի եւ Տ. Ազդէ ջհնյ. Փայլակեանի:

Gare du Nordէն չոգեկառք 8.34, 10.05 եւ 11.08:

ՍՏԻՊՈՒԱԾ ԵՆՔ ԿՐԿՆԵԼ

Վարչութիւնը ի վիճակի չէ անվճար ծանու - ցումներ հրատարակելու:

Այդպէս մը եւս կը յայտարարենք սակայնյոյս.— ՄԱՀԱԶԴ 1500 ֆրանք:

Նշանախօսք, ամուսնութիւն, ծնունդ **1000** ֆր., Ցաւակցութիւն, շնորհակալութիւն, հոգեհան - գիստ **500** ֆրանք:

«Կ'ուզուի»ներ մէկ անդամը 400 (երեք անդամ 1000: Կը փնտռուի **300** (մէկ անդամը):

Մասնաւոր պայմաններ առեւտրական ծանու — ցումներու համար:

× Այս առթիւ կը յիշեցնենք նաեւ որ ստիպ — ուած ենք դադրեցնել այն թերթերը որոնց բաժա - նորդները չեն պատասխաներ իրենց ղրկուած մա - տա - չէֆերուն:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողո— վը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ընկեր Մա - նուկի բնակարանը:

ԱՆԻԼԻՆ ՊՈՒԱ. ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Ց. Դ. «Արամ» են - թակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս հինդշաբթի, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բա — ցակայները նկատի կ'առնուին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Կապոյտ Խաչէ Պոմոնի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը Դեկտ. 6 չարաթ երեկոյէն մինչեւ լոյս, Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ: Ճոխ յայտագրով ու զանա — զան անակնկալներով:

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒ Մուրատ Ռւսումն. Միու - թիւնը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ իր բո - լոր անդամները այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 4ին, Իսկ լէ Մուլինոյի Սրբոհեան սրահը:

Հ. Ց. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է ընկեր Ս. Սիսլեանէ 2000 ֆր., իր այցելութեան առթիւ:

ԶՈՄԻ ԹԷՑԱՍԵՂԱՆ _ ԺՈՂՈՎԸ

Փարիզի Ապրիլեան Սերունդի (նախկին ԶՈՄ) թէյասեղանը եւ ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենան 5 Հոկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 17 rue Cadet, արճարանին վերնայարկը:

Օրակարգ.— 1) Զեկուցում: 2) Մայրերու Փառատօնի պատրաստութիւն, (Մխիթարեանի մեծ սրահը վարձուած է): 3. Տարեկան պարա - հանդէսի որոշում: 4) Վիճակախաղ: 5) Երկու յանձնախումբերու ընտրութիւն, (մէկը միմիայն տիկիններէ բաղկացած): 6) Զանազան կարեւոր հարցեր:

ՀԱՑԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ա. ԱԺՏԷՐԵԱՆ կը դասաւանդէ հայերէն լեզուն, մասնաւորներու եւ խումբերու, ամէն օր, ինչպէս նաեւ իրիկունները: Գրել հետեւեալ հասցէին.
A. AJDERIAN, 41 Ave. des Gobelins, Paris (13):

ԲՆԱԿԱՐԱՆ ԿՐ ՓՆՏՌԵՆ

Կը փնտռուի Փարիզի կամ չրջանին մէջ յար - կարաժին մը, «ոըփռիպ»ով, փողոցի վրայ:
Գրել Caloust Krigorian, Le Theil s/Huisne (Orne):

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. կաթ. Խաչի Մարսէյ - լի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր անդամուհիներէն Տիկին Իւղաբեր Փափազեանի, իր ամուսնոյն Պ. Վարդան եւ զաւկին ինքնաչարժի ծանր արկածի մը առթիւ, մաղթելով չուտափոյթ եւ կատարեալ ապաքինում արկածեալներուն:

MORY et Co.
3 Rue St. Vincent de Paul, Paris (10)
(Service VAUQUELIN) Tél. TRU. 72-60
Poste 89 et 80, métro Poissonnière. Gare du Nord
Ամէն օր, բացի կիրակիէն, 9էն 11·30 եւ 14էն 17.
Շաբաթ 9էն 11·30
ԾՐԱՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
(COLIS POSTAUX POUR L'ARMENIE)
Avec accusé de réception
Բոլոր ծախքերը կը վճարուին առաքման պա - հուն, ծրարները կը յանձնուին առանց ոեւէ ծախ - քի կամ ձեռնկպրութեան, ստացագին համար.

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Ապր· 3000 փր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր· C.C·P· Paris 1678-63

Mardi 30 Septembre 1952 երեքշաբթի 30 ՍԵՊՏԵՄ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6878-Նոր շրջան թիւ 2289

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ե՞ՐԲ ԼՄԱՆ ՊԻՏԻ ԽՕՍԻՆ

Ատենէ մը ի վեր թուրք թերթերը «հայկական հարց»ով կը զբաղին, սարէն ձորէն պատմութիւններ թխելով կամ զանազան յուշեր քրքրելով :

«Սոն Թէլէկրաֆ»էն ետք, որուն ծուխերը հրատարակեցինք ժամանակին, ուրիշ թերթ մը, « Սոն Սաաթ », յօդուածաշարք մը սկսեր է, — « Խաթանպուլ՝ Զինադադարին»:

Այսօր պիտի կարդաք հատուած մը՝ Գ· էջին մէջ, պոլսահայ թերթի մը թարգմանութեամբ :

Ինչպէս նախորդները, այս նոր յօդուածագիրն ալ, Ինվէր Նաճի, պատմութիւնը կը սկսի Հնչակ - Դաշնակով, յանգելու համար նոյն եզրակացութեան —յանցաւորը Հայն է, ոչ թէ Թուրքը:

Եւ ինչպէս բոլոր թուրք յօդուածագիրներն ու հրապարակագիրները, ան ալ իբր կը խառնէ դէպքերը եւ թուականները: Սուտն ու իրաւը : Եթէ պատահաբար չիտակ ալ խօսին, պատուոյ տեղը կը գրաւէ միշտ սուտը,— իննսուն առ հարիւր :

Ոչ մէկ փորձ՝ դնդէ ժամանակակից դէպքերը ուշադրութեամբ արձանագրելու :

Բոլորն ալ ի յառաջագունէ որոշած են թէ ո՛ւրկէ պիտի սկսին եւ ուր պիտի յանգին, ամբոխին կեր ճարելու համար: Ճիշդ ինչպէս լուր կը թխեն, իբրեւ «վերջին հեռագիր կամ վերջին ժամ»:

Այսպէս, Ինվէր Նաճի կը պատմէ.

— « Ռուսական գրաւման շրջանին Հայերը ձեռք առին իշխանութիւնը: Դաշնակ եւ Հնչակ կոմիտէները այս յաղթանակի օրերուն ձեռք ձեռքի տալով համաձակեցան Թուրքերը տարագրել :

Մի՛ հացնէք,— երբ եւ ո՞ւր :

Շարունակութենէն կ'իմանաք տգիտութեան եւ լրբութեան խորութիւնը .

— « Այս անգութ գործելակերպը մեծապէս ջղագրգռեց Թուրքերը: Այդ շրջանին բովանդակ երկրին մէջ Հայոց դէմ ատելավառ բիւնախնդրութեան եւ վրիժառութեան զգացում մը ծայր տո — ւաւ»:

Այս դէպքերուն վրայ, Իթթիհատը « դիշեր ու ցերեկ նիստ դումարելով որոշեց Հայերը զանգուածաբար արտաքսման (?) աքսորել եւ Թուրքերուն յոռի վերաբերում ցոյց տուողներն ալ անպճօրէն բնաջնջել»:

Փառք տուէք որ վերջապէս կը խոստովանին թէ որոշուեցաւ «զանգուածօրէն աքսորել» եւ «անպճօրէն բնաջնջել»:

Տարիներ առաջ, երբ չանաստակ Թալէաթը ղեկուցում կուտար իրենց կուսակցական ժողովին մէջ, պարզապէս կ'ըսէր թէ կարգ մը «անպատե — հութիւններ» ծագեցան, ժողովուրդը այլուր փոխադրած ատեն :

Բայց, ուշադրութեամբ կարդացէք ամբողջ յօդուածը, եւ պիտի տեսնէք ակներեւ խարդա — խութիւնը :

— Զանգուածային տարագրութիւնը եւ բնաջնջումը տեղի կ'ունենան իբրեւ հետեւանք ... Թուրքերու տարագրման : «Երբ ռուս բանակները արեւելեան Անատոլու մտան, էրզրումի գրաւեցին եւ մինչեւ Սվազ յառաջացան»:

Ուրեմն էնվէր Նաճի չի՛ դիտեր թէ հայ ժողովուրդէն հետք մնացած չէր երբ ռուսական բանակները էրզրումը գրաւեցին (1916), թէ առաջին տեղահանութիւնները սկսած էին 1915 փետրուարին (Զէյթուն):

Ո՞ր համար զաղտնիք է որ Իթթիհատը չատոնց արձակած էր իր վճիռը, եւ պատեհ ժամուն կը սպասէր, զայն գործադրելու համար :

Եթէ յօդուածագիրը Վասպուրականի հերո — սամարտին կ'ակնարկէ, իբրեւ սկզբնապատճառ Հայաջինջ Սարթափներուն, թող քիչ մը պատմութիւն կարդայ, եւ կը լուսաբանուի :

Ի վերջոյ պիտի չզոնուի՞ Թուրք հրապարա — կագիր մը որ լման խօսի, երբ կը գրէ պատմա — կան դէպքերու մասին :

Տակաւին քանի՞ տարի Թուրք պիտի մրոտեն, միշտ վառ պահելով խուժանավարութեան կրակը: Թունաւորելով Թուրք նոր սերունդին ալ միտքը :

Ի՞նչ է տարբերութիւնը սուլթանական, Իթթի — հատական եւ հանրապետական կարգուսարքին միջեւ, երբ նոյն «մասալ»ները կը հրամցնեն յամառ — օրէն, իբրեւ պատմութիւն : Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի ՆՉՈ՞Ւ

— Ինչո՞ւ մահերը կը ծանուցանենք մեր թերթերուն մէջ, բայց երախայի մը ծննդեան լուրը չենք տար ...

— Մեր ժողովուրդը, ամէն քայլ, հաշիւով կ'առնէ... Մահազդը, ընդհանրապէս , յառաջաբանն է այն աղուոր խօսքերուն, որոնք յուղարկաւորութենէն քանի մը շաբաթ — կամ քանի մը ամիս — վերջը պիտի արտասանուին հանդուցեալին բարեկամներուն կողմէ : Նորածին երախայի մը մասին ինչ ճառ կրնաս խօսիլ... Խեղճը, եւ կայ, եւ չկայ : Ոչ խելք ունի, ոչ ալ մեղք: Ոչ «մեծ հայրենասէր է», ոչ ալ «անբասիր նկարագրի տէր» մէկը... Ոչ «հաւատարմօրէն ծառայած է ազդին», ոչ ալ «պաշտած է իր եկեղեցին». — Ոչ «բացառիկ չնորհքներով օժտուած դրագէտ» է, ոչ ալ «տաղանդաւոր բանաստեղծ»: Ոչ «իր գիւղին վարժարան աւարտած է, մեծ յաջողութեամբ », ոչ ալ «ամէն տարի Ճրագալոյցին Դանիէլը կարդացած է»: Ո չքաղաքական եղած է, ոչ ալ «բա — րեպաշտ ազգային»: Ոչ «իր ուժեղ դրիչը ի սպաս դրած է հայ ժողովուրդին», ոչ ալ «բարեգործութիւնը իր կեանքին գլխաւոր նպատակը ըրած է »: Ոչ ընտանիքի «պատուական հայր» եղած է, ոչ ալ, «իր ճակտին քրտինքով, չուկային մէջ պատուաւոր դիրքի մը հասած է»: Ոչ «իր սեռին պատիւ բերող տանտիկին» մը եղած է, ոչ ալ«տիպար մայր մը»: Կ'արժէ՞ այս տեսակ անպէտ արարածով մը զբաղիլ...

— Լսել կ'ուզես որ մեր բոլոր հանդուցեալները այդ չնորհքներն ու առաքինութիւնները ունեցա՞ծ են ...

— Լուսաբանուելու համար, կարգա մեր Տխրունիները: Ուրի՞չ հարցում ...

— Չե՞ս կարծեր որ մեռելութիւնը զօրութիւն է...

— Այդպէս լսուած է...

— Շատ լաւ, ուրեմն ինչո՞ւ մեր բարեմտիկ ու բարեմտոյն Հայրենակցականները չեն միանար ու չեն հիմներ համահայկական մարմին մը: Գաւազաններ առանձին, առանձին կրնաս կոտրել, բայց երբ իրարու կապուին եւ խուրձ մը ...

— Սկսար վտանգաւոր բառեր արտասանել : Խուրձը Մուսոլինիին խորհրդանշանն էր: Լռէ, պատին վրայ ճառճ կայ...

— Ինչո՞ւ պիտի լռեմ եղեր : Մեր ոամկավարներուն ալ խորհրդանիշն է :

— Կարճ կապէ :

ԵԻՐՈՊԱՅԻ

ՍՊԱՀԱՆԻ (Իրան) չարժանկարները աւարի տրուեցան կրօնական մոլեռանդներու կողմէ, այն առարկութեամբ թէ կը չարունակէին ներկայացումներ տալ սուգի ամսուն (Րամազան): Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց հինգ ցուցարարներ :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նոր դահլիճին կազմութիւնը նորէն յանձնուեցաւ Ասատուլլահ Եաֆիի: Ընդդիմադիրները կը պահանջեն ծրագրուած բարեփոխումներու գործադրութիւնը ,այլապէս երեսփոխողովը պիտի լուծուի :

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՅԻ սահմանադրութիւնը վրայ երկու պուլկար զինուորներ կրակեցին երկու Թուրք զինուորներու վրայ :Մէկը վիրաւորուեցաւ, իսկ միւսը ձերբակալուեցաւ :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ Միջազգայինի համագումարը տեղի պիտի ունենայ Միլանի մէջ հոկտեմբեր 14էն 21 : 34 ազգային կուսակցութեանց կողմէ պիտի մասնակցին 200 պատգամաւորներ, իբրեւ ներկայացուցիչները 10 միլիոն անդամներու : Հոկտեմբերի սկիզբը տեղի պիտի ունենայ նաեւ Իտալիոյ ընկերվարական կուսակցութեան համագումարը :

ՋՕՐ· ՊՐԻՏԼԻ, Մ ·Նահանգներու սպայակոյտին պետը, որ վերջերս պտոյտ մը կատարած էր Եւրոպայի մէջ, յայտարարեց թէ նուազած է Մ· Մ·Թութեան յարձակման վտանգը որ կը նախատեսուէր 1954ի համար, «բայց պէտք չէ որ Թուլցնենք մեր վերազինման ճիգերը»: Զօրավարը անհրաժեշտ կը գտնէ որ դաշնակիցները փոխադարձաբար իրարու հաղորդեն կարգ մը հիւլէական գաղտնիքներ :

ԲՈՒՌՆ ՓՈՓՈՐԻԿՆԵՐ ծագեցան Ֆրանսայի եւ ամբողջ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, ահազին մնասներ պատճառելով : Ծովային երթեւեկն ալ խանգարուած է :

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

«ՎԱՖԴ»Ը ԶՈՒԶԵՐ ՀԱՄԱԿԵՐՊԻԼ.— ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՑՄԱՆԱԺԱՄ ՇՆՈՐՀԵՑ ՄԻՆՉԵՒ ՀՈԿՏ· 6, ԱՑԼԱՊԷՍ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԼՈՒԾՈՒԱԾ ՊԻՏԻ ՀԱՄԱՐՈՒԻ

« Վաֆտ » , եգիպտոսի ազգայնական մեծ կուսակցութիւնը, բացառիկ ժողով գումարելով , միաձայնութեամբ որոշեց կուսակցութեան նախագահ պահել Մուսթաֆա Նահասը: Այս որոշումը բացորոշ ըմբոստութիւն մըն է կառավարութեան դէմ որ անմիջապէս բացառիկ վիճակ յայտարարեց Գահիրէի մէջ, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար : Զինուորներ գրաւեցին անթելի կայանը եւ բոլոր պաշտօնական չէնքերը, պողպատէ սաղաւարտներ դնելով եւ սուինները պատրաստ պահելով :

Վաֆտի գործադիր խորհուրդը ոչ միայն նախագահ կը պահէ Նահասը , այլեւ կը մերժէ արձանագրուիլ ներքին նախարարութեան մէջ, ինչպէս կը տրամադրէ կուսակցութեանց վերակազմութեան օրէնքը :

Այս պարագաներուն մէջ, Վաֆտը այլեւս օրինական հանգամանք չունենալով, լուծուած պիտի համարուի եւ իր ստացուածքն ալ պետութեան պիտի փոխանցուի, ինչպէս յայտարարեց կառավարութեան ներկայացուցիչը: Օրէնքին գործադրութիւնը կը սկսի Հոկտեմբեր 6ին, ուրեմն Վաֆտի պայմանաժամ տրուած կ'ըլլայ մինչեւ այդ օրը : Թերթերը կը գրեն թէ կուսակցութեան դրամը, 90.000 ոսկի, պիտի յատկացուի բարեգործական նպատակներու :

Կարծողներ կան թէ կուսակցութիւնը զաղտնի պիտի գործէ — ինչպէս կ'ընէր Իսլամ Եղբայրութիւնը — եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ :

ՇԱՆՐ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ ՆԱՀԱՍԻ ԴԷՄ

Անպաշտօն նախարար մը, Ֆէթհէ Բրեւան , հրապարակաւ չատ ծանր մեղադրանքներ ուղղեց Նահասի դէմ, որ եօթն անգամ վարչապետ եղած է: «Եթէ, ըսաւ, Նահաս չհրաժարի կուսակցութեան ղեկավարութենէն, պիտի ամբաստանուի ոչ միայն վարչական, այլ եւ քաղաքական յանցանք — ներով :

— « Նահաս իր ամբողջ կեանքին մէջ աչխատած է որ եգիպտոսի ժողովուրդը ծառայական դիրք մը բռնէ Մեծն Բրիտանիոյ հանդէպ: Ան թոյլ տուած է որ չհաղորդուի Ֆարուքի կողմէ, միջամտելով բարձր անձնաւորութեանց դէմ բացուած դատերուն, անձնաւորութիւններ որոնք կ'ամբաստանուէին թէ պակասաւոր զէնքեր ճարած են բանակին, Պաղեստինի պատերազմին առթին: Նահաս Անգլիոյ դաշնակիցը եւ տորուկն էր, եւ ճոխութեան մէջ կ'ապրէր չնորհիւ իր դիրքած հարստութեան: Ան անգլեւեգիպտական դաշինքը խզեց պարզապէս պահելու համար իշխանութիւնը: Իր կառավարութիւնը պատասխանատու է իւ — մայիլիայի եգիպտացի ոստիկաններու ջարդին եւ Գահիրէի յունուար 26ի խռովութեանց» :

Այս հրապարակային ամբաստանութիւնը կը բաղկանար 3000 բառերէ : Կառավարութիւնը բազմաթիւ վաստաթուղթերը հաւաքած է որոնք վճռապէս կը հաստատեն թէ Նահաս չարաչար դրածած է իր իշխանութիւնը, թէ Տիկին Նահաս ահագին հարստութիւն դիզած է չնորհիւ իր ամուսնին ազդեցութեան, եւ թէ ֆարուք 300.000 տոլար քաշած է պետական դանձէն, առեւտրական ձեւ — նարկի մը համար:

Նախարար Բրեւան չարունակելով իր մեղադրանքները, յայտարարեց .

— « Ազատութեան եւ անկախութեան այս ա — խոյեանը կը վախնայ դատական առեանէն , վասն զի դատավարութիւն մը միայն կառավարական խնդիրներով պիտի չսահմանափակուի: Օրէնքին նպատակն է քաղաքական կեանքէն հեռացնել բոլոր անոնք որոնք հարստութիւններ դիզեցին, պալատներ չինեցին եւ ճոխութեան մէջ կ'ապրին չնորհիւ չքաւորներու արիւնին եւ քրտինքին: Վաֆտը կրնայ իր ուզած դիրքը բռնել· բայց կառավարութիւնը պիտի չվարանի կերտել Եգիպտոսի նոր պատմութիւնը: Վաֆտը կասկածի սերմեր կը ցանէ տպդնապալի պահու մը, առանց պատասխանատուութիւն ստանձնելու այդ ծանրակչիռ արարքին համար: Ան կը ջանայ անդլ· դեսպանատունը խառնել զուտ ներքին գործի մը, մինչ կառավարութիւնը պայքար բացած է ապականութեան դէմ, Եգիպտոսի քաղաքական կեանքը մաքրելու համար :

× Կիրակի օր զրահապատ կառքեր եւ զինուրական ջոկատներ պաշարման տակ առած էին Նահասի բնակարանը, որեւէ ցոյց արգիլելու համար: Մասնաւոր քննիչներ հարցաքննեցին Նահասը եւ տիկինը, երկու նոր ամբաստանութեանց մասին : Մինչ այս մինչ այն, Վաֆտը կը չարունակէ պայքար մղել աչխարհակալութեան դէմ, պնդելով թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ խորտակել կուսակցու —

(Էութեան շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԱՂՄԿԱԼԻ ՏԱՍՆՕՐԵԱԿ ՄԸ ԵՒ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 24 (Յատ.աջ).— Ամբողջ տասն օր, Լիբանանի գլխաւոր քաղաքները եւ յատկապէս մայրաքաղաքը, Պէյրութ, հանդիսացաւ՝ այս երկրին համար պատմական մնալու սահմանուած անցքերու թատերավայրը: Եւ այդ անցքերը, իրենց վերջնական պսակումը գտան երէկ, երբ երեսփոխանական ժողովի միաձայնութեամբ ընտրուեցաւ Հանրապետութեան նոր նախագահը:

Տարնապը, որ ունէր զերազանցապէս բարձրական նշանակութիւն եւ անդրադարձած էր երկրի քաղաքական կեանքին վրայ, սրուեցաւ մօտաւորապէս մէկուկէս ամիս առաջ, երբ խորհրդարանի ընդհիմադիր փոքրամասնութիւնը, իրենց դրածակից արտախորհրդարանական կարգ մը ճակատներու հետ, կազմակերպեց բողոքի մեծ ժողով մը, պետական կեանքին մէջ տիրող ապակառուցութեանց դէմ: Այդ ժողովէն սկսեալ, երբեք չդադրեցան խլրտումներն ու խմորումները, որոնք պիտի յանգէին վերջին տասնօրեակի դէպքերուն:

Նախկին վարչապետ Պ. Սամի Սոլհի հրաժարման հետ, բայց ի բաց հաստատուեցաւ, որ խախտած էր խորհրդարանական մեծամասնութեան միասնականութիւնը: Իրարու դէմ ելած էին միեւնոյն մեծամասնութեան պատկանող երեսփոխաններ եւ նոր կառավարութեան մասնակցող նախարարներ: Այս անհամաձայնութիւնը բնական նպատակ կունենար զօրացնել բողոքող ընդդիմադիրներու դիրքը, որուն կը յարէին նաեւ մեծամասնութեան պատկանող եւ իրերու վիճակէն դժգոհ երեսփոխաններ ալ:

Այս կազմով զօրացած եւ արտախորհրդարանական — ժողովրդական — կարեւոր հոսանք մըն ալ իրեն հետ ունեցող ընդդիմադիրները ու անոնց գործակիցները, սկսան կիրարկել ճնշումի ուժեղ քաղաքականութիւն մը յատկապէս Հանրապետութեան նախագահ Պ. Պշարա Խուրիին դէմ, պահանջելով անոր հրաժարականը: Պայքարին մէկ նշանակէտը դարձած էր Պ. Պշարա Խուրին, ոչ միայն այն պատճառով, որ կառավարութիւնը հրաժարած ըլլալով կառավարական թիրախը այլ եւս դոյութիւն չունէր, այլ եւ մանաւանդ այն նկատումով, որ բոլոր ընդդիմադիրները, բուռն դժգոհութիւն մը ունէին նախագահի անմիջական չրջապատին դէմ եւ կը հռչակէին զայն ապակառուցութեան բոյն: Ուզեմն, յաջողելով հրաժարեցնել նախագահը, ինքնին մաքրած պիտի ըլլային անոր այդ անմիջական չրջապատը:

Գործի անցան եւ ճնշումը զօրացուցին՝ դիմելով արմատական ձեւի մը.— Մեպտ. 15ին, երկու օրուան համար յաջողեցան փակել տալ Պէյրութի եւ ուրիշ չորս քաղաքներու բոլոր խանութները: Ցոյցը ստացաւ իրապէս համաժողովրդական կերպարանք: Իշխանութիւնները չկրցան արդիլել այս խաղաղ ցոյցը, որ չարունակուեցաւ երրորդ օրն ալ: Ստեղծուած էր ընդդիմադիրներու նախատեսած չղազրգռուիչը թէ բարձր եւ թէ ժողովրդական խաւերու մէջ: Ահա այդ չղազրգռուիչն էր, որ հասաւ մինչեւ նախագահական պալատը, ուր Պ. Պշարա Խուրի մնացած էր երկու տուներու միջեւ: Խորհրդարանական մեծամասնութիւնը ներկայացնող 50 երեսփոխանները կը պահանջէին իրմէ չհրաժարիլ, մինչ ընդդիմադիրները, իրենց դիմումներով եւ համաժողովրդական ցոյցերով, կը ներկայացնէին ճիշդ հակառակ պահանջը:

Եւ նախագահը, տեսնելով որ իրեն կուսակից երեսփոխաններու ձայնը չատ աւելի տակր է քան 3 օր յաջորդաբար ամէն աշխատանք դադրեցուցած ժողովուրդինը, որոշեց ներկայացնել իր հրաժարականը, երեսփ. ժողովի նախագահին: Ու գործադրեց որոշումը Մեպտ. 17էն 18 լուսնալիք դիշերը:

Ընդդիմադիրները ուրեմն յաջողած էին նաեւ իրենց ծրագրի երկրորդ կէտին մէջ: Կառավարութենէն վերջ հեռացուցած էին նաեւ նախագահը: Այս յաջողութեան վրայ չուկաները վերաբացուեցան Մեպտ. 18ին:

Կը մնար հիմա չահիլ երրորդ եւ վերջին ճակատամարտը: Այն է՝ նոր նախագահի ընտրութիւնը:

Այս անգամ խմորումները արագօրէն զարգացան խորհրդարանէն դուրս, բոլոր խորհրդարանական հոսանքներու միջեւ, քանի որ նախագահի ընտրութեան թուական նշանակուած էր Մեպտ. 23ը, եւ հետեւաբար կարճ էր ժամանակը: Այս կարճ ժամանակամիջոցի առաջին իսկ օրերուն սակայն, կացութիւնը սկսաւ բիւրեղանալ: Պարզուեցաւ, որ երեմնի մեծամասնութիւնն ու հին եւ նոր ընդդիմադիրները կը ներկայացնէին մօտաւորապէս միեւնոյն ուժերը, որոնց առաջինին թեկնածուն էր Պ. Համիտ Ֆրանճիէ, իսկ միւսներունը՝ Պ. Քամիլ Շամուն (երկուքն ալ քրիստոնեայ): Այս կացութեան մէջ էր որ դոյացաւ հիմնական համաձայնութիւն մը, ըստ որում, որ թեկնածուն որ չահի առաւելագոյն քուէները, միւս թեկնածուի կողմնակիցները իրենց ձայները պիտի կեդրոնացնեն առաւելագոյնը չահողին վրայ: Տրամաբանական էր այս հիմնաւորումը, քանի որ առաջին քուէարկութեան 2/3ի մեծամասնութիւն չգոյանալու պարագային, երկրորդ քուէարկութիւնը կը կատարուէր եւ այս անգամ, թեկնածուն կ'ընտրուէր ձայներու պարզ մեծամասնութեամբ:

Ընտրութեան նախօրեակին, իրիկուան դէմ, արդէն ճշդուած էր 77 երեսփոխաններէն իւրաքանչիւրին դիրքը: Եւ այս ճշդումով երեւան կուգար, որ Պ. Քամիլ Շամուն ունի արդէն պարզ մեծամասնութիւնը, որուն վրայ կուգային աւելնալ նաեւ մինչ այդ անորոշ համարուած Պէյրութի եւ Պէքարայի երեսփոխաններուն ձայները: Այս կացութեան առջեւ, Պ. Համիտ Ֆրանճիէ, անմիջապէս ետ առաւ իր թեկնածութիւնը եւ ասպարէզը բաց մնաց Պ. Շամունի առջեւ:

Մնացածը այլեւս օրինական ձեւակերպութիւնն էր եւ պաշտօնական ընտրութիւնը, որ տեղի ունեցաւ երէկ առաւօտ ժամը 10.30ին:

Պատահական ամէն ցոյցի, համախոհումներու եւ դէպքերու առաջքը առնելու նկատումով երէկ առտուան ժամը չորսէն մինչեւ կէսօր, Պէյրութի բնակչութեան արգիլուեցաւ տունէն դուրս գալ: Այնպէս որ մայրաքաղաքը, իր բոլոր արուարձաններով, ամբողջութեամբ ամայացած էր:

Ժամը 10ին բացուեցաւ խորհրդարանը եւ կանոնական ձեւակերպութիւններէ վերջ, 10.30ին, դաշնի քուէարկութեամբ կատարուեցաւ ընտրութիւնը:

Մասնակցեցան 76 երեսփոխաններ: Ներկայ չէր Հանրապետութեան նախորդ նախագահին դաւակը, Պ. Սէլիմ Խուրի: Պ. Քամիլ Շամուն ստացաւ 74 քուէ, — մնացած 2 քուէներէն մէկը սպիտակ էր (Պ. Շամունի քուէն, ապահովաբար), իսկ միւսը, կատակի ձեւով արուած էր ընդդիմադիր ուրիշ երեսփոխանի մը:

Միաձայնութեամբ կատարուած այս ընտրութիւնը ողջունուեցաւ ներկաներու որոտընդոստ ծափերով եւ թնդանօթի հարուածներով: Անմիջապէս վերջ, նորընտիր նախագահը խօսեցաւ ուժեղ ճառ մը, որ կը կազմէր իր քաղաքական ծրագիրն ու հանդանակը: Իսկ այնուհետեւ, ժամը 11.15ին, ըրաւ իր կանոնական երդումը:

Ուրեմն, Լիբանան կ'ունենայ՝ վեց տարուան համար ընտրուած իր նոր նախագահը, յանձին Պ. Քամիլ Շամունի, որ 52 տարեկան, կորովի եւ բանիմաց անձնաւորութեան մը համբաւը կը վայելէ: Եղած է դեսպան Լոնտոնի մէջ: Մէկն է՝ Մերմ. Արեւելքի արաբական երկիրներու միութեան ականաւոր քարոզիչներէն եւ մեծ չարդ կը վայելէ արաբական աշխարհի մէջ: Ուրեմն, քրիստոնեայ մը ըլլալով հանդերձ, ջերմօրէն սիրուած է նաեւ իր իսլամ հայրենակիցներէն:

Ան կը նկատուէր նաեւ թիւ 1 ընդդիմադիրը, — վարիչը, — ուժ ընդդիմադիր երեսփոխաններու մէջ, որոնք կը պայքարէին կառավարութեան եւ հանրապետութեան նախագահին դէմ: Ահա այս չեշտուած հակառակորդին տուին իրենց քուէները երէկ, անցեալի չախչախիչ մեծամասնութիւնը կազմող երեսփոխաններն ալ: Քաղաքագիտական սպարկեշտութիւն նչանակող երեւոյթ մըն է ասիկա, որ պատիւ կը բերէ Լիբանանի հանրային դէմքերուն եւ որ այնքան հազուադէպ է ուրիշ երկիրներու մէջ:

Ահա այսպէս, աղմկալի տասնօրեակի մը վերջ, Լիբանան վերագտաւ իր անդորրութիւնը, երէկ - ուընէ սկսեալ:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ուրեմն Պրուսէ ինչո՞ւ ևս ինչպէս գրեց

ԻՐ « ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ »Ը

Երբ համաշխարհային երկրորդ պատերազմը պայթեցաւ, Ֆրանսական բոլոր թերթերը, առանց նչուլո ներչնչուած կառավարութեան իրաւատու չրջանակներէն, սկսան Ֆրանսարնակ օտարներուն ուղղուած կոչեր հրատարակել, հրաւիրելով զանոնք զինք վերցնել հասարակաց թշնամիին դէմ, պաշտպանելու համար այն երկիրը, որ իրենց ամէնէն գժնդակ կացութեան մէջ, զիրենք հիւրասիրեր, իրենց բնակարան եւ աշխատանք հայթայթեր եւ բազմաթիւ իրաւունքներ էր տուեր:

Մեծ էր թիւը այն օտար երիտասարդներուն, որոնք խմբովին պատասխանեցին կոչերուն, դիմելով զինուորագրութեան պաշտօնատուները:

Առանց կարգին նաեւ Հայերը, որոնց թիւը՝ պարտադիր թէ կամաւոր ծառայութեամբ, կ'ենթադրուի մօտ տասը հազար հոգի:

Հայց զերմանական զրաւման չրջանին, մէկ կողմէ պարտութեան դառնութիւնը, միւս կողմէ՝ նիւթական եւ բարոյական նեղութիւնները, ու մանաւանդ կարգ մը թերթ եւ չահախնդիր չրջանակներու ամէնօրեայ զրգռութիւնները՝ Ֆրանսայի ժողովուրդին սովորաբար առպնջական եւ հանդուրժող նկարագրին մէջ փոփոխութիւն մը յառաջ բերին ընդդէմ օտարականներու:

Շատ չանցած ցեղապաշտ Գերմաններու աղդեցութեան եւ ճնշումին տակ, Ֆրանսայի մէջ ծայր առաւ հակահրէական հալածանքը, որ պաշտօնական հանդամանք ստացաւ:

Հակահրէական չարժումը վարելու համար նչանակուեցաւ ընդհանուր տնօրէն մը կառավարութեան կողմէ, ունենալով իր դիւաններն ու պաշտօնէութիւնը:

Հակառակ այս օտարատեաց ու հակահրէական հալածանքին պաշտօնական հանդամանք ըստանալուն եւ թափուած բուռն ճիդերուն, Ֆրանսայիներու չախչախիչ մեծամասնութիւնը չէզոք իր բնածին մարդասիրութենէն, որ կը կազմէ Ֆրանսացիժողովուրդին նկարագրին ամէնէն գնահատելի եւ ցայտուն գիծը: Անիկա մնաց անհաղորդ բոլոր տեսակի զրգռութիւններուն:

Բարեբախտութիւն մըն էր այս եւ կուգար մեծ չափով թեթեւցնել դառնութիւնը, զոր կը զգային տարիներէ ի վեր Ֆրանսայի մէջ հաստատուած, ամէն պարտականութիւն կատարած եւ մանաւանդ կամաւոր զինուորագրութիւն ընող օտարականները:

Տեղացի ժողովուրդին վարմունքին մէջ չառաջ նկած այս բացայայտ եւ թշնամական փոփոխութենէն, բնականաբար զերծ չէին կրնար մնալ նաեւ Հայերը, որքան ալ անոնք Ֆրանսայի հանդէպ իրենց սէրը ցոյց տուած ըլլային զրականօրէն:

Պատերազմէն տարիներ առաջ արդէն, կարգ մը անճոռնի եւ անխիղճ լրագրողներ՝ բան գործ ըրած ըլլալ կը թուէին պարբերաբար՝ թերթերուն մէջ արձարծել օտարականներու հարցը, առնց բացառական դիժերը միայն չեչտելու չեշտակով:

Առանցմէ չիշատակելի կը մնայ Լիւսիէն Ռըպաթէ՝ որ ինքնահաւան եւ ամբարտաւան, բանդէտի հովերով ուռած, օտարականներու մասին իր մէկ յօդուածաշարքին մէջ՝ մանաւանդ եւ կարեւոր անկիւն մը կը յատկացնէր Հայերուն:

Իսկ պատերազմի ընթացքին իր հրատարակած «Les Décombres» անուն գրքին մէջ գարձեալ առիթը կը գտնէր կճելու Հայերը սուր հեգնանքի առարկայ գարձնելով մասնաւորաբար Ֆրանսական բանակի հայ կիներուն:

Ուրիշ մը, Ռընէ Մարսիալ, Հրեաներու եւ Հայերու դէմ գրած էր «Les Métis» անունով պժգալի գիրք մը, որուն առաջքը առնք, հրաւիրելով գինքը ճաշի մը, ի ներկայութեան Պ. Պ. Ա. Զօ — պանեանի, Հրանտ Սամուէլի եւ ազգերս ստորագրողին:

Անկէ եառ Ռընէ Մարսիալ հայանպաստ գեղեցիկ յօդուած մը հրատարակեց « Illustration »ի մէջ, պանծացնելով Հայոց առաքինութիւնները:

Արդէն պատերազմէն առաջ բացի Շարլ Մօրաս Լէոն Տօտէի արքայական «L'Action Française» թերթէն՝ տեղական լրագիրներու մէջ օտարատեաց արտայայտութիւններ չէին կատարուեր, բայց փարիզի պատերուն վրայ յաճախ'ելերեւոյին Հրեաներու դէմ զրգռիչ յայտարարութիւններ:

Իսկ Գերմանները, իրենց հակասեմական աստելավառ քաղաքականութեամբ, առաջնին իսկ օրէն, քաջալերեցին ու հրահրեցին, սահմանափակ չրջանակներու այս հին տրամադրութիւնները, ու ամէն չանք թափեցին տարածելու զանոնք ամենալայն խաւերու մէջ:

Մեր նպատակը չէ այս չարժման պատմականն ընել եւ թուել անոր չարաչուք հետեւանքները: Կ'ուզենք մասնանչել միայն անոր ազդեցութիւնը Հայոց վրայ:

Լոթիներու, Քլոտ Ֆարէրներու, Ռըպաթէներու, բժիշկ Ռընէ Մարսիալներու զրգռութիւնները արդէն ճամբայ բացած էին Հայերն ալ դասելու Հրեաներու կարգին: Այս տրամադրութեան հակազդելու համար բազմաթիւ բարեկամներու հրապարակային համակրանքի արտայայտութիւնները ի նպաստ մեզի, զրեթէ անղօր մնացին:

Չեմ գիտեր թէ ինչ ազդեցութիւններէ մղուած, Գերմանները՝ Ֆրանսարնակ օտարականներուն մէջ Հրեաներէն եառ Հայերուն կասկածամտու — թեամբ նայիլ սկսան:

Գերմաններու մէջ հեզհեզաէ տեղ կը բռնէր այն միտքը թէ՝ անհետացող Հրեաներուն տեղը կրնան վաղը բռնել Հայերը, զորս կը նկատէին իրբեւ յետասխոց ժողովուրդ մը, զուրկ ազգային մշակոյթէ, անընդունակ զարգանալու եւ որոնցմէ միայն նենգ առեւտուրի եւ սեւ չուկայի հերոսներ կրնան դուրս գալ: Կ'ուզէին նոյնիսկ Գերմանիոյ մէջ բնակող ու գործող սակաւաթիւ հայ գաղութը զրկել կարգ մը իրաւունքներէ իրրեւ ոչ արիական ցեղ,— ինչպէս՝ հետացում համրային պաշտօններէ, արգելք Գերմանուհիներու հետ ամուսնանալու եւ ազատ արհեստներ կիրարկելու:

Ինչպէս կը յիչուի, այս երկրին մէջ ալ բազմաթիւ օտարահպատակ հայ բժիշկներ, առտնիններ եւ դեղագործներ որոշ առեն մը զրկուեցաւ 74 քուէ, — մնացած 2 քուէներէն մէկը սպիտակ էր (Պ. Շամունի քուէն, ապահովաբար), իսկ միւսը, կատակի ձեւով արուած էր ընդդիմադիր ուրիշ երեսփոխանի մը:

Միաձայնութեամբ կատարուած այս ընտրութիւնը ողջունուեցաւ ներկաներու որոտընդոստ ծափերով եւ թնդանօթի հարուածներով: Անմիջապէս վերջ, նորընտիր նախագահը խօսեցաւ ուժեղ ճառ մը, որ կը կազմէր իր քաղաքական ծրագիրն ու հանդանակը: Իսկ այնուհետեւ, ժամը 11.15ին, ըրաւ իր կանոնական երդումը:

Ուրեմն, Լիբանան կ'ունենայ՝ վեց տարուան համար ընտրուած իր նոր նախագահը, յանձին Պ. Քամիլ Շամունի, որ 52 տարեկան, կորովի եւ բանիմաց անձնաւորութեան մը համբաւը կը վայելէ: Եղած է դեսպան Լոնտոնի մէջ: Մէկն է՝ Մերմ. Արեւելքի արաբական երկիրներու միութեան ականաւոր քարոզիչներէն եւ մեծ չարդ կը վայելէ արաբական աշխարհի մէջ: Ուրեմն, քրիստոնեայ մը ըլլալով հանդերձ, ջերմօրէն սիրուած է նաեւ իր իսլամ հայրենակիցներէն:

Ան կը նկատուէր նաեւ թիւ 1 ընդդիմադիրը, — վարիչը, — ուժ ընդդիմադիր երեսփոխաններու մէջ, որոնք կը պայքարէին կառավարութեան եւ հանրապետութեան նախագահին դէմ: Ահա այս չեշտուած հակառակորդին տուին իրենց քուէները երէկ, անցեալի չախչախիչ մեծամասնութիւնը կազմող երեսփոխաններն ալ: Քաղաքագիտական սպարկեշտութիւն նչանակող երեւոյթ մըն է ասիկա, որ պատիւ կը բերէ Լիբանանի հանրային դէմքերուն եւ որ այնքան հազուադէպ է ուրիշ երկիրներու մէջ:

Ահա այսպէս, աղմկալի տասնօրեակի մը վերջ, Լիբանան վերագտաւ իր անդորրութիւնը, երէկ - ուընէ սկսեալ:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Միշտ նոյն «մասալ»ները

ԽՄԲ.— Պոլսոյ Սօն Սաաթ լրագիրը յօդուածաշարք մը սկսած է, էնվէր Նաճի ստորագրութեամբ · — «Իթթիհատ ու Թէրաքքի»ն : Ահաւասիկ հատուած մը, ուր խոստովանութիւններ ալ չեն պակսիր (16 Սեպտ.).—

1293ի պատերազմէն ի վեր Օսմ. կայսրութեան մէջ հայկական խնդիր մը կար : Սան Սթեֆանոյի եւ Պերլինի դաշնագրերը լայն առանձնաշնորհներ ապահոված էին Հայերուն : Մինչեւ այդ թուականը արտասահմանի մէջ գործող Հայերը Անատոլուի ներսերը թափանցած, այլազան քարոզութեանց ձեռնարկած էին :

Երբ Ապտիւլ Համիտ դէմ Երզրումի մահա – փորձը ձախողեցաւ, Նէճիպ Մէլհամէ երեւան հանեց Հայոց մեղսակցութիւնը այս մահափորձին մէջ : Աւոր վրայ, բազմաթիւ Հայեր ձերբակալուեցան ,մէկ մասն ալ աքսորուեցաւ:

Սահմանադրութիւնը հռչակուելէ վերջ սակայն ազատութեան համար պայքարողները սկսան վերադառնալ : Աւոնցմէ Հայոց Պատրիարք Իզ – միրլեան սրբ. Իսթանպուլի մէջ Հայոց կողմէ մեծ ցոյցերով դիմաւորուեցաւ: Հայերը չարաչար գործածելով լայն ազատութեան դաղափարակա – նը, արտասահմանի իրենց երեւելիներն ալ Թուրքիա հրաւիրած էին : Հայ Դաշնակ եւ Հնչակ կուսակցութիւնները այնպէս մը ցոյց կուտային թէ ազատութիւնը ոչ միայն Իթթիհատականներուն , այլեւ Հայոց ալ ջանքով ձեռք բերուած է : Իթթիհատականները ձայն չէին հաներ Հայոց այս ան – տեղի ցոյցերուն, ընդհակառակն կը ջանային սիրաշահիլ զանոնք : Բայց Հայերը չէին սիրեր Իթթիհատականները, որովհետեւ կը կռահէին թէ օր մը բոլոր Հայերը ջարդի պիտի ենթարկին : Վերջապէս Իթթիհատականները հասկցան որ պիտի չկրնան խաբել Հայերը : Ա. ընդհ. պատերազմը առիթ ընծայեց որ երկու կողմերն ալ բանան իրենց թուղթերը : Հայերը Ռուսերուն կողքին դիրք դրաւած էին եւ կռահած որ ապագայ պատերազմը պիտի չհաւուի Ֆրանսայի , Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ կողմէ : Թուրքերուն գործակցութիւնը Գերմաններուն հետ Հայոց հացին խզ քսած էր : Վերջապէս Թուրքերը պիտի պարտուէին եւ Օսմ. Հարուստ կայսրութեան ամէնէն զեղեցիկ մասը Հայոց պիտի մնար : Այս նպատակով Ռուսերուն աջակցութեամբ Հայաստան մը հիմնել իւ'ուղէին : Հետեւաբար երբ Սարըգամըշի պարտութենէն ետք ռուս բանակները արեւելեան Անատոլու մտան, էրզրումը գրաւեցին եւ մինչեւ Սվազ յառաջացան , Հայերուն գործին եկաւ : Այս կռիւներուն ընթացքին Անատոլուի Հայերը գործակցեցան թշնամիին եւ լրտեսութիւն ընելով Թուրք բանակին բոլոր դաղտնի կէտերը հաղորդեցին Ռուսերուն :

Այս ծառայութիւններուն իրրեւ վարձատրութիւն, ռուսական գրաւման չրջանին մէջ Հայերը ձեռք առին իշխանութիւնը : Դաշնակ եւ Հնչակ կոմիտէները այս յաղթանակի օրերուն ձեռք ձեռքի տալով համաձակեցան Թուրքերը տարագրել : Զէնք բռնելու ընդունակները գնդակահարելու եւ կիներն ու աղջիկները անպատուելու աստիճան յառաջ գացին : Այս անգութ գործելակերպը մեծ – պէս չզգաղդուեց Թուրքերը : Այդ չրջանին բովանդակ երկրին մէջ Հայոց դէմ տեղի ունեցած ջարդերուն եւ վրիժառութեան դաղտնի մը ծայր տուաւ : Իթթիհատ կուսակցութիւնն ալ ընդհ. կեդրոնին մէջ (համբաւաւոր կարմիր ապարանքը որ «Ճոմհուրիյէթ» թերթին այժմու խմբագրատունն է) դիշեր ու ցերեկ դումարուելով որոշեց Հայերը դանդուածաբար արտասահման աքսորել և Թուրքերուն յոռի վերաբերում ցոյց տուողներն ալ անդթօրէն բնաջնջել :

Այս դաղտնի որոշումներուն մէջ առանձնակարդ դեր ունեցան Էնվէր, Թալէաթ եւ Ճէմալ փաշաները, ինչպէս նաեւ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Տքթ. Պահաէտտին Շաքիր : Պատերազմի երրորդ եւ չորրորդ տարիներուն բախտը Թուրքերուն դէմ դարձաւ եւ հասկցուեցաւ որ Գերմանները պիտի պարտուին :

Հայերը սկսան ցնծութեամբ սպասել արդիւնքին, տեսնելով որ իրենց յոյսերը իրականալու վրայ են : Բայց 1917 Հոկտ. 7ին Ռուսիոյ մէջ յեղափոխութիւն ծագեցաւ եւ Ցարը տապալեցաւ : Հայոց համար աղէտ մըն էր ասիկա : Արդարեւ բոլշեւիկները դործի դլուխ գալէ ետք առ ոչինչ նկատեցին Հայերը :

Պրէսթ – Լիթովսքի դաշնագրով, 1918 Մարտին Թուրք սահմաններէն անդին հիմնուած հայկ. պետութիւնը, որուն մայրաքաղաքն էր Երեւանը, կարճատեւ կեանք մը ունեցաւ : Բոլոր այդ դէպքերը պատճառ եղան որ Հայերը Ամերիկացիներուն կողմը դառնան : Հայ մեծահարուստները ա – հարկու քարոզութեան մը լծուելով յաջողեցան հաւատացնել Ամերիկացիներուն թէ Թուրքերը արդէն անցուցած են բոլոր Հայերը : Դաշնակ կուսակցութիւնը իրրեւ ոճրագործ մահուան պատճառ պարտեց Իթթիհատի պետերը որոնք դէմ դացին Հայոց դնդակներուն :

Գաղութէ գաղութ

ՋՈՒՄԾՈՒԴ ՂԱՐԻԲԱՆ (բուն անունով Մարտին Տէր Գալուստեան) որուն մահը գուժած էինք, ծնած էր 1882ին Թիֆլիս : Պատանի տարիքէն մըտած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան չարքերը : Մաս – նակցած է դէնքի փոխադրութեան, ինչպէս եւ «Փոթորիկ»ի աշխատանքներուն կովկաս : Պարտկաստանի մէջ աշխատած է Ռէչիտ, Թալէաթ եւ Սալմաստի չրջանները, իրրեւ Դաշնակցական մարտիկ : Սահմանադրական կռիւներէն վերջ ան – ցած է Թուրքահայաստան, Վան , էրզրում եւ Տրապիզոն, ապա Պոլիս եւ Եւրոպա : Ա. աշխատհամարտին վերադառնալով Թիֆլիս, մասնակցած է կամաւորական չարժման եւ մտնելով Քեռիի դունդին մէջ, իրրեւ վաչտապետ, մասնակցած է այդ դունդին մղած բոլոր կռիւներուն : 1919—20ին հէնտխայէն կովկաս եւ բանտարկուած է հա – մայնավարներուն կողմէ : Հրաչքով ազատած է մահէն : Պարսկաստանի մէջ մնած է իրանեան բանակին մէջ, ծառայելով չուրջ երեսուն տարի :

Ցուղարկաւորութեան առթիւ Թէհրանի ղե – րեզմանատան մէջ դամբանականներ խօսած են Ցովհաննէս քահանայ Հաճեան, բնկեր Անտրէ Տէր Օհանեան եւ բնկեր Սեւակ Սապունեան (վերջինը պարսկերէն) :Այս առթիւ ցաւակցութիւն յայտնած են դօր. Սիահկուչ եւ դնդ. Սվար :

ՄԱՐԱՇԻ ՀԱՑՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ, որ հիմնըած է Անդր Նահրի մէջ (Պէյրութ), յաջող դաշտահանդէս մը սարքած էր վերջերս : Այս առթիւ խօսողները չեչտած են թէ 1929ին է որ Պուրճ Համուտ մէջ հիմը դրուեցաւ առաջին հայկ. թաղամասի մը, մկրտելով զայն «Նոր Մարաշ» : Մինչեւնոյն առեն հիմը դրած են երեք յարանուանական եկեղեցիներուն եւ դպրոցներուն : Առաջին եկեղեցին չինած առեն կամաւոր դործի լծուած են ծերերը, պատանիները , կիները : Անդր Նահրի դերեզմանոցը դնած են : Ունին «Գերմանիկ» թատերասրահ մը , նաեւ Ֆութպոլի երկու խումբեր, «Նիլակ» եւ «Գերմանիկ» :

ՊՐԻՍԻԼԻՆ Պ. Արման Մասիս (Ձմմառասխօսեան), որ կ'աշխատակցի բազմաթիւ թերթերու, անդամ ընտրուած է Académie de la Pensée Française»ի եւ թղթակից Echo Diplomatiqueին :

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

յան աշխատելէ : Որոշուած էր նոյնիսկ Հրեաներուն ալ հէս դեղին ասղ մըն ալ Հայերու կուրծքին փակցնել :

Հայերուն դէմ յարաճուն այս հոսանքին անհաճոյ հետեւանքները կանխելու համար, անվրայժեշտ կը դառնար լուրջ աշխատանքի լծուիլ :

Իմ առաջարկով կազմուեցաւ Ցանձնախումբ մը, որուն կ'անդամակցէին ողբացեալ Երուանդ Պարկիրճեան, Յակիմ Սվաճեան, Կարապետ Ցակոբեան, Վահէ Ֆրէնկեան, Սիմոն Չիլինկիրեան, Աբշալ Զօպանեան, Ալեքսանտր Խաճիսեան եւ Հր. Սամուէլ :

Այս յանձնախումբը ծրագրեց հայ ժողովուրդը իր պատմական անցեալով եւ մշակոյթով ծանօթացնելու համար դեկավար չրջանակներուն , պատրաստել եւ հրատարակել Հայոց պատմութիւն մը :

Ա. Զօպանեան առաջարկեց այդ աշխատանքը յանձնել Քամիլլ Մօքլէրի , որ ծանօթ էր իր դերասանական աշխատանքէ : Որոշուած էր նոյնիսկ Հրեաներուն ալ հէս դեղին ասղ մըն ալ Հայերու կուրծքին փակցնել :

Հայերուն դէմ յարաճուն այս հոսանքին անհաճոյ հետեւանքները կանխելու համար, անվրայժեշտ կը դառնար լուրջ աշխատանքի լծուիլ :

Իմ առաջարկով կազմուեցաւ Ցանձնախումբ մը, որուն կ'անդամակցէին ողբացեալ Երուանդ Պարկիրճեան, Յակիմ Սվաճեան, Կարապետ Ցակոբեան, Վահէ Ֆրէնկեան, Սիմոն Չիլինկիրեան, Աբշալ Զօպանեան, Ալեքսանտր Խաճիսեան եւ Հր. Սամուէլ :

Այս յանձնախումբը ծրագրեց հայ ժողովուրդը իր պատմական անցեալով եւ մշակոյթով ծանօթացնելու համար դեկավար չրջանակներուն , պատրաստել եւ հրատարակել Հայոց պատմութիւն մը :

Ա. Զօպանեան առաջարկեց այդ աշխատանքը յանձնել Քամիլլ Մօքլէրի , որ ծանօթ էր իր դերասանական ունակութեամբ : Ցանձնախումբը մերժեց իր առաջարկը եւ ընդունեց Հրանտ Սամուէլի թեկնածուն, որ էր յայտնի պատմական Ռընէ Կրուսէն, դոր ճաշի մը հրաւիրեցինք, իր հետ կարծիքներու փոխանակութիւն ունենալու համար :

Բացի Ցանձնախումբի անդամներէն, ճաշին ներկայ էին, Տքթ. Գօլօեան, Տիգրան Չայեան, Տքթ. Տիրայր Ֆրունճեան (Պերլինէն) :

Կրուսէ յանձն առաւ դլուխ հանել այս երկասիրութիւնը ,որուն առաջին մասը հրատարակուեցաւ յաջադումով մը :

Այս դիրքին հրատարակութեան համար, Պ. Ա. Զօպանեան, Պ. Արմենակ Սալմասեան եւ ինքս պէտք եղած դիւրութիւնները ընծայեցինք, հայ – թայթելով իրեն Հայոց պատմութեան վերաբերեալ հրատարակութիւնները :

Այս մասին աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ պիտի տամ Ցուշերուս մէջ:

ՓՐՕՖ. ԱՌԱՔԵԼ ՉԱՔՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Բ.— ԻՐ ՔՈՑՐԸ՝ ՌՈՒԹ

Եղբայրը դիրք բռնած էր քրոջը դէմ : Ռուբ սկսաւ վախնալ իր կեանքէն : Ձերբակալուած վիճակի մէջ կրնային դինք «հաշուեյարդարի ենթարկել» առանց դատաւարութեան : Ուրիշներուն ը – րած էին եւ Ռուբ դիտէր այդ : Ինքն ալ պաշտպանած էր այդ մեթոտները, թէեւ սրտանց, երբեք ուղիղ չէր դաներ : Ի՞նչ կրնային ընել իրեն դէմ :

Բախտը հետ էր, Սթալին, Թրոցքիի ընդդիմադիրներուն հետ իր մղած ճակատամարտին հետեւանքով յոդնած էր եւ սպառած : Մեկնեցաւ երկար արձակուրդի մը համար : Աւելի առիթ մըն էր : Ռուբ տակաւին ունէր բարեկամներ, Զինովիեւ, Քամենեւ, Պուխարին , բոլորն ալ Լենինի հին պահակախումբէն, որոնք մաքրադործուեցան աւելի ուշ : Անոնք օդնեցին իրեն : Ահա թէ ինչ կ'ըսէ Ռուբ, Մոսկուայի այդ օրերուն մասին .

— «Գործը եփեցինք : Ցաջորդ օրը դացի ես քաղաք. Բիւրոյի մէկ ժողովին : Սկսայ զարնել սեղանին, պոռալ եւ պահանջել, որ տուն պէտք է երթամ : Նուաղեցայ : Երբ ինքզինքս դտայ, Պուխարին դրաղած էր ինծի թէյ տալով : «Ռուբ , ըսաւ ինծի, դուք պիտի երթաք ձեր տունը : Մենք մեր սեփական ընկերներու ահաբեկիչները չենք » : Եւ, նոյն օրն իսկ մեկնեցայ» :

Աւելի վերջը, Մոսկուայի «մաքրադործման » դատաւարութիւններուն, Ռուբ եւ իր ամուսինը , Մասլով մեղադրուեցան այն ամբաստանու – թեամբ, թէ գաղտնի գործակալներ դրկած են Պուխարինին, Զինովիեւին եւ Քամենեւին, օդնելու համար անոնց որ Սթալինը սպաննեն: Ռուբ Ֆի – չըր մահուան դատապարտուեցաւ ի բացակայութեան, իսկ երեք յեղափոխական դեկավարները « մաքրադործուեցան» ընդհ. դատախազ Անտրէյ Վիչինիսկիի կողմէ, որ այժմ արտաքին նախարար է եւ ՄԱԿի մօտ խորհրդային դլխաւոր պատուիրակը :

Բայց չատ բաներ պատահեցան Մոսկուայի այս մահապատիժներէն առաջ: Ռուբ վերադարձաւ Պերլին դտնելու համար իր համախոհները բարեկամները, որոնք համոզուած էին, թէ չնորհդուրկ մըն է ան յաչս կրեմլինի : Տակաւին անդամ էր Ռայխսթակի : Համախոհները պահանջեցին, որ հրաժարի իր աթոռէն : Ռուբ մերժեց : Այժմ կը նսեմէր ան, ուրիչ երկու հոդինոց խմբակի մը հետ, Ռայխսթակի բոլորովին ծայրայեղ ձախակողմը : Համպուրկի ապստամբը, Հուկօ Ուրպանց, նոյնպէս հոն էր:

Թրոցքի, միաժամանակ, կորսնցուցած էր իր կուիւը Սթալինի դէմ : Ան, խորհրդային յեղափոխութեան դինուորական հերոսը, քշուած էր երկրէն դուրս եւ աքսորուած Փրինքիփօ (Թուրքիա) :

Մասլով, Ռուբ եւ Հուկօ Ուրպանց ողջունեցին Թրոցքին, իրրեւ դաչնակից մը Սթալինի դեկավարութեան դէմ : Անոնք հիմնեցին Լենինեան ձախակողմեան համայնավարներու լիկան : Երեքն ալ մասնակցեցան նոր ընտրութեանց եւ երեքն ալ պարտուեցան : Ստացան աւելի քիչ քան 100.000 քուէներ : Ինչ որ Օթթօ Շթրասէրն էր Հիթլըէրի համար, նոյնն էին Սթալինի համար Ռուբ Ֆիչըրն ու Թրոցքին : Բոլորն ալ ձախողեցան : Ձանգուածային չարժումները ունին իրենց սեփական զօրյթը եւ անոնք, որ կ'ընդդիմանան հոսանքին, սովորաբար կը վճարեն իրենց կեանքերով , ինչպէս վերջին հաշուով եղաւ Թրոցքիի համար :

Ռուբ Ֆիչըր դարձաւ հակասթալինեան խաբազան մը : 1929ին երեւան հանեց պատմութիւնը, թէ իր եղբայրը Զինոատան դրկուած էր ստորերկրեայ աշխատանքի համար :Պատմեց այն դաղտնի աշխատանքները, որոնք տարուած էին Նացիներու եւ համայնավարներու մէջեւ, քանդելու համար դերմանական ժողովրդապետութիւնը : Հետախուղեց կեսթափոյի եւ կեփէուի դաղտնի դործերը : Իր տեղեկաբերութիւնները ամբողջական էին եւ ամէն բանէ առաջ ճիշդ :

Օտար կառավարութիւններ հետաքրքրուեցան անոր զգուշացումներով : Բոլոր նախկին համայնավարները կապ պահեցին անոր հետ : Եւ սակայն տակաւին պատրաստ չէր խզուելու համայնավարութեան հետ : Կը դպար, թէ լաւագոյն համայնավարն է ինք, պարկեշտ համայնավար, ինչպէս Թիթօ կ'ըսէ այսօր իրեն համար : Կրակով լեցուած, ուրիշ որեւէ ժամանակէ աւելի ցուցական կեցուածք ունէր Ռայխսթակի մէջ :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ֆ. ՉԻՆԿԸՐ

թիւնը, Անգլիոյ հաճոյք պատճառելու համար: Նահաս ալ յայտարարեց օտար դործակալութեան մը թղթակցին,— «Կուսակցութեամբ կամ առանց կուսակցութեան ես պիտի չարունակեմ պայքարը, իրականացնելու համար Եգիպտոսի ժողովուրդին իդեալը: Մնաց որ, ես պէտք չունիմ կազմակերպութեան մը, վասնդի ամբողջ ազդը իմ կուսակցութիւնս է »:

× Վերջին լուրերու համաձայն, դօր. Նեկիպ եռօրեայ պատյար մը պիտի կատարէ հիւս. Եգիպտոսի քաղաքներու մէջ, լուսաբանելու համար Նահասի դէմ բացուած պայքարը: Պիտի այցելէ նաեւ Նահասի ծննդավայրը :

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

Վարչապետը Պրիւսէլ գնաց կիրակի օր: Այս առթիւ պիտի բացատրէ թէ ինչու լաւատես է Ֆրանսայի ելմտական եւ տնտեսական կացութեան մասին :

Մեկնելէ առաջ, դեկուցում տալով Ազգ. ժողովի ելմտական յանձնախումբին առջեւ, յայտարարեց թէ 1953ի ելեւմուտքը պիտի հաւասարակշռուի առանց նոր տուրքերու եւ թէ մինչեւ Օգոստոսի վերջը պետական դանձը կրցած է կատարել իր վճարումները: Նոր նախահաշիւը պիտի քննուի Դեկտեմբեր 25ին:

Վարչապետին լաւատեսութիւնը հիմնուած է հետեւեալ իրողութեանց վրայ. —

1. Ընդհանուր յաւելում արտադրութեան : 2. Գործազրկութիւնը պակասած է 20 %, բաղդատելով անցեալ տարուան ներկայ ժամանակաշրջանին հետ: 3. Գիներու բարձրացումը, որ սովորական էր ամառնային արձակուրդէն ետք, կանգ առած է: 4. Առաջին անգամ ըլլալով վստահութիւնը վերահաստատուեցաւ Ֆրանսայի պետական փոխառութեան վրայ: Պետական դանձատոմսերէն դա – յացած է 402 միլիառ ֆր. եւն.:

× Հարկային վարչութիւնը քննութիւն բանալով, հաստատեց թէ Սէնի նահանգին մէջ 14 մեծաքանակ վաճառականներ ծածկած են մէկ միլիառ 300 միլիոն ֆրանքի դործառնութիւններ : Բոլորն ալ պիտի դատուին, կառավարութեան հրամանով: Այս վաճառականներէն երկուքը կը դանուին Փարիզի Դ. թաղամասին, մէկը՝ 9րդին, երեքը՝ 10րդին մէջ, եւն.:

× Ոստիկանութեան վերատեսչութիւնը որոշեց փակել մասնաճախ վեց խանութներ, 7էն 14 օրուան համար, այն մեղադրանքով թէ մինչեւ 62 % բարձրացուցած էին եղան եւ հորթի մսերուն դիները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԻՏՐՈՒՈՑ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը փութացնելու համար, արեւմտեան դաշնակիցները համառօտ ծրագիր մը յօրինած էին: Ա. Միութիւնը պատասխանելով այս նոր ձեռնարկին, կը յայտարարէ թէ կը հաւանի մասնակցիլ քառասնդամ ժողովի մը, պայմանաւ որ եւս առնեն համառօտ ծրագիրը: Այս առթիւ նորէն կը յիշեցնէ Փոցտամի համաձայնութիւնը, սովորական մեղադրանքներն ուղղելով Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն դէմ եւ Թրիէսթէի խնդիրն ալ խառնելով: Ինչպէս կ'երեւայ, դեռ երկար պիտի տեւեն բանակցութիւնները, վերահաստատելու համար Աւստրիոյ անկախութիւնը :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ընդհ. ժողովը կը բանակուի Սթրազպուրկի մէջ: Կիրակի օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին, մասնաւորապէս Հոլանտայի եւ Պելժիոյ ներկայացուցիչները լուրջ մտահոգութիւններ յայտնելով, պահանջեցին որ Ատլանտեանի կազմակերպութիւնը «հաւասարապէս ապահովութիւն խոստանայ բոլոր եւրոպական երկիրներու պաշտպանութեան համար»: Այս առաջարկը քուէարկուեցաւ երկուքի դէմ 68 ձայնով եւ ութձեռնպահութեամբ :Այս բանաձեւովը ջնջուի կարգ մը երկիրներ երկրորդական դէր վերայ դնելու ծրագիրը:

ՅՈՐԴԱՆԱՆի դահլիճը հաժարեցաւ : Այս տպնապը կապ ունի արաբական Պաղեստինի հետ որ Յորդանանի դրաման տակ է երկու տարիէ ի վեր:

ԱՆԳԼԻՈՑ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐուն առթիւ, բոլոր հաղորդակցութիւնները խզուած են Մոնթգոմըրիի կղզիին հետ (Աւստրալիա): Բացարձակ լռութիւն եւ դաղտնապահութիւն կը տիրէ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախադահութեան ատեամբ թեկնածուն, Սթիվենսըն, հրապարակաւ խոստովանեցաւ թէ 18.744 տոլար ստացած է հադար քաղաքացիներէ, յաւելուածական վճարումներ կատարելու համար նահանգապետութեան ութ պաշտօնեաներուն, որպէսզի մարդավարի ապրին: — Պայքարը հետզհետէ կը սաստկանայ երկու կուսակցութեանց միջեւ, ներոնոր յայտնութիւններով :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյի մէջ

Կր տօնուի մօտ օրէն, բացառիկ պատրաստութեամբ :

×

Կրնոպլի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի :

×

Լիոնի մէջ

18 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետարանի սրահը :

×

ՊԱՆԵՒՕ ՔԱՇԱՆի ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 12ին:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ :

Կիրակի, 5 Հոկտեմբեր, ժամը 4.30էն 12, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin, métro St. Augustin:

Մասնակցութեամբ **RICO'S CREOLE BAND**ի Grande formation - vedette du cabaret «Le Drap d'Or»

Գիւթէ Ազատկնկալներ

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն կամ հեռաձայել Օր. ՇԱՀԻՆԵԱՆի TRU. 92-68:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պօմօնի կապ. Խաչի դպրոցը կը վերաբացուի այս հինդշաբթի 2 հոկտ.ին: Կը դասաւանդէ ուսուցչուհի Տիկին Ա. Տէօքմէճեան :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Լա Վալպառէյի, Լափոմի եւ Սէն Մարսէյլի շրջանի դպրոցի դասաւանդութիւնը կը սկսի 2 հոկտ., հինդշաբթի օր, ուսուցչութեամբ Ազգիկ Մարտիրոսեանի :

Արձանագրութեանց համար դիմել հոգաբարձութեան առենապետ Պ. Աստիկ Աչճեանի բնակարանը :

***

ՎԵՐԱՄՈՒՏ.— Ֆր. Կ. Խաչի Իսկ լէ Մուլինոյի Ուրմեան դպրոցի հայերէնի դասերը կը սկսին Հոկտեմբերի առաջին հինդշաբթին: Ուսուցչուհի է Տիկին Ա. Բալուեան :

Փութացէք արձանագրել ձեր զաւակները ամէն կիրակի օրերը ժամը 15—18, Ուրմեան սրահին մէջ :

×

ՄԱՐՍԻՑԼ.— Սէնթ Ալի ազգային դպրոցի հայերէնի դասընթացքը կը վերսկսի 6 հոկտեմբեր, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30—10.30: Ուսուցչութեամբ Տիկին Ռեբեկա Միլտոնեանի :

Կը խնդրուի բոլոր ծնողներէն այժմէն արձանագրել իրենց զաւակները :

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ _ ՍԱՄՈՒԷԼ

51, Rue Monsieur le Prince, Paris (6)
DANton 88.65, Chêque Postal: Paris 1278-35

Բաց է ամեռնային եղանակին :

Հայերէն հին եւ նոր դրքերու ճոխ մթերք :

Հայոց պատմութեան եւ դրականութեան վերաբերեալ ֆրանսերէն ինքնագիր եւ թարդմանած օրագրեր :

Կոմիտաս Վարդապետի եւ ուրիշ հայ երգահաններու երաժշտական դործերը:

Աբեւելագիտական եւ բիւզանդագիտական դիրքերը, ֆրանսերէն, անդլիերէն եւ եւրոպական այլ լեզուներով :

Կը դնենք եւ կր փոխանակենք ամէն տեսակի դիրքեր :

Սակաւաթիւ օրինակներ մնացած են H. Pasdermadjianի Histoire de l'Arménieէն, դին 1500 ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Արշալոյս Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Թիրայր Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բարկէն Վարդանեան եւ զաւակները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք հաճեցան անձամբ ծաղկեպատկով կամ դրաւոր ցաւակցութիւն յայտնել իրենց ամուսնոյն եւ հօր

ՀԱՅԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի

մպհտւան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 22 Սեպտ.ին, իր բնակարանը, 35 Bld. Magenta Paris :

ՍՏԻՊՈՒԱԾ ԵՆՔ ԿՐԿՆԵԼ

Վարչութիւնը ի վիճակի չէ անվճար ծանուցումներ հրատարակելու :

Անդամ մը եւս կը յայտարարենք սակացոյցը :— ՄԱՀԱՒԱՉ 1500 ֆրանք :

Նշանախօսք, ամուսնութիւն, ծնունդ **1000** ֆր. , Ցաւակցութիւն, շնորհակալութիւն, հոգեհանգիստ **500 ֆրանք** :

«Կ'ուզուի»ներ մէկ անդամը 400 (երեք անդամ 1000: Կը փնտռուի **300** (մէկ անդամը):

Մասնաւոր պայմաններ առեւտրական ծանուցումներու համար :

× Այս առթիւ կը յիշեցնենք նաեւ որ ստիպուած ենք դադրեցնել այն թերթերը որոնց բաժանորդները չեն պատասխաներ իրենց ղրկուած մանուտա - չէֆերուն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԼՒՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Ց. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս հինդշաբթի, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարդ: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը Դեկտ. 6 շաբաթ երեկոյին մինչեւ լոյս, Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ: Ճոխ յայտագրով ու զանազան անակնկալներով :

ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԶԱՅՈՒՄԲի ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի Ս. Ցոլհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Դպրաց Դասու «Կոմիտաս»ի երգչախումբի վարչութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր անդամ եւ անդամուհիները, ինչպէս նաեւ վաճաքողները, եկմալեան կամ Կոմիտասեան քառաձայն պատարագի փորձերուն, որոնց առաջինը տեղի կ'ունենայ այս Հորեքշաբթի, ժամը 20ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Փաւիաքողները կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյ քարտուղարութեան մօտ, իրենց անունը եւ հասցէն տալով :

Տէր եւ Տիկին Աբրահամեան եւ զաւակը, Պէրպէրեան ընտանիքը (Վառնա), Այրի Տիկին Ադապալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Աբրահամեան եւ զաւակը, բոլոր պարադաները եւ արտակից բարեկամները իրենց խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ դրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ

ԵԴՈՒԱՐԴ ՓԱՓԱԶԵԱՆի

կսկծալի մահուան առթիւ :

Ցուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ չաբաթ, 27 Սեպտ. Փարիզի Հայոց եկեղեցին, Rue Jean Goujon .

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ ընկատել:

ՋՈՄԻ ԹԷՑԱՍԵՂԱՆ _ ԺՈՂՈՎԸ

Փարիզի Ապրիլեան Սերունդի (նախկին ՋՈՄ) թէյասեղանը եւ ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենան 5 Հոկտ. Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 17 rue Cadet, սրճարանին վերնայարկը :

Օրակարդ.— 1) Զեկուցում: 2) Մայրերու փառատօնի պատրաստութիւն, (Մխիթարեանի մեծ սրահը վարձուած է): 3. Տարեկան պարահանդէսի որոշում: 4) Վիճակախաղ: 5) Երկու յանձնախումբերու ընտրութիւն, (մէկը միմիայն տիկիններէ բաղկացած): 6) Զանազան կարեւոր հարցեր :

ՀԱՑԵՐԷՆի ԴԱՍԵՐ

Ա. ԱՋԵՐԵԱՆ կը դասաւանդէ հայերէն լեզուն, մասնաւորներու եւ խումբերու, ամէն օր, ինչպէս նաեւ իրիկուններ: Գրել հետեւեալ հասցէին .

A. AJDERIAN, 41 Ave. des Gobelins, Paris (13):

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Suffren 62-02

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՑ ՄԱՍՆԱԳԷՏ TÉLÉVISIONի, RADIOի, ինչպէս նաեւ ելեկտրական installationի (տուներու եւ խանութներու մէջ) :

Ճոխ մթերք Télévisionի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT Տան մեքենաներուն :

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Ցառաջ»ի ընթերցողներուն :

Դիմել՝

Պ Աճեդրանիկ Սադպազարեանի

Վերի հասցէով :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)